

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

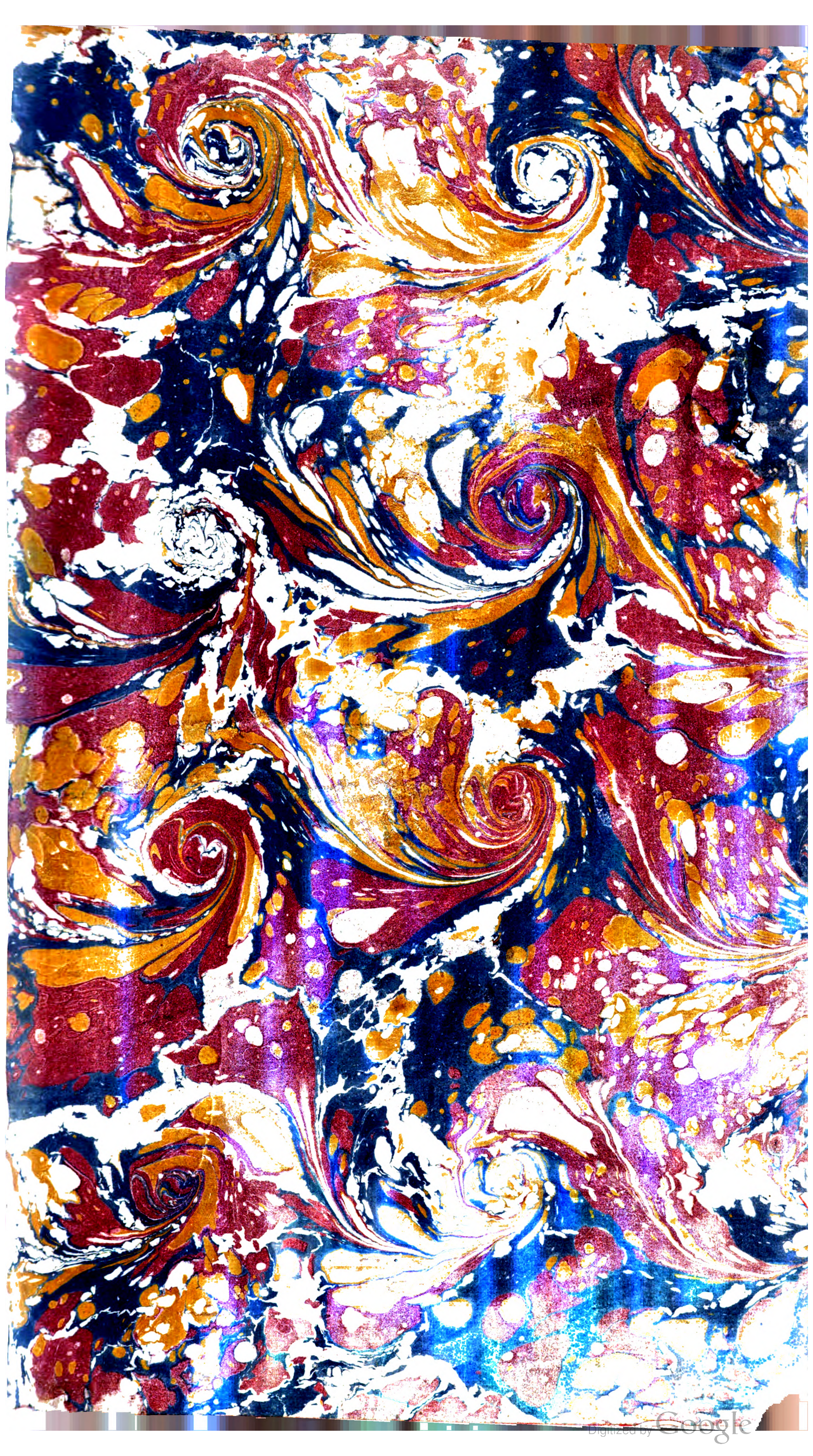
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

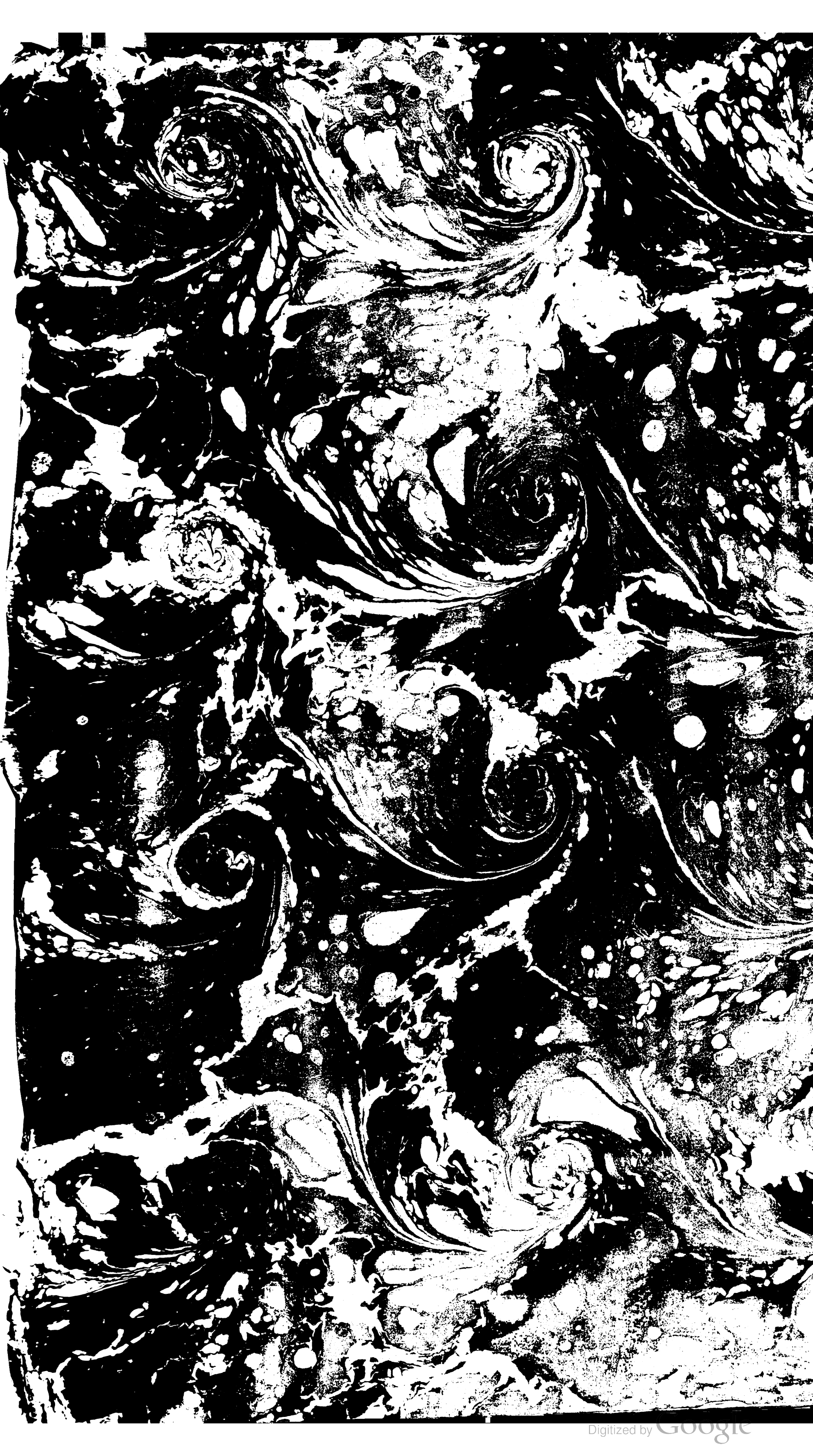
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

The image shows a high-contrast, black and white photograph of a book cover. The cover is decorated with a marbled paper pattern, featuring large, dark, swirling, shell-like motifs on a lighter background. A small, rectangular library label is affixed to the upper-middle portion of the cover. The label has a decorative border and contains text in a serif font. The text on the label reads: "Biblioteca Complutense" on the first line, "Ildefonsina." on the second line, and "E. 826.4 N. 3" on the third line. The label is slightly tilted to the right.

Biblioteca Complutense
Ildefonsina.
E. 826.4 N. 3

22 - 3.

121 - 78 - 7

~~125-12~~

1. The first part of the paper is devoted to a general
discussion of the problem of the existence of
a solution of the system of equations
which are satisfied by the functions
which are the solutions of the system of equations

JOHN WILKES, ESQ. OF THE CITY OF LONDON, FOUNDER
OF THE LONDON JURY, AND OF THE LONDON JURY
AND OF THE LONDON JURY, AND OF THE LONDON JURY
AND OF THE LONDON JURY, AND OF THE LONDON JURY
AND OF THE LONDON JURY, AND OF THE LONDON JURY
AND OF THE LONDON JURY, AND OF THE LONDON JURY

PHYSICA SACRA

JOHANNIS JACOBI
SCHEVCHZERI,

Medicinæ Doctoris, & Math. in Lyceo Tigurino Prof.
Academiæ Imperialis Naturæ Curiosor. LEOPOLDINO-
CAROLINÆ Adjuncti, Socc. Regg. Anglicæ
ac Prussicæ Membri.

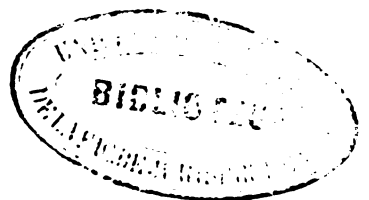
ICONIBVS ÆNEIS

illustrata

procurante & sumtus suppeditante

JOHANNE ANDREA PFEFFEL,
Augustano, SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS
Chalcographo aulico.

TOMVS II.

A TAB. CCXXVI. ad CCCCXVI.

AVGVSTÆ VINDELICORVM & VLMÆ,
MDCCLXXXII

TAB. CCXXVI.

Leuit. Cap. IX. vers. 24.

Et egressus est Ignis à facie DOMINI, deuorauitque in Ara Holocaustum & Adipes, quod videns uniuersus populus lætis vocibus exclamans, ceciderunt in facies suas.

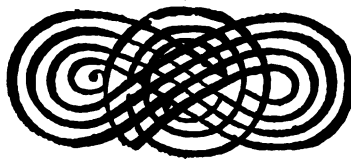
Et ecce egressus Ignis à DOMINO, deuorauit holocaustum, & adipes, qui erant super altare. Quod cum vidissent turbæ, laudauerunt DOMINUM, ruentes in facies suas.

Igne patrat DEUS Miracula, nunc urente, nunc non urente, utrobique extra & supra Naturæ vias, summus Naturæ Author ac DOMINUS. Pepercit Miraculo Ignis Danielis sociis, quos vel momento deuorare debebat velocissimus particularum motus. Hujus generis Miracula in Sacris habemus pauca, in mediis Seculis, si Historiis & Ordaliis fides, multa. Multa in Pandectis sacris Ignis præsentis, urentis & consumentis, ubi juxta Leges Naturæ non adesse poterat rapax hoc Elementum, coelitus à Creatore Ignis immissum. Non sanè suborietur dubium ei, qui Historiæ hoc Capite recensitæ attendit circumstantias. Imponit Aharon Altari Sacrificia pro Peccatis holocausta, & eucharistica, ex Bobus, Hircis & Arietibus, corporibus Sanguine & Lympha madidis: opus est pro eorum consumptione Ignis Elemento: promittitur Viris DEI manifestatio Gloriæ DEI, & ecce! *egreditur Ignis à facie DOMINI, deuoratque in Ara Holocaustum & Adipes*, imò Cultum Ceremonialem, Ordinem Sacerdotalem institutum Miraculo hocce obfirmat, atque obsignat. Accidit item in Sacrificio Dauidis ad Pestem amoliendam oblato 1. Par. XXI. 26. in Templi initiatione 2. Paral. VII. 1. 2. 3. Eliæ tempore pro afferendo veri DEI cultu contra Baalitas.

1. Reg. XVIII. 38. 39. Hujusmodi Ignis coelitus immisus habebatur pro sacro, ut ex mandato DEI perpetuò seruari debuerit inextinctus. Leu. VI. 12. 13. *Ignis in Ara incensus maneat, nec unquam extinguatur, quin Sacerdos per singulos dies mane Ligna in Ara incendat, & aptet super eam Holocaustum* — *Ignis semper accensus sit in Ara, nec unquam extinguatur. (Ignis autem in Altari semper ardebit: quem nutriet Sacerdos, subiciens ligna manè per singulos dies & imposito holocausto — Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in Altari.)* Et seruatus hic Ignis usque ad Captiuitatem Babylo-nicam. Habebant & Gentiles hujusmodi Ignem perpetuum seu inextinctum, & studiosè seruabant. *Græci Delphis & Athenis πυρ ἀσβεστον apud Dionys. Halicarn. L. II. in Ammonis quoque delubro, Silio teste L. III.*

In restincta focis seruant altaria flammæ.

Romani Ignem inextinctum Vestalibus concreditum. *Ferunt apud Ammianum L. XXIII. Brachmanes, si iustum est credi etiam Ignem coelitus lapsum apud se sempiternis foculis custodiri.* Exempla hujus generis alia silentio prætereo. Lege ea in *Bochart Hieroz.* P. I. L. II. c. 35.

Aaaa

TAB.

TAB. CCXXVII.

Leuit. Cap. X. vers. 2.

Et egressus Ignis à Facie DOMINI deuorauit eos, mortuique sunt in conspectu DOMINI.

Egressusque ignis à DOMINO, deuorauit eos, & mortui sunt coram DOMINO.

Vidimus paulò ante *Ignem* Miraculo Sacrificia consumentem DEO accepta; ecce nunc idem Elementum rapax deuorans ipsos Sacerdotes, Sacri Ignis contemptores, alienique introductores! Fuit ille Gratiae Diuinæ Symbolum, hic Iræ, miraculosus uterque. Hic certè, qui Nadabo & Abihu, Aharonis Filiis fuit fatalis, Mose patruo teste, *egressus fuerat à Facie DOMINI*, illapsus Legis Diuinæ transgressoribus *ὡς ἀπὸ μηχανῆς*, mox atque *attulerant coram DOMINO Ignem alienum, de quo nihil*

eis praeceperat DOMINUS. v. 1. ut Igni extemplo perirent, qui Igni peccarunt. Qualiscunque is fuerit, seu fulmineus, ut videtur, seu alius. Fulmineus si fuit, suffocans fuit, non consumens. In cineres haud fuisse redactos patet ex v. 4. ubi Misael & Elzaphan iussi fuerant efferre fratres suos è Sanctuario extra Castra, (tollere fratres de conspectu Sanctuarii, & asportare extra Castra) & ex ipso v. 2. quo mortui dicuntur in conspectu DOMINI, non in cineres collapsi.

TAB. CCXXVIII.

Leuit. Cap. X. vers. 9. 10. 11.

9. Vinum & Siceram non bibes, tu & filii tui, qui tecum sunt, quum ingressi fueritis Tentorium Constitutionis, ne moriamini: statutum hoc sit sempiternum per posteritates vestras.
10. Et ut discernatis inter sanctum, & inter profanum, inter immunum & mundum.
11. Utque doceatis filios Israel omnia statuta, quæ DOMINUS ad eos per Mosen loquutus est.

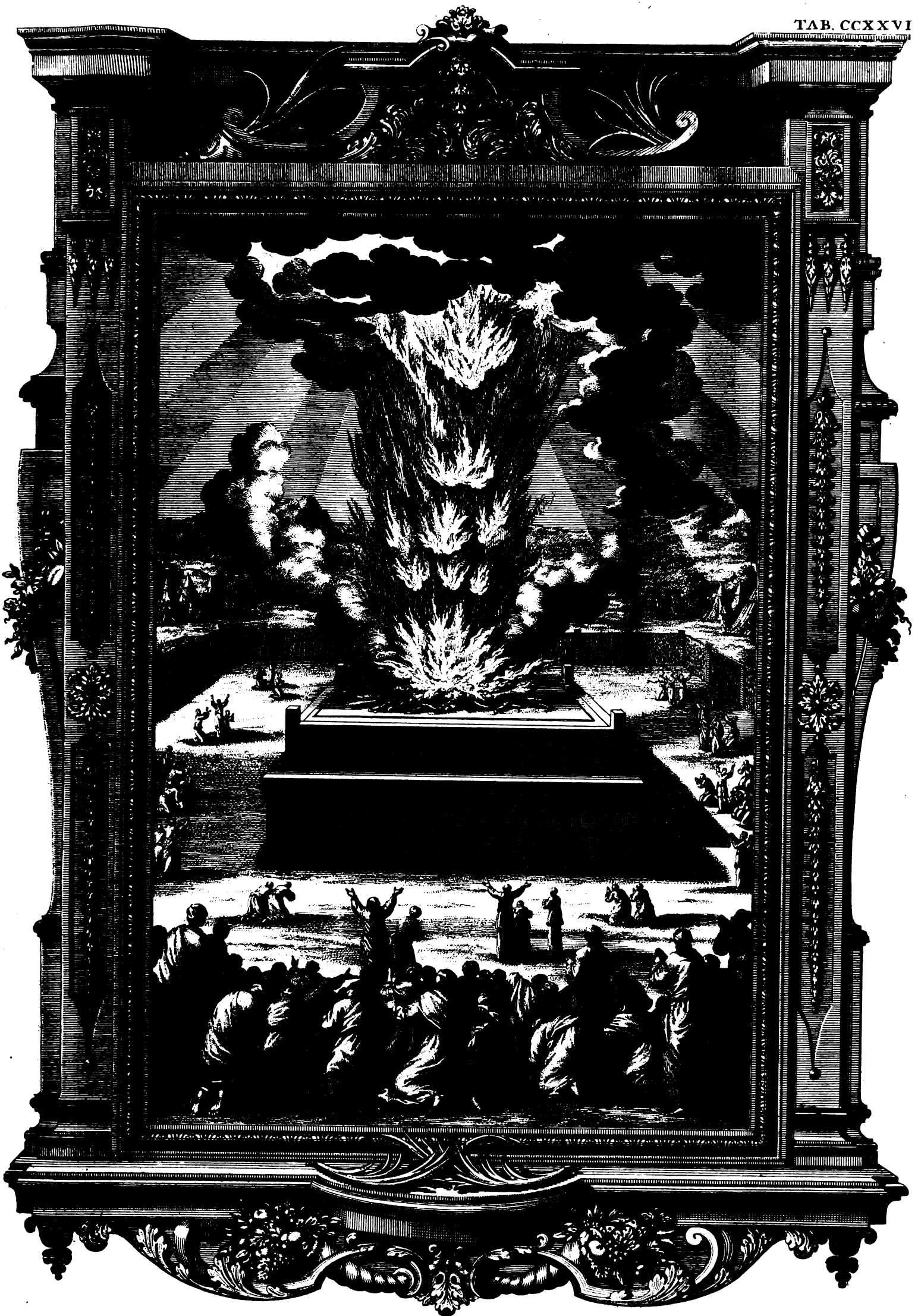
Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis in Tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.

Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum.

Doceatisque filios Israel omnia legitima mea, quæ locutus est DOMINUS ad eos per manum Moyfi.

Non Vino foli, sed omnium Vegetabilium succis expressis, ex Plantis, Fructibus, Seminibus, inest inebrians vis, Siceræ nempe, Pyraceo, Pomaceo, Vino Palmeo, Cereuisiæ &c. quam moderni Philosophi adscribunt Aeri valde compresso. Hic nempe, calore Sanguinis magis adhuc dilatatus ampliat speciatim Cerebri vasa, utpote aliis minus resistentia, Arteriis aliis tenuiora. Ampliato horum diame-

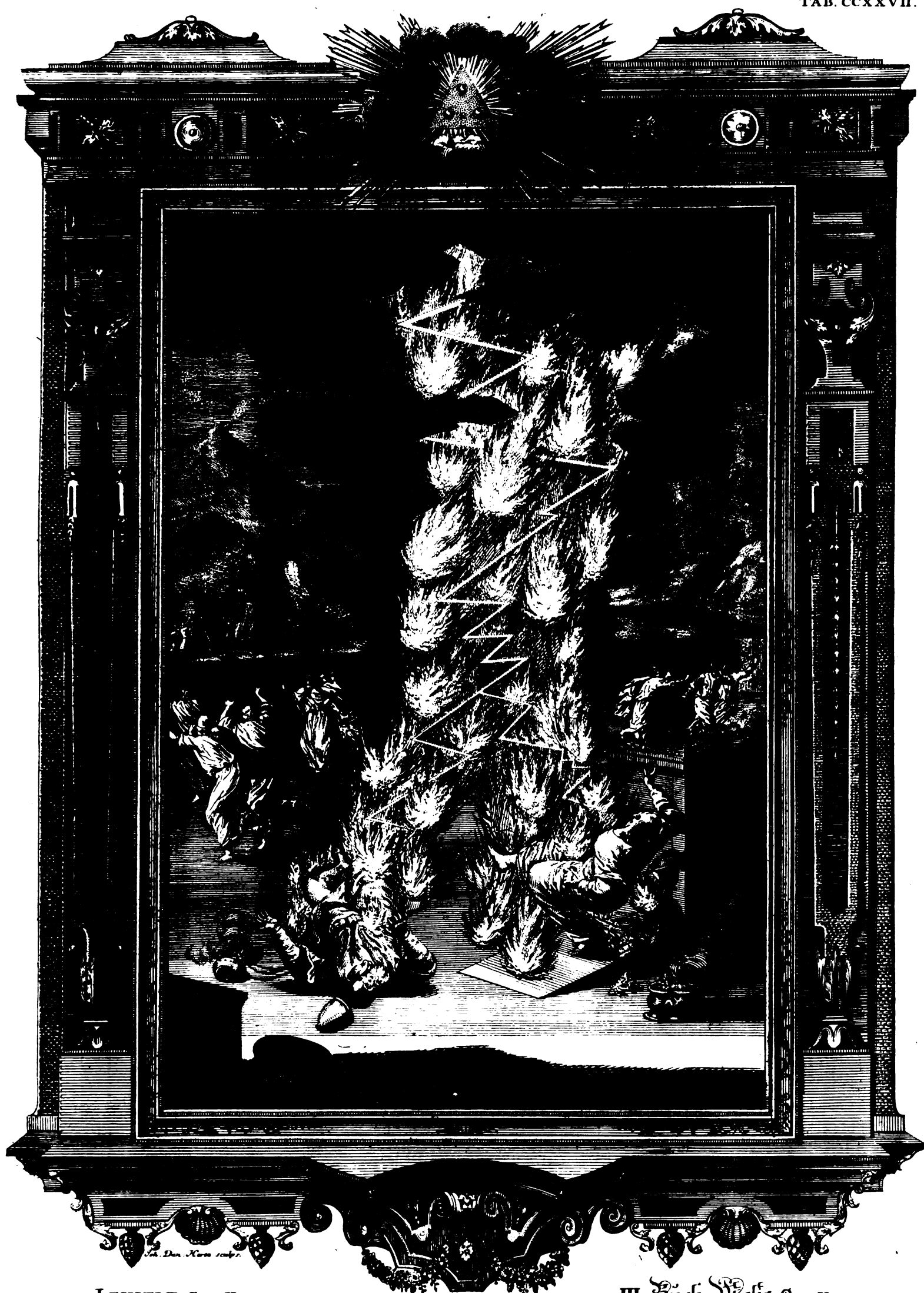
tro influxus Succi qualiscunque neruei fit tardior in extrema Membra, juxta Motus Leges: hinc Somnolentia, vel Somnus, imo hinc in ipso Cerebro tumultuantes varii motus, inordinatæ Cogitationes, Deliria, & qui in hujusmodi est statu, præceps labitur ad actiones incongruas, vel etiam ad officia sua obeunda est ineptus. Poscit namque actionum, quas Ratio dictat, exercitium corpus sanum, circulum Sanguinis ordinatum, tensionem fibrarum ei adæ-

LEVITICI Cap. IX. v. 24.
Ignis sacer ΟΤΡΑΝΟΠΕΤΗΣ.

III. Buch Mos. Cap. IX. v. 24.
Heiliges Himmel-Feuer.

H. Sperling sculpr.

LEVITICI Cap. X. v. 2.
Igne peccantes igne necantur.

III. Buch Mos. Cap. X. v. 2.
Himel-Feuer tödtet fremdes Feuer.

LEVITICI Cap. X. v. 9. 10. 11.
ΠΑΡΟΙΝΙΑ Sacerdotum.

III. Buch Mos. Cap. X. v. 9. 10. 11.
Princkene Priester.

G.D. Heiman sculps.

adæquatam, Spirituum Animalium influxum regularem. Ex eodem Ratiocinio offendit *Verdries Æquil. Ment. & Corp.* p. 62. quomodo ex Ebrietate non solum partes, imprimis *Musculi*, debilitentur, sed etiam *Cerebro*, ejusque fibrillis grauatis, oppressis, arteriarumque solitis pulsationibus vibratis, animæ vigor, qui naturali *Cerebri* tensione & temperie continetur, pereat, ortisque ita inconditis impressionibus, mens loco moueatur, tandemque accedente, ob defectum influentis liquidi, organorum sensoriorum relaxatione, somnus obrepat, sed turbulentus atque insomniis plenus, pauidusque miris rerum imaginibus; cum confusis in *Cerebro* fibris, agitationibus, ab extraordinaria illa pulsatione, confusæ in *Mente* cogitationes necessario respondeant.

Quid mirum igitur, si sapientissimus & supremus Legislator, deterrimam Ingeniorum Pestem, Ebrietatem arciturus, Sacerdotes suos adiuuare esse voluerit: Cultum præscribebat sanctissimum, purissimum, quem in minimis quoque circumstantiis seu punctis obseruari voluit. Ad hujusmodi certè Cultum, eumque Ritua-lem, quadrare haud poterant Homines Vino dediti, sed quàm maximè sobrii, sibi semper constantes, quorum debebat seruari ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως I. Theff. V. 23. Tantò autem necessaria magis erat hæc lex Israelitis, quia diu vixerant inter Ægyptios vini, & uti videtur, Cereuisiæ potui largiori assuetos. Testis *Dio* apud *Athenæum* ad Lib. I. finem. φιλοίνους καὶ φιλοπότας τὰς Αἰγυπτίους γενέσθαι — ὅσα τὸν ἐκ κρείων γενόμενον πίνειν &c.

In Christiano Orbe vetat Ebrietatem contemptus, non Lex ciuilis: permittit, imo tantum non præcipit trium ille Literarum Tyrannus, Mos: ut passim videas ebrios Sacerdotes conscendere Cathedram, Judices solium, Medicos adire lectos, alios fungi muneribus aliis. Id quod fanè non licuit Gentilibus, hac in parte Sanioribus, quàm sumus nos. Apud *Carthaginenses* abstemii debebant esse in Castris milites, domi Serui & Ancillæ, personæ publicæ, Magistratus, Judices, Senatores, quam diu erant in officio, neque Vini usum excusabat nisi Morbus. Maximi fecit publicam hanc Legem *Plato*, qui de *Legibus* II. vino interdixit nutricibus, & pueris usque ad Annum decimum & octauum. En *Carthaginensium* Legem ipsam, sicuti eam habet *Eusebius Præp. Euang.* L. XII. c. 25. μηδὲνα ἐπὶ στρατοπέδῳ γένεσθαι τὰς τῆς πίματος, ἀλλ' ὑδροποσίας σύγγινεσθαι τῶτον τὸν χρόνον ἅπαντα. Καὶ κατὰ πόλιν μὴτε δέλον γένεσθαι μηδέποτε, μὴτε ἀρχοντας τῶτον τὸν ἐνιαυτὸν, ὃν ἂν ἀρχῶσι, μὴδ' αὐκυβερνήτας, μὴδὲ δικαστὰς ἐνεργῶς ὄντας δινα γένεσθαι τὸ παρῶν, εἰ μὴ σωμαστικῆς ἢ νόσων ἕνεκα. Sacerdotes si qui sunt inter Christianos, ut sunt benè multi, vinofi, ablego ad Ægyptios, quorum Sacerdotes teste *Porphyrio de Abst.* L. III. §. 6. vel

erant prorsus abstemii, vel saltem valde sobrii, ne fortè immoderato vini usu contraherent debilitates neruorum, Capitis, Animi, seseque ad vetitas præcipitarent concupiscentias. Ὅσα οἱ μὲν εἰς ὅλως, οἱ δ' ὀλίγιστα ἐγεύοντο, νεύρων αἰτιώμενοι βλάβας καὶ πλήρωσιν κεφαλῆς, ἐμπόδιον εἰς εὐρεσιν, ἀφροδισίων τε ἔφρασκον αὐτὸν ὀρέξεις ἐπιφέρειν. Produco Gentilem, imò omni Religioni suspectum, *Lucretium* Ebrietatis damna & incommoda ita describentem de *Rer. Nat.* L. III.

Denique cur Hominem cum vini vis
penetrauit
Acris & in venas discessit diditus ardor,
Consequitur grauitas membrorum?
præpediuntur
Crura vacillanti? tardescit Lingua?
madet Mens?
Nant oculi? clamor, singultus, jurgia
gliscunt?
Et jam cætera de genere hoc quæcunque
sequuntur,
Cur ea sunt nisi quod vehemens vehem-
mentia vini
Conturbare Animam consuevit corpore
in ipso.

Sed non à Vino duntaxat, abstrahere debebant, qui Sacris fungi debebant officiis, verum & ab omni כֶּשֶׁב *Schecar*, potu quouis inebriante, qui Græcis, detortâ paulum voce Σίκερα, Σικέρα, Latinis *Sicera* dicitur. Hujus Potus mentio fit passim in Veteri Nouoque Codice. Num. VI. 3. Jud. XIII. 4. Prou. XXXI. 6. Jes. XXIX. 9. Luc. I. 15. & omnibus his Locis vino, οἶνος, contradistiguitur. Hunc esse, quem dedimus, *Sicera* sensum, constat non solum ex circumstantiis Textus, sed etiam testimonio *Basilii*, qui per *Siceram* intelligit πᾶν τὸ δυνάμενον μέθην ἐκποιῆσαι, omne id, quod potis est Ebrietatem inducere; *Tertulliani*, qui *Lib. de Jej.* *Ebriamen* *Siceram* vocat; *Hieronimi ad Nepotianum de vita Clericor.* ubi *Sicera* *Hebræo* sermone omnis potio nominatur, quæ inebriare potest, siue illa, quæ Frumento conficitur, siue pomorum succo, aut cum faui decoquantur in dulcem & barbaram potionem, aut *Palmularum* fructus exprimuntur in liquorem, coctisque frugibus *Aqua* pinguior coloratur. Addi possent *Isidor. Orig.* L. XX. c. 2. *Zonaras ad Canon. Apost.* III. *Hesychius Lex.* Constat ita, *Sicera* nomine venire posse *Cereuisiam*, *Pomaceum*, *Pyraceum*, *Palmeum Vinum*, *Hydromel*, & quæ sunt hujus generis alia. Legatur omninò *Job. Henr. Meibomii de cereuisiis potibusque & ebriaminibus extra Vinum aliis Commentarius.* Helmst. 1671. 4. *Hil-ler Hierophyt.* P. I. p. 321. qui & *Sicera* nomine generali Vinum comprehendit.

TAB. CCXXIX.

Leuit. Cap. XI. vers. 2.

Loquimini ad filios Israel in hanc sententiam. Hoc est Animal, quod comedetis ex omni Jumento, quod est super Terram.

Dicite filiis Israel: Custodite omnia quæ scripsi vobis, ut sim DEUS vester. Hæc sunt animalia, quæ comedere debetis de cunctis animalibus terræ.

Dignissimum indagine est *Animalium mundorum* ab *immundis* discrimen, prouti id Lege Diuinâ apud Judæos est latum; tantò autem magis, quòd inter se non concordent Sacrarum Literarum Interpretes. Si Clerico & aliis fides, pro fundamento stant Rationes merè politicæ. Nec aliud, ut alibi, ita & heic agit πολιτικώτατος Moses, quam ut sese ritibus & moribus, quos Israelitæ Ægypto extulerant, accommodaret. De Ægyptiis autem constat, eos pro antiquissimo more Animantia quædam habuisse pro mundis, pro immundis alia, imò ex causis Politicis nil habuisse rei cum populis illis, qui immunda vel habuerunt in cibos, vel aliàs tractarunt. Constat id ex Gen. XLIII. 31. *Non possunt Ægyptii comedere cibum cum Hebræis, siquidem abominandum hoc est Ægyptiis. (Illicitum est Ægyptiis comedere cum Hebræis & profanum putant bujusmodi conuiuium.)* Erant namque hi rituum antiquorum tenacissimi, πατέρισσι δὲ χρηόμενοι νόμοισι ἄλλον ἑδὲνα ἐπιτείνωνται, teste Herodoto L. II. c. 78. Nouitatis omnis ofores. Eò nempe tendit hujusmodi Legum justitia & rigor, ne cum ritibus peregrinis inferantur peregrini mores, alia vitæ ratio, exotica vitia, imo Regioni noua Religio, Regimen nouum. Quo ipso patescit ὡς ἐν παρόδῳ, quam sæpe & facile possit Lex quæpiam vel Politica, vel Medica, transire in castra Religionis, imo arctissimo vinculo alligare Gentes integras. Arctius enim nullum est illo Religionis. Prostant Exempla in ipso Christianismo. Quod Ægyptiis erat modus viuendi, forte diætericus, vel à Gentibus aliis distinctius, Nationi veluti Characteristicus, id transiit in Religionis Articulum, eumque fundamentalem, ut qui vel de immundo quopiam Animali comederit, vel id duntaxat tetigerit, pro immundo fuerit declaratus, imo societate humana exclusus. Ita sese res habet cum adia-phoris, quæ in Dogmata, subtili quadam μεταμορφώσῃ, transeunt. Ita, inquit Clericus, prudenti Legislatori Moyse non alia fuit intentio, quam ut populo suo præscriberet certas viuendi regulas, eumque sic à Gentium aliarum

commercio abstraheret, inprimis & Idololatria. Huc videtur collimare, quod legitur Leu. XX. 24. 25. 26. *Ego DOMINUS DEUS vester, qui segregavi vos à populis. Vos igitur discrimen facite inter jumentum mundum & immundum, inter Auem immundam & mundam, ne contaminetis animas vestras in jumentis & auibus, atque in omni eo, quod reptans scaturit Terra, quod segregavi à vobis, ut immundum. Eritis itaque mihi sancti, quia Ego DOMINUS sanctus sum, & segregavi vos de populis, ut essetis mei.* Ita Lex illa Ceremonialis transit in Politicam siue Civilem.

Hoc si ita foret, supersedere facile possem hujus Capitis Commentario, quem scribere proposui non tanquam Politicus, sed ut Philosophus: id est, si discrimen illud Animalium mundorum & immundorum non dependet nisi ab opinione & arbitrio vel Ægyptiorum, vel Israelitarum, in rei ipsius natura minimè fundata. Et suspitione haud caret, quod præ-tendit Clericus, accommodasse se Legislatorem summum mori Ægyptiorum veteri, quem asumpserint ipsi Israelitæ. Posito, fuisse Animalia utrique huic Nationi ex æquo immunda, nondum tamen sequitur, quod ille concludit; Poterant quippe causæ naturales & hos & istos mouere ex æquo, ut hoc illudue Animal declararent pro mundo vel immundo. Et posito, esse Animalia nonnulla, quorum puritas vel impuritas intuitu causarum naturalium nondum aded in euidenti est posita, non tamen hæ statim possunt negari, sed accusari debet potius nostra vel Ignorantia, vel etiam negligentia in indagando. Sed de plerisque, speciatim Ruminantibus, constabit, esse ex Historia Naturæ moderna causas Sole veluti clariores, forte & propterea primis Terræ habitatoribus cognitæ. Sane discrimen mundorum ab immundis valuisse apud antediluvianos constat ex Gen. VII. 2. ubi jubetur *Noah ex omni jumento mundo accipere septena, marem & foemellam ejus, de jumento verò immundo bina, marem & foemellam ejus.* Discrimen hoc ipsi Ægyptii scire poterant facile per traditionem à Chami posteris, ut Israelitæ à Semo.

LEVITICI Cap. XI. v. 2.
Animantia munda et immunda.

III Buch Moses Cap. XI. v. 2.
Reine und unreine Thiere.

Catharina Sperling, sculp.

Semo. Viguit idem discrimen & apud alios populos: *profanis* & *fædis*, uti vocabantur, Animalibus neque ad cibum usi sunt Romani, neque ad Sacrificia. Clariora hæc, quæ generatim nunc propono, fient ex sequentibus; meum namque erit, munditiei vel immunditiei vestigia legere, &, ut ita loquar, prima stamina quærere in ipsa Natura.

Difficillima res est, fateor, ita exhaurire Capituli hujus ἀνάλυσιν, ut omnibus fiat satis, nil remaneat scrupuli: difficile, Scopulos, qui sese offerunt, præternavigare feliciter, & absque periculo. Quodsi solis inhæreamus causis discriminis naturalibus, erunt Leges, nunc ordine examinandæ, pars Institutionum Medicarum Diætetica, imo verò obstringent adhuc Leges illæ, quotquot de Sanitate vel restituenda, vel conseruanda, sunt solliciti, fugienda erunt cane pejus & angue omnia Animalia immunda, in usum trahenda sola munda. Sed

nec solas admittimus causas morales vel mysticas, DEUM Veneror, ut optimum Patrem, pro suorum sanitate sollicitum, sed & ut Legislatorem ac Dominum, cui causæ potuerunt esse variæ hujus illiusue Præcepti, & multæ haud aded usque cognitæ. Et nimium mihi quidem videntur moralizare Pontifex ille *Eleasar* ante CHRISTUM, & post natum Saluatorem Patres benè multi, *Irenæus*, *Clemens Alexandrinus*, *Augustinus*, *Cyrillus*, qui in ea fuerunt vel sententia, vel opinione, prohibuisse DEUM immundorum Animantium esum, ne veluti per contagium inficeremur feritate Leonis, voracitate Lupi, Accipitris, aliis aliorum Brutorum vitiis: nimium allegorizare *Franc. Junius*, *Cuneus*, alii, qui soli inhærent explicationi mysticæ, vel Typicæ. Per medium ibimus tutissimi. Ea autem, quæ extra meam sunt sphaeram, aliis lubens relinquo.

TAB. CCXXX.

Leuit. Cap. XI. vers. 3.

Quicquid ex jumentis ungulam separat, & ungulas fissura findit, ruminationem suam reuocans, hoc comedatis.

Omne quod habet diuisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

Accedimus propius ad ipsum Animantium Catalogum, descensuri per Genera ad species. In Metaphysico sensu uti omnia opera DEI sunt perfectissima, ita omnia Animalia dici possunt munda, etiam venenatissima, utpote quæ structuram habent organicam, suæ Naturæ conuenientem, cibos assumunt sibi congruos, functiones obeunt, quales obire debent. Venenata dicuntur, & immunda, respectu Homini, cui vel in cibo, vel attactu, vel morsu nocent.

Prærogatiuam Dat Moses, & jure, Animalibus mundis, ad cibos æquè ac Sacrificia idoneis, & Physici accurati personam induens characteres exhibet tum externos, cuius in sensum incurrentes, tum internos. Visui est nemini non *Separatio Ungula*, & *fissio* ejusdem, abscondita magis *Ruminatio*, sed magis adhuc *Ruminationis Mechanismus* & *Instrumenta*. Hæc uti ritè capiantur, sciendum, *Quadrupedia* distingui rectè in *ungulata* & *unguiculata*, *Ungulata* habere digitos, seu extrema pedum Ungulis testæ; esse autem *Ungulam* corpus durum, substantiæ corneæ concuum, extremos digitos tegens, supra quod Animal par-

tim incedit. *Unguiculata*, quæ Digitorum extrema nuda, Unguibus tantum adnascantibus armata habent. Ex *Ungulatis* alia sunt Μώνυχια seu Μονόχηλα, *solidipeda*, *solidungula*, ut Equus, Asinus; alia δίχηλα, *Bifulca*, quibus Ungula à summo ad imum bifariam est fissæ. Hæc ipsa autem sunt vel *Ruminantia*, de quibus noster Textus, nempe Genera, *Bouinum*, *Ouinum*, *Caprinum*, *Ceruinum*, vel non *ruminantia*, ut Porci. Dantur & τετράχηλα, *quadrifulca*, Rhinoceros, Hippopotamus. *Unguiculata* denique sunt vel δίχιδέα, vel πολυχιδέα. v. *Raj. Synops. Animal. Quadrup.* p. 56. Legimus in nostro Textu פִּרְסָה פִּרְסָה פִּרְסָה *findens fissuram ungularum*, in *Schüle zertbeilet*, id est, veluti in duos calceolos: Sunt quippe Ungulæ his Animantibus, quod nobis Calcei. LXX. emphaticè reddunt ὀνυχιστῆρας ὀνυχίζον δύο χηλῶν, *findens fissuras duarum ungularum*, *Clericus* minus aptè *ungulam nulla parte aut membrana coherentem*. Obseruandum heic, ex *Rajo*, ipsa bifulca, Animalia strictè loquendo esse τετράχηλα, quatuor ungulis instructa, duabus anterioribus, & totidem posterioribus, sed illas duntaxat esse fissas, quibus etiam Animalia incedendo innituntur, posterioribus binis Ungulis longius distans,

Bbb b

tis,

tis, neque Terram tangentibus. Sed in verè dictis τετραχύλοι Ungulæ omnes quatuor in eadem sunt circumferentia, ut super iis stent & incedant.

Est Ruminatio, *μρυκασμός*, ea Actio, qua Animantia Quadrupeda, *Ruminantia* hinc dicta, pabulum deglutitum ad Os reuocant, hinc iteratò mastlicant, (hinc Germanorum *wiederkäuen*) rursusque deglutiunt, donec repetitis multoties deglutitionibus, masticationibus, digestionibus cibi assumpti plenariè sint excocti: siue, definiente ita *Peyero Merycolag.* p. 201. *actio suo motus naturalis intermittens ac alternus Ventriculi & maxillarum, cæterarumque partium Organicarum adjuuantium, quo deuoratus rudioribus à pastu sensim reuocatur in Os, mox Dentibus probè conteritur, ac postea iterum deglutitur, Animalibus quibusdam ad suam ipsorum salutem commodamque passionem, & Hominis utilitatem à DEO infusus, ut rerum varietate sapientiam iste summam exereret.* Organa Ruminationi inservientia sunt alia principalia, alia ministra. Ex illis primas tenet *Ventriculus*, in Bisulcis quadruplex, structuræ artificiosissimæ, Laniis nostratibus in omni sua cohærentia *die Sultz* dictus. Primus & maximus κατ' ἐξοχήν vocatur κοιλία, imò *Aristoteli Hist. L. II. c. 17.* κοιλία μεγάλη, *Venter, magnus Venter, Seuerino Pera, Perula,* aliàs *Rumen*, Gallis *la Pence, la Double*, Italis *la Trippa*, Anglis *the Cud*, vel, ex *Rajo, the Paunch, or Inward*, nobis *der Wanst*, tantæ magnitudinis, ut in Bobus 50. Librarum pabulum complectatur, figuræ quodammodo rotundæ, externè veluti fulco, internè prominente colliculo in duas partes distinctus, instructus, ut reliqui quoque Ventriculi 4. Tunice, prima extima, extus læui, membranacea; secunda musculosa, artificiosissimè fabricata, ut & structuræ & officii respectu Cordi comparari queat, fibris spiralibus veluti inuicem intercuffatis, quarum contrictorio motu & succussu inprimis fit illa pabuli ad Os repulsio: tertia membranaceo-neruea innumeris vasorum & neruorum tubulis reticulata, & in papillas desinens, quæ reconduntur in tunica quarta crustosa numerosissimæ veluti in vaginulis & exeruntur, ut internam Ventris superficiem *Aristoteles* pronuntiauerit τετραχύν καὶ διελημμένην; quæ crustosa tunica lorice vices præstat, ad protegendam tunicam nerueam ab asperitate pabuli, & coli instar trajicit humorem tenuem, quo alimonia maceratur ac resoluitur. Est primus, de quo hætenus, *Ventriculus* Ruminationis præcipuum Instrumentum, alimentum recipit, retinet, macerando emollit, atterit, iteratis succussibus ad os repellit, partem etiam alimenti satis masticati, ruminati, digesti ad secundum Ventriculum transmittit.

Secundus Ruminantium *Ventriculus* est κακρύφαλος, *Theodoro Gaze Reticulum, Seuerino ollu-la media tessera*, nostratibus *die Haube, Hülle*, Belgis *de Huyue*, Anglis *the Paunch*, potius

ex *Rajo the Honey comb*, Gallis *le Bonnet*, ob egregiam cum reticulo muliebri, quo capillos obuoluunt, convenientiam, Italis *la Scuffia*; priori longè minor, angularibus cellulis innumeris, siue areolis faui ad instar veluti clathratus, & sepimentis distinctus, in quibus cellulis succus pabulo extractus ulterius macerando ac fermentando subigitur. Præter eas extuberant valuæ carnosæ, aut labia crassa, rugosa, inter quæ canalis tum ad Lac lactentium vehendum, tum ad potum Animantium adultorum ulterius ad tertium Ventriculum deriuandum, porrò ad absorbendam alimenti liquidissimam partem, & cibos nondum liquefactos arcendum.

Tertius vocatur ἐχίνος, *Echinus*, quia ut *Echinus* aculeis internè horret, & eximia se corrugandi vi pollet. *Theodoro Gaze Omastus*, quo nomine aliàs Romani omnes Ventriculos cum interaneis, nobis *Kuttlen und Kröfs* significarunt. *Seuerino conclaue cellulatum* à loculorum frequentia membranis parietibus disseptorum. Nostratibus *der Manigfalt*, ob membranarum plicatarum pluralitatem: hinc & Latinis *Centipellio*, Gallis *la Myre feuillet, Millet, Livre*; Italis *Centopelle*: Belgis *bet Boek*: Anglis *the Tripe, Rajo the Manifold*. Figuræ est fere lunatæ, superficies interna, ut dictum, multis veluti parietibus intergerinis dissepta, nimirum in Ouillo & Caprillo genere 36. in Bouillo 88. limæ ad instar fere asperis, quos inter alimonia à Reticulo huc transmissa veluti prelo comprimitur, effluente succo in Abomasum, nam hic tertius Ventriculus non tam ad Ruminationem facit, quàm ad Digestionis perfectionem.

Quartus denique Ventriculus nuncupatur ἱνύρεον, *Gaze Abomasus, Seuerino Ventriculus propriè dictus* ob affinitatem cum aliorum Animantium & ipsorum Hominum Ventriculo. Romanis forsan *Faliscus*, coniectante *Jul. Cesare Scaligero ad Arist. Hist. de Animal. L. II. c. 19.* cui & *Asellus*. Nostratibus *der Mägen*, Gallis *la Caillete*, ob coagulandi virtutem, qua pollet in confectioe Casei. Italis hinc *il Quagliu*: Belgis *the Rode*, Anglis *the Honey Tripe*.

Artificiosissimam hanc quadruplicis Ventriculi structuram qui vel obiter introspicit, is statim videbit & iudicabit, Sapientissimo Omnipotentis DEI consilio & Decreto perfectius heic elaborari Chylum, qui veluti quinta quædam Essentia ex pabulo tot pressuris, contortionibus, ruminationibus, digestionibus, & fortè fermentationibus elicitur, & post in optimam transit carnem, multamque Pinguedinem. Et huic adeò perfectæ *χυλοποιήσεως* inserviunt non duntaxat quatuor Ventriculi ante recensiti, sed & partes aliæ veluti ministræ ac sociæ: *Musculi Pectoris* atque *Abdominis* cum *Diaphragmate*, qui quò magis pleno ventre tenduntur, eò contra premunt fortius, sicque bolorum ascensum è ventre promouent, *Diaphragma* in specie non solum succutiendo, sed & per vices

Gulam

LEVITICI Cap. XI. v. 3.
Ventriculi quatuor Caprilli.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 3.
Vierfache Ziegen-Magen.

I. G. Pütz sculp.

Gulam constringendo, ne multi simul boli surgant, quod in Vomitus contingit. Singularis denique *Oesophagi* structura, cujus fibræ musculosæ spiraliter sese inuicem intercussantes non solum multo robore detrudunt & retundunt bolos, sed etiam per vices cedunt, ut mirum in modum canalus hic ampliari possit. E re autem duxi, pro faciliore intellectu, totam hujus Artificii prorsus singularis & diuini machinam Iconibus sistere ante oculos, petitis mutuo ex *Merycologia Peyer*.

Sistit se heic veluti in Tab. CCXXX. profectio ex Ruminantium Familia *Capra*, & Fig. I. ejus ventriculi omnes quatuor ita locati, ut quæ à dextris pinguntur, in sinistro sint Hypochondrio. AAA. est *Κοιλία μεγάλη*, magnus seu primus venter. BB. *κεφάλαιος*, Reticulum, secundus. C. *ἐχίνος*, omasus, tertius. DD. *ἔντρονον*. Abomasus, quartus. E. Pylorus. F. Intestini Duodeni portio. GG. Gulæ. H. Vena Coeliaca. I. Arteria Coeliaca.

TAB. CCXXXI.

Fig. II. Ventriculus primus seorsim, cui vasa & exterior membrana sunt ablata, ut fibræ exteriores carneæ in conspectum veniant. A. Oesophagi im- portio. BB. Magni Ventris Hemisphaerium dextrum. CC. Sinistrum. D. Fastigium turbinatum dextrum, cujus fibris primario motus Bolorum repulsorius tribuitur. E. Sinistrum ad eodem usus fabricatum. F. Sulci, ubi fibræ in funes aut chordas colliguntur. G. Sulcus fibrosus lateralis. H. lateralis alius. I. Sinus ingens, qui transitum dat ex primo Ventriculo in secundum.

Bouis primus venter (Fig. III.) detracta membrana exteriori, & fibris musculosis exterioribus. A. Oesophagi portio. BB. Hemisphaerium dextrum, & fibræ ejus spirales interiores, quæ exteriores decussant. CC. sinistrum. D. Fastigium turbinatum dextrum. E. Sinistrum. FF. Sulci, in quos colliguntur fibræ tum externæ tum internæ. GG. Sulcus & chorda lateralis sinistra. H. dextra. I. Sinus, qui transitum dat ex primo in secundum.

TAB. CCXXXII.

Fig. IV. Magni Ventris interna facies, cum imbricatis apicibus, quibus tanquam vaginulis lingulae nerueæ se ingerunt.

Fig. V. Reticuli fibræ musculosæ interiores. AA. Reticulum cum fibris annularibus interioribus. B. Ostium magnum, quod cum magno Ventre communicat. C. Orificium minus ad Echinum tendens. D. Vestigium canalus, qui ab Oesophago per Reticulum in Abomasum tendit.

Fig. VI. Reticuli interna superficies cancellata, & quasi clathrata.

Fig. VII. Omasus bubulus externis fibris plerumque denudatus. A. Orificium à Reticulo ad Omasum. BB. Echini ipsius fibræ ferè circulares. C. portio fibrarum exteriorum. D. Orificium ad Abomasum.

Fig. VIII. Membranacea seu foliacea Omasi substantia. A. Folium integrum. B. dimidium seu mediæ magnitudinis. C. exile ac angustum. D. Omasi fibræ connexæ foliis membranaceis.

TAB. CCXXXIII.

Fig. IX. X. Omasi folia integra cum suis Fibris.

Fig. XI. Gulæ musculosæ structura cum suis fibris spiraliter sese decussantibus.

TAB. CCXXXIV.

Leuit. Cap. XI. vers. 4.

Veruntamen hoc non comedetis ex his, quæ ruminationem sursum reuocant, & ex his, quæ Ungulam separant, Camelus qui sursum quidem ruminationem reuocat, at Ungulam non separat, & ob id immundus sit vobis.

Quicquid autem ruminat quidem & habet ungulam, sed non diuidit eam, sicut camelus & cætera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.

Non est *Camelus* in sensu proprio Animal bifulcum, διχῆλον, sed quidem διχιδες, ungulam habens non prorsus ut illa v. 3. fissam, sed ad imam Cutim, quæ baseos loco integra ungulis subternitur. Sic solui debet ἐναντιοφάγεα, quæ sese primo obtuitu offert in Textu, ubi eius prohibetur eorum, quæ *Ungulam separant*, & mox de eodem Animali pronuntiatur, non *separare Ungulam* & propterea esse immundum. Structuram hanc Camelini Pedis describit *Aristoteles Hist. Anim. L. II. c. I.* ἐστὶ δὲ διχῆλον, καὶ ἐκ ἀμφοτέρων. διχῆλον δὲ ὧδε. ἐκ μὲν γὰρ τῆς ὀπίσθου μικρὸν ἔχουσα, μέχρι τῆς δευτέρας καμπῆς τῶν δακτύλων. τὸ δ' ἔμπροσθεν ἔχουσα μικρὰ, ὅσον ἄχρι τῆς πρώτης καμπῆς τῶν δακτύλων ἐπ' ἄκρων τέτταρα. Καὶ ἐστὶ τι δια μέσου τῶν χισμάτων, ὥσπερ τοῖς χησίν. Addo *Plinium L. XI. c. 45.* *Est (Camelo) bifulcus discrimine exiguo pes imus, vestigio carnosio, ut ursi; qua de causa longiore itinere sine calceatu fatiscunt.* Verbo, diuisa Camelo est Ungula, non fissa; sed Ungula non dura, seu cornea, qualis est Ruminantibus mundis, verum mollis, veluti carnosæ, quæ non ita facile deteritur incessu per loca aspera, sabulosa, quàm si cornea foret.

Attamen, inquit Legislatores, *sursum ruminationem reuocat*, quatuor gaudens Ventriculis μηχανάζει δὲ ἡ Κάμηλος, ὥσπερ τὰ κεραιόφορα, διὰ τὸ τὴν κοιλίαν ὁμοίως ἔχειν ἐνέμοις. *Aristot. L. III. c. 14.* Horum equidem Ventriculorum structura non est adeò, ut in mundis distincta, sed unus ab altero veluti elevatione quadam aut valuula distinctus. Maximus est primus, secundus valde paruus, tertius secundo maior longus, quartus denique secundo par. Id verò notatu est dignum, Ventriculo secundo inesse, tunicas inter, saccos ad viginti usque siue cavitates, apertas intus. Videntur hi sacci esse Hydrophylacia, Animantibus his per arenosa Deserta incedentibus percommoda, ut tantò diutius sitim ferre queant. Nam *Plinio teste L. VIII. c. 18.* & *Experientiâ, sitim quadriduo tolerant, implenturque cum bibendi occasio est, & in præ-*

teritum, & in futurum, obturbata proculcatione prius Aqua: aliter potu non gaudent. Et hæc ipsa est in hisce Promptuariis Aqua, ad quam itinerantibus extrema siti periclitantibus ultimum est refugium, ventre Cameli aperto. Structuram hanc, ut *Ventriculorum*, ita quoque *Ungularum Cameli* speciatim *Dromadarii* exhibeo Fig. I. II. III. ex *Societatis Ill. Regiæ Parisinæ Actis A. 1671. folio Regali editis*, titulo, *Memoire pour servir a l'Histoire Naturelle des Animaux*, quas & *Anatome suæ Animalium* inseruit *Blasius. p. 352.*

Fig. I. K. exhibet imam pedis Plantam solidam integram, cuti carnosæ molli testam.

L. Pedis extremi seu Ungulæ superiorem partem diuisam.

Fig. II. III. AAA. Ventriculus primus & maximus.

Γ. Oesophagus sub ingressum Ventriculi abscissus.

B. Ventriculus secundus.

C. - - - tertius.

D. - - - quartus.

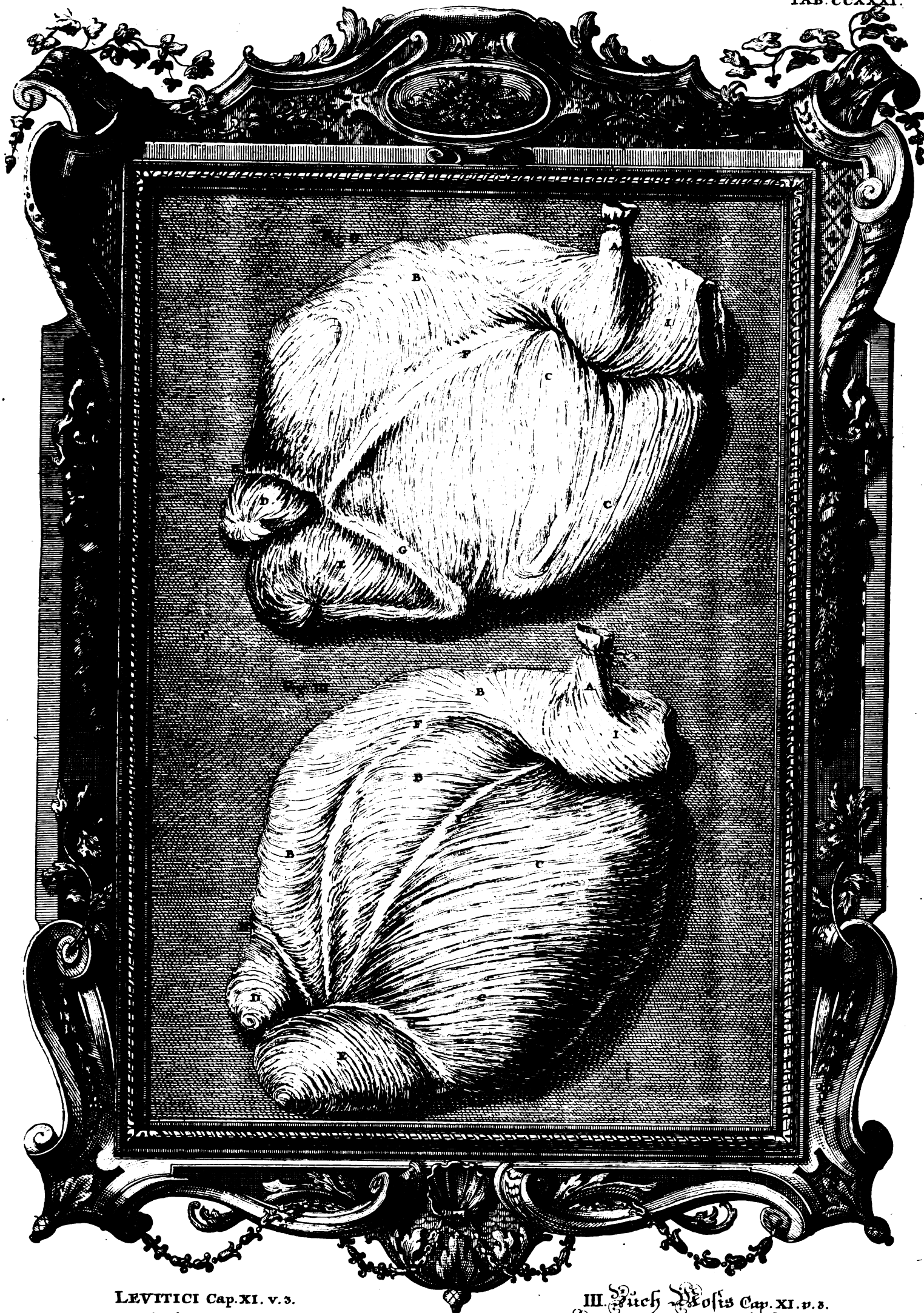
Δ. Pylorus.

O. Ventriculus secundus in quatuor partes dissectus, ut conspici possit.

N. Ostium ex primo Ventriculo in secundum.

P. P. P. Cavitates illæ seu sacci υδροφόροι, qui sunt inter tunicas secundi Ventriculi.

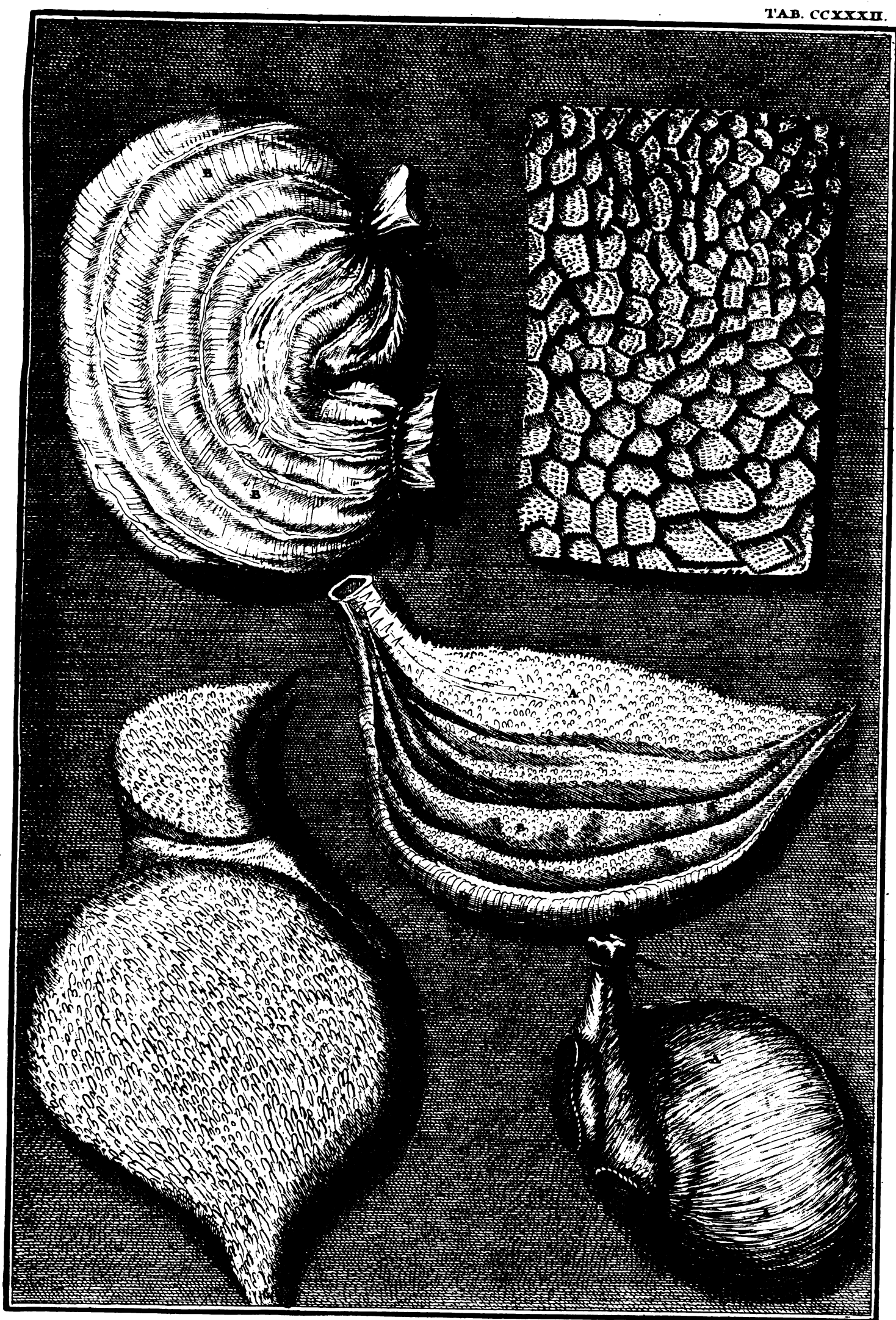
Indicat vel ipsa hæc quatuor Ventriculorum Camelinorum structura, perfectiorem elaborari chylum, Sanguinem, Carnem, quàm in Animalibus unico Ventriculo gaudentibus, imò Carnem esui esse aptam. Testem habemus *Aristotelem Hist. L. VI. c. 26.* ἔχει δὲ καὶ τὰ κρέα, καὶ τὸ γάλα, μέχρι ὅτι ἐν γαστρὶ λάβῃ ἡδιστα πάντων. *Carnem habet & Lac Camelus, donec concipiat omnium suauissima.* Eadem promittit *Plinius L. XI. c. 41.* *Cameli Lac habent, donec iterum grauescant, suauissimum hoc existimatur, ad unam mensuram tribus Aquæ additis.* *Diodorus L. II.* αἱ μὲν γὰρ παρεχόμεναι καὶ κεραιοφάγε μὲν πολλὰν παρέχονται τοῖς ἐγχωρίοις

LEVITICI Cap. XI. v. 3.
Fibræ primi ventris bovini.

III. Buch Moses Cap. XI. v. 3.
Der erste Ochsen-Magen.

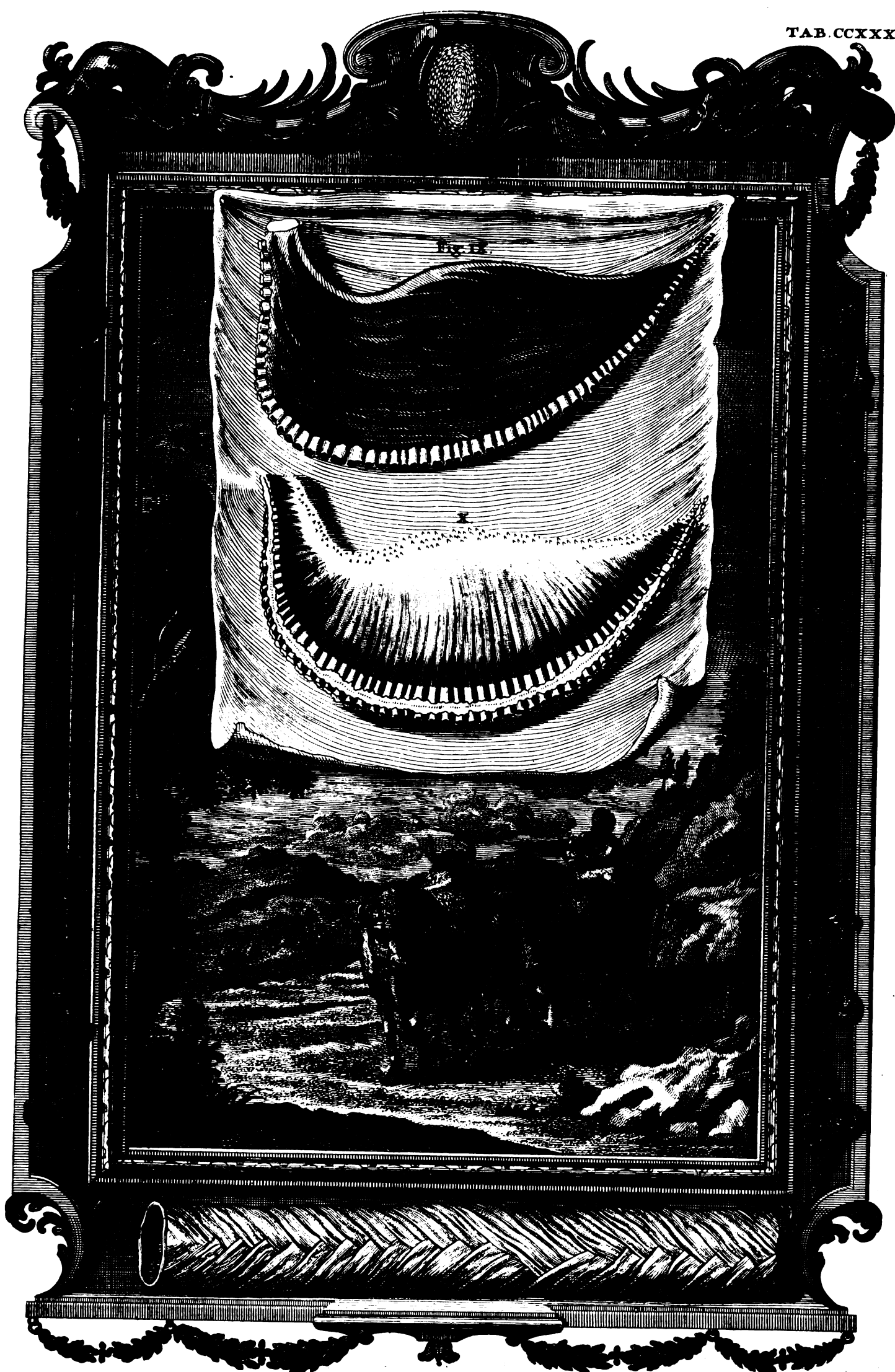
I. A. Corvius sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 3.
Ventres Bovilli separati.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 3.
Hier abgesonderte Schen-Blasen.

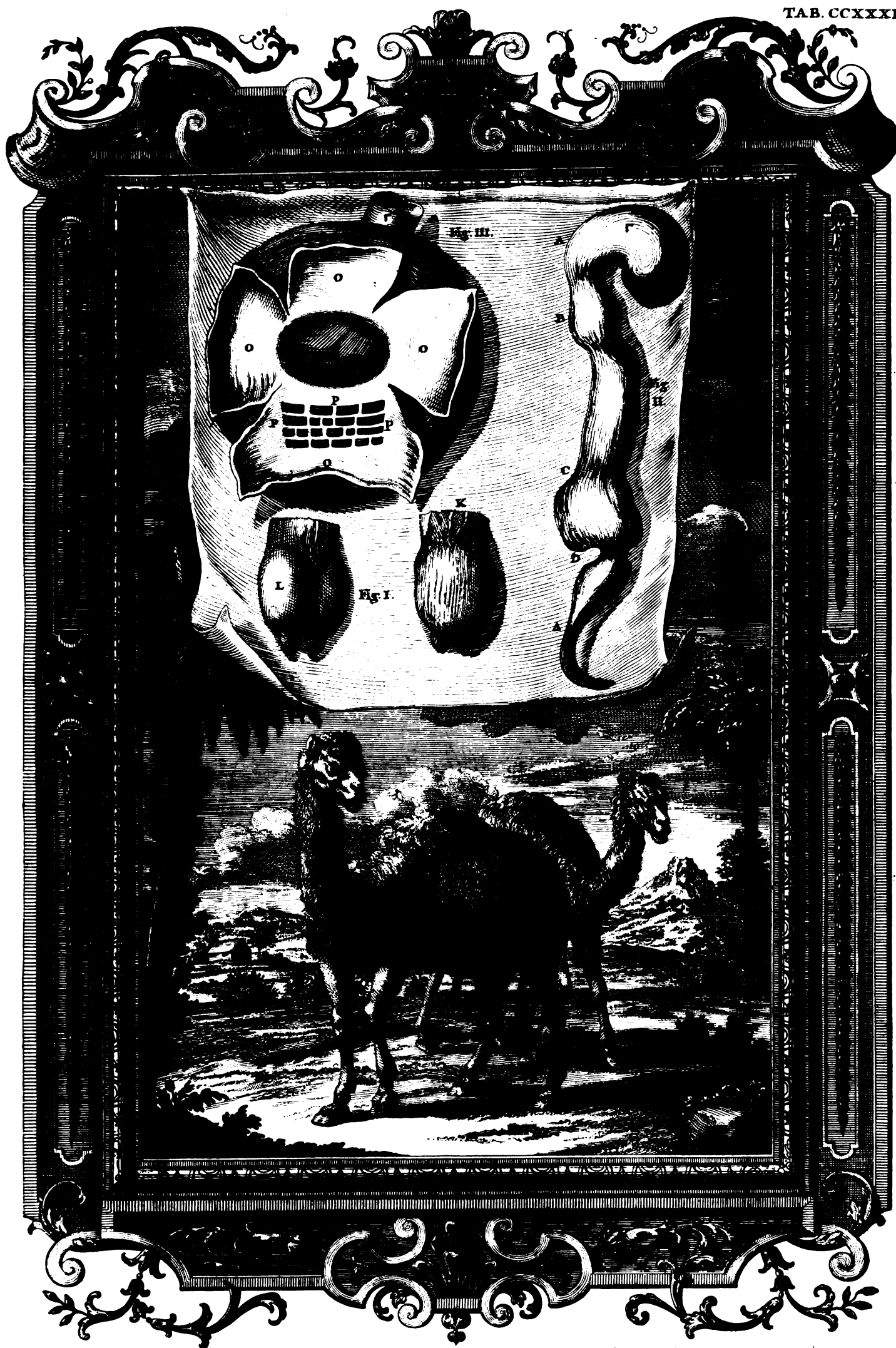
I. A. Corvius sculp.

LEVITICI cap. XI. v. 3.
Omasus et gula.

III. Zuch Wostis Cap. XI. v. 3.
Fetter Darm und Speis. Röhre.

M. Tyroff sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 4.
Camelus.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 4.
Das Camel.

M. Tyroff sculp.

χωρίαι δαψίλων. *Camelorum aliæ Lac præbentes, & Caro earum comesta*, lautum incolis cibum suppeditant. Et de *Arabibus, Saracenis, & omni fere Barbaria* testatur *Hieronymus in Jouinianum* L. II. c. 6. quod *Camelorum Latæ & carnibus uiuat*. Id quod de modernis Arabibus attestatur *Theuenot. voy. P. II. L. II. c. 22.* Imo verò & Regum mensis olim illatæ Carnes Camelinae. *Antiphanes apud Athenæum* L. IV. in Oenomao aut Pelope.

- - - - - ὁ Μάγιστος ὅλον
τέρας ὀπτήσας, μεγάλῳ βασιλεῖ θερμὴν παρέθηκε.
Καμῆλον.

- - - - - coquus solidum
Monstrum coquens magno Regi calidum
Camelum apposuit.

Sic *Heliogabalus*, teste *Lampridio*, comedit sapius ad imitationem *Apicii calcanea Camelorum*.

Sed Judæis interdictus ex Camelis cibus. Tradunt Arabes, Jacobum hujus usu frequentiore sibi contraxisse Ischiadicum Morbum, & propterea posteros monuisse, ut sibi cauere. Fabulam id redolet. Quadrat magis, quod DEUS hoc interdicto Judæos arcere voluerit à commercio cum Arabibus. Physicas si quæramus rationes, est quidem Camelus ruminans, sed & proximè accedit ad solidipeda, structuræ est fortis, carnis haud dubiè durioris, Animal durioribus, rudioribus, cibis assuetum. Dabitur forsan aliis, inquirere propius in hujus interdicti alias causas, si propius innotuerit Animalis hujus Natura.

TAB. CCXXXV.

Leuit. Cap. XI. vers. 5.

Cuniculus qui & ipse ruminat, sed ungulam non separat, immundus sit vobis.

Choerogyllus qui ruminat, ungulamque non diuidit, immundus est.

DE Animali *Schapban* שַׁפְּבָן, cujus occurrit heic, & Deut. XIV. 7. Psal. CIV. 18. Prou. XXX. 26. mentio, non est eadem omnibus mens. Plerique Recentiores cum Versione nostra stant pro *Cuniculo*. Rationes sunt sequentes, 1. Bis in Lege jungitur cum Lepore, Animali congenere. 2. ipsi LXX. שַׁפְּבָן in Psalmi loco citato explicant per λαγυνάς, *Lepores*, licet quædam Exemplaria habeant χοιρογυλλίαις. 3. Vulgata in Prouerbiis vertit per *Lepusculum*, ex Græco quodam Interprete, qui habet λαγιδῆς, quo Vocabulo Græci designare solebant Cuniculos. 4. Nominum Liber vetus, quem *Philoni* adscribunt, sic habet: *Sapban, Choerogryllus, Lepus, vel Hericius*, 5. *Giggeji* Lexicon transfert *Sapban* per *Cuniculum*. 6. Videtur Hebræum nomen alludere ad שַׁפְּבָן vel שַׁפְּבָן regere, abscondere, quæ voces quadrant in *Cuniculum*.

Martialis.

Gaudet in effossis habitare Cuniculus antris.

7. Hebræi aliquot abhinc Seculis cuniculos appellarunt שַׁפְּבָן 8. Fauet Etymologia *Spania*, *Hispania*, quæ Regio his Animalibus abundat. Et cuniculum in Numis pro Symbolo habet. Fig. B.

Videamus, quæ Cuniculis opponat *Bochartus Hieroz.* P. I. L. III. c. 32. Sed & sub incudem examinis reuocemus. Primum est, non ruminare, teste *Porta Cæli* f. 20. b. quod testimonium eludit *Bochartus* vel sola correctione Textus, alia nempe ejus lectione. Sed sunt majoris momenti alia, quæ regerimus. Non quidem ruminant aded manifestè digitata hæc ut bisulca, neque illorum Ventriculi sunt aded, ut horum, distincti, non quadruplices, sed nec simplices: discriminat & Oesophagi insertio, & Valuula membranacea eminens in duos. Pinximus eum Fig. I. Accedit Experientia. Mandunt hoc genus Animalia semihorâ post cibum: Et sufficit Ventriculi duplicitas ad ruminationis negotium, quum unicus suffecerit Hominibus, qui ruminasse leguntur. Ut omnino non opus sit, cum *Hier. Mercuriali Var. Leâ.* L. I. c. 15. in subsidium trahere Leporum Cuniculorumue (nam horum eadem est ratio) Intestina tenuia & cæcum, quæ Ventriculorum præstent vices, quod effugium placet quoque *Waldungo Lagograph.* c. 33. Parum hi offendunt fidei apud Anatomicos modernos, qui probè norunt, non inferuire cæcum ciborum vel digestionis, vel semidigestorum repulsioni ad superiora, imo ad Os. Ruminarent Animalia Excrementa tenuium Intestinorum cibis mixta, & prope id accideret ipsis, quod accidit Iliacis.

Cccc

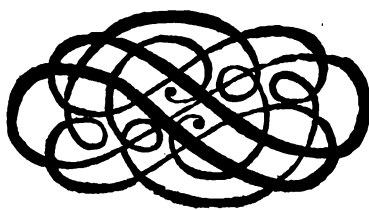
Per-

Pergimus. Secundam Objectionem dat Locus Prou. XXX. 26. ubi dicuntur *בֵּיתֵי הַבָּתִּים* *habitare in petris*, quod Cuniculis non competat, in terreno solo habitantibus. Sed nullius est & hæc pretii. Potest quippe Animal in Petris, locis petrosis & montosis (quod de Cuniculis affirmant Hispani, & Gentes aliæ) habitare, & tamen in solo terreno. Superest tertia Obiectio, quæ Cuniculum exhibet ut Animal olim Hispaniæ peculiare, quæ à Judæa mirum quantum remota, ut necesse haud fuerit, esum illius Judæis prohibere. Stat hæc Obiectio testimoniis *Varronis Rust.* L. III. c. 12. *Plinii* L. VIII. c. 55. *Æliani Animal.* L. XIII. c. 15. *Galen* L. III. de *Alim.* comprobaturque ex Nummis *Hadriani*, in quibus *Hispaniam* præsentat figura mulieris dextrâ gerens ramum Oleæ, cum Cuniculo ad pedes. Unde & hæc Prouincia *cuniculosa* cluet *Catullo*, & mouit ea imprimis *Bochartum*, ut de alio potius Animali cogitaret. Verum enim verò neque hoc Argumentum mihi videtur magni Ponderis: Posito, Hispaniam Cuniculorum esse patriam, imò illam ab his nomen traxisse, nondum inde sequitur, alibi hoc Animantium genus non dari. Docet nos Experientia moderna, viuere posse, & viuere reuerà, ubiuis Terrarum Cuniculos. In tanta rei obscuritate difficile putat *Bochartus* (cujus tamen rationes minus sunt, quod vidimus, validæ) sese pro Cuniculis determinare, tantò magis, quia vetustissimi Chaldæi, Syri & Samaritani pro *בֵּיתֵי הַבָּתִּים* voces nobis obtrudant prorsus ignotas, *Onkelos* *בֵּיתֵי הַבָּתִּים* *taphza* *Jonathan* *בֵּיתֵי הַבָּתִּים* *tauza*, Samaritanus *taphsa*, Syrus *Chagasa*, Æthiops *Legiche*. Sed *Bocharto* obstat, adhuc hodie Turcas & Arabes Cuniculum appellare *ada tamsani*, *ada tamsanghigg* teste *Meninzk. Lex.* 107. 3145.

Non eò quidem tendunt rationes hætenus contra *Bochartum* allegatæ, ut Cuniculum obtrudam pro *Saphan*, sed ut constet, minus habere roboris argumenta ab ipso prolata. Hand quippe displicet ipsa *Bocharti* sententia, quæ *Muri alpino*, *marmotæ*, fauet. In Prouerbiis sanè Arabes habent *alwebro*, in Lege *Alpbene-*

co, quorum Animantium descriptio, sicuti eam dant Scriptores Arabes conuenit *Muri alpino*, vel cum *Sciuri* aut *Ecbini* specie. Ut ex Arabum mente nihil certi definire liceat, neque ex Versionibus Græcis, quæ inter se admodum variant. Sunt quippe, qui *λεγωρέ*, *Lepores* reddunt: *Clemens Alexandrinus Hyenam*: LXX. *Aquila*, *Symmachus*, *Theodotion* *χοιρογυδίας*, de qua voce nihil constat ex optimis Zoographis veteribus, *Aristotele*, *Plinio*, *Æliano*, *Oppiano*, *Pbile*: posterioris æui aliis *Erinaceum* interpretantibus, ut *Hesychio*, *Suida*. *Hieronymus*, qui Pl. CIV. *Herinaceum* reddidit, in *Epist. ad Suniam* *χοιρογυδίας* vocat *αίρετομύον*, cui respondet Arabicum *aljarbuo*. Sistunt autem & Græcorum veterum & Arabum descriptiones Animal, quod Ursi ad instar incedit bipes, prioribus pedibus breuioribus tanquam manibus utitur, murini generis, in petris nidificans & latibulis, ruminans, cibo aptum, gregarium, quæ notæ omnes *Muri alpino* quadrant, de quo ex Prou. I. c. asserere & id possumus, esse *Gentem minime potentem*.

Immundum est, Lege diuina, *Saphan*, neque sunt obscuræ rationes, supra allegatæ, quæ & Cuniculum & alpinum *Murem* infra propriè sic dicta ruminantia ponunt. De Cuniculo vidimus, eum ruminare, sed unico fere Ventriculo, vel quasi duplici. *Alpini Muris* caro, à qua ut non abhorrent Arabes, ita neque Alpicolæ nostrates, ingrata pinguedine sociata suillam sapit, unde forte & *χοιρογυδίας* nomen. Pendet specialior *αιτιολογία* à consideratione Ventriculi, quem examinare nondum licuit. Interea id constat, ab his Animantibus non posse elaborari aded perfectum chylum, qualem quidem conficiunt Ruminantia, carnem proin esse minus salubrem. Sed ignorantiam Anatomes sapit prouocatio illa *Cunæi de Rep. Hebr.* L. II. c. 24. *Doceat quispiam me, cur editto Numinis impure sint Quadrupedes, quarum fissæ ungulae non sunt. Nam Cuniculos quidem Leporesque inter cibos habere apud cunctas hercle Nationes fas & iura sinunt, & solis Hebræis haud licitum est.* Ventriculi Muris alpini figuram sistit A.

LEVITICI Cap. XI. v. 5.
Cuniculus, mus alpinus.

III. Fuch Wofis Cap. XI. v. 5.
Caninchen, Wurmel, Chier.

M. Tyroff sculp.

TAB. CCXXXVI.

Leuit. Cap. XI. vers. 6.

Et Lepus, qui ruminationem reuocat sursum, at ungulam non separat, immundus sit vobis.

Lepus quoque: nam & ipse ruminat, sed ungulam non diuidit.

A *Rnebeth*, אֲרֵנֶבֶת, quæ vox heic occurrit, & Deut. XIV. 7. *Leporem esse*, nullum est dubium. Consentunt Hebræi cum omnibus Interpretibus, veteribus & modernis. Arabes adhuc hoc Animalis genus appellant *ar-neb*, *erneb*, *eraneb*. *Meninzk. Lex.* 151. 3144. Adfunt quoque testimonia Mythologi *Locmani*, *Auicennæ*, *Damiris*, *Abenbitaris*. Scrupulum mouere videntur Græci, quibus Δασύπους vertitur, quod Animal à Lepore diuersum, describere videntur *Aristot. Hist.* L. I. c. 1. *Plin.* L. VIII. c. 55. X. c. 63. Videntur, inquam, sed tum ex iisdem Scriptoribus, tum aliis, omnibusue Lexicographis constat, λαρώνον vel λαρῶδα eundem esse cum δασύποδι. Pluribus hoc demonstratum it *Bochart Hieroz.* P. I. L. III. c. 32. Certum est insuper, à Leporis esu abhorruisse semper Judæos. Audi *Plutarchum Sympof.* L. IV. c. 5. καὶ τὰ λαγὲ φησί τις ἀπέχσασθαι τὰς ἀνδρας, ὡς μουσαρόν καὶ ἀκάθαρτον δυσχεραίνοντες τὸ ζῶον. Aliquis eos homines à Lepore abstinere dicit, quia hoc Animal tanquam pollutum & immundum dedignantur. Alia testimonia, speciatim Interpretum, omitto.

Ruminare Leporem testatur Moses. Alia vetusta testimonia nobis defunt. Imo vero multi ruminare negant, vel dubitant. Hinc est, quod Græcam Versionem corruperint, & pro ὅτι ἀνάγει μετρωσισμὸν, posuerint ἐκ ἀνάγει. Qua negatione tamen carent optimi quique codices. Negatiuam suffulcire videtur Ventriculi simplicitas, in Leporibus atque Cuniculis obseruabilis. Sed vidimus supra, occasione Cuniculi, simplicitatem Ventriculi non obstare Ruminationi, & Ventriculum his Animantibus non tam simplicem esse, quàm duplicem, saltem valuula membranacea eminenti interstinctum. Structuram hanc accuratè, ut solet, describit *Peyerus Ruminat.* L. II. c. 6. Ruminationis aliud indicium est coagulum, cuius & meminit *Aristot. Hist.* L. III. c. 22. ruminantibus commune. Addi possent Cornua, sed sunt cornuti Lepores rari Exempli. Ea nihilominus ad marginem sitto ex *Velfch. Hecatost.* I. p. 34. Ad-ditur in Textu, *Ungulam non separare* Leporem, scilicet opponitur heic Ungula diuisa non continuæ, sed multifidæ. Non est Lepori, uti

aliis Ruminantibus, Ungula continua bisulca, sed πολυχμή.

Pergimus in inuestigatione Rationum præcepti Physicarum, si quæ sunt. Si veteres audiamus Medicos, tum Græcos, tum Arabes, *Galenum*, *Aetium*, *Rasen*, gignit caro Leporina Sanguinem crassum & melancholicum. Argumentum sine dubio sinistrae huic famæ dedit niger & carnis, & iusculorum, quibus cum apponitur, color suspiciosi quid secum ferens. Sed audiamus, quomodo infamiam hanc depellat ipse *Ventriculus* in suis lepidissimis *Swal-vio* procuratore querelis. p. 149. *Non elucescit, quod solum melancholicum & atrum exhibeat succum. Fidei fluxæ argumentum coloris est. Desidia, sanguinisque crassities non urget magis Leporem, ac aliud quoduis Animal minus exercitum. Ejus Acrocolia in nigredine piperata latentia si turbas mibi cient, non imputent, quæso, Lepori impudenter, sed Gulæ suæ. Quid autem attinet de hac ignominia pluries logos funditare, siquidem jam totas turbasset familias Melancholia, quibus quidem ego nil frequentius accipio ac Leporinam.* Leporem apud Romanos in magno fuisse æstimo constat ex *Epigrammate XIII. Martialis.*

Inter Quadrupedes gloria prima Lepus. Ridiculum legitur commentum in *Plutarchi Sympof.* L. IV. Qu. 5. Judæos à Leporis usu abstinuisse, non quia immundum crederent, sed quia toto habitu corporis Lepus est Asino similis, qui scilicet apud illos magno in honore fuerit, & quondam sitientibus monstrauerit Aquæ fontem. Patres, ex Philosophiæ neglectu nimium sæpe moralizantes, Legislatorem respexisse volunt ad nimiam Leporis libidinem, ut qui miræ sit foecunditatis, & frequentissime coeat. Alii ad timiditatem oculos jaciunt, rursus alii ad hermaphroditicam naturam. Sed sunt omnia hæc Philosophemata nullius roboris. Respicimus nos potius ad simplicem ferme Leporis Ventriculum, qui cibos non tam benè conficit; neque inde Sanguinem adeò parat laudabilem, ut alia Animalia ruminantia propriè sic dicta.

In Tabula præsentī exhibet
Fig. A. Leporis Sceleton.
Fig. B. Leporem rariorem cornutum.
Fig. C. Cornua.

Cccc 2

TAB.

LEVITICI Cap. XI. v. 6.
Arnebeth, Lepus.

III. Fuch Hosis Cap. XI. v. 6.
Der Haase.

Cutha. Sperlingen sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 7.
Chazir, porcus.

III. Buch Exodus Cap. XI. v. 7.
Das Schwein.

M. Tyroff sculps.

ligit, qui ἡδοναῖς σωματικαῖς καὶ δεισαλίας τροφαῖς, καὶ γαργαλισμοῖς ἀσφαλγεῖσι κνησιμῶντες, πρὸς Ἀφροδίτης κακόχαρτον ἡδονὴν χαίρουσιν, corporeis voluptatibus, stercoreisque cibis, & impudicis titillationibus prurientes ad perniciosam Veneris voluptatem exultant. Item Stromat. L. II. carnem suillam utpote multi nutrimenti utilem esse dicit iis, qui corpus exercent (athletis), iis autem, qui ipsam Animam augere conantur, non item, propter bebetudinem, quam ingenerat esus hujusmodi carnis. Novatianus de cibis Judaicis c. 3. Suis nomine intelligit cœnosam & luteam, & gaudentem vitiorum sordibus vitam, bonum suum non in Animi generositate, sed in sola carne ponentem. Similia habet Lactantius Instit. L. IV. c. 17. Procopius in Leuiticum. Inseruiunt sæpe hujusmodi Allegoriæ pro Cathedra, ubi Auditores non tam sunt Physicæ quàm Ethicæ Præceptis imbuendi. Ipse magnus Bochartus L. II. c. 57. applicativè ad Interdicti causas à Legislatore expressas per Ruminantem intelligit, qui cibum Animæ, id est, Verbum DEI assidua meditatione recolens ita mandit & concoquit, ut in alimentum suum conuertat. Et fissam habere ungulam dicit Hominem Spiritualem, qui omnia discernit & dijudicat, ut postquam probavit omne, id retineat, quod bonum est. Suam ita quiuis amat amasiam: φιλαδέλγητος Allegorias, Physicus Rationes ex Historia Naturæ petitas, quæ ipsæ sæpe mores, vel dispositionem ad eos, mutant, & quibus associari commodè potest, quam supra ex Clemente Alexandrino allegavi. Pingues sanè cibi, (pinguedine autem abundant Porci) augent & Pingue, oleosum, corporis nostri: premit Pinguedo, si exundet, Musculos, aliasue partes motui destinatas; impedimento est motui, aliisue secretionibus. Unde videmus, ineptos esse obesos motibus Animi & Corporis, Laboribus, Mentis subtilioribus cogitatis. Et vel commune Veriuerbium porcinam Carnem dicat potius Rusticis & Lignicidis, quam delicatioris texturæ Hominibus.

Fuit hæc, quæ Porcinæ Carnis interdictum respicit, Lex aded præcisa, ut in transgressores omni tempore fuerit grauitè animaduersum. Audi Prophetæ, imo DEI, querimoniam Jes. LXV. 3. 4. *Sacrificant (populus meus) in Hortis, & super lateres suffitum faciunt, sedent in sepulchris, & in delubris pernoctant, edunt carnem suillam, & jus abominandorum in vasis eorum est, id est, in ollis, in quibus suillæ carnes elixantur. (Immolant in hortis, & sacrificant super lateres: qui habitant in sepulchris, & in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem suillam, & jus prophanum in vasis eorum.)* & LXVI. 17. *Qui se sanctificant, & qui se purificant in hortis post*

januam in medio, comedentes carnem suillam, Glerem, & hujusmodi abominanda, simul tollentur. (Qui sanctificabuntur, & mundos se putabant in hortis post januam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem & murem: simul confumentur.) Et præcisa Legis obseruantia ansam dedit Judaici nominis hostibus, Nationem hanc tanquam vel superstitiosam, vel dementem, falsè deridendi, imo persequendi. Apud Josephum Lib. de Maccabæis hæc legitur Antiochi ad Eleazarum adlocutio. Διὰ τὴν φύσιν &c. Cur cum optimam ejus Animalis carnem natura indulserit, illius esum abominaris? Insanum enim est non frui deliciis, quæ probrosum nihil habent, neque justum est, Naturæ dona repudiare. Quinimò idem Tyrannus, postquam in Templo ipso Hierosolymitano mactasset Sues, Fanis & Aris pro hujusmodi hostiis oppidatim extructis, Judæos ad impura hæc sacra adegit, metu Mortis intentato. Lege I. Maccab. I. 50. 2. Maccab. VI. 18. VII. I. Joseph. Ant. L. XII. 7. Bell. Jud. L. I. c. 1. Sed nec valuerunt profanorum hominum derisiones, nec Tyrannorum minæ, Judæos absterre ab Obseruantia Legis. De virtute & agone Eleazari & septem fratrum unà cum Matre legantur Loca citata. Et nonnulli Animal hocce ita sunt detestati, ut ne nominare quidem fuerint dignati alio quàm רֶכָרְ אֲחֵר rei alius titulo.

Obseruandum insuper, non solos Judæos suillâ carne abstinere, sed & Gentes alias. De Arabibus testimonium extat apud Plinium L. VIII. c. 52. Solinum cap. de Arabia. de Saracenis apud Hieron. L. II. in Jouinianum c. 6. De Phœnicibus legatur Herodianus L. V. ubi de Hellogabalo, eum Suibus abstinuissè Phœnicum lege, Φοινίκων νόμῳ. Licet aliud de illo referat Lampridius. De Ægyptiis insit Herodotus L. II. c. 47. ὃν δὲ Αἰγύπτιοι μικρὸν ἤγηται θερίον εἶναι. καὶ τὸτο μὲν ἔν τις ψαύση αὐτῶν παριὼν ὄσος, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπτῶν ἔβαλε ἐκτὸν, βὰς εἰς τὸν ποταμὸν. Suem autem Ægyptii pollutum Animal esse putant. Et cum si quis vel transeundo contigerit, abit immersum se flumini cum ipsis vestibus. Causam impuritatis Plutarchus de Iside vult, quod plerunque coire videatur Luna decrescente. Ælianus Hist. L. X. c. 16. potius impuram & crudelem voracitatem, quod ne propriis quidem fœtibus parcat, & cum in humanum corpus incidat, non abstineat, sed illud mandat. Addi Gentibus hætenus nominatis possunt Barcææ mulieres in Africa Cyrenaica ex Herodoto L. IV. c. 186. Æthiopes ex Porphyrio: Indi ex Æliani L. XVI. c. 37.

Caraibes ex Hist. des Isl. Antill. p. 410.

TAB. CCXXXVIII. CCXXXIX.

Leuit. Cap. XI. vers. 9. 10. 11. 12.

9. Ex omnibus verò, quæ in Aquis sunt, hoc comedetis : quæcunque in Aquis pinnulas habent & squamas, tam in Mari, quàm in Fluminibus, ea comedetis.
10. Et quicquid pinnulas non habet, ac squamas, in Mari & Fluminibus ex omnibus Reptilibus aquaticis, & ex cuncta Anima viuente, quæ in Aquis est, abominandum sit vobis.
11. Abominanda inquam sint vobis, de carne eorum ne comedatis, & cadauer illorum horreatis.
12. Quicquid in Aquis pinnulas & squamas non habet, sit vobis abominandum.
9. Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, & vesci licitum est : Omne quod habet pinnulas & squamas, tam in mari, quàm in fluminibus & stagnis comedetis.
10. Quicquid autem pinnulas & squamas non habet eorum, quæ in aquis mouentur & viuunt, abominabile vobis :
11. Execrandumque erit. Carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitis.
12. Cuncta quæ non habent pinnulas & squamas in aquis, polluta erunt.

A Terricolis Quadrupedibus pergimus ad Aquicolas, *Pisces*, de quorum structura admiranda, Dentibus, Oculis, Branchiis, Ventriculis, Spinis, Musculis, Vesica natatoria plura dicenda haberem, si animus esset Ichthyologiam dare, speciatim ad cognitionem DEI Creatoris applicatiuam. Duas partes præterire nequeo, quia earum meminit Legislator summus, *Pinnas & Squamas*.

Pinna, כנפיר *Senaphir*, πτερυγιον, plerisque populis nomen habet ab Alarum similitudine, quia quemadmodum Aues alarum beneficio volant, & Pisces Pinnarum auxilio natent; Vetus hæc est opinio, sed malè fundata. vid. *Borellus de motu Animal. prop. 212*. Est breuitas Væctis, palorum angustia, flexibilis cartilaginosa structura inepta prorsus ad impellendam Aquam ea vehementia, quæ ad velocissimum Piscis motum est necessaria. Imò, si Pisces mouentur, Pinnæ non agunt remorum instar, sed lateribus Piscis admouentur, & expansæ quietem potius inducunt, quemadmodum Nauium impetus expansis in Aquam remorum palis retardatur; atque resectis Pinnis nihilominus veloci cursu Pisces mouentur. Ut verus Pinnarum usus sit, speciatim duplicatarum imi ventris, pisces tenere in situ erecto, ne vel vacillent, vel reuoluantur Ventre supino, id quod fit resectis Pinnis: & verum, adæquatum,

motus illius velocissimi Instrumentum sit Cauda, & musculosa caro. Modus, quo hic Motus fit, exponitur à *Borello prop. 214*.

Sunt *Squamæ* קשקשת *Kaskefeth* Piscibus, quod militibus Lorica, & Clypei, quod nobis cuticula: obtegunt subiectam Carnem, ne quid damni patiatur, ab allapsu Aquæ: structuræ sunt artificiosissimæ, ut vasa subtilissima ad extrema earum penetrent, non proin conferendæ cum Hominum Unguibus, neque Brutorum Unguibus & Unguiculis. Qui squamis carent Pisces, iis inseruit clypei loco mucus copiosus, quo illi toti oblinuntur, proin attractu valde sunt lubrici. Squamarum formam sub Microscopio auctam sisto in Tabula CCXXXIX. ex Hooch Micrograph. p. 162. *Soleæ* nempe Piscis. Quæ Solea comparet F. I. ejusque Squamæ II.

Ingrediuntur *Pinne* Diuisionum Classēs: sic dantur ex. gr. qui pinnis ventralibus carent, non spinosi dorso tripinni, bipinni, unica in dorso Pinna: spinosi rursus unica in dorso Pinna, dorso bipinni &c. Juxta Mosis ductum distinguere possemus Pisces in 4. Classes. 1. Pinnis simul præditos & Squamis. 2. Pinnis quidem instructos, sed squamis carentes. 3. Squamatos, sed non pinnatos. 4. nec Pinnas habentes, nec squamas. Ex quibus soli primi generis erant mundi.

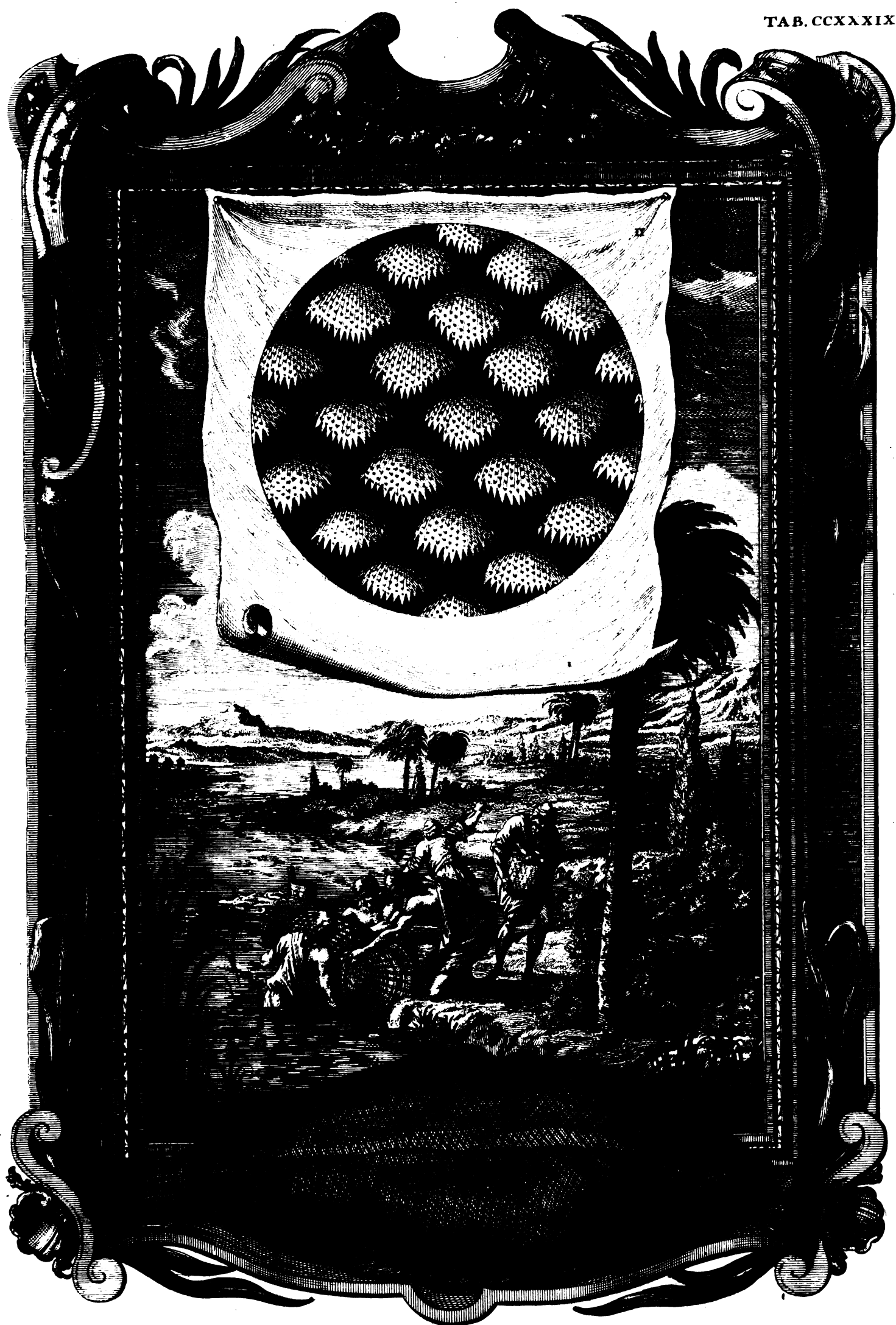
Immun-

LEVITICI Cap. XI. v. 9-12.
Anguilla, Muræna, Lamperta.

III. Nach Moses Cap. XI. v. 9-12.
Hilf, Stein - Aug.

I. A. Fridrich sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 9-12.
Solca cum squamis.

III. Buch Moses Cap. XI. v. 9-12.
Die Sole und dero Schuppen.

G. D. Heuman sculp.

Immundorum & mundorum Piscium discrimen inuenimus quoque extra Scripturam. *Romani* non *pollucebant* nisi squamosos : erat autem *Pollutum* sacrificium, vel sacrum Epulum in Deorum honorem institutum. Legem ipsam ex *Cassio Hemina* ita citat *Plinius*. L. XXXII. c. 2. *Numa constituit, ut Pisces, qui squamosi non essent, ne polluerent.* Excipit *Festus Scarum* ex squamosis, tanquam rarum, vel qui magno venibat. Sacerdotes *Ægyptii* veri erant *Anticarthusiani*, Piscium omnium osores, quod discimus ex *Porphyrio de Abst.* L. II. c. 37. & *Herodotus* L. II. c. 37. testatur, *ἰχθύων ἔσφι ἔξῃσι πείσασθαι.* Ast *Ptebi* permissa erat *ἰχθυοφαγία*, imo verò fuit post Plantarum Radicumue usum *δευτέρα διαγωγή ἢ τῶν ἰχθύων βρώσις*, teste eodem L. II. c. 93. & *Diodoro* L. I. Pisciferam autem præ multis aliis esse Regionem *Ægyptum* nemini non, vel ex situ, constat. Testimonio esse poterit inter alia *Moeridis Lacus*, cujus Piscatio per sex septimanarum decursum in dies Fisco Regio Talentum intulit.

De causis Physicis Præcepti inhibitorii silent, quantum quidem scio, Interpretes Sacri Codicis. Non discedam ego, vel pergam, re intactâ. In Catalogo *Piscium* prohibitorum sunt omnes *Anguilliformes*, utpote squamis carentes, læues,

lubrici. Horum est, reptare potius in Aquis, quàm veloci raptu moueri, & in Aquis quidem stagnantibus, sæpe putridis, cœnosis, lutosis, immundis. Hujusmodi Pisces, *Muræna*, *Lampetra*, *Anguilla* non benè audiunt Medicis, vel ob nimiam mollemque Pinguedinem, quæ comparari potest *Porcinæ*, etiam immundæ. Et in genere ad prohibitos pertinent omnia illa Animantia tardigrada, quæ in Aquis, seu lacustribus, seu fluuiatilibus, vel marinis degunt, quæ ob lentiores corporis sui motum minus benè digerunt cibos, & vel ob id conferri possunt cum Quadrupedibus unico Ventriculo præditis. Et emphatica mihi planè videntur verba, quæ extant v. 10. *מִכָּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם* ex omni reptili Aquarum, & de omni Anima uiuente, quæ in Aquis. His excludi mihi numero licitorum seu mundorum videntur præter Pisces supra memoratos omnia *Exanguia aquatica*, *Crustacea*, *Testacea*, *Conchæ*, *Cochleæ*, quorum etiam pleraque nullibi Terrarum comeduntur, imò multa venenatæ sunt indolis.

Sistit Fig. A. Tab. CCXXXVIII. *Anguillam*.

B. *Murænam* Saluiani.

C. *Lampetram* alteram minorem.

TAB. CCXL. CCXLI.

Leuit. Cap. XI. vers. 13.

In Auibus hæc sunt, à quibus horre-re, nec ea comedere debetis, abominanda enim sunt, *Aquila*, *Accipiter*, *Aquila marina*.

Hæc sunt, quæ de auibus comedere non debetis, & vitanda sunt vobis: *Aquilam*, & *Gryphem*, & *Halætum*.

ORnithologiæ eadem erit heic tractatio, quæ fuit Ichthyologiæ, non tam ad Theologiam naturalem generatim, quàm ad Præceptum permissorium & prohibitorium summi Legislatoris applicatiua. Dabitur alibi commodior DEUM demonstrandi occasio ex Auium integra & artificiosissima structura, Rostri, Capitis, Oculorum, Colli, Alarum, Pedum, Plumarum, Caudæ, Musculorum, Volatus Instrumentorum, Cerebri, Pulmonum, Ventriculi, Intestinorum, Renum, ex Generatione, magnitudine, Nidis, amore erga Pullos. Manebo intra terminos præscriptos.

Sunt omnes Aues quodammodo Animalia ruminantia, non quidem eo & stricto sensu, quòd cibos ex Ventriculo resumant in Os, sed quòd melius non ruminantibus digerant, & est Ruminationis duplex indicium, obseruatum

jam olim *Aristoteli Anim.* L. III. c. 14. nimirum Dentium absentia, & Ventriculorum pluralitas, qua nisi subuenisset Creator optimus, infelicissima foret edentulorum Animalium digestio. Sunt nempe Auibus tres *Ventriculi*, primus *Ingluuiæ*, *Aristoteli* *πρόλοβος*, secundus *μέρος ὀγκώδες*, *Guttur der Kropf*, tertius *κοιλία σαρκώδης καὶ σφραῖ*, *venter carnosus callosusque Plinio*, *Ventriculus* κατ' ἐξοχὴν ita dictus, quorum omnium structuram egregiè explicauit *Peyerus*. Primi est recipere, & aliquantum mollire, secundi, melius præparare ac digerere, tertii molere, & in pultem redigere exuccam plerunque escam, quæ molitio insuper adiuuatur deglutitis filiculis, & quibuscunque asperioribus. Hæc, de qua hætenus, Ventriculorum structura perfectior longe est in *Auibus mundis*, & graniuioris, *immundis* è contra & carniuioris tenuior, membranofior, carni eique sæpe putrilaginosæ digerent-

gerendæ sufficiens. Hinc rursus petenda discriminis inter mundas & immundas, licitas & prohibitas, ratio, cui sociari potest ipsa Cadauerum esca immunda, qua victitant carniuoræ, πτῆνα σαρκοφάγα, Ægyptiis quoque Sacerdotibus prohibita, teste *Porphyrio de Abstin.* L. IV. §. 7.

Ante insinuandum, quàm ad enumerationem specialem *Auium* prohibitarum pergo, *rapacibus* his à DEO Creatore datam esse structuram vitæ generi prorsus conuenientem, *caput grande, collum breue, Rostrum & Ungues aduncos, validos & acutos, ad rapinam & laniationem comparatos: femora valida & musculo- sa, ad prædam ferendam & dejiciendam: — in- signe visus acumen, ad prædam dispiciendam.*

— *scæminas, quæ non sibi tantum, sed & soboli prospicere debent, maribus corporis mole majores esse, formâ speciosiores, viribus fortiores, indole generosiores, ferociioresue.* Willoughb. *ornithol.* p. 25. Nec omittendum, mortuis his Auiibus carnem citius putrescere, quam aliis, ex quo etiam indicio constat, minus benè nobis illarum carnem conuenire.

Ex generali hac Auium rapacium, quæ immundis accensentur, descriptione, quæ inprimis interiorum Ventriculi structuram spectat, patet, non statim ex primo aspectu distingui posse mundas ab immundis, sicuti è contrâ Pisces squamosi à non squamosis à nemine non discerni facile possunt. Hinc, opinor, est, quòd ad specialem Piscium enumerationem non descendit Legislator, sed quidem ad Auium.

Prima immundarum est נֶשֶׁךְ, *nescher, Aquila*, Auium rapacium diurnarum maxima, Rex Auium,

Ἀετὸς οἰονῶν προφερέσαςτος.

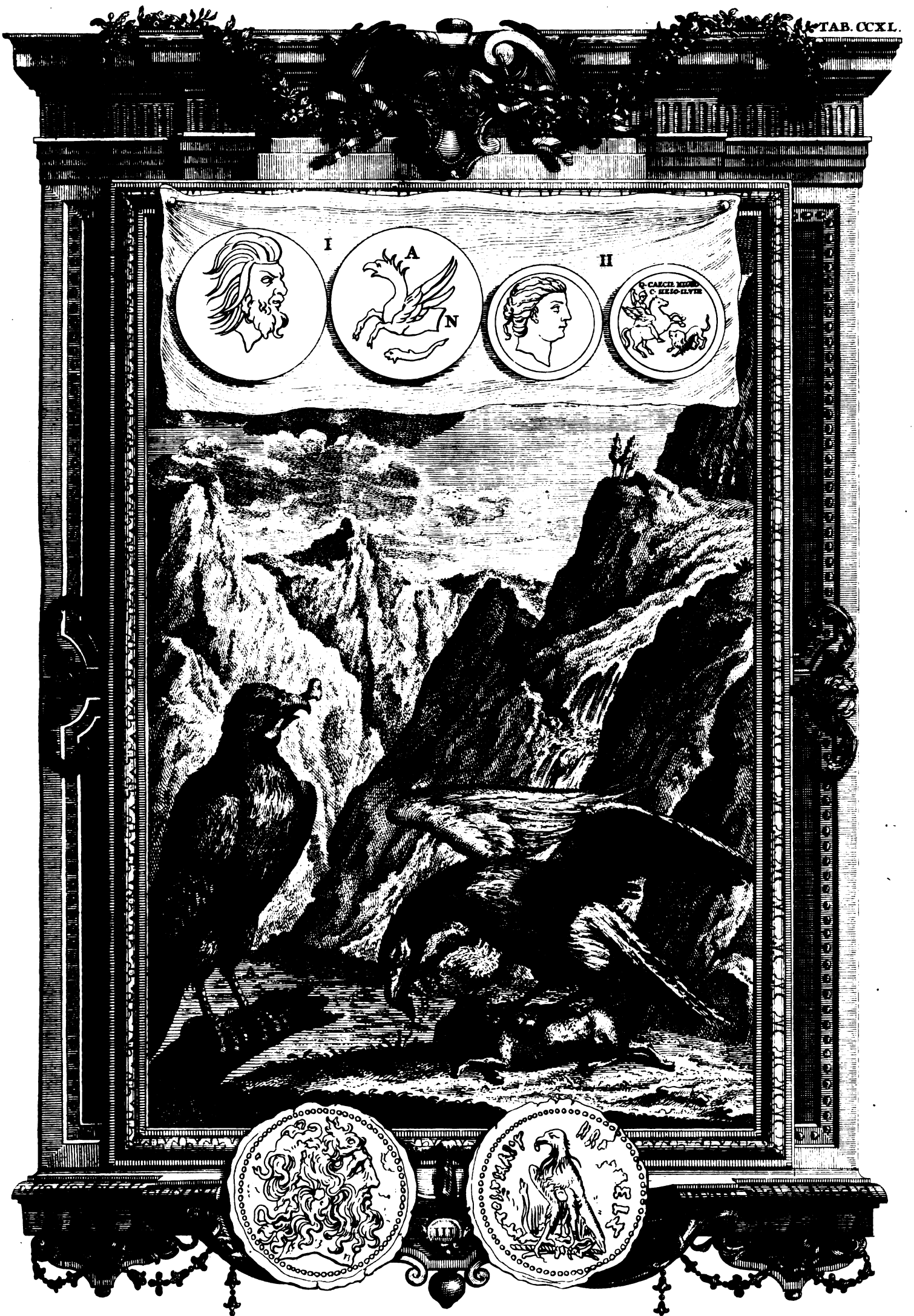
Aquila Auium præstantissima.

Quint. Smyrn. L. III. v. 353. de cujus insigni prærogatiua multa allegari possent ex Authoribus profanis & ipsis Ornithologis testimonia, visunda apud *Bochart. Hieroz.* P. II. L. II. c. 1. Hebræum πτηνοκράτωρ hujus (sic Aquilam *Philo* nominat) nomen R. *Bebai* in Gen. II. deducit à Chaldæo נֶשֶׁךְ *nesar, decidere*, quia cum volatu se sustulit ad Elementum Ignis, inde præceps in mare decedit. Absurdum, quod è Philosophia Aristotelico-Scholastica manat, commentum. Alii deriuant à נֶשֶׁךְ *desluere*, alii à נֶשֶׁךְ *schur*, videre: potius, quæ Originatio *Bocharto* placet, à *nasara* Arabum, *rostro vellicare*, quia rostro est magis quàm omnes aliæ rapaces, adunco, eoque carpit, seu vellicat, omnium fortissimè. Inter Synonyma hodiernorum Arabum & Turcarum non inuenio apud Lexicographos, speciatim *Meninzkium* nomen נֶשֶׁךְ analogum, sed quidem *nesr* pro *vulturis* Synonymo *Lex.* p. 5513. De Qualitatibus Auis hujus dabitur passim loquendi scribendiue

occasio. Nunc ea duntaxat tangam, quæ ad rem præsentem spectant: visus acumine pol- lere insigni, unguibus armari validis, & rostro adunco, pessime olere, adeò ut contacta ab eo corpora facile computrescant, auidam esse & penè inexplabilem.

Secunda est פֶּרֶס *peres*, Græcis Γρυψ, qua voce non intelligi debet *Gryphus* fabulosa Auis illa, quæ nunquam ὑποχείριος ἀνθρώπων extitit, obseruante *Origene* L. IV. in *Celsum*, pomœriis Historiæ Naturalis dudum, ipsa quoque *Plinii* ætate explosa, sed Γρυπάετος, *Aquila* quædam rostro insigniter adunco, & maximè ungulata. Sed in specie determinanda variant multum Interpretes. Samaritano est *bezaa, Accipiter*, quem & *Münsterus* habet, & *Schindlerus*, & utraque nostra Versio. Arabibus *Okab, μελα- νάετος*. Judæis Germanis בלפז *Blafus, Blau- fufs, Falconis* genus cyanopos, cœruleis pedi- bus, Italis apud *Gesnerum* *Zafiro* dictum, ab ipso colore pedum sapphirino. Hinc *Deodat- us* in Italica Versione *Falconem* habet, in Gal- lica *Girofalconem*. Apud *Münsterum* nonne- mo nostram Auem propter affinitatem vocum *Perfidi* propriam vult, quum tamen nomen hoc 900. annis post Moysen sit natum, sub Cy- ro, qui primus populares suos equitare docuit, & פֶּרֶס *Perse*, equites dicti, qui olim erant *Cuthæi, Cissii, Susiani, Elamitæ*. *Junius* פֶּרֶס dat *Ossifragam, Castalio Anatariam*, Aquilæ spe- cies, uterque sola originatione vocis nixi, deri- uant à פֶּרֶס *paras, diuidere, distribuere, frangere*. Optima, quæ quidem comparuerit hætenus, seu opinio, seu conjectura, est *Bocharti Hieroz.* P. II. L. II. c. 5. qui in genere primò Aquilam vult, cum plerisque Interpretibus aliis, & quod Macedonibus, qui ex Orientis spoliis etiam Linguam suam auxerunt, *Aquila* dicta fue- rit παραός; *Hesychius, παραός, αἰτὸς ὑπὸ Μακεδόνων*. In specie definienda ex defectu aliorum subsidiorum confugit ipse quoque ad Onomatolo- giam, determinans *Ossifragam* vel *Ossifragum*, quod פֶּרֶס vel פֶּרֶשׁ notet *frangere*, & speciatim *Mich.* III. 3. adhibeatur in fractione ossium. Hic *Ossifragus* in quodam Glossario ὀσκόπος, ὀσο- κλάσης, ὀσοκατάκτης, ὀσοκράξ est *Dioscoridis* φίνις. φίνις, inquit, τὸ ὄρνειον, ὃ ῥωμαῖσι καλῶσιν ὀσσίφραγον: vetustioribus φήνη, Arabibus *Phena, Mechale- pha*. *Ossifragam* Helueticam *Beinbrecher, Stein- brüchel* dictam ita describit *Gesnerus de Auib.* p. 181. ex Amici Claronenfis relatione. *Capite* erat nudo, & flauo colore, rostro incuruo, plu- mis albis: alæ hinc inde nigras habebant pennas ve- luti *Ciconiæ*: crescunt fere in magnitudine *Vulturis*. Sed *Ossifraga Aldrovandi* est *Haliæetus* *Willoughb. Ornithol.* 29. In *Lexico Meninzkiano* non ulla inter Aquilæ, Accipitris, Falconis synonyma occurrit vox, quæ Hebrææ nostræ *peres* sit affinis, quæ obseruatio haud indigna mihi videtur attentione.

Tertia Auium rapacium est אַזְנִיָּא *azniab*, αἰλιάνετος, ut reddunt Græci, *Haliæetus, Aquila marina*

LEVITICI Cap. XI. v. 13.
Nefcher, Aquila.

III. Buch Exodus Cap. XI. v. 13.
Der Adler.

M. Tyroff sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 13.
Girfalco et Haliætus.

III Fuch Hosis Cap. XI. v. 13.
Geier-Adler, See-Adler.

M. Tiroff sculps.

marina Hieronymo, Münstero, Castalioni, Pagnino, Ariae, Junio, Deodato, nobis Tigurinis, Anglis Ospray, Sea-Eagle, Germanis Fischarn, Fisch Adler, Geneuensibus perperam Falco. Chaldaei habent םִאִיבִּי aziab. Cum Hebræo conuenit Arabicum ghæzen, quod pro Aquila legitur apud Meninzk. p. 3403. Vocem hanc deriuat Bochartus Hieroz. P. II. L. II. c. 6. à נֶזֶז oz, robore, & vel hinc colligit, esse μελανίστον, nigram Aquilam, Aquilarum quidem minimam, sed robustissimam. Valeriam Romanorum. Hanc intelligit Homerus Iliad. φ. v. 252.

Ἄϊετ' ὀϊματ' ἔχων μέλανος, τὲ θηρητῆρος,
ὅς δ' ἅμα κάρτισός τε καὶ ὤκιστος πετεινῶν.

Aquilæ impetum habens nigræ, ventricis,
Quæ alitum simul est fortissima & celerissima.

Describunt eam Aristoteles L. IX. c. 32. Plinius L. X. c. 3. & adscribit ille ei præter robur alias dotes. Descriptio Melanaeti, prout extat in Willoughby ornithol. p. 30. hæc est, sicuti eam vidit in Zelandia. Coruo duplo major, sed Pygargo minor. Maxillæ & oculorum palpebræ plumis destituuntur, & rubescunt nonnihil. Caput, Collum, Pectus nigra — In medio dorso seu interscapulio magna macula triangularis ex albo rufescens. Uropygium rufum. In alis minores tegetum ordines colore Buteonis tinguntur, dein

area transuersa per remiges nigra, tum alia alba, tandem ab albo quod reliquum est pennarum ad apices usque obscure cinereum. Addit Aldrouandus rostri colorem corneum, subcæruleum, verticis & ceruicis colorem ferrugineum, obscurum, crura propemodum tota plumis operta, vix digiti unius spatium nuda, eoque luteo. Haliætum verum cum Offifraga Aldrouandi eundem vult Willoughby p. 29. Notandum tandem, & םִאִיבִּי à nonnullis haberi pro Grypbe, de qua fabulosa Aue, ne eam intactam prorsus linquamus, bina adduco Numismata, unum I. Panormitanorum, in cuius prona caput barbatum & hirsutum, in auersa Gryphus seu Pegasus dimidiatus cum Delphino: alterum Corinthiorum ex Cecilia Gente, cum Veneris Capite, & Pegaso cum sessore Bellerophonte certante cum Leone, inscripto Q. CAECIL. NIGRO C. HEIO. II. VIR. qui Nummus est n. 43. in Consularibus Vaillantii. In Aquilæ autem honorem sisto Numum ex proprio Museo unius ex Ptolemæis Ægypti Regibus, maximi moduli cum Aquila fulmigera. Fig. III.

Inseruiet explicationi Textus Icones sequentes.

A. Aquila Scythica.	240.
B. Offifraga.	240.
C. Haliætus vel Melanætus.	41.
D. Girfalco.	241.
E. Accipiter.	241.
F. Aquilæ Skeleton.	241.
G. Aquilæ Venterculus ex Blasii Anat. Anim.	

p. 440.

TAB. CCXLII.

Leuit. Cap. XI. vers. 14.

Vultur & Miluus juxta speciem suam.

Et Miluum ac Vulturem juxta genus suum.

Sequuntur duæ aliæ Aues rapaces simul & immundæ. Prima םִאִיבִּי daab, vel, ut in Deuteronomio םִאִיבִּי raab, frequenter enim propter structuræ affinitatem םִאִיבִּי & םִאִיבִּי confunduntur. Interim, si Etymologiam spectes, differunt, imo diuersas gignunt Auium species, םִאִיבִּי quippe notat volare, םִאִיבִּי videre. Prior originationo pugnat pro Miluo, quem volunt Hieronymus, Arabes, Münsterus, Castalio, Junius, Deodatus, Buxtorffius, Schindler, alii, Auis quippe hæc alis prope immotis in Aere omnium Auium diutissime libratur & altissime volat. Martialis L. IX. Epigr. 55.

Hinc prope summa rapax Miluus in Astra volat.

Ex Hebræo םִאִיבִּי factum videtur Arabum Hida, Albida, apud Andream Bellunensem Albada. Et hodiernum Arabes Miluum vocant bædeet, bædat, beidele. uti legere est in Meninzk. Lex. p. 1573. LXX. habent pro םִאִיבִּי γύπα, Tigurinæ Vulturem, Geir, sed unde, mihi non constat. Pertinet autem םִאִיבִּי, ἰκτίνοσ, ἰκτινός, ἰκτίς, Miluus, Wey, Weibe, nobis, Anglis, the kit, or Glead ad Accipitres macropteros, seu alis longioribus, sylvestres & indociles, describitur vulgaris, qui caudâ est forcipatâ, in Willoughby Ornithol. p. 41.

Sequitur םִאִיבִּי ajab, ἰκτινός LXX. Hæc Vultur est Hieronymo, Münstero, Pagnino, Castalioni, Anglicæ & Italicæ Versionibus. Miluus nobis post Arabem in Jobo, & sequaces habet Schindlerum,

Eccc

290 TAB. CCXLIII. CCXLIV. CCXLV. Leuit. Cap. XI. vers. 15.

lerum, Geneuenses. Jonathan reddit וְיָתֵן אֶת הַבִּיבָה *vulturem nigrum*. Hierosolymitanus אִיבּוּ *ibbu*, Onkelos אִיבּוּ in genere *auis rapax*. Arabes in Mose *Bubonem*, quæ *Auis* inter alia Synonyma apud *Meninzkium* p. 5976. vocatur *bub*, foemina *bu bet*: & Persicè *bu bu*, vocabulis Hebraico nostro affinis. p. 5517. Junius & Buxtorffius post *Kimchium Picam* volunt aut *Cornicem*, *Arias* *variā Auem*. Pomarius *Vulturem* aut *Accipitrem*. *Abenezra auem insularem* ab אִיבּוּ *Insula*. Hebræorum alii R. *Leui*, *Mardocheus*, *Aquinas* nihil determinant. *Bocharto Hieroz.* P. II. L. II. c. 8. placet Arabum *Auis*

aljuju, cujus proprium est clamor *ja ja*, *al ja jao* dictus, quæ est in Accipitrum speciebus, Ægyptiis & Syris *Algelem* dicta, Germanicè *Smirle*, Italicè *Smerlo*, *Smeriglio*, Gallicè *Esmerillon*, Anglicè *the Merlin*, *staturâ parua*, cauda breui, volatu celere. Veterum *Æsalon* descripta in *Willoughb. Ornithol.* p. 50. inter *Accipitres macropteros* generosiores ad Aucupium institui solitos.

- A. est Vultur.
- B. Æsalon.
- C. Miluus.

TAB. CCXLIII.

Leuit. Cap. XI. vers. 15.

Omnis Coruus juxta speciem suam.

Et omne coruini generis in similitudinem suam.

Caret hæc *Auis*, quas aliæ dant, difficultatibus. Consentunt Interpretes עֵרֵב *oreb* esse *Coruum*, sicuti & Chaldæum עֵרְבָא *orba*, Arabumque *Gerab* & *Gburab* in *Meninzk. Lex.* p. 3386. unde & Latinorum descendit *Coruus*, fortè & Germanorum *Rab*, Anglorum *Rauen*. Quæ *Auis* pertinet ad eas rapaces, quæ rostris crassis, longiusculis, rectis sunt donatæ, & manifestè ad immundarum Classẽm relegari debet, quia non solum carniuora est, sed quoque morticinis & cadaueribus delectatur, Quadrupedum, Piscium, Auium, Hominum, imo & Aues viuas rapit atque dilaniat. Prohibetur

autem expressè omnis *Coruus* juxta speciem suam, id est, omne *Coruinum* genus, licet sint nonnullæ pamphagæ, & Insectis, & frugibus, & carnibus victitantes: *Pica*, *Pici*, *Cornices*, *Upupa*. Originem nomini Hebraico dat color, עֵרֵב *ereb* est vespera, עֲרָב *arab*, *adueesperascere*, *obtenebrescere*.

Sistit

- A. *Coruum*.
- B. *Picam* variam seu caudatam.
- C. *Cornicem*.

D. Domitiani Nummus, in cujus auersa *Coruus* (al. *cornix*) ramo Oleæ vel Lauri insistens. Ex *Begeri Thes.* p. 107. vol. III.

TAB. CCXLIV. CCXLV.

Leuit. Cap. XI. vers. 16.

Struthio, *a.* Noctua, Cuculus, Nifus, juxta speciem suam.

a. Pro Porphyryone, alii legunt Vespertilio.

Struthionem, & Noctuam, & Larum, & Accipitrem juxta genus suum.

Prima *Auium*, quæ heic recensentur, & pro immundis declarantur est בַּת יְעִנָב *bat jaanab*, *filia Clamoris*, vel simpliciter יְעִנָב *jaanab*. Multam hæc fixit crucem Interpretibus, quæ à Prophetis refertur ad Aues eremicolas, imo & luctuosas. Jer. L. 39. Jes. XIII. 21. XXXIV. 13. XLIII. 20. Thren. IV. 3. Mich. I. 8. Job. XXX. 29.

Circa eam in diuersa abeunt Scriptores, & Versiones. In Michea, Jeremia & Jesaja Græci habent Σειρήνας, *Sirenes*, quæ (Cyrilli sunt verba) τοῖς ἐναλίοις ἐπωάζουσι κόλποις, εἶτα τῆς καλῆς λεφθείσης ὑπὸ κυμάτων γαστρὸν ἄδουσι μέλος, καὶ καταδύνανσι τρόπον τινα τὴν τῆς αὐτῶν ὠδίνος ζῆμιν, *in sinibus Maris ouis incubant, deinde, nido à fluctibus abrepto, lugubre melos fundunt, & partus sui damna quodam-*

LEVITICI Cap. XI. v. 14.
Milvus, Vultur, Æsalon.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 14.
Weihe, Geyer, Ammel.

I.G. Pinte sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 15.
Genus Corvinum.

III Buch Moses Cap. XI. v. 15.
Das Raben-Geschlecht.

J. G. Rute sculp.

LEVITICI cap. XI. v. 16.
Struthio, Noctua, Accipiter.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 16.
Strauße, Eule, Habicht.

I. A. Fridrich sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 16.
Struthio.

Pollices Parisini .

III. Züch. Disquis. Cap. XI. v. 16.
Der Struthio.

J. A. F. sculp.

quodammodo lamentantur. Si poetas Mythologos conferas cum Physicis, præsertim modernis, relegabis hanc Auim ad fabulosas. Ne autem hujusmodi Auis Scripturæ inuolaret, quæsiuere Patres πτηνὰ εὐσυμμεν εἶδότες, vel etiam βεβηνητικά, maxime canoras, luctuosas, & proponit quidem *Cyrillus* in *Jes.* XIII. 21. ex Hebræorum mente τὴν γλαῦκα, *Noctuat*, & in *Mich.* I. 8. τὰς ἀηδόνας, *Luscinias*, de quibus sciendum, eas cum Mari & fluctibus Maris nihil habere commune, unde *Bochartus Hieroz.* P. II. L. II. c. 14. pro ἀηδόνας legit ἀλκυώνας, secutus *Chrysostomum* in *Jobum* XXX. 29. ubi ita: Σειρήνας λέγει ὡδικὰς τινὰς ὀρνίθους, ἀλκυώνας ἢ γλαῦκας, ἅμφοτερά βεβηνητικά. *Sirenes* vocat *Canoras* quasdam *Aues*, *Alcyones* puta, aut *Noctuas*, utraque enim sunt luctuosæ. Sed *Alcyon*, vel *Halcyon* marina est Auis, filia vero *Jaana* in desertis degunt, iisque à Mari remotissimis, uti circa Babylonem & Botsram Idumææ. *Jer.* L. 39. *Jes.* XIII. 21. XXXIV. 13. Est insuper *Jaana* crudelis & ἄσπεργος *Thren.* IV. 3. quum contra *Alcyon* vincat τῷ φιλοτέχνῳ χειρὶ δόντας, prolis amore *Hirundines*, & τῷ φιλαίδρῳ πελειάδας, amore *Conjugis* columbas, *Plutarcho* teste *Lib. utra Anim.*

Pro 𐤒𐤒𐤕 *Noctua* exhibent *Pagninus*, *Arias*, *Junius*, *Tremellius*, *Schindler*, *Buxtorf*, vel *Ululam* aut *Bubonem*. Quam Auem imprimis defendit *Fullerus Misc.* L. VI. c. 7. inprimis ὀλολυγὼνα *Ululæ* speciem *Strix* dictam, quæ à mœsto ululatu nomen habeat ut 𐤒𐤒𐤕 à 𐤒𐤒𐤕 *anab*, à clamando, siue resonando. Sed præponderant argumenta pro *Struthione*, imo & Interpretum auctoritas. LXX. habent *σερθόν*, & *σερθίον* hoc in loco, & *Job.* XXX. 29. *Jes.* XXXIV. 13. XLIII. 20. *Thren.* IV. 3. Veteres pene omnes, *Chrysostomus* in *Jobum*, *Eusebius*, *Basilius*, *Hieronymus*, *Theodoretus*, *Procopius* in *Esaiam*, *Olympiodorus* in *Jeremiam*, *Aquila*, *Symmachus*, *Theodotion*, *vulgata*. Neque maximæ huic Aui, *Struthio* & *Struthio camelus* dictæ obstat, *σερθόν* etiam significare *Passerem*, quem pro 𐤒𐤒𐤕 agnouit *Nouatianus de cibis Jud.* c. 3. & è Recentioribus *Fullerus*. Quia vero Auicula hæc præter nomen nihil commune habet cum *Struthione*, ex circumstantiis omnium locorum facile judicari potest, an maxima Auis sit intelligenda, an Auicula?

Pro *Ulula* vel *Strige* duplici inprimis pugnat argumento *Fullerus*, sed utroque inualido. Apud *Suidam* inuenit *σερθίζων* pro *τρίζων*, stridens, quod strigum est proprium, juxta illud *Ouidii Fastor.* L. VI.

Est illis strigibus nomen, sed nominis hujus
Causa, quod horrendum stridere nocte
solent.

Sed ex *Homeri Iliad.* β. v. 314. constat, *τρίζων* esse quoque *Passerem*: ibi *Draco* passerulos octo cum matre.

- - - ἔλκενὰ κατέσθις τετραγῶτας.

Vorauit miserabiliter stridentes.

Porro in Glossario *Ululam* non duntaxat vocari dicit ὀλολυγὼνα sed & *σερθόν*. *Strix*, ὀλολυγὼν, *σερθός*. Sed ostendit *Bochartus*, locum esse mendosum, & *σερθός* pertinere ad *σερβοκάμηλον*.

Chaldæi tres, *Onkelos*, *Jonathan* & *Hierosolymitanus* pro 𐤒𐤒𐤕 habent 𐤒𐤒𐤕 *naama* vel 𐤒𐤒𐤕 *naamitba*. Syrus *naama*. Arabes *naam*, *naama*, *ne-am*, *ne-amet*. *Meninzk. Lex.* 5207. quibus omnibus significatur *Struthio*. Constat id ex Lexicographis, Historicis, Geographis, Medicis, Philosophis Arabum. Ipsis Hebræorum doctissimis 𐤒𐤒𐤕 est *Struthio*. *Maimonidi de cib. vetit.* c. 3. *Talmudis* Glossatoribus *Abr. Peritfolio*, *Chazkuni* in *Leuitico*, *Dauidi de Pomis*. Unde Judæis semper fuit persuasum, *Struthionis* esum in *Lege* esse prohibitum.

Pergimus ad causas Legis prohibitoriae Physicas. Est *Struthio* Auis humi nidificans, obuia omnia sine delectu vorans. Et sunt tam *Oua*, quàm *Caro*, δύσπεπτα, καὶ κακόχυμα, ἅπαντα τὰ μέρη σκληρὰ καὶ δύσπεπτα καὶ περιττωματικά, omnes partes duræ concoctu difficiles, & excrementitiæ. *Gal. de cib. bon. & prau. succ.* c. 6. & de *Alim. Fac.* L. III. c. 20. de ouis in specie. c. 22. esse *φαιλοτέρη*, *peffima*. Consentunt Arabes Medici, *Aetius Tetrab.* L. I. *Serm.* 2. c. 131. 134. *Sim. Sethi*, *Rhazes*. Est autem causa hujus *φαιλότητος* quærenda, quod supra fecimus passim, in *Viscerum*, *Ventriculorum* inprimis, structura. Lucem heic affundit *Anatome Struthionis*, quam luci dedit publicæ *Vallisnerius nelle Esperienze & Offer-vazioni spettante alla naturale e Medica Storia.* p. 155. offendit is *Ventriculum* duplicem magnum sacciformem, in primo varia raptim & inconsideratè deglutita, *Herbas*, *Legumina*, *Lapides*, *clauos*, *funes*, *vitra*, *numos*, *Plumbum*, *Stannum*, *Æs*, *Animalium ossa*, *Fructus*, *Ligna*. Structuram ipsius *Ventriculi* mixtam veluti ex illa, quæ *Quadrupedum* ruminantium est, & alia, quæ *Auium*: est quippe secundus musculosus, crassius & fortis, sed ejus interior tunica non, ut in *Gallinaceo* genere, dura, aspera, verum tenera, villosa, in multas cellas, ut in *Ruminantibus* diuisa: fermentum stomachicum valde corrosiuum, cui potius quàm vel triturationi musculorum, vel deglutitis asperioribus, digestionem etiam solidissimorum tribuit, imo metallicis lapideisque corporibus potius vim corrosiuitatis illius temperatiuam, *Ferro* speciatim *Sanguinis condensatoriam*, & *carnis solidatiuam*. De qua *Carne* obseruauit *Anatomicus* noster, aded esse ingratham, ut & *Canes* & *Feles* de ea quidpiam gustare detrectauerint.

Illustrandæ huic explicationi facit *Icon Ventriculorum ipsorum ex Struthione* Tab. CCXLV. ubi a. *Ventriculus* primus. h. *Glandulæ* ejus cum osculis excretoriis, è quibus promanat fermentum ante descriptum acerrimum. i. *Pars membranæ internæ glandulosæ Ventriculi inuerfa*. l. eadem membrana absque *Glandulis*.
E e e e 2

dulis. m. pars externa primi Ventriculi. o. Oesophagi Ventriculum intrantis Portio. g. utriusque Ventriculi connexio. r.r. Ventriculus secundus. c.c.c. Membranæ ejus inuerso situ conspicuæ. d.d. pars interior cellulosa & rugosa. e.e. clauus ferreus, quem Ventriculi ipsius substantiæ infixum offendit Anatomicus; f. Tumor ex fibris circa dictum Clauum congestis. f. Tumor alius priori oppositus. t. foramen à dicto clauo Tumori huic impressum. u. Pylorus. n. Intestini Duodeni portio.

Utut autem Caro Struthionis male in Scriptura & Natura audiat, dantur tamen Populi, in Africa & Arabia, qui illâ vescuntur, *σεσθιοφάγων* nomine jam olim apud *Agatharchidem*, *Diodorum*, *Strabonem* inclyti. Imò verò mensis Regum Perficorum illatos *σεσθίους Ἀραβίους*, Arabicos Struthiones memorat *Athenæus* L. IV. c. 9. Et apud *Ælianum Hist.* L. XIV. c. 13. Regi Indorum sunt *ἰπάρκλα*, bellaria, Struthionum oua. In Syria Struthionum esui ita assueti erant *Heliogabalus* & *Firmus* testibus *Lampridio* & *Vopisco*, ut ille *Struthiones exhibuerit in cænis aliquoties*, imò 600. *Struthionum capita una cæna multis mensis exhibuerit, ad edenda cerebella*, hic *Struthionem ad diem comedisse* legatur.

Silentio prætermitti non debet, quòd Moses speciatim prohibeat esum *בֶּרֶךְ יָצִיר* *filie jaana*. Torfit hoc Epitheton Hebræos Doctores, eò usque, ut fuerit apud *Abenezram*, qui voluerit esse speciem Animalis, quod nullos habeat mares. R. *Mosès Maimonides* filius intellexit *ouum Struthionis*. Et *Abenezra* ipse prætendit, solam Struthionis foeminam esse edulem, eamque non adultam. Omnia hæc pro more *ἀπεροσδιονύσως*. Obseruandum, Chaldaeos filii filiaeque nomen Auibus præfixisse sine respectu ullo ad ætatem, & sexum. Leuit. XI. 13. *בֶּרֶךְ גֵּזָא* *bar geza*, filius roboris, est *Gryphus* Deut. XIV. 13. *בֶּרֶךְ חוּרְיָא* *bar churia*, filius albedinis, albus *Accipiter*, *בֶּרֶךְ יוֹכָנִי* *bar juene* in Talmudico Tractatu *Bechoroth* c. 9. Auis illa fabulosa portentosa magnitudinis. Ita quoque Arabibus *Anas* vocatur filius Aquæ, *Coruus* filius *Ceruicis*, ut alia taceam. Et sciendum, in Struthionum genere mari præferri foeminam propter oua, quæ magni sunt pretii: præterea sapius & facilius capi foeminas, elabi plerunque mares: fortè &, ut in aliis Auium, præsertim rapacium generibus, foeminæ maribus sunt fortiores.

Altera Auium præsentī considerationi subiiciendarum est *חֲכָמָה* *thachmas*, *ἄρπη*, ex rapacibus ita dictis, si vocis Radix est *חָמָס* *chamas*, rapere, vim inferre. Placet hæc originitio Judæis Doctoribus, *Kimchio*, *Aquinati*, *Pomario*, qui Falconem vult, aut aliam illi similem, *Arias* hinc *Accipitrem*. Tendunt & eò *Jonathan* & *Hierosolymitanus*, qui habent *חַטְפִּיתָה* *chataphitha*, vel *חַטְפִּיתָה* *chatophitha*, à *חָטַף* rapere. Senioribus Græcis placet *γλαῦξ*, *Noctua Hieronymo*. Quam Versionem imprimis fulcit *Ful-*

ler Misc. L. VI. c. 9. Forfan & in *Onkelo* *לַיָּלִית* *tsitsa* *Noctua* est, ut Græce *τυτὼ* *Hesychius*. *τυτὼ ἢ γλαῦξ*. Juxta *Bochartum Hieroz.* P. II. L. II. c. 15. τὸ πρῶτον ψεῦδος latet in voce *חָמָס* *chamas*, quod non significat rapere, sed iniquè agere, proinde quærit Auem non tam rapacem, quam impiam, iniquam, inuenitque *Struthionem*, quæ in Terra deserit oua sua, in puluere calfacere solet: ac obliuiscitur, quum pes prouoluit, ut fera conculcet ea; duriterque tractat pullos suos, perinde atque non essent illius. Job. XXXIX. 17. 18. 19. (Quando derelinquit oua sua in terra, tu forsitan in puluere calefacies ea? obliuiscitur, quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Duratur ad filios suos, quasi non sint sui.) Hoc sanè nomine *Struthio* Arabibus vocatur *Dialim*, *Zelim Meninzk. Lex.* 3175. impius, iniquus. Est itaque *חֲכָמָה* *Struthio*, & quidem mas, & nomini congruit Arabum modernorum *termet*, *tiimmet*, *tiimmet*, quæ vox *Ouum Struthionis* significat apud citatum *Meninzkium* p. 1480. Nos Tigurini dissentimus ab ipsis nobis, in Latina Versione placet *Noctua* cum *Hieronymo*, in Vernacula *Struthio*, mas, *der Strauß*. Ne cui autem videatur mirum, si in eodem versiculo offendat marem cum foemina. Occurrunt & Gen. XXXII. 14. *Capra* & *Hirci*, *Oues* & *Arietes* Gen. XLV. 23. *Afini* & *Afinæ*. Supra sufficiebant *נֶשֶׁר* & *עוֹרֵב*, quia sub his vocibus totum *Aquilarum* & *coruorum* genus continetur. Sed *Struthionis* nomen Genericum non habent Hebræi; Neque apud Ornithologos modernos alium characterem distinctiuum habet *Struthio*, quàm quòd sit *Auis terrestris maxima*, *singularis*, & sui generis, ob corporis molem & alarum paruitatem ad volandum omnino inepta. *Willoughb. Ornith.* 104.

Sequitur in immundarum Auium ordine *חֲכָפִי* *Schachaph*, Chaldaeis *שַׁחַפְּהָא* *Schachpha*, Arabibus *Saph*, Samaritano *Sopha*. Hæc à variis varie explicatur. Græcis, *Hieronymo*, *Münstero*, *Castalioni* placet *Larus*, *Junio Æsalon*, *Deodato Fulica*, *Folica* in Italica, sed *Mouette*, *Larus* in Gallica versione: Geneuensibus, Anglis, nobisque Tigurinīs *Cuculus*, *der Kukuk*, quem quoque agnoscit *Olaus Rudbeck* in *Nora Samolad* siue *Laponia illustrata*, id inter alia obseruans, quòd hæc Auis Autumno pennas mutet, & *Niso* tunc similis euadat, *Arie Phitica Auis*, alludendo ad morbum *שַׁחַפְּתָה* *Schachepheth*. Leuit. XXVI. 16. Deut. XXVIII. 22. qui *חֲכָפִי*, *ἄρπη* sit. Hinc & *Bocharto Hieroz.* P. II. L. II. c. 18. vero videtur simile, *חֲכָפִי* Auem ita dictam esse à *Tabe*, esseque Larum leuitate omnes Aues molis ratione superantem, speciatim *κέπφον*, *Cepphum*, quæ plumæ plurimum, sed carnis minimum habet. Sanè *κέπφος* etiam nomine suo accedit ad *Schachaph*, & *κεπφῶσαι*. Prou. VII. 22. notat non solum efferri, sed &, leuiter circumagi *cepphi instar ad omnem Ventum*, facile etiam decipi, & inescari. Pertinet autem *Cepphus*, de quo non adedè consentiunt

Leuit. Cap. XI. vers. 17. TAB. CCXLVI. CCXLVII. 293

fentiunt Ornithologi, ut omnes *Lari*, sub Titulum *Auium palmipedum tetradactylarum digito postico soluto*, suntque *rostro angusto in extremo non adunco*, *macroptera* & *volaticæ*, & differunt tum caudâ æquali, vel forcipata, tum coloribus, uti videre est in *Willoughb. Ornithol.* p.261.

Ultima Auium nostri Textus est *נץ nets, Accipiter*, ex omnium Interpretum consensu, Syris *natsa, nitsa*, Chaldæis *ܢܝܨܢ natsatfa*, sic & Samaritanis. Nomen à *נץ natsab* volare. Volatu quippe hæc Auis maximè præstat. Apud Homerum *Iliad.* 6. v.237. cluet *ωκυτος πτερυνών*, Auium perniciosissimus, in *Hesiodi Apologo* *ωκυπέτης*, pernix.

Vix credas paruo quàm tempore longa
locorum
Interualla volans superet, quàm multa
peragret
Æquora.

Ita de Accipitrum volatu in genere *Thuanus de Re Accipitraria* L. II. Hinc apud *Ægyptios Accipiter Ventorum* fuit symbolum teste *Horo* L. II. c. 14. apud *Tentyritas Ignis*, propterea So-

li consecratus, *διὰ τε τὸ ὄξυ τῆς κινήσεως*, propter motus velocitatem. *Eustath. in Odyss.* 6. Adeo facer, *ιερός* fuit *ἰέραξ*, Accipiter, ut qui eum necauerit in *Ægypto*, morte puniretur. *ὅς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἰρακὰ ἀποκτείνῃ, ἦντε ἐκὼν ἦντε ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη.* At quisquis *Ibin* aut *Accipitrem* necauerat, siue volens aut inuitus necasset, eum mori necesse est. Ita *Herodotus in Euterpe*. Accipitrum species est, quam nostra Versio habet, *Nisus*, *Sparuerius*, *der Spermer*, Anglis *Sparrow-hawk*. Sanè Nisi vox descendere videtur ab Hebræo *נץ*, cui adjungi debet ex *Meninzk. Lex.* p. 5291. Arabum *nehfel*, quod Accipitrem notat.

In Tab. CCXLIV. est.

- A. Struthio.
- B. Ulula.
- C. Noctua.
- D. Accipiter.
- E. Fulica.
- F. Cuculus.

In Tab. CCXLV.

- Fig. I. Ventriculi Struthionis.
- Fig. II. Skeleton Struthionis.
- Fig. III. Ouum ejusdem Auis.

TAB. CCXLVI. CCXLVII.

Leuit. Cap. XI. vers. 17.

Nycticorax, Mergulus, Bubo.

Bubonem & Mergulum, & Ibin:

IN Auium immundarum serie sequitur *כוס chos*, LXX. *Aquila*, *Theodotioni*, *Hieronymo*, Nobis Tigurinis *νυκτικώραξ*, *Symmacho* *Upupa*, aliis, *Hieronymo* intimante *Epist.*

135, *Noctua* & *Bubo*. Arabes reddunt *album*, quæ vox etiam Noctuam, quæ ipsa in *Damire* coruum noctis audit, significat. *Jonathan* habet *צפרה tsajera*, *Onkelos* *קדיא Kadia*, *Joseph* cæcus *קפופה Kipbupha*, Syrus *auda*, Samaritanus *tsadia*, quæ voces omnes Noctuam aut *Bubonem* volunt. His accedunt & Hebræi, licet quidam ex iis *Falconem* interpretentur, alii *Cuculum*, alii *Illicem*, alii *Strigem*, alii *Pellicanum*, & *Kimchius* in *Lexico* *כוס* pro Aue ignota declarat. Jungo his ex *Meninzki Lex.* p.699. 1918.4084. Arabum & Turcarum *baikus, baikusi, beikus*, Persarum *Kuf*, Germanorum *Kautz, Kutz, Kaiuzlin*, quod postremum Versio nostra Vernacula habet. Quibus vocibus *כוס* affinis Noctua denotatur. Pro qua itaque pugnet & Gentium & Interpretum auctoritas. Pertinent & Noctua & Bubo cum suis variantibus speciebus ad Classẽ Auium rapacium Carniuorarum, nocturnarum, quæ subdisting-

guuntur in auritas & non auritas. Et vel inde statim patet, cur ad immundas ablegari debeant.

Suspiciatur *Bochart Hieroz.* P. II. L. II. c. 21. esse fortè *כוס Onocrotalum*, qui Romanis *Truo* dictus, à vasis genere *Trua*, Arabibus *Albausah, ingluuius*, quasi sit tota hæc Auis ingluuius, habet quippe *περγουρώνα μέγιστον προσεμφερή κωρύκω*, *ingluuiem amplissimam sacco similem*. *Ælian.* L. XVI. c. 4. hinc & Græcis *Κήλας* dicta propter *Κήλην*, seu *βρογχονήλην*, tumorem strumosum in guttore, hinc & Germanis *Kropfgans*. Notat autem & *כוס* vas, siue poculum, siue Truam. Nec potuit Auis hæc esse ignota Judæis, quippe circa Syriæ Antiochiam & Palæstinæ Gazam, in *Ægypto* item frequens. Et vero videtur consentaneum *Bocharto*, Seniores reddidisse *νυκτικώρακα*, quod pro *כוס* legerint *כוס bum*, quæ vox notat *Coruum noctis* seu *noctuam*. *Bocharti* conjecturæ fauet, quod Persæ *Onocrotalum*, sic & *Struthionem* & *Aquilam* vocent *Senkchor, Senkchore*, uti videre est in *Meninzk. Lex.* 2688. *Chos* in *Chor* facile mutabili. Quicquid sit, præferenda ne *Noctua* an *Onocrotalus*, certum

Ffff

hoc

hoc est, esse quoque *Onocrotalum* auem carniuoram, nempe Pisciuoram, immundam, licet pertineat ad palmipedes, tetradactylas, propter vitam, quam degit in Aquis.

Incertum magis adhuc, qualisnam sit Auis, quæ nunc sequitur, *שָׂלַח* *Salach*, Græcis *καταρράκτης*, quod Epitheton est Auium prædatricum, quæ cum impetu in prædam ruunt præcipientes, quod faciunt Aquilæ, & Accipitres, *καταρράκται* hinc quoque dictæ. Sed heic est *שָׂלַח* alia ab illis Auium species. *Suidas* *καταρράκτης* εἶδος ὄρνέε βαλασσίε. *Catarrhactes Auis marina species*. Addit *Arist. Hist. L. IX. c. 12.* *ἐλαττον ἰέρακος*, *Accipitre minor*. Ex *Oppiani Ixeuticis* allegante *Vossio in Melam. p. 73.* constat, *Catarrhactem* scopulis littoribus & petris supra Aquam eminentibus insidere, & ubi Pisces nantes viderit altius volare, & pennis omnibus contractis in Mare quouis telo celerius se præcipitare, atque ad ulnæ spatium immergi, donec comprehensum Piscem extraxerit: imo *ἐαυτὸν καταρράσσειν*, seipsum dejicere, in ipsos scopulos super imagines Piscium in Tabulis pictas, sicque capi. *Onkelos* & *Jonathan* habent heic *שָׂלַח* *Salenuna*, sic & *Syrus*, sed diuersis vocibus, *sale nuna*, quod reddunt prædonem Piscium, à *לל* *deprædari*. Arabes *Zummag*, cuius duæ sunt species, una, quæ huc pertinet, in Ægypto *nauras* dicta, Piscibus inhians. *Hieronymo* placet *Mergulus*, sic & *Pagnino*, *Aria*, *Castalioni*, *Junio*, *Buxtorfio*, *Italis*, *Geneuensibus Tigurinis* in Latina: *Münstero*, *Schindlero*, nobisque in vernacula Versione *Reigel*, *Ardea*. *Ferrario* *Larus*, *Galua*, *Fulica*. Sanè ad Laros quoque, eosque fuscus & griseos maiores pertinet *Catarrhactes* Anglorum *Gannet* dictus, & *Catarrhactes Aldrouandi* apud *Willoughb. Ornithol. p. 265.* Angli exponunt *Cormorant*. i. e. *Coruum Marinum*; *vel aquaticum*. Ineptissimus omnium *Pomarius*, qui Latinum *Mergulum* Italicè reddit *מרלו* *merlo*, quasi sit *merula*.

Sequitur *יָנִסְפֹּחַ* *jansuph*, & *יָנִסְפֹּחַ* *jansoph*, cuius rursus occurrunt diuersæ admodum interpre-

tationes. Samaritanis est *barbari* i. e. barbara Auis, quæ expressio nil positiui indicat. Græci & *Hieronymus* habent *ιβιν*, *Ibin*, quæ juxta *Jes. XXXIV. 11.* in Idumæa habitat. Est autem *Ibis* Auis Ægypto propria, quod ex *Herodoto*, *Strabone*, *Plinio*, *Solino*, *Ammiano*, constat. *Syrus*, & uterque Chaldæus, *Jonathan* & *Onkelos* reddunt *כִּיפּוּפָה* *Kiphupha*, i. e. *Bubo*, vel *Noctua*. Placet hæc quoque *Bocharto Hieroz. P. II. L. II. c. 22.* uti & *Tigurin*, qui in Latina offerunt *Bubonem*, in Vernacula *Huhu*, aliàs dicimus *Eül*, *Heüel*. Huc & tendit Etymologia vocis *יָנִסְפֹּחַ* à *יָנִסְפֹּחַ* *neseph*, *crepusculum*, *tenebræ*. Est autem *Bubo* Auis rapax, nocturna, hinc & feralis, & inauspicata. Arabes exponunt *Albasak* *Accipitris* speciem, & in *Jesaja alubara*, quæ vox non significat *Bubonem*, ut *Gabriel Sionita* voluit, sed *Tardam* siue *Otim*, Germ. *Trapp*, *Akertrapp*.

In his Tabulis sese sistunt

A. Bubo: the great Horn-Owl on Eagle-Owl. 246.

B. Noctua, ex rarioribus, minor, ex pallido & fusco varia. Ill. Sloane Nat. Hist. of. Jamaica. Vol. II. p. 296. Tab. 255. Caprimulgus seu Noctua Saluatica Jamaicensis minor. Raji Syn. p. 180. —

C. Onocrotalus. —

D. Ardea, eaque cinerea major. 247.

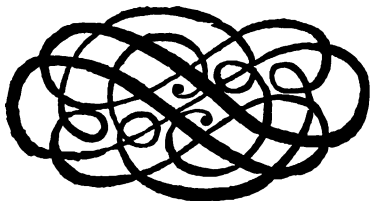
E. Ejusdem Skeleton. —

F. Ibis. —

G. Manus votiuæ pro salute prolis masculæ à conjugæ susceptæ, in qua Ibis Isidi sacra, cum aliis Hieroglyphicis. Ex Begeri Thesaur. Brandenburg. Vol. III. p. 404. —

H. Hadriani Nummus, in cujus auersa ÆGYPTUS fistrum Isidis prætendens, sinistra calathos spicis referto innixa, assistente Ibide. Id. Thes. Elect. p. 654. —

I. Atheniensium bini Nummi cum Noctua urbis symbolo & Minerua patrona. Id. p. 470. Tab. 246.

LEVITICI Cap. XI. v. 17.
Bubo, Noctua, Onocrotalus.

III. Fuch Stofis Cap. XI. v. 17.
Eule, Hauts, Kropf - Gans.

I. A. Fridrich sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 17.
Ardea, Ibis.

III. Buch Moses Cap. XI. v. 17.
Ieiger, Ibis.

M. Tyroff sculp.

TAB. CCXLVIII. CCXLIX.

Leuit. Cap. XI. vers. 18.

Porphyryon, a. Ibis, Pelecanus.

a. al. Vespertilio.

Et Cygnum, & Onocrotalum, & Porphyryonem.

NOua heic Auium immundarum, sed satis ambiguarum, *triga*. Prima תנשמת *thinsmeth*, volatile heic, sed v. 30. reptile. Græcis *Porphyryon*, πορφύριον, Auis aquatica in Lybia & Comagene Syriæ, à colore rostri, pedum & pennarum, quæ cœruleæ sunt, sic dicta. *Hieronymo* *Cygnus*, *Jonathani* נותיח *Otia* i. e. *Otus*, ὠτὸς nocturna Auis, ὁμοίος τῆς γλαυξί, καὶ περὶ τὰ ὅσα πτερύγια ἔχων. ἔνιοι δὲ αὐτὸν νυκτικέρακα καλεῖσι. *Noctuis similis*, & circa *Aures pinnulas habens*; *Nycticoracem* nonnulli vocant. *Aristot.* L. VIII. c. 12. *Onkeloso* בותס *bautsa*, vel *bauetba*, בואס, *Bubo*, Arabicè *al bubo* à cantu. Syrus reddit *Cocabi*, i. e. αἰετίας, *stellaris* ut prima fronte videtur, ab αἶσρον, stella. Est autem hoc Ἀσπιδίας nomen nunc *Aquilæ* epitheton apud *Ælian.* *Hist.* L. II. c. 39. nunc *Accipitris* genus, ut *Aristot.* *Hist.* L. IX. c. 36. nunc *Ardeæ*. Id. L. IX. c. 11. *Plin.* L. X. c. 60. vel *Cocabi* idem est quod *Cocabenum*, *Cocabenatum*, cujus nominis in Syria & Arabia plura oppida. Fleçtit *Bochartus* L. II. c. 23. rursus hoc *Cocabi* Syrorum ad *Noctuam*, quæ & nobis Tigurinis in vernacula placet, hæc quippe *cucubare* dicitur Auctori *Philomela*.

Noctua lucifuga cucubat in tenebris.

Aristophani in Aibus Noctuarum hic Cantus exprimitur geminata voce κυκαβᾶν, ipse Noctuæ Scholiasti dicuntur κυκαβαί. *Hesychius.* κυκαβαίη γλαυξ, potius κυκαβαί η γλαυξ. Eodem pertinet fortè Samaritanum *Kaphapba*, Chaldæum כפחפא *Kephupha*. Alia, & meo iudicio fortior conjectura desumi potest ab Auis colore. Ansam huic conjecturæ dat & fortè fundamentum *Aluco minor Aldrov.* Strigis species, quæ ob pulcherrimos colores & puncta passim interspersa *Asterie* nomen omnino meretur, atque sic Syrorum *Cocabi* formâ suâ respondet. Hanc Auem nidulari vidimus A. 1723. in Carcere publico *Wellenberg* dicto, quæ cucubante suo clamore aliquamdiu terrores incussit vicinis. Anglis dicitur *the common Barn-owl*, *white Owl*, *church Owl*, Germanis *Kirch Eül*, *Schleyer Eül*. Arabes habent pro תנשמת *Sabin*, quæ vox non *Cygnum* notat, ut *Giggejus* vult, aut *Porphyryonem*, sed Auem præda-

tricem ἐ γαμψωνόχων genere, speciatim *Falconum*. Ex Judæis R. *Solomo* interpretatur שורר כלב *caluesfouris*. i. e. *chauuefouris*, *Vespertilio*. Sed *Kimchius* in *Lexico* ex R. *Salomone Jarchi Noctuam*, deriuatque vocem ipsam à מירר *mirari*, *obstupefcere*, quia quisquis Auem illam videt, miratur & obstupefcit. De Aibus sanè plurima apud Veteres legas testimonia, quod ad Noctuæ visum obstupefcant. Unicum sufficiat *Aristotelis Hist.* L. IX. c. 1. τὰ ἄλλα ὀρνίδια τὴν γλαῦκα περιπέττουσι, ὃ καλεῖται θαυμάζειν. καὶ προσπετόμενα τίλλασσι. διὸ οἱ ὀρνιθοδῆραι θηρεύουσιν αὐτῇ παντοδαπὰ ὀρνίδια. *Ceteræ Auiculæ Noctuam circumuolant*, quod *mirari* vocatur: *aduolantesque vellicant*. Quapropter *Aucupes eâ venantur Auiculas omne genus*.

Sequitur קאטב *Kaath*, Græcis heic & *Pfal.* CII. 7. *Pelicanus*, sic & *Hieronymo* in *Psalmo*, alibi *Onocrotalus*. *Jonathan* & Syrus habent *kaka*, Arabs *Erpenianus alkuk*. Sic & Doctores quidam Judæi קק kuk, alii קק kik. Quæ duo apud Arabes differunt; *kuk* auis est aquatica longo collo, *kik cornix*. Placet autem ex Aibus aquaticis longo præditi collo *Bocharto* L. II. c. 24. post Græcos & *Hieronymum* *Pelecanus*. Mouit eum Etymologia vocis קאטב *Kaath* à קאב *Kaab* vomere, quia Auis hæc conchas jam absorptas reuomat, ut ex hiantibus in stomacho coctis carnes comedat, rejectis testis. Testes sunt *Aristot.* *Hist.* L. IX. c. 10. & *Lib. Mirabilium.* *Antigonus Carystius Hist.* 47. *Plin.* L. X. c. 40. *Ælianus Hist. Anim.* L. III. c. 20. *Apostolius Cent.* XV. *Prou.* 93. *Eustath. in Hexæm. Phile de Animal.* c. 8. Accedit, & inprimis inseruit explicationi *Psalmi* citati, *Pelecani* boatu siue ululatus. Utraque harum rationum pugnat æquè pro *Ardea*, cui reuomitio nem ciborum tribuit *Plutarchus Lib. ultra Anim.* *Ælianus* L. III. c. 24. clangorem seu mugitum Boum. *Aristot.* *Hist.* L. IX. c. 1. *Plin.* L. I. c. 60. ut vel ab hoc boatu *butaurus*, *Botaurus*, *Butorius*, *Taurus Plinii*, siue *Ardea stellaris*, Anglis *the Bittern*, *Mire-drum*, nobis *Lorind*, *Robrdommel* nomina sua naçtus fuerit. Est reconciliatio sententiarum haud difficilis. Sub eodem Auium aquaticarum fissipedum pisciuorarum genere sunt omnes *Ardeæ*, & ipse *Pelecanus*, cui nempe non est *Onocrotali* cognomen, sed *Plateæ*, *Leucorodii*, *Albardeolæ*,
Ffff 2

deola, *Löffelgans*, *Lepelaer* Belg. quæ Auis pro Ardeæ specie haberi potest. Sic saluari potest Tigurina vernacula, quæ habet *Rordommel*, imò & Latina, cui placet *Ibis*, nam & hæc sub generali Ardearum titulo collocatur. Potuisset tamen hæc, ut sibi cum Germanica conueniret, seligere *Ardeæ* vel generale, vel *stellaris* speciale nomen. *Münsterus* habet *Upupam*, *Arias Cuculum*, *Castalio Onocrotalum*, & *Ibin*, Geneuenses *Cormorant* i. e. *Phalacrocoracem*.

Agmen in hoc Versiculo claudit רַחַם *racham* vel רַחַמָּה *rachamah*, ut scribitur Deut. XIV. 17. de qua rursus discrepant valde opinionones. *Jonathan* & *Syrus* habent *Serakreka*, *Onkelofus* יֶרַקְרֶקֶה *jerakreka*, Talmudici שֶׁרַקְרַק *serakrak*. Auis Judæis fausti ominis à proprio sibilo *serakrak* ita dicta, imo Messiam aliquando illis prænuntiatura, juxta Vaticinium Zach. X. 8. *sibilabo eis* אֶשְׁרַקֵם & congregabo eos scilicet ex toto Terrarum orbe. Non mirum proin, si omnem mouerint lapidem, ut scirent, quænam sit hæc Auis. Germaniæ Judæi testibus *Münstero* & *Fapio* seligunt *Picam*, quæ & placet *Münstero* in Latina, *Deodatio* in Italica, Tigurinis in vernacula *Agerst*. Accedit Græcum *Picæ* recens nomen *καρκαρία*. Occurrit & apud Arabes *Sirikrak*, *Sikirrak*, *Sirifak*, in *Menninzk. Lex.* p. 2803. 2835. *Sirkrak*, *Sikyrrak*, *Sekyrrak*, Persis *Casina*, sed ex Arabum descriptione constat, Auem hanc non esse *Picam*, sed potius *Pici* quandam speciem, coloribus variam. Samaritana Paraphrasis habet *naamitha*, *Struthionem*, Græci *Κύκνον*, *Cygnum*, *Hieronymus*, quem secuta Latina nostra, *Pelecanum*, tanquam Auem *φίλοςοργον*, prolis amantem, רַחֵם *rechem* enim *misericordiam* notat. Notum autem ex Veterum Fabulis, Auem hanc occidere natos suos, per triduum occisos lugere, deinde se ipsam rostro vulnerare, & asperzione sui sanguinis reuocare ad vitam. v. *Epiphan. Physiologus* c. 8. *Eustath. in Hexaem. Augustin. in Psalm.* c. I. *Isidor. Orig.* L. XII. c. 7. alii. *Junio* & *Tremellio* placet *Merops*, δικαιότατον καὶ εὐσεβέστατον ὀρνίθων πάντων, *Auis omnium iustissima* & *piissima*. *Ælian. Hist.* L. II. c. 30.

Ex tot variantibus opinionibus nulla placet *Bocharto*, cujus sententia definitiua L. II. c. 26.

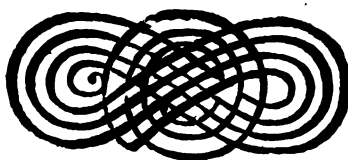
stat pro *Vulture*, qui Arabum Lingua his nominibus *racham*, *rachama* sit notissimus, id quod fusè ex variis scriptoribus probatum it. In *Menninzkii Lexico* hoc Synonymon sub titulo *Vulturis* haud inuenio, sed quidem p. 2298. quod *Racham* Turcis sit Auis *Vulturis* forma corui magnitudine, & *Pelecani* Synonymum, ejusque mas *jerchum* p. 5572. Si Corui duntaxat est magnitudine, non erit Vultur propriè ita dictus, sed alia Auis rapax, seu carniuora. Meum non est, examini subicere, quæ laudatissimus *Bochartus*. c. 27. sibi ipse contra *Vulturem* objicit, & regerit. Id duntaxat addendum, in Deuteronomio legi *rachamah*, רַחַמָּה foemininum sæpiusque eadem terminatione occurrere apud Arabes, quàm in masculino. Sic legitur in Græca *Hori Apollinis* versione ἰγύψ, & obseruandum, plerisque *Ægyptiis* persuasum fuisse, esse *Vultures* omnes foeminas, & concipere Noto flante, vel Subsolano obuertas. Testes sunt *Horns Hierogl.* L. I. c. II. *Plutarch. Quest. Roman. Qu.* 93. *Amian.* L. XVII. *Tzetzes Chiliad.* XII. *Hist.* 439. Atque ita per Traditionem, & Historiæ Naturalis neglectum, inualuit hæc opinio, ut è Patrum Ecclesiæ choro benè multi *Vultures* foeminas sine coitu concipere statuerint, imo absurdum hoc argumento fuerint usi contra eos, qui *CHRISTUM* ex virgine nasci potuisse negabant. Legantur *Tertullianus in Valentinianos* c. 10. *Orig. contra Celsum* L. I. *Basilus in Hexaem. Homil.* 8. *Ambrosius in Hexaem.* L. V. c. 20. *Eustath. in Hexaem.* p. 27. *Procopius in Esaj. Isidor. Orig.* L. XII. c. 7. *Theophylactus Simocatta Quest. Phys.* 8.

In Tabula CCXLVIII. repræsentatur

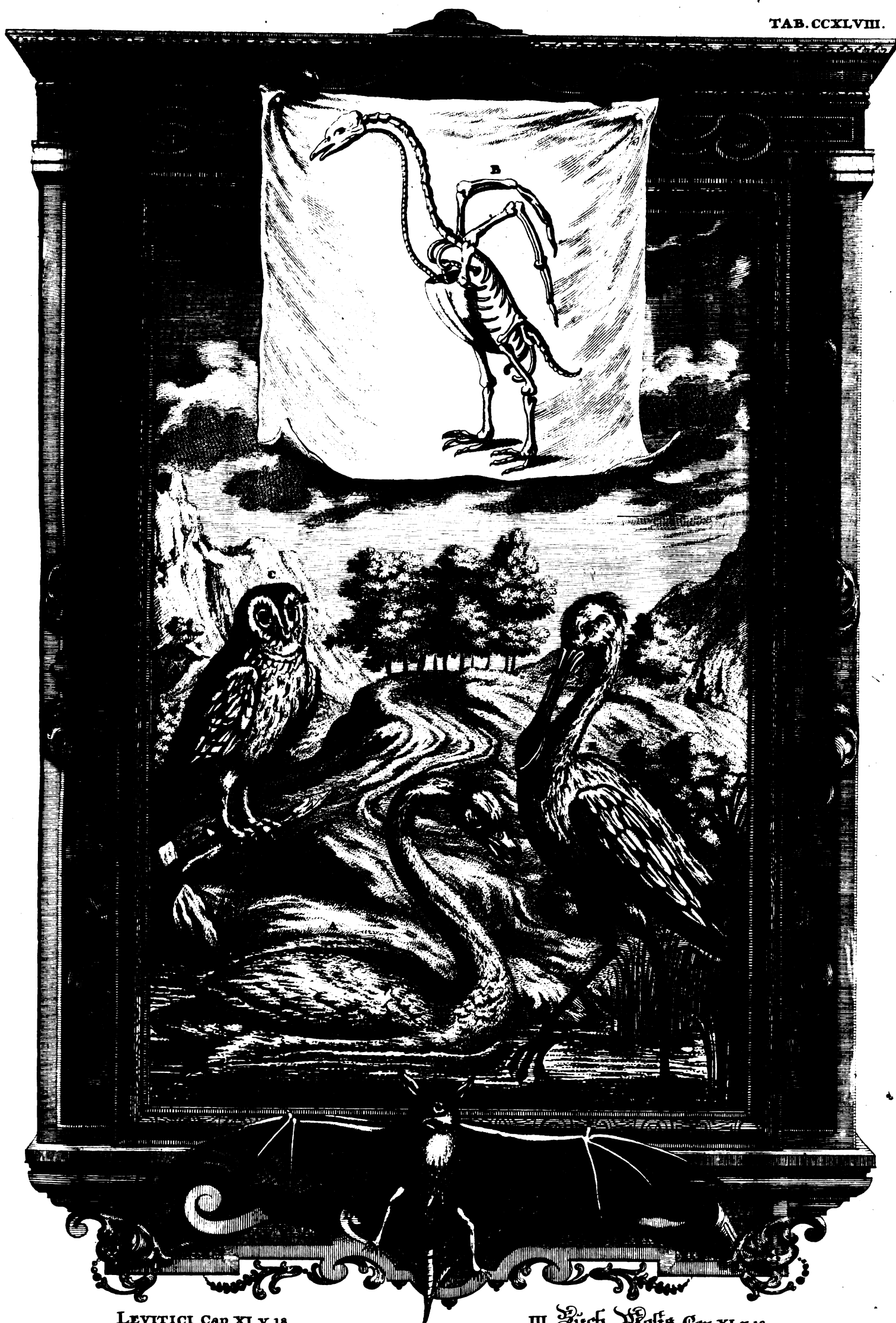
A. Cygnus.	
B. Ejusdem Sceleton.	—
C. Aluco minor Aldrouandi.	←
D. Vespertilio.	—
E. Pelecanus.	—

In Tab. CCXLIX.

F. Ardea stellaris.
G. Merops.
H. Vultur aureus.

TAB.

LEVITICI Cap. XI. v. 18.
Cygnus, Vespertilio, Pelecanus.

III. Buch Moses Cap. XI. v. 18.
Schwan, Fledermaus, Höfchel-Gans.

I. G. Pintz sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 18.
Ardea Stell: Merops, Vultur aur:

III. Buch Moses Cap. XI. v. 18.
Hohrdornel, Krüger, Gold - Geyer.

I. A. Corvinus sculp.

TAB. CCL.

Leuit. Cap. XI. vers. 19.

Ciconia & Graculus juxta speciem suam, Upupa & Vespertilio.

Herodionem & Charadrion juxta genus suum, Upupam quoque & Vespertilionem.

NOuæ Aues, difficultates nouæ. Prima fanè חסידה *Chasidab* tot diuerfas admittit interpretationes, ut in certas numero Classēs dirimere necesse habuerit *Bochartus Hieroz.* P. II. L. II. c. 28. I. est חסידה LXX. qui habent *herodion*, Vulgata *Herodium*, *Herodionem*, i. e. *Ardeam*, Psalterium Æthiopicum *Herodios*. Eodem tendunt Arabes, qui habent *albeirandi*, *albalsun*, *albalsan*, *malich albazin*, quæ voces omnes, uti ex *Damir* & aliorum descriptionibus constat, *Ardeam* significant. II. *Fulicam* volunt *Augustinus* & *Arnobius* in *Psalmos*, Auem etiam Aquaticam, quæ apud Veteres sæpe cum *Ardea*, *herodion* confunditur. III. *Symmachus* in *Jobo* reddit חסידה, *Cygnum*, sed suspicatur *Bochartus*, pro חסידה legendum esse *חסידה*, *Miluus*. IV. Sanè *Hieronymo* placet Psal. CIV. 17. Jer. VIII. 7. Zach. V. 9. *Miluus*. Appellatur hæc Auis Arabibus hodie *bædeet*, *bædat*, *beidele* apud *Meninzk. Lex.* 1573. 2189. nomini- bus aliquatenus affinis. V. Hebræi vetustiores habent חסידה *deja lebana*, quod per *Miluum* interpretatur *Hieronymus*, sed *Bochartus* *Vulturem album*. VI. Chaldæus Zach. V. 9. *Chasida* interpretatur per *Aquilam*, sic & *Pagninus* in *Lex. Aquilam Herodianam*. Et scriptoribus barbaris *Erodus* est *Aquila major*, aut etiam *Hierofalco*, *Girfalco*, *Geyrfalk*. VII. Samaritano placet *Hirundo*. VIII. Arabes quidam in Lege sacrum explicant *Accipitrem*. IX. in Psalmis *Noctuam*. X. in Prophetis *alkoko*, quod *Gabriel Sionita* nunc reddit per *Gruem*, nunc per *Picam*. XI. Syrus *Ciconiam* in *Jobo Otum*. XII. Græci in *Zacharia* *εποπα*, *Upupam*. XIII. Lexicographis *Cyrillo* & *Phauorino* *ασίδα* est *σφαθακίμυλος*.

Ex tot & tam variis seu conjecturis, seu Opinionibus probabilem reddit *Bochartus* c. 29. eam, quæ חסידה reddit per *Ciconiam*. Notat vox ipsa *pia* & *benignam*. (חסידה *Chesed* *benignitas*, חסיד *Chasid*, *benignus*.) Competit autem hæc virtus, si quæ virtutes competere possunt Auib, *Ciconiæ*. *Romanorum* usu *Auis pia* vocatur. *Ambrosius* in *Hexaem.* L. V. c. 16. *Pu- blus* apud *Petronium*.

Ciconia etiam grata, peregrina, hospita, Pietati - cultrix, gracili - pes, crotaliftria.

Nouit ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις, *mutuas parentibus vices rependere*, quod jubet Paulus I. Tim. V. 4. Consule *Platonem* in fine primi *Alcibiadis*. *Arist. Hist. Anim.* L. IX. c. 13. *Aristoph.* in *Auib.* *Plin.* L. X. c. 23. *Solin.* *Ælian.* L. III. c. 23. X. c. 16. *Apostolium Prou.* 1161. ubi παλαργοὶ cluent septem Sapientum iudicio τῶν ζώων ἐνδαιμονέσθαι. *Origeni contra Cels.* L. IV. ἐντε- βέστεροι τῶν ἀνθρώπων. *Hor. Hierogl.* L. II. c. 55. Hinc ἀντιπαλαργεῖν in frequenti apud Veteres usu pro *par pari rependere*. Sed non solum Paren- tes senes alunt *Ciconiæ*, verum etiam erga alios gratitudinem suam testantur, si vera est *Æli- ani Hist.* L. VIII. c. 22. de Tarentina muliere *Heraclide* narratio, quæ cum *Ciconiæ* crus fractum obligasset & curasset, Anno sequente à *Ciconia Lapidem* (*Lychnin*, *Lychnidem*, *Lychnitem*) in gratitudinis testimonium accepit, cu- jus fulgore noctu splendebat domus. Est in- super Auis hæc erga pullos φιλόσοφος, quos et- iam hesterno cibo evomito alit, τὴν αὐτὴ χτιζὴν (τροφὴν) ἀνεμέσας ἐκείνας τρέφει, *Æliano* teste. Qua- drat & immundæ Auis character, quem Mo- ses τῷ חסידה tribuit. Notum, Serpentibus vesci, & venenosis Animalibus, & iisdem ci- bis nutrire pullos. *Juuen. Sat.* 14.

- - - - - serpente Ciconia
pullos
Nutrit, & inuenta per devia rura La-
certa.

Hinc & Mahumedanis efus *Ciconiæ* prohibi- tus, quam *Leklek*, *Legleg* vocant. In *Meninz- kii Lex.* p. 1735. lego Turcicè *Leklek*. p. 4183. Arabicè *Lephlegb*. p. 4190. Turcicè *Leklak*. Plur. *Lekalyk*. vulg. *Leklek*. p. 4219. Arab. *Lei- lek*. Placet & ad Rhombum magis quadrat propter nominis *Chasidab* affinitatem Turcarum *Chu-hudeigh*, quod inuenio p. 1735. & gene- ratim ὡς ἐν παρόδῳ moneo, placere magis ad demonstrationem rei nominum Orientalium qualemcunque affinitatem, quàm solam, qua frequentissimè utitur magnus *Bochartus*, *Éty- mologiam*. Aliam probationem pro *Ciconia* dant Loca Codicis Sacri Job. XXXIX. 13. Psal. CIV. 17. Jer. VIII. 7. Zach. V. 9. quæ Aui huic quadrant. Pugnat tandem pro hac sententia
Gggg Inter-

Interpretum numerosa auctoritas, Syrorum, quibus חסירי *burba* dicitur, i. e. Maronitarum doctissimorum iudicio, Ciconia: Arabum, qui in Jeremia & Jobo habent *alkoko*, i. e. Ciconiam, quod ex descriptionibus colligere licet: Hebræorum doctissimorum inde à 600. annis. Videri possunt R. *Selomo* in Legem, *Kimchius* in Jeremiam, *Pomarius* in Lexico, *Pagninus*, *Münsterus*, *Arias*, *Castalio*, *Junius*, *Piscator*, Angli, Belgæ, Itali, Galli, Tigurini in utraque, *Santes*, *Schindlerus*, *Buxtorf*.

Sequitur אנפח *anaphab*, Avis præcedenti minus cognita, valde iracunda, אף *ira*, אף *iratus* fuit. Conjectavit vel inde *Bochartus* in frontispicio cap. 30. esse *Aquilæ* genus *Zummag* Arabibus dictum, *Zumach*, *Zimiech*, à *Zamigia*, *irasci*, *Zamag*, *ira*. In *Meninzkii Lexico* nomen hoc non inuenio inter Synonyma *Aquilæ*, sed quidem *Zümmab* Turcarum pro Aue, quæ infantes è cunis rapit. p. 2462. *Zümmeg*, *Zümmeng*, dii *buradran* Pers. pro Aue rapaci p. 2464. τῷ אנפח affinis est ἀνόπαια *Aquilæ* species apud *Homerum Odys.* α. v. 320. interprete *Eustathio*. Si pronitatem Iræ respicias, posset huc trahi *Falco montanus*, seu *montanarius*, *Bergfalk* dictus, *Alberto* teste genus ferum, & malis præditum moribus, iracundum, inconstantis iræ. In solo *Pagnini Thesauro* per *Mercerum* aucto decem diuersas legas vocis אנפח interpretationes. *Auis*, inquit, quam alii *Picum*, alii *Miluum* appellant, *Hieronymus* sequutus *Græcos Charadrium*. R. *Selomo* dicit, quod est *miluus* (imò *Vultur*) irritabilis. Et videtur, inquit, mihi, quod sit, quam vocant הירן *Heron*, Latine *Ardea*. *Tbargum* habet אבב *ibbu*, *miluum*, ut nonnulli interpretantur. Etiam *Picam* iracundam dicas. Quidam *Palumbum sylvestrem*, *Picum* alii, alii *Græculum* esse volunt. Quidam Recentiorum *Otum* esse putant, de quo *Arist. Hist. Anim. L. VIII. c. 12.* qui à pinnulis circa aures eminentibus ita dictus est quasi auritus. Quidam *Upupam* credunt, quod ad *Charadrium* proximè accedit, quia cristam in fronte gestare videtur. Addi his potest *Syrus*, qui Hebræam vocem retinet, quam *Ferrarii Lexicon Syriacum* *Porphyrionem* explicat. *Samaritanus* item, cui אנפח est *Hirundo*, & Arabes Interpretes, quorum duo editi habent *albabga*, *albabgia*, *Pfittacum*, voce παπαγὰς *Græcorum* modernorum & Germanorum *Papagey* simillima: duo verò Manuscripta *alokab*, *Aquilam*: tandem *Hierosolymitanus*, qui habet אבניתה *abnitha*, & *Jonathan*, cui placet *Vultur niger*. Ex his omnibus *Ardeam* seligunt *Castalio*, *Junius*, *Tremellius*, Angli, Galli, Itali, fortè quod legerint apud *Ælianum Hist. L. V. c. 36.* *Ardeam stellarem* in *Ægypto* curatam irasci, si quis eam per conuiuium feruum appellet, εἰ τις αὐτὸν ὀνειδίζων δῆλον εἴποι. Tigurinæ placet *Graculus*, der *Häber*, *Hätzler*, scilicet nos illis accedimus, qui *Picam* vel *Picum* volunt, de quo *Ouid. Metam. L. IV.*

Fab. 7. nempe *Pico* Latii Rege mutato in *Picum* Auem.

Seque nouam subito Latiis accedere syl-
uis

Indignatus auem, duro fera robora ro-
stro

Figit, & iratus longis dat vulnera ra-
mis.

Sed nec *Pici*, nec *Ardeæ* ira, qualis ea sit cunque, conferri potest cum ira *Auium* rapacium. Cur *Judæis* *Otis*, *Tarda*, *Trapp*, placeat, non prorsus constat, quum ad genus gallinaceum mundum hæc pertineat, & delicatissimis cibis annumerari mereatur, imo *Auis* sit admodum pusillanimis, minimè iracunda. *Græci*, dum χαράδριον vertunt, videntur, iudice *Bocharto* pro אנפח *anaphim* legisse *agaphim*, significat autem אגף *agaph* in Aue *alam*, in Homine *Brachium*, in amne *ripam*, & sunt αἱ χαράδραι hiatus prope amnes aut Torrentes, in quibus hæc *Auis* nidificat. Sic Arabes, qui *Pfittacum* malunt, videntur אנפח deduxisse à אגף *anaph* ramus, suspendit enim *Pfittacus* nidum è ramis Arborum. Sed hæc *Auis*, verè *Indica*, *Mosis æuo* non potuit esse cognita.

Sua rursus & varia fata habet, quæ sequitur, דוקיפח *dukipbath*, quasi דוקיפוח *dukephoth*, duas habens cristas, si *Pagnino* credimus. Sed nulla est *Auis* δλοφος, & *Crista* Hebraicè dicitur non כִּפּח *Kephah* vel כִּפּת *Kephath*, sed כִּרְבֵּל *Kirbelab*. Rectius R. *Solomo* & *Talmudici* Auem hanc deriuant ex בודו *bodo* *Kapbuth*, eminentia seu *Crista alligata*, nam הוד decus, eminentia, כִּפּת ligare, vincire. Sed nec hanc Originationem admittit *Bochartus Hieroz. P. II. L. II. c. 31.* quia הוד *bod* quidem decus, eminentiam notat, sed pro *crista* nunquam sumitur, & *cristata* *Auis* non rectè dicitur habere cristam alligatam, quæ illi est innata. Arabibus *dik* est *Gallus*, hinc posset *dukipbath* idem esse quod דוק כִּפּח *duk Kephah*, *Gallus rupis*. Sanè Hebræi quidam Doctores *Gallum montanum*, *sylvestrem* explicant. *Elias Leuita* אורבאן *Auerban*. Sic & *Chaldæi* tres, *Hierosolymitanus*, *Jonathan* & *Onkelos*; vel tandem *dukipbat*, *gallus portentosus*, *ominosus*, *auguralis* poterit esse nostra *Auis*, à דוק *duk*, *Gallus*, & יפח *japbath*, portendere. Hæc de nominis origine; Nunc ad rem ipsam. *Saducei Gallinam* vulgarem sunt interpretati, & propterea ab ejus usu abstinuerunt. *Elie*, ut supra vidimus, placet *Urogallus*, *Tetrao major* *Aldrov.* nobis *Urban*, *Auerban*. *Junio* & *Tremellio* *Attagen* das *Häselbun*. Sed hæc Aues omnes, utpote *Gallinacei* generis, & graniuoræ ad mundorum Classẽ pertinent. Superfunt LXX, qui έπωπα, *Upupam* reddunt. Hi præ aliis assensum & obtinent, & merentur. Ita vertunt *Vulgatus*, Arabes quatuor, qui habent *albudud*; In *Meninzkii Lex.* p. 5450. le-
gas

LEVITICI Cap. XI. v. 19.
Ardea Coccyz. Fulica, Milvus æruginosus.

III. Buch Moses Cap. XI. v. 19.
Hühner Vorind, Hühner, Hühnerhe.

J.G. Pinx sculp.

gas *büdbüd*, *büdebid*, *büdabid*. Plur. *bedahid*: Quæ Auis Galli cognomen vel ob cristam meretur. Sanè *Hesychius* vocat ἀλεκτρυόνα ἄγριον, *Æschylus* πετρεῖον ὄρνιν, Gallum, vel Auem saxatilem syluestrem. Nam ὄρνιν vel ὄρνιθα sumserunt veteres pro Gallinaceo genere. Græci vulgò ἀγριοκόκορον, Gallum syluestrem. Upam in montium jugis & præruptis rupibus atque Sylvarum recessibus morari notum. Hinc ὄρεον (ζῶον) ἔπος. *Arist. Hist. L. I. c. I.* Est & *Upupa Gallus* ominosus, portentosus, auguralis, vel ipsa specie.

- - - - - cui stant in Vertice
cristæ,
Prominet immodicum prælongâ cuspi-
de rostrum,
Nomen Epops volucris, facies armata
videtur.

Ouid. Met. L. VI. Fab. 7. Hujus Sanguine si se quisquam inunxerit dormitum pergens, Demones suffocantes se videbit. Isidor. Orig. L. XII. c. 7. Hujus generis superstitiosa alia, imò Magica, vel antimagica legas apud Arabes. Et, Judæos si audiamus, שמיר דוכיפא attulit *Samir*, vermiculum illum miræ virtutis, quo Moses usus est ad Gemmas Ephodo insculpendas, & Solomon ad dedolandos Templi lapides absque ullo ferramento. Pro *Upupa* tandem, quam & Tigurini habemus, in utraque Versione, facit, quod Ægyptiis vocetur *Kukupha* voce *dukuphath* affini, Syris *Kikupha* in *Ferrarii Lexico*. Ex *Upupa Alaudam* mira metamorphosi facit *Pandectarius*. Absurdè, nempe ex Arabum *albudud*.

Auium ultima est אַטלֵּפֶה *atalleph*, de qua nulum dubium, esse *Vespertilionem*. Postremum hæc locum meruit, ambiguum inter Volatilia & Quadrupedia Animal, ἐπαμφοτερίζων τοῖς πτηνοῖς καὶ πεζοῖς, ἀμφοτέρων τε μετέχων, καὶ ἀδελφῶν. *Arist. de Partib. Anim. L. IV. c. 13.* Unde *Varro* in *Agathone*.

Quid multa? factus sum Vespertilio,
neque
In Muribus planè, neque in Volucris
sum.

Hebræum אַטלֵּפֶה vel Chaldaicum אַטלֵּפֶה *atallepha* ortum autumat *Bochartus* L. II. c. 32. traiectione literarum à אַטלֵּל *aphtalel*, vel *oph-talel*, quod significat *Auem tenebrarum*. אֵינֶה אֵינֶה *oiph* est *Auis*, אֵל *tsel* vel אֵלֵּל *tselal*, umbra, tenebræ. Chaldæi scribunt אֵלֵּל *tul* & אֵלֵּל *telal*. Ita Græcis dicitur νυκτερίς ἀπὸ τῆς νυκτός. Latinis *Vespertilio* à *Vespera* *Ouid. Met. L. IV. Fab. 12.*

Nocte volant, seroque tenent à vespere
nomen.

Ex enumeratione Auium prohibitarum, immundarum, licet earum aliquæ dubiæ sint, id

in genere constat, esse rapaces, carniuoras, imò & cadaueriuoras, ut immundis prorsus vescantur cibis, imò obtinuisse ad hunc eundem finem structuram Ventriculi aliam ab ea, quam habent graniuoræ: dari proin, & in ipsis Auibis reperiri tum causas, tum signa Præcepti prohibitorii, quo ipsam Hominum sanitatem, ejusque conseruationem intendit Creator optimus. Ipsi sanè Doctores Hebræi necesse habuere signa, quibus mundas ab immundis, si fortè quædam minus notæ offerrentur, discernere possent. In Talmudico Tractatu *Cholin* f. 63. b. mundarum notæ sunt tres. 1. si habeant digitum superfluum, id est, calcar, quali gaudent Galli. 2. Ingluuiem Hebræis מִרְעָה *mureab* dictam. 3. Si Ventriculus manu nudatur sine cultro. Talis nempe Ventriculus fortis, validis musculis instructus, statim forma globosæ massæ solidæ, vel à cæco manibus palpari, & à membrana adiposa facillimè nudari potest. Duplicis autem hujus Ventriculi structuram facere ad ciborum meliorem πέψιν supra vidimus.

Hac mea & aliorum Physicorum Hypothesi nolo esse præjudicio aliis Scripturæ Sacræ Interpretibus, sensum Mysticum Legis in Theatrum producentibus, ubi is Rationi congruit: cum iis, fateor, concordare nescius, qui cum *Bocharto* rationem totam mysticam esse contendunt, qui tamen passim in eruditissimo suo Philologico magis quàm Physico, opere allegat Physicas & Medicas. Non pugnant subordinata. DEUM nos veneramur ut Medicum Corporis & Animæ, ut Saluatorem, sed & ut potentissimum Creatorem, & optimum Seruatorem.

Sed videamus Summi Viri considerationes mysticas. 1. *Rapaces*, inquit, *aves prohibuit DEUS, Aquilam puta, ossifragam, Miluum, Vulturem, Accipitrem, Coruum &c. ut à rapina Judeos auerteret.* Quid si prætenderem, rapaces Aues metaphysico sensu non esse rapaces? Eo viuunt, quod ipsis adjudicauit Creator, quod structuræ suæ & conseruationi est consentaneum, imò sæpe eo, quod Hominibus est noxium, imò Terram & Atmosphæram purgant Insectis, Serpentibus, Araneis, Muribus. 2. *Nocturnas, puta Bubonem, Vespertilionem, ut abjicerent opera Tenebrarum, & se proderent Lucis filios.* Habeo & heic, quod excipiam. Non minus congruit Naturæ, quæ Nocte fit, hujusmodi Auium euolatio, quàm diurna diurnarum, imò diurna nostrorum Laborum executio. Eam à sapientissimo Conditor obtinuerunt, Oculorum speciatim, structuram, ut noctu duntaxat & viam inueniant, & cibos, interdiu cœcæ. Sunt proin illarum opera bona, quia institutioni Diuinæ, Legibus à DEO latis conformia, quum è contra opera nostra Tenebrarum sint mala, quia Legi Diuinæ aduersa. 3. *Lacustres & riparias, ut Onocrotalum, Catarrhactem, Pelicanum, Ciconiam,*
Ggg g 2 qua-

quarum victus est impurissimus, & Upupam, quæ in stercore nidulatur, ut ab omni immunditia Homines arceret. Ubi obseruandum rursus, esse cibos memoratos impuros relatiuè duntaxat ad nos, puros imo purissimos, respectu habito ad illos. 4. Struthionem denique, qui à Terra non attollitur, ut terrenis relictis ad ea tenderent, quæ sursum sunt. Sed obstaculo mihi est rursus, ut supra Oculorum, ita heic Corporis totius & Alarum structura, talis, quæ prægrandem molem eleuare nequit. Et cur non, si sursum corda mortalibus insinuare velimus, vel ad ipsius Sacrae Scripturae imitationem, utimur Exemplo Aquilarum, Accipitrum, Falconum, Nisorum, quæ altius sese in Aera vehunt, quàm aliæ Aues, & tamen sunt immundæ, rapaces? Abundant Mysticis huiusmodi sensibus aliàs Allegorizantes nimium Patres, Clemens Alexandr. Stromat. L. V. in Pædagog. L. III. c. II. Orig. in Leuit. Homil. VIII. Nouatianus de cibis Judaicis c. 3. Cyrillus L. IX. Contra Julian. L. XIV. de Adoratione. Et Bocharto imprimis placet Thomæ acumen, cujus hæc sunt verba. I. 2. 9. 102. Art. 6. In Aquila, quæ altè volitat, prohibetur Superbia. In Gryphe, qui Equis & Hominibus infestus est, crudelitas potentum prohibetur. In Haliæto, qui pascitur mi-

nutis Auibus, significantur illi, qui pauperibus sunt molesti. In Miluo, qui maxime infidiis utitur, significantur fraudulentis. In Vulture, qui sequitur Exercitum, expectans comedere cadauera mortuorum, significantur illi, qui mortes & seditiones Hominum affectant, ut inde lucrentur. Ego, ne mysticum sensum prorsus eliminare videar, explicationi propriæ inhærens id unicum & mihi insinuatam volo, & aliis, euitandum esse generatim omne id, impurum, ἀνομον, quod viam ad temporalem atque æternam felicitatem præcludit, & omnes neruos ad id intendendos, ut frui possimus summo, purissimoque Bono, quemadmodum in hac vita nostra necesse habemus euitare omnes cibos, qui Sanitati nostræ sunt noxii, & morbis varii generis viam aperiunt.

In Tabulis ad Versiculum præsentem 19. spectantibus visuntur

Tab. CCL.

A. Ardea cœrulea. Sloane Nat. Hist. of. Jamaica Vol. II. p. 314. Tab. 264. The Heron. Angl.

B. Fulica major.

C. Miluus æruginosus. An Circus Bellonii? Willoughb. ornithol. p. 42.

TAB. CCLI.

D. Vultur Gallinæ Africanæ facie. Sloane Nat. Hist. of Jamaica Vol. II. p. 294. Tab. 254. Urubu Brasiliensibus Marcgr. p. 207. Tzopilote siue Aura Hernandez p. 331. The Carion Crow. Angl.

E. Girfalco. The Jerfalcon. Angl. Willoughb. Ornithol. p. 44.

F. Chrysaetos. Aldrov. Ornith. L. II. c. 2. Aquila fulua seu aurea. Willoughb. Ornithol. p. 27.

TAB. CCLII.

G. Ciconia alba. Willoughb. Ornith. p. 210.

H. In Gratiam Ciconiæ ad marginem sistobinos ex Familia Antonia Nummos, in quorum uno Ciconia, Pietatis symbolum, stat pro pedibus mulieris stolatæ, in altero adfunt duæ Ciconiæ in Vertice aliis cornucopiæ, quod

sinistrâ gerit Mulier stolata. Vaillant Num. Famil. p. 94.

I. Hirundo domestica. Willoughb. Ornith. p. 155.

K. Graculus. Monedula seu Lupus Aldrov. Will. p. 85.

L. Falco peregrinus.

TAB. CCLIII.

M. Charadrios.

N. Psittacus.

O. Ejusdem Sceleton. Ex Blasii Anat. Anim. p. 444. fig. 3.

P. Urogallus.

TAB. CCLIV.

Q. Attagen. Gallina Corylorum.

R. Upupa.

S. Vespertilio.

T. Ejus Sceleton.

TAB.

LEVITICI Cap. XI. v. 19.
Vultur, Girfalco, Chrysaetos.

III. Fuch Hosis Cap. XI. v. 19.
American. Geyer, Geyerfalck, Gold-Holer.

I. G. Pinz sculps.

LEVITICI Cap. XI. v. 19.
Ciconia, Hirundo, Graculus, Falco.

III. Buch Exodus Cap. XI. v. 19.
Storch, Schwalbe, Fale, fremder Falck.

I. G. Pinx sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 19.
Charadrios, Psittacus, Urogallus.

III. Fuch. Deosis Cap. XI. v. 19.
Criel. Napagen. Auerhan.

I. G. Pint. sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 19.
Attagen, Upupa, Vespertilio.

III. Buch Moses Cap. XI. v. 19.
Haselhuhn, Widhopf, Fledermaus.

I. G. Pinz sculps.

TAB. CCLV. CCLVI. CCLVII.

Leuit. Cap. XI. vers. 20. 21. 22.

Quicquid ex volucris repit & vadit super quatuor, abominandum vobis esto.

Veruntamen istud comedetis ex omni reptili pennato, quod graditur super quatuor, cui scilicet sunt suffragines super pedes ejus, quibus saltare potest super Terram.

Ex quibus hæc comedetis: Arbe juxta speciem suam; & Saleam juxta speciem suam, & Hargol juxta speciem suam, & Hagab juxta speciem suam.

Omne de volucris, quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis.

Quicquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retrò crura, per quæ salit super terram.

Comedere debetis, ut est Bruchus in genere suo, & Attacus atque Ophiomachus, ac Locusta, singula juxta genus suum.

Pergit Legislatoꝛ, & nos, Mose duce, ad minimi generis Animalia, vel Animalcula, *Insecta*, *ἑντομα* dicta, quorum consideratio non ita est, ut olim, ante Microscopiorum usum, credebatur, abjecta, sed maximi ad Theologiam Naturalem usus. Agnouit id *Hieronymus Epist. 22. L. II. Creatorem*, inquit, *non in Cælo tantum miramur, & Terra, Sole & Oceano, Elephantis, Camelis, Equis, Bobus, Pardis, Urfis, Leonibus, sed & in minutis quoque Animalibus, Formica, Culice, Muscis, Vermiculis, & istiusmodi genere, quorum magis scimus corpora, quàm nomina, tandemque in cunctis veneramur solertiam.* Merentur heic, ad confusionem plurium Christianorum, imo & eorum ex Eruditis, qui Theologiam Naturalem parui faciunt, apponi, quæ scripsit *Plinius L. XI. c. 2. Sed turrigeros Elephantorum miramur humeros, Taurorumque colla, & truces in sublime jactus; Tigrium rapinas, Leonum jubas, cum rerum natura nusquam magis quàm in minimis tota sit — In magnis corporibus facilis officina sequaci materia fuit. In his tam parvis atque tam nullis, quæ Ratio, quanta vis, quàm inextricabilis perfectio? ubi tot sensus collocavit in Culice? & sunt alia dictu minora. Sed ubi visum in eo prætendit? ubi gustatum applicavit? ubi odoratum inseruit? ubi verò truculentam illam & portione maximam vocem ingeneravit? qua subtilitate pennas adnexuit? prælongavit pedum crura? disposuit jejunam caueam uti alvum? avidam sanguinis & potissimum humani sitim accendit? telum verò perfodiendo tergori, quo speculavit ingenio? Atque ut in capaci cum cerni non possit exilitas, ita reciproca geminavit arte, ut fodiendo acumi-*

natum pariter, sorbendoque fistulosum esset. Quos Teredini ad perfodienda Robora, cum sono teste, dentes affixit? Non equidem hujus est loci, nobilissimum hoc argumentum explicare fusiùs, eaque, quæ de Insectorum, & minimi puncti Animalculorum structura, varietate, coloribus, Generatione, Metamorphosi, partium subtilitate, laboribus, actionibus, dici possunt, ad cognitionem DEI applicare. Auocat me, & vocat ad se Textus.

Quidquid ex Volucris repit & vadit super quatuor, abominandum vobis esto. Ita Scriptor facer, fidus summi Legislatoꝛis interpres. Id est, *Insecta* omnia, alata, quæ alarum ope ab uno loco ad alium se transferunt, sint immunda vobis, culinâ vestrà & mensâ exclusa. Obseruanda sunt heic nonnulla pro explicatione Textus, & notitia rei. 1. *Insecta τετράποδα* nominat Moses, sed propterea ab immunditiei nota non liberat ἄποδα, non Millepedas, vel quæ alium à quaternario habent pedum cunque numerum, sed ab esu excludit *Insecta* generatim omnia, exceptis duntaxat Locustarum illis speciebus, quas mox v. 22. enumerat. 2. attentionem meretur, quod Moses *τετράποδα* vocet *Insecta*, quum tamen constet, pleraque esse hexapoda, & ipsas illas Locustas, quas excipit, non quadrupedas, sed sex instructas esse pedibus, quos Experientia monstrat, & omnis Philosophorum ætas admittit. Sed Mosen & excusat & explicat, ipsa Naturalis Historia. E Locustarum sex pedibus duo longiores & postremi non seruiunt ad incessum, sed ad saltum, proinde propriè loquendo non sunt Pedes, sed aliud, si quod nobilius inveniri potest, merentur

H h h h

tur

tur nomen. Imo verò à Mose à Pedibus distinguuntur, & suo peculiari nomine insigniuntur. En Textum ex nostra Versione v. 21. *Veruntamen istud comedetis ex omni reptili pennato, quod graditur super quatuor*, (pedes) cui scilicet sunt suffragines (כרעים *Keraaim*, crura) super (præter) pedes ejus (לרגליו) quibus saltare potest super Terram. In Vernacula nostra clarior foret sensus, si verba hæc אשר לא כרעים לרגליו ita redderentur, *was Schenckel neben* (oder hinter) *seinen Beinen bat*. Hanc explicationem legis in *Augustino* L. II. *Retraction.* c. 15. ubi: *Lex non computat in pedibus duo posteriora crura, quibus Locustæ saltant*. Dicuntur hæc ἀλτὶς μόρια, saltatoriae partes *Aristoteli de Partib.* L. IV. c. 6. quia nempe iis Locusta saltat super Terram & *Hist.* L. IV. c. 9. πηδάλια, quæ saltatoria crura reddit *Scaliger*, ἀπὸ τῶν πηδᾶν, à saliendo. Ipsum si conferamus Philosophum cum seipso, erunt πηδάλια potius gubernacula, quia sunt πηδαλιώδη, in gubernaculorum formam condita. Et conferri commodè possunt cum Veterum Navibus, quæ duo habebant Gubernacula. Ita de *Carthaginensium* navibus *Aelianus varior.* L. IX. c. 40. δύο μὲν πηδάλια ἔχεν, καὶ δύο κυβερνήτας. Et in *Pauli Naue Lucas* memorat in Plurali numero τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, vincula gubernaculorum. *Act.* XXVII. 40. Sane Locustæ his suis cruribus saltatoriis saltus suos & volatus dirigunt ad dextram, sinistramque: ita nempe, ut dextro attento ad sinistram moueatur Animal, sinistro ad dextram. Sic *Muscae*, quas quotidie videmus oculis obuolitantes, non sunt, propriè loquendo, hexapodæ, verùm tetrapodæ, quia duo pedes anteriores manuum vices gerunt, quibus oculos puluere obritos abstergunt, cibos sumunt, & quod tollendum est euehunt. Eadem ratio est *Crabronum*, *Apum*, *Vesparum*. Audi *Lucianum de Musca*. ἐξώπας δὲ ἔσα &c. Cum sit sexipes, quatuor tantum pedibus incedit, alisque duobus anterioribus utitur tanquam manibus: Ipsam igitur pedibus quatuor gradientem videas, & edule aliquid manibus in sublime tollentem, humano prorsus nostroque more. Similia habet *Plinius* L. XI. c. 46. v. *Bochart. Hieroz.* P. II. L. IV. c. 9.

Hæc Interpretatio clara si nota fuisset *Francisco Junio*, & jam ante eum *Johanni Piscatori*, non ita se, ut fecerunt, torfissent circa Versionem, & sensum Textus non, ut *Junius*, invertissent. Ita autem hic. *Hoc comedetis ex omni reptili volucris, quod ambulat quatuor pedibus, quod non habet crura supra pedes suos, quibus saliat super Terram*. Hic igitur non comedenda vult, quæ Sacer Codex permittit, affirmatiuam commutans in negatiuam. Sibi autem mox ipse contradicit, ita pergens. *Ex illis comedetis ista, Locustam* &c. quæ tamen habet crura illa saltatoria. Nimirum ille nō legit pro non, quum tamen idem heic sit quod *il*, *et*, & juxta *Masoretharum* animaduersionem *15*. locis scribatur *nō* pro *il*. Hinc est, quod *il* ad-

diderint in Glossa marginali, imo ipsum Hebraicum Samaritanorum Exemplar in ipso Textu habet *il*.

Sed pergendum ad causas Præcepti Physicas, circa quas ordinariè vel silent, vel sese non adeò extendunt Interpretes, ex defectu scilicet Naturalis Hiltoriæ, circa notas Criticas, vel mysticum sensum occupati magis. Sunt Insecta generatim sicut sensibus nostris externis, speciatim Visui, propter nimiam suam paruitatem inadæquata, ita quoque toti corpori nostro, & constant particulis nimis tenuibus, volatilibus, nutritioni ineptis, imo acribus, causticis, noxiis. Docet id nos Chymica Analysis Formicarum, Cantharidum, Lumbricorum, Bombycum, Serici, & prolekti inde penetrantissimi Spiritus, Olea acria, Salia volatilia. Notum porrò est, plurima esse, quæ victitant cibis immundis, putrida Animantium aliorum carne, delectari fimo, & Excrementis suis cie-re obuia alia in Fermentationem, proin & in Corpore nostro excitare posse motus inordinatos. Notum vel in Vulgus, quàm *Muscae* de-positione vel ouulorum suorum, vel Excrementorum, Mel, Syrupos, & hujusmodi alia inficiant & corrumpant. Ad quod alludit *Ecclesiastes* X. I. *Ut Muscae mortuæ foetere, atque fracescere faciunt unguentum Pharnacopolæ, ita modica stultitia (perdit) quod pretiosum est ex Sapientia & bonore.* (*Muscae morientes perdunt suauitatem unguenti: preciosior est sapientia & gloria parua ad tempus stultitia.*) Obseruari meretur tandem, esse omnis generis Insecta in Orientalibus illis Regionibus, quò magis ad Zonam accedunt Torridam, acrioris & venenatae magis naturæ, & per consequens recedere longius à vi alimentosa respectu ad Corpus nostrum habito. Hæc observatio non impedit, quò minus inter munda Animalia referri queant Locustæ: argumenta ex alimentis desumpta videbimus infra. Et ex iis inprimis Locustis eæ immundis poterunt accenseri, quæ Excrementa adoriuntur, & Cadauera, mundis, quæ in Vegetabilibus manent.

Fuere Præcepta, quæ esum Quadrupedum, Piscium & Avium spectant, negatiua magis seu prohibitoria: hoc nunc, quod v. 22. legitur, præsentī considerationi subjiendum, est affirmatiuum seu concessorium, quia ex infinito Insectorum numero pauca, quæ ibi recensentur, Locustarum genera, pro mundis declarari poterant. Difficile erit utique, & tantum non impossibile, ex amplissimo *Locustarum* Regno producere illa, & oculis sistere, qualia nam sint, tum quia Europæis Nationibus minus sunt cognita, tum quia periire genuina nomina, horumue applicatio: idem fatum prope passa cum Lapidibus illis in Pectorali pretiosis, quorum quidem nomina supersunt, sed incertæ admodum sunt significationis. Tentabimus interim quod possumus, stabit pro viribus voluntas.

Pri-

LEVITICI Cap. XI. v. 20. 21. 22.
Locustæ.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 20. 21. 22.
Heuschrecken.

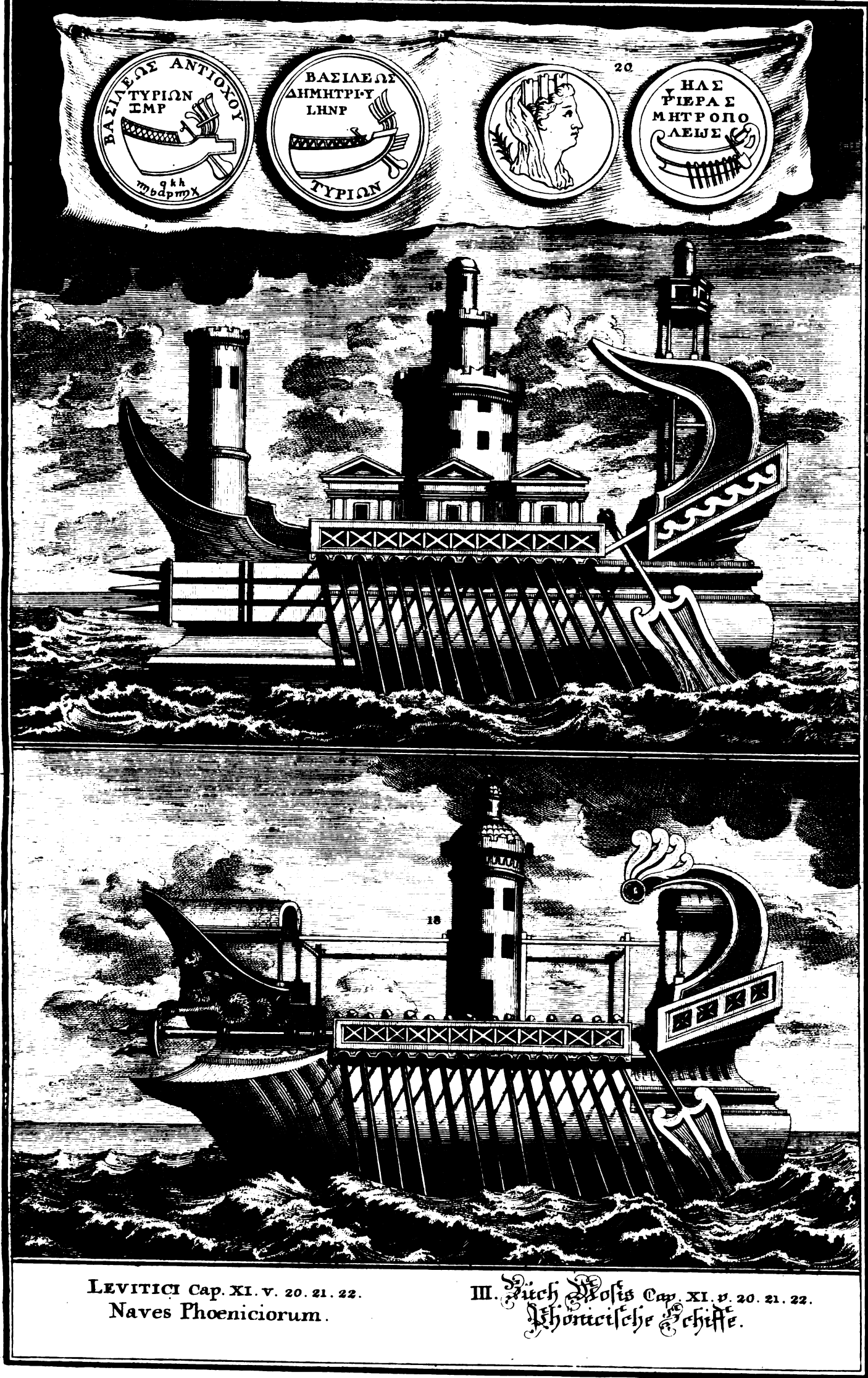
G.D. Heuman sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 20. 21. 22.
Locustæ.

III. Buch Moses Cap. XI. v. 20. 21. 22.
Heuschrecken.

I.A. Fridrich sculps.

B. S. Sedleki sculp.

Primum genus est אֲרֵב *Arbe*, quod *Abenezra* deducit à רַבָּה *rabah*, multum esse, multiplicari, & rectè, non est Animal Locustâ fecundius. Testem habemus Experientiam, sed quoque diuersa Sacri Codicis loca, Exod. X. 5. Jud. VI. 5. VII. 12. Psal. CV. 34. Jer. XLVI. 23. LI. 14. Joel. I. 6. Nahum III. 15. Judith. II. 11. Sed ex æquo omnibus Locustarum generibus conuenit hæc generalissima interpretatio, neque propterea scimus, quale nomen sit אֲרֵב. Nisi lucem fœneretur affine Vocabulum *renb*, quo Turcæ significant *Locustam brevis caudæ* in *Meninzki Lex.* p. 2364. Sanè *Arbe* iuxta Talmudicos caudâ prorsus caret. Vide plura infra.

Secunda Species סֹלַם *Solam*, *Saleam*, *Abenezra* dicta à סֶלָה *Sela*, petra, quia conscendat petras, vel potius à Chaldaico סֹלַם *vorare*, *absumere*. Sed videt nemo non, neque hanc originationem nobis dare distinctum de ipsa Locustarum hac specie conceptum, certè non posteriorem, quia סֹלַם vorare, absumere, omnibus omnino Locustis est commune, id quod tristi euentu experiuntur Regionibus illæ, in quas sese Locustarum agmina demittunt. Affinis est huic voci Italicorum *Soliotta*.

Tertia est חֲרָגֹל *Chargol* fortè ab Arabico *chagala*, in longum ferri, longâ serie produci, ut speciatim significet longa illa Locustarum agmina, quæ aliquando per 12. Milliaria protendi scribit *Cadamustus Nauigat.* c. 13. Sed ita rursus non indicatur certa quædam Locustæ, & ab aliis distincta, species.

Quarta חֲבֵב *Chagab*, fortè ab Arabico *Chaga*, *velare*, quia cum turmatim volant, Solis lumen velant, siue obscurant. Ex Arabum hodierna Lingua affines sunt voces *giabi*, *ebu giuchad*, quæ *Locustas* in genere significant. *Meninzk. Lex.* 6017. 6020.

Hactenus, & ex Judæorum Scriptis, nihil quoad differentias Locustarum piscari licuit: clarum est autem, distinctas indicari Species, vel genera distincta cum speciebus suis subordinatis. Patet id quoque ex Joële I. 4. *Quod reliquum fecit Eruca* אֲרֵבָה, *comedit Locusta* אֲרֵבָה, *quod Locusta reliquum fecit, comedit Bruchus*, קִרְבָּן, *quod bruchus reliquum fecit, comedit Robigo* קִרְבָּן. Ad quem Locum obseruandum, omnia hæc quatuor nomina Locustis tribui, de qua re plura suo loco.

Apud Græcos interpretes occurrunt sequentia quatuor ordine nomina. 1. βῆχος vel βῆκος, ut scribebant Jones, βῆκος Cypriis, quibus significabatur Locusta viridis, Tarentinis verò *Atelabus*. Hæc *Hefychius*. βῆκος, ἀκρίδων εἶδος Ἰωνες, Κύπριοι δὲ τὴν χλωρὰν ἀκρίδα βῆκαν. Ταραντίνοι δὲ Ἀττέλαβον. i. e. Ἀττέλαβον. Inde Vulgata passim habet *Bruchum*. 2. Ἀττάκις vel Ἀττακός, forsitan ἀπὸ τῆς ἄττειν, à saliendo, ut aliàs *Saltarella*. Vel Ἀττακός idem quod Ἀσανός. In Glossis optimis ἀκρίς, Ἀσανός. 3. Ὀφιομάχης, quasi serpentes oppugnet. Id quod affirmat *Aristot. Hist. L. IX.*

c. 6. πολλοὶ δὲ καὶ τὴν ἀκρίδα ὠραῖνασιν, ὅτι ὅταν μάχηται τοῖς ὄφεσι, λαμβάνεται τῇ τραχύλει τῶν ὄφρων. Et *Plinius L. XI. c. 29. Serpentem, cum libuit, necant singula, faucibus ejus apprehensis mordicus.* Quia autem Ὀφιομάχης substituitur τῷ ἡρόλι & pro *Chargol* scribi facile potest *Argol*, natam inde vult *Bochartus Hieroz. P. II. L. IV. c. 2. Fabulam de Argolis Ophiomachis*, de quibus *Suidas in Lexico.* 4. Ἀκρίς, Locustis commune nomen. Sed neque ex his Græcorum nominibus aliquid clari in re obscura, vel notas Locustarum διακρίτως, cernimus.

Si quid in re adeò dubia statuere velimus, recurrendum nobis erit ad Judæorum Traditionem, & Talmudicorum scripta, speciatim ad Tractatum *Cholin.* c. 3. f. 65. & 66. ubi singulis quatuor speciebus à Mose recensitis assignantur Synonyma, species & descriptio. *Arbe* vocatur גּוֹבַי *gobai*: *Solam* רַסוֹן *rason*: *Chargol* נִיפּוּל *nipbul*: *Chagab* גַּדְיָן *gadian*. Rursus *Arbe* congener esse dicitur צְפּוֹרֶת כְּרָמִים *tfipporeth cberamim*, *auri vinearum*. *Solam* יוֹחַנָּה יְרוּשָׁלַיִם *Jochana Hierosolymitana*: *Chargol* עֲרֻבִיָּה *artsubia*: *Chagab* הַרְצִיבִית *hartsabith*. Unde nihil adhuc elici potest. Sed quidem ex eo, quod *Chargol* habeat gibbum & caudam: *arbe* neutrum: *Solam* gibbum sine cauda: *Chagab* caudam sine gibbo. Et ibidem de Locustis mundis asseritur, quatuor habere pedes, quatuor alas, crura longiora, & quod alæ tegant totum corpus, quæ notæ *Gryllo* quoque competunt, quintâ exceptâ, caput nempe longius. Fatentur nihilominus Hebræorum doctissimi, & hos inter R. *Selomo*, se nec ex allatis notis posse determinare, qualesne præcisè sint hæc Locustæ mundæ, quum tamen indubium sit, notas fuisse usque ad CHRISTI tempora, quandoquidem Johannes Baptista vescebatur Locustis mundis, in Lege permissis. Fatetur & ignorantiam suam *Bochartus*. Fons, ex quo hauriri aliquid certi, de quo non desperandum, poterit, est Historia Locustarum Naturalis, quales ex omni Terrarum Orbe Museis Europæ inferuntur, exquisita singularum descriptio, earum in specie, quæ hodiernum ab Afris comeduntur, nomina tandem apud diuersas Gentes usitata, si quæ fortè forent nostris analogæ. Tentare aliquid ausus est diligentissimus rerum Naturalium ex omni Orbe collector *Job. Henricus Lincke* Lipsiensis, Amicus ex optimis in *Breslau. Samlung.* XVI. Versuch. p. 543. ubi Talmudicorum descriptioni insistens Icones nobis dat Locustarum per plurium, & has inter mundarum infra exponendas.

Defectu nempe laboraret hæc, quam damus, ἀκρίδογραφία sacra, si, quam expectabit Lector, non daremus ampliorem paulò & specia-liorem Locustarum ex moderna Historia Naturæ notitiam; Longa nimis foret, si totam Animalculorum Historiam, sed quoque tenuis nimis tractatio, si supersederem iis, quæ scitu

sunt necessaria. Notum, distingui *Locustas* in *exoticas*, elegantiores plerunque & majores, & *Europæas*: in alatas & non alatas; caudatas & caudâ carentes: mutas & canoras: ratione Sexus in mares & foeminas: Plerarumque capita equinis fere sunt similia, ornata retrò cucullo monachali, eoque nunc læui, nunc aspero, plano vel conuexo, sed quoque duabus antennis, longitudine variis & robore. Dentibus binis abradunt alimentum, & simul causantur stridorem. Dorsum est nunc læue, nunc gibbosum; Venter varius. Ex Pedibus sunt posteriores longiores semper breuioribus. Pro Generatione insidet mas foemellæ dorso, duosue aculeos dorso ultimo eminentes in foemellæ uterum immittit, eumque foecundat. Commixtione facta deponit hæc Ouula in Terram friabilem, arenosam, fissuris hiantem, & densâ quidem serie congerit. Heic jacent ea per Hyemem, verno autem tempore in Vermes transeunt membranâ clausos, donec in Locustas excludantur.

Nunc igitur Coronidis loco ex Celeberrimi *Kanoldi* Miscellaneis Physico-Medicis Uratislaviensibus supra citatis, imò ex locupleti *Museo Linkiano* mutuò peto, Iconibusue sisto Locustas nonnullas, mundas immundasue.

Fig. 1. Locusta Talpa Capensis, coloris fusci & brunni, aculeis in cucullo, dorso & pedibus armata, coloris in dorso quàm ventre, saturatoris. Pro *Chargol* hæc declaratur.

Fig. 2. Locusta Capensis pro *Solam* habita, cucullo denticulato, corpore crasso, fusco, coloris in capite dilutioris, dilutissimi in alis & summo cucullo, pedibus posterioribus quoad dimidiam partem è rubro flauis, & aculeatis.

Fig. 3. Locusta minor flauicans. *Chagab* edulis.

Fig. 4. Locusta fusco-grisea Capensis, cujus posteriores pedes hinc inde armantur aculeis, cucullus verò in rugas contractus.

Fig. 5. Locusta Capensis, duplici ornata cristâ, coloris est albo-flauescens, alis viridantibus, corpore contractiore.

Fig. 6. Locusta ex Batauia Indiæ orientalis, ubi *Equi viridis* nomine nota, capite Perlis haud absimili, alis superioribus viridibus, inferioribus ex anteriori parte viridibus, ex posteriori purpureis, maculis dilutioribus tinctis, corpore reliquo purpureo.

Fig. 7. Locusta viridis Tunitana & Tripolitana, capite purpurascens striis picto, Janitzarorum caputio fere simili, oculis ad antennas, ore ad pedes anteriores sitis, collo cucullo Monachali tecto.

Fig. 8. Locusta omnium pulcherrima Surinamensis, capite cinnabarino, oculis nigricantibus, corpore annulis ex violaceo, flauo & rubro cincto, alis binis anterioribus saturatè viridibus, maculis paruis flauis pictis, posterioribus initio viridibus, post violaceis, in cinnabarinum ruborem desinentibus, flauo quoque

& violaceo coloribus maculatis, pedibus dilutè rubedinis miniato colore striatis.

Fig. 9. Locusta *Arbe* Sumatrensis præcedenti fere similis, sed minor, capite fusco, alis anterioribus brunis, obscurius maculatis, pedibus rubris.

Fig. 10. Locusta ex Europæis Saxonica, corpore, capite & pedibus atro fuscis, maculatis: capite minore, quàm in præcedentibus, oculis splendentibus nigris, alis anterioribus ex fusco colore maculatis, posterioribus cinnabarinis, apicibus nigris.

Fig. 11. Locusta ex maximis in China & Tartaria obuia, literata, tota fere fusca, cucullo cristato, maculis Alarum Characteres Arabicos vel Hebraicos referentibus.

Fig. 12. Locusta Brasiliensis *Gaayara Moufeto* p. 118. *Mantis* dicta, Belgis *Folium ambulans*, ex Insecto in Plantam transmutari credita, collari cincta, alis superioribus graminei viroris, inferioribus flauicantibus, corpore & pedibus dilutè virentibus. *Mantis minor viridis*. *Sloane Nat. Hist. of Jamaica* Vol. II. p. 202. Tab. 236. fig. 5.

Fig. 13. Locusta, cujus Caput, Crura & Alui veluti foliis sunt tecta, alis quoque *φύλλα*, fibrosis, tres quartas duntaxat corporis posterioris partes tegentibus, corpore reliquo ornamentis veluti foliaceis extantibus aspero.

Fig. 14. *Locusta maxima cinereo-purpurea maculis brunis*. *Sloane Nat. Hist. of Jamaica*. Vol. I. p. 29. Tab. I. fig. 5. Vol. II. p. 20. *Locusta rossa egialla*. *Cadamofo*. p. 17. 109. *Locusta Hispanica maxima è fusco cinerascens, alis punctis nigris maculatis*. *Raji. Hist. Insect.* p. 62. & huic congener *Africana cum striis in scapulis*. Id. *Eduilis* hæc est *Æthiopibus*, & ipsa illa, quam *Ludolfus* pro *Locusta Selan* agnouit.

Fig. 15. *Locusta maxima viridis, alis latissimis*. *Sloane Nat. Hist. of Jamaica*. Vol. II. p. 201. Tab. 236. fig. 1. 2. *Tucurubi Brasiliensibus*. *Marcgrav.* p. 246.

Fig. 16. *Locusta viridis media*. *The middling sort of green Locust*. *Sloane vol. cit.* p. 202. Tab. 236. fig. 3.

Fig. 17. Locusta viridis minor. The common Green Locust. *Sloane vol. cit.* p. 202. Tab. 236. fig. 4.

Fig. 18. In gratiam ratiocinii supra de binis posterioribus cruribus dati sisto ex *Nicolaï Witsen Aeloude en bedendaegsche Scheeps Bourt* p. 16. *Tritrem turritam*, quali veteres usi fuer, binis instructam Gubernaculis.

Fig. 19. Numisma exhibit ab Antiocho Epiphane Syriæ Rege percussum Anno Seleucidarum 147. ante Christianam Æram 166. ex quo constat, Nauium Tyriarum eandem fuisse constructionem. *Noris Epoch. Syro Maced. Diff.* II. p. m. 74.

Fig. 20. Idem docet alius Tyriorum Nummus percussus Anno Æræ Tyriorum 237. Trajano

jano Augusto VI. & T. Sextio Africano Cofs. Id. p. 394.

Fig. 21. Nummus Demetrii Regis nempe I. Soteris, Anno Æræ Tyrriorum 158. ante CHRISTUM 155.

Legatur, quod nondum vidi, Olai Rudbekii *Philologema Etymologicum Biblici Nominis DEI, Schaddai, nec non Talmudici Nominis Messia,*

Metatron, unà cum vindiciis Auium Arbeh, Solam, Chargol & Chagab Leuit. XI. quæ, suppresso veri Authoris nomine Schediasmate quodam prodierunt per And. Norrelium Suecum. Amstelod. ap. Sam. Schonwald. 1720. 8. Adjecta huic Schediasmati Oratione de iisdem Auiibus, Upsaliae pro deponendo Reſtoratu Academico habita A. 1715.

TAB. CCLVIII.

Leuit. Cap. XI. vers. 24. 25.

Et quicumque Cadaver illorum tetigerit, immundus sit usque ad vesperam.

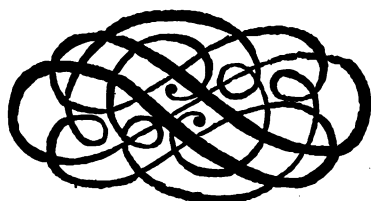
Et quicumque portauerit Cadaver illorum, lauet vestimenta sua, eritque immundus usque ad vesperam.

Et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus usque ad vesperam:

Et si necesse fuerit, ut portet quippiam horum mortuum, lauabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad occasum solis.

CConcernunt hæ Leges indiscriminatum omnia omnium Animantium Cadauera, etiam mundorum, quæ morbo vel Lue quadam periere. conf. v. 27. 28. 39. 40. Verum in modo tractandi & purificatione statuit Legislator discrimen, Ratione ipsa fundatum. Aliud est, Cadaver duntaxat tangere, aliud, portare. Hic non Cutis sola inficitur, sed & vestimenta, quibus sese facillimè insinuat, diuque inhæret, contagium quoduis, seu in Insectis infinitè paruis id consistat, seu aliis particulis ve-

nenatis. Lucem huic materiæ foenerantur, quæ obseruamus grassante Lue quadam inter Pecora: quam facile Hippiatri vel Zojatri in ipsis suis vestimentis transferant contagium ab uno grege ad alium, à stabulo ad stabulum, imo quàm facile transferatur contagium mediantibus ipsis pecoribus, canibus, Aquarum ductu, unde unum ex præstantissimis remediis est separatio, &, quam heic præscriptam legimus, vestimentorum vel lotio, vel mutatio.

TAB. CCLIX.

Leuit. Cap. XI. vers. 26. 27. 28.

26. Omne Animal quod separat Ungulam, sed fissuram non scindit, nec ruminationem sursum reuocat, immunda hæc sint vobis, quicumque tetigerit ea, immundus erit.
27. Et quicquid graditur super manus suas, in omni Animali, quod ambulat super quatuor, immunda sint vobis talia, & quicumque tetigerit cadauer illorum, ad vesperam usque sit immundus.
28. Et qui portauerit cadauer illorum, lauet vestimenta sua, eritque immundus usque ad vesperam. Immunda hæc sint vobis.
26. Omne Animal quod habet quidem ungulam, sed non diuidit eam, nec ruminat, immundum erit, & quicquid tetigerit illud, contaminabitur.
27. Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum.
28. Et qui portauerit hujuscemodi cadauera, lauabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperam: quia omnia hæc immunda sunt vobis.

Versiculum 26. explicabunt, quæ diximus ad v. 4. & versiculum 28. quæ ad v. 24. 25. versiculo autem 27. loquitur Legislatores de *multifidis*, quæ *παλυσίδῃ* nuncuparunt Græci, quæ incedunt super *manibus*, vel *Plantis*, *על כפיו*, quod pertinent *Canes*, *Leones*, *Fe-*

les, *Simie*: altera expressio simpliciter habet *על ארבע* *super quatuor*, cum qua loquendi formula congruit vernacula nostra, *auf allen viere[n] geben*. Hujusmodi cadauera ne tangere quidem, absque immunditiei nota, licebat, sed quidem juxta Talmudicos reti capere, & protrahere.

TAB. CCLX. CCLXI.

Leuit. Cap. XI. vers. 29.

Et in reptili, quod reptat super Terram, hoc vobis immundum sit, Mustela & Mus, Crocodilus juxta speciem suam.

Hæc quoque inter polluta reputantur de his, quæ mouentur in terra: Mustela & Mus, & Crocodilus, singula juxta genus suum.

Hic obseruandum ante omnia, *רֶפְּטִיל שֶׁרֶז Scherez, reptile*, latiore obtinere significatum in Mosis Scriptis, quam Latinorum *Reptile*, vel Græcorum *ῥεπτόν*, nempe non comprehendi duntaxat *ἔντομα* illa, seu alata, seu volatilia, seu apoda super Ventrem prorepentia, sed quoque ex Quadrupedibus illa, quo-

rum crura sunt breuia, quæ repere potius, quam incedere videntur: ita ut *Reptilia* Mosis distingui possint commodè in *ἄναιμα, Sanguine prædita*, ut sunt Serpentes, Mustelæ, Mures, & *ἄναιμα, Exanguia*, Insecta, Reptilia κατ' ἐξοχὴν dicta.

Primum Animantium multifidorum, quæ in Textu occurrunt, est *חִילָה, Choled*, Græcis *γαλή, Hiero-*

LEVITICI Cap. XI. v. 24. 25.
Ειματολογία

III. Nach Moses Cap. XI. v. 24. 25.
Kleider-Waschung.

G. D. Heiman sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 26. 27. 28.
Canis, Leo, Felis, Simia.

III. Fuch, Wolf, Cap. XI. v. 26. 27. 28.
Hund, Löwe, Katze, Affe.

I. G. Pins sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 29.
Mustela, Talpa, Mus, Glis.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 29.
Miesel, Scharmauch, Maus, Ratte.

I. G. Pinx sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 29.
Scincus, Testudo, Bufo, Rana.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 29.
Land. Crocodil, Schildkröte, Kröte, Frosch.

I. G. Pins sculps.

Hieronymo Mustela, sic & utrique Versioni nostræ, *Mustela*, *das Wiesel*; Idem vult *Jonathan* כרכשת *Carcustha*, Syrorum *Cacaustho*. Et *Keled* legas, voce Hebrææ affini, Arabicè in *Meninzki Lex.* p. 3997. Huic sententiæ subscribunt Hebræi omnes, *Baal Aruch*, R. *Selomo*, *Kimchius*, *Pomarius*, *Aquinas*; *Pagninus*, *Arias*, *Castalio*, *Junius*, *Tremellius*, *Galli*, *Itali*, *Angli*, *Belgæ*, *Germani*, *Lexicographi*.

Non obstante tot pro *Mustela* Testium Nube dubitat *Bochartus Hieroz.* P. I. L. III. c. 35. Rationes dubitandi habet sequentes. *Chuldo* Syrorum palam ex חלד formatum significat *Talpam*, & sic Turcarum *Chuld* Plur. *Chyldan* *Meninzk. Lex.* p. 1929. Arabumque *güld* apud eundem p. 6025. vel *chold*, ut legitur in *Alcamo*, & *Giagid*, ubi descriptiones manifestè sunt *Talpæ*. Porro in *Talmude Babylonico* Tract. *Moed Katon* c. I. f. 6. b. חולד i. e. *Talpa*, vel *Talpæ*, in *Talmude Hierosolymitano* redditur חולד *Chulda*. *Talpa* sanè repere potius videtur quàm ambulare, & præterea numerosam admodum habet propaginem, qui duo Characteres conueniunt voci חולד. Est & *Talpa* murini generis, unde Germanis *Schärmaus*, sociâ proin jungitur עכבר *achbar*, muri. Accedit Etymologia à verbo חלד *Chalad*, penetrare, suffodere, constat quippe *Talpam* indefinenter labore Terram subruere, & suffodere, struaturâ pedum inprimis anteriorum huic labori adæquata: quæ quidem origination non minus pro *Mustela* pugnat, quæ & *Ædes* suffodit, ut illa agros. Seligat quis, quod volet.

Sequitur עכבר *achbar*, *Mus* Hebræis, vel *mus agrestis*, quas עכבר *achalbar* à Chaldæo עכל *achal*, consumere, & בר *bar*, vel ברא *bara* ager, tanquam agri vastator. De qua agrorum vastatione legere est *Aristot. Hist.* L. VI. c. 37. *Plin.* L. X. c. 65. *Horus* L. I. c. 47. In Sacris exemplum legimus I. Sam. V. 6. ubi in Græca versione legitur μέσον τῆς χώρας αὐτῆς ἀναφύσαν μύες, in *Vulgata*, *Ebullierunt villæ & agri in medio Regionis illius, & nati sunt mures*, & c. VI. I. rursus in Græca, καὶ ἐξέβυσαν ἡ γῆ αὐτῶν μύες, & *Terra eorum mures ebullit*. Sanè muribus Philistæorum agros fuisse consumptos colligere licet ex c. VI. v. 5. ubi iussi fuerant facere imagines murium, qui vastant terram. Innumera alia Exempla huiusmodi vastationum ex Veteri nouaque Historia recensere haud est opus.

Arabibus quoque est *achbar* muris agrestis species, nempe mas *aljarbui*. *Alcamus*. *Alachabiro*, mares *Aliarabii*, quod Plurale est *aljarbui*, cujus bestię foemina *Alatiuta* dicitur. Lusitanis hæc Animantia vocantur *ratones del mato*, i. e. *mures dumeti*, & ita describuntur in *Teixeiræ Itinerar. Ind.* c. 4. *Son estos ratones del grandor de los grandes nuestros communes, tienen el pelo pardo tirante al blanco. Tienen de raton las orejas, manos, y la cola: cuya punta, y los ojos, y cabeça son de conejo: es las piernas como de gazela. Corren mucho saltando hazen*

cuerva como conejo. Tay dellos grande cantidad per aquel desierto. Los Arabes los comen, y dizen, que Son muy buenos. Et Olearius Itin. Pers. L. VI. p. 64. *Vidimus prope Terkin* (in *Circassia*) *muris agrestis genus Arabicè Jerbua dicti. Huic Sciuri magnitudo est, neque forma dissimilis: pilus tamen fuscior, & caput Muris, Aures longæ, crura antertus breuia, postertus longiora* — *Babyloniam & Arabiam bis scatere ajunt, & incolis esse pro cibo.* De hoc Animal, quod idem cum חולד vult *Bochartus*, vide plura ad *Leuit.* XI. 5. Huiusmodi mures, quod ex allatis jam testimoniis constat, ab Arabibus comeduntur: imò & *Jesaias* LXVI. 17. *esum עכבר* ubi Arabs habet *aljarbui*, Judæis exprobrat. Murem domesticum equidem Hierosolymitani comedisse leguntur obsidione à Romanis arctissimè cincti, sed extremâ coacti necessitate. Nihilominus dici potest, Lege vetitum fuisse omne *murinum genus*, & sic עכבר accipi posse pro Mure omni. Ita sane intellexit *Jonathan* in sua παραφράσει ad nostrum Textum, ubi habet *achbar niger, rufus & albus*. Causæ Physicæ, cur *Mus* accenseri debeat immundis Animalibus, patent cuius ad vitæ genus attendenti: est fere Animal *πύμαγον*, arrodens quicquid est obuium, amans inter alia carnem porcinam, quæ abominationi erat Judæis, imo nec abhorret à stercore. An verò quod tradunt Hebræi in *Avodazera* & *Beth Jacob* f. 181. murinæ carnis esus inducat obliuionem, nobis non constat. Ut non opus habeamus, confugere ad mysticas rationes, quòd scilicet inutile sit & noxium Animal, typus eorum, qui dicunt:

Nos numerus sumus, fruges consumere nati.

Tertium, quod nominat *Moses*, Animal est *צב tsab*, de quo variant admodum opiniones, & eo quidem usque, ut alii viuiparis accenseant, ouiparis alii. Græcis Interpretibus est *κροκόδειλος ὁ χερσαῖος, Crocodilus terrestris*, *Hieronymo* & Nobis in Latina *Crocodilus*: alii volunt *Testudinem*. *Castalio* *Testacea*. Alii, quos inter Nos quoque, *Rubetam*, seu *Bufonem*, *die Krott*. Et primus fortè, qui *Bufonem* voluit, est R. *Selomo* Judæus Gallus, qui scripsit *צב* esse Animal Ranæ simile, nomine פרוט *Frot*, Germanicum *Bufonis* nomen, in Gallia tum, ut *Bochartus* scribit L. IV. c. I. in usu. Sed & *Kimchius tsab* Hispanicè reddit גרישנט *Graissant*, quod etiam notabat *Rubetam*, ut *Gallis Graisset & Croisset*, Germanis *Gras Frosch*. Ubi obseruandum, hoc ultimum nomen non significare *Bufonem*, sed *Ranam arboream*, seu *Ranunculum viridem*. Sanè melius stetit *Bufonis* loco *Rana*, quia ab illa etiam Natura ipsa abhorret, hunc vero, Pedes inprimis posteriores inter delicias multi ponunt, & vel rigidissimi Jejunii ipsius quadragesimalis exactores

permittunt. Accedit, quod Illyricè *Zaba* sit *Rana*, Polonis *Zab*, Arabibus modernis *Zafda*, *Zyfdy*, *Zufdu*, Plur. *Zafady*, *Zafadi*, ut videre est in *Meninzki Lex.* 853. 3046. 3047. Quæ allegatio, si quid aliud, pro nostra Versione, si Ranam haberet Bufonis loco, facit, maxime, quia etiam *Bocharto* placet, ut mox videbimus, צָּ quærere inter ouipara. Placeret certè mihi *Rana* præ *Testudine*, quam nobis oggerit *Elias* Judæus Germanus titulo שלש, *Schiltfrot* pro *Schiltkrot*, quia putamina Testudinum tectum referre videntur camerarum curruum, qui Hebraicè dicuntur צָּבִי *tsabim*. Hanc quoque habent *Junius*, *Tremellius*, *Schindler*, *Angli*, *Itali*, *Geneuenses*, & *Buxtorfius*, hærens inter *Bufonem* & *Testudinem*.

Bochartus l. c. genuinam vocis צָּ significationem quærit in Arabum monumentis, ubi *dbab*, Plur. *dbibab*, vel *adhab*. fœm. *dbabba* notat Animal agreste reptile, simile τῷ *guaril* seu *stellioni majori*. Ita *Damir* & *Auic.* l. II. cap. *dbab*. & in Cap. *Chardaun*, quæ vox est τῷ *dbab* vel *tsab* Synonyma, & à Chaldæis exprimitur *Chardona* חַרְדוֹנָא, à Syris *Chadrona*, à Samaritanis *adrona*. Hoc autem Animal, quantum ex Arabum descriptionibus colligere licet, est ex *Lacertarum* genere, è quarum Classe sunt quoque in Versu proximè sequenti *Stellio*, *Chamæleon* & *Salamandra*. Animal in Arabia natum, Judæis proin haud ignotum. Sanè צָּ per hoc Animal explicarunt quatuor Arabes, duo Chaldæi, imo & Veteres Hebræi, quod constat ex Tract. *Cholin.* c. 9. f. 127. a. & ex *Bereſchith Rabba* sect. 83. Est autem hoc Animal *Scincus Ægyptiacus* siue *terrestris*, Talmudicis צָּבִי בֶן נֶפִילִים *ben nephilim*, *filius Gigantum* di-

ctus, quasi ex Crocodili femine in Terra natus, hinc & in Græca Versione Κροκόδειλος ὁ χερσαῖος, & in Vulgata *Crocodilus*. Erat autem Jonibus *Crocodilus* Lacertæ genus in sepibus & maceriis commorari solitum; *Herodotus* l. II. Κροκοδείλας δὲ ἰώνας ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἶδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινόμενοις Κροκοδείλοις, τοῖσιν ἐν τῇσιν αἰμασίησι. Et Grammaticus ille apud *Etymologum* & *Phauorinum*. ὁ Κροκόδειλος ζωῦφιόν ἐστι μικρόν. Distinxerunt & Veteres *Crocodilos* in *terrestres* & *aquaticos*, χερσαῖος καὶ ποταμῖος *Aristot.* l. V. c. 33. Et *Scincum* describit *Dioscorides* Κροκόδειλον χερσαῖον ἰδιογενῆ, *Crocodilum terrestrem* sui generis. Scinci nomen apud Arabes est *Sykenkur*, & *Iskenkur*, Persas *Sekenkur*, quæ *Scinco* sunt affinia. τῷ *Zab* autem propius quadrat Arabum *Zebb* fœm. *Zebbet*, quæ vox *Crocodilum* notat *terrestrem* scilicet marem *Lacertæ Lybicae*. v. *Meninzk. Lex.* p. 1744. 2635. 2644. 3026. 5734. Huc referri meretur *Scincus maximus fuscus* Ill. *Sloane Nat. Hist. of Jamaica* Vol. II. Tab. 273. fig. 9. *Mabouya* ou *Scinc de terre. du Tertre* p. 314. *Brochet de Terre Rochefort Isl. Antill.* p. 149. *Gallinasp.* Anglis.

- A. Mustela. Skeleton vero Tab. CCLXIII.
- B. Talpa. cum Sceleto.
- C. Mus. cum Sceleto.
- D. Glis.
- E. Rana.

Tab. CCLXI.

- F. Bufo.
- G. Testudo.
- H. Scincus.
- I. Scincus fuscus maximus.

TAB. CCLXII. CCLXIII.

Leuit. Cap. XI. vers. 30.

Ericius, Limax, Stellio, Lacerta & Chamæleon.

Mygale, & Chamæleon, & Stellio, & Lacerta, & Talpa.

Non minus negotii faceſſunt, quæ immundorum agmen claudunt, Animantia numero quinque, quàm quæ exposuimus hætenus. Primum audit צָּבִי *anakab*, Græcis μυγάλη, *Hieronymo* *mus araneus*, qui juxta *Aetium Tetrab.* l. IV. ferm. 4. c. 14. colore quidem *Mustelæ*, magnitudine autem *Muri* similis est. Inde nomen μυγάλη, à μῦς & γαλή. Hebraicum צָּבִי ita dicitur à voce acutissima, quæ pro gemitu & ejulatu possit haberi. *Onkelos* reddit צָּבִי *jala* vel פָּלָה *pala, phala*, quæ vox Arabibus *murem araneum* significat. Hujus nomi-

nis צָּבִי occurrunt in Talmudicis duo Animalia diuersissima, *Sanguifuga* & *Hericius*, quorum neutrum hic locum habet, utpote quæ aliis insigniuntur notioribus nominibus, & reptilibus, de quibus heic, accenseri nequeunt. Hinc tamen video Tigurinos mutuatos esse *Ericium, den Igel*.

Est potius צָּבִי *Lacertæ* genus. Id quod patet ex sequentibus. Syrus habet *amaktba* vel *amkatba*, *Gabrieli Sionitæ Lacerta*. Arabs Erpenianus *alwarlo*, & Arabs Parisiis editus *alwarco*, Lacertæ species *guaril* dicta. Lacertam poscit series. Præcessit צָּבִי *tsab*, *Crocodilus*

LEVITICI Cap. XI. v. 30. III. Buch Moses Cap. XI. v. 30.
 Erinac. Stellio, Viverr. Chamæl. Salamandra. Egel, St. Ender, Otis, Chamæl, Salamander.

I.G. Pütz sculp.

LEVITICI Cap. XI. v. 30.
Cordylus, Lacerta, Cæcilia.

III. Züch. Hosis Cap. XI. v. 30.
Ender, Blindschleich.

I.G. Pinte sculp.

lus terrestris, & sequuntur proximè quatuor aliæ Lacertarum species. Si Etymologiam Hebrææ vocis attendas, videbis rursus esse **שְׂטֵלְיוֹן** *Stellionis* genus, stridoris acerbi. Lucem foeneratur Plinius L. XXIX. c. 4. ubi de Græciæ Stellione. *Hunc Græci coloten vocant, & ascalaboten, & galeoten. In Italia non nascitur. Est autem hic plenus Lentigine, stridoris acerbi.* Eodem tendit originationis Arabicæ vocis *alwarlo*.

Non prætereundæ sunt silentio interpretationes aliæ, licet vel ad primum obtutum rejiciendæ. I. est Paraphrastarum Arabum MSS. quibus *anakab* est *ancabuths*, i. e. *aranea*, quæ Hebræis aliàs dicitur **עַכְבִּישׁ** *accabisch*. II. R. *Mardochoi* in *Hebraicis concordantiis*, qui definit hoc reptile volans, ut alii Doctores Talmudici *Locustam*. III. R. *Selomonis*, qui *Castorem* seu *Fibrum*, Animal amphibium, vult. IV. *Junii* & *Buxtorffii*, quibus placet *Attelabus*. V. *Arie*, qui eligit *Viuerram*.

Sequitur **כָּחַל** *coach*. Hoc Animal Græci & Hieronymus reddunt *Chameleontem*: duo Arabes sic & R. *Jonas* & *David*. *Chardaun* i. e. *Crocodylum terrestrem*, R. *Selomo*, *Arias* & *Junius* *Lacertam*, Syrus *Cbulda*, Arabes MSS. *alchuld* i. e. *Talpam*. Græcos sequuntur è Recentioribus *Pagninus*, *Münsterus*, *Castalio*, *Angli*, *Itali*. *Petro Roberto* placet *Testudo*, *Pomario* & *Tigurinis* in Latina *Limax*, in Vernacula *der Molch*, i. e. *Salamandra*. Judæis quibusdam apud *Gesnerum* *Sciurus*, *Geneuensibus* *Crocodylus*. Plerisque igitur & probatissimis Interpretibus *Lacerta*: si speciem desideres, ostendet *Bochartus* L. IV. c. 3. Arabum *guaril*, robore, quod Arabica & Hebræa vox **כָּחַל** vult, præcellens; Insignis autem pugnâ contra Serpentem & *Crocodylum terrestrem* dicitur esse *guaril*, seu *alwarlo*. Testimonia dant *Alkazuin*, *Algiabid*, *Damir*, Scriptores Arabes, qui verò circa Descriptionem variant. *Abdollahif* idem facit cum *Chardaun*; *Algiabid* diuersum, multis distinctum coloribus, manus habens, quales Hominis, & digitos in articulos divisos. Ad rem præsentem spectat inprimis, quod *Alcamus* habet & *Alkazuin*, carnem ejus esse calidissimam, & maximè pinguefacere, præsertim mulieres; ut taceam, ipsam carnem, pilos, stercus, sanguinem, ad Medicos usus adhiberi. Ipse *Bochartus* similem **טָוֵן** *guaril* vult esse *Lacertam* Italicorum viridem, utpote quæ magna satis est & **ὀφιδόμαχος**, imo & **ὀφιονίκος**, quod nomen ipsi dat *Pandettarius*. Testem habemus *Erasmus Dial. de Amicitia*. *Quodam die vidi prægrandem, & mirè viridem, in ostio caui decertantem cum Serpente. Primum mirabamur, quid esset rei; Nam serpens nobis non erat conspicuus. Italus admonebat, in antro esse hostem. Paulo post venit ad nos Lacerta, velut ostendens sua vulnera, ac remedium flagitans.* — *Serpens alterum latus penè totum eroserat, & ex viridi rubrum fecerat.* Sanè *Lacertam*

hanc viridem Phthiricis commendant *Plinius* & *Marcellus*. *Ludolfo Hist. Æthiop.* L. I. c. II. & *Comm.* p. 160. **כָּחַל** siue *Waril* est *Lacerta caudiuerbera* seu *Cordylus*, *Uromastix* Græcis, Æthiopibus *Angueg*, quæ *Lacerta* viridi est major, caudâ rotundâ, in circulos quosdam squamatum diuisa, squamis durissimis, quæ eam tanquam tegulæ domorum culmina cooperiunt. *Raj. Syn. Quadr.* 263. In occidentalibus Indiis nota est *Lacerta Iguana*, *Iguana* dicta, *Lacertus Indicus Senembi* & *Iguana* dictus *Rajo*. *Grand Lezart, du Tertre* p. 308. *Gros Lezart nommè Iguane. de Rochefort Isl. Antill.* p. 144. *Gyouanna, a Snake seven foot long.* Col. 56. de quo Lacerto id heic memorandum, pinguem esse, & in deliciis, Astacis sapore similem. Aliam speciem edulem exhibebimus infra in Iconibus. De cibi autem hujus noxa, & vi Luis Venereæ productrice dabitur loquendi occasio, ubi de Lepa.

Varias quoque admittit significationes **כָּחַל** *letaa*, quod deriuant nonnulli à Græco **λατ**, *Talpa*, vel etiam referre volunt ad **λάταξ**, Animal amphibium, Castori & Lutræ congener apud *Aristot. Hist.* L. VIII. c. 5. Aliis placet *mus araneus*, in quam **Λητώ**, *Latona* mutata fingitur, apud *Antonium Liberalem Metam.* 28. Sed præstat cum Veteribus *Letaa* reducere ad *Lacertas*. Græcis namque est **καλαβώτης** vel **ἀσκαλαβώτης**, *Hieronymo* & *Tigurinis* *Stellio*, *Jonathani* **שֶׁמֶמִּיתָה** *Semamitha*, quod idem sonat: Syro *Tseruritha*, i. e. *Salamandra*, Arabibus *aladba*, *aladhaja*, *Lacertus*. Sic & *Solomoni*, *Kimchio*, *Pomario*, *Tigurinis*, qui in vernacula generale nomen habemus *Heidex*. Sed speciem definire difficile. Post Syrum habent *Salamandram* *Pagninus*, *Arias*, *Junius*, *Castalio*: *Stellionem* vel *Lacertam* *Münsterus*, *Schindlerus*, *Geneuenses*, *Angli*, *Itali*, *Tigurini*. Placet *Bocharto* L. IV. c. 4. *Lacerta* Arabibus *Wachra*, vel *Wachara* dicta, quæ dicitur coloris esse rubri, Stellioni similis, Terræ adhærere, & veneno cibos inficere, quos calcit. In *Meninzki Lex.* p. 5345. inuenio *waheret*, *wabret* Arab. Animal *Lacertæ* vel *Stellioni* simile colore rubrum, ut modo dictum. Plura hætenus non constant.

חֹמֶט *Chomet* Hebræis recentioribus, *Selomoni*, *Kimchio*, *Pomario*, *Aquinati* est *Limax*. Idem volunt Hispani, qui in *Kimchio* reddunt **כֶּרְכֹּל**, potius **כֶּרְכֹּל** *Caracol*, item *Arias*, *Münsterus*, *Petrus Robertus*, *Geneuenses* & *Angli*. Sed Græcis & *Hieronymo*, quos sequimur *Tigurini* in Latina, est **σαύρα**, *Lacerta*, Arabibus editis *Chirba*, *Chameleon*, MSS. *Sammabras*, *Stellio*. Idem vult Syrorum *Chaulmata*, quod malè vertit *Bapt. Ferrarius* per Auem dorsum habentem nigris & purpureis pennis distinctum. Quærenda est autem, si vocis originem respicias, *Lacerta* in arena degens, nam **חֹמֶט** *Chometon* Talmudicis est *arena*, & hinc fortè Græci sumere suum **ἀμάθον** vel **ψάμαθον**. Talis autem *Lacerta*

K k k k

certa

certa est, *Bocharto* iudice L. IV. c. 5. Arabum *Chulca*, *lucha*, *luchacea*, *chulaca*, coerulei coloris, quam memorant *Alcamus*, *Damir* & Arabes alii. Est & ἀμυδάς *aladba*, Animal juxta *Alazhari* simile τῷ *sammabras*, stellioni, sed pulchrius. Nos in Latina generale nomen seruamus *Lacertæ*, in Vernacula longè diuersum, *den Blindschleich*, *Ceciliam*, quam unde sumserimus, mihi non constat. Est hæc *Lacerta*, si verum fateri volumus, una ex ignotissimis.

Agmen claudit תנשמת *Thinsemeth*, quod *Græcis*, *Hieronymo*, *Onkeloso*, *Selomoni*, *Kimchio*, *Pomario*, *Aquinati*, *Pagnino*, *Münstero*, *Aria*, *Geneuensis*, *Anglis*, *Tigurinis* in Vernacula est *Talpa*, quam supra habuimus sub titulo *Cboled*. Samaritanus Interpres vult *Musfelam*, quæ Chaldæis est כרכושת *Carcustha*. Syrus vertit *jodaida*, *multipedam*. Arabes MSS. *albedal*, pro quo legendum *nedal*, vel *nedel* Animal 44. pedum, *julus* siue *Scolopendra*. Hanc explicationem Chaldæi & Talmudistæ. *Jonathani* *Thinsemeth* est סלמנדרה *Salamandra*, Arabi Herpeniano *Senabras* pro *Sammabras*. *Bocharto* L. IV. c. 6. vocabula hæc, & ipsum *Thinsemeth*, notant *Chamæleontem*. Occasio, quæ huic præ aliis Animalibus prærogatiuam dedit, est originationis vocis תנשמת à נשם *spirare*. *Chamæleon* quippe vitam spirando trahere creditur. *Plin.* L. VIII. c. 33. *Ipse celsus*,

bianti semper ore, solus Animalium nec cibo, nec potu alitur, nec alio quàm Aeris alimento. Et *Ouid. Metam.* L. XV.

Id quoque quod Ventis animal nutritur & aurâ. Quam Fabulam egregiè discussit *Vallisnerius* in suo eruditissimo *de Chamæleonte* Tractatu. Sed & fuere ante eum, qui in hoc Animalis Linguam obseruarunt prolongam, in imo glutinosam, cujus jaculatu Muscas & culices captet è ramo Arboris cui insidet. Habet & pro *Thinsemeth Chamæleontem* Latina nostra Tigurinorum Versio.

Icones illustrando huic Textui inseruientes sunt

- A. Hericius, Erinaceus.
- B. Stellio.
- C. Vierra.
- D. Chamæleon.
- E. Salamandra.
- F. Lacerta caudiuerbera.

Tab. CCLXIII.

G. Lacerta viridis : Liguro Bononiensibus cum Sceletio.

H. Cecilia.

I. Lacerta Iguana dicta : ex Ill. *Sloane Nat. Hist. of Jamaica* Vol. II. Tab. 271. fig. I.

K. Yguana Luzonensis edulis, capite coeruleo, *Capasagam* & *Layagan* dicta ex *Petier Gazoph.* T. XL. fig. I.

TAB. CCLXIV.

Leuit. Cap. XI. vers. 31 - 40.

31. Hæc immunda sint vobis in omni reptili, quicumque tetigerit ea mortua, immundus erit usque ad vesperam.

32. Et super quodcunque ceciderit cadauer eorum, immundum erit, siue fuerit vas ligneum, siue vestis, siue pellis, siue saccus, siue quodcunque vas, in quo fit aliquod opus, per Aquam traducatur, sitque immundum usque ad vesperam, & tum mundabitur.

33. Omne quoque vas fictile, in quod aliquid ex his inciderit, immundum erit, quicquid intra ipsum fuerit, vasque ipsum confringetis.

34. Sed & omnis cibus, qui comedi solet, super quem venerit Aqua

31. Omnia hæc immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperam.

32. Et super quod ceciderit quicquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum & vestimentum, quàm pelles & cilicia; & in quocunque fit opus, tingentur Aqua, & polluta erunt usque ad vesperum, & sic postea mundabuntur.

33. Vas autem fictile, in quod horum quicquam intrò ceciderit, polluetur, & idcirco frangendum est.

34. Omnis cibus quem comederis, si fusa fuerit super eum aqua; immundus

LEVITICI Cap. XI. v. 31 - 40.
Immundi ex Cadaveribus.

III. Buch Moses Cap. XI. v. 31 - 40.
Aureine von Verührung des Aases.

I. G. Pinz sculp.

- (huiusmodi) immundus erit, & omnis potus, qui bibi solet, in quocunque fuerit vase, immundus erit.
35. Et omne, super quod ceciderit cadauer illorum, immundum erit, furnus & ollæ diruantur, quia immunda sunt, eruntque vobis immunda.
36. At Fons, puteus, & Aquarum collectio, munda erit, & qui cadauer illorum tetigerit, immundus erit.
37. Quod si cadauer illorum ceciderit super quodcunque semen, quod seminatur, aut seminari possit, mundum erit.
38. Si Aqua fusa fuerit super semen, & ceciderit super illud cadauer illorum, immundum erit vobis.
39. Si fuerit mortuum aliquod Jumentum, quod à vobis edi potest, & aliquis tetigerit cadauer ejus, is immundus erit usque ad vesperam.
40. Qui comederit de morticino ejus, lauabit vestimenta sua, & erit immundus usque ad vesperam. Sic qui portauerit cadauer ejus, lauabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperam.
- immundus erit; & omne liquens quod bibitur de uniuerso vase, immundum erit.
35. Et quicquid de morticinis huiusmodi ceciderit super illud, immundum erit: siue clibani, siue chytropodes, destruentur, & immundi erunt.
36. Fontes verò & cisternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit; qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.
37. Si ceciderit super sementem, non polluet eam.
38. Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, & postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur.
39. Si mortuum fuerit Animal, quod licet vobis comedere, qui cadauer ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum.
40. Et qui comederit ex eo quippiam, siue portauerit, lauabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

Vidimus jam supra, non duntaxat immunda esse & reddere, quæ affumuntur intus, sed &, quæ tanguntur, Cadauera. Docet nos moderna inprimis & Corpuscularis Philosophia, resolui putrescentia corpora, exhalare, quamdiu durat hæc διασπορά, particulas mobiliores, volatiles, salinas, sulphureas, imo auolare, relictis fixioribus, siccioribus, terrestribus. Hinc fœtor, qui spargitur in certa à corpore putrescente distantia: hinc non mirum, infici à cadauerosis hisce, sæpeque Arsenicalibus & venenatis μιάσμασι obuia quæuis, *vassa, vestes, pelles, saccos, cibos*. Hinc debebat *vas fictile, in quod cadauer incidit, confringi* v. 33. Putauerim, Legislatorem loqui inprimis de vasis terreis non incrustatis, *so nit geglästet find*, quia poros habent patentiores, quos immundæ particulæ facile subintrent, & ubi diu delitescere possint, nulla fere arte eluendæ. Nam, quod & in moralibus valet, *quo*

semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Vitreata crusta, quia poros habet arctissimos, possunt à Figulis incrustata vasa elui facile, & immunda quæuis à superficie polita abstergi. Et nascitur mihi hac ipsa occasione dubium, num Israelitis in usu fuerint usta duntaxat absque incrustatura vasa, an vitreatâ incrustaturâ obductâ? Locum habet posterius, si Icunculæ illæ Ifidis, politissimâ crustâ obductæ, & juxta Mumias reperiri solitæ, ad Israelitarum æuum adscendant.

Intelligunt *Talmudistæ* Glossatores suo sensu conferendi cum Interpretibus illis *Scholasticis* canonicâ auctoritate fulgentibus, sed parum sæpe lucis, quia Rationis parum, obscuris Scripturæ Locis afferentibus, per *מַיִם מַיִם מַיִם* *maim pluuialem Aquam*, prætendentes, ab illapsâ inprimis Aquâ pluuiali cibos fuisse infectos. Quæ opinio confirmari etiam inde posset, quod in ipsa pluuiali Aqua, si per aliquot dies steterit, generentur vermiculi. Sed quoque potest

per ☞ intelligi Ichor ille, in quem putrescentia corpora solent resolui. Dubium tamen non est, quin Aqua quæuis, potus quiuis, quem huiusmodi vasa exceperint, ex rationibus modò allegatis contraxerint immunditiem.

Fontes, Putei, & Aquarum collectiones sunt munde, juxta v. 36. Intelligi hoc inprimis debet de Aquis fluentibus, sordes secum auhentibus. De stagnantibus, quales sunt putei propriè ita dicti, Cisternæ, stagna, vix credi potest, haud infici ab illapso Cadauere. Sed forsitan heic dispensatione opus fuit. Sunt Fontes viui, salientes, fluentes, in Orientalibus illis Regionibus, Arabia in specie, non ita, ut in Europæ montosis Regionibus frequentes, ut Aquâ carere potius debuissent Israelitæ, quàm munditiem circa eam in summo rigore obseruare. Et obseruandum præterea, secerni facile & ab Aquearum particularum consortio sese extricare, propter figuræ incongruitatem, & diuersam specificam grauitatem, particulas sulphureas, limosas, impuras alias, vel præcipitari ad fundum, vel parietibus adhærescere, Aquam proinde sese depurare ipsam; & tandem de stagnis sciendum, inseruire hæc potius loturæ, vel auationi pecudum, quàm potui.

Par fere ratio est *Seminis*. v. 37. 38. Haud conueniebat, propter affluentem impuram quampiam Aquam, vel illapsum satis Cadauer, ea radicitus extirpare, & agros lætè virentes Frumentis nudare, sicque Colonos messe priuare. Imo verò obseruandum heic, quod Experientia docet, Vegetabilia tum hortensia, tum campestria, à putidissima quauis Aqua læ-

tissimè crescere, & impinguari, succum quoque nutritium non solum per Terræ poros collari, ac depurari, sed ejus duntaxat purissimas & defœcatissimas partes oscula Radicum arctissima subingredi. Et animaduertendum insuper v. 37. explicandum esse de Semine jam Terræ concredito, sed v. 38. de Semine nondum sato, de quo pronuntiat Legislato, *immundum esse, si Aqua fusa fuerit super illud, & ceciderit super illud Cadauer*. (Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, & postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur). Sensum versiculi 38. ita & clarè exponit Clericus comm. in h. l. *Cum vero semini (nondum confito) affusus fuerit humor, qui ex eorum cadauere defluxerit, hoc immundum à vobis habebitur*. Et in *παρρησια*. *Aqua tamen Cisternæ, aut si semen nondum in Terram coniectum putrescente eorum cadauere adtaminatum fuerit, immundum censetur*.

Morticina sunt v. 40. Cadauera eorum Animantium, quorum esus aliàs est licitus, nempe ex Genere Bouino, ouillo, caprillo, ceruino, demortuorum vel morbo aliquo, vel casu etiam violento: licet hunc inter & illum ingens sit discrimen; & Animantium ex lapsu, vel vulnere demortuorum, cæterà quoad interna viscera sanorum, esus aliquando concedi posset. Et sane videtur manum huic distinctioni dare ipsa Lex, quæ v. 40. non maiorem immunditiei gradum tribuit ei, *qui de morticino comedit*, & ei, *qui cadauer portauerit*; utrique simpliciter injungitur, *ut lauet vestimenta sua, & immundus sit usque ad vesperam*.

TAB. CCLXV.

Leuit. Cap. XI. vers. 41. 42.

41. Denique omne Reptile, quod reptat super Terram, abominandum sit vobis, nec comedatur.
42. Quicquid incedit super pectus, & quicquid ambulat super quatuor, aut quod plures habet pedes in omni Reptili, quod reptat super Terram, ea non comedetis, quoniam abominanda sunt.

41. Omne quod reptat super Terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum.
42. Quicquid super pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, siue per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est.

O *Mne reptile, quod reptat super Terram, sunt Insecta. Quidquid incedit super pectus, serpentes: super quatuor ambulant Lacertæ: plures habent pedes, scilicet quàm quatuor, Scolopendra, & huiusmodi alia Insecta. Esse Serpentes*

etiam in Orientalibus Regionibus edules, esse fuisseque *ὀφιοφάγας*, abundè constat. Quid obstat, quo minus fuerint olim *σαυροφάγοι* καὶ *ἐντομοφάγοι*? De Insectis *Xylophagis* testimonium extat apud Hieronymum L. II. in *Jouinianum*. In *Ponto & Phrygia vermes albos & obesos, qui nigello*

LEVITICI Cap. XI. v. 40. 41.
Insecta, reptilia immunda.

III. Buch Mos. Cap. XI. v. 40. 41.
Unreine Thiere u. kriechende Thiere.

I.G. Pinx sculp.

nigello capite sunt, & nascuntur in lignorum carie, pro magnis redditibus Paterfamilias exigit. Et quomodo apud nos Attagen & Ficedula, Mullus

& Scarus in deliciis computantur, ita apud illos ξυλόφαγον comedisse luxuria est. Vermem hunc describit Arist. Hist. Anim. L. V. c. 32.

TAB. CCLXVI.

Leuit. Cap. XII. vers. 2 - 5.

2. Loquere ad filios Israel, & dic: Mulier si suscepto semine marem pepererit, septem diebus immunda erit, juxta dies separationis menstruorum suorum erit immunda. 3. Octauo die circumcidetur caro præputii (pueri) 4. Deinde maneat triginta tribus diebus in Sanguine Purificationis suæ, nihil sanctum tangat, in Sanctuarium non ingrediatur, donec fuerint exacti dies purgationis suæ. 5. Si verò foeminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta separationem suam, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine Purificationis suæ.	2. Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus juxta dies separationis menstruæ. 3. Et die octauo circumcidetur infantulus. 4. Ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingrediatur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ. 5. Sin autem foeminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

In finita infinitæ sapientiæ Bonitas ut undique ex operibus DEI prolucet, ita & ex distinctione Sexus, & utriusque constitutione, speciatim nunc ex iis, quæ contingunt sequiori. Ad pariendum destinata mulier, sed ut viuam parere posset prolem & maturam, debebat eandem seruire per nouem Mensium decursum in propria matrice, imo carcere tenebricosissimo, in quo ne respirare quidem licet, eò nempe usque, dum justam attingeret magnitudinem, & vires inæquali Aeris pressioni aliisue anomaliis resistere aptas, cibosque ore posthac assumendos posset digerere. Hunc in finem, & ut Foetus per omne illud spatium tenerrimo Matris ipsius Sanguine nutriri posset, absque hujus detrimento, plus Laticis sanguinei foeminæ contulit Creator respectu molis corporeæ, quàm quidem Mari, & tantundem præcisè, quantum habebat opus. Sed ne extra Grauiditatis tempus incommoda pateretur futura fortè Mater ex Plethora, & à Sanguine nimio vasa ultra modum dolorificè distenderentur, contigit illi in beneficium menstrua Laticis purpurei euacuatio, qua excessus tolli, & per Uteri vel Vaginæ vias foras amandari posset, atque Fluidorum

massa ad Æquilibrium reduci cum Solidorum compage. Postquam verò grauida facta est Mulier, impendi debet ipsa illa portio Sanguinis excedens ad proles nutrimentum, quo fit, ut supprimantur Menses. Edito in lucem Infante non occluduntur statim sanguiferorum vasculorum oscula, sed fluunt per 8. vel plures dies Lochia, tamdiu nempe, donec sese contraxerint Uteri fibræ, sanguisque denuò intra repagula sua fuerit clausus, quo tempore id, quod superfluum est, sapientissima Creatoris Lege Mammas petit, in Lac transiturum, nouum & adæquatum Foetui jam edito nutrimentum.

Quæ mutuo petii ex Medicorum & Physicorum Schola, inseruiunt explicando Textui. Erat *mulier* quamdiu fluebant menses & Lochia, *immunda*, *nihil sanctum* audebat tangere, in *Sanctuarium* non ingredi. Heic obseruandum rursus, non immundum esse Sanguinem, quamdiu fluit per & intra vasa sua, siue in circulo suo pergit, utpote qui non peccat qualitate, sed quantitate, Bonitatis, ut ita loquar, excessu. De sana nempe & vegeta Muliere hîc est sermo, non de ægra, non de sanguine acri, scorbutico, falso vel muriatico, venereo, cujus la-

tex utique, Medicè loquendo, etiam Qualitate peccat, quæ tamen heic non venit in censum. Ast statim immundus redditur Sanguis, atque stagnat, extravasatur, quia putrescit, propter διακρίσιν suarum partium, quibus constat: & facile exoriri potest Fermentatio in cibis, aliisque objectis, quæ tractat menstruata, aut Lochia patiens foemina; id quod præsertim locum habet in Regionibus illis Orientalibus, quibus Sanguis quilibet vasis suis exclusus facilius longè, motu Aeris calorifico adjuvante, solui, & ad putredinem disponi potest, quam quidem in Climatibus frigidioribus. Constat autem, in veteri illa Oeconomia non solum cultum internum debuisse esse purum, sed quoque externum, tanquam illius Typum, imo sollicitè præcaueri omne id, quod eum vel minimâ immunditie inficere poterat.

In sensu Metaphysico, quod hætenus haud semel innui, omnia sunt munda, ipse sanguis extravasatus, imo in pus conuersus, sed relativè ad Hominem, ad Sanitatem Hominis, alia sunt munda, immunda alia. Hinc fortè est, quod & Gentiles, ex solo Naturæ instinctu, in cultu speciatim sacro munditiem habuerint pro Regula. De Ægyptiis lege *Marsham collect. ad Sec. IX. Rer. Ægypt. Spencer L. I. c. 1. de Leg. Rit.* Etiam Græcis, ut propius proposito nostro accedamus, fuere *Puerperæ* pro tempore immundæ, quam Legem mutuati fortè sunt à Phoeniciis & Ægyptiis. Hac de re extat testimonium in *Euripidis Iphigenia in Tauris. v. 380.*

Τὰ τῆς θεᾶς δὲ μέφομαι σοφίσματα,
ἥτις, βροτῶν μὲν ἦν τις ἄψηται φόνος,
ἥ καὶ λοχείας, ἥ νεκρῶν δίγῃ χερσὶν,
βωμῶν ἀπείργει, μυσσάρον ὡς ἡγεμένη.

Deæ verò damno vaframenta,
Quæ, si quis quidem mortalium patrarit
cædem,
Aut etiam Puerperam aut cadaver adti-
gerit manu,
Eum arcet ab ara, habens quasi impurum.

De *Pythagora* constat, eum sæpissimè Ægyptizare in suis Dogmatibus: sed & ipse partem αἰγνείας dicit, καθάρουεν ἀπὸ κήδους καὶ λέχους, purificare se ex contactu Cadaverum & puerperarum. *Theophrastus* in charactere superstitionis inter alia hæc habet, ἅτε ἐπιβῆναι μνήματι, ἅτε ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν, ἅτε ἐπὶ λέχει, non conscendere, vel ingredi, Sepulchrum, non appropinquare mortuo, vel puerperæ. Ex *Chrysippo* discas, Rationi haud esse conforme Præceptum, quo à Templo arcentur, qui à mortuo veniunt vel Puerpera, τὸ προελθεῖν ἀπὸ λέχους, ἢ θανάτου πρὸς ἱερόν, ἀλόγως διαβέβηται. Haud semel subiit mentem meam, annon huiusmodi apud plures & diuersas Nationes obseruandæ Leges, seu consuetudinarie, seu positivæ, essent ipsius Naturæ, ab ipso Authore Naturæ Hominibus impressæ, vel in

ipsarum Puerperarum commodum, aut menstruatarum beneficium, utpote quæ in hoc suo statu quiete indigent, & abstractione à negotiis? Docet sanè nos Experientia, proficuum esse & his & illis vitam abstractam, noxias valde visitationes, frequentationes, conuersationes.

Notabile est in Lege discrimen inter *Puerperam*, quæ *Marem* & quæ *Fœminam peperit*: illa *septem diebus immunda* declaratur, debebatque manere *triginta tribus diebus in sanguine Purificationis suæ*: hæc immunda fuit *duabus hebdomadibus juxta separationem suam, & sexaginta sex diebus mansit in sanguine Purificationis suæ*. Torquent se heic Interpretes. Physicas prætendunt causas *Vallesius*, *Grotius*, alii, & post *Aristotelis* atque *Hippocratis* auctoritatem ad rationes prouocant. *Mares*, verba sunt *Vallesii*, *Philos. sacr. p. 123. citius figuram recipere, & mouendi vim, quam fœminas, & eas, quæ mares conceperunt, breuiiores habere expurgationes.* — *Nam cum mulieres humidiores & excrementosiores sint, quàm viri, & earum principia, quàm ex quibus viri sunt, constat ab iis etiam mulieribus concipi, quæ aut natura sint, aut tunc fortè contigerit esse excrementosiores. Indigebunt igitur tales expurgatione diuturniore.* Vacillant admodum hæc Ratiocinia, tardiores esse fœmineæ proles & figurationem & motum, quam masculinæ: licet constet, frigidioris esse fœminas naturæ & humidioris, & si ita velis, excrementosioris, matrem id respicit unice: quærenda est relatio Matris ad prolem. Imò verò inuerti posset argumentum: Si omnis fœmineus sexus frigidior est & humidior, & quod possis addere, Sanguinis plus habet quàm masculinus, transibit ex hoc frigidiori, humidiori, Sanguine Matris plus ad Fœtum sequioris sexus, quàm ad masculum, & proinde mora puerperii deberet esse longior post maris quàm fœminæ partum. Neque sufficit dicere, plerunque fœminei partus moram esse longiorem. Docet nos Experientia, quod indiscriminatim hæc sese habeant, & difficultas partus à variis dependeat causis, quarum consideratio huius loci non est. Neque id constans, diutius fluere Lochia post Partum fœmellæ, quàm Maris. Euenit aliquando contrarium. Starem ego, usque dum aliæ fortiores detectæ fuerint causæ, libentius ex partibus *Reyheri Math. Mos. p. 324. & Valentini Henr. Vogleri Sacra Phys. & Medic. ad Leu. XII.* qui ad ceremoniale potius attendi volunt, quàm ad Physicum, & *conduplicatum illud tempus partim ad Matrem, partim ad puellam recens editam pertinere.* Octauo die circumcisus infans masculus Sanguinis proprii profusione sustinuit purgationis partem: Ast pro fœmello partu luere debebat Mater duplo separationis tempore. Finiebatur Purgatio intra binas hebdomadas, sed duravit separatio 66. dies. Satisfecit mascula proles Legi simul & semel circumcisione: sed adulta Puella

LEVITICI Cap. XII. v. 2-5.
Puerperarum immundities.

III. Buch Moses Cap. XII. v. 2-5.
Unreinigkeit der Kindbetterin.

P.G. Harder sculp.

Puella singulis mensibus sustinet & Purgationem & separationem.

Sunt, qui mysticâ delectantur & Theologiâ & Philosophia, & heic ex septenario, bisque septenario prolicere tentant Myſteria. Septem primorum dierum decursu dicunt probari Hominis vitam; septimi Mensis partum, vel *Hippocrate* teste, esse vitalem, octauo existente fatali: septimum diem signum esse bonæ conceptionis, ex *Arist. Hist. Anim.* L. VII. c. ult. per

septenarios progredi Febres, & terminari: per septem quosuis annos ætatem Hominis mutari: septem diebus creatum Mundum, & septimum diem institutum pro Sabbatho. Et quæ hujus generis sunt alia, quæ Numerorum mysticorum procis linquo. In horum classem referendus *Diuus Augustinus*, qui legatur in *octoginta tribus Questionib. Qu. 27. & 81.* de numeris quaternario & quadragenario, in scirpo quærens nodum.

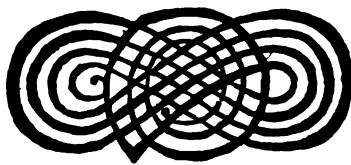
TAB. CCLXVII.

Leuit. Cap. XII. vers. 6. 8.

6. Quumque exacti fuerint dies purificationis suæ, pro filio vel filia, adducet Agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbinum, aut Turturem pro hostia peccati, ad ostium Tentorii constitutionis, & ad Sacerdotem. 8. Si verò facultas adferendi Agni ei defuerit, accipiat duos Turtures, aut duos pullos columbinos, unum pro Holocausto, & alterum pro hostia peccati, & expiabit pro ea Sacerdos, & munda erit.	6. Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, siue pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ, siue turturem, pro peccato ad ostium tabernaculi testimonii, & tradet sacerdoti. 8. Quod si non inuenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccato. Orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

Secutus Interpres noster *Hieronymum*, qui habet, *cum impleti fuerint dies*, & Græcos, *ὅταν ἀναπληρωθῶσιν*. Sensus nimirum, oblationes fuisse à puerperis factas post tempus à Legislatore definitum post 40. dies à partu Maris, & 80. à partu foeminæ. Hinc *Maimonides* Lib. de iis, qui non egent sacrificio expiatorio. c. I. *Puer-*

pera non offert oblationem suam die quadragesimo pro mare, aut octogesimo pro foemina, nisi postquam ei occubuit Sol (ultimæ diei, id est, post diem planè completum) *offert igitur oblationem suam postridie, id est, quadragesima prima pro mare, & octogesima prima pro foemina.* De ipsis Animalibus in hostias oblatis vide alibi, speciatim de Turturibus & Columbibus ad Leu. I. 14.

TAB. CCLXVIII.

Leuit. Cap. XIII. vers. 2 - 28.

2. Si fuerit in cute carnis alicujus Hominis Tumor, seu scabies serpens fuerit, seu candicans macula, ut fit in cute carnis ejus macula Lepre, ducetur ad Aharonem Sacerdotem, vel ad aliquem ex filiis ejus Sacerdotibus.
3. Tum inspiciet Sacerdos maculam in Cute Carnis, si pilus in ipsa macula versus est in candorem, & aspectus maculæ subsidet, profundior scilicet quàm sit cutis carnis ejus, macula hæc Lepra erit, & inspiciet eum Sacerdos, & immundum eum pronuntiabit.
4. Si verò candicans macula fuerit in Cute Carnis ejus, & aspectus ejus non fuerit profundior ipsa cute, nec pilus ejus versus fuerit in candorem, occludet Sacerdos maculam septem diebus.
5. Tum inspiciet eum Sacerdos septimo die, & si macula steterit specie sua, nec creuit macula in cute, occludet eum Sacerdos secundo septem diebus.
6. Et tum inspiciet eum Sacerdos septimo die rursus, & si obscurior fuerit macula, nec creuit macula in cute, mundum pronuntiabit eum Sacerdos, scabies est serpens, lauabit igitur vestimenta sua, & mundus erit.
7. Quòd si scabies hæc serpens omnino creuerit in cute, postquam à Sacerdote inspectus est, & mundus judicatus, debet denuò inspicì à Sacerdote.
8. Videns igitur Sacerdos, quod scabies illa serpens creuerit in cute, immundum pronuntiabit illum Sacerdos, quoniam Lepra est.
2. Homo, in cujus cute & carne ortus fuerit diuersus color, siue pustula, aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem vel ad unum quemlibet filiorum ejus.
3. Qui cum viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua, plaga lepræ est, & ad arbitrium ejus separabitur.
4. Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus.
5. Et considerabit die septimo: & siquidem lepra ultra non creuerit, nec transierit in cute priores terminos, rursus recludet eum septem diebus aliis.
6. Et die septimo contemplabitur: si obscurior fuerit lepra, & non creuerit in cute, mundabit eum, quia scabies est; lauabitque homo vestimenta sua, & mundus erit.
7. Quod si, postquam à Sacerdote visus est, & redditus munditiæ, iterum lepra creuerit: adducetur ad eum.
8. Et immunditiæ condemnabitur.

9. Quum

LEVITICI cap. XII. v. 6-8.
Puerperæ sacrificium.

III. Buch Mos. Cap. XII. v. 6-8.
Opfer der Sechswöchnerin.

H. Sperling sculp.

LEVITICI Cap. XIII. v. 8-28.
Lepra.

III. Buch Mos. Cap. XIII. v. 8-28.
Aussatz.

I.A. Friderich sculp.

9. Quum macula Lepræ fuerit in Homine , adducatur ad Sacerdotem.
10. Sacerdosque ipse inspiciat, & si tuberculum candidum fuerit in cute, mutaueritque pilum in candorem, viuacitas quoque carnis recentis fuerit in tuberculo illo.
11. Lepra erit inueterata in cute carnis ejus, immundumque pronuntiabit eum Sacerdos , & non includet eum, siquidem immundus est.
12. Si verò omnino floruerit Lepra in cute, & operuerit Lepra ipsa uniuersam Cutem maculæ à capite ejus usque ad pedes ejus, quicquid cadit sub obtutum oculorum Sacerdotis.
13. Inspiciet eum Sacerdos , & en si operuerit Lepra ipsa totam carnem ejus, mundam judicabit hanc Maculam, eò quod tota versa sit in candorem, eritque ille mundus.
14. In die verò illa, quando visa fuerit in eo viua caro , immundus erit.
15. Inspicietque Sacerdos carnem illam viuam , & immundum eum pronuntiabit, caro enim illa viua immunda est, Lepra est.
16. Aut si reuerfa fuerit caro viua, & mutata est in candorem, veniet ille ad Sacerdotem.
17. Et inspiciet eum Sacerdos, & si macula versa fuerit in candorem, mundam pronuntiabit Sacerdos maculam illam, mundus enim est.
18. Et caro, in cujus cute fuerit ulcus, illudque fuerit sanatum.
19. Si enatus fuerit in loco illius ulceris tumor albicans, aut macula candicans, subrufa tamen, inspicietur à Sacerdote.
20. Et quum inspexerit Sacerdos, fueritque aspectus ejus profundior ipsa Cute, & pilus ejus mutatus
9. Plaga Lepræ si fuerit in homine, adducetur ad Sacerdotem.
10. Et videbit eum; cumque color albus in cute fuerit , & capillorum mutauerit aspectum, ipsa quoque caro viua apparuerit.
11. Lepra vetustissima indicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos , & non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est.
12. Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, & operuerit omnem carnem à capite usque ad pedes, quicquid sub aspectum oculorum cadit.
13. Considerabit eum sacerdos, & teneri lepra mundissima judicabit: eò quòd omnis in candorem versa sit , & idcirco homo mundus erit.
14. Quando verò caro viuens in eo apparuerit :
15. Tunc sacerdotis judicio polluetur, & inter immundos reputabitur; caro enim viua, si lepra aspergitur, immunda est.
16. Quod si rursus versa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit.
17. Considerabit eum sacerdos , & mundum esse decernet.
18. Caro autem & cutis in qua hulus natus est, & sanatum.
19. Et in loco hulceris cicatrix alba apparuerit, siue subrufa, adducetur homo ad sacerdotem.
20. Qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos versos in candorem, confue-

M m m m

fue-

- fuerit in albedinem, immundum pronuntiabit eum Sacerdos, macula Lepræ est ex ulcere germi-
nans.
21. Et si eam inspexerit Sacerdos, nec fuerit in ea pilus albicans, nec ea fuerit humilior ipsa Cute, ipsa tamen obscura est, includet eum Sacerdos septem diebus.
22. Et si omnino dilatata fuerit in ipsa Cute, immundum pronuntiabit eum Sacerdos, macula est.
23. Si verò in sese steterit macula illa, & non fuerit dilatata, cicatrix est ulceris, & mundum pronuntiabit eum Sacerdos.
24. Quod si caro aliqua fuerit, in cuius cute fuerit adustio ignis, & viuum illud adustionis habuerit maculam candicantem, subrufam aut albam.
25. Inspiciet eam Sacerdos, & si versus fuerit pilus in alborem in candicante illa macula, & aspectus ejus fuerit profundior ipsa Cute, Lepra est in ipsa adustione efflorescens, & ideò immundum illum pronuntiabit Sacerdos, macula enim est Lepræ.
26. Si autem, quum inspexerit eam Sacerdos, non fuerit in macula illa pilus subalbicans, neque ea fuerit profundior cætera cute, sed fuerit subobscurior, includet eum Sacerdos septem diebus.
27. Inspicietque eum Sacerdos die septimo, & si omnino dilatata fuerit in ipsa Cute, immundum pronuntiabit eum Sacerdos, est enim macula Lepræ.
28. Et si in sese steterit macula illa candicans, nec dilatata fuerit in Cute, sed fuerit subobscura, tumor est adustionis, & Sacerdos pronuntiabit eum mundum, est enim cicatrix adustionis.
- taminabit eum : plaga enim lepræ orta est in hulcere.
21. Quod si pilus coloris est pristini, & cicatrix subobscura, & vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus.
22. Et si quidem creuerit, adjudicabit eum lepræ:
23. Sin autem steterit in loco suo, hulceris est cicatrix, & homo mundus erit.
24. Caro autem & cutis, quam ignis exusserit, & sanata albam siue rufam habuerit cicatricem.
25. Considerabit eam Sacerdos, & ecce versa est in alborem, & locus ejus reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga Lepræ in cicatrice orta est.
26. Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus.
27. Et die septimo contemplabitur: si creuerit in cute Lepra, contaminabit eum.
28. Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, & idcirco munda-
bitur, quia cicatrix est combusturæ.

Capite XI. exposuit Legislator Populo suo discrimen inter *Animalia munda & immunda*, imo, quod vidimus, Diætam præscripsit, qua sani vivere, & mundi simul, possent. In hoc Capite distinguitur *Homo ipse mundus ab immundo*, Homo ab Homine, imò à seipso, mutatus ab illo. Ubi attendendum ante omnia ad Examen rigorosissimum, quod institui debebat, ad cuius normam si obseruaremus Noui Fœderis subditi ulcera fœda, pilos albos, maculas, crustas Mentis nostræ corruptæ, Affectuum nostrorum deprauatorum, si nos ipsos separaremus à corruptione Seculi, imo Balsamo Verbi Divini curaremus, major haud dubiè foret verorum Pietistarum numerus, id est, Christianorum in cognitione & Timore DEI, in sanctitate & charitate ambulantium, quàm reuera est. Est materia, quam nunc tractandam suscipio, difficultatum & tricarum plena, quæ mirè hætenus torsit Interpretes. Desiderabat DEUS in Veteri Oeconomia, ut præscriperat cultum mundissimum, etiam Populum mundum, quemadmodum in Noua vult *ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπῖλον, ἢ ῥυτίδα, ἥτι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾗ ἀγία καὶ ἀμωμος.* Eph. V. 27.

Nullum est dubium, quin Judæi inprimis Sacerdotes in diagnosi Affectuum, de quibus nunc sermo, fuerint exercitatissimi, quia ex mandato DEI inspectio ipsis fuit injuncta, & legale Judicium commissum. Et fortè ex Hebræorum Scriptis optima præstolamur subsidia. Sanè *Maimonides*, unus ex Hebræorum doctissimis, integrum de *Lepra* scripsit tractatum. Numerant Recutiti Doctores *Lepræ* species ad 30. usque, sed hoc nomine intellexisse videntur generatim Morbos quosuis cutaneos, saltem impuriore, quorum omnium origo arcessenda est ex materia falsa, acri, ad glandulas colatorii uniuersalis, Cutim intelligo, amandata, per ramulos Arteriolarum extremos laterales secreta, sub cuticula squamosâ collecta, in Tubercula, vesiculas, crustas eleuata, nunc hoc nunc illo colore conspicua. Hujusdem sententiæ fuere quoque *Lutherus Gloss. marg. ad Leuit. Cuneus, Vallesius.* Aliis *Lepræ Judaicæ* nomine intelligentibus *Elephantiasis* singularem speciem *θελιατον* à Deo immediatè ut illatam, ita & sanatam, *Bezâ, à Rejes.* &c.

Nec loci est, nec temporis, enarrare omnes seu *Lepræ*, seu cutaneorum morborum species, sed animus, continere me intra Textus limites. Primus Morborum, qui heic memorantur, est v. 2. *סִנְיָ seeth* LXX. *ἐλὴ, Cicatrix.* Vulgatæ *diuersus color, Onkeloso* *סִנְיָ bameka*, quæ vox cavitatem notat. Nostrates vertunt per *Tumorem, Geschwulst.* Clerico placet *macula.* Haud ita dissentiant hi omnes, quin conciliari facile possint. Non est Affectus ex cutaneis, non Tumor, qui non certo colore se prodatur, certâ maculâ se distinguat, imo, si erodens sit materia, cavitatem habeat, Tumo-

res inprimis illi, qui in crustas leprosas abeunt.

Secundus Morbus vocatur *סִנְיָ saphabbath*, LXX. *ἐλὴ σημασίας τελευγῆς, notæ splendens, Hieronymo Pustula* aut *lucens quidpiam*: nostra Latina habet *Scabies serpens*, Vernacula, *ein Geschwür, Clericus, Impetigo.* Talmudistæ pro diagnostico signo agnoscunt album, Gypso, Calci, vel etiam membranæ interiori, quæ sub oui cortice latet, similem colorem. Qualem præ se ferunt *pustula scabiosa*, in Cuticula eleuata, pure cocto per ipsam hanc Cuticulam transparente refertæ. Tertius Morbus est *סִנְיָ ba-bereth*, nobis *candicans macula, eine weisse Blatter*, melius forsitan *ein weisser Flecke.* Forsitan tres hi Morbi, vel ejusdem forsitan Morbi variantes status, ita distingui possunt, ut *סִנְיָ* sit pustula supra cutim reliquam eleuata, colore rubicunda, *saphabbath* *סִנְיָ* eadem pustula pure cocto plena, *סִנְיָ* denique macula alba absque eleuatione tumoris, *Alphus, Vitiligo*, Arabibus *Morphea*: vel etiam possunt, si in eodem Morbo manere lubet, intelligi crustæ illæ seu scabiosæ, seu Leprosæ, seu etiam variolosæ, quæ pustulas maturas, apertas, vel sponte exiccatas sequuntur.

Morbum suspicioni obnoxium ubi visitationi subiecit Sacerdos, atque animaduertit, *pilum in ipsa macula versum esse in candorem, & aspectum maculae subsidere profundiorē scilicet, quàm fuit cutis carnis ejus*, iudicauit adesse *סִנְיָ tsaraath, Lepram.* Est hic, quem Moses describit cum suis signis diagnosticis, Græcorum *λευκη, Leuce*, & majorem indicat humorum falforum acrimoniam, qua non solum eleuatur Cuticula, sed & ipsæ Glandulæ cutaneæ eroduntur unâ cum ipsis vasculis Cutis: hinc fit *Cutis carnis profundior*, hinc *pili* quoque *albi*, quia suo priuantur erosæ sæpe ad basin, vel crusta veluti gypsea constrictæ, alimento: hujus certè defectum in causa esse constat ex ipsa Senum canitie, deriuanda ex coarctatis cutaneis tubulis Cutis aliàs in illa ætate corrugari solitæ. In eadem mecum cogitata incidit *Job. Clericus*, hujusue frater *Daniel Med. & Senator Geneuensis, Diss. de Lepra*, ubi Morbum, de quo nunc, vocat *Vitiliginem* seu *Leucen.* Quem ita, & graphicè describit Latinus Hippocrates *Celsus* L. V. c. 28. *Vitiligo quamuis per se nullum periculum adfert, tamen & fœda est, & ex malo corporis habitu fit. Ejus tres species sunt: "Alphos vocatur, ubi color albus est, fere subasper, & non continuus, ut quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur, interdum etiam latius, & cum quibusdam intermissionibus, serpit. Melas colore ab hoc differt, quia niger est, & umbræ similis, cætera eadem sunt. Leuca habet quiddam simile Alpho, sed magis albida est, & altius descendit, in eaque albi pili sunt, & lanugini similes. Omnia hæc serpunt, sed in aliis celerius, in aliis tardius. Alphos & Melas in quibusdam variis temporibus oriuntur & desinunt. Leuce* quem

quem occupavit non facile dimittit. Superuacaneum foret, vel exscribere, vel allegare, quæ alii ex Veteribus Medicis, & Celsonianis consentanea, habent, nempe *Actuarius, Aetius, Oribasius, Paulus, Galenus, Avicenna*.

Si candicans macula (v. 4.) fuerit in Cute carnis ejus, & aspectus ejus non fuerit profundior ipsa Cute, nec pilus ejus versus fuerit in candorem, occludi debebat à Sacerdote macula septem diebus. (Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus.) Hucusque erat *Albus*, & cutis erosio haud fuit profunda, pilorum radices illæsæ. Hujusmodi ægro si elapsis bis septem diebus obscurior fuerit macula, nec creuerit macula in cute, mundus pronuntiabatur à sacerdote. Scabies namque erat *serpens*, v. 5. 6. מִסְפַּחַתְּח mispachath, quod vocabulum Latina nostra reddit, *scabies serpens*, *Aquila* ἐξανάδοσιν, *pustulam*, *Theodotion* ὀφθαλμῶν, *Scabiem*, vernacula nostra *Grind*, commodius reddidisset *eine schäbichte Ausschlechte oder Raud*, verti etiam potuisset *Herpes*, *Heerbrand*. *Tinea*, der *Grind*, propriè ita dicta est Capitis Affectus, non minus, quam ipsa *Leuce*, immundus, eademque cum hac ferens signa.

De hoc Morbo, *Lepra*, sciendum, à Mose non describi ut nouum aliquod malum, Israelitis in poenam datum, sed jam cognitum, in Oriente haud rarum, imo nec Septentrionali Europæ ignotum. Manebo, *Clerici*, quem nunc κατὰ πόδα sequor, vestigia premens, in Oriente. Sub finem *Prorrheticon Hippocratis* L. II. legas hæc verba. Γίνονται δὲ Λεύκαι μὲν ἐκ τῶν θανατωδῶν νόσων νοσημάτων, διὸν καὶ ἡ νόσος, ἡ Φθινικὴ καλεομένη, αἷ δὲ λέπραι καὶ οἱ Λευχῆνες ἐκ τῶν μελαγχολικῶν. Ubi vetustissimi Hippocratis Interpretes legunt *φοινικὴ* pro *φθινικὴ*: ita *Galenus*, *φοινικὴ νόσος ἡ κατὰ φοινίκην*, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀνατολικά μέρη πλεονάζουσα, δηλωθῆναι δὲ καὶ ταῦτα δοκεῖ ἡ ἐμφαντίασις. Ita proin vertendus noster Senex. *Oriuntur quidem Leuce ex periculosissimis (grauissimis) Morbis, qualis est Phœnicus dictus, Lepra verò & Lichenes ex melancholicis humoribus*. Ante tria quatuorue Secula Morbus, de quo nunc, à *Guidone Cauliaco* & aliis nuncupabatur *Tyria Lepra*. Haud rarò nempe contingit, ut Morbi denominentur à Regionibus, ubi vel sunt primigenii, vel endemii. Exemplo sint *Lues Gallica*, seu *Morbus Neapolitanus*, *Plica Polonica*, *Sudor Anglicus*, *Nostalgia Helueticorum*, *la maladie des Suisses*. In *Ægypto* popularis est *Lepra*, imo *Ægypti peculiare hoc malum*. *Plin.* L. XXVI. c. I. Idem testatur *Galenus Metb. med. ad Glauconem*. L. II. c. 12. ubi circa Alexandriam familiarem dicit Elephantiasin, propter vitæ genus, & Climatis ardorem, rariorem contra in Germania & Moesia, & apud Galaetophagos Scythas. Locus ipse dignus est, qui heic inferatur. Κατὰ γὰρ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐμφαντιῶσι πάμπολλοι, διὰ δὲ τὴν δίαιταν, καὶ τὴν θερμότητα τῆς χώρας.

Κατὰ δὲ τὰς Γερμανίας τε καὶ Μυσίας σπανιότατα τὸ τοῦ πάθος ὥπται γινόμενον. Καὶ παρὰ γὰρ τοῖς γαλακτοπόταις Σκύθαις σχεδὸν ἐόπερ τε φαίνεται γινόμενον. Ἄλλ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παντόπλη ἡ γένεσις αὐτῆς διὰ τὴν δίαιταν ἐστίν. Ἀθάραν γὰρ ἐσθίαισι, καὶ φακὴν, καὶ κοχλίαν, καὶ ταρίχη πολλὰ. Τινὲς δὲ καὶ ὄνειρα κρεῖα καὶ ἄλλα τοιαῦτα παχὺ καὶ μελαγχολικῶν γεννῶντα χυμὸν. Ubi proin *Lepra* proponitur non duntaxat tanquam *Ægypto* familiaris, sed & causæ indicantur etiam *Palæstinæ* applicabiles. Climatis æstus, quo salia massæ sanguineæ exaltantur, fluido lymphatico per copiosam Transpirationem auolante acriora reddita, acutim facile erodunt, diæta porrò, esus Leguminum, Lentium, Testaceorum, muriatricorum, caro asinina, alia, quæ crassum gignunt, falsum & melancholicum humorem. Imo forte Diætetica illa *Leu. XI.* à Mose tradita ed collimat speciatim, ut ejus usu *Israelitæ* à foedis *Lepræ* eique cognatis morbis præcauerentur. In specie quadrare huc potest Præceptum, quod carnem Porcinam, Serpentum & Lacertarum omne genus prohibet. Notum sanè, vel ex *Listero Exercit. Med. de Lue Vener. & Diss. de Humorib.* in Insulis Americanis populariter grassari *Luem Veneream*, ab esu *Iguanarum*: neque hanc ipsam *Luem* ex *Catalogo morborum immundorum*, & in ipsam *Lepram* declinantium eradendam existimo, quâ ex aliarum Gentium commixtione facile *Judæi* infici poterant. Et ipsam hanc *Luem* continuatione, erosione transire posse in *Lepram*, Medicorum Annales referunt. Casum notabilem recenset *Dan. Fischer. Med. Liptauensis Hungarus* in *Cl. Kanoldi Bresslau. Sammlung. VIII. Versuch* p. 733.

De *Ægypto* legimus apud *Lucretium* L. VI.

Est Elephas morbus, qui propter flumina Nili

Gignitur *Ægypto* in media, neque præterea usquam.

Hinc fortè nata *Appionis* illa fabulosa de *Judæis* calumnia, ac si ex *Ægypto* fuerint propter *Lepram* pulsi, quam solidè discussam vide apud *Josephum* L. I. & II. contra *App. Justinum* L. XXXVI. c. 2.

Non solis *Judæis*, sed & Gentibus aliis *Lepra* fuit abominationi, haud dubiè, quia non solum visu foeda, infecto molesta, sed quoque contagiosa. *Herodotus* L. I. c. 12. Ὅς ἂν δὲ τῶν ἀσῶν λέπρην ἢ λευκὴν ἔχοι, ἐς πόλιν ἔτις ἐκαστέρηται, ἐδὲ συμμίσγεται τοῖς ἄλλοις Πέρσοις. Φασὶ δὲ μὴ ἐς τὸν ἥλιον ἀμαρτύντα τι ταῦτ' ἔχειν. Ἐσθίων δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τατέων πολλοὶ ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρας, καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς τὴν αὐτὴν αἰτὴν ἐπιφέροντες. Si quis ciuium *Lepra* vel *Leuce* est affectus, ei aditus ad urbem haud conceditur, neque ut aliis se immisceat *Persis*. Perhibentur autem, qui tale quid habent, peccasse contra *Solem*. Peregrinos verò *Leprosos* multi finibus suis expellunt, & vel propterea ne *Columbas* quidem *albas* sufferunt. De *Delis*,

Delis, qui κατὰ μῆνιν Ἀπόλλωνος, *irâ Apollinis*, omnes fuerint facti Leprosi, legere licet plura in *Epistola Æschinis*. Non tamen delicatulus fuisse videtur *Artaxerxes*, qui propriam suam filiam, utut Leprosam, *Atossa* dictam, matrimonio sibi junxit, ut videre est apud *Theophrastum* in charactere Δυσχαρίας. Leprosos fuisse inter Judæos usque ad tempora CHRISTI constat ex Matth. VIII. 2. X. 8. XI. 5. Inter Christianos, ut caueatur σύμμιξις atque contagium, extructa sunt ubique locorum, siue fundata piorum subsidiis, *Leprosoria*.

V. 9. & seqq. proponit Legislator Signum *Lepræ* completæ Pathognomonicum: in hoc Morbi supremo gradu materia acris peccans non solum extimam Cutis superficiem lædit, infixosque cuti pilos albos reddit, sed profundius rodit, vascula omnia cutis furori suo obuia erodit, circulum sanguinis peruertit, qui extrauasatus in Pus abit, imo ipsæ fibræ siue tubulorum laciniae luxuriantes unâ cum pure concretæ in crustas sese eleuant. Qui hunc attingit Morbi statum, non amplius includebatur carceri docimastico, sed declarabatur immundus, imò tanquam incurabilis è Societate Hominum, ut adhuc fieri solet, excludebatur.

Videntur, & multis sunt, v. 12. & seqq. παρὰ δόξαι. Pro immundo declaratur, qui hinc inde duntaxat Leprâ est affectus, uti efflorescere speciatim solet in Genubus, Olecrano, Articulis aliis, Facie; mundus autem habebatur, qui totus nil nisi erat Lepra, totâ cute foedâ hac Scabie obductus: Vel, quî, quæso, in mystico sensu pro mundo declarari poterit, in quo à *Planta pedis ad Verticem* usque nihil est integrum, omnia, vulnus, tumor, purulentaque plaga. Jes. I. 6. (*A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas, vulnus, & liuor, & plaga tumens*.) Torfit hæc materia mirè Interpretes, ut euadendi haud videant viam. Clericus Diss. de *Lepra* sicco pede eam transit, & in Comm. fatetur, se sibi satis non posse facere. Mirum est, partim Leprosum pollutum censerî, toto verò corpore tetro illo morbo infectum haberi mundum. Fateor me nullam ejusmodi discriminis rationem comminisci posse, non magis ac si *Moses dixisset*, eum esse immundum, qui una specie immunditiei laboret, mundum, qui omnibus. Crediderim itaque, aliud voluisse Legislatorem: nimirum, si cuius corpus totum canderet, signum hoc fuisse non *Lepræ*, quæ omnia peruasisset, sed melioris valetudinis, ideoque ejusmodi hominem mundum judicandum fuisse: contra verò si color toto corpore non constaret, sed caro aliis in locis rubicundior esset, aliis verò præter modum canderet, indicium hoc haberi debuisse candoris à *Lepra* orti.

Tentare licebit & mihi vadium, licet nemini promittam dubii solutionem plenariam. Si quando graui quodam superato Morbo, Febre inprimis acutâ, in tota Cute conspiciatur efflorescentia, seu scabiosa, seu Leprosa, indicio id nobis est, omnem materiam peccantem, acrem,

falsam, foras esse amandatam, massam Sanguinis depuratam, & hujusmodi ægrum vel sponte, cadentibus crustis, vel Balnei cujusuis dulcis usu restitutum iri. *Crisin* hanc dicimus *perfectam*, qua sæpe tota Corporis cuticula abscedit, pili omnes excidunt, totus Homo alius fit ab illo, qui fuerat ante: *imperfectam* autem, si hinc inde duntaxat conspiciantur vel maculæ, vel pustulæ, vel crustæ, manentibus intra corpus humoris peccantis reliquiis, imo per poros passim transpirantibus, ac proximum quemque inficientibus. Erat hujusmodi Lepra munda non tam in Cutis vasculosa textura, quàm inter Cuticulam & Cutim: hæc non erosa in crustas & carnem putridam excrescentem eleuata, sed integra, per quam Sanguis liberè circulare posset. Sed nec diffitendum, esse hujusmodi casus, ubi tota Cutis candet, exrarissimè contingentibus, & multis λαμπράτοις ne semel quidem per Vitam visos. Accedit, quod hujusmodi Hominibus paucissima sit transpiratio, periculum proin contagii tantò minus. In mystico sensu is declaratur pro mundo, qui se ipsum fatetur totum leprosum, immundum. Non malè Judæi Lepram comparant Flumini, quod in latum sese effundens campum profunditatis habet parum, multum verò, si arcto claudatur alueo: sic Lepram esse tantò corrosiuam magis, si uno aliquo, vel paucis efflorescat locis, minus, si sese æqualiter diffundat per totum Corpus. Ita fere ratiocinatur *Lutherus Gloss.* ad Leu. XIII. *Es ist ein gesunder Leib, der sich selbst also reiniget, als mit Pocken, Masern und Krätze geschibet, da durch den gantzen Leib das böse heraus schlägt, wie wir Teütsche sagen, es seye gesund, &c.*

V. 18. & seqq. Subintelligenda veniunt omnia *Ulcera* & *Apostemata*, seu phlegmonosa ea sint, seu erysipelatoza, seu gangrænosa, seu cancroza, seu phagedænica. *Apostematum* variantes species, *Therionia*, *Paronychia*, *Parotis*, *Carbunculus*, *Exulceratio radices Unguium*, *Aphthæ*, *Variola*, *Bubones venerei* & *Pestilenciales*. Subjiciebantur omnes hi Morbi visitationi Sacerdotum, ut declarari posset æger mundus vel immundus, mundus, si non fuerit pilus albicans, & in sese steterit macula, nec fuerit dilatata: immundus, si aspectus fuerit profundior ipsa Cute, & pilus mutatus in albedinem. In priori nempe Casu disponebant se omnia ad curam, repletâ sensim à fibris recens succrescentibus cavitatibus, secretâ & excretâ vitiosa omni materia: in posteriori nouus semper aderat materiæ vitiosæ ex Sanguine affluxus, vel ipse Sanguis osculis erosus exudans continuò abibat in pus, manente fistula semper aperta.

Legitur v. 19. si enatus fuerit in loco illius ulceris tumor albicans, aut macula candicans, sub-rufa tamen בְּהָרֵר לְבָנָה אֲדָמָה. Torquet ultima vox אֲדָמָה Interpretes. In Textu originali significant tria hæc vocabula splendorem album impensè rufum, vel summo pere rufum.

Nnn

Vide-

Videtur heic adesse παράδοξον τι, hinc est, quod LXX. verterint τηλαυγής λευκαίνεσα ἢ πυρρίζουσα, & Hieronymus habeat cicatricem albam siue subrufam, quod siue mutarunt nostri in tamen, jechoch. Bochartus & Clericus soluunt nodum ex genuino vocis אָדָם adam significatu, dicuntque eam non verti debere per rutilare, sed per splendere, quod prædicatum albo non minus quàm rufo colori commune applicant albo Lepre, volentes, intelligendum esse heic colorem album fulgentem siue splendentem fœdi hujus morbi. Mixtus ex albo & rufo color placet Jonathani in Paraphrasi, Maimonidi de Lepra, R. Selomoni, Kimchio. Quod si Textus noster spectat ad omnis generis seu Ulcera, seu Apostemata, supra recensita, conciliari facile poterunt partes diffidentes. Soluit nodum Furunculus quiuis, qui initio est ex inflammata Cuti & eleuata in Tumorem rufus seu rutilans, imo fulgens ac splendens, propter læuorem, sanguine seu stagnante, seu jam extrauasato, plenus, mox verò, si maturus, albus fulgens, pure refertus: imo idem in apice albus, ad latera siue radicem rufus. Poterit proin placida ἐπιμείσει Textus manere in eo, quo est statu, & Interpres quiuis vel jungere colores istos, vel cum LXX. & Hieronymo mediante vocula ἢ, siue, disjungere.

V. 24. & seqq. pergit Moses ad Ambustionem, aliud Morborum cutaneorum genus, quo vel Cuticula, vel Cutis ei subiecta ab Igne flamman- te, Aqua ardente, Oleo, aliaue materia

feruida ita læditur, corroditur & corrugatur, ut Sanguinis circulus impediatur, tubuli extremi contrahantur, imo & à spiculis Ignis confodiantur, fluida passim extrauasata in pustulas eleuentur. Triste hujusmodi Ambustionis confectarium est Gangræna & Sphacelus, ubi Sanguis vel penè vel prorsus circulare desinit, & pars illa vita privatur, ense rescanda, ne aliæ sinceræ in periculi consortium trahantur. Signa tum munditiei, tum immunditiei eadem sunt cum supra expositis, ut αἰτιολογίαν repetere sit superuacaneum. Inclusionis equidem mentionem facit Legislator, non curæ, quæ haud dubiè durante inclusione suscipi debebat. Medela sanè, si ullibi necessaria est, in Ambustione suscipi debet, ne ex remediorum neglectu malum pejus reddatur.

Illustrandæ huic toti de Lepra & congeneribus affectibus materiæ inseruiunt Icones Microscopiales, quas heic adjungo.

Fig. I. Pilos exhibet candidæ pelluciditatis de surgentes ex a b c. materia crystallinæ pelluciditatis & niueæ albedinis rupium figurâ.

Fig. II. Pilos exhibet itidem candidos pellucidos, sed ut ordinariè sunt, asperos & veluti spinosos, atque in extremitatibus fractos.

Videantur

Job. Clericus, Diss. de Lepra Mosaica Libris Historicis V. T. subjuncta.

Jenkins Thomasius, Diss. de Lepra Græcorum & Judæorum. Bas. 1708. 4.

Maimonides de Lepra.

TAB. CCLXIX.

Leuit. Cap. XIII. vers. 29. ad 37.

29. Vir siue Mulier si habuerit maculam in capite vel barba.

30. Inspiciet Sacerdos maculam illam, & si aspectus ejus profundior fuerit ipsa Cute, fueritque in ea (a) pilus subfuluus, judicabit illum sacerdos immundum, est enim Pfora fœda, & Lepra Capitis aut Barbæ.

(a) Pilus aureus tenuis.

31. Si verò Sacerdos inspexerit maculam ipsius Pforæ, & aspectus ejus non fuerit profundior reliqua Cute, nec fuerit in ea pilus niger, includet Sacerdos (eum qui habet) maculam Pforæ septem diebus.

29. Vir siue mulier, in cujus capite vel barba germinauerit lepra.

30. Videbit eos Sacerdos, & si quidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flauus, solitoque subtilior: contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est.

31. Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eos septem diebus.

32. Septi-

LEVITICI Cap. XIII. v. 29-37.
Psora, Tinea.

III. Buch Mosıs Cap. XIII. v. 29-37.
Gründ.

G.D. Heuman sculp.

32. Septimo die inspiciat Sacerdos maculam, si non creuerit Pfora, nec fuerit in ea pilus fuluus, & aspectus Pforæ illius non fuerit profundior ipsa Cute. 33. Faciet se tonderi, ita tamen, ut Pfora non tondeatur, & includat Sacerdos, (eum qui habet) Pforam septem diebus, idque secundo. 34. Et septimo die inspiciat Sacerdos Pforam illam: si Pfora ipsa non creuerit in carne, neque aspectus ejus fuerit profundior cute, mundum pronuntiabit eum Sacerdos, lauabitque vestimenta sua, & erit mundus. 35. Quodsi Pfora in ipsa Cute creuerit post ejus emundationem. 36. Inspiciat Sacerdos, & si macula ipsa in Cute creuit, non inquirat Sacerdos de fuluo pilo, immundus est. 37. Si autem Pfora in specie sua perstiterit, & pilus niger in ea pullauerit, sanata est Pfora, & ille mundus erit, mundumque pronuntiabit eum Sacerdos.	32. Et die septimo intuebitur: si non creuerit macula, & capillus sui coloris est, & locus plagæ carni reliquæ æqualis. 33. Radetur homo absque loco maculæ, & includetur septem diebus aliis. 34. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus suis mundus erit. 35. Sin autem post emundationem rursus creuerit macula in cute. 36. Non quæret amplius, utrum capillus in flauum colorem sit commutatus, quia apertè immundus est. 37. Porro si steterit macula, & capilli nigri fuerint, nouerit hominem sanatum esse, & confidenter eum pronunciet mundum.

Sub præsentem considerationem venit *Scabies Capitis humida & sicca*, quæ si mali est moris, *Tinea*, nobis der *Grind*, *Erbgrind*, appellatur. Quoad causas & signa morbosæ hujus excreſcentiæ nil superaddi debet iis, quæ jam supra exposuimus. Lepræ indicium erant præter profundam erosionem *pili* fului seu *subfului*, ac *tenues*, *ξανθίζουσα*. Sanitatis verò, & decernendæ munditiei, *nigri*, simul ac malum non profundius serpsit. De quo colore *nigro* notandum, familiarem fuisse Judæorum pilis, & esse suffeni probique nutrimenti indicium, utpote quo cavitates pilorum expletur, ita ut radii liberè introeant & tranſeant. Versio nostra vernacula Græcum *ξανθίζουσα* tradidit v. 31. *falb*, clarior futura, si dedisset per *schwarz*, quo ipso prædicato utitur ipsa nostra vernacula v. 37. & Latina in utroque allegatorum versuum vo-

cabulo *niger*. Leprosæ efflorescentiæ signum fuit in prægressis morbis color *albus*, heic *fuluus*. Non prætereunda est heic *αιτιολογία*. Sunt *Pili* tum capitis, *capilli*, tum Barbæ, crassiores aliis, & expleti magis, hinc & longiores. Notum ex Motus Legibus, per Carotides internas ad Cerebrum pro fluidi neruei generatione mitti sanguinem subtiliorem, per externas ad partes Capitis externas crassiorem, partibus multis unctuosus, oleosis, sebaceis foetum, quæ ipsis Crustis conciliant colorem illum fuluum, sic & pilis.

In mandatis dat suspecto Sacerdos, ut *tondeatur, ita tamen, ut Pfora non tondeatur*, id est, tondeatur rasorio cultro usque ad pustularum vel crustarum confinia, relictis in ipsa crusta pilis, ut exacto septiduo judicare posset inspector de coloris & morbi ipsius mutatione.

TAB. CCLXX.

Leuit. Cap. XIII. vers. 38 - 44.

38. Vir siue mulier si in cute carnis eorum maculae fuerint, maculae inquam candicantes.
39. Inspiciat Sacerdos, & si in cute carnis eorum fuerint maculae albicantes subobscurae, Lentigo est in Cute germinans, mundus est.
40. Si è capite alicujus Pili fuerint euulsi, caluus is & mundus est.
41. Si defluerint Pili à fronte capitis sui, recaluafter est & mundus.
42. Si verò in recaluastri loco, aut occipite caluo macula fuerit alba subrufa, (a) lepra germinans est in caluitie ejus anteriori, seu caluitie posteriori ejus.
43. Inspiciet autem eum Sacerdos, & si tumor maculae albus subrufus fuerit in caluitie ejus anteriori, vel posteriori caluitie ejus, cutisque carnis fuerit secundum aspectum Leprae.
44. Is leprosus est & immundus, omnino immundum pronuntiabit eum Sacerdos, macula ejus est in capite ejus.
38. Vir siue mulier, in cujus cute candor apparuerit.
39. Intuebitur eos Sacerdos: si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, & hominem mundum.
40. Vir, de cujus capite capilli fluunt, caluus & mundus est.
41. Et si à fronte ceciderint pili, recaluafter & mundus est.
42. Sin autem in caluitio siue in recaluatione albus vel rufus color fuerit exortus.
43. Et hoc Sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie leprae, quae orta est in caluitio.
44. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium Sacerdotis.

Versibus 38. & 39. quantum ego quidem perspicio per *בְּהָרוֹת בְּהָרוֹת לְבָנוֹת* *bebaroth bebaroth lebanoth*, *candores candores albos* intelligi debent Pustulae siue vesiculae simplices, quales in *Scabie*, item *Variolis*: cuticulam duntaxat eleuant, quae si reddantur *בְּהָרוֹת* *ceboth*, *subobscurae*, id est, in crustas vertantur, indicium dant sanationis proximae, quapropter Sacerdos hujusmodi Hominem mundis adnumerare & poterat & debebat. Obscurae heic sunt Versiones nostrae, quae habent *Lentiginem*, *einen weissen Grind*. *Lentigo*, *φάκς*, *Lenticula*, nobis *Leberflecken*, *Sommerflecken*, est quidem etiam Affectus ex cutaneis, maculae nempe Lentium colore & magnitudine, quibus cutis Soli exposita conspergitur, quae sanè non possunt

dici *bebaroth bebaroth lebanoth*; *der weisse Grind*, vocabulum vernaculae nostrae, nullius est significationis.

Quae sequuntur, *Caluitiem* attinent, seu Capillorum defectum, qui Græcis dicitur *φαλάκρωσις*, *φαλάκρωμα*, *μαδάκρωσις*, *μαδαρώτης*, *μάδισις*, & sine ulcusculis adest, vel cum his. Illam mundam declarabat Legislator, hanc immundam. Ibi clauditur Cutis, cicatrizatione sanata, ut pili propullulare amplius nequeant: sed & excidunt sponte pili poris dilatatis, nutrimenti defectu, graui morbo superato. Quod si è contra erodatur Cutis, atque radices pilorum suffodiantur, tunc non excidunt duntaxat, sed eleuant sese tubercula scabiosa, leprosa, immunda.

TAB.

LEVITICI Cap. XIII. v. 38-44.
Ulcerosa Cutis asperitas.

III. Buch Moses Cap. XIII. v. 38-44.
Ähreine raühe Haut.

H. Sperling sculp.

TAB. CCLXXI.

Leuit. Cap. XIII. vers. 47. ad fin.

47. Vestis, in qua fuerit macula Lepre, siue lanea fuerit vestis, siue linea.
48. Siue fuerit in stamine vel subtegmine lineo aut laneo, siue in pelle, siue in opere pelliceo.
49. Si, inquam, macula huiusmodi (a) lurida fuerit vel subrufa, in veste aut in pelle, in stamine vel subtegmine, aut in quocunque Instrumento pelliceo, macula Lepre est.
50. Sacerdos igitur inspiciet maculam illam, & includet (eum qui habet) maculam septem diebus.
51. Septimo die inspiciet Maculam, quæ si dilatata fuerit in Veste, aut in stamine, aut subtegmine, aut in pelle, aut in quocunque eo, quod conficitur ex pelle, Lepra est corrodens, & macula immunda.
52. Comburet itaque Vestem, aut stamen, aut subtegmen, siue laneum fuerit siue lineum, aut quodcunque instrumentum pelliceum, in quo fuerit macula, quia Lepra corrodens est, igne comburetur.
53. Quod si Sacerdos viderit maculam non creuisse in veste, aut in stamine, aut subtegmine, aut in quocunque instrumento pelliceo.
54. Præcipiet Sacerdos, ut lauent id, in quo est macula, includetque illud denuo septem diebus.
55. Posteaquam verò lotum fuerit, inspiciet Sacerdos maculam ipsam, & si macula speciem suam non mutauerit, nec ipsa macula creuit, immunda est, igne combures eam, corrosio est in caluitio occipitis, aut in recaluastris loco.
47. Vestis lanea siue linea, quæ lepram habuerit.
48. In stamine atque subtegmine, aut certè pellis, vel quicquid ex pelle confectum est.
49. Si alba vel rufa macula fuerit, infecta lepra reputabitur, ostendeturque Sacerdoti.
50. Qui consideratam recludet septem diebus.
51. Et die septimo rursus aspiciens, si deprehenderit creuisse, lepra perseverans est, pollutum iudicabit vestimentum, & omne in quo fuerit inuenta.
52. Et idcirco comburetur flammis.
53. Quod si eam viderit non creuisse.
54. Præcipiet, & lauabunt id, in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis.
55. Et cum viderit faciem quidem pristinam non reuersam, nec tamen creuisse lepram, immundum iudicabit, & igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti, vel per totum, lepra.

O o o o

56. Et

56. Et si viderit Sacerdos maculam obscuriorem redditam, postquam lota est, scindat eam à Veste, aut à pelle, aut à stamine, aut à subtegmine.
57. Et si adhuc apparuerit in Veste, aut in stamine, aut subtegmine, aut quocunque instrumento pelliceo (Lepra) repullulascens est, Igne exures maculam, quæ est in ea.
58. Et vestis, siue stamen sit, siue subtegmen, siue quodcunque instrumentum pellicum, quæ laueris, si recesserit macula ab eis, lauabitur secundo, & tunc mundum erit.
59. Ista est Lex Plagæ Lepræ, in Veste lanca vel linea, stamine, vel subtegmine, & in omni instrumento pelliceo, ad emundandum vel contaminandum ipsum.
56. Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, & à solido diuidet.
57. Quod si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immacolata erant, lepra volatilis & vaga: debet igne comburi.
58. Si cessauerit, lauabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, & munda erunt.
59. Ista est Lex Lepræ vestimenti lanei & linei, staminis atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

TExtus, in quem nunc commentamur, & longus est, & clarus, sed materia ex obscurissimis. Adfunt omnia *Lepræ vestium* ac *Pannorum* indicia, & tamen fatentur Interpretum doctissimi quique, se ignorare hunc Morbum. Audi ipsam Clarissimi Clerici confessionem. *Nihil quidquam occurrit simile, aut adfines, in antiquis Scriptoribus, nec poterant, proprie si loquamur, Vestes, aut muri, simili morbo laborare, ac Hominum Cutis.* Addit tamen is, ne nihil dixisse videatur, conjecturam, potuisse Lepram hanc oriri ab aura quadam pestilentiali. Præterdunt alii, fuisse hanc, imo & alias Lepræ species, Nationi Judaicæ peculiare, in poenam datas, imo, quod vult *Maimonides Tr. de Lepra* c. 16. miraculosas. Proponam & ego, salua licet aliorum autoritate, cogitata mea. Voluit DEUS, ut populus suus esset & moraliter sanctus, & corpore mundus; præcepit, ut non inquinaretur ulla re immunda, & vel hac ipsa Lege præseruaretur à morbis variis. Injunxit ea propter, ut cauere sibi ab omnibus Animalibus immundis, malefatis, ab omni genere Lepræ, imo fere cutaneorum Affectuum, præprimis ulcerosorum, ne inficeretur per contagium. Nunc pergit Legislato ad *Lepram Vestium*, seu laneæ fuerint hæ, seu lineæ, seu pelliceæ; & mihi quidem videtur hæc ipsa Lex cohærere cum prægressa proxime. Leprosi cuiusuis indusia atque vestes inficiunt æque, mo magis adhuc, quam quoduis aliud cum

Leprosi commercium: inficit sanies illa purulenta pannis adhærere solita eos, qui corpora sua hujusmodi vestibus induunt, per contactum immediatum, affigit se glutinis instar, explet filamentorum interstitia, imo acrimonia sua ipsam texturam erodit, ut, quod Experientia nos docet, loturam ipsam vix absque ruptura sustineant, & maculæ ægrè expurgentur. Ostentant hujusmodi varicolores maculas, flauescences, virescentes, rubidas, quarum fit mentio in Textu, non solum indusia *Leprosorum*, sed quoque *Lue Venerea* infectorum, & *Gonorrhœa* inprimis virulenta laborantium. Voluit proin Legislato inungere attentionem ad Vestes, curam circa eas: Ad quid enim iuisset, quæso, cura Leprosi, si vestes sanie illa virulenta infectas denuò induisset? Imo verò sollicita hæc Vestium cura conuenit omni Medico. Si quos curamus Tineâ, eorum abjicimus, & in frustra discindimus, pileos: si Lue Venereâ, Indusia: & procuramus noua, ne contactu priorum denuò inficiantur, sicque patiantur reciduas. Conjecturam hanc meam doctiorum iudicio facilis submitto, quàm & confirmant ea, quæ obseruamus, tum circa contagium, tum circa curam *Pestis* præseruatoriam. Notum quippe, Luem illam sæuam propagari inprimis per pannos, Lintea, vestes, proinde ab omnibus Magistratibus prohiberi sollicitè, ne quid vel lanei, vel linei, vel pellicei ex infectis locis aliorum transferatur, eò quidem usque rigoris, ut si Epistolæ alicui inclusum

LEVITICI Cap. XIII. v. 47 - ad fin.
Lepra Vestium.

III. Buch Exodus Cap. XIII. v. 47 - ad fin.
Kleider - Aussatz.

G. D. Heuman sculp.

clusum sit vel unicum filum, continens cum contento comburi soleat ex præscripto Sere-
nissimæ Reip. Venetæ. Notum item, adhæ-
rescere ita firmiter Venenum, qualecunque id
sit, pestilentielle filis & contextis inde pannis,
ut Pestis dudum extincta ex reproducto forte
hujusmodi vel panno vel Veste fuerit passim
resuscitata, novos de Mortalium familia actu-
ra triumphos. Et quod de lotione infectorum
pannorum septiduo elapso repetenda præscri-
bit Mosaica Lex, adeo cautè obseruatum fuis-
se recordamur in dirissima illa Massiliensium
Peste, ut omnia lanea, bombycina, sericea, li-
nea, Aquæ & Lixiuorum purgationem ante
sustinere debuerint, quàm extra limites potue-
rint deferri, vel usui adhiberi. Dum hæc scri-
bo, obseruo, *Abarbanelem*, virum ex Judæis
doctum, in eadem prope mecum incidere co-

gitationes, & in ea fuisse sententia, quod in-
cubuerit sacerdotibus non solum Leprosorum
corpora inspicere, sed quoque Vestes, id quod
etiam clarum ex ipso Textu.

V. 55. occurrunt voces *בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּנִבְחָתוֹ* *be-*
karachtbo o *begabbachtbo*, quas vertimus, in
caluitio Occipitis aut recaluastris loco, proprie,
in caluitio occipitis ejus, aut in caluitio inci-
pitis ejus: figuratæ sunt hæ Locutiones, de-
sumtæ ex caluitie capitis, significantque par-
tes Vestium depiles: vertendæ autem sunt
adæquatè ad ipsa objecta, & loquendi mo-
rem; ad vestem, seu pannum, cujus in-
telligitur utraque pars, superior & inferior,
recta & inuersa. Nos commodè diceremus,
die rechte oder obere, und letzte oder untere Sei-
te, Galli, le droit, & le revers, v. Bochart.
Hieroz. P. I. L. II. c. 45.

TAB. CCLXXII.

Leuit. Cap. XIV. vers. 4. 5. 6. 7.

4. Præcipiet Sacerdos, ut tollat is, qui mundandus est, duas Auiculas viuas & mundas, & Lignum Cedrinum, & Coccum bis tinctum, atque Hyssopum. 5. Et præcipiet Sacerdos mactari unam Auem, super Aquis viuis. 6. Auiculam verò viuam accipiet cum Ligno cedrino, cocco bis tincto, & Hyssopo, & intinget ea cum Aue viua in sanguine Auis jugulatae ad aquas viuas. 7. Et asperget super mundandum à Lepra septies, & emundabit eum, dimittetque Auem viuam in superficie campi.	4. Præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos passeris viuos pro se, quos vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumque, & hyssopum. 5. Et unum ex passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viuentes: 6. Alium autem viuum cum ligno cedrino, & cocco, & hyssopo tinget in sanguine passeris immolati. 7. Quo asperget illum, qui mundatus est, septies, ut jure purgetur, & dimittet passerem viuum, ut in agrum auolet.

Mundabit, id est, mundum pronuntiabit, externa scilicet ceremonia mundum declarabit, qui prius mundus est.

IN Ceremoniali Leprosorum purgatorio jubentur inter alia sumi *duæ Auiculæ viuæ & munda*, δύο ὀρνίθια ζῶντα καθαρά. Vocem, quæ in Originali extat, *צִפְּפֹרִים* *tsipporim* explicat *Origenes in Leuit. Homil. 8.* per *Gallinas*, & per eas intelligit CHRISTUM, qui & in Euangelio cum Gallina se confert. Subscribit Auctor *Epistolæ 39 de diuersis Leprarum generibus* in Tomo IX. operum *Hieronymi*. Fuit nempe ὀρνίθιον vox Patrum æuo Gallinæ syno-

nyma. Ansam opinioni dedit, quod scribit *Athenæus L. IX. c. 4.* ubi de Gallinaceo genere. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὀρνίθας καὶ ὀρνίθια νῦν μόνον ἢ συνήθεια καλεῖ τὰς θηλείας. Nunc quidem mos inualuit, ut Gallorum foeminae solum ὀρνίθας & ὀρνίθια dicantur.

Genuinus vocis *צִפְּפֹר* *tsippor* significatus est tum generalis, tum specialis. Priore sensu comprehendit omnis generis *Auiculas*, posteriori *Passeres*. *Schindler in Lex.* *צִפְּפֹר* *auicula circumuolitans, aut quæ in Aere gyratur. Compre-*
bendit

bendit Aues minores, & harum frequentiore**m** hominibus Passerem, Auem communissimam. Philo Lib. quis rerum diuinarum sit haeres. Sepphora est *ορνιθιον*, Auicula. Imo Kimchio & Pomario *עור* nomen est omni Aui commune. Hoc sane sensu sumitur Deut. IV. 17. XIV. 11. XXII. 6. Psal. VIII. 9. CXLVIII. 10. alibi. Heic tamen Hieronymus *tsippor* reddit per Passerem, & sic interpretes vetus Psal. X. 1. LXXXIII. 4. CIII. 16. CXXIII. 7. Græcos sequutus, qui exponunt per *εραδιον*, quæ vox pro Passere occurrit, Matth. XII. 29. Luc. XII. 6. Syrus habet *tsipparin*, Arabs *atsaphiro*, *otsphur*; Meninzki Lex. habet *usfur*. Plur. *esafir* p. 3275. *esfur* p. 2394.

& Turcis Passer luteus est *sesaryel* p. 2964. quæ voces omnes nostræ *עור* sunt affines. Bochart. Hieroz. P. II. L. I. c. 21.

De *עוז* ezob, *Hyssopo*, *שני תולעין* cocco vermiculi, & *עץ ערעז* *Ligno cedrino*, actum est alibi. *תו תולעין* non mei est fori. Placet, Passerem jugulatum Typum fuisse CHRISTI crucifixi, Passerem alterum, qui viuis dimittebatur, ejusdem rediuiui; vel, hunc significasse CHRISTI Animam, aut Naturam Diuinam; aut Barrabam, aut Humanum genus Morte CHRISTI seruatum. Bochart. Hieroz. P. I. L. II. c. 54.

TAB. CCLXXIII.

Leuit. Cap. XIV. vers. 10.

Octauo die accipiat duos agnos integros, (a) & ouiculam unam anniculam integram, & tres decimas similaginis pro cibario sacrificio, quod permixtum sit oleo, & unum Log Olei.

(a) Integra pecus dicitur, quæ omni vitio caret.

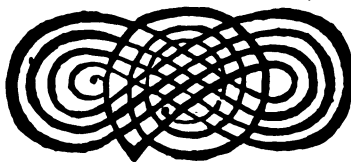
Die octauo assumet duos agnos immaculatos, & ouem anniculam absque macula, & tres decimas Similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, & seorsum olei sextarium.

Occurrit heic ex Hebræorum mensuris cauis *לוג* *Log*, *Logus*, ex Rabinorum traditione $\frac{1}{2}$. Hin, æqualis proin Sextario, item 6. ouorum testis. *Eisenschmid mens.* p. 88. reducit ad $28\frac{1}{2}$. pollices cubicos Parisinos. Ad mensuras Tigurinas reductio facta dat $\frac{1}{2}$. dimidiæ mensuræ siue $\frac{3}{4}$. quartæ mensuræ ruralis: $\frac{1}{2}$. quartæ mensuræ urbicæ. Extractio Radicis Cubicæ dat pro latere Cubi $\frac{1}{2}$ *לוג* 36. Lineas Parisin. siue 3. poll. & paulò plus. Per tres autem decimas similaginis, quæ pro ciba-

rio sacrificio adhiberi debebant, intelligi debent procul dubio tres decimæ Ephæ, siue tria *אמר* *omer*. Hanc in rem vide Comm. ad Exod. XVI. 36. ubi inuenies æquari Homer 202 $\frac{1}{2}$. poll. cub. Paris. proin $\frac{1}{16}$. Ephæ dabunt 606 $\frac{1}{2}$. Qui in cubi formam redigere cupit quantitatem hanc, inueniet pro latere 8. 5.

Propter spatii angustiam sumsi loco 36.

Linearum 18. Parisinas pro latere Cubi.

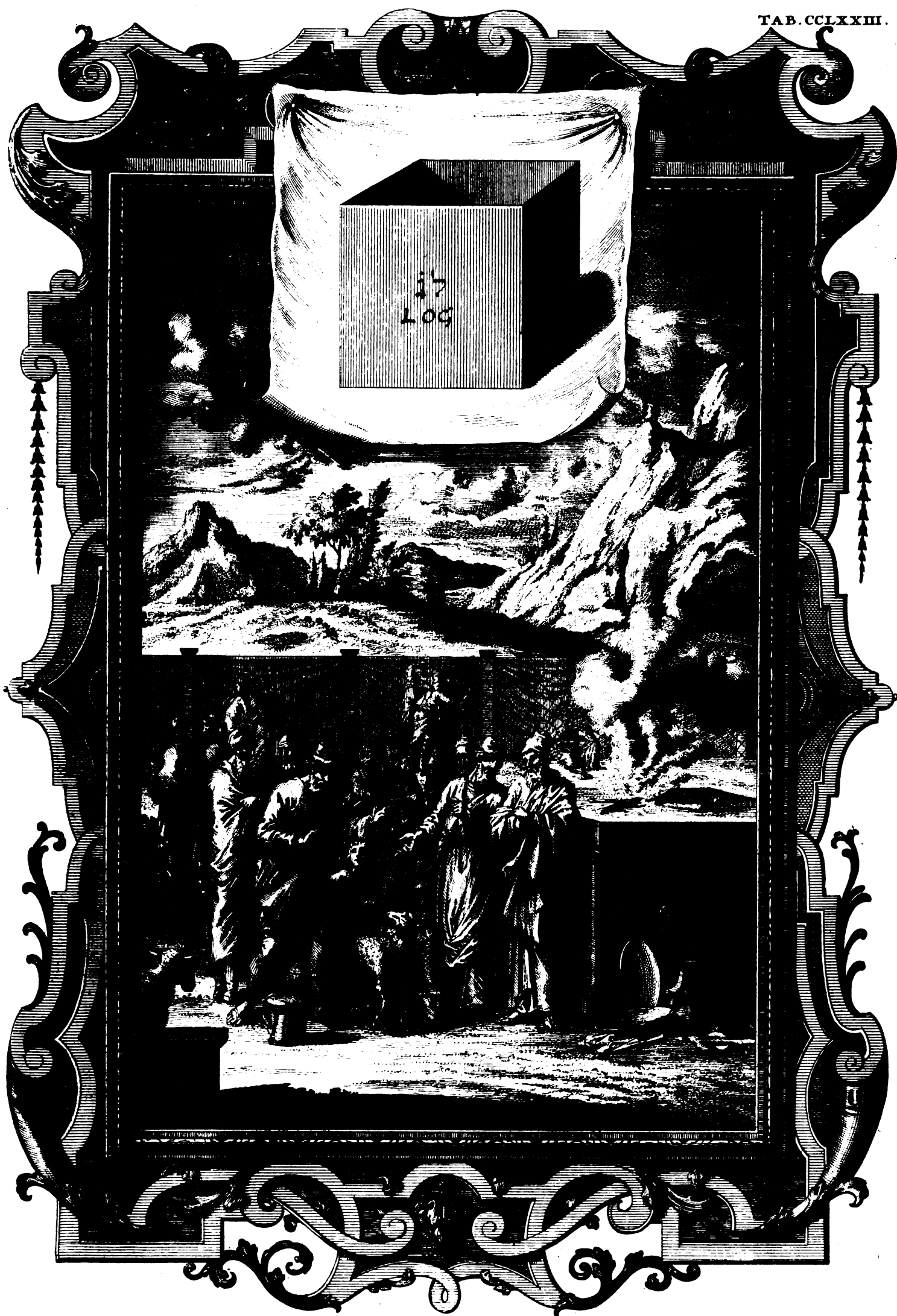

LEVITICI cap. XIV. v. 4-7.
Leprosorum purgatio.

III. Buch Mos. cap. XIV. v. 4-7.
Reinigung der Aussätzigen.

G. D. Heuman sculp.

LEVITICI Cap. XIV. v. 10.
Sacrificium Leprosi purgatorium.

III. Buch Mos. Cap. XIV. v. 10.
Reinigungs-Opfer der Aussätzigen.

G. D. Heuman sculp.

TAB. CCLXXIV.

Leuit. Cap. XIV. vers. 34 - 48.

34. Quum veneritis in Terram Chanaan, quam ego do vobis possidendam, & dederō maculam Lepre in domo Terræ possessionis vestræ.
35. Veniet is, cujus est domus, & indicabit Sacerdoti hisce verbis, Quasi macula (Lepre) mihi videtur esse in domo.
36. Et jubebit Sacerdos, ut domum illam expurgent, priusquam Sacerdos eam ingrediatur, ad inspiciendam maculam, ne immundum fiat, quidquid est in domo illa; post hoc debet ingredi Sacerdos ad inspiciendam domum, & ut inspiciat maculam.
37. Si macula fuerit in parietibus domus, foueæ scilicet luridæ, aut subrufæ, & aspectus earum profundior erit ipso pariete.
38. Exibit Sacerdos e domo ad ostium domus, & occludet domum septem diebus.
39. Die septimo reuertetur sacerdos, & si viderit creuisse maculam in parietibus domus.
40. Præcipiat Sacerdos, ut eruant Lapidēs, in quibus est macula, & projiciant eos extra ciuitatem ad locum immundum.
41. Et domum illam radant intus circumquaque, effundentque puluerem, quem abraferint, extra ciuitatem ad locum immundum.
42. Et accipiant lapides alios, quos in locum istorum lapidum substituant, accipiatque alium puluerem, cum quo domui tectorium obducatur.
43. Et si macula redierit, & pullauerit in domo, postquam eruti fuerint lapides, & postquam ab-
34. Cum ingressi fueritis Terram Chanaān, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepre in ædibus.
35. Ibit cujus est domus, nuncians sacerdoti, & dicet: Quasi plaga Lepre videtur mihi esse in domo mea.
36. At ille præcipiet, ut efferantur uniuersa de domo, priusquam ingrediatur eam, & videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia, quæ in domo sunt: intra-bitque postea, ut consideret Lepream domus.
37. Et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore siue rubore de formes, & humiliores superficie reliqua.
38. Egredietur ostium domus, & statim claudet illam septem diebus.
39. Reuersusque die septimo, considerabit eam, si inuenerit creuisse Lepream.
40. Jubebit erui lapides, in quibus lepra est, & projici eos extra ciuitatem in locum immundum.
41. Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum & spargi puluerem rasuræ extra urbem in locum immundum.
42. Lapidēsque alios reponi pro his qui ablati fuerint, & luto alio liniri domum.
43. Sin autem postquam eruti sunt lapides, & puluis elatus, & alia terra lita.

Pppp

rase-

raferint domum, atque tectorium abduxerint.

44. Veniet Sacerdos, & si viderit creuisse maculam in illa domo, Lepra corrodens est in illa domo, immunda est. 45. Diruet ergo domum illam, lapides ejus, Ligna ejus, & cunctum puluerem illius domus efferet extra ciuitatem ad locum immundum. 46. Et qui ingressus fuerit domum illam omnibus diebus, quibus clausit eam (Sacerdos) immundus erit usque ad vesperam. 47. Qui jacuerit in domo illa, laua-bit vestimenta sua, & qui comederit in domo illa, eluet vestimenta sua. 48. Et si Sacerdos venerit, videritque non creuisse plagam in domo, postquam oblita est domus, mundam pronuntiabit Sacerdos domum illam, quoniam sanata est plaga illa.	44. Ingressus Sacerdos viderit reuersam Lepram, & parietes resper-sos maculis, lepra est perseue-rans, & immunda domus. 45. Quam statim destruent, & lapides ejus ac ligna, atque uniuersum puluerem projicient extra oppi-dum in locum immundum. 46. Qui intrauerit domum, quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum. 47. Et qui dormierit in ea, & come-derit quippiam, laua-bit vestimen-ta sua. 48. Quod si introiens Sacerdos vide-rit lepram non creuisse in domo, postquam denuo lita fuerit, puri-ficabit eam reddita sanitate.

Superat facile hic Textus amplitudinem Commentarii, idque propter singula-rem materiae raritatem. Morbus est describendus, qui neque Homines ad-ritur, neque Bruta, neque Plantas, sed corpora Inanimata, Saxa, Lapides, Muros: Debebat DEI Populus non viuere duntaxat juxta Regulas Diætericæ, vesci cibis sanis, non solum mundis, nec infectis, indui vestibus, sed & inhabitare Ædes puras, ab omni contagio liberas. Ad Diætam namque non pertinent soli cibi, sed & Vestes, sed & Ædes. Harum muri integri, è saxis integris constructi, per-pendiculariter erecti, tectorio obducti, non ad decus duntaxat faciunt, & structuræ firmita-tem, sed quoque conducunt sanitati. Murus à particulis salinis, nitrosis, exesus, sulphureis insuper & oleosis, vel etiam Arsenicalibus ero-sus, non solum ruinæ est pronus, sed & male-fanus: conuolat eò quicquid adest halituum im-purorum, ut saxa ipsa veluti ab Herpete aut Carcinomate magis exedantur ac magis, & la-bes inficiat utensilia, atque Homines. Exem-plo sunt *Latrinae*, quarum parietes à sale Uri-næ armoniacali ita sæpe corrosos videmus, ut durissima antea saxa tandem collabantur, & di-gitis confricari possint. Saxa nostra cæmenti-tia, quæ semel à materia quadam salina arrosa

absque profunda abrasione sanari nequeunt, quia salinae illæ particulæ Aere inprimis hu-mido solutæ continuò pergunt per pororum interstitia, & arenarum vincula relaxant. Te-stantur, quas de Peste habemus, Historiæ, cor-ripere Contagium non Vestes duntaxat, laneas, lineas, pelliceas, sed & parietes, muros, ho-rum cavitates & scrobiculos, ibique diu resi-dere. In *Pauli Warnefridi L. II. de Gestis Lon-gobardor.* legimus aliquid Lepræ domorum in Textu descriptæ haud absimile. *Narsetis tem-poribus in Prouincia præcipue Liguriæ maxima Pestilentia exorta esse dicitur, & subito apparuisse quædam signacula per domos, ostia, vasa & Ve-stimenta, quæ si quis voluisset abluere, magis at-que magis apparuerint.* Hæc, quæ proposui ha-tenus, è gremio Naturæ deduxi, haud igna-rus, doctissimos fere quosuis Scripturæ Inter-pretēs ad Miraculum confugere, & pœnam populo DEI peculiarem, quam innuere vide-tur ipse Legislatores v. 34. *dedero maculam Lepræ in domo terræ possessionis vestrae.* Sed est hæc Phrasis Scripturæ sacræ admodum familiaris. Dat DEUS, non iners Materia, non Chimæ-rica quædam Natura, pluuiam, Rorem, Gran-dinem, fœcunda tempora: cur non & Lepram? Illustrandæ huic de Domorum Lepra materiae inseruit porro, quod obseruant Lapidæ de Carbo-

LEVITICI Cap. XIV. v. 34 - 48.
Lepra ædium.

III. Buch Mos. Cap. XIV. v. 34 - 48.
Häuser = Aussatz.

G. D. Heiman sculp.

Carbonis fossilis quodam genere, *Steingalle* vocant, quasi dicas, Saxorum Fel, ab eo facile saxa erodi, nimirum propter Sal Pyritæ, quod

minerali huic est ut plurimum sociatum, Vitriolicum, quod Aere humido soluitur.

TAB. CCLXXV.

Leuit. Cap. XV. vers. 2 - 13. 16 - 18.

2. Loquimini ad filios Israel, & dicite ad eos: Quicumque fluxum habuerit è carne sua, fluxu suo immundus erit.
3. Hæc vero erit immunditia ejus in fluxu suo, si caro ejus fluxum suum expuit, aut si Caro ejus obstructa fuerit à fluxu suo, hæc immunditia ejus est.
4. Omne stratum, super quo jacuerit sic fluens, immundum erit, & omnis res, super qua federit, immunda est.
5. Et quicumque stratum ejus tetigerit, lauabit vestimenta sua in aquis, & immundus erit usque ad vesperam.
6. Et qui federit super aliquo, super quo fluens sedit, eluet vestimenta sua, & lotus Aqua immundus erit usque ad vesperam.
7. Qui tetigerit carnem ejus, qui fluit, eluet vestimenta sua, & lauabit Aqua, eritque immundus usque ad vesperam.
8. Et si conspuerit is, qui fluxum habet, in mundum aliquem, eluet ille vestimenta sua, & lotus Aquâ immundus erit usque ad vesperam.
9. Quicquid ad equitatum aut vecturam pertinet, si is qui fluxum habet illud inscenderit, immundum erit.
10. Et quicumque tetigerit rem quamlibet, quæ sub eo est, immundus erit usque ad vesperam. Et qui gestauerit ipsa, eluet vestimenta sua Aquâ, & immundus erit usque ad vesperam.
2. Loquimini filiis Israel, & dicite eis: Vir qui patitur fluxum seminis, immundus erit.
3. Et tunc judicabitur huic vitio subiacere, cum per singula momenta adhæserit carni ejus, atque concreuerit foedus humor.
4. Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicunque federit.
5. Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lauabit vestimenta sua, & ipse lotus Aqua, immundus erit usque ad vesperum.
6. Si federit, ubi ille federat, & ipse lauabit vestimenta sua: & lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.
7. Qui tetigerit carnem ejus, lauabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
8. Si Saluam hujusmodi homo jecerit super eum, qui mundus est, lauabit vestimenta sua; & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
9. Sagma super quod federit, immundum erit.
10. Et quicquid sub eo fuerit, qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portauerit horum aliquid, lauabit vestimenta: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

P p p p 2

II. Et

11. Et quemcunque tetigerit is, qui fluxum patitur, & manus suas Aquâ non abluit, eluet vestimenta sua, & lotus Aquâ immundus erit usque ad vesperam.
12. Vas testaceum, quod tetigerit fluens, confringetur, & omne vas ligneum Aquâ abluatur.
13. Posteaquam verò fluens à fluxu suo mundatus fuerit, numerabit sibi septem dies pro sui emundatione, & lotis vestimentis suis lauabit & carnem suam Aquis viuis, & sic mundus erit.
16. Vir, de quo egreditur projectio Seminis, ^(a) lauabit totam carnem suam Aquâ, & immundus erit usque ad vesperam.
- ^(a) Quidam legunt, somniale semen : hoc est, quod somno effluit.
17. Omnis vestis, atque omnis pellicis, in qua fuerit projectio Seminis, eluetur Aqua, & immunda erit usque ad vesperam.
18. Et mulier, cum qua dormierit vir, qui habet projectionem seminis, lauabunt (uterque) Aqua, & immundi erunt usque ad vesperam.
11. Omnis quem tetigerit qui talis est, non lotis antè manibus, lauabit vestimenta sua; & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
12. Vas fictile quod tetigerit, confringetur : vas autem ligneum lauabitur aqua.
13. Si sanatus fuerit, qui hujuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui : & lotis vestibus & toto corpore in aquis viuientibus, erit mundus.
16. Vir de quo egredietur semen coitus, lauabit aqua omne corpus suum, & immundus erit usque ad vesperum.
17. Vestem & pellem quam habuerit, lauabit aqua, & immunda erit usque ad vesperum.
18. Mulier cum qua coierit, lauabitur aqua, & immunda erit usque ad vesperum.

Videtur Legislator v. 2. loqui de omni *Ulcere* seu *Fistula* fluente, quia simpliciter mentio fit *fluxus è carne*. Verum si attentè inspiciatur Textus integer, patebit intelligi debere hac Phrasi *fluxum Seminis*, siue *Gonorrhœam*. Reddunt equidem & LXX. *ῥῆμα ἐκ τῆ σαρκός*, sed Vulgata clarius *fluxum Seminis*, & conueniunt omnes Interpretes, significare *בִּשְׂרָא basar* pudenda virilia, uti & Ezech. XXIII. 20. *Deperit concubitores suos, quorum caro Asinorum caro erat, & fluxus seminalis eorum fluxus Equorum.* (Et insaniuit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes asinorum, & sicut fluxus equorum, fluxus eorum.) Ubi pro *Carne* adest *בִּשְׂרָא*. In *Aristophane* legitur *ῥέας μέγα*.

Reddebat foedus hic Morbus, foedæ libidinis fructus, virum immundum, nec abs re: Semen ipsum, sed & Liquor ille è Prostatis fluens, seminis vehiculum, si contraxerit acrimoniam, ex contagio inprimis impuro, aucta hac acrimonia à particulis falsis quibuscunque ex Sanguinis massa in has ipsas partes depositis, veneni rationem habet, quod & proximum, & proximam, inficere valet. Testis est, cheu! Experientia, quàm facile ab uno Sexu

transeat virus hocce ad alium : imò vel Lesto mediante, quo fortè decubuit Gonorrhœa laborans. Hodie equidem non ita sumus, ut Israelitæ fuerunt ex mandato DEI, delicati, ut immunditiei notâ afficiatur *omnis res, super qua sederit* (Sic fluens) v. 4. 6. *quicumque stratum ejus tetigerit* v. 5. *qui tetigerit carnem ejus, qui fuit* v. 7. *consputus*. v. 8. *quidquid ad equitatum aut vecturam pertinet, quod is, qui fluxum habet inscenderit*. v. 9. *qui fuerit duntaxat tactus* v. 10. *vas omne testaceum & ligneum, quod tetigerit fluens*. v. 12. Volebat, ut in omni Lege ceremoniali, ita & heic, docere DEUS populum suum, & insinuare præcautionem ab impuritate quauis, imo vel à suspitione & metu immunditiei. Sed obseruandum insuper, hujusmodi Morbos, de quibus heic sermo, acriores longe esse, & virulentos magis, sui-que communicatuios in Orientalibus illis, quam temperatioribus & Occidentalibus Regionibus: & inde fortè, vel ex parte, arcessendam *Turcarum* summam, imo supersticiosam prorsus, munditiem, qui tantum non lotionibus sæpissimè repetitis onerantur, & juxta Mahometis præscriptum lauari necesse habent, si vel guttula urinæ cadat.

Duplex

LEVITICI Cap. XV. v. 2-18.
Purgatio Gonorrhæorum.

III. Buch Mos. Cap. XV. v. 2-18.
Reinigung vom Saamen = Fluß.

G. D. Heuman sculp.

Duplex exprimitur Morbus v. 3. vel duplex ejusdem Morbi facies; si caro fluxum suum expuit, est *Gonorrhœa*, quæ subdistinguitur in *benignam* & *virulentam*, sed & alias patitur distinctiones, prout vel magis profundè vel minus est radicata: si caro obstructa fuerit à fluxu suo, *Gonorrhœa* vocatur *suppressa*, quod pertinet ipsa *Hernia feminalis*, pejus fluente *Gonorrhœa* malum. Pertinebit ad immundos quoque Morbos *Lues* ipsa *Venerea*, *Gallica* dicta, quæ *Gonorrhœam* indiuisum habet comitem. Accidit sæpe *Gonorrhœa* laboranti, ut per aliquot dies fluxus cesset, rediturus breui, ni sit curatus radicitus, majori cum impetu. Hinc est, quod *fluens*, si à fluxu suo fuerit *mundatus*, *septem dies*, quibus occludi debebat, *numerare* debuerit pro sui *emundatione* v. 13.

Qui strictas Capitis præsentis Leges speciatim v. 16. & seqq. penitus, unam post aliam, introspicit, is facile videt, non duntaxat pro scopo habuisse Legislatorem externam munditiam, in Orientalibus illis Regionibus apprimè necessariam, sed & internam puritatem, *αγιασμόν*, abstinentiam ab operibus carnis, vel moderationem etiam circa licita. Vix sanè aliter fieri poterat, quàm ut à peccatillis, si quæ sunt in Veneris castris, abstinere debuerit, qui tot lotionibus, separationibus, occlusionibus Lege fuit post lasciuas actiones obnoxius. Sanè pudicam, puram, vitam agere debuit, qui honestam voluit & socialem, & res suas agere in commercio. Nam peccati pedissequa fuit lotio, fuit separatio, fuit sacrificium. Omnia hæc suum poscebant tempus, molestiam habebant comitem, sæpe tædium.

Separationem quidem non semper intelligo à Societate Humana, sed inprimis, & speciatim, à cultu sacro. Et per *projectionem Seminis* *שִׁיבַת זֶרַע* *schichbath Zera* v. 16. non tam intelligi debet *pollutio nocturna*, vel *somniale semen*, quod exprimunt Glossæ marginales, vel non sola, sed omnis cum muliere coitus, quo projicitur semen. Fuerunt sanè hujusmodi lotiones à coitu usitatae etiam Gentibus aliis, præsertim Orientalibus. De *Babyloniis* & *Arabibus* hæc legas apud *Herodotum* L. I. c. 198. *Ὅσαυτις δ' ἂν μιχθῇ γυναῖκι τῇ ἐωυτῇ ἀνὴρ Βαβυλωνίος πυνεῖ θυμίαμα καταγιζόμενον ἵζει, ἐτέρωθεν δὲ ἡ γυνὴ τ' αὐτῇ τὸ*

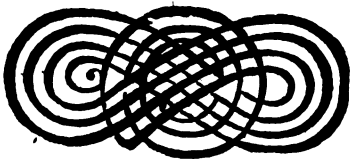
τῷτο ποίει. *Ορθεὶ δὲ γενομένη, λένται ἀμφοτέρω. *Αγ-
γος γὰρ ἐδενὸς ἄψονται, πρὶν ἂν λήσωται. Ταῦτα δὲ
ταῦτα καὶ Ἀράβιον ποίεσι. Quæ ita reddo. *Vir*
Babylonius quoties cum uxore sua coierit cun-
que, *thymia* Igni offert in sacrificium: idem fa-
cit & *Mulier*. Diluculo verò uterque se lauant:
non enim illis *vas aliquod tangere* prius licet,
quàm loti fuerint. Idem obseruant *Arabes*. Et
de *Ægyptiis* idem L. II. c. 64: τὸ μὴ μίσησθαι γυ-
ναῖκα ἐν ἱεροῖσι, μηδὲ ἀλάττας ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱερά εἰσιέναι,
ἅτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θεοσεβύσαντες, quod nemini lici-
tum fuerit coire in Templo, nec Templum ingredi
post commissionem absque lotionem. Mos idem ob-
tinuit quoque apud *Græcos*. Hinc est, quod
Sacerdotes *Ægyptii*, instantibus inprimis Fe-
stis sacris, abstinere debuerint inter alia & an-
te omnia, à commistione cum mulieribus, πρὸ
δὲ πάντων ἀφροδισίων, καὶ ὁμιλίας γυναικείας. Ita *Che-
remon* apud *Porphyrum* de *Abstinent*. L. IV. c. 7.
De *Græcorum* Ritibus, qui huc pertinent, lege
Joh. Meursium in *Eleusiniis* c. 7. De *Romanis* ita
Tibullus L. II. *Eleg.* I.

Vos quoque abesse procul jubeo (discedite
ab aris)

Queis tulit hesternæ gaudia nocte Venus.
Casta placent Superis, pura cum veste ve-
nite

Et manibus puris sumite fontis aquam.

Transiere forsitan, quod multi volunt, hujus-
modi Ritus ab ipsis Judæis ad Gentes. Con-
trarium prætendit *Clericus*, migrasse has con-
suetudines à Gentilibus ad Judæos, quia hu-
jus generis Purificationes in usu fuerint etiam
ante Legem. Mihi videtur aliquid heic sese
immiscere de ipso Jure Naturæ, quod purita-
tem ut morum ita & externam corporis sua-
det. Quidquid sit, habent inde quod discant
Christiani, illi inprimis, qui omnis generis im-
munditie tum morali, tum externa, sese eheu-
nimium quantum polluant, à casta puritate
remoti. Non equidem est, quod supra jam
innui, diffitendum, necessariam inprimis fuisse
& esse munditiam, & sanitati proficuum valde,
in Climatibus illis calidioribus Orientis: sed
neque Medicos nos latet, plurimos generari
Morbos ab immunditie in casibus,
de quibus nunc agimus.

TAB. CCLXXVI.

Leuit. Cap. XV. vers. 19 - 28.

19. Mulier verò quæ fluxum habuerit, fueritque fluxus ejus sanguis de carne ejus, manebit septem dies in mensibus suis: quicumque eam tetigerit, immundus erit usque ad vesperam.

20. Et omne, super quo illa jacuerit tempore separationis suæ, immundum erit, & omne, super quo federit, immundum erit.

21. Quicumque tetigerit lectum ejus, eluet vestimenta sua, & lotus Aquâ immundus erit usque ad vesperam.

22. Et quicumque rem ullam tetigerit, super qua illa federit, eluet vestimenta sua, lotusque Aquâ immundus erit usque ad vesperam.

23. Et si quispiam stratum, aut instrumentum aliquod, tetigerit, super quo illa federit, immundus erit usque ad vesperam.

24. Et si omnino jacuerit vir cum ea, quæ (a) menses suos habet, immundus erit septem diebus, & omne stratum, super quo jacuerit, immundum erit.

(a) Separatio, dies aut tempus separationis, periphrasis est mensium muliebrium, nam tum separatæ habitabant.

25. Mulier si multis diebus fluxu Sanguinis sui effluerit, quum non sit tempus profluvii sui, aut si fluit supra profluvium suum, omnes dies fluxus immundi judicentur, quemadmodum dies separationis suæ, eritque ipsa immunda.

26. Omne stratum, super quo jacuerit omnibus diebus fluxus sui, sit ei quemadmodum stratum separationis suæ, & omne Instrumentum, super quo federit, immundum erit, quemadmodum immunditia separationis suæ.

19. Mulier quæ redeunte mense patitur fluxus sanguinis, septem diebus separabitur. Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum.

20. Et locus in quo dormierit vel federit diebus separationis suæ, polluetur.

21. Qui tetigerit lectum suum, lauabit vestimenta sua; & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

22. Omne vas super quod illa federit, quisquis attigerit, lauabit vestimenta sua; & ipse lotus aqua, pollutus erit usque ad vesperum.

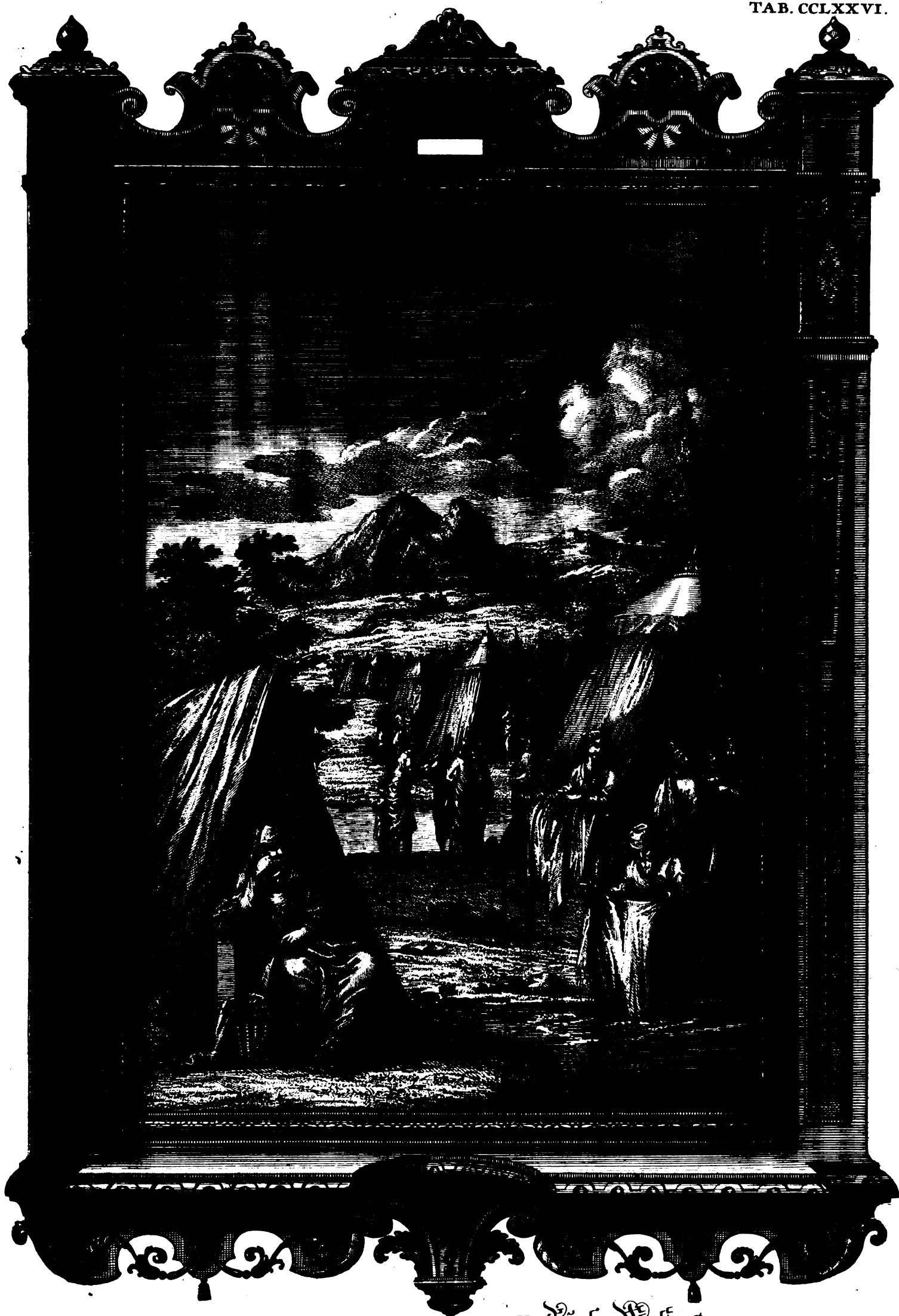
Hic versus 23. ex Hebræo desideratur.

24. Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus; & omne stratum, in quo dormierit polluetur.

25. Mulier quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis, non in tempore menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subjacet huic passioni, immunda erit, quasi sit in tempore menstruo.

26. Omne stratum in quo dormierit, & vas in quo federit, pollutum erit.

27. Et

LEVITICI Cap. XV. v. 19 - 28.
Purgatio menstruatarum.

III. Buch Moses Cap. XV. v. 19 - 28.
Monatliche Weiber-Reinigung.

P. G. Harder sculpr.

27. Et quicumque aliquid istorum tetigerit, immundus erit, is eluet vestimenta sua, & lotus Aquâ immundus sit usque ad vesperam.
28. Et si fuerit mundata à fluxu suo, numerabit sibi septem dies, deinde mundabitur.
27. Quicumque tetigerit eam, lauabit vestimenta sua; & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
28. Si steterit sanguis, & fluere cessauerit, numerabit septem dies purificationis suæ.

Prærendit *Clericus*, præcepisse DEUM onerosis his & aliis hujusmodi Legibus res opinione potius, vel Imaginatione, & consuetudine, quàm in Natura fundatas, & huc, si benè memini, trahit illud Ezech. XX. 25. *Ego dedi eis statuta non bona, & judicia, in quibus non viuent.* Id diffiteri nolim, oneri fuisse multa, tot lotiones, mundationes, separationes, ex commercio Hominum exclusiones. Persuasissimus tamen sum, scopum ex parte Legislatoris fuisse optimum, sanctissimum, sanitati & corporis & Animæ maximè proficuum. Erat peculiū illud DEI non solum ad Idololatriam, sed & Lasciuia, & omnis generis ἀμαρτήματα τῆς σαρκὸς pronum, nec aliter nisi rigore Legum frænari poterat, & in Rationis gyrum cogi. Et inficiari nemo potest, qui vel naturam rei subiectæ inspicit, vel ad Climatis feruorem attendit, vixisse eò saniores, qui sese subjecerant Legibus hoc ipso Textu expressis, ab impuritatibus peccaminosis remotiores, vixisse vitam honestam, socialem, DEO gratam. De Sanguine quouis extrauasato, nemo non nouit, mox fermentari, putrescere, mulieri esse oneri, viro præiudicio, utrique accersere molestias & morbos, unde vel jure, seu instinctu Naturæ, Gentes non solum moratiores, sed quoque bar-

baras, videmus Legum heic præscriptarum, saltem ex tanto, obseruantes. Multa quidem circumferuntur de deleteria Menstruorum qualitate, quæ plus in Imaginatione consistunt, quàm in re. Sed sunt alia, quibus fides negari non potest. Et ipsæ menstruatae non tractant facillè res fermentationi obnoxias. Audiamus *Plinium* L. VII. c. 15. *Nil facile reperiatur mulierum profluuium magis monstrificum. Acescunt superuentu musta, sterilescent tarta fruges, moriuntur insita, exuruntur hortorum germina, & fructus Arborum, quibus infedere, decidunt. Speculorum fulgor aspectu ipso bebetatur, acies Ferri præstringitur, eborisque nitor: alui apum emoriuntur: Æs etiam ac Ferrum rubigo protinus corripit, odorque dirus; & in rabiem aguntur gustatu Canes, atque insanabili veneno morsus inficitur. Quin & bituminum sequax alioquin ac lenta natura in Lacu Judææ, qui vocatur Asphaltites certo tempore Anni supernatans, non quit sibi auelli ad omnem contactum adhærens, præterquam filo, quod tale virus infecerit. Etiam Formicis, Animali minimo, inesse sensum ejus ferunt, abjicique gustatas fruges, nec postea repeti. Inde inprimis factum puto, quod Alpicolæ ad τυροποιήσιν aliaque Lactaria opera non admittant nisi nostri Sexus Homines remoto sequiori.*

TAB. CCLXXVII.

Leuit. Cap. XVII. vers. 7.

Nec ultra sacrificent sacrificia sua Satyris, (a) post quos scortati sunt —

(a) Seirim pilosi sunt & capri, quales Satyros fingunt: intelligit autem Dæmones, qui istis speciebus illuserunt Hominibus, & quos in syluis ac nemoribus coluerunt.

Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas dæmonibus cum quibus fornicati sunt —

Est vox שַׂרִיר *satir*, P. שַׂרִירִים *seirim*, πολύσημος. In Historia Naturali notat ex pilosis Animalibus, seu pilis horridis (à שַׂרִיר *saar*, *horreare*, *horrescere*) *Hircum*. Hunc *Ægyptios* coluisse forte & *Israelitas* in castris, certum. En de *Ægy-*

ptiis testimonia! *Herodot.* L. II. c. 46. Σέβονται δὲ πάντες τὰς αἰγὰς οἱ Μενδῆσιοι, καὶ μᾶλλον τὰς ἑρσείας τῶν θηλαῶν. *Omnes autem Capras Mendesi colunt, sed mares plus quàm scæminas. Diodor.* L. I. p. 55. τὸν δὲ τράγον ἀπεθέωσαν, καθάπερ καὶ περὶ τοῖς ἑλλήσι τιμῆσθαι λέγουσι τὸν Πρίαπον, διὰ τὸ γεννητικὸν μῦθον *Hir-*
Qqq q 2

Hircum autem deificarunt, ut apud Græcos Priapum coli dicunt, propter genitalem partem. Strabo L. XVII. Mendes ubi Panem colunt & vinum Hircum. Imo Μένδης, Mendes & Oppidum, & Hircum, & Pana significat. Eo autem progressa fuit Ægyptiorum impurissima libido, seu Fornicatio, ut & Mulieres Hircis sacris se submiserint. Pindarus.

Μένδης παρὰ Κρημνὸν θαλάσσης,
Νείλη κέρας, αἰγίβατοι
Ὅθι τράγοι γυναιξὶ μίσγονται.

Quod Pindari testimonium allegant Strabo & Ælianus Hist. L. VII. c. 19. Et fuit Herodotus impurissimæ hujus commisionis αὐτόπτης. In Hieroglyphicis frequens admodum Hircinum caput vel baculo, vel Aræ impositum, Fig. A. Ita fuit *Asima Emathitarum* siue Samaritanorum Idolum Hirci figurâ effigiatum, τραγολατρία ab Ægyptiis ad Gentem illam translata. Kircher. *Oedip. Ægypt.* I. p. 369. Baccho caper omnibus Aris cæditur, & Veteres ineunt proscenia Ludi. Quin & *Venus πανδήμιος* Hirco insidet, *Scopæ* statuarii opus apud Pausaniam *Eliac.* II. ἐπιτέργια hinc Plutarcho in *Parallelis* cognominata. *Capram Ægyptiacam* in Jaspide sistit Leon. *Agostino Gemm. antich.* 177. Fig. B. *Venerem marinam* in Lazuli Lapide Caprâ vectam Id. P. II. T. 19. *Capram Junoni* Sacram à Victimario Aræ adductam exhibet Fig. C. in Numo *Pomponiæ Familiæ.* *Capram Vejoui* Sacram Fig. D. cui puerulus insidet, cum Dioscurorum pileis in Familia *Fonteja.* Aspici quoque meretur Fig. E. Numus *Lucretiæ* Familiæ, ubi caput Junonis Deæ caprotinæ pelle amictum, & ex auersa Columna inter duas Capras, supra quam figura stans dextrâ hastam. Sed & datur in *Indiæ* Montibus, in *Africa*, item intra *Sierram Lionam* & *Promontorium Montis* aliud Animal *Orang-Outang* dictum, cujus quoque memini in Esauï Historia, quod cum *Faunis* illis *Satyrisque* Veterum magis conuenit, quàm *Hircus*, imo & cum Textu nostro propter lasciuiam, descriptum amplius & depictum in *Tulpni Obs. Med.* L. III. c. 56. qui & Loca Sacra, quibus

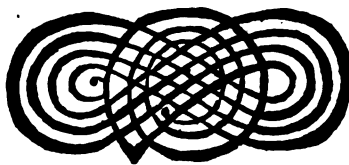
τῶν ἱερῶν mentio fit, ei applicat. Sanè apud *Juuenalem Sat.* 15.

Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci. Et in India Orientali *Simiarum* λατρείαν familiarem ostendit *Andr. Bajerus* ad *Selden. de Diis Syris* p. 306.

Prohibet namque Legislator nomine ἱερῶν hirciformes omnes Imagines, quas colebant Ægyptii, *Panem*, quem pinxere τραγοπρόσωπον, καὶ τραγοσκέλη, caprina facie, hircinis cruribus, ut legimus in *Herodoto*: *Jouem* Thebanum Κριοπρόσωπον arietina facie: *Anubin* caninâ: *Bubastin* siue *Dianam* felinâ. Hujusmodi Idola haud dubiè intellexerunt LXX. qui ita vertunt nostrum Textum, & θύσαντες ἐπὶ τὰς θυσίας αὐτῶν τοῖς ματαίοις, vanis, i. e. Idolis, est sanè nihil, εἰδὼν. εἰδὼλον ἐν κόσμῳ I. Cor. VIII. 4. & Αἴ. XIV. 15. ἀπὸ τῶν ματαίων ἐπιστρέφον est, conuerti ab Idolis. Etiam 2. Par. XI. 5. in Græca Versione legitur, *Jeroboamum* Sacerdotes excelsorum constituif-
se τοῖς εἰδώλοις καὶ τοῖς ματαίοις.

Imo & sunt ἱερῶν ipsi *Dæmones*, culti in Idolis. Ita intelligunt Chaldæi, Syrus, Arabs uterque, *Hieronymus*, Hebræi omnes. Ita quoque *Jes.* XIII. 21. XXXIV. 14. Iidem sunt *Aquile* τριχῶντες. *Procopius.* τὰς δὲ φασὶ τριχῶντας Ἀκύλας ὠνόμασε, δηλῶν κάθυλον, καὶ ἐσκοτισμένον δαίμονα. Antiquissimis temporibus creditum, comparere *Dæmones* Hircorum specie, & *Satyrorum*, & creditur adhuc, saltem à superstioso populo. Fortè & prisci Patres, ut *Pannum*, *Faunorum*, *Satyrorum* cultum Neochristianis tantò confidentius dissuaderent, *Dæmonum* esse illum eò fortius & frequentius inculcarunt.

Rectè proin ἱερῶν *Satyros* vertit Latina nostra: siue intelligas naturales illos in India frequentes, proteruos adèd & salaces, ut mulieres saltus adeuntes haud rarè insultent, siue *Dæmones* illorum forma apparentes. De illis legas apud *Plinium* L. VII. c. 3. *Animal* esse *quadrupes*, in *subsolanis* *Indorum* montibus, *pernicissimum*, *humana* effigie, sed *pedibus caprinis*, *toto corpore villosum*. *Nihil habens moris humani*, *gaudens sylvarum latebris*, *fugiens Hominum commercia*. In qua descriptione sunt quidem nonnulla, quæ merentur correctionem.

LEVITICI Cap. XVII. v. 7.
Τραγο-σατυρολατρεία.

III. Buch Mos. Cap. XVII. v. 7.
Hock-Affen-und Waldgötter-Dienst.

I. A. Fridrich sculps.

TAB. CCLXXVIII.

Leuit. Cap. XIX. vers. 19.

— Ne facias coire jumentum tuum mixtim, neque agrum tuum mixtim feras, vesteque ex Lana & Lino contexta (a) ne induaris.

(a) Non ascendat super te. Ebr.

Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non feres diuerso semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non indueris.

Quod si ad Literam intelligenda sit hæc Lex, prohibita Judæis fuit Mulorum propagatio, Phaseolorum & Brassicæ in eadem Horti areola cultura, neque tolerari potuisset frequens hodie Pannorum semilaneorum & semilineorum fabrica. Hebræum קִלְבַּיִם *Cilbaim*, Græci vertunt *ἑτεροζυγον*, *alterijuge*, Hieronymus *alterius generis Animantia*, Arabs uterque *duas species*: nostra *Versio mixtim*, quæ Syriacæ congruit, si nimirum duæ species in coitu misceantur. Ita occurrit apud *Virgilium* L. VII. *Æneid*.

Mista Deo mulier —

Apud Judæos vapulabat non solum, qui duplicis generis Animalia, seu domestica, seu fera, commisit, sed qui duntaxat prouocauit marem ad conscendendam foeminam. Qui tamen videbat, in eodem stabulo, quo licebat simul claudere heterogenea, ea concumbere, non tenebatur illa separare. Si mundus fuit uterque parens, licitus erat progeneri esus. Applicatiua erat Lex non solum ad species, sed & ad Genera. Sic ex Canino non licebat Lupum miscere cum Cane, ex Caprino Capræ marem cum Capra, Equum cum Mula, Mulum cum Asina, Asinum cum Onagro. Sed quidem in eadem specie licuit Bouem domesticum committere cum fero. Plura & alia hujus generis habet R. *Moses* in *Traët. Gilaim* c. 9. *Maimonides* Libri *Jad*. Tom. III. f. 72. 73. R. *Isaac* in *Ammude gola* c. 163. *Philo* Lib. de specialibus Legibus, qui inter alia. *τράγον ἰδεῖς*, &c. *Hircum nullus pastor Judæus finet in ouem scandere, neque Bouem in Equam: aut si fecerit, dabit pœnas.* — *Mulos jumentis omnibus quidam præferunt, quod bene compacta neruosaque habeant corpora. Et in Equorum pascuis stabulisque Asinos prægrandes alunt, quos Celones, id est, admissarios vocant, ut Equas ineant. Illæ autem mixtum Animal, mulum scilicet, pariunt, cujus generaturam Naturæ contrariam esse cum sciret Moses, penitus interdixit.* Falluntur proin *Liranus*, Ca-

jetanus, alii, qui Interdictum hoc ad literam intelligi negant.

De causis & scopo Mandati hujus prohibitorii non eadem omnibus mens est. Ad τὸ παρὰ φύσιν prouocat *Philo*, quæ expressio ambiguitate sua haud caret. Si intelligas, præter ordinarium Naturæ morem ac consuetudinem, admitti potest. Sunt quippe raræ ambigenæ commixtiones; nec frequentiores quàm inter Equos & Asinas. Si dixeris, transcendere prorsus Naturæ ordinem, altè nimis euolas. Nam & hujus generis Generationes subsunt Naturæ Legibus, à DEO in Mundum introductis. Et consequentiam nimium extendit R. *Menachem* in *Leuit.* tantum non læsæ Majestatis reos pronuntians eos, qui hujusmodi commixtiones admittunt. *Si quis heterogeneorum generationem procurat, idem est ac si crederet, DEUM sanctum benedictum non perfecisse quidquid necesse est, adeoque plures vellet Creaturas addere, atque ipsi adesse in Mundi Creatione.* — *Qui mutat species, & miscet heterogenea, Regii Numismatis typum adulterat.*

Morales causas, imo mysticas & Typicas, producant alii. Deterreri Homines à promiscuo & illicito concubitu; *ὁμιλία ἐκνόμῳ* vel *ἐκδόμῳ*, juxta *Philonem*, *παράνομη μίξις*, illegitima commixtione, juxta *Theodoretum* Qu. 27. in *Lev.* etiam fidelium cum infidelibus. Ita *Apostolus* 2. Cor. VI. 14. *μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγῶντες ἀπίστοις.* *Hesychius*, ne Circumcisionem simul & Baptisma sectentur fideles. Allegorias alias formant alii, nam *ἀλληγορηφίλοις* nullus est Allegoriarum finis.

Præterdit *Spencer* *Leg. Mos. Ritual.* L. II. c. 20. vetari duntaxat hac Lege Judæis conjunctionem Asinini & buceri generis in Agricultura, uti *Deut.* XXII. 10. *Non arabis cum Boue & Asino simul.* Sed & cultum Veneris & Priapi, omne genus inhonesti, Dæmonis cultum, Idololatrarum morem, qui soliti fuerint sub certis constellationibus conjungere Animalia diuersorum generum. Refutat eum *Clericus Comm. in Lev.* qui Symbolica hac Lege vetari vult nefandos concubitus, & connubia

R r r

bia

bia cum Idololatriis, & objectiones, quæ contra explicationem hanc produci possent, diluit. Sed vidimus supra, non merè fuisse symbolicam hanc Legem, sed quoque ad Literam debuisse obseruari.

Neque agrum tuum mixtim seras. Sunt heic rursus Physicorum qualescunque rationes triuolæ nimis, quàm ut satisfacere queant ex omni parte. Sunt equidem Plantæ, quæ in eodem solo juxta inuicem cultæ non lætè cresunt, ut una alteram antipathico velut odio destruat: Sunt è contra aliæ, quæ velut sympathico amore fausto omine surgunt sociæ. Brassicam sanè non in consortio fert Vitis, quia illa ob pororum laxitatem omne huic alimentum surripit. Et adeò sæpe scrupulosi sunt nostrates, ut non solum Brassicam, sed quoque Phaseolos, Pisa, Olera alia & Legumina vineis excludant. Sed multum hac in re pendet à soli bonitate: ubi præpingue id est, vel etiam fimo probè saturatum, nil impedit, quò minus inter Vites aliæ Plantæ coli possint: id est, quod videre licet in Valle Tellina, Italia, Prouincia, Linguedocia. Opponit heic rursus *Spencerus* hanc Legem consuetudini Idololatrarum, qui Semina mista Numinibus variis consecrarint, uberiores inde segetes expectantes. Ita dicuntur *Zabii* seuisse simul *Hordeum* & *Uuas passas*, fortè in honorem *Cereris* & *Bacchi*. v. *Maimonid. More Neuoch*. P. III. c. 37. Sed idem fortè absque superstitione fecere *Zabii*, quod hodie faciunt Galli & Itali. Propterea recurrit heic rursus *Clericus* ad significationem symbolicam, commercii euitationem cum alienigenis Idololatriis.

Minus adhuc inuenit quod dicat Philosophia Naturalis *de veste ex Lana & Lino contexta* שְׂבִיטָה *Schaatnez*, nempe *ex Lana & Lino simul*, ut explicat *Moses* Deut. XXII. II. cujus nempe stamen sit lineum, subtegmen laneum, vel vice versa. Vertunt LXX. *Κίβδηλον*, quod

propriè notat Numum subæratum, ubi *Æs* argentea lamina est tectum. *Quæ res* (inquit *Clericus* in *Comm.*) *per se neque laudis neque vituperii capax est, sed etiam ex usu Pontificis maximi, qui Vestes ex Lana, Lino & Auro mistas gerebat.* Hinc de hac nostra Lege ita *Josephus* L. IV. c. 8. μηδὲς δ' ἐξ ὑμῶν κλωσὴν ἐξ ἐρίων καὶ λίνου σὺν φορεῖται, τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταύτην ἀποδείχθαι. *Nemo ex vobis textam ex Lana & Lino stolam gerat, Solis enim Sacerdotibus est concessa.*

Hanc Materiam non ante dimitto, quàm Lectori notam reddam *Theodori Batti Dissertationem de modis seminandi diuersa Semina Hebræorum veterum ad illustranda commata Leuit. XIX. 19. Deut. XXII. 9.* Præf. *Theod. Dassouio* Witemb. 1695. 4. imò & succum extraham. Dispercebant Judæi semina in tres præcipue Classes. 1. *Tebhua*, semina prouentus, *Triticum*, *Speltæ*, *Hordei*, *Auenæ*, *Secalis*, verbo, *Frumentorum*. 2. Semina *Leguminum*, *Phaseoli*, *Pisi*, *Lentium*, *Oryzæ*, *Milii*, *Cicerum*, *Papaueris*; ubi notandum, *Oryzam* & *Milium* potiori jure potuisse adjici primæ Classi, *Papauer* tertiæ. 3. Semina *Hortensium*, *Cepæ*, *Porri*, *Allii*, *Fœniculi*, *Rapi*. שְׂבִיטָה vocabant, ubi vel diuersarum Classium semina mixtim fuerunt Terræ tradita, vel non in distantia sufficienti locata, ut una Planta alteri potuerit alimentum subtrahere. Si fortè casu Semina fuere inuicem mixta, debebat unum genus ab altero separari, ut illius vix remanserit $\frac{1}{2}$. Hoc si effectui fuit datum, liberabat Hominem à transgressione Legis. Sed quoque attendi debebat certa & sufficiens Seminum diuersi generis ab inuicem distantia, in Agro 10. ulnarum undique, in Horto 6. Palmorum. Nec poterat series Cucumerum poni juxta seriem Cucurbitarum, sed debebant poni binæ Cucumerum series, ac Cucurbitas inter & Cucumeres fossula duci. Patebit id luculentius ex adjectis figuris.

TAB. CCLXXIX.

Fig. A. Primus modus ex licitis, quo exhibentur 4. genera Seminum in ambitu, & quintum in medio.

Fig. B. Secundus exhibet nouem diuersa Seminum genera, quorum singula ab inuicem distant $1\frac{1}{2}$. palmo.

Fig. C. Tertius, quo 13. sistuntur Semina, singula $1\frac{1}{2}$. palmi distantia.

Fig. D. Quartus ex licitis, qui ostendit 18. diuersa semina, singula $1\frac{1}{2}$. palmi distantia.

Fig. E. Primus modus ex illicitis, Cilajim, si duo Seminum genera sibi inuicem prope ni-

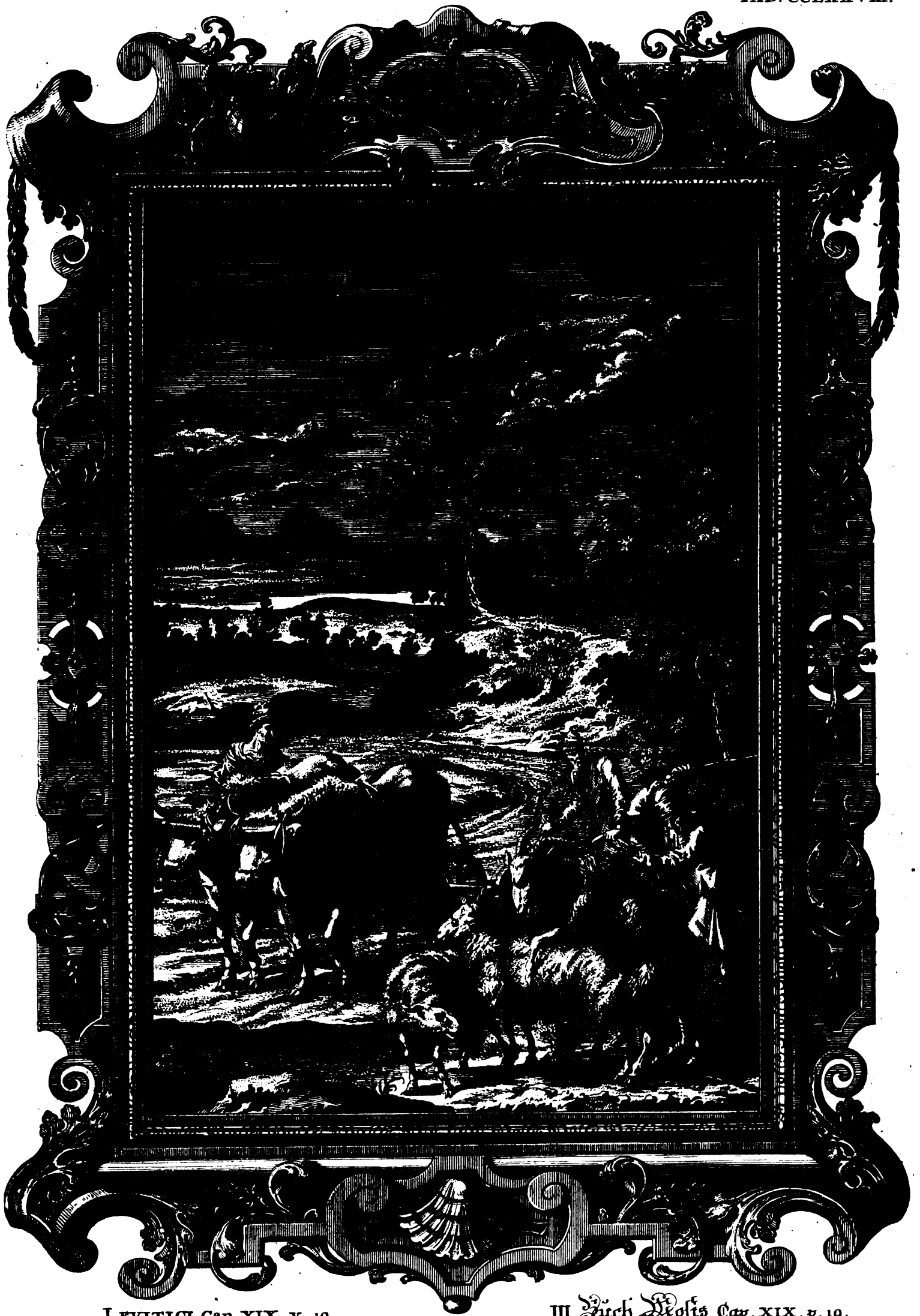
mis erant adfita, commutandus facile in licitum per intermediam fossulam.

Fig. F. Secundus repræsentat 5. diuersa Semina, ultra lineam protensa.

Fig. G. Tertius visui offert 9. diuersa Semina non $1\frac{1}{2}$. palmum ab inuicem distantia.

Fig. H. Quartus ex prohibitis, rursus sistit 9. diuersa Semina spatio 28. Palmorum quadratorum Terræ condita, quæ juxta Legem includi debebant 27.

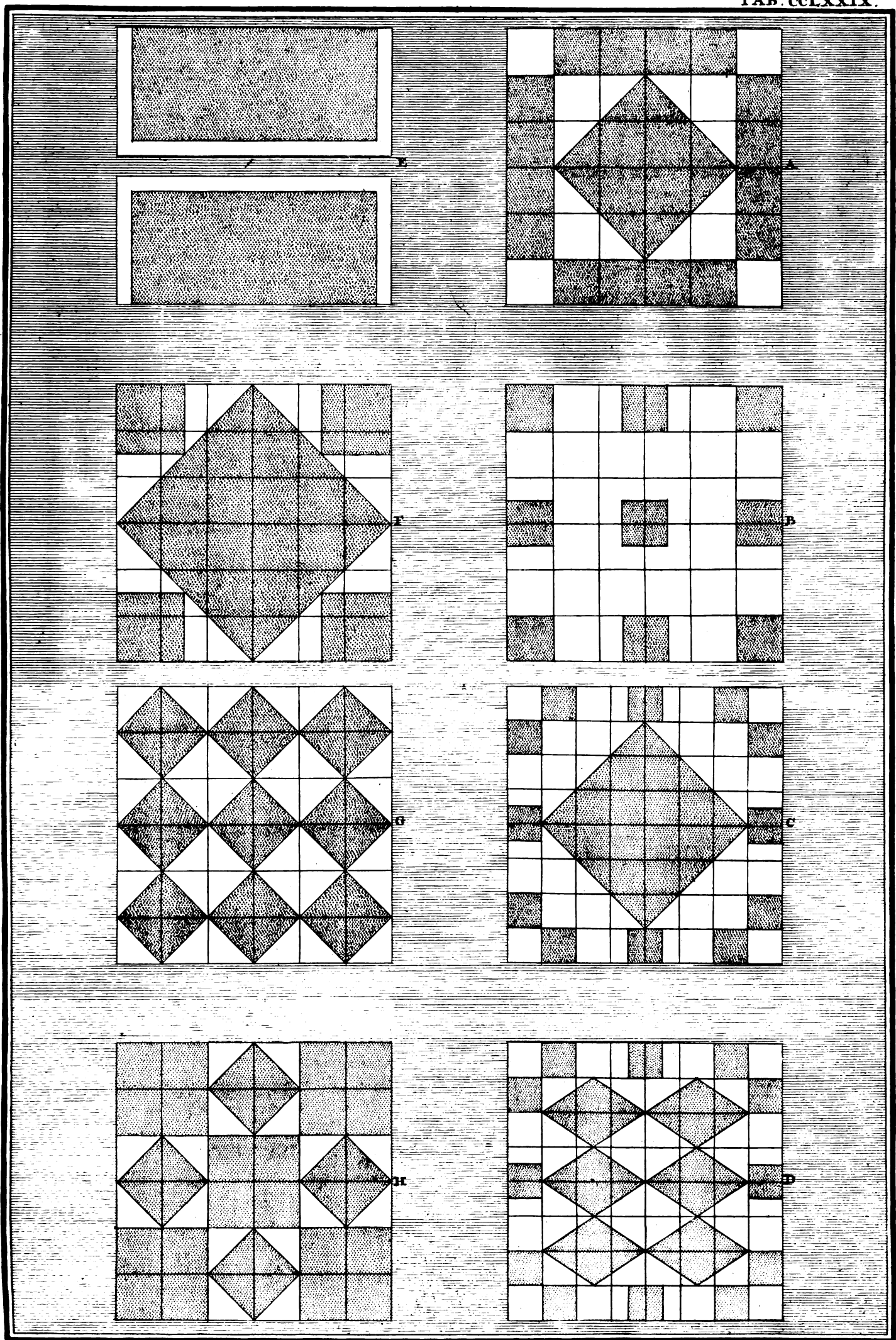
TAB.

LEVITICI Cap. XIX. v. 19.
Ετεροζυγία prohibita.

III. Buch Moses Cap. XIX. v. 19.
Ungleich - artige Vermischung.

I. A. Friderich sculp.

LEVITICI Cap. XIX. v. 19.
Σπορος licitus et prohibitus.

III. Buch Exodus Cap. XIX. v. 19.
Erlaubtes und verbotenes Feuer.

I. Stridbeck sculps.

TAB. CCLXXX.

Leuit. Cap. XIX. vers. 35. 36.

35. Ne feceritis quidpiam iniqui in iudicio, in dimensione, in pondere, & in mensura. 36. Bilanx iusta, Lapides iusti, Ephajustum, & Hin iustum sit vobis. —	35. Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura. 36. Statera iusta, & æqua sint pondera, iustus modius, æquusque sextarius: —

PRæcipit id DEUS, qui omnia fecit in Mundo certo Pondere, Numero, Mensura, & hoc ipso ordine conseruat, ut pro conseruatione Societatis sit certa in Commerciis norma, sicque in emptione, venditione, permutatione, contractu omni cuilibet adjudicetur, quod suum est: Societas humana formatur ita ad regulam Rei illius publicæ totius Mundi. Ingreditur talis modi constitutio pomœria ipsius Juris Naturæ, ut vix offendas barbaram Gentem, quæ illa careat. Est מִדָּבָה *middab*, dimensio, mensio, mensuratio, quæ fit pede, ulnâ, palmo, Geometriæ objectum: sic mensurare solemus Agros

Pannos, Lineas, Superficies, Corpora: מִשְׁכָּל *mischkal* pondus, pro examine rerum grauium: מִשׁוּרָה *mesurab* mensura caua tum pro ficcis, tum pro fluidis, quâ metiri solemus Liquores, Vinum, Oleum, Frumentum, Legumina. Sunt hi termini generales, speciales sunt אֲבָנִים *abanim*, quæ vox propriè notat *Lapides*, forsan quodd cæsis Lapidibus ponderum loco uterentur. Eodem sensu nos ponderum exemplaria vocamus *Stein*, *Pfund-Stein*, *Lapides* quoque habet Latina, *Pfund* vernacula nostra. Sequuntur הֵין *Hin* & אֶפְבָּה *Ephab* mensuræ binæ determinatæ magnitudinis, prior pro fluidis, posterior pro aridis, de quibus alibi.

TAB. CCLXXXI.

Leuit. Cap. XXI. vers. 18. 19. 20.

18. Quicumque vitium habuerit, non debet appropinquare, si videlicet sit cœcus, aut claudus, aut Nasum habens depressum, aut si monstrosus sit membris. 19. Aut qui contritum habet Pedem, aut Manum confractam. 20. Aut gibbosus (a), aut minutus (b), aut vitiato oculo, qui scabiem habet purulentam, aut aridam mordicantem, aut qui est testiculo obligato. (c)	18. Nec accedet ad ministerium ejus: si cœcus fuerit, si claudus, si vel paruo vel grandi vel torto naso. 19. Si fracto pede, si manu. 20. Si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.

(a) Pro gibbofo quidam legunt, qui habet supercilia coeuntia. Gab enim supercilium significat etiam.
 (b) Pro Dak minuto quidam legunt pellem in oculo habens.
 (c) Herniosi aut rupti obligatos habent testiculos.

Conueniebat inprimis Cultui Veteris Testamenti, ut mundities externa in rebus ipsis, ita gravitas in personis administrantibus, ne fortè horum vitio caderet in despectum ipse Cultus divinus. Solet autem inprimis Plebs pro imaginario suo conceptu affici magis rebus, quæ in oculos incurrunt, quàm interna rei ipsius essentia. Hinc est, quod adhuc obtineant Leges non solum circa pretiosum ornatum, sed & Sacerdotum ac Monachorum sanam constitutionem, à deformitate etiam alienam in Ecclesia Romano-Catholica. Imo verò offendimus hujus generis Ritus & Præcepta apud Gentes. Apud *Athenienses* Lex fuit, *θαλλοφόρος τῇ Ἀθηνᾷ τὰς καλὰς γέροντας ἐκλέγεσθαι*, *Senes Mineruæ Oleæ ramum Panathenæis gestantes formosos eligi*. Extat ea in *Xenophontis Symposio*. Alia Lex Sacerdotes integro corpore esse volebat. Auctor *Etymologici Magni* voce ἀφελής. ὁ ὕγιος τὸ σῶμα καὶ ὁλόκληρος. ἔτιω παρὰ Ἀθηναίους. *Sanus corpore & integer*. Sic apud *Athenienses*. Deinde, οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς ἐδοκιμάζοντο Ἀθηνῶν, εἰ ἀφελῆς καὶ ὁλόκληροι. *Reges (Sacrorum causa creati) & Sacerdotes examinabantur Athenis: num sani essent & integro corpore*. Exin lucem accendit *Clericus Josepho* L. III. c. 10 ubi ait, DEUM jussisse *Sacerdotes ἀφελῆς εἶναι πᾶσαν ἀφελειαν, sano prorsus corpore esse*, quibus opponit τὰς μὴ ὁλόκληρους. Et sanè videtur Lex ipsa Naturæ præscribere integritatem Corporis, ne despectui sit ipsius cultus sacri externa deformitas.

Sed videamus singillatim vitia illa Corporis, quæ Virum excludebant à Sacerdotio; quæ quidem aliàs non omnia ex æquo videntur exclusivam dare: sanè jure potiori arcetur *Ἰπύερ* quàm *Ἰσσεαχ*, cæcus quàm *κλαυδus*, quia ille priuatur beneficio Sensus ad functiones obeundas absolute necessarij, hic non est nisi deformis. *Ἰπύερ Charym*, LXX. vertunt *κολοβορίν*, Vulgata *naso paruo vel grandi*, Nos *Nasum habens depressum, Clericus Naso mutilum*, Talmudici simum, hinc Romanis *Simia* à *Similitate*. Hebrææ voci affinis est Græca ἄριμος; *Hesychius* ἄριμος, πίθηκος. Quod vocabulum à Tuscis deriuat *Strabo* L. XIII. τὰς πιθήκας φασὶ παρὰ τοῖς τυρρηνοῖς ἄριμους καλεῖσθαι. *Onkelos* habet *קולבון*, *κολόβοριν*, τῶν LXX. manifestè notat *narem mutilum*, *κολώβωμα τῆ ρινός*. *Ἰπύερ Sarua* LXX. *ωτότμος*, i. q. *aurem sextam habens*. Vulgata, *torto naso*. *Jonathan*, cui *luxatum est Femur*. *Clericus*, aliqua redundantia insignis, quod ipsi videatur opponi voci *קור*, & quia varia deriuata Arabicæ radicis *قر* res prælongas denotent, ut proin pertineat tum hæc vox, tum præcedens non ad Membrum aliquod speciale, sed in genere ad membra corporis vel excessu vel defectu deformia. Sic sentit quoque utraque Tigurina de voce *Ἰπύερ* quam reddit, *monstrosus membris, Glieder die sich nicht schiken*. Etiam *Bocharto Hieroz.* P. I. L. II. c. 46. ubi

recenset Ouium vitia, *Ἰπύερ* est Animal, cùm è partibus, quæ geminæ sunt una est altera longior & extensior.

v. 19. Exclusis accensetur, qui *contritum habet pedem*, aut *manum confractam*. Existima-uerim heic, non tam intelligi Fracturam simplicem benè restitutam, & callo mediante ita solidatam, ut corporis inde nihil decedat vel formositati, vel robori: sed Fracturam talem, quæ facta fuit cum contusione, & subsequam habuit deformitatem, vel membri distortum situm, vel decurtationem, vel Fistulas, vel Cariem: hinc emphatica magis mihi videtur nostra utraque Versio, quæ habet *contritum pedem, manum confractam, einen zerbrochenen Fuß oder Hand*, quàm *Clerici*, qui simpliciter habet *Pedem fractum*, aut *manum fractam*.

Reliqua Vitia recensentur v. 20. *גִּבֵּן* gibben, LXX. *κυρτός*, Vulgata *gibbus*. *Onkelos* *גִּבִּין* gibin, Samaritanis *גִּבִּי* gebi. Obscura est Chaldæorum quorundam Paraphrasis, *cujus palpebra tegunt oculos*. Stamus pro *Gibbositate*, vitio, quod incurrit in oculos, despectui exponit Hominem, imo gibboso ipsi multum demit de suis viribus, ad cultum Leuiticum necessariis, sæpe etiam Respirationem reddit difficile. *דַּק* dak LXX. *ἑφελος*, qui *ἐφελίδας, maculas habet in facie*, Vulgata *Lippus*, quasi legisset *רַק* rak. *Onkelos* *נָקוּד* Samar. *נָנִי* nanus. Chaldæi nonnulli, *cui non sunt pili in palpebris*. Sed propriè *דַּק* notat *minutum*, quo Vocabulo utitur quoque Latina, aliis *tenuem & macilentum*, ut intelligitur Homo tantæ gracilitatis, quam propter deformis sit, aut infirmus viribus. Ita sumit *Clericus*, & Vernacula nostra exprimit per vocem *rabn*. Starem ego potius pro *nano*, pygmæo, exiguæ staturæ Homine, graciles sanè & macilenti, si cætera benè sint constituti, non recensentur inter deformes, & functiones suas facilius longè obeunt, quàm obesi, ventricosi.

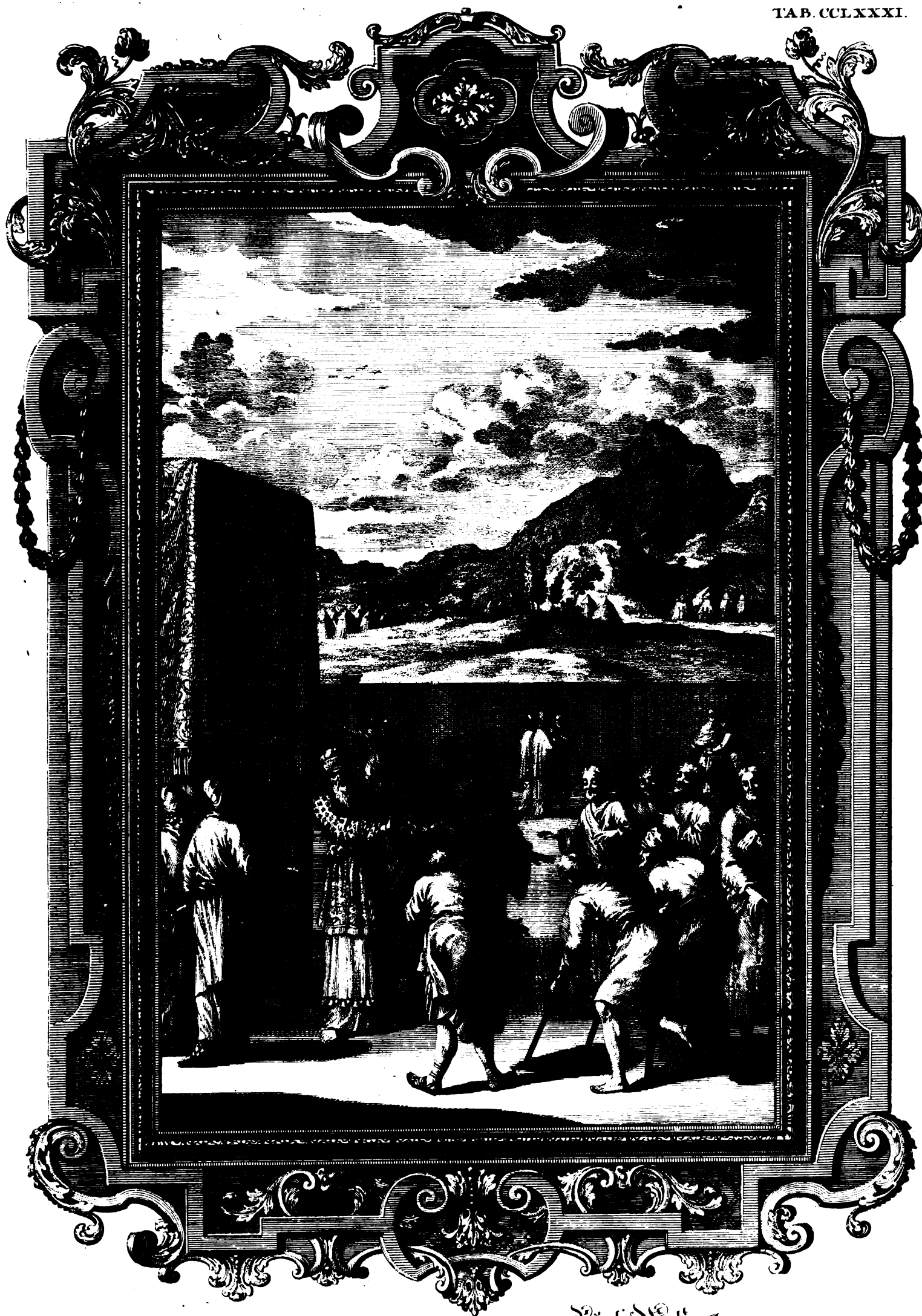
Sequitur *תְּבַלְלִי בֵּעֲנוֹ* theballyl beeno, LXX. *Πτίλος τὰς ὀφθαλμοὺς*, *Hieron. albuginem habens in oculo*, nostræ versiones, *vitiato oculo, der ein Fell auf dem Aug bat*, *Onkelos* *חִילִיז* Chiliz, alii Chaldæi *חִילְזִין* Chilzin *suffusionem* interpretantur. A Chaldaico forsan est Græcorum *χάλαζα*, *χαλάζιον*, quod *Ægineta* definit *ἄργε ὑγρὴ σύστασι κατὰ τὸ βλέφαρον, concretionem lenti aut albi humoris in palpebra*: *Galenus in Definitionibus* περιφρητικῶν ἐνδοθεν τῶν βλεφάρων ἐπάσματα γεγραμμένα, εἰκότα τῇ χαλάζῃ, *rotunda quedam tubercula in interiori parte palpebræ impressa, Grandini similia*. *Celsus vitium in Palpebris, quod digito mobile buc vel il-luc impellitur, non dissimile illi, quem κριθὴν vocant*. Intelligendum putem non tam specialem hunc Morbum *χάλαζα* dictum, qui non incurrit in Oculos, nisi palpebra inuersa, sed potius *Albuginem* ipsam, aut etiam *Catarrhatam*, quæ quidem non tam offendit visum aspicientis, quam officit functionibus obeundis, imò oculum reddit cæcum.

LEVITICI Cap. XIX. v. 35. 36.
Suum cuique.

III. Buch Moses Cap. XIX. v. 35. 36.
Einem jeden das Seine.

I. A. Friderich sculp.

LEVITICI Cap. XXI. v. 18. 19. 20.
Sacerdotii incapaces.

III. Buch Moses Cap. XXI. v. 18. 19. 20.
Unfähige Priester.

C. Spörliu. sculp.

Leuit. Cap. XXII. vers. 22. 23. 24. TAB. CCLXXXII. 341

גַּרְבִּי garabb LXX. ψώρα ἀγρία, Vulgata *jugem habens Scabiem*, Onkelos גַּרְבִּי garbon: *Jonathanis paraphrasis, qui plenus est scabie sicca*: Nobis, *qui scabiem habet purulentam*. Intelligitur, quantum quidem videtur, *Scabies humida*, in pustulas pure plenas eleuata, *eine stießende Raud*, qui Morbus necessariò à purissimo illo cultu excluderat eo affectos: Uti quoque affinis huic גַּלְלֶפֶתֶת jallepheth, LXX. λειχήν, Vulgata *Impetigo*, nempe *Ægyptiaca* illa, de qua *Plinius* L. XXVI. c. I. *Grauißimum ex his Lichenas appellauere*, Græco nomine: Latine, quoniam à mento fereoriebatur, *joculari primum lasciuiâ, mox & usurpato vocabulo mentagram: occupantem in multis totos undique vultus, oculis tantum immunitibus, descendentem verò & in colla, pectusque ac manus, sædo cutis fursure. Impetiginis quatuor recenset species Celsus* L. V. c. 28. unam

alterâ pejorem, quas nunc specialius describere non vacat. Latina nostra habet pro גַּרְבִּי scabiem aridam mordicantem, vernacula pro גַּרְבִּי & גַּלְלֶפֶתֶת, *der eine dünne oder grüne stießende Raud hat*, quæ videtur per priorem exprimere *Scabiem siccam*, nobis *der Mager* dictam, per posteriorem *humidam*.

Agmen claudit מֶרֹאֵךְ meroach aschech, LXX. μονόρχις, Vulgata *herniosus*, nobis, *qui est testiculo obligato, der gebrochen ist*. Videtur sanè intelligi *Herniosus*, ille in specie, qui *Herniâ* laborat *intestinali* in Scrotum descendente, vel etiam ἐπιπλοκήλη: Imò & huc trahi potest ὀμφαλοκήλη, *Hernia item seminalis & carnosâ*; qui Morbi omnes abscondi quidem poterant sub Veste Sacerdotali, sed tamen impedimento fuere in functionibus sacris.

TAB. CCLXXXII.

Leuit. Cap. XXII. vers. 22. 23. 24.

22. Cœcum aut confractum, aut Labiis scissum, aut verrucosum, quod Scabiem habet purulentam, aut Impetiginem, ista ne offeratis DOMINO, nec ignitum sacrificium ponetis de illis super Aram DOMINI.
23. Bouem aut Pecudem enormibus aut contractis membris facere poteris pro voluntario dono, at pro voto non erit acceptum.
24. Quod impulsu fractum est, aut contusum, aut ruptum, aut exectum, ne sacrificetis DOMINO, & in Terra vestra ne feceritis.

22. Si cœcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea DOMINO, nec adolebitis ex eis super altare DOMINI.
23. Bouem & Ouem, aure & cauda amputatis, voluntarie offerre potes, votum autem ex iis solui non potest.
24. Omne animal, quod vel contritis, vel tufis, vel sectis, ablatisque testiculis est, non offeretis DOMINO, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis.

Insinuant tres proximè præcedentes Versiculi 19. 20. 21. in sacrificium offerri debere, quæ sunt τέλεια, sine Vitio: imo suadet Ratio, DEO grata esse non posse, quæ nobis sunt abjecta. Etiam Gentium hæc fuit attentio. *Herodoto* teste L. II. c. 37. & 38. *apud Ægyptios* debebat Sacerdos inspicere, *pecude cum stante & erecta, tum etiam resupinata, Linguâ item exerta, an pura esset*, καὶ ὁρθὰ ἐξεῶλος καὶ κτηνός, καὶ ὑπτίᾳ, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξαέρυσας. εἰ καθαρή. Sic apud *Athenienses* debebant Victimæ ἐκκρίνωσθαι, unde ἐκκρίτων ἱερῶν, *delectarum hostiarum* meminit in Axonibus *Solon* apud *Plutarchum*

in ejus *vita*. p. 91. Et bonæ victimæ κριτήρια ordine recenset *Pollux Onomast.* L. I. c. I. τὰ δὲ προσακτέα θύματα, ἱερῆα, ἄρτια, ἄτομα, ὁλόκληρα, ὑγιή, ἄπηρα, παμμελῆ, ἀρτιμεμῆ, μὴ κολαβὰ, μηδὲ ἑμπήρα μηδὲ ἡκρωτηριασμένα, μηδὲ διάσροφα. Σόλων δὲ τὰ μὴ ἑμπήρα καὶ ἀφελῆ ὀνόμασε. *Homerus Iliad.* A. v. 66. *Capras Apollini* μακτandas vocat τελείας. Ubi *Scholias*τες. τὴν ἡλικίαν ἣτοι ὁλόκληρων, λεωβημένον γὰρ ἔθυσται, ἀλλ' ὑγιὲς ἡ τῶν τελευμένων θυσία, *etate aut membris, nam vitio laborans non maclatur, sed sana est sacra rite facientium victima*. Hæc *Clericus* in *Comm.*

S s s s

Ut

Ut autem scirent Judæi, qualia nam vitia Animal ab Aris excludant, enumerat ea distincte Moses ex dictato Legislatoris Supremi. Ea videbimus ordine. 1. *עוור* *auuæreth*, cæcum seu etiam *cocles*, utrumque enim vox illa vult. 2. *שבור* *schabur*, fractum, scilicet in Femore aut Crure. 3. *חרוז* *charuz*, mutilum, LXX. *γλωσσότμητον*, Vulg. *cicatricem habens*; *Jonathan*, *quibus palpebræ aut oculi contusi sunt*. *Ferrarienses* *tajado*, i. e. mutilum. Nostra Latina *labiis scissum*, vernacula *wund*, quæ ab inuicem differunt, ut Genus à specie. Optima est, quæ dat *mutilum* à *חרוז* *charuz*, *abscindere*, ut indicetur Animal, cui pars quædam corpore est resecta, ut e. g. cauda. Sic Athenis *κολάρας* victimas mactare fuit nefas. *Aristophanes* in *Acharnensibus*. v. 784.

Δ. Ἄλλ' ἂν θυσίμους εἴναι αὐτοὺς. Μ. Σαμὰν, Πᾶς ἂν θυσίμους εἴναι; Δ. Κέρον ἂν ἔχει.

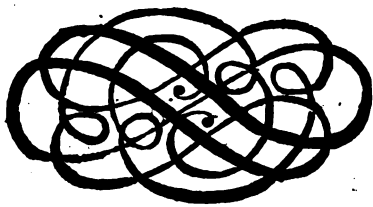
D. Verum hæc sacrificari nequit. M. Cedo, Qui sacrificari nequeat? D. Caudam non habet.

4. *יבל* *jabbalath*, LXX. *μυρμηκίοντα*. Est autem *μυρμηκία*, *Myrmecia*, Verrucæ species, quam ita describit *Celsus* L. V. c. 28. *Myrmecia* vocantur humiliores (Verrucæ) *thymio*, durioresque: quæ radices altius exigunt, majoremque dolorem mouent, infra lata, supra autem tenuia minus Sanguinis mittunt: magnitudine vix unquam Lupini modum excedunt. *Onkelos* *יבל* *jablan*. Samaritanus *חבלי* *chabli*. *Jonathan*, *cujus oculi percussi sunt, misto albo cum nigro*. Vulgata, *papulas habens*, quæ sunt *ψυδρακία*. Plerisque & optimis Interpretibus placent *Verrucæ*. Sic & nostræ Versiones, *verrucosum*, *voller Wartzen*. 5. *גרב* *garabb* est *scabies*, de qua ad Lev. XXI. 19. 6. *יאלפ* *jallepheth*, ibidem memorata, est *Impetigo*, *λεITCH*. Porriginem reddit *Bochart* Hie-

roz. P. I. L. II. c. 46. ex *Auicenna* L. IV. *Fen*. 7. *Tract*. 2. capp. 24. 25. quæ Græcis est *πιτυρίασις*, *furfures*, *tinea*: Sic Vernacula nostra, *grindig*, pro *Imperigine*.

7. *שרוא* *Sarua*, Animal *enormibus Membris*, *das ungleiche Glieder bat*. Ita Nos, sed minus concordēs nobiscum: Latina excessiuam vult magnitudinem, vel, quod alii interpretantur, *superfluum*: hæc intelligi potest de defectu æquæ ac de excessu. Excusari tamen possumus ex Idea de Relatione. v. Leuit. XXI. 18. 8. *קלח* *Kalut*, LXX. *κολοβόκερκον*, *abscissâ caudâ*, vel generatim, quum una pars breuior est & contractior. Sic & nostræ Versiones, quod *contractis est membris*, *das zu kleine Glieder bat*. De hac voce plura *Bochartus* l. c. qui obseruat, *Kalassa* Arabibus dici *Canes Melitenses*.

v. 24. memorantur *וכרות ונתות ונתות ונתות* LXX. habent *θλαδίαν καὶ ἐκτεθλιμμένον, καὶ ἐντομίαν, καὶ ἀνασπασμένον*. Vulgata, *contritis, vel tufis, vel scitis ablatisque testiculis*. Nos, quod impulsu fractum est, aut contusum, aut ruptum, aut excisum: *Zerstossenes, oder Zertrukttes, oder Zerrißenes, oder Aufgeschnittenes*. His quatuor expressionibus excluditur, verbo, Animal castratum, imo indicatur ipse castrandi modus. Græcis proprie *καυκ* *mauk*, compressus est *θλαδίας*, *כחור* *catbuth*, contusus, *θλαδίας*; vel *θλασίας*, *קחנ* *nathuk*, auulsus, *σπάδων*, *כרוח* *caruth*, excisus, *τομίας*, *ἐκτομίας*. Nos in vernacula loco *aufgeschnittenes*, commodius diceremus *verschnittenes*. Illis autem quatuor modis castrari solent Agni, ut fiant *Verueces*, quod ex *Aristotele* & *Columella* patet. Sunt qui cum *Jonathan* & *Josepho* verba ultima, hoc in Terra vestra ne feceritis, ita interpretantur, ut Israelitis castratio omnis fuerit prohibita. Ita hic *Ant*. IV. c. 8. *μη ἐξείναι ποιεῖν ἐκτομίας μήτε ἀνθρώπων, μήτε τῶν ἄλλων ζώων, castrare nec Homines liceat, nec ul-*
lum aliud Ani-
mal.

LEVITICI Cap. XXII. v. 22. 23. 24.
Sacrificia rejicula.

III. Buch Moses Cap. XXII. v. 22. 23. 24.
Zerwerffliche Opfer.

I. A. Fridrich sculps.

TAB. CCLXXXIII.

Leuit. Cap. XXIII. vers. 10.

— Quum veneritis in Terram, quam ego do vobis, & messueritis messum ejus, inferetis Gomer de primitiuis fructibus Messis vestrae ad Sacerdotem.

— Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias messis vestrae ad Sacerdotem.

Est oblatio primitiarum de Frugibus in gratum Diis sacrificium Ritus sine dubio antiquissimus, & forsan cum Ratione ipsa natus, quæ gratam pro beneficiis seruat memoriam. Sanè Clericus in *Comm. hunc morem neque Hebræos Ægyptiis, neque Ægyptios Hebræis acceptum referre debuisse credit, sed utrosque progenitoribus suis*: Quicquid sit, habemus heic expressam Summi DEI Legem, omnibus aliis & ritibus & Legibus anteferendam. Modum, quo oblatus fuerit Gomer, scilicet *Hordei*, nam hæc prima fuit Messis, & tempore *Josephi*, ipse describit *Ant. L. III. c. 10.* *Φεύξαντες τῶν σαχυῶν, &c. postquam manipulum spicarum torruerunt, & pinxerunt, aceribusque & glumis repurgarunt, Assaronem (ἀσσάρωνα, i. e. Gomerum) ad Altare DEO offerunt. Tum pugillum unum ex eo injicientes reliquum Sacerdotibus in usum concedunt, & de-*

inceps publicè & priuatim omnibus licet metere. Apud *Ægyptios* frugum primitiæ consecrabantur *Isidi* ab antiquis temporibus, teste *Diodoro Bibl. L. I. p. 13.* & suo ævo, ἔτι γὰρ ἡ νῦν κατὰ τὸν θερσμὸν τὰς πρώτας ἀμειβάντας σάχους θέντας τὰς ἀνθρώπους κόπτεσθαι πλησίον τῆ θεῆς ἰσιν ἀνακαλεῖσθαι. Nam etiamnum hodie *Messis* tempore homines oblatiis primis spicis demessis, juxta manipulos plangere, & *Isidem* inuocare. Et videt nemo non, vel in hoc solo constitisse ditissimos Sacerdotum redditus. Testem habemus *Philonem Lib. de Præmiis Sacerdotum*, ubi, expositâ Lege de Primitiis, πολυανθρωποτάτη τῆ δὲ ἰθὺς ἀναγκαῖον εἶναι ἡ τὰς ἀπάρχας ἀφθόνως, ὥς ἡ τὸν ἀπορώτατον τῶν ἱερέων, ἐνεκα περιστάσεως τροφῶν, εὐπορώτατον δοκεῖν εἶναι, cum populosissima sit Gens, necesse est Primitias quoque multas esse, adeò ut pauperimus etiam Sacerdotum ob alimentorum copiam ditissimus esse videatur.

TAB. CCLXXXIV.

Leuit. Cap. XXIII. vers. 40.

Die primo accipite vobis fructum Ligni speciosi, ramos Palmarum, & ramos Arboris densæ, & Salices torrentis, lætabiminique coram DOMINO DEO vestro septem dies.

Ebr. manus pro frondibus aut ramis.

Sumetisque vobis de primo fructus arboris pulcherrimæ, spathalæque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo vestro.

Die primo, id est, ante diem primum (nam ille erat feriatum) Festi Tabernaculorum jubebantur Israelitæ accipere *פרי עץ הדר pri ets badar*, LXX. Καρπὸν ξύλου ὡραίου, fructum arboris pulcherrimæ, nobis fructum Ligni speciosi, scilicet de Arboribus præstantissimis, & gestare

& comedere debebant fructus, in gratiarum actionem DEO præstandam occasione collectionis fructuum autumnalium. Tales e. g. sunt Arbores *Citriæ*, quas intelligi vult *Onkelos*. Testem habemus *Josephum Ant. III. c. 10.* Κελεύει — ὀλοκαυσθῆν τε ἡ θύειν τῷ ΘΕΩ τότε χαριστήρια, Φέροντες ἐν ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνας Μυρσίνης, ἡ ἰτέας σὺν

344 TAB. CCLXXXV. Leuit. Cap. XXV. vers. 15. 16.

Κράδη Φοίνικος πεποιημένη τῇ Μήλα τῇ τῆς Περσίας προ-
σόντος. *Jubet* — holocausta offerre, & sa-
cræ gratiarum actionem facere DEO ferentes
manibus ramos Myrti & Salicis, cum ramo Pal-
mæ ita parato, ut ex eo pendeant Mala Persea,
hoc est, Citria. Porro, & speciatim ad tegan-
da tuguria, capiebant עֲנַף עֲנַף עֲנַף *ets aboth*
anaph, LXX. κλάδος ξύλα δασῆς, Vulgata, Ramos
Ligni densarum frondium, Nos, ramos Arboris
densæ, *Meyen von diken Bäumen*, rectius *Aeste*
von diken Bäumen. Tales erant Myrti, מֵרְסִי
badassin, ut vult Onkelos. Confirmat id Nehe-
mias VIII. 15. *Egredimini in Montem, & affer-*
te frondes oleæ, & frondes Ligni pinguis, fron-
des Hadas, frondes Palmarum, & frondes den-
sæ Arboris, ut fiant Tentoria, sicut scriptum est.
(*Egredimini in montem, & afferte frondes oliuæ,*
& frondes Ligni pulcherrimi, frondes myrti, &
ramos Palmarum, & frondes ligni nemorosi, ut
fiant tabernacula, sicut scriptum est.) Quo loco
ad explicandum nostrum Textum nihil est cla-
rius. Consentit *Josephus* l. c. Memorantur
porro תְּמָרִים תְּמָרִים *cappoth Themarim, rami*

palmarum, Palmen-Zweige, Spathæ, & עֲנַף נַחַל
arbe nachal, Salices Torrentis, Bachmeyden; of-
fendimus hujusmodi quoque ritus, quibus po-
pulus ad hilaritatem disponebatur, apud Gen-
tilis. Strabone teste L. X. δένδροφορίαι τε ἡ χορείαι
ἡ τελευτὰ κοινὰ τῶν θεῶν εἰσι τέτων, ramorum gesta-
tiones & choreæ & mysteria bisce Diis, Baccho,
Apollini, Cereri, Musis, sunt communia. Atbe-
nis celebrabant ὠχοφῶρια in honorem Mineruæ,
in quibus ferebantur ὠχαι, h. e. τὰ μετὰ τῶν βο-
τρυῶν κλήματα, palmites cum racemis, de quibus
Suidas. Clericus Comm. Conjectura est erudi-
tissima plurimum Rev. Viri Job. Baptiste Ottii,
Archidiaconi & Canonici Tigurini, Epistola de
Numis quibusdam Samaritanis ad Relandum, in-
serta hujus de eodem argumento Dissertationi-
bis p. 59. exprimi hoc ipsum, de quo nunc,
Judæorum לולאף lulaf, siue Fasciculum Salicum
in Numo Fig. A. & restitui eundem vult, uti
extat Fig. B. De Citrio sanè Malo dubium haud
est, adesse ab una parte, sicuti ab altera inte-
gra adest, ex qua spathas decerpere, Pal-
ma.

TAB. CCLXXXV.

Leuit. Cap. XXV. vers. 15. 16.

15. Juxta numerum annorum post Ju-
bilæum compares à proximo
tuo, & pro ratione annuorum
prouentuum vendat tibi.
16. Juxta multitudinem annorum au-
gebis pretium ejus, & juxta pau-
citatem annorum minues preti-
um ejus, quoniam numerum pro-
uentuum ipse vendit tibi.

15. Juxta numerum annorum Jubilei
emes ab eo, & juxta supputatio-
nem frugum vendet tibi.
16. Quanto plures anni remanserint
post Jubileum, tanto crescet &
pretium; quanto minus tempo-
ris numeraueris, tanto minoris
& emtio constabit, tempus enim
frugum vendet tibi.

LUcem foeneratur huic materiæ do-
ctrina de Proportionibus. Distin-
guit Legislator in hoc Capite, spe-
ciatim v. 29. & 30. *Prædia in Urba-*
na & Rustica, quod & Jcti faciunt
Leg. 198. ff. de Verb. Sign. Rustica comparari
debent cum Feudis, quæ absque consensu Do-
mini alienari non possunt. Hujusmodi Præ-
dia æstimari debebant juxta numerum anno-
rum, qui à tempore Contractus ad Jubilæum
usque computabantur. Prædium e. g. cujus
prouentus erat 10. Stuk, venditum primo post
Jubilæum anno, subductis 7. Sabbathicis ex 48.
annis utilibus pretio 410. modiorum, quot
dant 41. anni: secundo 400. tertio 390. & sic

porro in descendente Progressione Arithme-
tica.

410. 400. 390. 380. 370. 360. 350. &c.
Nisi fortè comparentur usurarum usuræ. Nam
anno Jubilæo veluti postliminio reuertebantur
Prædia illa ad pristinos Dominos. Similem fe-
re Contractum habuere Romani. Ita *Vitru-*
uius L. II. c. 8. §. 12. 15. *Nostri celeritati studen-*
tes, erecta coria locantes, frontibus seruiunt, &
in medio farciunt fractis separatim cum materia
cementis, ita tres suscitantur in structura crustæ,
duæ frontium, & una media structura. Quæ sunt
è molli cemento subtili facie venustatis, non eæ
possunt esse in vetustatem non ruinosæ. Itaque cum
arbitraria communium parietum sumuntur, non
æstimaunt

LEVITICI Cap. XXIII. v. 10.
Primitiæ frugum.

III. Nach Mosıs Cap. XXIII. v. 10.
Erstling-Opfer.

I. Stridbeck sculps.

LEVITICI Cap. XXIII. v. 40.
Δενδροφορία Ιουδαëorum.

III. Buch Moses Cap. XXIII. v. 40.
Jüdisches Laubbütten-Fest.

I. A. Fridrich sculp.

LEVITICI Cap. XXV. v. 15. 16.
Lex Iudæorum agraria .

III. Buch Mos's Cap. XXV. v. 15. 16.
Kauf- und Land-Ordnung.

G. D. Heiman sculp.

æstimant eos, quanti facti fuerint, sed cum ex tabulis inueniunt eorum locationes, pretio præteritorum annorum singulorum deducunt octogésimas, & ita ex reliqua summa partem reddi jubent pro his parietibus, sententiamque pronuntiant, eos non posse plus quàm annos 80. durare. Alia fuit ratio Prædiorum urbanorum & rerum mobilium: illa alienari poterant sub jure reluitionis intra Annum, quo præterito quasi per usucapionem, vel Præscriptionem, acquisita emptori manebant. Ad singulare hoc prædiorum urbanorum & Ædium jus spectare videtur Præceptum Decalogi. Exod. XX. 16. Ne concupiscas domum

proximi tui, ne scilicet per incrementa unius Familiæ altera redigeretur ad incitas. Res mobiles momento transibant ad venditorem. Prædium urbanum fuit Nabothi illa vinea, Palatio Regio vicina, quam proprietarius Ahabo Regi vendere vel permutare recusauerat, & his quidem verbis: Seruet me DOMINUS, ne dem tibi hæreditatem Patrum meorum. I. Reg. XXI. 3. (Propitius sit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.) v. Reyber Math. Mos. 522. Plura de hac re, & collatiuè cum Legibus Gentium, speciatim Agraria Romanorum habet Clericus in Comm.

TAB. CCLXXXVI.

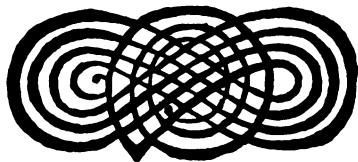
Leuit. Cap. XXVI. vers. 16.

— Visitabo vos Terrore, Tumore, & febris ardente, quæ oculos consumant, & animum contabescere faciant. Semen vestrum frustra seminabitis, quia hostes vestri ipsum comedent.

— Visitabo vos velociter in egestate & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras: frustra seretis sementem, quæ ab hostibus deuorabitur.

EX Morbis grauioribus, qui rebelli populo interminantur, primus occurrit **שַׁבַּחֶפֶתֶבֶת** *Schachepbeth*, obuius quoque Deut. XXVIII. 22. De hoc non omnibus est eadem mens. Recutiti Doctores, *Selomo, de Pomis, Jarchi* definiunt ita, quod carnem inflet, pustulas gignens ut poma. Hinc fortè Nos *Tumorem, Geschwulst*, vertimus. Sed Tumores sunt varii, diuersis apud Medicos nominibus noti, Apostemata, Furunculi, Scrophulæ, pestilentissimi omnium Bubones. *Kimchius* in *Lexico ex R. Jona & Talmude* Morbo hocce dicit esse **מַתְּנָב** *math-nunab*, debilitatum, emaciatum, attenuatum, proinde *Phthifin* seu *Tabem* intelligit. Idem vult *Sochaph* Arabum, Hebraico nostro affine. Suspiciatur *Bochart Hieroz.* P. II. L. II. c. 19. Græcos reddidisse *ἀτροφίαν*, quæ Tabis est species, licet *ἀτροφίαν* habeant Exemplaria, unde *Hieronymus* interpretatus fuit per *egestatem*. Sed præualet *Tabes*. Sanè Hebræis **שַׁבַּחֶפֶת** *Schachuph*

est *tabidus*, quod probat *Buxtorff ex Sota* f. 26. b. à **שַׁבַּחֶפֶת** *schachaph* in Kal *tabere*, in Niphal *tabidum fieri*, in Piel *tabefacere*. Hinc & *Larus* leuissimæ molis Auis, valde emaciata, **שַׁבַּחֶפֶת** *Schachaph*. Apud LXX. pro **שַׁבַּחֶפֶת** legitur *ψώρα*. Possent conciliari omnes, *ψώρα*, Scabies, eleuatur quoque in Pustulas, & aliquando disponit ad maciem. Et Phthiferos ultimum fere Symptoma, quod & morbo & vitæ coronidem imponit, est Pedum Oedema. **קַדְדַּבַּת** *Kaddabath*, LXX. *ἰστροφα*, Vulgatæ *Ardor*, Nobis *Febris ardens, Fieber*. Videntur sequentia proximè Verba, *quæ oculos consumant, & animum contabescere faciant*, referri debere ad Morbos præcedaneos, tanquam effectus, potius quàm ut huc pertineat *Oculorum* ita dicta imminutio, de qua *Celsus* L. VI. c. 6. *Euenit etiam, ut oculi vel ambo, vel singuli, minores fiant, quàm esse naturaliter debeant*. In Phthifi ut consumuntur omnia, minores quoque redduntur oculi.

T t t t

SUP.

SUPPLEMENTA IN LEVITICUM.

Leuit. Cap. II. vers. II.

Omne donum, quod DOMINO adfertis, infermentatum sit, nullum enim fermentum, nullumque Mel incendere debetis in Sacrificiis DOMINI, quæ Igne fiunt.

Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini.

Commendatur multoties *Mel* in Sacris ob insignes & varios usus ac proprietates, quas enumerare hujus loci non est. Et in ipsis Sacrificiis quotidianus fuit Mellis usus. *Homerus* fanè, vel alius, *Hymno in Mercurium* nobile hoc Naturæ γέννημα vocat θεῶν ἡδέϊαν ἰδωδὲν, *Deorum suauem cibum*, & in *Batrachomyomachia*.

Χρησὼν Μελίτωμα, τὸ ἢ μάκαρες ποθέουσιν.

Optimum ex Melle dulciarium, quod etiam Dii desiderant.

Qui testes desiderat plures, adeat *Pausaniam* ejusque *Eliaca* priora, *Strabonem* L. X. alios. Sed heic Lege Diuina prohibitus Mellis in Sacrificiis usus; Causam nemo dixerit facile. Intelligit heic R. *Selomo Mellis* nomine omnem fructuum dulcedinem nonnulli apud *Abenezram Dactylos*. Sed non discedendum volunt omnes alii Interpretes à proprio vocis significato. Et causas varias, ad mysticas usque, allegant varii. Apud *Philonem* legas, συναγαγὼν αὐτὸ μέλιτταν ζῶον εἶναι καὶ καθαρὸν, σηψέως ἢ φθορᾶς νεκρῶν, ὡς ὁ λόγος, βοῶν γεννώμενον, *ejus colledtricem Apem Animal esse impurum, quodque ex mortuorum Bonum putredine & corruptione nasci perhibent.*

Apud *Theodoretum*, quod fortè melius, *apem in locis impuris sedere, & mellis conficiendi materiam undecunque colligere*: item, *Apis fructum à Labore nostro non procedere: mellis nomine Voluptatem prohiberi*. Apud *Hieron. Epist. 19. ad Eustochium*, apud DEUM nihil voluptuosum, nihil tantum suaue placere, nisi quod in se habet mordacis aliquid veritatis. Apud *Plutarchum Sympof. L. IV. c. 5.* ὅτι δοκᾷ φθεῖρεν τὸν δῖνον κατανύμενον, *quia vinum admixtum videtur corrumpere*. Probare nempe vult, Judæos coluisse Bacchum, eumque mixtura mellis irritare noluisse. Quum tamen ex profanis constet Scriptoribus, Baccho ipsi præter vinum oblatum quoque fuisse Mel. *Tibull. L. I. Eleg. 8.*

Sic venias hodiernæ; tibi dem Thuris bonores Liba & Mopsopio dulcia melle feram.

Ouid. Fast. L. III. v. 735.

Liba Deo sunt, suctis quia dulcibus idem Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.

In tanta rei obscuritate eò inclinat *Bochart. Hieroz. P. II. L. IV. c. 13.* DEUM ob id ipsum, quod in Dæmonum Sacris Mellis usus penè perpetuus fuerit, pro impuro illud habuisse, & in Sacrificiis offerri noluisse.

Leuit. Cap. III. vers. 9.

Et sacrificet de victima gratulatoria sacrificium, quod Igne confit DOMINO, nempe Adipem ejus, integram caudam, quæ juncta est Spinæ dorsi, tollet, Adipem quoque, qui obtegit ventrem, & omnem Adipem, qui est super Intestina.

Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem & caudam totam cum renibus, & pinguedinem, quæ operit ventrem, atque uniuersa vitalia.

Vid. Exod. XXIX. 22.

Leuit.

LEVITICI Cap. XXVI. v. 16.
Morbi Rebellionum poenæ.

III. Buch Mos. Cap. XXVI. v. 16.
Der bestraffte Angehorsam.

J. G. Thelot sculp.

Leuit. Cap. V. vers. 11.

Si vero facultas adferendi duos Turtures aut duos columbinos pullos ei defuerit, adferat munus suum is, qui peccauit, decimam scilicet partem similaginis Ephra pro sacrificio peccati: at oleum non ponet super illud, neque etiam Thus addat, est enim sacrificium pro peccato.

Quodsi non quiuerit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo similæ partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.

Vid. Exod. XVI. 36.

Leuit. Cap. XI. vers. 3.

Ad filios vero Israel dices his verbis: Tollite Hircum ex Capris pro hostia peccati, & vitulum, & Agnum, anniculos integros pro Holocausto.

Et ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum anniculum, & sine macula in holocaustum.

EAdem est ratio *Agni* & *Vituli* anniculorum; non intelligendi sunt præcisè *δωδεκάμηνος*, sed Vituli & Agni ab octauo die usque ad Annum completum. Hujusmodi *Agnus* vocatur ut heic & multis aliis locis *עֵזֶב* *Cebes*; Nam si anniculo major, vocatur *אֵיל* *ail*. Sic & distinguunt Doctores quidam Hebræi *עֵגֶל* *egel*

à *פָּר* *phar*, Vitulum seu Bouem, anniculum à bimo. Hujusmodi & Vituli & Agni vocantur *בְּנֵי שָׁנָה* *bne schanab*, filii Anni. Sic & Mich. VI. 6. conf. *Bocb. Hieroz.* P. I. L. II. c. 28. Cum Hebræo *עֵגֶל* conuenit modernorum Arabum *egol*, *eggeni*, Plur. *egiapil* & *upul*. fœm. *eglet*, Plur. *egel*. Meninzk. Lex. 3218. 3222. 3225.

Leuit. Cap. XI. vers. 23.

Omne vero reptile alatum, quod quatuor pedes habet, abominandum esto vobis: In istis polluemini.

Quicquid autem ex volucribus quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis.

Vid. Leuit. XI. 23.

Leuit. Cap. XVII. vers. 10 - 14.

10. Et quicumque de domo Israel, aut de incola, qui inter vos habitat, ullum Sanguinem comederit, ponam faciem meam contra Animam talem, & excindam eam de medio populi sui.

10. Homo quilibet de domo Israel, & de aduenis, qui peregrinantur inter vos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eam de populo suo.

Ttt t 2

11. Nam

11. Nam Anima Carnis est in Sanguine, & ego illam dedi vobis super Aram, ad expiandum Animas vestras: Sanguis enim Animam expiabit.
12. Et ob id dixi filiis Israel: Nulla Anima ex vobis Sanguinem edat, deinde nullus incola, qui habitat inter vos, Sanguinem edat.
13. Quicumque ex filiis Israel, & incola, qui habitat inter vos, venatus fuerit venationem feræ aut volucris, quæ comedi potest, effundat sanguinem ejus, & obruat eum puluere.
14. Nam anima omnis carnis sanguis ejus est, pro Anima ejus est: ob id dixi filiis Israel: Nullius carnis sanguinem comedetis, quia Anima omnis carnis sanguis est, quicumque comederit, excindetur.
11. Quia anima Carnis in sanguine est: & ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, & sanguis pro animæ piaculo sit.
12. Idcirco dixi filiis Israel: omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex aduenis, qui peregrinantur apud vos.
13. Homo quicumque de filiis Israel, & de aduenis, qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram vel aucem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, & operiat illum terra.
14. Anima enim omnis carnis in sanguine est, unde dixi filiis Israel: Sanguinem uniuersæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est; & quicumque comederit illum, interibit.

EXposui Legem hanc, quæ una est ex *δυσνοήτοις* ad Gen. IX. 4. quæ repetere heic nolo, ne actum videar agere. Vidimus, causam præcepti hujus prohibitorii esse moralem potius & Typicam, quàm Physicam. Videtur Legislator summus reservasse sibi, quod est in corpore Animato pretiosissimum, *Sanguinem*, à cujus constitutione & motu haud dubiè pendet vita: præuertisse, quæ ad crudelitatem & homicidia ducunt cunque. Ut frustra quærant in hac Lege Palladium *Metempsychis*, ne scilicet mediante sanguine trans-

eat Anima Brutorum in Hominem. De Anima hac Brutorum multa fantur Philosophi, sed parum certi. Vox est *πολύσημος*, quæ multas Philosophiæ, easque inanes, induxit rixas. Multa illi de Anima Vitali, de ejus Ideis operatricibus, de ejusdem cum Rationali Harmonia in Homine, sed quæ Imaginationem sapiunt potius, quàm Judicium. *Anima* Mofi idem videtur quod *Vita*. Sanè versio nostra vernacula vocem *נֶפֶשׁ* *nephesh* v. II. reddit per *ψυχὴν*, *Animam*, *Seel*. v. 14. per *ζωὴν*, *vitam*, *Leben*.

Leuit. Cap. XIX. vers. 26.

Ne edatis cum Sanguine, nec Magicam exerceatis, neque tempora obseruabitis.

Non comedetis carnem cum sanguine. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia.

Vid. Deut. XVIII. 10. 11.

Leuit. Cap. XXII. vers. 4.

Quicumque de femine Aharonis leprosus fuerit, aut fluxum patiens, de sanctificatis non comedat, do-

Homo de femine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum feminis, non vescetur de his quæ nec

nec mundetur, & qui tetigerit quemcunque, qui super mortuo immunditiam contraxit, vel (qui contigerit) aliquem, cui exierit, aut qui projecit semen.

sanctificata sunt mihi, donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, & ex quo egredietur semen quasi coitus.

Vid. Leuit.. XV. 16.

Leuit. Cap. XXII. vers. 19. 20.

19. (Adferatis hoc) ut grati sitis, nempe marem integrum è bobus, ex ouibus aut Capris. 20. Quicquid vero vitium aliquod habet, illud ne adducatis, neque enim gratos vos redderet.	19. Ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, ex ouibus, & ex capris. 20. Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

Vid. Exod. XII. 5. Lev. I. 2. 3.

Leuit. Cap. XXII. vers. 27. 28.

27. Quum Bos, aut Ovis, aut Capra nata fuerit, septem diebus maneat sub matre sua, die vero octauo, & deinceps grata erit DOMINO, pro Sacrificio, quod Igne confit. 28. Bouem aut pecudem una cum foetu suo ne mactetis eodem die.	27. Bos, ovis, & capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octauo, & deinceps, offerri poterunt Domino. 28. Siue illa Bos, siue ovis, non immolabuntur uno die cum foetibus suis.

COnuenit cum purissimo ritu Gentium impurissimus. *Suis foetus sacrificio die quinto purus est, Pecoris die octauo, Plin. L. VIII. c. 51. Lex nostra eadem cum Exod. XXII. 30. Sic quoque facies cum Boue tuo, & cum ouibus tuis: Septem diebus erit cum matre sua, octauo die ipsum mihi dabis.* Pendet quidem hæc, ut aliæ hujusmodi Leges, à Legislatoris arbitrio, sed tamen dari possunt rationes, quas allegat *Bochart. Hieroz. P. I. L. II. c. 50.* Recens nata tenella adeò sunt, ut de

certo vitæ successu non simus securi, & ante diem octauum vix in Animantium numero reponi possint: spurcitie ex Amnii liquore adhuc veluti incrustata, nondum munda, depuranda ante diem octauum. Nouimus etiam, hujusmodi Animalia ante diem octauum comedi vix posse propter viscosam suam laxitatem. Adde, ante hoc tempus vix, nisi summo incommodo ex Judæa tota ad unum locum ferri potuisse. Altera Lex, quæ extat v. 28. arcebat Judæos à crudelitate.

Leuit. Cap. XXIII. vers. 10.

— Quum veneritis in Terram, quam ego do vobis, & messueritis messem ejus, inferetis Gomer de pri-	— Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicamitiuis Uuuu

mitiuis fructibus messis vestræ ad
Sacerdotem.

rum primitias messis vestræ ad
Sacerdotem.

Vid. Exod. XVI. 36.

Leuit. Cap. XXIII. vers. 13.

Cibarium autem sacrificium ejus fiet
ex duabus decimis similaginis,
quod commixtum sit oleo, ut fiat
sacrificium Igne DOMINO in
odorem suaueolentem, & libatio
ejus sit de vino, nempe quarta
pars Hin.

Et libamenta offerentur cum eo, duæ
decimæ similæ conspersæ oleo in
incensum Domini, odoremque
suauissimum: liba quoque vini,
quarta pars Hin.

Vid. Exod. XXIX. 40.

Leuit. Cap. XXIV. vers. 2.

Præcipe filiis Israel, ut adferant ad te
Oleum Oleæ purum & contusum
ad Luminare, ad (a) incendendum
Lucernam (b) jugiter.

(a) Ebr. ad ascendendum, vel ad faciendum ascen-
dere.

(b) Jugiter, tota scilicet nocte, à vespera usque ad
auroram.

Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi
oleum de oliuis purissimum ac lu-
cidum, ad concinnandas lucer-
nas jugiter.

Vid. Exod. XXVII. 20.

Leuit. Cap. XXIV. vers. 5.

Tolles quoque similaginem, & pinfes
ex ea duodecim placentas, duæ
decimæ erunt in una Placenta.

Accipies quoque similam, & coques
ex ea duodecim panes, qui sin-
guli habebunt duas decimas.

DUæ decimæ scilicet $\tau\bar{\epsilon}$ Ephab, siue Gome-
ri duo, ingrediebantur Panes sacros, qui
proinde sat fuere magni. Gomer unius
capacitas est 202½. digitorum Parisinorum,

proin Panis unius farina fuit 404½. Reductio
ad nostrates mensuras dat pro Gomer 1½½.
modioli, Maßlein, duplum proin erit 3½½.
modioli. *Vid. Exod. XVI. 36.*

Leuit. Cap. XXVI. vers. 19.

Et frangam superbiam roboris ve-
stri, faciamque Cælum vestrum
veluti Ferrum, & Terram vestram
veluti Æs.

Et conteram superbiam duritiæ ve-
stræ; daboque vobis cælum de-
super sicut Ferrum, & terram
æneam.

Ita

ITa quoque Deut. XXVIII. 23. *Erunt tibi Cæli super caput tuum ærei, & Tellus, quæ sub te est, ferrea. (Sit cælum, quod supra te est, æneum: & terra, quam calcas, ferrea.* Ego, non inane Idolum Natura, Ego Creator æternus & potentissimus, Naturæ Author & DOMINUS, *faciam cælum vestrum*, scilicet æreum, quod usui vestro accommodavi præcisè, ratione Gravitatis suæ, Raritatis & Densitatis, Elasticitatis, aliarum Qualitatum, quodue pro bono Plantarum vestrarum & Animalium constitui diues Aquarum promptuarium, i. e. Atmosphæram, *veluti Ferrum, & Terram vestram veluti Æs*, tunc nempe, si, quod accidit I. Reg.

XVII. I. iustissimo DEI iudicio per totius Anni decursum *nec Ros fuerit, nec Pluvia*; omnia proin Vegetabilia præ siccitate nimia arescunt, Fontes siccantur, Animalia Hominesque præ siti contabescunt, Terra induratur adeò, ut nemo eam arando vincere possit: ubi notandum, in Orientalibus Regionibus, speciatim sub Zona torrida quotannis in Mensibus æstivis exiccari & indurari ordinariè ita, ut coli non possit, & Plantæ omnes arescerent, nisi Terra fuisset Mensibus hybernis à continua fermè Pluvia sufficienter & veluti provisionaliter humectata.

Leuit. Cap. XXVII. vers. 25.

— habet autem Siclus viginti Gera. — Siclus viginti obolos habet.

Vid. Exod. XXX. 13.

TAB. CCLXXXVII.

Num. Cap. I. vers. 45. 46.

Fuerunt autem omnes censi ex filiis Israel, juxta domos patrum suorum, ex his qui viginti annos & supra nati erant, & qui ex Israele ad bellum apti erant.

Omnes, inquam, censi sexcenta millia, atque triginta millia, quingenti & quinquaginta.

Fueruntque omnis numerus filiorum Israel, per domos & familias suas, à vicesimo anno & supra, qui poterant ad bella procedere.

Sexcenta tria millia virorum, quingenti quinquaginta.

OCcurrunt in Mosaicis Scriptis tres populi Israelitici numerationes, haud multum ab inuicem discretæ. Egremente populo ex Ægypto Exod. XII. 37. - - - 600000. Nunc, Anno post - - - 603550. Circa ingressum in Canaan - - - 601730. Quæ tanti numeri Familia quomodo à 70. Animabus cum Jacobo Ægyptum ingressis ad tantam summam excrecere potuerit, docuimus ad Locum Exodi citatum. Quod si numero præsentis - - - 603550. addamus Leuitas Num. III. 39. - - 22000. prodibit summa omnium Israelitarum 625550. Prodit autem, quæ genuina est Additionis proba, eadem collectis in unam summam Tribubus omnibus singulatim expositis. Non præ-

tereundus est, qui per incuriam in Latinam nostram Versionem irrepsit error, ubi pro *tria millia* legas *triginta millia*.

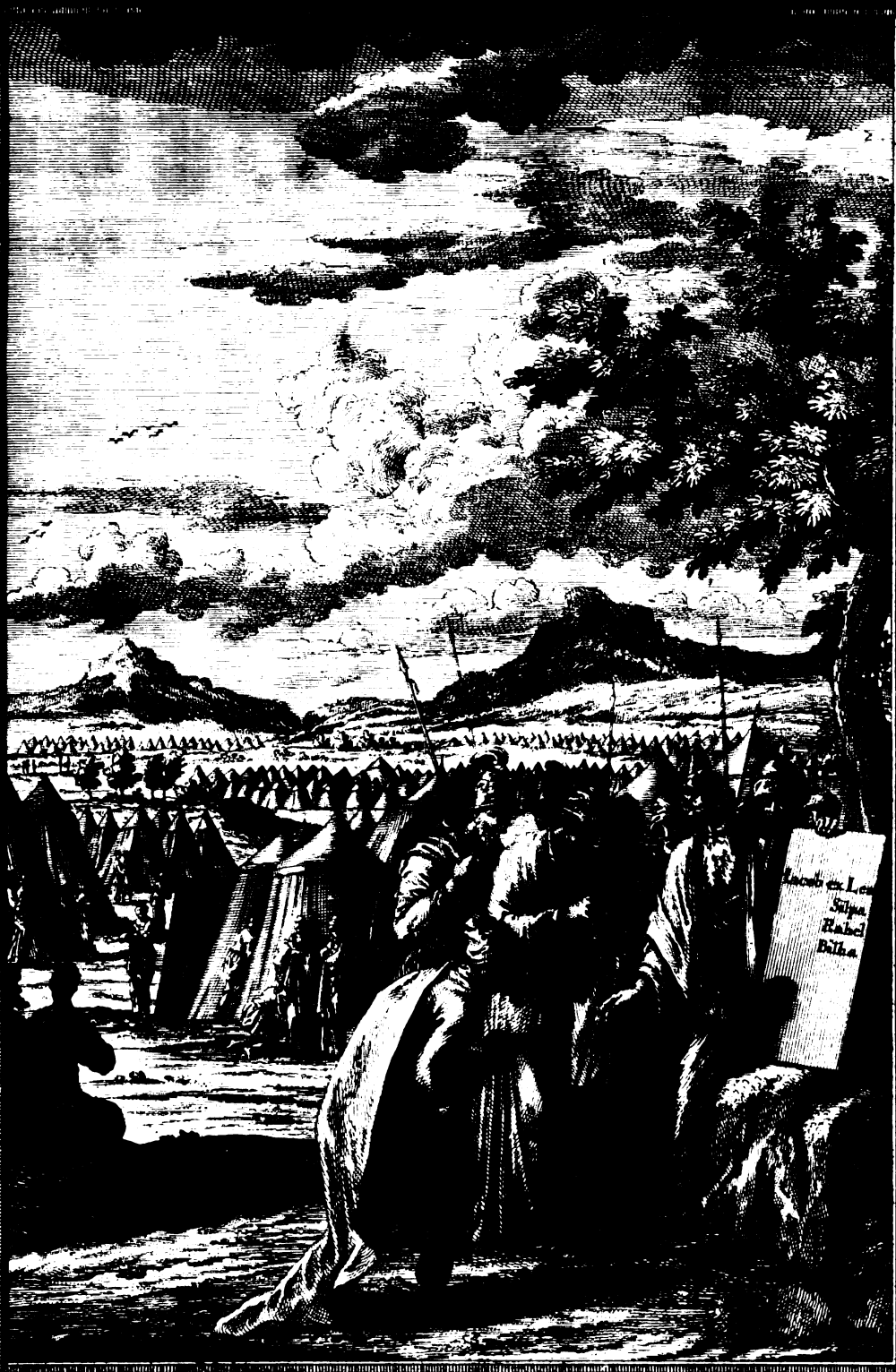
Haud, opinor, ingratum erit Lectori, mecum descendere ad particularem Tribuum enumerationem, & ex sinibus Patrum suorum formationem, ut pateat tum DEI Abrahamo factæ promissionis impletio, tum Matheseos ad sacras literas applicatio. Sistam autem ante omnia Tabulam Familiæ benedictæ Genealogicam, subjuncturus dehinc Tribus singulas, easque ad calculum specialem, quem habet *Reyherus Math. Mos. p. 222.* reducturus, ubi patebit, quartam semper Generationem cum tertia producturos esse numerum in Textu expositum.

Uuu u 2

Ruben

Patre Jacobo seu Israele geniti

ex Lea Gen. XLVI. 15.	Ruben	{ Hanoch Pallu Hezron Charmi }	46500. Num. I. 21.
	Simeon	{ Jemuel Jamin Ohad Jachin Zohar Saul }	59300. Num. I. 23.
	Leui	{ Gerfon Libni Simei }	7500. Num. III. 22.
		{ Amram Kahath Jezechar Hebron Ufiel }	8600. Num III. 28.
	Juda	{ Merari Maheli Mufi }	6200. Num. III. 34.
		{ Sela Hezron Perez Hamul }	74600. Num. I. 27.
	Isaschar	{ Thola Phua Job Semron Sered }	54400. Num. I. 29.
	Sebulon	{ Elon Jahleel }	57400. Num. I. 31.
	Dina.		
	Gad	{ Ziphion Haggi Suni Hezbon Eri Arodi Aroli }	45650. Num. I. 25.
ex Silpa Gen. XLVI. 18.	Affer	{ Jemna Jesua Jesui Bria Heber Malchiel }	41500. Num. I. 41.
ex Rahel Gen. XLVI. 22.	Joseph	{ Manasse 32200. Ephraim 40500. }	
	Benjamin	{ Bela Becher Asbel Gera Naaman Ehi Ros Mupim Hupim Ard }	35400. Num. I. 37.
ex Bilha Gen. XLVI. 25.	Dan.	{ Hufim. }	62700. Num. I. 39.
	Naphthali	{ Jahzeel Gumi Jetzer Sillem }	53400. Num. I. 43.

NUMER. Cap. I. v. 45. 46.
Numerosa Iacobi posteritas.

IV. Buch Mos. Cap. I. v. 45. 46.
Jacobs Zahlreiche Nachkommen.

M. Tyroff sculp.

I. RUBEN 46500.

Descendamus ad Tribus singulas! RUBEN genuit 4. filios : pone , unum 7. reliquorum trium quemlibet genuisse filios 8. obtinebis pro Generatione Ægyptiaca I. 32. Si cuilibet horum assignes 5. erit Generatio II. 155. hi multiplicati per 15. dabunt pro Generatione III. 2325. & hi per 19. pro quarta 44175. & III. cum IV. dabunt 46500. Quod idem productum prodibit, si datam summam 46500. diuidas per probabilem liberorum numerum e.g. 19. sic obtinebis pro III. Generatione 2447. hanc si à summa totali subtrahas, remanebunt pro IV. Generatione 44053. quæ prodit, si multiplices 2440. ex tertia Generatione per 18. & residuos 7. per 19. Quod si lubeat eandem hanc operationem prosequi ad Generationes præcedentes, diuidendo per probabiles numeros, obtinebis easdem, vel tales, quæ sequuntur.

Ruben filii	- - - - -	4.
Generatio I.	- - - - -	23.
- - - II.	- - - - -	215.
- - - III.	- - - - -	2583.
- - - IV.	- - - - -	43917.

II. SIMEON 59300.

Simeon filios habuit 6. Pone singulos ex 3. prioribus genuisse 6. ex tribus posterioribus 7. obtinebis pro I. generatione 39. Horum 31. multiplicatis per 9. & 8. per 10. prodibit II. Generatio 359. Horum 355. multiplicatis per 11. & 4. per 12. prodibit III. Generatio 3953. Et horum 3948. multiplicatis per 14. & 5. per 15. obtinebimus pro IV. 55347. III. autem & IV. additæ dabunt 59300.

III. LEVI 22300.

Leui primus *Gerfon* binos habuit Filios : Da uni horum 16. alteri 17. filios : obtinebis pro II. Generatione 33. Horum 28. multiplicati per 15. & 5. per 16. dabunt III. 500. Horum singuli multiplicati per 14. dabunt 7000. III. & IV. simul 7500.

Alter Filius *Kabath* 4. habuit filios, qui primam dant Lineam. Assigna uni 10. tribus 11. habebis pro II. Generatione 43. Hi multiplicati per 10. dant III. 430. Hic per 19. IV. 8170. III. & IV. junctæ erunt 8600.

Tertius *Merari* 2. habuit Filios. Da singulis 10. obtinebis pro II. Generatione 20. Dimidiæ parti tribue 15. alteri medietati 16. prodibit III. 310. qui multiplicati per 19. dabunt IV. 5980. Duæ hæ ultimæ additæ 6200.

Sic erunt

Gerfonitæ.	Kathathitæ.	Meraritæ.
I. Gen. 2.	- - - - 4.	- - - - 2.
II. - 33.	- - - - 43.	- - - - 20.
III. - 500.	- - - - 430.	- - - - 310.
IV. - 7000.	- - - - 8170.	- - - - 5890.
<u>7500.</u>	<u>8600.</u>	<u>6200.</u>

Leuitarum summa 22300.

IV. JUDA 74600.

Judæ Filii fuere *Sela*, *Perez* & *Sera* : Nepotes ex *Sela*, *Hezron* & *Hamul*. *Hezron* genuit 2. Filios; da uni 6. habebis 12. pro I. Generatione. Horum 8. si dabis 8. & 4. reliquis 9. obtinebis pro II. Generatione 100. Horum 92. concede 18. & 8. reliquis da 19. prodibunt pro III. Generatione 1808. 1800. ex hisce tribue 18. & 8. reliquis 19. prodibit IV. Generatio 32552. III. & IV. *Hezronis* Generationes dabunt 34360.

Hamul in prima Linea habet 2. Hi multiplicati per 10. dant II. Generationem 20. hi per 20. dabunt III. 400. hi per 25. 10000. III. & IV. junctæ 10400.

Perezio & *Sera* si dabis uni 5. alteri 6. habebis 11. pro I. Generatione. Tribus horum si des 10. & 8. residuis 11. prodibit II. 118. Horum 113. da 14. 5. residuis 15. habebis III. 1657. Horum 1643. da 17. & 14. reliquis 18. habebis pro IV. 28183. III. & IV. junctæ 29840

Sic erunt *Hezronitæ* 34360.

Hamulitæ 10400.

Perezitæ &

Seritæ - - 29840.

74600.

V. ISASCHAR 54400.

Isaschari 5. fuere filii : fac tres horum genuisse 5. duos sex filios : obtinebis pro I. Generatione 27. Horum 19. si genuere 9. 8. residui autem 10. filios, erit Generatio II. 251. Horum 241. multiplicati per 12. dabunt 2892. 10. residui per 13. 130. sic erit III. Generatio 3022. Ex his 3018. si genuerint 17. & 4. reliqui 18. erit IV. Generatio 51378. III. & IV. additæ 54400.

VI. SEBULON 57400.

Sebuloni erant 3. filii. Da duobus ex illis 14. uni 6. filios, erit I. Generatio 20. II. 143. multiplicatis 17. per 7. & 3. per 8. III. 2296. multiplicatis 135. per 16. & 8. per 17. IV. 55104. multiplicatâ III. per 24. binæ postremæ additæ 57400.

VII. GAD 54650.

Habuit filios 7.

I. Generatio, multipl. 3. per 9. & 4. per 10. - - - - 67.

II. mult. 61. per 7. & 6. per 8. - - - 475.

III. mult. 471. per 8. & 4. per 9. - - 3804.

IV. mult. 3802. per 11. & 2. per 12. - 41846.

III. & IV. 54650.

VIII. ASSER 41500.

Jemma, *Jesua*, *Jesui* multiplicati per 8. dant pro I. Linea - - - - 24. pro II. mult. 24. per 8. - - - - 192. pro III. mult. 182. per 11. & 10. per 12. - 2122. pro IV. mult. 2118. per 12. & 4. per 13. - 25468.

III. & IV. 27590.

Heber

X x x x

Heber & Malchiel nati ex Bria.
Hi multiplicati per 5. dant,

pro I. Generatione	- - - - - 10.
II. mult. 10. per 11.	- - - - - 110.
III. mult. per 9.	- - - - - 990.
IV. mult. per 12.	- - - - - 11880.
III. & IV.	12870.

Alius ex Bria filius habet in

I. Generatione	- - - - - 1.
II. mult. per 8.	- - - - - 8.
III. mult. per 10.	- - - - - 80.
IV. mult. per 12.	- - - - - 960.
III. & IV.	1040.

Hæ Generationes omnes additæ dant 41500.

IX. JOSEPH.

MANASSE 32200. EPHRAIM 40500.

I. Gener.	- - - - - 10. I.	- - - - - 16.
II. 6. mult. per 13. & 4. per 14.	- - - - - 134.	II. mult. per 10. - 160.
III. 132. mult. per 12. & 2. per 13.	- - - - - 1610.	IV. 1916. mult. per 20.
IV. mult. per 19.	30590.	& 12. per 21. 38572.
III. & IV.	32200.	III. & IV. 40500.

X. BENJAMIN 35400.

Filii 10. Horum 2. per 9. 8. per 10. multipl. dant

I. Generationem	- - - - - 98.
II. 95. multipl. per 9. 3. per 10.	- - - - - 885.
III. mult. per 5.	- - - - - 4425.
IV. mult. per 7.	- - - - - 30975.
III. & IV.	35400.

XI. DAN 62700.

I. Generatio	- - - - - 11.
II. mult. per 12.	- - - - - 132.
III. mult. per 19.	- - - - - 2508.
IV. mult. per 24.	- - - - - 60192.
III. & IV.	62700.

XII. NAPHTHALI 53400.

Filii 4. quorum una medietas per 7. altera per 6. multipl. dant

I. Generationem	- - - - - 26.
II. 16. mult. per 11. & 10. per 12.	- - - - - 296.
III. 288. mult. per 12. & 8. per 13.	- - - - - 3560.
IV. mult. per 14.	- - - - - 49840.
III. & IV.	53400.

Tribus omnes redactæ in summam.

I. RUBEN	- - - - - 46500.
II. SIMEON	- - - - - 59300.
III. LEVI	- - - - - 22300.
IV. JUDA	- - - - - 74600.
V. ISASCHAR	- - - - - 54400.
VI. SEBULON	- - - - - 57400.
VII. GAD	- - - - - 54650.
VIII. ASSER	- - - - - 41500.
IX. MANASSE	- - - - - 32200.
EPHRAIM	- - - - - 40500.
X. BENJAMIN	- - - - - 35400.
XI. DAN	- - - - - 62700.
XII. NAPHTHALI	- - - - - 53400.

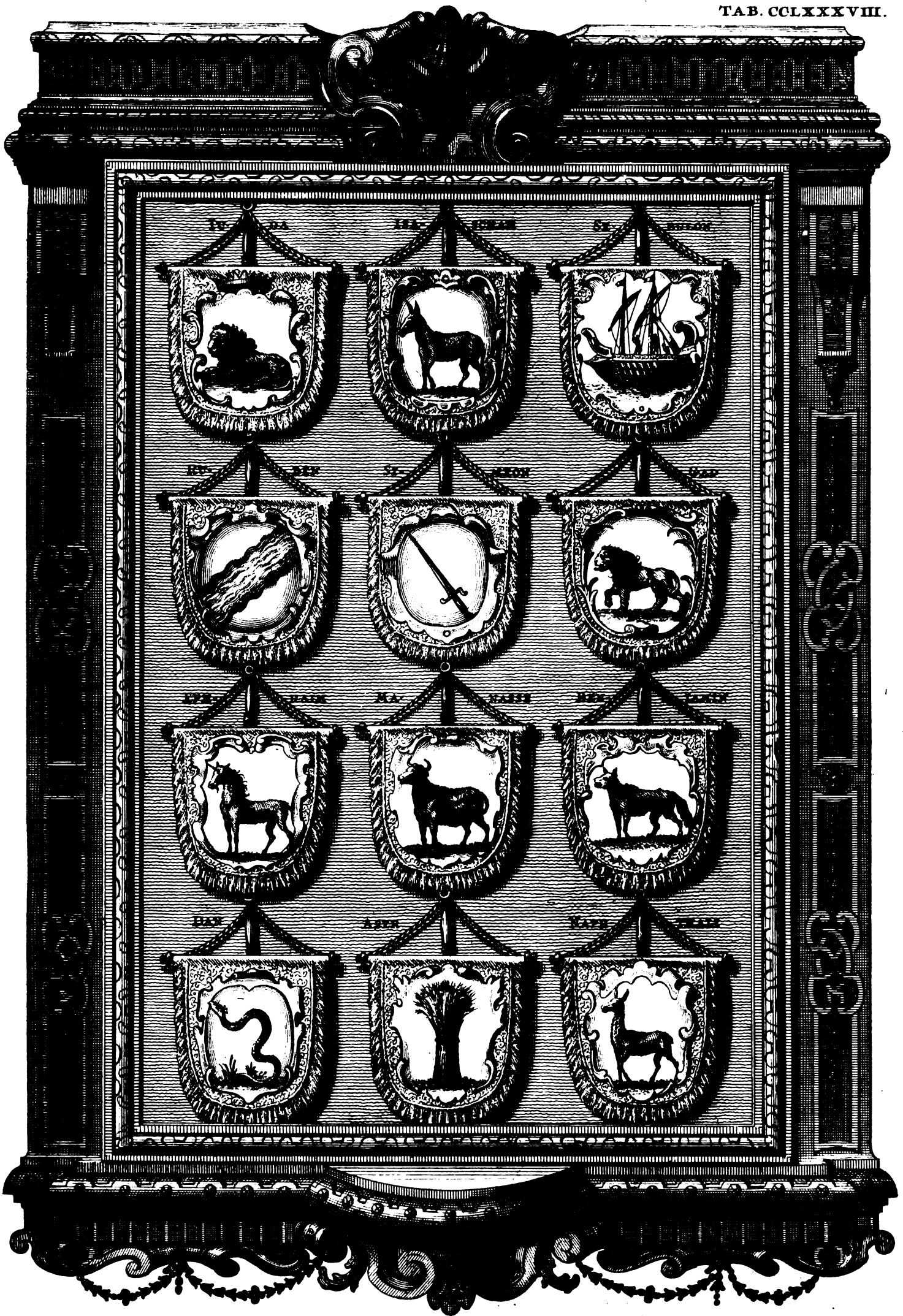
Summa - - - 625850.
Est namque Israelitarum numerus, Levitis exceptis. Num. I. 46. - - - 603550.
LEVITÆ. Num. III. 39. - - - 22300.
Summa ut supra. 625850.

TAB. CCLXXXVIII.

Num. Cap. II. vers. 1 - 32.

1. Loquutusque est DOMINUS ad Moſen & Aharonem in hanc ſententiam. 2. Quiſque ex filiis Iſrael caſtra figat ſub vexillo ſuo, & ſub ſignis domus patrum ſuorum, è regione circum Tentorium conſtitutionis caſtra figant. 3. Ponent autem Caſtra Orientem verſus ad exorientem Solem, qui ſunt ſub vexillo caſtrorum Jehuda per exercitus ſuos, & Princeps filiorum Jehuda fuit Nahafon filius Aminadab.	1. Locutusque eſt Dominus ad Moſen & Aaron dicens. 2. Singuli per Turmas, ſigna atque vexilla, & domos cognationum ſuarum caſtrametabuntur filiorum Iſrael, per gyrum tabernaculi fœderis. 3. Ad Orientem Judas figet tentoria per turmas exercitus ſui: eritque princeps filiorum ejus Nahafſon, filius Aminadab.

4. Exer-

NUMER. Cap. II. v. 1-32.
Vexilla Tribuum.

IV. Buch Mos. Cap. II. v. 1-32.
Banner der Stämme.

M. Tyroff sculp.

4. Exercitus autem ejus & census eorum 74600.
 5. Juxta hunc Castra ponent, qui sunt de Tribu Isaschar, fuitque Princeps filiorum Isaschar Nethaneel filius Zuar.
 6. Exercitus ejus atque census ejus, 54400.
 7. Tribus Zebulon, & Princeps filiorum Zebulon Eliab filius Helon.
 8. Porro Exercitus ejus & census 57400.
 9. Uniuerſi autem census caſtrorum Jehuda 186400. per Exercitus ſuos, & primi ipſi proficiſcantur.
 10. Vexillum Caſtrorum Ruben verſus Austrum ſit per Exercitus ſuos, Princeps autem filiorum Ruben fuit Elizur filius Zedeur.
 11. Porro Exercitus ejus & census ejus 46500.
 12. Et juxta eum caſtrametabuntur Tribus Simeon, Princeps vero filiorum Simeon Selumiel, filius Zuri Sadai.
 13. Porro Exercitus ejus & census eorum 59300.
 14. Tribus quoque Gad, & Princeps filiorum Gad fuit Eliaſaph filius Rehuel.
 15. Porro Exercitus ejus & census eorum 54650.
 16. Uniuerſi qui cenſi ſunt ex Caſtris Ruben 151450. per Exercitus ſuos, & hi ſecundo loco proficiſcentur.
 17. Tentorium vero Conſtitutionis proficiſcetur cum turba Leuitarum in medio Caſtrorum, & ſicut
4. Et omnis de ſtirpe ejus ſumma pugnantium, ſeptuaginta quatuor millia ſexcentorum.
 5. Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Isaschar: quorum princeps fuit Nathanaël filius Suar.
 6. Et omnis numerus pugnatorum ejus, quinquaginta quatuor millia quadringenti.
 7. In tribu Zabulon princeps fuit Eliab, filius Helon.
 8. Omnisque de ſtirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta ſeptem millia quadringenti.
 9. Uniuerſi qui in caſtris Judæ annumerati ſunt, fuerunt centum octoginta ſex millia quadringenti: & per turmas ſuas primi egredientur.
 10. In caſtris filiorum Ruben ad Meridianam plagam erit Princeps Eliſur filius Sedeur.
 11. Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, quadraginta ſex millia quingenti.
 12. Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamiel, filius Suri - Saddai.
 13. Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, quinquaginta nouem millia trecenti.
 14. In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph, filius Duel.
 15. Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta quinque millia ſexcenti quinquaginta.
 16. Omnes qui recensiti ſunt in caſtris Ruben, centum quinquaginta millia & mille quadringenti quinquaginta per turmas ſuas; in ſecundo loco proficiſcentur.
 17. Leuabitur autem tabernaculum teſtimonii per officia Leuitarum, & turmas eorum: quomodo erit

X x x x 2

Caſtra

- Castrametantur, sic etiam proficiantur, unusquisque in loco suo sub vexillo suo.
18. Vexillum Castrorum Ephraim cum Exercitibus suis ad Occidentem (castrametetur) & Princeps filiorum Ephraim Elischama filius Amihud.
19. Exercitus ejus & census eorum 40500.
20. Juxta hunc erit Tribus Manasse & Princeps filiorum Manasse Camliel filius Pedazur.
21. Exercitus ejus & census eorum 32200.
22. Tribus quoque Benjamin, & Princeps filiorum Benjamin Abidan filius Gideon.
23. Exercitus ejus & census eorum 35400.
24. Uniuersi, qui censi sunt è Castris Ephraim, 108100. per exercitus suos, & hi tertio loco proficiantur.
25. Vexillum verò Castrorum Dan cum Exercitibus suis Aquilonem (tenebit), fuitque Princeps filiorum Dan Ahiezer filius Ami-Sadai.
26. Exercitus ejus & census eorum 62700.
27. Juxta eum castrametabuntur Tribus Aser, & Princeps filiorum Aser Pagiel, filius Achran.
28. Exercitus ejus & census eorum 41500.
29. Tribus quoque Naphthali, & Princeps filiorum Naphthali Ahira filius Enan.
30. Et Exercitus ejus atque census eorum 53400.
31. Uniuersi, qui censi sunt è Castris Dan, 157600. & postremo loco proficiantur cum vexillis suis.
- getur, ita & deponetur. Singuli per loca & ordines suos proficiantur.
18. Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Elisama, filius Ammiud.
19. Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia quingenti.
20. Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum fuit Gamaliel, filius Phadassur.
21. Cunctusque exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, triginta duo millia ducenti.
22. In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan, filius Gedeonis.
23. Et cunctus Exercitus pugnatorum ejus, qui recensiti sunt, triginta quinque millia quadringenti.
24. Omnes, qui numerati sunt, in castris Ephraim, centum octo millia, centum, per turmas suas: tertii proficiantur.
25. Ad Aquilonis partem castrameta ti sunt filii Dan: quorum princeps fuit Ahieser, filius Ammi-Saddai.
26. Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, sexaginta duo millia septingenti.
27. Juxta eum fixere tentoria de tribu Aser: quorum princeps fuit Phegiel, filius Ochran.
28. Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia & mille quingenti.
29. De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira, filius Enan.
30. Cunctus exercitus pugnatorum ejus quinquaginta tria millia quadringenti.
31. Omnes, qui numerati sunt in castris Dan, fuerunt centum quinquaginta septem millia sexcenti: & nouissimi proficiantur.

32. Hic est census filiorum Israel juxta domos patrum suorum, universi scilicet, qui censi sunt castrametantes juxta Exercitus suos 603550.

32. Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationum suarum & turmas divisi exercitus, sexcenti tria millia quingenti quinquaginta.

Qui conceptum sibi format de DEO, ejus essentia & proprietatibus genuinum, is perspiciet facile, Ens hoc supremum & infinitum id semper velle & exequi, quod infinita decernit Sapiencia, verbo, esse DEUM Ordinis DEUM, *Mathematicorum Principem*, quo titulo cluet in Oratione Inaugurali Cl. *Job. Caspari Funccii*, Ulm. hoc ipso quo scribimus anno Mathematicorum commodis erepti. Pro-
lucet τὰς hęc, & perfectissima Tactica in ordinatissima Mundi totius compage, in Terrę nostrę structura, ubi omnia certo ordine, numero, pondere, mensura sunt elaborata, imo in corporibus omnibus & corpusculis. Et quicquid à DEO in Artem ipsam emanat, infinitam illam Sapienciam ubique spirat. Est sanè *Arca Noachi* perfectissimum Exemplar *Architecturę Navalis*, *Templum Solomoneum* & *Ezechielis Civilis*. Præsenti nunc considerationi subjicitur Divina Tactica in populi Israelitici Castrametatione & progressibus.

Exercitus Israelitici fuere tres inprimis partes primarię: prima extensione minima, sed intensione maxima, & potentissima, situ intima, fuit ipsa DEI Sedes, Tabernaculum: secunda, quę hanc cingebat, Sacerdotum & Levitarum: tertia & extrema Tribuum reliquarum Israelis, quę quidem quadrante milliaris distabant à Tabernaculo: nam ex Jos. III. 4. colligere licet, quod vacante cultu ad Arcam non propius accēdere ausi fuerint, quàm 2000. ulnarum spatio. Distantiam sanè amplam poscebat non duntaxat reuerentia erga DEUM, sed quoque spatium Exercitui numerosissimo necessarium, quem componebant non solum 600000. Viri milites, sed hi cum totis suis Familiis, ut numerus haud minor fuerit 3000000. Hęc Familię omnes non sparsę & sine ordine castra sua metabantur, pecorum ad instar, vel, prouti solent Turmę illę Tartarię, & Orientalium Populorum Exercitus, sed in exquisitissima τὰς. Neque est dubium, quin ante per Ingeniarios quosdam, vel viros Geometrię peritos fuerint omnia in campis delineata, stationes singulis partibus & Tribubus adsignatę, quàm castra fuerint de nouo posita, ut quilibet & locum sibi proprium, & viam ad Tentoria quęvis alia statim inuenire potuerit.

Ambitum totius Exercitus constituebant quatuor Acies ad quatuor Mundi plagas dispositę, singulę cum suis vexillis. Ad ortum nempe fuit *Juda*, sub quo stabant *Juda*, *Isaschar* & *Sebulon*. Versus Meridiem *Ruben*: sub

eo *Ruben*, *Simeon* & *Gad*: ad occasum *Ephraim*, sub eo *Ephraim*, *Manasse* & *Benjamin*: Boream versus *Dan*, sub eo *Dan*, *Aser* & *Naphtbali*. Sunt qui non solum quatuor his Aciebus primariis, sed singulis quoque Tribubus, sua propria adsignant Vexilla; de quibus multa legere licet apud Talmudistas, qui & Colores definiunt, & Icones seu signa. In Vexillo *Judę* volunt depictum fuisse *Leonem*, cum hac Epigraphe: *Surge DOMINE, & dissipentur hostes tui, & fugiant, qui te oderunt, à facie tua*. Num. X. 35. Hoc *Judę* signum colligunt ex Gen. XLIX. 9. *Isascharo* tribuunt *Asinum* ex Gen. XLIX. 14. *Sebuloni* *navem* ex Gen. XLIX. 13. *Rubeni* *Flumen* ex Gen. XLIX. 4. alii *Hominem*: *Simeoni* *Gladium* ex Gen. L. 5. *Gad* *Leonem* ex Deut. XXXIII. 21. *Ephraimo* *Unicornu* ex Deut. XXXIII. 17. *Manasse* *Bouem* l. c. *Benjamin* *Lupum* ex Gen. XLIX. 27. *Dani* *Serpentem* ex Gen. XLIX. 17. alii *Aquilam*. *Aseri* *manipulum Spicarum* ex Gen. XLIX. 20. *Naphtbali* *Cervum* ex Gen. XLIX. 21. Sunt ex Doctoribus Christianis, qui quatuor primarias Acies, harumque Principes referunt ad quatuor Evangelistas. Hos omnes sibi & aliorum judiciis linquimus, uti & Vexillorum colores, quos eosdem volunt *Judę* cum Gemmarum illis, quę fulgebant in *Aharonis* Pectorali, progressuri ad alia intentioni nostrę magis adęquata.

Additionis proba est, si summę partiales junctim sumptę coincident cum totali. Exemplum dat Textus. In Castris

<i>Judę</i> fuere	- - - - -	186400. v. 9.
<i>Rubenis</i>	- - - - -	151450. v. 16.
<i>Ephraim</i>	- - - - -	108100. v. 24.
<i>Dan</i>	- - - - -	157600. v. 31.
		603550. v. 32.

ubi inter alia observanda est Tacticorum Regula, quod Acies Anterior & posterior (l'Avantgarde & Arriergarde) numero superent intermedias.

Est mundities unum ex Castrorum bene ordinatorum requisitis: hoc si ullibi, certè in ordinatissimo hoc Israelis Exercitu occurrit. Ad bina interiora, Tabernaculi, & Levitarum, Castra non patuit aditus menstruatis, non ulcerosis, aliisque ad immundorum Classẽ relegatis. Ab intimo exclusi erant, qui ex contactu mortui immunditiem contraxerant: limitibus omnium trium Castrorum ejecti Leprosi. Ita explicat *Lundius Levit. Priesterth.* p. 215. illud Num. V. 2. 3. *Præcipe filiis Israel, ut ejiciant è Castris (omnibus tribus) omnem Leprosum, & (ex binis interioribus) omnem, qui*
Y y y y
fuit,

fluit, & (ex intimo Sanctissimo) quicumque mortui contactu contaminatus est, & marem & foeminam ejiciatis: extra Castra, inquam, ejiciatis eos, ne contaminent Castra sua, in quorum medio ego habito. (Præcipe filiis Israel, ut ejiciant de castris omnem leprosum, & qui semine fluit, pollutusque est super mortuo. Tam masculum quam foeminam ejicite de castris, ne contaminent ea, cum habitauerint vobiscum.) Ex Deut. XXIII. 10. &c. patet adhuc clarius, quo usque sese extenderit Castrorum Israeliticorum mundities. Si fuerit in te vir, qui non sit mundus, ex euentu aliquo nocturno, is egrediatur extra Castra (intima), nec reuertatur in Castra, sed sub vesperam lauet se Aqua, & post Solis Occasum ingrediatur iterum in Castra: Locus quoque sit tibi extra Castra, ad quem foras egrediaris, lignumque præacutum in baltheo, cum quo foris sedens fodias, conuersusque operias excrementum tuum. (Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra Castra. Et non reuertetur, priusquam ad vesperam lauetur aqua; & post solis occasum regredietur in castra. Habebis locum extra Castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ. Gerens paxillum in baltheo: cumque sederis, fodies per circuitum, & egesta humo operies, quo releuatus es.) Notum est iis, quibus Sanitas Hominum & integrorum Exercituum curæ est, Morbos faciliè generari posse ex foetidis Excrementorum halitibus, Febres Castrenses, Pestilentiales, Dysenterias, quapropter hodiernum in castris prouidetur, ut Militum Latrinæ separatae sint à Castris & Tentoriis, imò & Milites fortè decumbentes separati à sociis sanis tractentur in certis Nosodochiis.

In *Tactica* occurrit *Alarum* distinctio, *dextra* & *sinistra*. Has Exercitus noster habuit non versus unam duntaxat, ut communiter, Plagam, sed versus omnes quatuor. Ad Ortum Ala dextra fuit Tribus Isaschar, sinistra Sebulonis, corpus medium Judæ. Ad Austrum Alam dextram formauit Simeon, sinistram Gad, Corpus Ruben: Ad occasum dextram constituit Manasse, sinistram Benjamin, corpus Ephraim: Versus Septentrionem in dextra Ala stetit Aser, in sinistra Naphthali, in medio Dan. Neque tamen tenuis fuit Acies, ut perfringi potuerit faciliè, sed formarunt singulae Tribus, ut numerosae fuerunt, lineas unam post alteram, ut primâ perruptâ secunda potuerit resistere, secundâ fractâ siue debilitatâ tertia obicem ponere, & sic deinceps.

Ubi tanta, quanta in Exercitu numeroso, populi adest multitudo, oportet præstò sint, vel venum prostant omnia victui necessaria. Heic, in Israelitico, nil horum defuit. Panis pluebat coelo. Alia, etiam ad pompam facientia, suppetebant abundè: aderant, si *Josepho* fides, Fora publica, Tabernæ variae. Ita ille *Ant. L. III. c. II.* πηγύναντες δὲ τὴν σκηνὴν, &c. *Compacto igitur Tabernaculo, in medium Castrorum illud receperunt, tribus Tribubus per latera, sin-*

gula tendentibus, inter quas via, ὁδὸς, intercedebant. Forum κόσμος ἀγορᾶς, quoque rerum venalum est propositum, & merces suo quaque loco disposita: aderantque opifices omnium Artium, in suis officinis, ἐργαστήριος, ut planè ciuitas, πόλις, videretur buc atque illuc commeans. Mentio quoque fit Exod. XXXII. 27. Portarum Castrensium. Ponite quisque gladium suum super femur suum, transite & redite de Porta ad Portam in Castris. Inde sanè inferre licet, egisse Israelitas in Portis istis excubias, imo fortè, si substiterint, vallo si non cinxisse castra, saltem Portas muniisse; atque prætendit *Sagittarius de Jan. Vet. c. 18. §. 10.* excubias habuisse Leuitas non duntaxat ad Tabernaculum, sed quoque ad ingressum in castra Israelis in Portis illis.

Amplitudinem Castrorum Israeliticorum si consideremus, non possumus non eam extendere ad longum spatium, si conferamus cum hodiernis Exercituum etiam maximorum Castris, qui ad 100000. vel etiam 150000. assurgunt milites. Judæi ambitum faciunt 12. Milliarium, quod fidem haud excedit, ita Latus ad quamuis Plagam foret 3. Milliarium. Per amplo certè spatio opus fuit tum ad Tentoria pro Militibus & horum Familiis numerosis, tum pro iumentis, pecoribus, & suppellectili. Adornare poterit, qui volet, Schematismum ex Hypothesi *Reyheri Math. Mos. p. 568.* qui ponit pro

Tribu Juda.

Latitudinem 298 $\frac{1}{2}$. cubitorum.
Longitudinem 250.

74600. cubit. quadrat.

ubi probè notandum, hoc spatio opus fuisse, si steterint omnes hujus Tribus milites clausi juxta inuicem in suis Ordinibus, neque pro viro plus poni quàm ulnam quadratam, proinde ampliori longè spatio opus fuisse pro hujusdem Tribus metatione, Tentoriis, Plateis, Familiis, Jumentis, Suppellectili, quæ omnia Reyherus indefinita linit. Porro

pro Tribu Isaschar.

Latit. 217 $\frac{1}{2}$.

Longit. 250.

54400.

pro Tribu Sebulon.

Latit. 229 $\frac{1}{2}$.

Longit. 250.

57400.

pro Tribu Ruben.

Latit. 143 $\frac{1}{2}$.

Longit. 325.

46500.

pro Tribu Simeon.

Latit. 182 $\frac{1}{2}$.

Longit. 325.

59300.

pro

pro Tribu Gad.

Latit. 140½.

Longit. 325.

45650.

pro Tribu Ephraim.

Latit. 202½.

Longit. 200.

40500.

pro Tribu Manasse.

Latit. 161.

Longit. 200.

32200.

pro Tribu Benjamin.

Latit. 177.

Longit. 200.

35400.

pro Tribu Dan.

Latit. 156½.

Longit. 400.

62700.

pro Tribu Aser.

Latit. 103½.

Longit. 400.

41500.

pro Tribu Naphtali.

Latit. 133½.

Longit. 400.

53400.

Qui hoc fundamento nixus delineare cupit Ichnographiam Castrorum, vel etiam Scenographiam, is in Centro pro Atrio Tabernaculi format primò Parallelogrammum 100. Cubitorum in longitudine & 50. in latitudine, circum quod circa spatium linquit vacuum 50. Cubitorum in Latitudine, dehinc versùs Occasum Castra ponit Levitarum, nempe

Gersonitarum Num. III. 22. 23.

Latit. 30.

Longit. 250.

7500.

versùs Meridiem *Kabatbitarum* Num. III. 28. 29.

Latit. 86.

Longit. 100.

8600.

ad Septentrionem *Meraritarum* Num. III.

34. 35.

Latit. 62.

Longit. 100.

6200.

Ad ortum ponenda sunt Tentoria pro Mose, Aharone, & filiis ejus. Num. III. 38.

Ubi sese terminant Castra Sacerdotalia, aliud spatium vacuum linquitur latum in omnes Plagas 2000. Cubit. ultra quod metanda sunt 12. Tribuum Castra.

Speciosa sunt hæc, fateor, sed Ichnographiam dant contractam nimis, ut quoque speciosa sunt, quæ pinguntur passim & sculpuntur, inter Icones Biblicas obuia, oculos magis

pascentia quàm animum. Quapropter ex defectu Commentarii, qui mihi satis possit facere, tentare ipse volui, quid possint Castrametationis, etiam modernæ, Leges Sacræ Scripturæ applicatæ, ut formari possit Idea Castris DEI omnium & maximis & perfectissimis, quæ fuere unquam, magis accommoda. Rem autem quomodo fuerim aggressus proponam distinctè, & quibus fundamentis nixus adornauerim figuras. Legitur Exod. XVIII. 21. Deut. II. 15. Jethronis consilium Mosi Genero datum, & Politico Regimini & Militari disciplinæ salutare. *Ex omni populo tu prospice viros fortes, timentes DEUM, viros veraces, odientes auaritiam, & præfice illos Tribunos, Centuriones, Quinquagenarios, atque Decuriones.* Possunt hi Tribuni, potius Chiliarchæ, conferri commodè cum nostris Colonellis, Centuriones seu Hecatontarchæ cum Ducibus seu Capitaneis, Quinquagenarii seu Pentecontarchæ cum Locotenentibus, Decuriones tandem seu Decarchæ cum Excubitoribus, quos Sergeants, *Wachtmeister*, nuncupare solemus. Sumebantur hi seu Magistratus seu Officiarii ex suis Tribubus singuli, ut non admissi fuerint ἀλλόφυλοι. Quod dirimi aut terminari non poterat per Decarcham, deferabatur ad Pentecontarcham, quod ab hoc non, ad Hecatontarcham, cui & hic impar erat, ad Chiliarcham: ab hoc tandem ad Mosen, à Mose ad DEUM, Exercitus DOMINUM. Diuide numeris jam expositis integrum Israelitarum, qualis Aegypto egressus est, Exercitum, inuenies Chiliarchas 600. Hecatontarchas 6000. Pentecontarchas 12000. Decarchas 60000. Officiarios in uniuersum 78600. Specialius adhuc determinat *Iosephus* præpositos numerans super 10000. 1000. 500. 50. 30. 20. 10. Occurrit Textus *Ant. Jud.* L. III. c. 4. τὸν στρατὸν ἐξέτασας ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίας τέτων κεκριμένους ἀρχοντας ἀποδείξει. εἶτα κατὰ χιλίας διαίρησεις δὲ μετ' αὐτὰς πεντακοσίους, καὶ πάλιν ἐς ἑκατὸν, εἴτ' εἰς πεντήκοντα. Ἀρχοντας τὲ ἐπὶ τέτοις τάξεσι οἱ κατὰ τριάκοντα μεριδντας διακοσμήσανσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα συναριθμημένους. ἔσω δὲ τις ἐπὶ τέτοις εἰς τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τῶν ἀρχομένων ἀριθμῶ λαμβάνων. *Exercitum perfectè dispone per dena millia viros, deinde per mille, ita post hæc diuides eos per quingentos, & rursus in centum, deinde in quinquagenos, & iudices constitues super eos. Qui per triginta rursus diuisi, & per videnos & denos, habebunt proprios Iudices eorum negotia finientes. Sit autem aliquis super illos unus, vocabulum à principio numeri sumens.* Hinc *Zonaras* Jurisconsultus καὶ κατὰ μυρίας ἀρχοντας ἀποδεικνύειν τὴν γὰρ βρὸν συνεβέλευεν ὁ Πατριάρχης. Εἶτα κατὰ χιλίας, καὶ κατὰ πεντακοσίους ἐτέρους ἐφισᾶν. Καὶ ἐπὶ τέτοις ἑκατοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους ποιεῖν, καὶ ἐν τριάκοντα καὶ εἴκοσι, καὶ δέκα ἐφισᾶν τὰς διακοσμήσαντας.

Silentio heic prætereunda non est Diuisio decadica, nam bis 10. dant 20. ter 10. 30. quinquies 10. 50. decies 10. 100. decies 50. 500. decies 1000. 10000. Ad eundem modum Exercitum distribuiffe dicitur *Magnorum*, uti

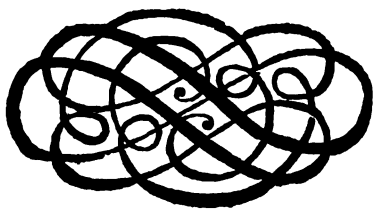
Yyy y 2

vocan-

vocantur, *Chamorum* primus *Cangio*, & post eum *Tamerlanes*, nempe in 10. 100. 1000. 10000. Videre id est apud *Alhazen*. c. 5. Et mutuati fortè sunt Tartari illi hunc Castrametationis ordinem ab ipsis Hebræis. Antiquior sanè non est, quàm quem Scriptis suis tradit Moses. Potest ita hæc, ad distinctionem *Græcæ* & *Romanæ*, jure vocari *Castrametatio Hebraica*, vel, si ita appellare lubeat, *Diuina*, & eo ipso omnium perfectissima. Et denariam illam Progressionem, quæ ipsi Arithmeticæ dat fundamentum, haud turbat, quòd Moses ponat Pentecontarchas medios inter Hecatontarchas & Decarchas, siue 50. inter 100. & 10. & *Josephus* 1000. inter 500. & 10000. 30. & 20. inter 10. & 50. Fuerunt hi officarii intermedii pariter & commodi & necessarii, uti hodie multitudo officiariorum haud turbat ordinem, imo vero duplicata sæpe militiam tantò melius in ordine seruat. Ita occurrent in militia moderna post Imperatores, siue Duces supremos, les Generaux del' Armée, qui præficiuntur Exercitui integro, Camporum Marescalli, Brigadiers, qui proponuntur militibus 5000. Inter Chiliarchas seu *Colonellos* & Hecatontarchas seu Capitaneos, Colonellos Locotenentes, *Colonels Lieutenants*, inter Hecatontarchas & Decarchas, Capitaneos Locumtenentes, *des Capitains Lieutenants*, infra hos Locumtenentes, *des Lieutenants*, & Vexilliferos, *des Enseignes*.

Habet sanè decadica Exercitus distributio, & hac fundata Castrorum metatio, præ Græca, Romana, & quæ celebres olim cunque fuerunt aliæ, prærogatiuas insignes, quas vel in Compendio sistere operæ erit pretium. *Δαδῆχος* sit *Simon Stevinus Castrametat.* c. I. Art. I. & c. 4. Art. 3. *Oper. Math.* p. 574. 596. Juxta hanc partitionem Milites, vel, si mauis, Patresfamilias in serie rectæ lineæ per Decades dispositi facile potuerunt nominari omnes, primus, secundus, &c. Centenarii cuius sua habere vexilla minora, millenarii majora, decies mille maxima: Quilibet officarius ab infimi generis Excubitoribus ad usque Præfectos

Campi Generales, & si velis Generalissimos inspectionem habet duntaxat 10. Hominum, commodam & facilem, Decarcha 10. militum, Hecatontarcha 10. Decarcharum, Chiliarcha 10. Hecatontarcharum, Præfectus cujusque Tribus in Chiliarchas, qui denarium numerum nullibi attingunt. Ita si cuius officio suæ inspectionis fungitur, omnia in campo etiam amplissimo erunt optimè disposita. Par ratio est vel litium componendarum inter Milites, vel aliarum rerum foro officiariorum subiectarum: laborum suscipiendorum, pro castrorum mutatione, operibus defensiuis extruendis, fossis cauandis: Memoria retineri poterat facile hæc partitio, ubique eadem, in Codicillis consignari nomina tum Officiariorum, tum Militum, stipendia distribui, eorumque exacta teneri ratio: ad omne temporis momentum sciri numerus, quid deficiat, quid exundet: quilibet officio suo alligari, in serie sua, ne limites excedat, retineri, si fortè fugitiuus fiat, aut in auia discedat, obseruari, castigandus pro suo merito; vexillis per numeros notatis quilibet militum illicò inueniri, cognitâ, de qua fuit, cohorte: ipsa Arma certis insigniri, vel distinguui, notis, ut statim posset enuntiari, cujusnam præcisè esset militis, & e. g. 8. 2. 7. 3. denotaret octauum seu militem, seu patremfamilias in secunda serie septimæ cohortis, de tertia Chiliade. 7. 3. 5. hastam Decurionis seu Excubitoris septimæ seriei in tertia cohorte quintæ Chiliadis: 5. 8. Hecatontarchæ seu Capitanei quintæ cohortis in octaua Chiliade. 7. Chiliarchæ seu Colonelli ordine septimi. 0. denique Præfecti totius Militiæ generalis. Sic quoque præueniri potest alienationi vel suffurationi armorum. Porro possunt breui tempore Milites informari in Armorum exercitio, quia quælibet Decas suum habet Excubitorem pro Informatore: currus seu vehicula alia commode dispartiri, decem sub Decurione, 100. sub Hecatontarcha, & sic porro, iisdem, quibus supra, numeris signata; imo & in ordine teneri.

TAB. CCLXXXIX.

Nunc agitedum rem aggrediamur ipsam, posituri ob oculos ejusmodi Schematismos, qui claram dabunt haud dubiè Castrametationis Israeliticæ Ideam. Heic majori

Scalæ Geometricæ modulo sistuntur milites, seu potius, Patresfamiliâs 200. totidem nempe Tentoria, quorum unum est J a b c. In hujusmodi tentoriis hodie locantur 8. incirca milites, unde hæc Figura containeret 1600. milites; heic vero in uno Tentorio loco patrefamiliâs cum sua Familia, nunc majori, nunc minori, & filiis nunc majorennibus arma portantibus, nunc minorennibus armorum jure nondum donatis. Tentoria singula latus habent 8. pedum, aream proin 64. pedum quadratorum. J K. seriem exhibet Tentoriorum 10. His

præpositus est Decarcha in suo Tentorio B d e f, spatio interjecto 8'. a g h i. viam designat inter duas Tentoriorum series: hodie vocant *eine Compagnie Gafs.* g h l k. sunt duæ Tentoriorum series dorfatim junctæ: singulis semper præfiguntur sui Decuriones, juxta lineam B. A. seriatim positi. Post Militum Tentoria seriatim sequuntur spatio interjecto 8'. F. F. Icosiarchæ, 20. nempe Familiis præpositi, & rursus post 8'. spatium Pentecontarchæ G G. 50. Tentoriis à K. ad m. præfixi. Rursum interuallo 12. pedum interjecto sequantur in amplioribus Tentoriis in linea H H. bini Hecatontarchæ, singuli 100. Tentoriis à K. ad n. præfecti, quorum latus 16'. omne hoc spatium A B L H. quod poscunt 200. Patresfamiliarum commodè locandi est 38400. pedum quadratorum.

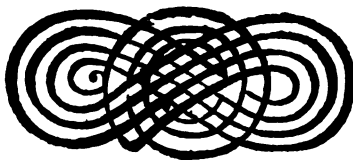
TAB. CCXC.

IN hac Tabula juxta minoris scalæ modulum dispositos en patresfamiliâs 2500. nempe in spatio H H I I. 500. in linea A B. Decuriones K K. Icosiarchas L L. Pentecontarchas. Inter E. & B. spatium adest 100. Pedum, commodum pro separandis 500. quibusuis Tentoriis, locandis altioris ordinis officiariis, adornandis foris. C. Tentoria sunt Præfectorum pro Tentoriis 500. M. pro Chiliarcha siue Colonello. N. pro Præfecto Campi hujus Generali. Horum Castrorum longitudo est F O. 456½'. Latitudo A F. 1300'. A F O E. spatium integrum pedum 593450. quadr. quod juxta priorem calculum posceret 485000. Rotundo numero poni potest, & ponetur in sequentibus calculis 500000'.

Qui volet, delineabit Castra pro singulis

Tribubus, minori adhuc adhibita scalâ, inuenietque pro

Ruben	- - - - -	9300000'.
Simeone	- - - - -	118860000.
Leuitis. Gersonitis	- - - - -	1500000.
- - Kahathitis	- - - - -	1720000.
- - - - Meraritis	- - - - -	1240000.
Juda	- - - - -	14920000.
Isaschar	- - - - -	10880000.
Gad	- - - - -	9120000.
Aster	- - - - -	8300000.
Manasse	- - - - -	6440000.
Ephraim	- - - - -	8100000.
Benjamin	- - - - -	7080000.
Dan	- - - - -	12540000.
Naphthali	- - - - -	10680000.

TAB. CCXCI.

Lubet tandem in unica Tabula sistere tota Israelitarum Castra, prouti quidem ea videntur commoda. Hunc in finem opus habeo, ex spatiis præ-expositis extrahere Radices Quadratas, ut singulis Tribubus assignari queant vel Areae quadratae, vel Rectangula parallelogramma. Invenio autem sequentes, pro

1. Ruben	- - - - -	3049.
3. Simeon	- - - - -	3443.
13. Gersonitis	- - - - -	1224.
14. Kahathitis	- - - - -	1311.
15. Meraritis	- - - - -	1113.
4. Juda	- - - - -	3862.
5. Isaschar	- - - - -	3298.
6. Sebulon	- - - - -	3388.
2. Gad	- - - - -	3019.
7. Aser	- - - - -	2880.
10. Manasse	- - - - -	2537.

11. Ephraim	- - - - -	2846.
12. Benjamin	- - - - -	2660.
8. Dan	- - - - -	3541.
9. Naphthali	- - - - -	3268.

In centro omnium Castrorum colloco Tabernaculum 100. cubitos longum, 50. latum: in distantia 840'. Castra Leuitarum, eo, quo describuntur in Sacris, situ. Spatium Castrorum integrum inuenio 259600000. Castrorum autem supra definitorum pro singulis Tribubus summam inuenio pedum 125210000. Erit proin spatium inter Castra medium 134390000. Quod si cum *Eisenschmidio* pro Milliari antiquo Romano ponam 766. hexapodas Gallicas & 2. pedes, adeoque pro tali Milliari quadrato 21141604. pedes quadratos, continebit Exercitus Israeliticus 12. Milliaria Romana quadrata, & quod excurrit.

TAB. CCXCII.

Num. Cap. III. vers. 39. 43.

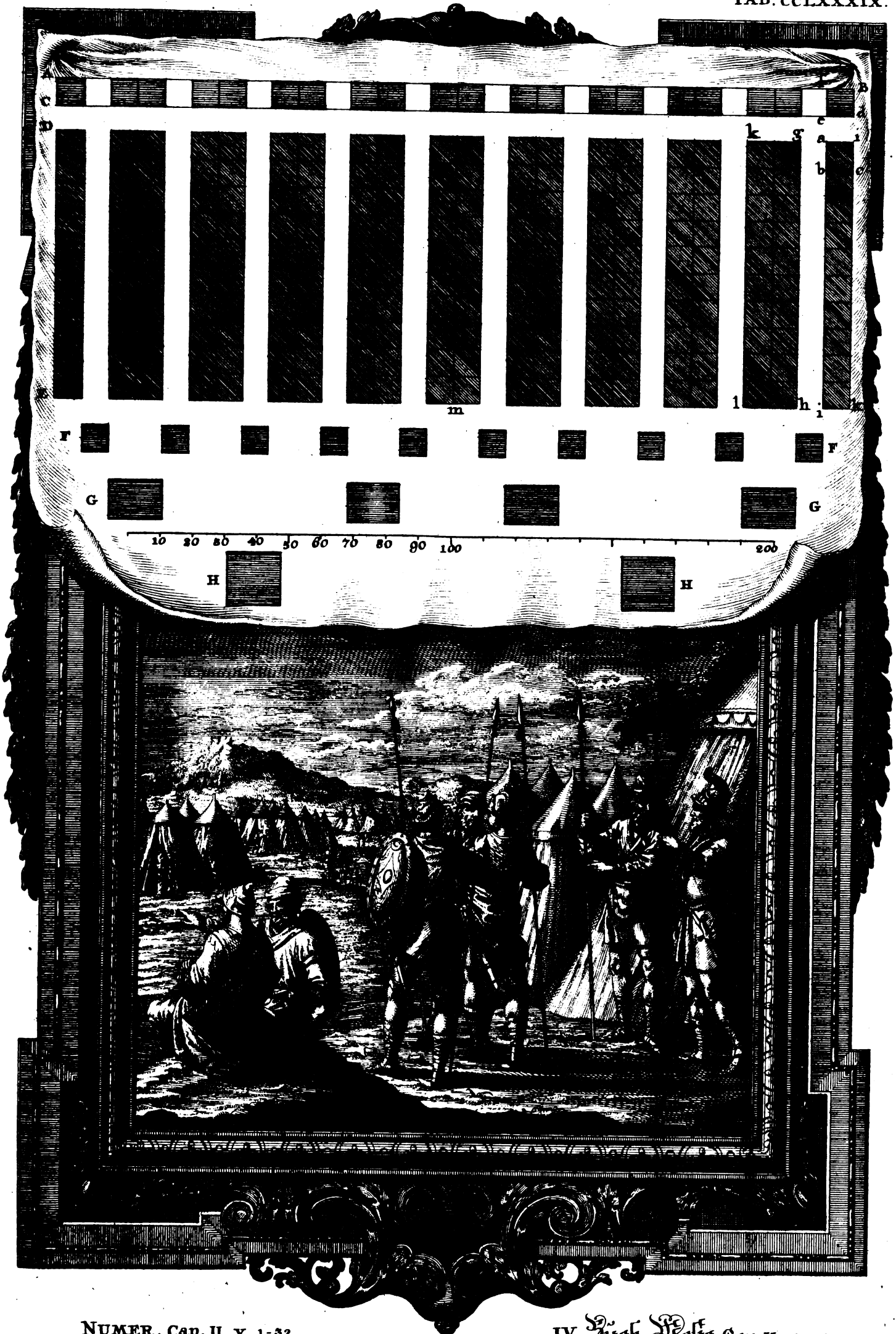
39. Omnis autem census Leuitarum, quos recensuit Moyses & Aaron juxta jussionem DOMINI per familias suas, omnes mares ab eo, qui fuit unius Mensis, & supra, fuerunt viginti duo millia.
43. Fueruntque omnia primogenita mascula, juxta numerum nominum, ab eo, qui erat unius Mensis, & supra, juxta censum eorum viginti duo millia, ducenta & septuaginta tria.

39. Omnes Leuitæ quos numerauerunt Moyses & Aaron, juxta præceptum Domini, per familias suas in genere masculino, à mense uno & suprâ, fuerunt viginti duo millia.
43. Et fuerunt masculi per nomina sua, à mense uno & suprâ, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.

Occurrit heic nodus tantum non inextricabilis. Supra
v. 22. Gersonitæ numerantur 7500.
v. 28. Kahathitæ - - - 8600.
v. 34. Meraritæ - - - 6200.
qui summam conficiunt - - - 22300.
quæ sanè non congruit cum v. 39. - 22000.
v. 43. extat numerus primogenitorum, nempe extra Tribum Leuiticam, DEO ex Lege deuotorum 22273. debebat proin juxta v. 46. à su-

perabundantibus 273. peti *λύτρον*, quod juxta v. 50. pro singulis personis 5. Sicli, faceret summam Siclorum 1365. siue Florenorum 1023. crucigerorum 35. Ast si connumeret Leuitarum species, videbis 27. esse, qui redundant supra primogenitos, ut proin haud opus fuisset *λύτρον*, cujus tamen expressa fit mentio.

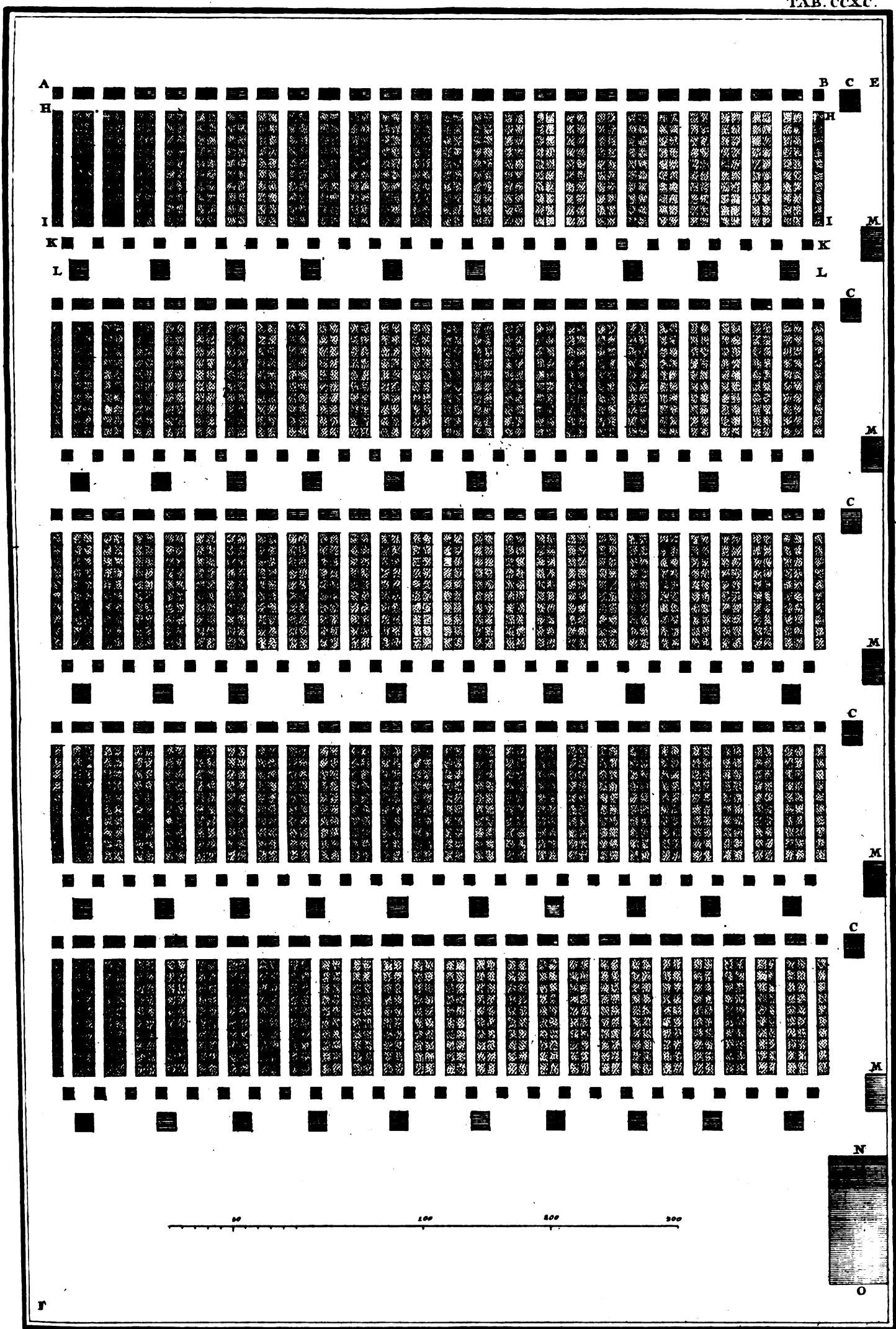
Nodum hunc seu soluunt, seu secant, Interpretes duplici fere modo. Non displicet *Clerico Comm.* in h. l. Interpretum explicatio, in *Leui-*

NUMER. Cap. II. v. 1-32.
Castra pro 200 Israelitis.

IV. Buch Mos. Cap. II. v. 1-32.
Lager vor 200 Israeliten.

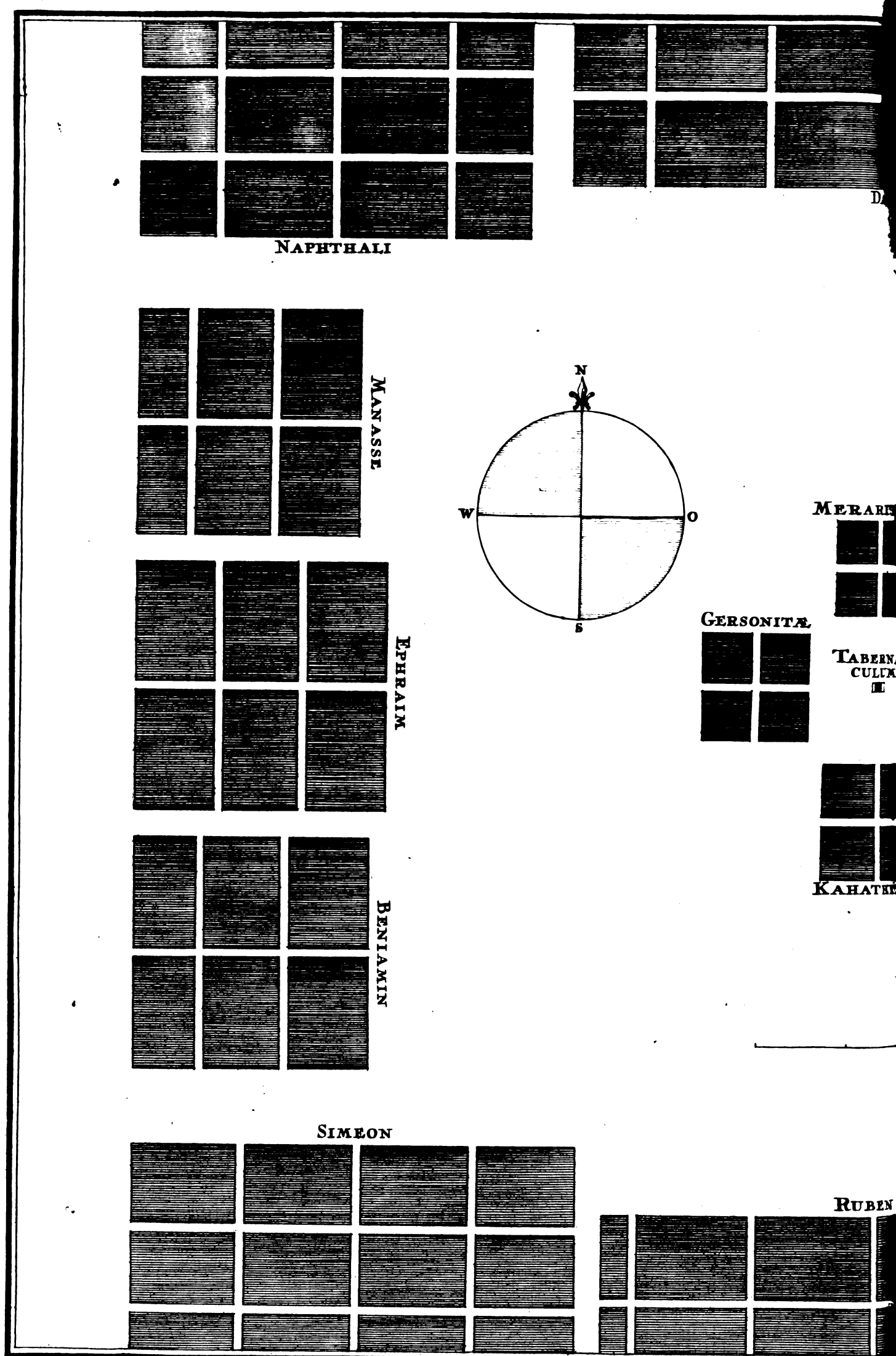
M. Tyroff sculp.

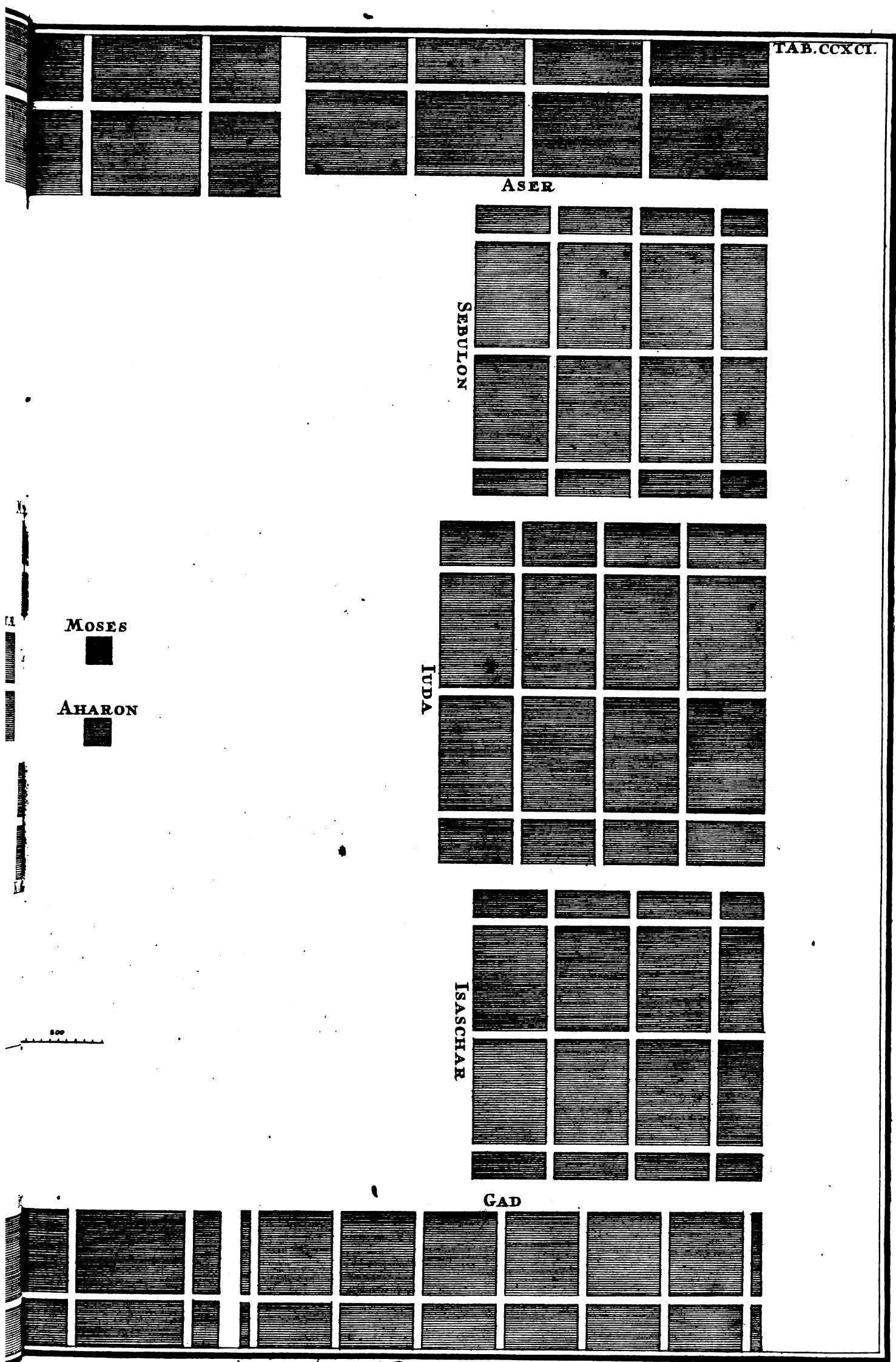
NUMER. Cap. II. v. 1-32.
Castra pro 2500. Israelitis.

IV. Buch Moses Cap. II. v. 1-32.
Lager vor 2500 Israeliten.

I. Strilbeck sculp.

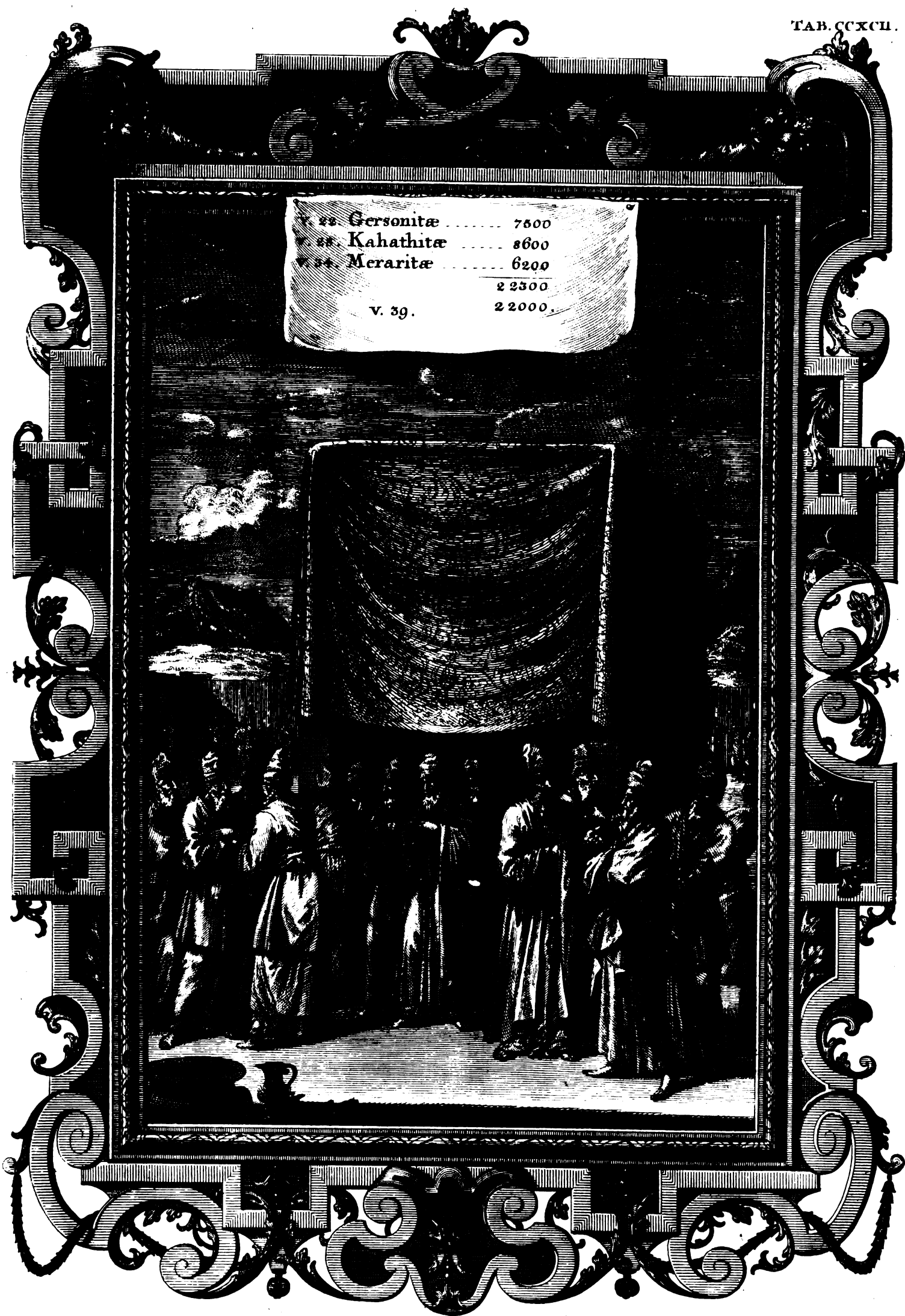

NUMER. Cap. II. v. 1-32.
Tactica Israhitarum.

IV. Buch Mos. Cap. II. v. 1-32.
Israelitische Lager-Ordnung.

I. Stridbeck sculpt.

22. Gersonitæ	7500
23. Kahathitæ	8600
24. Meraritæ	6200
	22300
v. 39.	22000.

NUMER. Cap. III. v. 39 - 43.
Numerus Levitarum.

IV. Buch Moses Cap. III. v. 39. 43.
Zahl der Leviten.

M. Tyroff sculp.

Leuitica Tribu 300. fuisse primogenitos, aut Sacerdotes, qui singulari jure DEO jam sacri erant, ac proinde aliorum לִוְיִתָּא esse non poterant, ut ii ex Leuitis, qui redimendis Israeliticis primogenitis apti erant, numero pauciores fuerint, quàm primogeniti reliquarum Tribuum. Alii mendum in Codicem irrepsisse contendunt, & legendum v. 28. pro לִוְיִתָּא שֶׁבֶשֶׁבֶט meoth. 600. שֶׁבֶט לִוְיִתָּא scbalosch meoth. 300. Hanc opinionem sustinet inprimis Lud. Capellus, quum contra Job. Buxtorffius in Anticritica sacra P. II. & Orthodoxi alii illis tantum non crimen Sacrilegii imputent, qui vel punctum in codice sacro mu-

tare contendunt. Moderationem Christianam viris doctis suadet Ludolfus Comm. in Hist. Æth. p. 83. ne illico damnent, aut sacrilegii accusent alios, si alicubi mendum Librarii interuenisse putent, in cæteris autem integritatem & Sinceritatem S. Scripturæ in rebus Fidei & morum agnoscant & defendant, quia scimus, nos autographa Prophetarum non habere, sed apographis Hominum ab erroribus non immunium uti. Sed tutius est, vel ad redimendam vexam, in quavis alia, vel probabili, explicatione acquiescere, quàm in Textus mutatione Asylum quærere.

TAB. CCXCIII.

Num. Cap. V. vers. 17. 26. 27. 28.

17. Sumat insuper Sacerdos Aquas sacras in vase fictili, & de pulvere, qui fuerit in pauimento Tabernaculi tollat Sacerdos, & ponat in Aquam. 26. Apprehendat quoque Sacerdos ex isto Sacrificio cibario volam plenam ad monumentum ejus, incendetque in Ara, & posthac det mulieri potum illius Aquæ. 27. Quum verò Aquas potauerit si fuerit polluta, & scelus designauerit aduersus maritum suum, ingredientur in eam Aquæ istæ execrantes, ut amaricent, & intumescet venter ejus, cadetque femur ejus, erit Mulier illa execrata in medio populi sui. 28. Si verò polluta non fuerit mulier hujusmodi, sed munda, noxæ eximetur, & (a) fœcunda reddetur. (a) Seminabitur semine.	17. Assumetque Aquam sanctam in vase fictili, & pauxillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eam. 26. Pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur, & incendat super altare: & sic potum det mulieri aquas amarissimas. 27. Quas cum biberit, si polluta est, & contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet femur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. 28. Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.

Est, quod negari nequit, Imaginationis vis ingens, Affectuum Animi major. Exempla multa allegare haud opus: non tamen ea omitam, quæ ad rem faciunt præsentem. Persuasi sunt multi, & è fæce populi, & ordinis altioris, posse Magiæ ope fures in certis saltem casibus detegi, & angariari ita, ut res ablatas etiam in sudorem acti restituere cogantur. Nec possunt non quos furti accusat propria conscien-

tia, simulque de certitudine memoratarum modò operationum conuincit saltem Imago, extra tranquillitatem poni, corde suo angi, imò ad sudores disponi, ut non degant prius securre, quam restituerint ablata, persuasi scilicet, artibus illis, si fortè adhiberentur, & magis adhuc, si certò nouerint adhiberi, vel fuisse adhibitas, se posse reuocari & cogi ad restitutionem in pristinum locum. Et noui, sudasse ex hoc principio, qui res etiam leuiculas abstule-

stulerunt alteri, præsente tertio, qui per jocum saltem se jactabat Artis hujusmodi reuocatoriæ magistrum. In hoc fortè artificio consistit Capucinatorum illa, si vera est, ablatorum manifestatio: Magiæ enim accusare religiosos Patres non audeo, sed nec persuaderi possem, fieri, quæ de illis narrantur, per Miracula verè ita dicta. Ita, dicet quis, potuit vel sola re-præsentatio Processus instituendi cum suspecta, vel Processus ipse institutus ita terrere Imaginationem, ut vel ante confessa fuerit crimen, quàm ad rem fuerit ventum, vel ex causis naturalibus sequi funesti illi, de quibus in Textu, effectus.

Confirmari facilè poterit in hac sententia, qui Ceremoniale ipsum considerat, prouti id recutiti describunt, in omnibus suis circumstantiis. A prima Juris seu Tribunalis inferioris instantia mitti Hierosolymam, Diuini Cultus, imo DEI ipsius sedem; sisti coram Syne-drio magno; blandis ibi verbis ad confessionem spontaneam disponi; duci ab hoc supremo & formidando Tribunali ad Atrium exterius versùs Nicanoris Portam; imo non rectâ viâ, sed per ambages circumduci; in ipsa via ab integro Comitatu angariari & lassari, in loco ipso diræ Executionis coram populo universo à Sacerdote denudari pectoretenus, vestibus discissis, velo Capitis orbari, & omni Capitis tegumento, crinibus expansis instar Megæræ sisti, vel atra veste, vel turpi & lacerâ indui; Inauribus aliisque ornamentis priuari; circa Ventrem loro ex saliceo vimine cingi; Zelotypiæ sacrificium ex ipsius Mariti, forsan falso Zelo abrepti, manibus recipere, idque oleo & Thure orbem, diu in conspectu populi retinere; à Sacerdote de instanti proximè judicio Aquæ Amaræ admoneri; diris tandem, si rea fuerit, imprecationis verbis onerari: omnium adeò ludibrio, maledictionibus, crisi, Ignominia exponi. Hæc omnia, inquam, debebant in tristissimam consternationem dejicere vel constantissimam, imo & innocentissimæ Imaginationem & Affectus turbare ita, ut non mirum sit, si rea, vel cujuscunque infidelitatis conscia præ angore & terrore tantum non conciderit, seu syncopica, seu mortua. Omnia hæc, si generatim considerentur, valent pro causis effectus naturalibus, & subscribet, qui non ignorat Passionum Mentis stupendas in Corpus vires, & præterea considerat, vel solam constitutionem esse prostitutionem.

Nihilominus cum aliis Interpretibus in eam sententia, interuenisse heic aliquid, quod supra vires est Naturæ; Judicium diuinum, hujusque manifestationem ἀπὸ μηχανῆς. Colligo id tum ex Aquæ Maledictæ ingredientibus, tum ex Potus ipsius effectibus. Ingredientia fuere *Aqua Sacra* propinanda *una cum puluere, qui fuerit in pavimento Tabernaculi in vase fictili*. Pone etiam, quod Judæi nonnulli volunt, immiscuisse Sacerdotem amari quid ex Absinthio,

vel abrafo Atramento ex charta pergamena, cui diræ maledictionis votum fuerat inscriptum: harum causarum nondum video nexum cum insecta *Ventris intumescencia*, & *femoris casu*, vel, quod Judæi addunt, subitanea Faciei & Oculorum intumescencia, corporis totius corrugatione, Hydrope, Lapsu, aut putrescentia gangrænosa uteri (nam יָרֵק *jarek* non semper notat Femur, sed & partes genitales, vel Uterum, ut Gen. XLVI. 26. Exod. I. 5. Num. V. 22. *Bochart Hieroz.* P. II. L. V. c. 15.) Non equidem extra omne est dubium, quid intelligi debeat per *Femoris*, si hoc denotet יָרֵק *casum*, an Luxatio & facilis ex Acetabulo prolapsus, vel Atrophia, & ex hac illaue causa orta Claudicatio? Naturales causæ suos in corpora naturalia habent naturales effectus, seu rea sit criminis, seu innocens persona. Et sanè ludibrio fuisset exposita ipsa DEI Lex, si vel non habuisset, quos interminatus fuit Legislator, Aqua maledicta in reis effectus, vel exercuisset in innocentibus. Stringeret adhuc magis hæc argumentatio, si etiam in rea caruisset potus suo effectus, marito ipso ejusdem criminis conscio. vid. *Mischna Sota* c. 4. *Señ.* I. 2. 3. 4. 5. cum *Wagenfeilii* notis in ejusdem not. 2. ad *Mischna Sota* c. I. *Señ.* I. *Selden uxor Hebr.* L. III. c. 13. & de integro hocce Processu *Lund. Levit. Priester.* L. III. c. 55.

Redeo iterum ad causas Physicas, non coacturus nebulas, sed dissipaturus, præeunte Cel. *Mich. Frid. Lochnero* Tract. eruditissimo *de Nerio* p. 83. Posset quis conjectare, fuisse Aquas illas docimasticas amaras redditas per *Hirdophnen*, siue *Ardipbnen*, *Rhododendron*, quæ Planta Herbis quoque Paschalibus addita iis insuper prædita sit qualitatibus vere deleteriis, quæ Symptomata recensita causari potuerit. Audiamus *Santen Ardoinum de Venen.* L. III. c. 21. *Natura Oleandri siue Nerii est valde resolutiua, & mordicatiua & incisiva, cum venenosa proprietate, adeò ut bibere Aquam, in qua nascitur, aut ab ipso obumbratur, aut in ipsa balneari, aut bibere de Aqua calefacta cum ipso, aut balneari in Aqua, seu balneo calefacto cum eo, aut comedere aliquid assatum in veru ex eo factò, & diu morari, & præsertim dormire sub umbra ejus, inducat accidentia infra scripta: nempe angustia vehemens, rugitus, inflatio ventris, dolor ventris, alienatio mentis, æstus & inflammatio, & Ventris fluxus, & Syncope & Mors, nisi succurratur.* Nerii vulgaris Icon quia alibi est exposita, impræsentiarum sisto ex *Illustris Sloane Hist. Nat. Jamaic.* Vol. II. p. 62. Tab. 186. Fig. 2. *Nerium arboreum folio latiore obtuso flore luteo minore* Fig. A. Et Venenum Aquis istis immistum fuisse prætendit R. *Solomon Zirza* in explic. Comment. Abenezræ in *Pentateuch. Fons vitæ* inscript. fol. 91. Conjecturam hanc subruit præter silentium Scripturæ, & Optimorum quorumcunque Interpretum autoritatem vel id, quod nondum, vel suppositâ Nerii commissio-

ne,

NUMER. Cap. V. v. 17. 26-28.
Δοκιμασία suspectarum.

IV. Buch Moses Cap. v. v. 17. 26-28.
Prüfung verdächtiger Weiber.

B. S. Sedlacek sculp.

nē, exinde deduci queant Symptomata, quorum expressa in Sacris fit mentio, & heic rursum miraculosus fuisset effectus tam in rea, quàm in innocenti. Placet *Lochnero*, Amico dum viueret conjunctissimo, *Augusti Varenii* sequens ἐπιγραφὴ. *Non equidem gratus palato poterat esse confectus de sordido puluere, & abluto atro charactere potus, juxta facultatem naturalem, quam habiturus erat, ex confectiōe superiori aestimatus: dubium tamen, an propterea amarissimus. Nihil obstat intelligere Aquas illas nec ex facultate naturali, nec ex indita supernaturali absolute, sed indita per verbum respectiue, nonnisi in subiecto reo exercenda dici, prout מֵאֲרִירִים seu execrationem inducentes, ita & מֵרִירִים id est amaras ratione scilicet existentiae in applicatione ad ream. Cum contra innocenti bibenti nec essent amaræ, nec execrationis induciæ, pro quo facit vehementer positus vocis מֵרִירִים in v. 24. & 27. & præcedens hic Paschta accentus. Sed ego capere nequeo, quid sit, nec ex indita supernaturali absolute, sed indita per verbum respectiue facultate.*

Occurrunt docimasiae suspectorum non duntaxat in Judaismo, sed quoque in Gentilis-

mo, imo medio Christianismo, sed hæ superstiosæ, quibus non tam veritas elicitur, quàm DEI potentia tentatur atque irritatur. Aquæ Zelotypiæ simia fuit ὕδωρ τῆς ἐλέγχου, *Aqua redargutionis*, quâ in perjurii suspitione utebantur Gentiles, teste *Philostrato vit. Apollon.* L. I. c. 6. Aqua nempe juxta *Thiana Asbamœa* dicta, quæ *Juramenti fidem præstantibus aspectu placida & gustu dulcis, at perjurii reis palam aduersatur. Epota namque oculos pedesque ac manus pejerantis inuadit: pustulis ac vomitis totum corpus inquinans.* Qui idem *Philostratus* L. III. c. 15. ex *Porphyrio* meminit λίμνης δοκιμασθείας, *Lacus probationis* apud Indos. In *Macrobio Saturnal.* L. V. c. 19. memorantur porrò Aquæ in Sicilia Furti suspitionem dirimentes. Et apud *Pausaniam* L. VII. Sacerdotissæ Græcorum scortationis infimulatae, quæ Taurini Sanguinis haustu probari solebant; eo epoto, inquit, si legi (de castitate colenda) fraudem fecerit, ἀντίνα ἐκ τῆς τῆν δίκην ἔχει, *flagitium è vestigio morte luit.* In mediis tandem Seculis innumera prostant Exempla Probationum per Ignem, & modos alios, quæ nunc, dissipatâ prorsus, vel fraude, vel Ignorantia, cessant.

TAB. CCXCIV.

Num. Cap. VI. vers. 2. 3. 4.

2. Loquere ad filios Israel, & dices ad eos, Vir siue mulier si diserte vouerint votum Nasir, (a) ut separent DOMINO.

(a) Nasir, separatus, consecratus, segregatus.

3. A vino & Sicera abstineat, Acetum Siceræ & vini non bibat, imo quicquid reliquum est ex uuis non bibat, præterea nec recentes uuas nec passas comedet.

4. Idque toto tempore, quo ipse Nasir est: Nihil denique edat, quod fit è Vite vinifera, siue acini sint, siue vinacea.

2. Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Vir siue mulier cum fecerint votum, ut sanctificentur, & se vouerint Domino consecrare.

3. A vino & omni quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia portione, & quicquid de uua exprimitur, non bibent, uuas recentes siccasque non comedent.

4. Cunctis diebus, quibus ex voto Domino consecrantur, quicquid ex vinea esse potest, ab uua passa usque ad acinum, non comedent.

MEum non est, integram explicare *Naziræorum* Hominum DEI seruitio deuotorum Historiam, imo nec licet esse diffusiori in iis, quæ mei sunt fori, abstinencia nempe à Vino, & omni eo, quod è Vite prodit, quandoquidem hanc materiam ex professo tractaui ad *Leuit. X. 9.* Res paucis huc redit: Debebat

votum, quo se quispiam DEO mancipauit, memoriâ nunquam excidere, vitari omni cura omne id, quod perennem hanc commemorationem & voti & officii quouis modo interturbare posset: talia autem sunt, ex rationibus allegatis, Vinum, Acetum, & omne, quod ex almæ vitis fructibus conficitur. Eò autem sese extendit rigor, si rigor est, Legis, ut non

A a a a a

ad

366 TAB. CCXCV. Num. Cap. VII. vers. 84. 85. 86.

ad Acetum duntaxat descendat, sed quoque ad ipfas uuarum baccas, imò Uuas passas. Debebat quippe Naziræus euitare, quod ad Ebrietatem disponere, vel stimulare poterat cunque, quaslibet causas occasionales, quemadmodum Christiani ἀπὸ παντὸς εἶδους πονηρῆς ἀπέχεσθαι. I. Theff. V. 22. Ita Simsonis Genitrici injunctum erat, ne in imprægnationis statu vinum biberet aut Siceram, & nihil, quod immundum est comederet. Jud. XIII. 4. Extendebant Karræi siue Sadducæi, & jure, hoc Præceptum ad Hydromel, Pomacea & Pyracea, reliquis Judæis manentibus in Vite, de qua, an fuerit

Scientiæ Boni & Mali Arbor illa, sicque Naziræi debuerint fatalem illum Generis Humani Lapsum & sibi & aliis sistere ob oculos, aliis vel judicandum, vel somniandum linquo.

v. 3. מִשְׁכַּרְתִּי אֲנִיבִים *miscbrath anabim*, LXX. vertunt, ὅσα κατεργάζεται ἐκ σαφῶν, Vulgata, *quidquid exprimitur*, Latina nostra, *quidquid reliquum est ex uuis*: indistincte melius Vernacula nostra, *was aus Weinbeeren gezogen wird*, omne id nempe, quod Arte seu Pharmaceutica, seu coquinaria, ex Uuis potest confici, omnia Elektuaria, Tincturæ, Condita.

TAB. CCXCV.

Num. Cap. VII. vers. 84. 85. 86.

84. Hæc fuit initiatio Aræ in die, quo fuit inuncta, à Principibus scilicet Israelis, catini argentei duodecim, phialæ argenteæ duodecim, cochlearia aurea duodecim.

85. Centum & triginta (Siclos habuit) catinus unus, phiala vero una septuaginta, omniaque vasa argentea bis mille, & quadringentos, juxta Siclum Sanctuarii.

86. Cochlearium verò aureorum duodecim fuerunt plena suffitus, singula verò decem (fuerunt Siclorum) juxta Siclum Sanctuarii: Porro uniuersum Aurum cochlearium fuit centum & viginti (Siclorum).

84. Hæc in dedicationem Altaris oblata sunt à principibus Israel, in die, qua consecratum est: acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ duodecim; mortariola aurea duodecim.

85. Ita ut centum triginta Siclos argenti haberet unum acetabulum, & septuaginta Siclos haberet una phiala: id est, in commune vasorum omnium ex argento Siclis duo millia quadringenti pondere Sanctuarii.

86. Mortariola aurea duodecim plena incenso, denos siclos appendentia, pondere Sanctuarii: id est, simul auri Sicli centum viginti.

Continetur his Versiculis summa Donorum, quæ sponte offerebant Tribuum Principes, quiuis nempe catinum argenteum 130. Siclorum, qui reducti ad pondus Medicinale faciunt uncias 61. drachmas 4. scrup. I. gran. 17. porro phialam 70. Siclorum, qui dant - - - 33. - - - 5. - - - 0. - - - 3. tandem cochlear aureum 10. Siclorum, qui efficiunt - - - 4. - - - 1. - - - 0. — 9.

Omne proin Argentum à Principibus 12. allatum fuit Siclorum Argenteorum 2400. aureorum 120. Summa

Catinorum 12. unc. 738. dr. 7. scrup. I. gr. 4. Phialarum 12. - - 400. - 4. - - 1. - 16.

Argenti Summa - 1139. - 4. - - 0. - 0. Cochlearia 12. aurea 49. - 5. - - 2. - 8. Siclo nempe computato pro drachmis 3. scrup. 2. gr. 8, 90.

TAB.

NUMER. Cap. VI. v. 2. 3. 4.
Leges Naziræorum.

IV. Buch Exodus Cap. VI. v. 2. 3. 4.
Gesetze der Nazirer.

G. D. Heuman sculp.

NUMER. Cap. VII. v. 84. 85. 86.
Principum Israelis donaria.

IV. Buch Mos. Cap. VII. v. 84. 85. 86.
Geschenke der Israelitischen Fürsten.

I.G. Thelot sculp.

TAB. CCXCVI.

Num. Cap. XI. vers. 1. 2. 3.

1. Contigit autem quum populus molestiam & dolorem quendam causaretur, ut ea res displiceret in auribus DOMINI. Quumque DOMINUS audiret, exarsit furor ejus, & incensus est Ignis DOMINI in eos, deuorauitque partem Castrorum.
2. Et clamauit populus ad Moſen, orante autem Moſe ad DOMINUM refedit Ignis.
3. Et vocatum est nomen illius loci Tabera, eo quod Ignis DOMINI in eos deflagraſſet.
1. Interea ortum est murmur populi, quaſi dolentium pro labore contra Dominum. Quod cum audiſſet Dominus, iratus est; & accensus in eos Ignis Domini, deuorauit extremam Caſtrorum partem.
2. Cumque clamaſſet populus ad Moſen, orauit Moſes ad Dominum, & abſorptus est Ignis.
3. Vocauitque nomen loci illius, incenſio: eo quod ſuccenſus fuiſſet contra eos Ignis Domini.

MUrmurat Populus, vel ob viae molestiam, vel, quod ex v. 4. colligere licet, cibos, qui non aderant, concupitos. Et en, DEUS promptè adest, iustiſſimus murmuris omnisque Rebellionis vindex, in promptu est totum Naturæ Armamentarium, è quo iubetur vindictam exferere Ignis. *Exarsit furor ejus* (qui ipse est Ignis consumens) *& accensus est Ignis DOMINI in eos, deuorauitque partem Castrorum.* Commentarius in hunc Locum est Pf. LXXVIII. 20. 21. ubi Psaltes causam occasionalem, perduellionis crimen poenæ necit. *En Petram percussit, & effluerunt aquæ, & fluiui mundarunt, num & Panem dare poterit? Num parare carnes poterit populo suo? Idcirco DOMINUS hæc audiuit, & exarsit, & succensus est Ignis contra Jacob, & Ira contra Israellem ascendit.* Exseruit hic Ignis vires suas בְּקֵצֵי הַמַּחֲנֶה *biktſe bamachneb*, quæ verba reddit Vernacula nostra per extrema castra, extremitates Castrorum, *die äußerſte Lager*, rectius Latina, *per partem Castrorum.* Fortè enim hic Ignis non in extremis duntaxat Castris, sed hinc inde per tota Castra exardescens poenas de perduellionis reis sumſit; Lucem huic Interpretationi foenerantur ſequentia Loca; Pf. XIX. 4. *In ſines Orbis* (al. *in extrema orbis*) בְּקֵצֵי תֵּהוֹם *exierunt verba eorum*, id est, *per uniuersam Terram.* Notum enim vel ex primis Geographiæ rudimentis, nullibi eſſe Terræ extremum, vel ubiuſ. Gen. XIX. 4. *Uniuersa Plebs* (Sodomæ) *undique cinxerunt domum ab extremis locis urbis* בְּקֵצֵי הָעִיר *id est, ex tota urbe, circumdatura do-*

mum Lothi. (*viri ciuitatis vallauerunt domum à puero usque ad ſenem, omnis populus simul.*) Gen. XLVII. 2. *Accipiens autem* (Joſeph) *quosdam è fratribus ſuis* (*extremos fratrum ſuorum*) אֶת קְצֵי הָאֲחֵיוֹת *de extremitate fratrum ſuorum*, i. e. ex omnibus fratribus. Jeſ. LVI. 11. *quisque viam ſuam ſpectat, quisque à termino ſuo.* (*Omnes in viam ſuam declinauerunt, unusquisque ad auaritiā ſuam, à ſummo usque ad nouiſſimum*) אֶת קְצֵי הָעִיר *ab extremo ejus*, i. e. ad unum omnes, *ad emolumentum ſuum propenſus eſt.*

Qualisnam hic fuerit Ignis, non exprimitur, an *Fulmen*, quod paſſim in Sacris nomine venit Ignis de cælo? an, quod vero eſt ſimilius, *Ventus urens*, καύσων, *Preſter*, itinerantibus per Ægyptum, Æthiopiam, Arabiam, adhucdum infeſtus? quo Plantæ torrentur illicò. Huc pertinet Ezech. XIX. 12. *Ventus Orientalis exiccauit fructum ejus, conuulſæ atque arefactæ ſunt virgæ fortitudinis ejus, Ignis abſumpſit eas.* (*ventus urens ſiccauit fructum ejus; marcuerunt & arefactæ ſunt virgæ roboris ejus: ignis comedit eam*) Non duntaxat eſt hujusmodi Ventus ſiccus & exſiccans, utpote à Meridie vel Euro per Terras aridas ſpirans, ſed quoque urens, corporibus Hominum & Animantium lethalis, ſecum vehens Aerem nimis rarefactum, Reſpirationi & Vitæ ineptum, ſuffocantem ſubitò, contra quem non aliud eſt itinerantibus remedium, quàm ut illo aduentante ſeſe in Terram proſternant, abſque mora, usque dum tranſierit. Ab hujusmodi Vento feruido urente, quod memorat *Thevenot. voyag.* P. I. L. II. c. 34. A. 1658. una nocte periire 20000. Hominum.

A a a a a 2

num. Ne quis autem existimet, elidi hac interpretatione Miraculum, vel diminui. Non casu exortus est hic Prester, sed connexus est cum causa morali. Ansam dedit Israelitarum murmur: id Venti hujus subsidio debebat fisti,

rebelles debitas luere poenas. Adde, quod legitur v. 2. *Clamavit populus ad Moysen, orante autem Moysen ad DOMINUM resedit Ignis, subsedit exitialis Ventus.*

TAB. CCXCVII. CCXCVIII.

Num. Cap. XI. vers. 4. 5.

4. Porro vulgus promiscuum, quod erat inter eos, concupiscentia exarserant, fleueruntque denuo, quin & filii Israel (concupierunt & fleuerunt) dicentes: Quis pascit nos carnibus?
5. In memoriam nobis redeunt Pisces, quos comedebamus in Ægypto gratis, deinde & Cucumeres, & Pepones, Porrum, Cepe & Allia.
4. Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagrauit desiderio sedens & flens, junctis sibi pariter filiis Israel, & ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes?
5. Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cepe & allia.

Grauiissimum hoc imæ Israeliticæ Plebis *POBON, de la Canaille* (quorum numerus, Ducibus *Jannes & Jambres* extenditur ad 40000. à Judæis) Peccatum his verbis exprimit Regius Psalter, Psal. LXXVIII. 18. 19. 20. *Et tentauerunt DEUM in corde suo, quum poscerent cibum animabus suis; Et contra DEUM loquuti sunt, dicentes: Num potest DEUS mensam instruere in Deserto? En Petram percussit, & effluxerunt Aquæ, & fluuii intendarunt, num & Panem dare poterit? Num parare Carnes poterit populo suo?* En horrendam, ultimo excidio dignam, ingratitudinem! insanam Rebellionem! Metantur Castra, figunt, mutant, plena gaudentes libertate atque securitate, sub DEI immediato tutamine, qui ipsorum erat Legislator, Creator, *ὁδηγός*, & viæ & totius Exercitus Dux, & tamen Ægyptiam, diram illam atque intolerabilem concupiscunt Seruitutem, quæ toties ac toties animas anxio, sudores extorsit. Mundanæ colluiei Symbolum & Exemplar, quæ præterita, licet pejora præferre solet & præsentibus & futuris, ad declinandam obligationem, quæ pro præteritis nulla apud ingratos. Illucebant Israelitis diu noctuque euidentissima Præsentiae Diuinæ signa in Columna Nubis & Ignis, imo DEUM ipsum videbant quasi in speculo: fruuntur bonis & temporalibus & spiritualibus, ut rarissimis, ita & pretiosissimis, & tamen delectantur magis vel solâ ideâ Piscium, Cucurbitarum, Cucumerum

& Ceparum Ægypti. En tristissimum corruptionis nostræ Exemplum, qui Ens Rationis præferimus reali, Nihilum Alicui, Terram Cælo, Vitæ Mortem! Colligunt in dies Mannam coelestem, & planè miraculosam, Ventrem replent ad satietatem usque delicatissimo hoc cibo, quem nec Patres gustarunt, nec Posteris, & ecce! desiderant insuper Carnes! Vermiculi Terræ, qui DEO suo Creatori, Conseruatori, Redemptori, Leges præscribunt, *auerſi tentant DEUM, Sanctumque Israelis circumscribunt.* Psal. LXXVIII. 41. *(Et conuersi sunt, & tentauerunt DEUM: & sanctum Israel exacerbauerunt)* id est, immensam DEI potentiam circello cerebroscæ suæ impudentiæ inscribunt. Auget criminis Perduellionis atrocitatem, quod ea, de qua nunc, Historia altera sit, differens ab illa, quæ recensetur Exod. XVI. Anno integro: Hæc quippe contigit ante annum in Deserto Sin die 15. secundi Mensis, primo ab *ἐξόδῳ* Anno, antequam venerant ad Sinai Montem: illa verò sub finem secundi Mensis anno secundo in Kibroth thaa-ua: ibi seu Coturnices seu Locustas comedebant unico duntaxat die, hîc cibantur iis per integri Mensis decursum.

In Ægypto, quod haud diffitendum, suppetebant *Pisces* abundè, ut nullo penè haberi potuerint pretio. Dabant hos missus Maria, Mediterraneum & Rubrum, ipseque Nilus, πολλὴν θαψιλίαν παρεχομένη τῷ ποταμῷ, καὶ μάλα ὅτι, μετὰ τὴν ἀνάβασιν, ταπεινόμενος ἀνεξήραντο, *magnam* (piscium) *copiam præbente fluuiio, præsertim cum post*

NUMER. Cap. XI. v. 1, 2, 3.
Θεσπιδαὲς πύρ.

IV. Buch Moses Cap. XI. v. 1, 2, 3.
Hüthliches Nachfeuer.

G. D. Heuman sculp.

NUMER. Cap. XI. v. 4. 5.
Cucumis, Melo.

IV. Auch Apfels Cap. XI. v. 4. 5.
Kürbisen, Melonen.

I. G. Pritz sculp.

NUMER. Cap. XI. v. 4. 5.
Anguria.

IV. Buch Dioscor. Cap. XI. v. 4. 5.
Angurien, Citrull.

G.D. Nefenthaler sculp.

post autum minutus exsiccat. Diodor. L. I. Hodieque in locis prope Mare positis omnia Piscium genera in multa copia optima reperiuntur, quibus omnibus Ægyptii vescuntur salitis quàm maximè. *Alpin. Medicin. Ægypt. L. I. c. 10.* qui Pisces in Nilo nascentes, tametsi sint pingues & gustui suaues, ad sanitatem tuendam pessimos putat, quia flumen illud saxosum fundum non habet, sed limosum, neque admodum celeri ac vehementi motu agitur, ut Aqua ipsa limosa atque coenosa existat.

Plantarum hortensium, fructuum domesticorum, & necessario usui & luxui inservientium nullam fuisse in Ægypto penuriam, vel ipse Textus noster probat, nullam esse Experientia, & vel ipse *Prosperi Alpini de Plantis Ægypti* egregius Liber satis docet superque. Memorantur v. 5. *קישבין Kischbim*, Cucumeres ex plerorumque Interpretum Mente: quos sequuntur statim *אבטיבין abaticbim*, Pepones. LXX. bina hæc Fructuum genera exprimunt per *קישבין* & *אבטיבין*, Nos, *Kürbsen und Pfeben*, melius, *Kürbsen und Melonen*. Notandum heic, intelligi debere non tam Cucumeres & Cucurbitas nobis Europæis communes, quæ in Orientalibus illis Regionibus inferuiunt saginandis Porcis potius, quàm cibandis Hominibus, sed Cucurbitaceos fructus quosuis delicatissimos. Omnes quippe Cucurbitaceas Plantas Veteres exprimere solebant generatim per *קישבין* & *אבטיבין*, *קישבין* & *אבטיבין*, Cucumeres & Pepones, Cucumeres & Melopepones, quod ex *Palladio*, *Auctore Georgicarum Eclogarum* Græco aliisque probat *Salmasius Hyl. Jatr. c. 35. p. 37.* & in *Solin. p. 728.* Ut postera demum Ætas his nominibus speciales junxerit Ideas seu Characteres. Sinistræ sunt famæ Cucumeres apud *Columellam*.

Liuidus at Cucumis, grauida qui nascitur aluo,
Hirtus, & ut Coluber nodofo gramine tectus
Ventre cubat flexo semper collectus in orbem,
Noxius exacuit morbos æstatis iniquæ.

Nec magni sunt æstimii hodie, ut in Mensis vix compareant nisi tenelli, immaturi & virides, imò & olim, quod iterum ex *Columella* constat. In Italia virides & minimi, in Prouinciis quàm maximi & cerini aut nigri placent. Cucumeres si heic admittamus, (ut sane *קישבין*, vel *אבטיבין* Hebræorum, *Kattsea* Arabum *كثيب* *botfina* Chaldæorum notat & Cucumerem) in censum venire potest genus illud Ægyptiis *Chate* vocatum. Fig. A. quod describit *Alpinus Lib. cit. p. 114.* à communi Cucumere differt magnitudine, colore & mollitie, utpote folia habens minor, albiora, molliora atque rotundiora, fructusque producit admodum à nostratibus differentes, bis longiores, viridiores, ac cortice plano, molli,

equali: gustui sunt dulciores, atque concoctu faciliores. Horum usum corporibus in cibo ipsis tum crudis tum coctis vescientibus salubrem esse apud omnes eorum locorum incolæ creditur. Est hic Cucumis Ægyptius rotundifolius. C. B. Cucumis Ægyptius *Chate*. I. B. quæ vox *Chate* quodammodo est affinis nostræ Hebraicæ, affinior Arabicæ.

Cucumeribus deliciores longè sunt Melones, contracta voce, seu *Melopepones*, *Pepones*, veteribus Græcis *σίκυοι σπερματῖαι*, Quod iterum probat *Salmasius Hyl. Jatr. p. 38.* Hos à Cucumeribus ætate quidem, non genere distinxit Antiquitas. Copiosissimi (Cucumeres) in Africa, grandissimi in Asia, ubi cum magnitudine excessere Pepones vocantur. Notat Græcis in genere *πέπων*, quod tenerum, delicatum, benè excoctum, succosum, unde Prouerbium, *ὡς πέπων*, de alloquio dulci, miti, humano, quale inprimis expectandum à viris ætate grauib, experientia claris. Pepones sanè longè melius audiunt ipsis Veteribus quàm Cucumeres. *Columella* iterum

Atqui sub trichila manantem repit ad undam,
Labentemque sequens nimio tenuatur amore,
Candidus, & foetæ tremebundior ubere Porcæ,
Mollior infuso calathis modo lacte gelato.
Dulcis erit, riguoque madescit luteus aruo,
Et feret auxilium quondam mortalibus ægris.

De Melonibus Ægyptiorum hæc habet *Alpinus Plant. Æg. p. 115.* Ex Melonibus quosdam à nostratibus planè diuersos Ægyptii habent, quos *Abdellai* vocant, ad differentiam aliorum, quos etiam *Chajar* nominant, quorum usus ad cibum haud multum iucundus percipitur, cæterisque omnibus insipidiore, ac molliori pulpa obseruantur. Vocatur hic Melo Ægyptius C. B. Melo *Abdellai* Ægyptiis I. B. Sed nec omittendæ sunt *Anguriæ*, fructus unus ex delicatissimis, qui inprimis saluam poterat mouere Israelitis. De his ita laudatus *Alpinus*. Habent (Ægyptii) *Angurias* nonnisi magnitudine quoad aspectum differentes, nostris quidem maiores, cortice flauore, quæ intus semina tantum, & Aquam dulcissimam continent, quam ad sitim arcendam, caloremque multum in Stomacho, vel Hepate, vel Remibus corrigendum largius epotant. — Turcæ, Ægyptii, Arabesque lasciuiorem vitam agentes per Æstatis summos calores harum Anguriarum Aquam in potu frequentant, eique aliqui modicum Aquæ Rosacæ, Moschi atque Ambre miscent. His aduenas honorare consuetudo Ægyptiis est, eas scilicet edendas obserentes. Placerent mihi pro *קישבין* & *אבטיבין* Melones & Anguriæ. Melonem Ægyptiis *Abdellai* dictum exhibet Fig. B. Anguriam eamque *Citrullus* dictam C. B. quam

Bbb bb

●

pro

pro Arabum *Battecha*, proin pro Hebræorum *abaticchim*, agnoscunt Botanici, ut *Anguria Indica* seu *Melo aquaticus* Tournesf. est *Citrullo* affinis *Melo Indicus* siue *Patbeca* I. B. Fig. C.

Tab. 298. Moderni Botanici distinguunt in Characteribus *Cucumerem* Fig. D. *Melonem* Fig. E. *Peponem* Fig. F. *Melopeponem* Fig. G. *Anguriam* Fig. H.

TAB. CCXCIX.

Sequitur inter delicias Ægypti *ῥαῖ batfir*, quod reddimus *Porrum*, *Lauch*, *Onkelos* כרית *crasbe*, cui affine est Græcorum Κορίον, Κορίον, qua voce Ægyptii nominabant Radicem *Loti*, Plantæ in paludibus Ægypti passim obuiæ, tanti Romanorum tempore in Ægypto & Africa æstimii, ut in Ægyptiis Numismatibus compareat persæpe, imo & in Italia titulo *Fabæ Græcæ* magni habita fuerit. *Lotus* siue *Faba Græca*, quam *Romæ à suauitate fructus filuestris quidem sed Cerasorum penè natura Loton appellant.* Plin. L. XVI. c. 30. Quid quod Diis sacra fuerit. *Homerus* sanè inter herbas subnascentes *Deorum voluptati Loton primam nominauit* Il. L. XXII. c. 21. Hanc Plantam *Alpinus Plant. Ægypt.* p. 103. eandem vult cum *Nymphaea alba*, quæ proin non in Ægypto duntaxat & Italia, sed & frigidioribus nostris Climatibus nascitur, & de hac affirmat, *Ægyptios caules crudos cum suis capitibus per Æstatis calores mandere, subdulces enim sunt atque humidi, admodumque refrigerant & humectant, quos appellant Razelnil, cujus vocis ob-*

seruanda ὡς ἐν παρόδῳ affinitas quædam cum ῥαῖ. Distinguunt Veteres Scriptores *Loton* herbam à *Loto* Arbore. Nostrum non est, in omnia utriusque inquirere genera, præprimis quia nondum constat, an ῥαῖ sit *Lotus*. Fuit species, ex qua Ægyptii parabant potum, γίνεται δὲ δίνος ἐξ αὐτῆς βρεχόμενα καὶ λειβομένα δι' ὕδατος κατὰ τὴν γεῦσιν ἡδὺς καὶ ἀπολαυστικῆς, ὀνομαζέσθαι χρῆσθαι παραπλήσιος, καὶ δύναται δὲ πλέον δόξα μένειν ἡμερῶν. Ita *Polybius*, ex *Polybio Nepos*, ex *Nepote Plinius*, *vinum quoque exprimitur illi simile mulso, quod ultra denos dies negat durare Nepos, baccasque contusas cum Alica cibos doliis condi* L. XIII. c. 17. Quidquid tandem sit, verò id videtur simile, ῥαῖ non esse *Porrum*, sed Ægyptiam quandam Plantam delicati saporis. *Loti Arboris Iconem* dedi Tab. CIII. *Nymphaeam* eamque *albam maiorem* C. B. exhibeo Fig. I. cum suis characteribus ad marginem. *Porrum* autem, idque commune capitatum siue *settiuum latifolium* C. B. πρόσον καὶ ῥόμανον vel κατὸν *Theophr.* *Caus.* II. 20. III. 21. cum suo Characterē Fig. K. ubi adiectiuum κατὸν affine equidem est Chaldæo *crasbe*.

TAB. CCC.

Catalogum desideratorum claudunt *כפלים betsalim* & *סבומים schumim*, nobis *Cepe* & *Allia*, *Zwibelen* und *Knoblauch*. De utraque hac Planta haud est dubium, quin maximi fuerint habitæ in Ægypto, & si *Plinio* atque *Juuenali* fides, deificatæ. Ille L. XIX. c. 6. *Allium Cæpasque inter Deos in iurejurando habet Ægyptus.* Hic *Sat.* XV.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens

Ægyptus portenta colat - - -
Porrum & Cæpe nefas violare & frangere morfu.

O sanctas Gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina.

Suboriri heic posset alicui, an licitum fuerit Israelitis seu violare, seu edere, Ægyptiorum Deos? Sed ostendit *Dauid Clericus Quæst. Sa-*

crar. XV. errasse in hoc puncto *Plinium* atque *Juuenalem*, Sacerdotes quidem abstinere solitos esse à Cæpis & Alliis, non verò vulgum. Narrat *Diodorus* L. I. p. 80. τινὰς Φαυῶν, τινὰς δὲ κυάμων, ἐνίαις δὲ τυρεῶν, ἢ κρομμύων, ἢ τινων ἄλλων βρωμάτων τὸ παράπαν μὴ γένεσθαι, πολλῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὴν Ἀγυπτὸν, quosdam *Lentes*, quosdam *Fabas*, alios *Caseos*, aut *Cepas*, aut quosdam alios cibos nullo modo gustare, cum multi sint in Ægypto. De Judæis constat, adhuc hodie Allii esse appetentissimos. v. *Wagenseil. Gebrauch des Christenbluts* p. 50. Obseruandum est equidem, esse Orientales illos Cæparum Alliorumque bulbos Europæis longè præstantiores, ut sunt Italici Helueticis. De *Thessalicis Cæpis* legatur *Brown Travels* p. 42. de *Indicis de la Loubere Roy de Siam* p. 59. de voce *סבומ schum*, tandem vel Chaldæa *סבומ thum* annotat *Clericus Comm.* in h. l. deriuari inde manifestè Græcum θύμος, quod *Cæpam agrestem* sonat, sicque magnum *Salmasium*, qui se multum torfit circa origi-

NUMER. Cap. XI. v. 4. 5.
Nymphæa. porrum.

IV. Fuch. Dioscor. Cap. XI. v. 4. 5.
Peblum, Fuch.

I. G. P. sculp.

NUMER. Cap. XI. v. 4. 5.
Cepa, Allium.

IV. Buch Moses Cap. XI. v. 4. 5.
Zwibel, Knoblauch.

I. G. Pua sculp.

originem hujus vocis, in *Solin.* p. 907. aliosque scrupulo liberat. Ex *Ceparum* classe placeret mihi *Cepe Ascalonica* Matth. vulgò *Eschalottes* dicta, quæ etiam crudæ in cibis lautiores habentur, Francis hinc in Orientalibus Regio-

nibus *Apetitz* dictæ. Fig. L. cum charactere *Cepæ* ad marginem. Ex *Alliis* autem sisto *Allium sativum alterum* siue *Alliopræsum caulis summo circumvoluto* C. B. quibusdam *ὀφιοκρόνον*, cujus bulbus Turcis est adhuc in deliciis. Fig. M.

TAB. CCCI.

Num. Cap. XI. vers. 6 - 9.

6. Et nunc animus noster aret, nihilque præter Man oculi nostri (vident) 7. Erat autem Man quasi semen Coriandri, & species ejus quasi species Bdellii (a). (a) Bedola quidam pro Crytallo, quidam pro Margarita exponunt. 8. Diffundebanturque populi colligentes, & molentes in mola, aut conterentes in mortario, aut coquentes in olla, & facientes ex eo Placentas, & erat sapor ejus quemadmodum sapor Placentarum oleo delibutarum. 9. Et quum noctu Ros descenderet super Castra, descendebat Man quoque cum ipso.	6. Anima nostra arida est: nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. 7. Erat autem Man, quasi semen Coriandri, coloris Bdellii. 8. Circuibatque populus, & colligens illud, frangebat mola, siue terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas, saporis quasi panis oleati. 9. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter & Man.

Videtur primo intuitu molestum Israelitis aridum, in quo degunt, Clima, Arabiæ nempe desertæ, & arenosæ, in qua per Anni decursum tot profluxere corporibus illorum sudores, ut non mirum fuerit, si defecissent succi, si *animus*, vita, *areret*. v. 6. Sed non est solum id, nec omne, nec præcipuum, quod tangit illos & angit. *Nihil præter Man vident oculi nostri*. Desunt nobis, qui vitæ deliciis sumus adsueta, Pisces, succosi Cucumeres, Melones, Anguriæ, stimulant Cepæ & Allia: Jumenta & Pecora nostra non tam nobis & Familiis nostris inseruiunt, quàm sacrificiis: mallemus Pharaonis esse mancipia, vivere fructibus Ægypti, quàm Populus DEI vocari, vano pasci titulo, Manna nutrirî cœlesti, semper eadem. Hinc est, quod arescamus quasi præ cupiditate, significat quippe vox *מאן* non *Animam* duntaxat, quam utraque Versio nostra habet, sed & *appetentiam*, desiderium ardens. Ita Jes. XXIX. 8. *Erit ac si famelicus somniet quod comedat, quumque euigilat, desiderium ejus* *מאן* *frustratur*, (desiderio Animæ nostræ nondum est satisfactum) & *ac si quis siticulosus somniet se*

bibere, ceterum euigilans fessus est, & desiderium ejus adhuc feruet. (Et sicut somniat esuriens, & comedit; cum autem fuerit expergesfactus, vacua est anima ejus: & sicut somniat sitiens, & bibit: & postquam fuerit expergesfactus, lassus adhuc sitit, & anima ejus vacua est) Psal. LXXVIII. 18. *Tentauerunt DEUM in corde suo, quum poscerent cibum animabus suis.* *מאן*. Non caret hæc loquendi ratio suo in philosophia fundamento: est omnis Concupiscentia Sensatio, Sensatio omnis Animæ, non Corporis: quemadmodum constat, non Corpus Hominis, sed Animam, videre, audire, gustare, olfacere: id quod ipse Veteris Philosophiæ parens *Aristoteles* olfecit, *ὁ νῆς ὀρεῖ, ὁ νῆς αἰσθάνεται*.

Proprietates Mannæ quod attinet, imo integram tum Naturalis, tum miraculosæ hujus, Historiam, extat ea in Commentario ad Exod. XVI. neque aliud restat, quàm Processus, quo Israelitæ tractarunt & præpararunt cibum huncce cœlestem, ex quo iterum clarè patescit, non fuisse illam Naturæ productum. Manna quippe ordinaria neque *moli* potest in mola, neque *conteri in Mortario*: siccis conueniunt & aridis corporibus, imò duris, non pinguibus, non

non melliformibus. Considerationi nostræ tandem subjiçendæ sunt Placentæ ex Manna paratæ, quarum *sapor erat quemadmodum sapor placentarum oleo delibutarum*. Est modus *Placentas* parandi in Oriente perantiquus, nec hodie exoletus. *Παῖς* sunt *Panes subcineritii*, Placentæ sub cineribus coctæ, *ἐγκυφία*. LXX. Est namque *ἐγκυφία* apud *Hesychium* ἄρτε εἶδος ὁ ἐν σποδῷ γενόμενος, τῇ μὴ εἶναι κλίβανον. Placentas huiusmodi formare solebant ex Aqua & Farina. Encomizat delicatulus quidam inter alia Panis genera Placentam subcineritiam ex Simila apud *Atbenæum* L. III. p. 112.

Εἶτα τὸν ἐν τεγέαις Σεμδάλας υἱὸν ἐπαίνω
Ἐγκυφίαν.

Deinde laudo similæ filium, qui Tegeæ sit,
Subcineritium.

Et sic quoque *Carmenta*, quam conuiuiam habuit *Ino* apud *Ouidium* L. VI. *Fastor.* v. 531.

Liba sua properata manu Tegeæ sacerdos
Traditur in subito cocta dedisse foco.

Memorat *Thevenot voyag.* L. II. c. 32. de Arabibus modernis, eos in vase ligneo farinam miscere Aquæ in massam: hanc probè subigere, ex subacta Placentas seu Panes formare sesquipedales rotundos, hos arenæ igne calefactæ imponere, cineribus calidis, & post Carbonibus ignitis, contegere, Placentas tandem inuertere, ut & alterum latus Ignis vim experiat. Nomen hisce Placentis esse *Mafroncam*. Israelitis nostris Manna inferuiebat loco farinæ. De huiusmodi Panibus plura vide Comm. ad Gen. XVIII. 6. Modum Panes hosce parandi ita describit *de la Roque voyage dans la Palestine.* p. 234. *La seconde sorte de Pain se cuit sous la cendre, ou entre deux brazier de fientes des vaches allumées, qui brûlent d'un feu lent, & cuisent le pain tout aloisir. Ce pain est epais comme nos gateaux, la mie est fort bonne, quand elle est mangée le meme jour, mais la crouste est noire & brûlée elle conserve une odeur de fumée, & un gout de la matiere, dont elle est cuite.*

In Tabula hac sistitur Mola, qua ingredientia miscentur pro Caseo viridi Glarenensium, quæ utique per commoda fuisset conterendæ Mannæ pro Placentis.

TAB. CCCII.

Num. Cap. XI. vers. 31. 32. 33.

31. Et profectus est Ventus à DOMINO, qui abripiens Coturnices à Mari disjecit eos ad Castra circumquaque spatio itineris diurni, fere duobus Cubitis in superficie Terræ.

32. Et surgens populus collegerunt toto illo die, & tota nocte, toto denique sequenti die Coturnices, quique parum collegit, collegit decem Homer, expanderuntque sibi expansiones circum castra.

33. Carne autem adhuc existente inter Dentes eorum, nec dum contrita, exarsit furor DOMINI adversus populum, & percussit DOMINUS populum clade admodum magna.

31. Ventus autem egrediens à DOMINO, arreptas trans mare coturnices detulit, & demisit in Castra, itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aëre duobus cubitis altitudine super terram.

32. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit coturnicum multitudinem; qui parum, decem coros: & siccauerunt eas per gyrum castrorum.

33. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuscemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.

NUMER. Cap. XI. v. 6. 9.
Placentæ ex Manna contrita.

IV. Ruch Hofis Cap. XI. v. 6-9.
Manna Ruchen.

M. Tyroff sculp.

NUMER. Cap. XI. v. 31. 32. 33.
Selavim in Plagam.

IV. Auch Moses Cap. XI. v. 31. 32. 33.
Wacheln oder Heuschrecken zur Strafe.

G. D. Heüman sculp.

SEcunda hæc est, seu *Coturnicum*, seu *Locustarum* mensa, quam Populo suo re-
belli parat DEUS in Arabiæ deserto:
Conuiuium non *unius Diei*, ut supra
Exod. XVI. 13. Seruauit optimus bo-
ni Largitor promissâ. Num. XI. 19. 20. *Non
die uno comedetis, neque duobus diebus, non
quinque diebus, neque decem diebus, sed neque
viginti diebus. Quin totum Mensem, donec ex-
eat (caro) è naribus vestris, ut sit vobis nausea.*
Sed parantur cibi non in officina Naturæ or-
dinaria, patrat DEUS, ut brachii sui omni-
potentiam ostendat, Miracula. Non certè videt
Moses, unde Exercitum aded numerosum pa-
scat; unde mihi, ita lamentatur v. 13. *caro, ut
dem uniuerso populo huic, qui stent coram me, &
dicunt, da nobis carnes, ut manducemus?* imo
in verba erumpit, non Fidei, sed incredulita-
tis plena, tantum non oblitus tot, quæ hæte-
nus vidit, miraculorum v. 21. *Populus, in cu-
jus medio ego sum, sexcenta millia peditum habet,
& Tu dicis, Carnes dabo eis, ut toto mense co-
medant. Num Oues & Boues mactabuntur eis,
ut sufficiat eis? Aut (fortasse) omnes Pisces ma-
ris congregabuntur eis, qui sufficiant eis? (Sex-
centa millia peditum hujus populi sunt; & tu di-
cis: Dabo eis esum carniū, mense integro.
Nunquid ouium & bouum multitudo cadetur, ut
possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris
in unum congregabuntur, ut eos satient?) Ve-
rū expertus mox & Moses, & Populus, ma-
num DOMINI non factam esse breuem. v. 23.
(Nunquid manus DOMINI inualida est?) ma-
num DOMINI, id est, omnipotens brachium.
Ita Jesaias Cap. L. 2. *Num sic omnino præfisa
erat Manus mea, ut liberando non esset? aut vir-
tus deerat mihi ad eripiendum? (Nunquid abbrevi-
ata & paruula facta est manus mea, ut non pos-
sim redimere? aut non est in me virtus ad libe-
randum?)* & LIX. 1. *Ecce manus DOMINI
non est mutila, quo minus seruare possit, neque
adgrauata Auris ejus, ut non exaudiat. Phra-
sis quoque Latinis usitata, an nescis longas Regi-
bus esse manus?**

Num סלעים *Selauim* fuerint *Coturnices* aut
Locustæ, aut, quod Olao Rudbekio in singulari
differtatione placet, *Pisces volantes*, nunc non
discutio. Actum de ea controuersia ad Lo-
cum Exodi. Probabilissima est *Ludolfi*, quæ
pro *Locustis* stat, sententia. Suggestit præsens
Historia plura, quàm quidem supra vidimus,
argumenta. Videamus ea ordine.

*Et profectus est Ventus à DOMINO, qui
abripiens Coturnices à Mari, disjecit eos ad Ca-
stra. v. 31. (Ventus autem egrediens à Domino,
arreptas trans mare coturnices detulit, & demi-
sit in castra.)* Ventus non juxta ordinarium Na-
turæ cursum productus, sed à DOMINO Na-
turæ Authore huc directus. Cælo mouebat Eu-
rum, & virtute sua Africum adduxit. Et de-
pluit super eos carnem tanquam puluerem, & ala-
tas volucres, velut Arenam Maris. Pl. LXXVIII.

26. 27. Ex quam Plaga spirarit hic Ventus,
non aded clarum. Variant Interpretum opi-
niones. Et tamen illam indicat Historicus sa-
cer: à *Mari*. Sed id non unum. *Clerico Comm.*
ad h. l. placet *Zephyrus*, qui spirarit à Mari
Mediterraneo, licet non excludat Sinum Ara-
bicum, siue Rubrum Mare. Placet illud, ut
locum det Textui, qui prostat apud *Diodorum
Siculum* L. I. p. 55. καλὰ μὲν κείροντες ἐκ τῆς ὁμοῦ
χωρᾶς, καὶ ταύτην χρίζοντες λίνα παραμύκη κατεσκεύαζον,
ταῦτα δὲ παρὰ τὸν αἰγιάλον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἰσάντες τὰς
θῆρας τῶν ὀρετύγων ἐποιῶντο (φέρονται γὰρ αὐτοὶ κατ' αἰγί-
ας μείζας ἐκ τῆ πελάγους) ἃς θηρεύοντες ἤθροισαν πλῆθος
ἱκανὸν εἰς διατροφήν ἑαυτοῖς. Calamos tondentes Rhi-
nocoluri incolæ è vicina Regione, eosque finden-
tes, longa retia confecerunt, atque hæc ad littus
per multa stadia extendentes aucupabantur *Cotur-
nices* (seruntur autem gregatim ex Mari) qua-
rum captarum eam copiam colligebant, ut ad ali-
mentum sufficerent. Arabiæ autem Sinui non
dat exclusiuam, ne contra *Josepho* dicat *Ant.*
Jud. L. III. c. I. ubi de *Coturnicum* volatu ita.
ὀρετύγιον δὲ πλῆθος (τρέφει δὲ τὰτο τὸ ὄρετιον ὡς ἔδδεν ἔταρον
ὁ Ἀραβίος κόλπος,) ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θαλάσσαν ὑπερ-
επιδῶν. *Coturnicum* copia ingens (alibi *banc Auem*
ut nihil aliud *Arabicus Sinus*) aduolat *trajecto*
Mari, quod medium est. Arabico deserto jacet
utrumque Mare ad Occasum. Hunc loquen-
di modum, à *Mari*, nonnulli φιλόσοφοι Arabes,
Græci, & Judæi ita intellexerunt, quod *Co-
turnices* in ipso Mari fuerint generatæ, & ex
eo tanquam Matrice prouolarint. Hos cum
æqui-uoca sua & Scholasticorum Generatione
ad Anticyras mitto. Cum *Zephyro Clerici* non
concordant benè citata *Pfaltis* verba, quæ Eu-
rum habent, qui certè non ex Africa & *Ægy-
pto* spirat in Arabiam, sed ex Arabia in Afri-
cam. Verba *Pfaltis*, dico, nempe si *Bocharto*
& aliis Interpretibus Versionibusque fidem de-
mus, & vocem עור explicemus non tam per
abducere, quàm per adducere, excitare, ut sen-
sus foret: cælo excitabat Eurum, & virtute
sua Austrum. Hac difficultate facile se extricat
Tigurina nostra LXX. & *Hieronymum* secuta,
juxta quam non *Eurus* adduxit *Coturnices*, sed
Africus siue *Auster*. Haud displicet *Bochar-
tus*, qui *Eurum Notum* non opponit, sed utrum-
que horum Ventorum jungit in *Euro-notum*.
Virg.

Una Eurusque Notusque ruunt, creberque
procellis

Africus.

Homerus Iliad. π. v. 765.

Ὅς δ' εὐρὸς τε νότος τ' ἐριδαίνοντο ἀνέμῳ.

Degebant Israelitæ tunc in Deserto *Paran*:
erat ipsis extrema Sinus Arabici portio versus
Meridiem: poterant proin *Coturnices* adduci
facile per עור *Notum* à Rubro Mari, sed & per
סור, quem *Tigurini* nos exprimimus per
Ccc cc *Eurum*.

Eurum. De quo ipso קדימ Kadim prætendit argumentis haud contemnendis *Bochartus*, esse *Austrum*. Sed de his plura alibi. Pergo cum Mose.

Disjecit (DEUS Coturnices) *ad Castra circumquaque spatio Itineris diurni, fere duobus cubitis in superficie terræ.* Mei non est, operosius inquirere, an voces אל־המחנה *al hammachaneb* transferri debeant, *super castra*, an, *ad castra*, id est, an Coturnices, seu Locustæ peruenerint ad extremos duntaxat castrorum limites, vel tota Castra ad Sanctuarium usque tanquam Centrum fuerint iisdem repleta, & veluti confita? Ludolfiano Systemati quadrat Locustarum pluuia per omnia Castra. Adest heic το θείον. Cur enim demisit se Nubes illa Locustifera in & intra castra? Cur non Milliarium aliquot à Castris spatio? si præcisè ad, & extra Castra, cur non intra ea? Fauet inprimis *Ludolfo* numerosissima Selauim copia, quæ *ad castra circumquaque spatio Itineris diurni* fuere depositæ, numerosissima, inquam, seu pro Itinere diurno ponas cum *Bocharto* 20000. seu cum aliis 30000. imo vel 10000. duntaxat passus: & mirum in modum augetur ea copia altitudine, quæ fuit *duorum cubitorum in superficie terræ.* Agedum, formemus qualem-cunque calculum, nixi fundamento Castrorum, quæ supra delineata dedimus, ubi Longitudo extrema fuit una 17600'. altera 14750'. sit Iter diurnum non majus Itinere Sabbathico, quod *Eisenschmidio* est 2000. Cubitorum, i. e. 551. Hexapodarum Gallicarum, 5. ped. $\frac{150}{48}$. i. e. 3311. pedd. Paris. prolongetur duplo 6622. utraque extrema Castrorum linea, erit prolongata Linea una 24222, altera 21372, Area Parallelogrammi integra, quod & castra includit, & ambitum illum Locustis sparsum, prodibit 517672584. pedd. quadrat. subtrahe Aream Castrorum supputatam ibi 259600000. obtinebis pro solo ambitu 258072584. pedd. multiplica id spatium per altitudinem 2. cubitorum siue $3\frac{448}{48}$. pedd. Paris. habebis 854507000. $\frac{112}{48}$. pedum cubicorum, omnia saluo errore calculi. Cogita nunc, imo calcula, si lubet, qualisnam proditura foret summa, si pro Itinere diurno sumseris 20000. vel 30000. passus, i. e. decuplo vel quindecuplo major. Prosternit sanè vel solus hic Calculus Coturnices, introducitque Locustas. Neque vel eminens ad computum nostrum accedunt 12000000000. Coturnices, quos inuenit, vel per somnium forsan in Comm. ad h. l. vidit *Cornelius à Lapide*. Nouimus quidem ex Naturæ Historia, volare Coturnices per greges integros, memorant *Plinius* & *Solinus*, quod aliquando *velis incidant* & *naugia mergant*, & quod 5000. passuum spatio unico die capi possint 100000. Sed non quadrant hæc ad rhombum, non satis nostræ Historiæ faciunt, quapropter non mirum, confugisse nonnullos ad Creationem immediatam. Locustarum alia

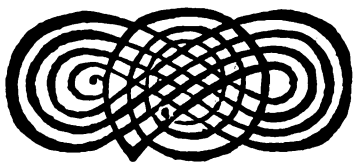
est ratio, propior ad rem præsentem accessus; non gregatim duntaxat, sed per Exercitus volant, offendimus *Nubes Locustarum*; multitudinem *Locustarum prodigio similem*; inestimabilem *Nubem*, apud *Augustin. de civ. DEI.* L. III. c. 31. Quadrat, quod memorat *Aluarez Itinerar. Æthiop.* c. 32. propria nixus Experientia: vidit is ad littus Fluminis Locustas occupasse spatium 8. Leucarum (oito Leguas) Lusitanicarum, quæ paulò minores sunt Germanicis, & duas ulnas in altum (dous covados d'altura) Et *Aldrouand. de Inf.* L. IV. c. 1. ex *Surio*, quod 1541. in Prouinciis Poloniæ vicinis Terram in longitudine atque latitudine 2. miliarium, & cubiti unius altitudine operuerint. Nostra duorum cubitorum altitudo interprete *Bocharto* intelligi potest ita, 1. ut *Coturnices in toto illo spatio ita fuerint coaceruatæ*, ut ubique ad duos cubitos eminuerint. 2. ut *Coturnicum fuerint bicubitales acerui ita dispersi hinc inde*, ut vacua subinde spatia remanserint, per quæ populus iter faceret, cibos à DEO oblatos collecturus. 3. ut in ipso volatu ita se demiserint, ut à Terra non abfuerint plusquam 2. Cubitis, quasi captantium manibus ultro se offerrent. Ex quibus opinionibus ipsi *Bocharto Hieroz.* P. II. L. I. c. 15. media placet. Prior sanè Coturnicibus planè non fauet, quum vix suffecissent Hemisphærii Terræ Coturnices replendo illi spatio, imo ne quidem ita coaceruatæ viuere potuissent, nisi confugere vellemus ad noua miracula: sed non licet: ita *Clericus, Miracula Miraculis tegere*, ne perpluant, scilicet ut ait ille. De dispersis hinc & inde Coturnicum aceruis nil quoque Moses, & ne hi quidem in viuas Coturnices quadrant: neque te extricaueris, si dixeris, demisisse se illas ad 2. cubitorum altitudinem supra Terram; si quippe perrexerunt volando, volassent breui trans Castra, neque de iis dici potuisset, *disiectos fuisse ad Castra circumquaque spatio Itineris diurni, fere duobus cubitis in superficie Terræ.* Sed forsan suspensæ manserunt, ut eò facilius à quouis captari potuerint. Id rursus nouum accerseret miraculum. Volatus quippe Avium, harumque structura iuxta huiusmodi æquilibrationem suspensam consistere nequit. Sed quidem de Locustis dici potest, jacuisse ad 2. cubitorum altitudinem, & tamen mansisse viuas.

Fauet iterum *Locustis v. 32. Et surgens populus collegerunt toto illo die, & tota nocte, toto denique sequenti die Coturnices: quique parum collegit, collegit decem Homer, expanderuntque sibi expansiones circum Castra.* וְכָל־הָעָם יָסְדוּ לָקוּם colligebant, manibus nempe, id quod in Locustas quadrat; de Coturnicibus dici debuisset, inprimis volantibus, captabant. Qui parum collegit, collegit decem Homer. Erat autem חומר Chomer siue כור Cor, Corus mensurarum pro aridis maxima, continebatque 2. Letech siue 10. Ephas, siue 20220. pollices cubicos, iuxta reductionem meam 11. quartalia & $6\frac{10}{17}$. modiolos, legit

legit itaque Pater quivis familias 36. horarum spatio 114. quartalia 1½. modiolos. Quæ circumstantia prorsus non quadrat Coturnicibus, quæ si plures sint numerantur per *duodenadas*, non mensurantur quartalibus aut modiolis. Et pone, collegisse tot Coturnicum quartalia. Quî, quæso, Aves hæc conseruassent Israeli- tæ? viuasne, an mortuas? quomodo viuas ci- bassent in Deserto? caueisne inclusissent, an li- beras sibi reliquissent? Et quid temporis po- stulasset occisio? nam Judæis non licebat col- lum obtorquere Ani: debebat jugulo scisso Sanguis omnis effluere, Auis postea depluma- ri, imo & exenterari: & quam ratione con- seruassent mortuas, deplumes, exenteratas, in Climate adeò calido? In his omnibus casibus opus utique fuisset novis semper Miraculis. Ast nodos omnes soluit Locustarum Systema, quæ abruptis capite & alis debebant saltem torreri: huic labori pares erant non viri dun- taxat, sed & foeminae, & liberi. Non quidem de præparatis remanserant nisi dimidium, quar- talia 57. pro Familia: sed suffecit hæc quanti- tas pro Mense. Mirè se heic, ut Coturnices saluet, torquet *Bochartus*. Etiam ipsi nimia videtur 10. Chomer quantitas pro Familiis sin- gulis, quæ de Manna non plus colligebant quàm unicum Homer, id est, 100. Chomer: explicat proin 10. Chomer per 10. *aceruos*, uti quoque Exod. VIII. 14. Ægyptii *Ranas colle- gisse* dicuntur *aceruatim*, per *aceruos*, *חֲפָרִים*, allegans *Onkelosum*, & quosdam Arabes, qui etiam habent *aceruos*: & præterea non præ- cise intelligi vult *decem aceruos*, sed in genere *plures*. Fuit namque numerus Judæorum de- narius sæpe pluralis. Ita Gen. XXXI. 7. allo- quitur Jacobus uxores suas: *Immutavit pater vester mercedem meam jam decies*: & Num. XIV. 22. DEUS ad Moſen de populo rebelli, *jam decies me tentauerunt*, i. e. pluries. Est hæc lo- quendi ratio etiam aliis Gentibus familiaris. Ingeniosa est, fateor, hæc interpretatio, qua solui posset nodus, si non foret, nisi unicus. Sed sunt plures alii, quos vidimus, non solu- biles nisi per Locustarum systema. *Expanderunt sibi expansiones circum castra*. Expandebant

nempe Locustas, ne aceruatim sibi superinje- cti putrescerent, sed ut Soli expositæ citius tantò torrerentur, sic facile conseruandæ, ut nos in fornace torrere solemus Phaseolorum siliquas, quas asseruamus per annum, imo & suillas bouillasque carnes fumo exiccamus. Heic opus habuissent Coturnices nouo rursus Miraculo: nouimus quippe, in Arabia & In- diis recentem quamuis carnem paucas intra horas verminare putrescendo, ni protinus con- diatur Sale, & fumo exiccetur. Cadit autem hæc difficultas, si pro Selawim sumas Locu- stas, quæ adhuc dum in Oeconomicos usus torreri solent ad Solem, ut iis cadi repleti pos- sint: macerari post Aquâ, ut passim nouimus torreri Pisces, in annos sic asseruari, in remo- tas etiam Regiones transferri: Qui modus Ich- tyophagis haud erat ignotus. Vide *Diodorum* L. III. p. 153.

Quicquid nunc fuerint *חֲפָרִים* Coturnices, seu *Locustæ*, certum id est, non caruisse cibum huncce Miraculo aduectum suo condimento, eoque acerrimo. Nam *carne adhuc existente inter dentes* Israelitarum, *nec dum contrita, ex- arsit furor DOMINI aduersus populum, & per- cussit DOMINUS populum clade magna*. Qua- lisnam hæc fuerit Plaga, non exprimit Moſes. Fuit, si *Abenezræ* credimus, *Pestis*: si aliis, *He- dica* vel *Phthifis*. His fauet Ps. CVI. 15. *Dedit quod poposcerunt, sed (simul) immisit macilentiam ipſorum Animæ. (Et dedit eis petitionem ipſorum: Et misit saturitatem in animas eorum.)* *Bocharto* placet *Ignis ἕρποντος*. Allegat is Ps. LXXVIII. 21. ubi Psaltes, postquam de carniū deside- rio scripsit: *Idcirco DOMINUS (hæc) audi- uit, & exarsit, & succensus est Ignis contra Ja- cob*. Atram sane notam meruit atrocissima hæc Rebello. Locus ipse, & criminis, & sup- plicii, duplici nomine fuerat insignitus. v. 3. *Thabera, eò quod Ignis DOMINI in eos defla- grasset*, v. 34. (*Incensio, eo quod succensus fuisset contra eos Ignis DOMINI*) *Kibroth bataaſa, eò quod sepelierant illic populum cupiditate fla- grantem. (Sepulchra concupiscentiæ; ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat.)*

TAB. CCCIII.

Num. Cap. XII. vers. 10. 11. 12.

10. Et Nubes recessit à Tentorio, & ecce Maria leprosa fuit velut Nix, respexitque Aharon Mariam, & ecce Maria erat leprosa. 11. Dixit ergo Aharon ad Mosem: obsecro Domine, ne obtrudas nobis peccatum hoc, quod imprudenter ausi sumus, & quæ commisimus. 12. Quæso ne ista fiat quasi mortuum, quod egreditur de utero Matris suæ, & cuius caro fere consumpta est.	10. Nubes quoque recessit, quæ erat super Tabernaculum: & ecce Maria apparuit candens lepra, quasi nix. Cumque respexisset eam Aaron, & vidisset perfusam lepra. 11. Ait ad Moysem: obsecro Domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod stulte commisimus. 12. Ne fiat hæc quasi mortua, & ut abortivum quod projicitur de vulva matris suæ, ecce jam medium carnis ejus deuoratum est à lepra.

Est hoc tremendum Iræ diuinæ Exemplum, Miraculum uti in inductione, ita in subsecuta curatione, conferendum cum *Lepra* illa, quam momentaneam sustinuit Moses Exod. IV. 6. hac quidem differentia, quod heic inferuire debuerit Morbi aliàs Chronici ortus & cura terrori Mariæ, Aharoni, totique populo ad Rebellionem eheu! prono, ibi ad confirmandam vacillantem Mosi fidem, utrobique ad demonstrandam DEI potentiam. Corrosiuam nouimus Lepræ Naturam, & vel hinc difficil-

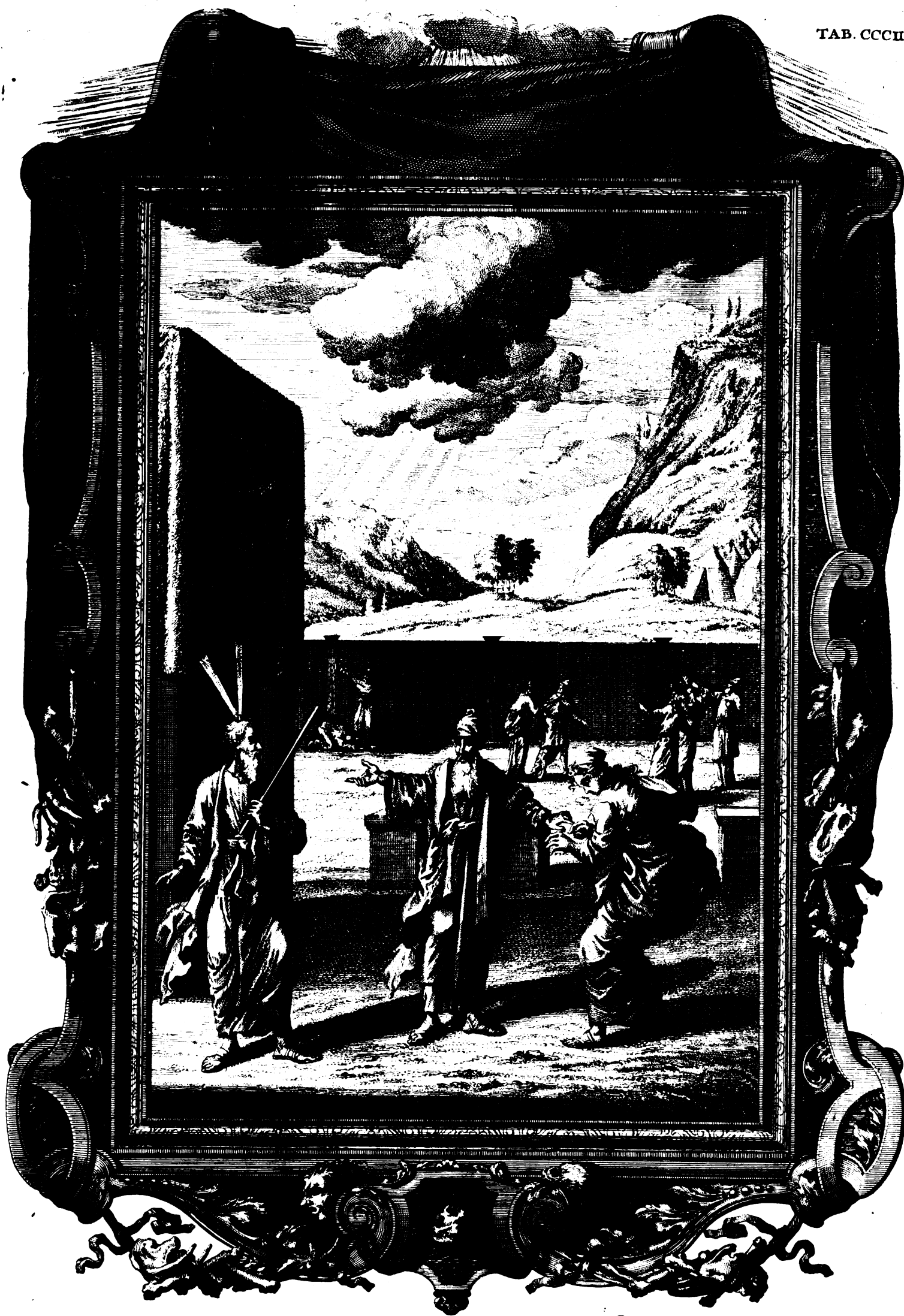
limam grauissimi pariter atque foedissimi Morbi curam. Erosio, imo destructis cutaneis glandulis serpit malum profundius ad ipsos Musculos, imo & Offa. Corrosiuam hanc Lepræ vim indicare mihi videtur v. 12. & alludere non tam ad Foetum mortuum, qui vel viribus Matris expellitur, vel Artis ope protrahitur in dias luminis auras, expositurus aliàs vitæ periculo ipsam Matrem; quam vel ad Secundinas laceratas per fragmina prodire solitas, vel ad Foetum, qui in ipso Matris Utero putrescens frustillatim excernitur.

TAB. CCCIV.

Num. Cap. XIII. vers. 24.

Venerunt denique usque ad Torrentem Eschol, inde decerpserunt termitem, & botrum uuarum unum, quem duo gestarunt Veste, (acceperunt) quoque de Malogranatis & de Ficubus.	Pergentesque ad torrentem botri, absiderunt palmitem cum uua sua: quem portauerunt in veste duo viri; de malis quoque granatis, & de ficis loci illius tulerunt.

Nachal

NUMER. Cap. XII. v. 10. 11. 12.
Miriam leprosa.

IV. Buch Mos. Cap. XII. v. 10. 11. 12.
Die außsätzige Miriam.

G. D. Heuman sculp.

NUMER. Cap. XIII. v. 24.
Exploratores Βοτρεοφόγοι.

IV. Buch Jos. Cap. XIII. v. 24.
Trauben - tragende Hündschaffter.

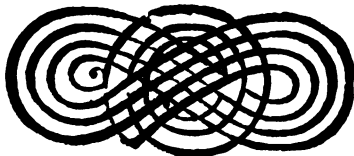
G.D. Heuman sculps.

N *Acbal Escol*, נחל אשכול à Nobis vertitur *Torrentes Escol*, *der Bach Escol*, *Torrentem uuae*, *Trauben-Bach*, verbo dixeris: ita & LXX. נחל vertunt per φάεργα, Vulgata per *Torrentem*: *Clericus Vallem Escol*, quia eadem hæc vox Vallem quoque significat. Sunt equidem, qui Uuam hanc non decerptam volunt de Vite, sed de *Ficu Indica* in Arabia, & circa Hierosolymam copiosa, *Muz* vel *Mauz* dicta, cujus fructus botriformes eò sæpe accrescunt, ut à viris duobus vix portari queant. v. *Salmuth*. L. II. de reb. inv. p. 119. alii de *Palma dactylifera*, nam & hæc *Vinum* dat *palmeum* dictum, & fructus botriformes, *dactylos*, quibus ita onustum vidit *Vesling*. Not. ad *Alpin. Plant. Egypt.* p. 12. *unicum racemum*, ut eum attollere à Terra præ pondere vix sustinuerit. Sed plerique Interpretes Textum nostrum intelligunt de Viti, botrifera & vinifera, de qua certum, in Oriente & Climatibus quibusvis calidioribus fructus ferre majores & uberiores, excrecere etiam in maiorem & amplitudinem & altitudinem. In *Mauritania* seu *Margiana Asia* seu *Persiae* Prouincia Vites reperiuntur, quas duorum Hominum amplexus capere non possit. *Strab. Geogr.* L. II. Confirmat idem αὐτόπτης *Adam Olearius Itin. Pers.* P. III. p. 484. & *Nicol. Christoph. Radzeuil* in suo *Itinerario* refert, se vidisse uuas & comedisse, quarum acini fuerint ad instar nostratium Prunorum uuas verò longitudine $\frac{3}{4}$. ulnæ adæquasse. In Archipelagi Insulis & Candia racemos nasci octuplo aut decuplo nostris majores obseruauit D. *Deutschländer*, quod ex ejus literis testatur *Sachs à Leuwenheim Ampelograph.* p. 100. Sed hæc, & omnia alia, quæ Experientia nobis suggerit, nihil sunt, si conferas cum Rabbiorum Fabulis de Uua hac Cananæa, quæ pondus habuerit 2880. Librarum, & ab octo viris gestari debuerit. De qua mox plura.

Quicquid sit Uuarum prægrandium Europæis majorum, id certum puto, nostram hanc gestatam fuisse *Veste* non propter pondus uni Exploratorum nimium graue, sed propter commoditatem, & ut integra transferri posset. Prius asserunt, ut modò dictum, Judæi. *Philo de vita Mosis* L. I. p. 494. omnium modestissime. οἱ βότες ὑπὲρ μεγέθει ἦσαν ἀντιπαρεκτεινόμενοι ταῖς κληματικαῖς καὶ μοχεύμασιν, ἅπινος θέα. ἕνα γὰρ ἐκτεμόντες, καὶ δοκίδος ἀπαιωρήσαντες ἥς τὰς ἀρχαῖς δυσὶ νείοις, τῷ μὲν ἔνθεν, τῷ δὲ ἐνθεν, ἐκ διαδοχῆς, πιεζομένων αἰεὶ

τῶν προτέρων (βρυτάτον γὰρ ἦν ἄχθος) ἐκόμενον. Pen-
debant prægrandes botri è palmitibus, spectaculum vix credibile. Horum unum exsecutum suspenderunt è veste medio, cujus extrema imposuerunt humeris duobus juvenibus, uni quidem hinc, alteri vero illinc, & vicibus, cum priores semper defatigarentur, (maximum enim erat pondus) ferebant. Singulari namque pollet Natio illa rerum magnitudines augendi facultate, ut dolendum fere sit, caruisse Microscopiis, excreuissent enim Pediculi facile ad Camelorum magnitudinem. Si Rabbiorum Traditionibus fides, id fuit Botri pondus, ea magnitudo, ut octo virorum humeris opus fuerit ad eum portandum, imo cuius horum onus gestandum 360. Librarum. v. *Wagenfeil Gloss.* ad *Gemaram* & *Ketuuoth* fol. III. b. in *Sota* p. 707. 708. & eo quidem modo gestatus fuit Botrus, quem exhibent Fig. I. & II. priori mutuò petita ex R. *Isaaco*, posteriori delineata ex mente ipsius Celeb. *Wagenfeilii*, qui ex Talmudistis hæc insuper allegat monstrosæ exaggerationis vota. At olim, quis sibi asferet uuam unicam vehiculo, aut naui, eamque in angulum ædium deponens ex ea vinum sibi depromet, tanquam ex dolio ingenti, ligno verò ejus utetur ad coquendum cibum, nec ulla erit uua, quæ pauciores quàm XXX. vini utres suppeditabit! Nec tamen soli recutiti hoc exaggerandi vitio sunt clari, inuenimus etiam inter Gentiles mendaces magno oris hiatu. Audi *Stephanum Byzantinum* in εὐκαρπία, qui Pagus est Phrygiæ minoris. ἰσορεῖ Μητροφάνης, τὸν βότερον ἐκεῖ τοσάτον γίνεσθαι τὸ μέγεθος, ὅσον ἅμαξαν ἀπ' αὐτῆς χωρῆναι κατὰ μέσον. Narrat *Metrophanes* ibi botrum tanta magnitudine esse, ut plaustrum medium ab eo fissum fuerit. Ubi, pro *Metrophanis* excusatione, non sine causa forsitan, conjicit *Clericus*, pro ἅμαξαν legi debere ἄμπλον, ut sensus sit, tanta esse magnitudine botrum, ut palmitem trahens scindat ipsam vitem. Occurrit hæc Phrasis, χίζειν τὸν ἄμπλον, findere vitem, apud *Theophrastum de caus. Plant.* L. VI. c. 18. si succus deriuetur arte in certam partem vitis, in quam alioqui non fluxisset. Obseruat *Fabricius Hist. sacr. contra Pictores* p. 9. non pingi debere Botrum nudum, sed juxta cum illo ramum vel sarmentum, aut palmitem foliis suis instructum.

Est tandem ex Cananææ Regionis deliciis רִמּוֹן *rimmon*, *Malum Punicum*, *Malogranatum*, & תְּנָנָב תְּנָנָב *theen, theenab*, *Ficus Arbor*, de quibus alibi.

TAB. CCCV.

Num. Cap. XIII. vers. 33. 34.

Regio illa, quam ad explorandum pertransiuimus, Regio est, quæ deuorat habitatores suos, præterea uniuersus populus, quem vidimus in ea, homines sunt monstrosæ magnitudinis.

Vidimus quoque illic Nephilim, posteros Anack de Nephilim, fuimusque in nostro quidem iudicio veluti Locustæ, quin sic quoque fuimus illorum iudicio.

Terra quam lustrauius, deuorat habitatores suos; populus quem aspeximus, proceræ staturæ est.

Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac, de genere giganteo, quibus comparati, quasi Locustæ videbamur.

Inquirendum linquo aliis, qualesnam fuerint *Enakim* & *Nephilim* populi, cuiusnam Prosapie, an excelsæ staturæ Gigantes, an Latrones, uti hodie Arabes? Id occasione Textus moneo, datum nobis esse rarissimè, inuenire & Veritatis & Iudicii centrum, determinare præcisam rerum proportionem. Si quid magni, si quid eximii, chari, nobis ob oculos sistitur, exaggeramus id, & in immensum multiplicamus, additione continuata; diminuentes contra subtractionibus iteratis, quod flocci pendimus, vel contemptui habemus. Verbo, ex Musca facimus Elephantem, ex Elephante Muscam, & si quid adhuc minus. Volumina scribenda forent, si quis Historicam Gigantum relationem undecunque corrasam peteret: ubi plurima sunt incerta, multa falsa, pleraque hyperbolica, qualis & proportio, qua timiduli nostri Exploratores usi sunt in sua rerum visarum narratione, fuisse illos ad Anakitas veluti Locustas, id est, si sensui literalis inhærere vellemus, hos Turres viuas, præaltas. Nemo non videt, esse Locutionem hanc hyperbolicam, qualis & illa Amos II. 9. *Ego deleueram Amorrhæum ante eos, cujus proceritas erat ut proceritas Cedrorum, eratque robustus, ut sunt Quercus.* Nos Germani hyperbolizamus similiter, quando dicimus, *er seye so gross und starck als ein Baum, Baumstarck.* Traxerunt sæpe Orientales Po-

puli, ut solemus res obuias, Locustas in Symbola & Proueria: constat id ex Sacris & profanis, Jud. VI. 5. *Ascenderunt Madianitæ & Amalekitæ magna multitudo instar Locustarum.* Jud. VII. 12. *Facebant iidem in Valle instar Locustarum multi, & Cameli eorum innumeri erant, & multi veluti barena, quæ est in littore marino.* De Trojanis & Æthiopibus, quos Mnemon duxit, *Quintus Smyrnaeus* L. II. v. 195.

τοὶ δ' ἐκέχυντο
Ἀκρίσι καρποβόροις ἐναλίγκιοι, αἵ τε φέρονται
Ὡς νέφος, ἢ πολὺς ὄμβρος, ὑπὲρ χθονὸς εὐρυπέδοιο
Ἀπλητοὶ, μερόπασσιν αἰεὶ κεία λοιμὸν ἄγασαι.

Ipsi autem effundebant se
Locustis frugiuoris pares, quæ feruntur
Ut Nubes, aut immodicus imber super latam Terram,
Innumeræ, tetram Hominibus famem alaturæ.

Jes. XL. 22. *Sed & DEUS supra globum Terræ & qui habitant in ea sunt veluti Locustæ.* Ita *Lucianus* in *Hermotimo*, διὸν μύρμηκας ἀπὸ τῆ ὑψὸς ἐπισκοπῆντάς τινας τὰς ἀλᾶς. Hoc interim diffitendum haud est, superatos fuisse Israelitas magnitudine ab illis Anakitis, de quorum statura commodior alibi sese offeret differendi occasio.

TAB.

NUMER. Cap. XIII. v. 33. 34.
Enakim.

IV. Buch Moses Cap. XIII. v. 33. 34.
Canaanische Riesen.

G.D. Heuman sculp

TAB. CCCVI.

Num. Cap. XV. vers. 4. 6. 9.

4. Is qui adducit donum suum sacrificium cibarium, nempe decimam partem similaginis commixtam quarta parte Hin olei. 6. Aut ad Arietem facias Sacrificium cibarium duas decimas similaginis conspersas oleo, dimidium videlicet Hin. 9. Adferat cum Juvenco Sacrificium cibarium tres decimas similaginis conspersas oleo, dimidium videlicet Hin.	4. Offeret quicumque immolauerit victimam, sacrificium similæ, decimam partem ephi conspersam oleo, quod mensuram habebit quartam partem Hin. 6. Et arietes, erit sacrificium similæ duarum decimarum, quæ conspersa sit oleo tertiæ partis Hin. 9. Dabis per singulos boues similæ tres decimas conspersæ oleo, quod habeat medium mensuræ Hin.

Fuit *Hin* מן mensura Liquidorum $\frac{1}{2}$. Bathi 337. pollicum cubicorum Parisiensium supra ad Exod. XXIX. 40. reducta ad Mensuras Tigurinas æqualis 2. mensuris $\frac{2}{3}$. dimidiæ mensuræ agrestis: siue 2. mensuris 1. dimidiæ & $\frac{1}{4}$. quartalis mensuræ urbicæ: Erit proin

mor ad l. c. fuit reducta ad $1\frac{2}{3}\frac{1}{2}$. modioli Tigurini. Ergo

$\frac{2}{30}$. v. 6. æquales.	$3\frac{2}{3}\frac{1}{2}$. mod.
$\frac{1}{10}$. v. 9.	$5\frac{2}{3}\frac{1}{2}$.

סלס Soleth, Simila, Similago, Græcis antiquo vocabulo σιμίδαλις à Cerere, ut quidam volunt, quæ Syracusis Σιμαλῖς appellabatur, *Athenæo* Authore, farina est delicatior siue flos farinæ triticeæ, ex qua lautissima panificia, placentæ & bellaria jam olim fangebantur. Hinc *Panis* σιμιδαλίτης, *Similaceus*. *Panis*, qui de granorum fit medullis, & *Simila* vulgò solet vocari, nutritibilior est & indigestibilior. *Constantin. Afric. L. V. Loc. Comm.* Vox adhuc nobis Tigurinis usitata *Simlen*. In Chartis veteribus Diplomaticis *Simula*, *Simulus*, *Simla*, *Simenellus*.

	menf.	dimid.	menf. agr.
v. 9. $\frac{1}{3}$. Hin 168 $\frac{1}{2}$. poll. 1.	I.	$\frac{1}{9}$.	
		$1\frac{1}{8}$. quart. urb.	
v. 6. $\frac{1}{3}$. Hin 112 $\frac{1}{3}$.		$1\frac{2}{3}$. agr.	
		$3\frac{1}{3}$. quart. urb.	
v. 4. $\frac{1}{3}$. Hin 84 $\frac{1}{3}$.		$1\frac{1}{8}$. quart. agr.	
		$1\frac{5}{8}$. quart. urb.	

Decima pars scilicet Ephæ aliàs Homer & Go-

TAB. CCCVII.

Num. Cap. XVI. vers. 31. 32. 33. 35.

31. Contigit autem quum perfecisset (Moses) omnia Verba ista, quod Tellus sub illis dehisceret. 32. Aperuitque Tellus os suum, & deglutiit eos, atque domos eorum, & omnes Homines, qui cum Korah erant, cum uniuersa suppellectile.	31. Confestim igitur ut cessauit loqui, disrupta est terra sub pedibus eorum: 32. Et aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis, & uniuersa substantia eorum.

Ddd dd 2

33. Et

33. Et descenderunt ipsi cum omnibus, quæ habuerunt, viui ad inferiores, operuitque eos Terra, & perierunt de medio congregationis.
35. Sed & Ignis egressus est à DOMINO, qui deuorauit ducentos & quinquaginta illos viros, qui suffitum faciebant.

33. Descenderuntque viui in infernum, operiti humo, & perierunt de medio multitudinis.

35. Sed & ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.

Est hæc seditiosæ turbæ ad tartarea loca præcipitatio inter alia Miracula, quæ DEUS patrauit per Mosen, Veritatis Judaicæ Religionis Κετήριον. Non legitur ulla hujus generis δόκιμος in ulla vel Gente, vel Cultu. Stet penes alios Scripturæ interpretes, describere rebellium nomina, Familiam, numerum, causas turpissimæ Apostasiæ, & audacissimæ perduellionis occasionales, reorum ex una, Mosisque & Aharonis ex altera parte procedendi, murmurandi, obloquendi, causam DEI defendendi modum. Mearum est partium, vim inquirere Miraculi, quo turpissimæ seditionis socii fuerint partim à Terra hiantē absorpti, partim Igne, qui egressus est à DOMINO, combusti.

Ad Miraculi demonstrationem id ante omnia facit, quod non casu fortuito contigerit terribile hoc φαινόμενον, sed perduellibus poenam hancce ante prædixerit Moses, quàm quis tale quid præsumere posset. Ita Vir DEI ad Gentem ingratam v. 28. 29. 30. *In hoc cognoscetis, quod DOMINUS miserit me, ut facerem cuncta ista opera, neque ex corde meo. Si morientur isti morte, qua solent uniuersi Homines, visitanturque visitatione uniuersorum Hominum, non misit me DOMINUS. Si vero DOMINUS noui quidquam creauerit, aperueritque humus os suum, & deuorauerit eos unā cum omnibus, quæ habent, descendentque viui ad inferos, nosse debetis, quod viri isti irritauerint DOMINUM.* (In hoc scietis, quod Dominus miserit me, ut facerem uniuersa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim: Si consueta hominum morte interierint, & visitauerit eos plaga, qua & ceteri visitari solent, non misit me Dominus. Sin autem nouam fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia quæ ad illos pertinent, descendentque viuentes in infernum, scietis quod blasphemauerint Dominum.) Ubi annotari meretur Phrasis, אֶת־בְּרִיאָתוֹ יְהוָה יְבָרָה proprie ut habet Arias, si creationem creauerit DOMINUS, notat namque בְּרִיאָה bara non solum, producere aliquid, Ens corporeum seu spirituale, ex nihilo, sed efficere aliquid magni, insoliti, quod cursum Naturæ ordinarium transcendat, idque solius Voluntatis nutu. Quo sensu sumitur Exod.

XXXIV. 10. *Faciā rara quædam, quæ creata non sunt in uniuersa Terra, neque in ulla Natione. (Signa faciā quæ nunquam visa sunt super Terram, nec in ullis gentibus.)* Jes. XLVIII. 6. 7. *In futurum annuntiaui tibi noua quædam atque abstrusa, quæ tu ignorabas. Jam enim creata sunt recens, & non jam olim. (Audita feci tibi noua extunc, & conseruata sunt, quæ nescis: Nunc creata sunt, & non extunc.)* Jes. LXV. 17. *Ego creo cælos nouos, & Terram nouam.*

Vires Naturæ neutiquam excedit Hominum, Ædium à Terra absorptio, dehiscence, & os suum aperiente. Contingit id, quoties fundamina alicujus Prouinciæ, Urbis, Montis, ab Aquis subterraneis aliisue causis eroduntur: tunc vi grauitatis, & juxta Leges Naturæ grauiora, quæ superstant, corpora collabi necesse est: vel, quoties à Terræ motu Cortex Terræ succutitur ita, ut portio in cavitatem subiectam decidat. Exempla suggerit, eaque numerosa, Sicilia, Italia, ipsa quoque Heluetia nostra absorptionem Plurii, pulcherrimi in Rhætia Vici, adhuc luget. *Latissime hoc malum patet, ineuitabile, auidum, publicè noxium: non enim domos solum & familias, aut urbes singulas haurit, sed Gentes totas Regionesque subuertit: & modò ruinis operit, modò in altam voraginem condit, ac ne id quidem relinquit, ex quo appareat, quod non est, saltem fuisse; sed supra nobilissimas Urbes sine ullo vestigio prioris habitus solum extenditur.* Seneca Nat. Quæst. L. VI. c. I. Epicureisat equidem hic idem c. 3. scribens, *nil horum Deos facere, nec ira Numinis, aut cælum concuti, aut Terram.* Nam & motus Naturales, naturalissimos imò, ubique & omni tempore obuios DEUS facit, sed juxta leges ab ipso latas. Sunt & Naturæ opera opera DEI; At, quod nunc examinandum suscepimus opus, extra ordinem illarum Legum est factum, verum Miraculum. Prænuntiat vir θεόπνευστος, Terrâ adhuc integra & clausa, locum, tempus, modum, personas, &, quod prædicit, mox datur effectui. Sed, quod probè animaduertendum, non in Sicilia, non in Regno Neapolitano, aut Territorio Romano, Regionibus per Ignem subterraneos exesis: non in montosis Regionibus, quarum viscera sunt caua, sed in Arabia arenosa, deserta, Terræ motibus, ut aliæ Prouinciæ planæ, longè minus,

NUMER. Cap. XV. v. 4-6-9.
Sacrificium cibarium.

IV. Rich. Moser Cap. XV. v. 4. 6. 9.
Speiß - Opfer.

M. Tyroff sculp.

NUMER. Cap. XVI. v. 31-35.
Tumultuantium interitus.

IV. Buch Moses Cap. XVI. v. 31-35.
Der Auführer Untergang.

G. D. Heuman sculps.

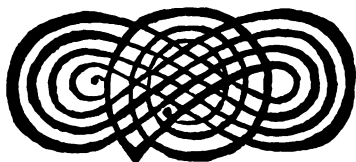
nus, vel rarissimè obnoxia. Et tamen in hac Regione dictum fuit factum: *Contigit enim, quum perfecisset omnia Verba ista, quod Tellus sub illis debisceret, aperuitque Tellus os suum, & deglutiit eos, atque domos eorum, & omnes Homines, qui cum Korab erant, cum uniuerſa supelle-dile. Et descenderunt ipsi cum omnibus, quæ habuerunt, viui ad inferiores, operuitque eos Terra. (Confestim igitur ut cessauit loqui, dirupta est Terra sub pedibus eorum. Et aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis, & uniuerſa substantia eorum. Descenderuntque viui in infernum, operiti humo.)*

Occurrit passim in Sacris vox *הַשְׁחֹל* Scheol, *inferi, inferiores, Grub*, significatque in genere τα κατώτερα μέρη τῆς γῆς, viscera Terræ, quæ sub cortice hoc superiori latent, DEO equidem clarissimè perspecta, nobis incognita, quia visus ea non attingit. *Nudus ante illum extat infernus* *הַשְׁחֹל* Job. XXVI. 6. Est ipsa hæc Regio subterranea tenebris, & densissima umbra, obsita, obscura, qualis est caligo & umbra densissima. (Terra miseriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis.) Job. X. 21. 22. Hinc est, quod passim sumatur hæc vox pro Sepulchro. En adlocutionem DEI ad Tyrum. Ezech. XXVI. 20. *Deponam te cum his, qui descendunt in foueam ad populum Sæculi, & ponam te ad Terram inferiorem quemadmodum solitudines perpetuas cum descendantibus in lacum. (Et detraxero te cum his, qui descendunt in lacum, ad populum sempiternum, & collocauero te in terra nouissima, sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum.)* Ubi τῆ Scheol graphica extat idea. Non proin dici potest esse Scheol, quod peruenit turba illa seditiosa, ipsum καὶ ἐξοχὴν ita dictum *Infernum*, sed potius locum Sepulturæ, qualis & destinatur piis, sub vario conspectu descriptus. Job III. 12 - 18. Non sanè Scheol damnatorum fuit fouea illa, in quam seruum Jacobum Patrem abductione Benjaminis in Ægyptum deducere videbantur filii. Gen. XLIV. 29. non illa, de qua Ezechias lethaliter decumbens. Jes. XXXVIII. 10. *In præcisione dierum meorum ibo ad portas inferorum.* Viui itaque, iudicio prorsus extraordinario, debebant sepeliri Koritæ; quale quid Regius Psalter comminatus fuerat Ecclesiæ hostibus. Ps. LV. 24. *Tu, ð DEUS, detrudes sanguinarios istos & fraudulentos in puteum interitus, & v. 16. Derepente mors super illos irruat, descendant viui ad inferos.* Josephum si audimus, præcessit absorptioni Terræ

motus ruptor. Ita is Ant. L. IV. c. 3. *Σείσται μὲν αἰφνίδιον &c. Terra horrendum repente contremuit, & undante superficie, non secus quàm pelagus vento fluctuans, uniuerſum populum terruit: immani mox sonitu eliso, qua seditiosi tenebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad unum absorbet: sublatisque in hunc modum profanis, hiatus ille ita rursus clauditur, ut ne vestigium quidem ejus superesset.*

Sed & Ignis egressus est à DOMINO, qui deuorauit ducentos & quinquaginta illos viros, qui suffitum faciebant: (Sed & ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum). Tantus autem fuerat, Josepho commentante, hic Ignis, quantum nec homines ipsi unquam excitauerunt, nec in Terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum Austri flatu collis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul & flagrantissimus, λαμπρὸς καὶ φλογωδέστατος. Stabant seditiosæ Turbæ coryphæi ante Tabernaculum in conspectu Columnæ Nubis & Ignis, ut vero omnino sit simillimum, proful-sisse ex ea Ignem verè fulmineum, sed extraordinarium prorsus & miraculosum, si ita fue-re consumpti illi 250. unà cum Core, ut ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent, ὥς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γεγονέναι, ut iterum Josephus, id est, in cineres redacti. Fulmen quippe ordinarium vel disjicit, vel accendit duntaxat, imò sæpe maculam solum nigricantem relinquit, & quos necat homines suffocat, illæso plerunque corpore.

Monendum ὡς ἐν παρόδῳ, fuisse magnam Miraculorum partem, quæ pro Religionis Judai-cæ δοκιμασίᾳ in Veteri Oeconomia fieri volebat DEUS, terrificam prorsus, cum interitu multorum Hominum, ut hîc Koriticæ Turbæ, combinatam. Quum è contra Euangelii Veritas fundetur majori miraculorum numero, sed talium, quæ & amicis & hostibus fuere salutaria: unicam Ficum legimus maledictam, & Porcorum gregem permissu Saluatoris in Mare præcipitatum. Regnabat ibi πνεῦμα δαλείας eis φόβον Rom. VIII. 15. ut debuerint Homines ad officia sua veluti cogi metu atque terrore: quum è contra sub Noui Foederis Oeconomia spiret Aura lenis, πνεῦμα υἰοθεσίας, quò Fideles DEO seruiant inenarrabili gaudio. Ampliorem hujus discriminis explanationem Theologis relinquo.

Eccce

TAB.

TAB. CCCVIII.

Num. Cap. XVI. vers. 47. 48. 49.

47. Tulit itaque Aharon, quemadmodum locutus fuerat Moses, & cucurrit in mediam concionem, & ecce clades cœperat in populo, imponensque incensum expiauit populum. 48. Et quum staret inter mortuos & viuos, cohibita est clades. 49. Fuerunt autem eorum, qui mortui sunt in clade ista, quatuordecim millia & septingenti, præter eos, qui mortui erant in negotio Korah.	47. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam jam vastabat incendium, obtulit thymiana. 48. Et stans inter mortuos ac viuentes pro populo deprecatus est: & plaga cessauit. 49. Fuerunt autem qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum & septingenti, absque his qui perierant in seditione Core.

Ilustre *Mortium subitaneorum*, de quibus *Lancisius*, Exemplum, sed & tremendum, imo miraculosum. Heic philosophari non licet, neque de causa, an subitanea fuerit vel condensatio sanguinis, vel rarefactio, Cordis Cerebriue oppressio, neque de cura, præseruatoria nempe eorum, quos idem manebat supplicium, nisi suffitibus sacris interuenisset Aharon, & Moses precibus pro rebellis populo. Fuit namque sententia lata v. 45. ita

DOMINUS ad Mosen. *Separemini è medio congregationis istius, ut consumam eos subito.* Dictum factum. v. 46. *clades cœperat in populo. (plaga defœuit)* Pests si fuit, aded cita & perniciofa, ut simile quid juxta Naturæ cursum oriri non possit. Miraculi Criterion est ipsa Rebellio, rebellibus indicta pœna, pœna sine mora executioni data in 14700. præseruatio reliquorum per suffitum.

TAB. CCCIX.

Num. Cap. XVII. vers. 7. 8.

7. Et reposuit Moses Virgas illas coram DOMINO in Tentorio Testimonii. 8. Factum est autem postero die, quum veniret Moses in Tentorium Testimonii, en Virga Aharonis pro domo Leui floruit, proferens germen, & prorumpens in florem reddidit Amygdalas.	7. Quas cum posuisset Moyfes coram Domino, in tabernaculo Testimonii. 8. Sequenti die regressus inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt.

Excla.

NUMER. Cap. XVI. v. 47. 48. 49.
Subitanæ mortis expiatio.

IV. Buch Moses Cap. XVI. v. 47. 48. 49.
Verwehrung plötzlicher Todes-Fällen.

I.G. Thelott sculp.

NUMER. Cap. XVII. v. 7. 8.
Virga Aharonis.

IV. Buch Mos. Cap. XVII. v. 7. 8.
Aarons blühende Rute.

I.B. Probst sculp.

EXclamare licebat nuperrimè, quum viui absorberentur à Terra Koraitæ rebelles, ex Psal. LXVIII. 36. *Tremendus es, ô DEUS, de sanctuariis tuis.* Nunc exclamare licet, *admirandus es ô DEUS*, quæ Lutheri est Versio, *wundersam bist du ô GOTT in deinem Heiligtum.* Nam ecce, tradit cujuslibet Tribus Dux seu Princeps virgam suam aridam, & Virga Aharonis pro Tribu Levi in Tentorium deposita coram DOMINO, totius Exercitus Duce Generalissimo, unica nocte floret, germinat, reddit Amygdala, reliquis omnibus manentibus aridis, exuccis, ἀκάρποις.

Notandum heic, omni ævo, apud omnes penè Nationes, habuisse Reges, Principes, Duces, non duntaxat *baculos*, quibus incederent ambulantes, sed quoque *Sceptra*, Regiminis, quod gerebant, symbola siue notas characteristicas, à DEO, quod prætendebant, sibi tradita. Apud *Hesiodum* Minos Cretensis proponitur, ut talis, qui Jouis habeat sceptrum, Ζηνὸς ἔχων σκήπτρον. Ipsi Sacerdotibus, qui etiam sibi arrogabant dominium, erant apud Græcos *Sceptra*, apud Romanos *Litui*. Apud *Homerum Iliad.* l. v. 14. 15. legitur Sacerdos *Chryses*.

Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἐκβέλει Ἀπόλλωνος
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ.

Coronas habens in manibus eminus ferientis Apollinis
Aureo cum Sceptro.

Apud *Persas* habebant *Magi* μάγες ex Lauro, ἄνθακοι dictos: sunt adhuc Episcopis sua *Peda*, similia fere Augurum *Lituis*.

Ast nullius seu Principis seu πρωτοιερέως Sceptrum Miraculo fuit inauguratum, quale Aharonis. Non enim, quod in Textu narratur, contigit casu, non ex naturalibus causis, sed debebat euentus respondere DEI mandato, promissioni & prædictioni. Extat Mandatum v. 1. 2. 3. 4. *Loquutus est DOMINUS ad Moysen dicens: Loquere ad filios Israel, & cape ab eis singulas Virgas, juxta patrias domos, à cunctis scilicet primoribus eorum juxta domos patrum suorum, duodecim nempe Virgas, scribesque super cujusque Virgam nomen ejus — Repone autem eas in tentorium constitutionis coram Testimonio.* (Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: *Loquere ad filios Israel, & accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, à cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, & uniuscujusque nomen supercribes virgæ suæ. — Ponesque eas in tabernaculo fœderis coram testimonio.*) Prognosticum seu promissio v. 5. *fiet ut virga illius Viri, quem elegero, germinatura sit.*

Pro Miraculi illustratione animaduertenda est Temporis circumstantia. Jacebat virga Aharonis non per Menses, non per Hebdo-

madas, sed vix per *νυχθήμερον*. *Factum est postero die, quum veniret Moses in Tentorium Testimonii, en Virga Aharonis — floruit.* (Sequenti die regressus inuenit germinasse virgam Aaron.) Quæ heri exucca fuit prorsus, & arida, hodie succi plena viret. Ut huc prorsus non quadret, quod legimus apud *Cassianum L. IV. Instit.* c. 24. de Abbatis cujusdam in Oriente baculo, qui post triennalem asperisionem Aquæ tandem germinauerit, vel & floruerit: ubi notandum, Terræ fuisse infixum. Non transcendit Naturæ vires virgæ seu furculi ab Arbore rescissi, Terræque infixi radicatio, & à succo attracto germinatio, earum inprimis Arborum, quæ succo nutritio gaudent tenaciori, vicidiori, oleoso, ut Olearum & Salicum. Et tamen hujusmodi productionibus usus fuit ὁ μυροτόχνης, in Gentilismo æquè ac Christianismo ad ampliandum suum Regnum. Quis iuerit inficias, obuia passim esse θαύματα hujusmodi ficulneis fundamentis nixa? *Plutarcho* teste in *Romulo*, primi hujus tantæ Monarchiæ fundatoris Hasta excreuit in *Cornum*. *Pausaniâ* in *Corinthiacis*, *Herculis* claua ex Olea siluestri parata re floruit Terræ infixæ. De *Turcis* narratum memini, *Rosas* sibi procurare ἀνθοφίλας media Hyeme adspersione Spiritus Vini, Frutice tamen ipso hoc Experimento pereunte. Sed heic temporis decursu est opus, neque protrudunt flores suos Rosæ spatio unius diei aut septimanæ. Et prostant passim Hortulanorum Experimenta, qui paucas intra Horas semen *Petroselinii* aut *Endiuie* ad germinationem cogunt. Heic nihil horum. Deponuntur, & partim Naturæ viribus, partim miraculosæ DEI Potentiæ exponuntur duodecim Virgæ aridæ in Climate æstuoso, loco sicco, ubi neque à Rore Cœli, neque à Pluuia irrigari poterant: & ex his omnibus Virgis sola germinat, nocte elapsa, Aharonica, floret, fert fructus. Inaccessibile heic omne humanum artificium. Solus in auxilium venit, qui καλεῖ τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα. Rom. IV. 17. Non sanè poterat magis harum virgarum ulla Solis Naturæ viribus revirescere, ac Sceptrum illud *Acbillis Homer. Iliad.* α. v. 234.

Ναὶ μὰ τὸ δὲ σκήπτρον, τὸ, μὲν ἔ ποτε φύλλα ἢ ὄζοις
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λάλοιπεν,
Ὅυδ' ἀναθλήσει, παρὶ γὰρ ῥαὶ χάλκος ἐλεψε
Φύλλατε ἢ φλοιόν.

Certè per hoc Sceptrum quandoquidem nunquam folia & ramos

Producet, ex quo semel incisionem in montibus reliquit,

Neque reuifcet: circumcirca etenim hoc Æs decorticauit

Foliaque & corticem.

His consideratis obstupescet Atheorum ac Pseudo-Politicorum malitia, qui Moysen per pias
Eee ee 2 frau-

fraudes Aaroni *πρωτοκρίως* dignitatem procurasse prætendunt.

Meretur ulteriorem considerationem Virga hæc Aharonica. De *Amygdalo* Arbore notum, pertinere ad filios ante Patres, quia primo Vere protrudit Flores lætè rubellos, antequam germinent folia, & mensibus nonnullis exactis tandem profert Fructus. Sed heic videmus Amygdali ramum, aridam virgam, unica nocte virentem, succo plenam, germinantem, Gemmas trudentem & folia, virentem, florentem, & fructibus onustam: addo, de quo haud dubium, decorticatam ante fuisse nouo Cortice obductam, sicque ex mortuo corpore reuiuificatam. Dignum mehercule Miraculum exclamatione illa Exod. XV. 11. *Quis sicut Tu magnificus sanctitate? formidabilis laudibus, faciens admiranda?* Imo digna Miracula plura, octo namque numerat M. Christianus von Stöcken Episcopi Lubecensis Ecclesiast. aulic. & Superintendens in *Disp. Inaug. de Virga Abaronis florida*, quam Wittebergæ habuit Præsede Christiano Kortholt S. Th. P. 1685. Et sanè ita mentes Judæorum perstrinxit θαυμάσιος hæc Virga, ut eam in Siclis suis, si genuini sunt, qui ita notantur, repræsentarint, ubi ex unâ parte videre licet vas Mannâ refertum, Virgam Aharonis ex altera.

Virgam hancce non *Amygdali* fuisse, sed *Styracis* Arboris voluere Patres. Ita *Tertullianus Carm. adv. Marc.*

Hic Aaron est virga Crucis, quæ germina profert,

Ipsi dissimilis, Styracis tamen arbore nata.

E mox:

Et virga Styracis fructus Nucis attulit: ipsa Virginis hæc species, genuit quæ sanguine corpus

Coniuncta in Ligno sedabit mortis amarum,

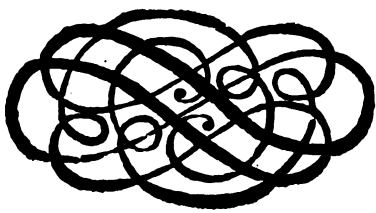
Interius dulcem Fructum.

Adscendunt Rabbini ad Creationis tempora, dicuntque, rescissam fuisse hanc *Virgam* ex *Arbore Vita* in Paradiso, uti quoque Lignum illud, quo mediante Moses Aquas amaras reddidit dulces, illudue, cui adfixit Serpentem æneum. Fidem majorem meretur, quam aliâ recutiti Doctores, *Josephus. Is Ant. L. IV. c. 4.* expressis statuit verbis, fuisse Amygdalum *ἐκ δὲ τῆς Ἀαρὼν βλαστῆς τῆς καὶ κλάδης ἀναφύοντος, ἐὼρον, ἢ καρπὸν ὡραῖον, ἀμύγδαλα δ' ἦν, ἐκ τῆς τέτης ξύλης τῆς βασιτείας κατασκευασμένης.* Imo necesse est fuisse Amygdalum, quæ Amygdala, teste Textu, portauit, nisi & heic nouum velimus statuere Miraculum.

Miraculis accenseri id quoque debet, quòd Virga hæc Aharonica manserit virens, florens, frugifera, recens, per multa Secula, id quod volunt *Abulensis, Bonfrere, Corn. à Lapide, Friedlieb, Calouius*, alii. Id saltem certum, adseruari debuisse virgam hanc in perenne rei gestæ testimonium, v. 10. 11. *Et dixit DOMINUS ad Moysen: Restitue virgam Aharonis ante testimonium, ut referuetur in signum filiorum rebellum, & cesset murmuratio eorum à me, ne moriantur. Fecit itaque Moses, quemadmodum præceperat ei DOMINUS, sic inquam fecit.* An verò asseruata fuerit in sanctissimo extra vel juxta Arcam, quod indicare videntur verba, ante *Testimonium*, vel recondita intra Arcam, aliis dijudicandum linquo. Posterius probare videtur Hebr. IX. 4. *ἐν ᾗ (Κιβωτῷ τῆς διαθήκης) ἑτάμενος χρυσῷ ἔχουσα τὸ Μάννα, ἢ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης.* Alius item, non mei, est fori explicatio typica Virgæ hujus amygdaliferæ, neque inuidebo iis gloriam, qui virgam hanc cum vase mannâ repleto asseruari prætendunt in Templo Lateranensi Romæ, vel Parisiis, vel S. Saluadoris in Hispania, vel Burdigalæ apud S. Seuerinum.

A. Amygdalus.

B. Styrax. item Numi Judaici vasculum Mannæ & Virgam hancce virentem more suo repræsentantes.

TAB. CCCX.

Num. Cap. XIX. vers. 2.

— Loquere ad filios Israel, ut adducant ad te bucculam rufam, sine vitio, in qua nihil possit reprehendi, cui jugum non fuit impositum.

— Præcipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portauerit jugum.

Est heic פָּרָה *parah*, foemininum פָּרָה *par*, *vacca* adhuc integra, τέλειος, quæ nondum subiit jugum. Talem pollicetur Diomedes se Palladi immolaturum. *Homer. Il. κ.*

Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ βέξω βέν ἥνιν εὐρυμέτωπον
Ἀδμήτην, ἣν ἔπω ζυγὸν ἤγαγεν ἀνής.

Anniculam, latæque tibi maſtabo juven-
cam
Frontis, & edomita nondum ceruice sub-
actam.

Debebat autem hæc *Vacca* eſſe *rufa*, imo perfectè *rufa*, jungunt enim Judæi פָּרָה טְהוֹרָה

Proin *Maimonides Tr. de vacca rufa* c. I. §. 2. *Si duos ſolūm pilos albos aut nigros ſibi mutuo incumbentes habuit in medio loci depreſſi, aut inter duos poros, habebatur pro polluta, i. e. ad ſacrificium inepta.* Ita quoque *Plutarchus in Iſide* de *Ægyptiorum* ſuperſtitione, τῶν βοῶν τὰς πυρρὰς καθιερνευσιν, ὥτως ἀκριβῆ ποιούμενοι τὴν παρατήρησιν, ὥς καὶ μίαν ἔχη τρίχα μέλαιναν, ἢ λευκὴν, ἅδιτον ἡγεῖσθαι. *Boues rufos immolant, hoc tam accuratè obſervantes, ut ſi bos vel unum pilum nigrum aut album habeat, putetur eſſe profanus.* *Bochart. Hieroz. P. I. L. II. c. 27. & 29.* Color ita Animalis immolandi fuit *Ægyptiis* & *Israelitis* idem, ſed non ſexus, dum illi marem ſeligebant, hi foeminam,

TAB. CCCXI.

Num. Cap. XXI. vers. 6. 8. 9.

6. DOMINUS igitur immiſit in populum ſerpentes urentes, qui populum mordebant, & mortuus eſt ex Iſraele populus multus.

8. Dixitque DOMINUS ad Moſen: Fac tibi (Serpentem) urentem, & pone eum ſuper palum in ſublime ſublatus, fietque ſi Serpens aliquem momorderit, intueatur eum, & incolumis erit.

9. Fecit itaque Moſes Serpentem æneum, & poſuit eum ſuper palum erectum, fiebatque ſi quem momordiffet Serpens, intuens Serpentem æneum ſanabatur.

6. Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes: ad quorum plagas & mortes plurimorum.

8. Et locutus eſt Dominus ad Moſen: Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno, qui percuſſus aſpexerit eum, viuet.

9. Fecit ergo Moſes Serpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno: quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur.

Fff ff

Necba-

N *Echascim Seraphim*, סרפיים עשאים
Serpentes urentes, cognomine hoc
donantur aut à rubro, æneo, igneo
colore, quod *Vatablus* vult, vel
potius, quia & halitu & morsu in
corporibus rebellium urentem excitarunt do-
lorem, hinc & dicti *πυρσῆρες*, καίοντες. Nobis
fatis rectè *brennende Schlangen*, sicuti vocamus
Urticas *brennende Nesslen*, vel, quod *Ludolfo*
placet *Comm. in Hist. Æth.* p. 168. *Brand-*
Schlangen potius quàm *feuerige Schlangen*; quo
& *Durst-Schlangen* nomine designat *Kolb Cap.*
Bon. Spei p. 213. Serpentem cubitalem, colli
lati, dorsi nigricantis, *Dipsas*, *Prester* aliàs di-
ctum, cujus morsus illico corpori infert tumo-
rem fluido sanguini coagulationem siti fere in-
extinguibili fociatam, lethalem, ni succurratur
promptissimè. Hunc Serpentem ipse per *Ser-*
pentes nostros *Urentes* intelligit. Ubi animad-
vertendum, excitari huiusmodi dolores in vi-
sceribus abdominalibus, imo & sæpe in toto
corpore, à Venenis corrosivis, Arsenico, subli-
mato Mercurio, Æruginè: vidi sanè in Cœno-
bio Angelimontano Patres ex Æruginè vasis
cupreis abrafa conqueri non duntaxat de tor-
minibus Stomachi & Intestinorum, sed quo-
que de doloribus Igneis ad instar urentibus,
qui decurrebant per artus: integram Historiam
Colicæ huius spasmodicæ vide sis in operibus
meis Historico-naturalibus, nominatim *Itiner.*
alpin. p. 14. Edit. Belg. Inferuntur & talismo-
di dolores à Cicuta, Serpentibus, aliisue Ani-
malibus venenatis, Aqua Forti. Neque diffi-
cilis est αἰτιολογία. Constant huius generis Ve-
nena particulis acutis, quibus nervosæ partes
qualescunque vellicantur, arroduntur, imo ve-
rò perforantur, ut breui oriantur Inflamma-
tiones summè dolorificæ, & insequatur Gan-
græna, sanguinis coagulatio, circuli suppressio,
Mors. De qua re fusius *Wepfer de Cicuta*, *Lin-*
den de Venenis, alii.

Ast in Natura non una *Serpentum* morfibus
suis *Urentium* species. Quænam igitur rebel-
libus his immissa? Placet *Bocharto Hieroz.*
P. II. L. III. c. 13. qui hac in re aliis facile pal-
mam præripit, *Hydrus* siue *Chersydrius*; idem
nempe est uterque, *Hydrus* dictus Hyeme,
quamdiu in Aquis paludosis latitat, χέρσυνος
Æstate, ἐν χέρσιν, in sicco, paludibus exsiccatis,
vivens, magisque tunc, salibus venenatis ex-
altatis, virulentus. *Virg. Georg.* L. III.

Postquam extra uista palus, terræque ar-
dore dehiscunt.

Exsilit in siccum, & flammantia lumina
torquens,

Sæuit agris, asperque siti, atque exterritus
æstu.

Et tunc inprimis sunt *Chersydri* effectus uren-
tes. Audi *Nicandrum Theriaccon* v. 363.

- - - - τὰ δ' ἄλγεα φῶτα δαμάζει
Μυρία πυρπολέοντα. θοῶς δ' ἐπὶ γυῖα χέονται
Περδόνες.

- - - - Homines domant dolores
Infiniti tanquam incendiis depopulantes,
statim autem per membra sparguntur
Pustulæ urentes.

Huiusmodi veneno interemptus dicitur *Her-*
cules veste indutus ab *Hydræ Lernææ* veneno
infecta. *Ovid. Met.* L. IX. Fab. 3.

Ipsæ cruor gelido, ceu quondam lamina
candens

Tincta lacu, stridet, coquiturque ardente
Veneno.

Nec modus est, sorbent avidæ præcordia
flammæ,

Cœruleusque fluit toto de corpore sudor,
Ambustique sonant nervi, pulmonibus er-
rat

Ignis edax imis, perque omnes pascitur
artus.

Audi *Herculem* ipsum querulum apud *Senecam*
in *Herc. Octao.* v. 216.

Eheu! quis intus Scorpius, quis feruidâ
Plagâ reuersus Cancer infixus meas
Urit medullas?

Hydri autem descriptionem hanc dat *Leo Afri-*
canus L. VIII. c. 13. *Serpens est curtus, cauda*
tenui, & circa collum gracilis, in Lybia desertis
agit: Virus habet perniciosissimum, neque aliud
morsui remedium ferunt, quam eam Membri par-
tem excindere, priusquam virus in reliqua mem-
bra penetret. Haud abludit, quam à *Gregorio*
suo accepit *Ludolfus Hist. Æth.* L. I. c. 13. *Ser-*
pens datur apud nos Brachii longitudine & cras-
sitie colore puniceo, sed subfusco, sub fruticibus
aut herbis latens: illuc si accesserit homo vel Bru-
tum, forti balitu tam pestilens ac sædè olens vi-
rus expirat, ut Animali breui pereundum sit, nisi
mature remedium afferatur. Iconem sisto ex
perantiquo Codice MS. *Dioscorideo*, prouti
eam dat *Lambecius Bibl. Vindob.* L. VI. p. 294.
298. Fig. A. Χέρσυνος B. Δέρωνος ὕδρεος.

Rationes pro *Hydri*, quæ apud *Bochar-*
tum leguntur, sunt sequentes. Expendamus
cas. *Jes. XXX. 6.* describitur *Ægyptus* tanquam
Regio, è qua prodeunt *Regulus*, & *Prester urens*,
ac volitans סרפ מופק *Saraph meophek*. De hu-
jusmodi serpentibus alatis & volantibus, ex
Arabia & Lybia Ægypto inuolantibus multa
legere licet apud *Ciceronem*, *Josephum*, *Hero-*
dotum, *Melam*, *Lucanum*, *Solinum*, *Ammianum*.
Dabitur commodior alibi differendi locus, an
hi serpentes sint reuera alati, & volantes, vel
quasi, ob suam pernecitatem? Si cui obstat Ara-
biæ

NUMER. Cap. XIX. v. 2.
Vacca rufa.

IV. Buch Exodus Cap. XIX. v. 2.
Die rothe Kühe.

G. D. Heuman sculp.

NUMER. Cap. XXI. v. 6-8-9.
Serpentes urentes.

IV. Buch Mos. Cap. XXI. v. 6-8-9.
Zrennende oder feürige Schlangen.

G. D. Heüman sculps.

biæ ficcitas, locus ubi Israelitis ipsis deficiebant Aquæ, Hydri proin locandis ineptus, is sciat potuisse utique hinc inde existere paludes fœdas & foetidas, potui ineptas, ubi potuerint latitare Hydri, qui *Nicandro* teste vivere amant ἐν τῇ βροχθώδει λίμνῃ, juxta Scholiaften ἀνύδρω ἢ ξηρᾷ, ἢ ὀλίγον ὕδαρ ἔχουσα. Imo verò viuunt & in sicco χέρσουδες, paludibus exiccatis, speciatim ardente Sirio.

ὅταν ὕδαρ
Σείριος ἀζήνησι, τρύγη δ' ἐνὶ πυθμένι λίμνης.

— — — — — cum Aquam
Exiccavit Canicula, & ariditas est in fundo Lacus.

Quæ ipsa temporis circumstantia est ea, qua Aaron obiit in monte Hor, quinti mensis primo die Num. XXXIII. 38. qui cadit in 19. Jul. *Expirantem* autem *Abaronem* fleuerunt triginta diebus uniuerſa domus Israel. Num. XX. 29. Secuta pugna cum Rege Arad, & C. XXI. populi murmur cum poena serpentum, quæ proin caderet sub Augusti finem. Et præterea ex Israelitarum itinere colligere licet, offendisse passim Aquas, in *Oboth*, *Jie* — *abarim*, ad Torrentem *Zered* & in ipso præſenti Capite ad fontem *Beer*. Accedit, quod post Aharonis mortem salutauerint *Terram*, quæ *Torrentes* habet *Aquarum* Deut. X. 7.

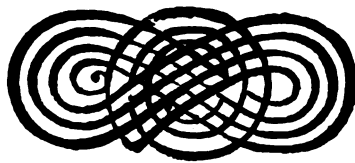
Naturali Historiæ congruit magis, si dixeris, rebellium Israelitarum Carnifices, si Hydræ fuerint, vixisse in paludibus vicinis, quàm per Aerem, quod *Bocharto* præplacere videtur, huc aduolasse. Quamuis haud inficias eam, jussu DEI viribus Naturæ superioribus huc confluisse, ut Israelitis essent in poenam. Tantò quidem id affirmo audentius, quia Experimentiâ constat quotidianâ, etiam in calidioribus illis Orientis Occidentisue Climatibus, ubi patriam quasi sedem habere videntur, & maximi & perniciosissimi Homines ab illis satis esse immunes, ut nisi irritati rarò feriant, certè non ineant prælia, ubi Hominum plures sunt congregati in unum.

Non est aggressus duntaxat miraculosus, sed & cura. *Fecit Moses Serpentem aneum, & posuit eum super palum erectum, fiebatque si quem momordisset serpens, intuens serpentem aneum sanabatur.* (*Fecit ergo Moses serpentem aneum, &*

posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent, sanabantur.) Habent sanè, si naturalibus causis nititur hæc cura, quod sibi gratulentur superstitiosuli illi, qui Amuletis, Signis, Characteribus, Scriptis, ore prolatis, appensis, morbos curare præsumunt. Qui, quæso, spicula venenata corporibus illata, in solidis æquè ac fluidis partibus vires suas exserentia, vel corrigit, vel expellet, serpens ex Ære erectus? quî vel coagulabitur rarefactus, vel rarefiet coagulatus nimium Sanguis? Cessat heic omne Ratiocinium. Et huc omne redit, curare eum solum, qui vulnerat. Naturam si consulas, augeri debuisset potius Morbus ex aspectu Serpentis colore rubri, vel fortè ejusdem cum viuis, quàm vel sedari vel tolli: constat id exemplo Hydrophoborum, qui ab Aquæ aspectu potuue abhorrent, ardentissimâ licet siti pressi, imaginantes sibi, præ oculis esse & in ipsa Aqua, canes rabidos, qui rictu aperto aggressus tentent.

Inanis videtur quæstio, undenam habuerint Israelitæ Æs illud, è quo formatus fuerit Serpens, postmodum in Idololatricos usus ab ipsis Israelitis conuersus. Notum est, asportasse secum ex Ægypto varii generis Metalla, Aurum certè & Argentum, cur non & Æs? Nihilominus conjectare licet, offendisse Æs, ubi posuerunt castra, nempe in פִּינּוֹן *Phinon* vel פִּינּוֹן *Phunon* qui locus memoratur Gen. XXXVI. 41. Num. XXXIII. 42. 43. I. Paral. I. 52. Constat ex Patribus, *Eusebio*, *Atbanasio*, *Theodoreto*, *Nicephoro Callisto*, *Hieronymo*, aliis, locum in Idumæa situm, *Pheno*, *Phennen*, *Fenon*, *Metallo-fenon* dictum metallifodinis abundasse, ad quas relegatio fiebat, sicut hodie ad Triremes. Hodie quidem de his Ærifodinis nil constat. Sed testem habemus *Aristeam* in *Historia de septuaginta Interpretibus*, ἐλέγχο δὲ καὶ ἐκ τῶν παρακειμένων ὁρίων τῆς Ἀραβίας μέταλλα χαλκῆ καὶ σιδηρᾷ συνίστασθαι πρότερον, ἐκλείπεται δὲ ταῦτα καθ' ὅν ἐπεκράτησαν χρόνον Πέρσαι. *Narrabatur etiam ex Arabiæ montibus (Judææ) vicinis prius Metalla Æris & Ferri fuisse eruta, sed ea defecisse (i.e. neglecta fuisse) quo tempore Persæ rerum potiebantur.*

Mysticam vel typicam serpentis Ænei historiam, & natas circa eam controuersias silentio præteriens aliis, quorum est has vel inquirere, vel decidere lites, linquo.

TAB. CCCXII.

Num. Cap. XXII. vers. 28. 29. 30.

28. Et aperuit DOMINUS os Asinae, & dixit ad Bileam: quid feci tibi, quod me jam ter verberasti?

29. Et ait Bileam ad Asinam: Quod mihi illudis, si gladium meum haberem, jam te interficerem.

30. Et ait Asina ad Bileam: Annon ego sum Asina tua, qua veheris ab eo tempore in hodiernum usque diem? num tale quidpiam facere tibi solita sum? Et dixit Bileam: Non.

28. Aperuitque Dominus os Asinae, & locuta est: quid feci tibi? cur percutis me ecce jam tertio?

29. Respondit Balaam: quia commorui, & illusisti mihi, utinam haberem gladium, ut te percuterem.

30. Dixit Asina: Nonne Animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in praesentem diem? dic quid simile unquam fecerim tibi? At ille ait: Nunquam.

Est loquela Hominis proprium, ut loqui amant Logici, in quarto modo, μέγα ΘΕΟΤ θαυματέργημα. Attende ad Organa, & subscribes utroque pollice. Est *Lingua* cum suis Musculis, vasis sanguiferis, nervis, membranis, glandulis, comparanda cum digitis, arcu & chorda, quibus vitam veluti damus & tonos Instrumentis varii generis Musicis: nunc sese projicit illa extra Labiorum limites, nunc allidit ad dentes, ad Palatum: mota nunc ad dextram, nunc ad sinistram, nunc antrorsum, retrorsum, nunc sursum, deorsum. Mira *Tracheae* structura cum fistula in Organo Pneumatico, vel sola accurtatione & elongatione, angustatione & dilatatione sua efficiens infinite variantes tonos: diuisibilis *Glottis* rimula illa Laryngis vix $\frac{1}{2}$. pollicis superans in partes 9632. & totidem aperturarum capax, siue tonorum tot; quot Auditus Organum diuersimodè percellitur. Poscit autem quævis vocis variatio mutationem delicatissimi Organi, dilatationem nempe in graui sono, contractionem in acuto. Junge *Palati* fornicatam structuram, & productioni Vocis destinatas alias partes, & veluti id perpendes, Directorem rationalis hujus Musicae & discursiuae esse *Animam* nostram tot & tam infinite variantium Mutationum, ignaram licet & Organorum, quibus utitur, & motuum, quos jubet. Mandat cœco veluti nutu, & en! sonos modulatur, Musicamue format Organum. *Obserua*, qui hæc animo voluis, *linguam tuam à malo, & labia tua, ne dolum loquantur.* Psal. XXXIV. 14. Et miro hoc loquelæ tuæ beneficio, à DEO tibi gratiosè

concesso, non utere nisi ad celebrandas Creatoris tui laudes, memor sententiæ apodicticæ Saluatoris, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν, ὃ εἰάν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσει περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέραι κρίσεως. Matth. XII. 36. Perge ad Loquelam Hominis rationalem, quæ animi exprimat sensa seu cogitationes, noua videbis Miracula, quæ omnem nostrum superant captum, & nouam sternunt viam ad cognitionem & laudes opificis. Exprimit cogitationem hanc hæc Vox, aliam alia, imo eandem hæc in hac Lingua, in alio Idiomate alia, & tamen ad Animæ nutum proferunt Homines diuersarum Nationum infinite variantes voces, ut frui possint commercio mutuo. Transi ad Animantia Ratione carentia, noua semper offendes Organa, nouas & variantes voces, seu potius Sonos, imo tot quot variant genere; ampla iterum suggeretur DEUM laudandi materia, si Leonem audieris rugientem, Bouem mugientem, Canem latrantem, Ouem balantem, Aues canoras: suam hæc Automata loquuntur singula Linguam, ejusdem & sui ipsius ignara: Procurator heic sit ipse Homo, & tot Miraculorum interpres, admirator, ebuccinator. Quidquid agunt siue loquuntur illa, machinaliter agunt, imo, licet aliter edocta, non aliter possunt.

Fluit ex hoc præloquio, vel Confectarii loco, esse conuersationem *Asinae* cum *Bileamo* miraculum omnibus Naturæ viribus superius. Assueta in seffui, non Loquelæ, loquitur, absque quod habeat organa, loquitur ἄλογος illa cum Ratione. *Quid feci tibi*, inquit ad sefforem, *quod me jam ter verberasti?* His non contenta, à Pseudopropheta reprehensa regerit, nouas

NUMER. Cap. XXII. v. 28. 29. 30.
Asina Bileami loquens ;

IV. Buch Josias Cap. XXII. v. 28. 29. 30.
Bileams redende Eselin.

I. G. Thelot sculp.

nouas in hac sua Disputatione formans instantias : *Annon ego sum Asina tua, qua veberis ab eo tempore in bodiurnum usque diem, num tale quidpiam tibi facere solitus sum?* (Nonne Animal tuum sum, cui semper sedere consueuisti usque in praesentem diem? dic quid simile unquam fecerim tibi?) ὑποζύγιον ἄφωνον ἐν ἀνθρώπῳ φωνῇ φθεγγόμενον ἐκάλυσε τὴν τῷ Προφῆτῃ παραφρονίαν. 2. Pet. II. 16. Quodsi vel per longam annorum seriem Jumentum hoc suum assuefecisset Bileamus, non plus didicisset discipula, quam Asinus ille apud *Apulejum*. L. III. *Jam humano gestu simul & voce priuatus, quod solum poteram, postrema dejecta labia humidis cum oculis obliquè respiciens ad illam tacitus expostulabam* — *Gemino sermone nomen Cæsaris inuocare tentavi, & O quidem tantum disertum ac validum clamitavi, reliquum autem Cæsaris nomen enuntiare non potui.* Eadem est querela *Lucii* illius, qui *Asini* personam sustinet, apud *Lucianum*. Ἀναβωῆσαι ὃ ζῶν ἡθέλησα. Ἄλλ' ἢ μὲν φωνὴ ἐκ ἀνέβη μοι ἢ ἐμὴ, ἀλλ' ἢ τῷ ὄντι ἐκ τῷ φάρυγγος, καὶ μέγα ὠγκηθᾶμεν. *Exclamare volui, o inique Jupiter, verum non mea vox è gutture, sed Asini vox ascendit, magnumque rugitum edidi.*

Miraculo autem semel probato cessat omne Ratiocinium circa modum, quo locuta fuerit Bileami Asina. An *Michael* Angelus loquutus fuerit per illam, quod voluere Doctores quidam Veteres apud *Theodoretum* & *Procopium* in *Num.* vel, an is fuerit potius *Gabriel*, quem seligunt Judæi? An, quod iidem volunt recutiti in *Pirke Aboth* f. 3. v. *Pesachim*. f. 154. os hocce loquens fuerit unum è 10. illis rebus, quæ demum finitâ Creatione productæ fuerint à DEO? Sunt autem, siquidem eas scire desideras, reliqua nouem Entia post creata I. *Manna*. 2. *Fons*. *Num.* XXI. 16. 3. *Virga* *Mosis*. 4. *Schamir* vermiculus, quo *Solomon* faxa structuræ Templi destinata disciderit. 5. *Iris*. 6. *Columna* *Nubis*. 7. *Os*, seu hiatus *Terræ*, qui *Koram* cum suis rebellibus absorpsit. 8. *Scriptura* in *Tabulis* *Fœderis*. 9. *Spiritus* mali. Si hæc licita sunt aliis, permixtum quoque erit *Philosopho*, præeunte *Bocharto Hieroz.* P. I. L. II. c. 14. dicere, fuisse *Linguam* mouente *DEO* per *Angelum* modò ad palatum, modò ad Labia, modò ad *Dentes* allisam & inflexam, prout erat necesse, & *Aerem* ad sonos formandos requisitum intra fauces compressum, ne per belluinos rictus intempestiue efflueret. Sed omnium optimè ratiocinari mihi videntur, qui *Tacitum* agunt, quibus sufficiunt verba *Textus*, aperuit *DOMINUS* os *Asinæ*, id est, miraculo.

In Historiis profanis inuenias passim Animalia, quæ loquuta fuerint. Apud *Hyginum* *Astr.* L. II. *Bacchus* *Asino* illi, quo fuerat *uectus*, *vocem humanam* dedit. Apud *Apollonium* L. II. *Argonaut.* *Phryxi* *Aries*, *Helle* in *Helleponto* submersa

- - - - ἀυδὴν ἀνδρομένην προέφη,
- - - - vocem humanam misit.

Eodem teste L. II. c. 1150. *Aries* hic ipse, consilio *Asini*, immolatus. αὐτὸς γὰρ ὁ κριὸς ἀνδροπίνῃ χρησάμενος φωνῇ τῷτο ποιεῖν προσέταξε. *Ipsè enim Aries humana voce usus iussit, ut hoc faceret.* Quod *Mythologiæ* fragmentum videtur desumptum ex *Isaaci* *Historia*, cui per miraculum erepto *Aries* fuit substitutus. Apud *Homerum* *Iliad.* τ'. *Achillem* *Dominum* alloquitur *Equus Xanthus* totis decem Versibus à *Junone* nempe instructus.

Ἀυδόντα δ' ἔθηκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.

Vocali conjux *Jouis* illum instruxerat ore.

Moscho teste in *Europa* hanc adloquutus est ἐυρύκροτος βῆς, *bos* *latis* *cornibus*, ipse nempe *Jupiter* ταυρόμορφος. *Manethone* *Ægyptio* *Auctore*, ut legitur apud *Suidam* in *ἀρνίον*, loquutus est *Bocchori* regnante *Agnus*. In *Romana* *Historia* *Boues* passim sunt loquuti. *Plin.* L. VIII. c. 4. *Est frequens in Prodigis priscorum Bouem loquutum.* v. *Liuium* L. XXIV. XXVII. XXVIII. LI. Longum nimis foret, exscribere, quæ vel fabulosa excogitauit Antiquitas, vel *Diabolus* effectui dedit, vel *Sacerdotes* arte adiuuarunt, vel & recensere artificia, quibus hodie *Animantia* varia adfuefunt certarum vocum productioni.

Ansam dat v. 30. scribendi de *Asina*, qua *Balaamus* fuit vectus, ætate. Infit illa. *Annon ego sum Asina tua, qua veberis ab eo tempore in bodiurnum usque diem?* id est ab ineunte ætate. Sed est utraque, & *Prophetæ* & *vectoris*, ætas incognita, nulla proin data. Sed quidem ex *Historia* naturali notum, ascendere *Asinos* ad longum *Annorum* numerum, & juxta *Plinium* parere ad trigessimum annum. In *Damire* legitur *Amilas Chalidi* filius *Asino* suo vectus per 40. annos.

Id mecum mirabitur, qui imbecillitatem *Hominis* nouit, qui *Propheta* *Asinæ* suæ loquenti adeo prompte, imperterritus aded, responderit? vix sanè erit ex millibus unus, cui non

Stant comæ, vox faucibus hæret,

cui aded rarum, inopinatum obtingit φαινόμενον. De hac re non una est omnibus sententia. Vult *Pellicanus* noster, nil hoc fuisse insoliti viro spectris aliisque hujusmodi *Diaboli* ludificationibus assueto. Ita quoque *Glossæ* marginales *Bibliorum* *Italicorum*. *Balaam non restò ammirato della voce dell' Asina, come altri farebbono restati, anzi le rispose come accostumato di udire cotalicose dai Diavoli ne i suoi incantamenti.* Si *Augustino*, *Bonfrerio*, *Menochio*, aliis, credimus, aded ab *Ira* & *vindictæ* cupidine fuit commotus sessor, ut *Miraculo* ipsi non attenderit. *Lucem* id foeneraretur aliquam, si constaret nobis, qualem tunc fouerint orientis

Ggg gg

Phi.

Philosophi, atque Theologi, & Balaamus ipse, de Animalibus, horumque Animabus opinionem. Quodsi μεταμψυχώσεως illud Dogma per antiquum obtinisset illa Ætate, persuadere sibi facile poterat Propheta, fortè & Philosophus, loquutam fuisse Animam Creaturæ olim rationalis ex ore hujus Jumentii. Est sanè monstruosum illud transmigrationis Dogma, cui adhuc subscribunt Brachmanes Indi, primæ fere Antiquitatis, per totum Orientem latissimè diffusum. Et habuit illud ipse *Pythagoras*, si fides est *Philostrato vit. Apollonii*. L. III. c. 6. ab *Indis*. Forfan quoque ipsi Mesopotamiæ incolæ, aliique populi Orientales Historias seu

Fabulas de Animalium conuersatione Æsopiciis illis similes, & excogitarunt, & unus alteri recensuerunt, tanquam pro veris, unde tantò minore consternatione fuit Balaam perculsus. Placet & hæc conjectura *Clerico*. Optimus in hanc rem commentator est *Diuus Petrus* 2. Ep. II. 16. *Bileamo παραφρονίαν* adscribens. Non certè mentis est compos, sed *παράφρων*, qui Miracula pro ordinariis Naturæ Phænomenis adspicit, sicuti qui ex his Miracula facit atque Prodigia. Cæterum legi potest *Job. Will. Hilliger Bileamus*, ejusque *Asina loquens*. Resp. *Job. Krücken Hamburg. Wittenberg Typ. Christiani Schröter* 1702. 4.

TAB. CCCXIII. CCCXIV. CCCXV.

Num. Cap. XXIII. vers. 22.

DEUS qui educit eos ex Ægypto est ei veluti robur Rhinocerotis. (a)

(a) Ebr. alii Monocerotis.

DEUS eduxit illum de Ægypto, cuius fortitudo similis est rhinocerotis.

Vix est ex Animantibus aliquod, quod adeò varia subierit fata, ac id, de quo nunc quæstio est. Feliciores sunt suo sensu Phoenix, Gryphus, aliaque fabulosa Animantia, dudum, quia non comparuere, in contumaciam iudicata, & per sententiam diffinitoriam Orbis eruditi ad Non Entia relegata. De Unicornu adhuc sub Iudice lis est. Quæstio autem non attinet *τὸ Ἄν?* sed *τὸ τί?* Digna discussione materia. Adjumento nobis erit Philologia, sed quoque, & imprimis, Physica, non minus, ac illa, Sacra, cum suis circa Unicornua varia Observationibus. Videamus *Bocharto* δαδελω *Hieroz.* P. I. L. III. c. 26. & 27. proprietates, Animalis huic *רֶעֶם* Reem vel *רֵם* Rem *Job.* XXXIX. 9. in Sacris tributas. In Textu nostro & Num. XXIV. 8. laudatur eminens statura & robur. *וְלִרְעֵם רֵם יִתְּנָהוּ* Græci, *ὡς δόξα μονόκερωτος αὐτῷ*, alii, *tanquam altitudines Reem ipsi sunt*, Nobis, *est ei veluti robur, seine Stårcke*. Ex *Psal.* XXIX. 6. constare videtur, esse Animal *ἀλτικὸν* siue *πρὸς τὴν γῆν*, *subfilire facit eas sicut vitulum, Libanum & Sirion sicut vitulum unicornium.* (Et comminuet eos tanquam vitulum Libani; & dilectus quemadmodum filius unicornium.) Est porro ferox & indomitum. DEUS ad *Jobum* I. c. *Voletne Rhinoceros tibi seruire? an morabitur ad præsepe tuum? alligabisne Rhinocerotem loro, ut arando porcas faciat? num te subsequens in profundis sulcis glebas franget? (Numquid volet Rhinoceros seruire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum? Numquid alligabis rhinocerotem ad aran-*

dum, loro tuo? aut confringet glebas vallium post te?) Certum est esse cornutum, siue unum habeat Cornu, siue plura, quibus cum præprimis vires suas exercet. *Meum cornu*, inquit *Regius Psaltes* XCII. II. *extolletur ut Monocerotis.* Et *Deuter.* XXXIII. 17. vaticinatur *Moses* de *Josepho*, ejusque posteris, *Tribubus* nempe *Ephraim* & *Manasse*, *Decor ejus ut primogeniti bouis illius, & cornua illius ut Cornua Unicornis, quibus populos deturbabit pariter usque ad fines Terræ.* (Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit Gentes usque ad Terminos terræ.) Adde preces *Dauidis* *Psal.* XXII. 22. *Serua me ab ore Leonis, & à cornibus Unicornium eripe me.* (Salua me ex ore Leonis: & à cornibus Unicornium, bumilitatem meam.)

Sed quæritur nunc, qualenam sit illud Animal *רֶעֶם*. Vetustissimi Græci habent *μονόκερος*, quæ vox omnibus Animantibus unicornibus communis, proin æquiuoca. *Aquile* placuit ex Unicornibus *Rhinoceros*, *ῥινόκερος*. *Hieronymo* & *Monoceros* & *Rhinoceros*. Hinc & Latina nostra in Textu *Rhinoceros*, in Glossa marginali *Monoceros*. Et potuisset omnino vernacula loco *Einhorn* ponere *Nasborn*. Sed plerisque Europæis Versionibus placet *Monoceros*, *Einhorn*. Est quoque *Rhinoceros* *μονόκερος*. Sanè si quod Animal respondet proprietatibus supra expositis, est *Rhinoceros*, quod feligit magnus *Ludolfus Hist. Æthiop. Comm.* p. 153. Pugnat equidem contra Rhinocerotem eruditissimus *Bochartus*, sed nescio, an argumentis cornu-

NUMER. Cap. XXIII. v. 22.
Reem. Rhinoceros.

IV. Buch Moses Cap. XXIII. v. 22.
Einhorn das Nashorn.

I. G. Pinz sculp.

NUMER. Cap. XXIII. v. 22.
Urus, Dama, Platyceros, Oryx.

IV. Fuch Mosiss Cap. XXIII. v. 22.
Alcehs, Damhirsch, Oryx.

I. G. Pinz sculp.

NUMER. Cap. XXIII. v. 22.
Orygum vetus Tabula.

IV. Buch Mos. Cap. XXIII. v. 22.
Alte Tafel von denen Orygibus.

I. G. Pins sculp.

cornutis satis, id est, sat validis. Ignoram vult fuisse hanc Bestiam Judæis Veteribus, Scripturæ Interpretibus, & sic quoque Arabibus, quia neque in Arabia, neque in Palæstina reperiatur. Qui constare id posset viro insigni, haud video, ut probabile potius sit, multa auduisse Judæos veteres, etiam dum commorabantur in Ægypto, vel peregrinabantur in Arabiæ deserto, de Animalis hujus qualitatibus & forma, utpote de quibus edoceri poterant ab Æthiopibus & Indis. Si notum non fuerat nomine suo proprio Æthiopico, seu Indico, numerari poterat propter stupendam magnitudinem suam inter Boues, quemadmodum & *Pausanias* nuncupavit *Bouem Æthiopicum*. Et notari heic meretur, in Sacris *Rhinoceros* passim sociari *Boui*, vel Bouino generi, ut *Deuter. XXXIII. 17. Ps. XXIX. 6*. Quid quod ipsi Romani quam primùm Elephantem videre in Bello cum Pyrrho Rege, appellarint *Boues Lucas*, & adhuc cluent *Hippopotami*, *Boues marinæ*, *Bomarins*, *Buffles marins*. Non sanè minori jure poterant ab hujusmodi exoticis Animalibus mutuare Locutiones varias, & Prouerbia, ac nos Europæi à Leonibus, Elephantibus aliisque seu Africanis seu Indicis bestiis. Inueniet sanè quisquis Sacrarum Literarum & Locorum supra expositorum noticia fuerit imbutus, vel primo obtutu in Æthiopia & Indiis nostrum nempe *Rhinoceros*. Tab. CCCXIII.

Perplura, & tantum non omnia, congerit Veterum de Unicornibus Animantibus testimonia, è quibus sunt, quæ ipsi quadrant *Rhinoceroti*. Meminit *Ctesias Excerptis* apud *Photium Asinorum unicornium* Equis majorum. *εἰς τὸν αὐτὸν ἀγρίον ἐν τοῖς Ἰνδοῖς ἴσος ἵπποις ἢ μέγας*. Apud *Ælianum* L. IV. c. 52. & L. XVI. c. 20. Animal hocce *Καρκάζωνον*, *Carcazonum* dictum, Equi est magnitudine. Et *Ælianus* quidem cum *Ctesia* adscribunt ei Cornu è fronte extans unius ulnæ vel sesqui. *Plinius* duarum, *Solinus* 4. pedum. Addit *Pbile*, asperius id esse limâ & sagittâ acutius.

- - - τρεῖς καὶ σιδηρέας βίνας
Ὁξύτερον αὐτὸ, καὶ τεθηγμένον βέλους.

Omnes hi tribuunt Bestiæ huic feram atque indomitam indolem, & robur ingens. Quanquam vel hac occasione id memorari mereatur, non tanti esse ponderis testimonia Scriptorum Veterum, atque nunc sunt illa *αὐτόπτων*. Habebant illi pleraque ex relatione aliorum, imò & fabulosa Animalia adeo descripserunt, atque circumscripserunt, ac si reuera essent in rerum Natura, & ipsi ea suis vidissent oculis. In testes voco *Sphinges*, *Chimæras*, *Cerberos*, *Lamias*, *Gorgones*, *Sirenes*. Neque magni est consensus ipsorum momenti, quia copiandi artificium non magis illis fuit ignotum, atque est Eruditis modernorum Seculorum. Exemplo

sit *Pliniana* descriptio *Unicornu* L. VIII. c. 21. *Asperissimam feram Monocerotem, reliquo corpore Equo similem, capite Ceruo, pedibus Elephantis, cauda Apro, mugitu graui, uno Cornu nigro, media fronte cubitorum duum eminente. Hanc feram viuam negant capi*. Quis non videt, committi heic fallaciam conjunctionis? congruunt *Rhinoceroti* asperitas vitæ, pedes Elephantini, Cornu nigrum, quod quidem Naso imponere debebant, non Fronti: sed corpus Equinum, & Caput Ceruinum *Monoceroti* Africano, mugitus Bouibus unicornibus Indicis. Quod *Philostorgius* L. III. c. II. narrat de Unicornu Constantinopoli depicto cum Capite Draconis, cornu paruo recuruo, collo barbaque longis, pedibus Leoninis, corpore Cerui, Chimæricis debet adscribi figuris. *Pauli Veneti* descriptio *Monocerotis*, quam dat L. III. c. 15. in *Rhinoceros* quadrat prorsus. Est autem hæc: *Inueniuntur* (in Regno Basman Jauæ minoris) *Elephanti*, & *Unicornes* in magna multitudine; *Et sunt Unicornes paulò minores Elephantis, pilum habentes Bubali, & Elephantis pedem. Habent caput ut Aper, & more Porcorum libenter morantur in luto, & aliis immunditiis. In medio Frontis gestant Cornu unum, grossum & nigrum; Linguam habent spinosam, qua ledunt Homines & Animalia*. Non tam inhærendum est aliorum descriptionibus, quam Autopsiæ, & modernorum inprimis obseruationibus, quibus veterum Fabulæ veluti nebulæ discutiuntur, sed & subinde Fabulis infamia tollitur, siue id, quod fabulosum hætenus visum, veritatibus adnumeratur. Sanè si Patribus Lusitanis fides, qui apud *Agavos* in Regno *Damota* Animal offenderunt cum Cornu egregio longo in fronte, Equinæ formæ & magnitudinis, colore fuscum, pilis in collo & cauda tenuibus nigris, densissimarum sylvarum incolam, non abluunt ab idea, hætenus de Unicornu circumlata, cui responderet Vetus Tabula *Orygum*, quam ex *Bocharto* heic inferimus Tab. CCCXV. Arabes si consules, quos longa serie recenset vir laudatissimus, mira, & vel primo intuitu fabulosa, venient obuiam. Ortus ex commistione Equi, imo & Balænæ, cum Elephante: ætas 700. Annorum; septem Annorum mora in Utero Matris: cornu, dentes, ungulæ, in eodem uteri carcere, è quo subinde protrahens caput Arbores mordendo deglubat: pugna cum Elephantibus, quos perfodiendo sustollat in altum, ut olim

Pertica suspensos portabat longa maniplos.

Audies, unicam Bestiam vastare 100. parasangas, id est 3000. Stadia, Prouincias proin integras: inuictam esse sagittis, & quibuscunque viribus superiorem: superari à sola Aue *Ruch*, quæ illam unguibus suis in altum vibret non aliter atque Accipiter pullum Gallinæ. Sunt hæc derisione digna potius, quàm solida refutatione.

Ggg gg 2

tatione. Et vel rarissimum est illud Equiforme Monoceros, cujus idea nobis à teneris impressa, vel Fabulis adnumerandum. De eo sanè nihil vel viderunt, vel audiuerunt, magni illi Historiæ naturalis Indicæ indagatores *Garcias ab Horto*, *Joh. Hugo Linschot*, alii. Neque nos morabitur, aut imponet nobis Cornu illud, quod passim in Museis suspenditur, & à circumforaneis ostentatur, de quo certò constat, esse *Dentem* vel *Cornu Piscis* ex *Cetaceo* genere *Narbual* dicti, de quo duæ extant Dissertationes Authore *Tychone Lassen Tychonio* Hafniæ 1707. cujusue Iconem dedimus Tab. XVI. operis nostri.

Pergo ad *Bootii* sententiam, cui *Reem* est *Urus*. Ansam ei & argumenta dat inprimis consociatio *Reem* & *Boum* obuia Psal. XXIX. 6. Deut. XXXIII. 17. Jes. XXXIV. 7. Inprimis autem urget ille Psal. XXII. 13. 14. 17. & 21. 22. ibi namque legitur: *Tauri multi circumdederunt me, præualidi ex Basan undique cinxerunt me. Aperuerunt contra me os suum, sicut Leo rapiens & rugiens — Nam circumdederunt me Canes: hinc: serua me ab ore Leonis, & à cornibus Unicornium eripe me.* Respondent namque preces grauamini. Ibi querelas mouet Dauid, Messiae Typus, de canibus, Leonibus, Tauris, & Bobus præualidis, hinc de Canibus, Leonibus, & Unicornibus. Esse per consequens *Reemim* ipsos *Tauros* & *Boues* Basaniticos, *Uros* nempe *Boum* fortissimos, maximos, ferocissimos. Sed contra obseruat *Bochartus*, esse *Urum Animal Orientalibus populis & Regionibus prorsus ignotum*, de eo proin nihil extare apud Scriptores veteres Græcos, Arabes, Persas, Æthiopus, imo & Romanos ante *Julium Cæsarem*, Romanorumue expeditiones in *Germaniam*, nam *Uros* hi primùm offenderunt in *Hercynia Sylua* Tab. CCCXIV.

Bochartus ut inueniat *Reem*, quærit id in *Caprearum* Familia. Tollunt ei ante omnia præjudicium de unico Cornu bina Scripturæ Loca: unus extat Deuter. XXXIII. 17. *Cornua Josephi ut cornua Unicornis* *quibus populos deturbabit pariter usque ad fines Terræ, atque hæc sunt decem millia Ephraim, & ista millia Manasse.* Alter Ps. XXII. 22. *à Cornibus Unicornium eripe me.* (à *Cornibus Unicornium humilitatem meam.*) Docent porro *Alcamus*, *Damir*, Arabes alii, adhuc dum *rim* vel *aram* notare *capream candidam*: Chaldæi Interpretes, *Jonathan* & *Onkelos*, Rabbinici Doctores in *Baua Bathra* & *Zebachim*, esse *Reem* inter *Capreas*, *Abenezra* in Ps. XXII. 22. inter *Ibices*, quæ & ipsæ in *Caprino* sunt genere, vel *Ceruino*. Plus, quàm *Cornua*, faceffit negotii viro eruditissimo complexus reliquarum *Reem* proprietatum, magnitudinis præprimis & roboris. Ut & hunc nodum soluat, extendit is *Capree* & *Dorcadis* nomen etiam ad maiora illius familiæ animantia, speciatim *Damas platycerotus*, & Prophetiæ *Bileami* hunc dat sensum:

quemadmodum Arabum *Reem* nobis hætenus ignotum præ aliis *Capreis* magnitudine excellat, ita quoque *Israelis* gloriam præ aliis populis vicinis fore maiorem, ita quoque robore præualiturum atque potentia aliis: & robur *Reem* non tam conferendum esse cum omnium *Terræ Animantium* robore, sed in *Contradictorio* ponendum cum *Capreis* aliis seu *Ceruis*. Ostendit autem ex *Gesnero Animal. Quadrup.* p. 306. *Damas* cornibus suis latis longis & acutis adoriri solere alias *Beitias*.

Frontibus aduersis molles concurrere *Damas*

Vidimus, & fati sorte jacere pari.

Mart. L. IV. Epigr. 55. & 77. idem

Aspice imbelles tentent quàm fortia *Damæ*
Prælia? tam timidis quanta sit ira feris?
In Mortem paruis concurrere frontibus
audent,
Vis, Cæsar, *Damis* parcere, mitte *Canes*.

Non vult tamen *Bochartus*, esse *Reem* præcisè *Damam*, sed potius aliud & ferocius magis genus *Caprearum*, vel *Caprarum*, *Oryx* dictum, de quo iterum *Martialis* L. XIII. Epigr. 95.

Matutinarum non ultima præda ferarum
Sæuus *Oryx*, constat quot mihi morte
Canum?

Tribuit *Opplanus Cyneget.* Libr. II. v. 455. *Animali* huic colorem lacteum, cornua acuta, naturam ferocem, robur ingens, quod & erga *Apros*, *Leones*, *Ursos* exercet.

Θυμὸς δ' αὖτ' ὀρύγεσσιν &c. Quæ ita Latine.

Mens *Orygum* intrepida est, animusque
ad prælia natus.

Nam neque terret eos canis allatrantis hiatus:

Nec scopulos metuunt apro frendente sonantes:

Sed neque cum *Taurus* graue mugit ore minaci

Aut trucibus pardi syluas ululatibus implent:

Nec fugiunt, postquam accensâ *Leo* rugit irâ:

Non homines, tanta est animi fiducia, curant.

Sæpe etiam genus acre *Orygum* telo impetere ausus

Robustus venator obit, de rupe volutus.

Argumentis his à *Bocharto* pro *Oryge* adlatis id addo, adhuc dum Arabibus & Turcis *riim* in Plur. *eram* notare *Capreas* niuei candoris, locis

cis præfertim arenosis gaudentes. *Meninzk. Lex.* p. 2410.

Stant, quod vidimus, hinc inde pro sua quavis opinione fortes Athletæ, ut quæ omnium sit optima, non perspicere liceat illicò. Eruditionem si spectes, transibis ad *Bocharti*

castra, si naturam ejusque simplicitatem, fauebo *Rhinoceroti*, cui & cum Latina nostra Versione subscribo, tantò quidem magis, quod viderim magnum *Ludolfum* in *Historia Æthiopie* stare ex parte *Bocharti*, in *Commentario* verò suffragium dare *Rhinoceroti*.

TAB. CCCXVI.

Num. Cap. XXIII. vers. 24.

En populus (ille) confurget ut Leæna, & veluti Leo sese eriget, non accubabit, donec comedat quædam, & sanguinem occisorum bibat.

Ecce populus ut Leæna confurget, & quasi Leo erigetur: non accubabit, donec deuorat prædam, & occisorum sanguinem bibat.

Supra Gen. XLIX. 9. vaticinatus est moriens ex Patriarchis Jacobus de prima Tribu Juda, quæ prima stetit in acie, prima Bellum gessit contra Canaanitas, Josua Duce mortuo primum dedit populo Liberatorem Othnielem, post Familiam Regiam, tandemque toti Humano Geni Messiam. *Catulus Leonis Jebuda, de præda fili mi ascendisti; demisit se & accubuit veluti Leo, & veluti Leæna, quis excitabit eum?* (*Catulus Leonis Juda: ad prædam fili mi ascendisti, requiescens accubuisti ut Leo, & quasi Leæna, quis suscitabit eum*) Nunc applicatur idem fere Vaticinium toti populo Israelitico, Locutionibus fundatis ipsa Naturâ Leonis, de quo notum, ex Sacro Codice, Scriptoribus profanis, Experientia, esse Animalium generosissimum, fortissimum, nobilissimum, Regio inter ea titulo præeminens. *Quid Leone fortius?* ajunt, quærent, simulque Simsoni respondent Thimnathitæ illi Jud. XIV. 18. *Leo, qui Heros est inter belluas, nec à cujusquam conspectu fugit, (Leo fortissimus Bestiarum, ad nullius pauebit occursum)* verba sunt sapientissimi Regum Prov. XXX. 30. Hinc & à Junone inter Sidera fuit collocatus apud *Aratum*, adhuc inter XII. Zodiaci signa conspicuus. Et cluet, de qua nunc, *Leæna*, apud *Ælian. var.* L. XII. c. 39. ἀλκιμώτατον τε καὶ δυσμαχώτατον θηρίον. Dabitur passim de his illisue seu virtutibus seu proprietatibus loquendi commoda occasio.

Scire, conuenit, pro Textus explicatione, degere Leones in montibus & syluis altioribus. *Facta est mihi hereditas mea, sicut Leo in nemore.* Jer. XII. 8. *Mecum à Libano sponsa, mecum à Libano venias, & spectes è vertice Amana, è vertice Senir & Hermon, è lustris Leonum, è montibus Pardorum. (Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni: corona-*

beris de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum) Cant. IV. 8. *Theocritus Idyll. 1.*

Τῆνον χ' ὡς κ' δρυμοῖο Λέων ἀνέκλαυσε θανόντα.

Etiam morientem illum Leo ex Sylua fleuit.

Ex nemoribus hisce montosis demittunt sese Leones in planities, prædam venaturi, qua satiati confurgunt & sese erigunt, siue ad speluncas suas se recipiunt. Hinc varia Bestiæ hujus Epitheta, λέων ὀρεσίτροφος, *Leo in montibus nutritus. Homer. Iliad. μ'. ἐν ὄρεσσιν ὠμοφάγος λῆς, in montibus crudiuorus Leo. Theocrit. Idyll. 13. ὀρεσίβιος λέαινα, montana Leæna. Oppian. L. III. Cynege. λέων ὀρεΐδρομος, Leo in montibus currens. Nonn. Dionys. L. V. Obseruandum insuper, in Animalium rapacium familiis, foemellas ut plurimum fortiores esse & ferociores maribus, utpote quæ non solùm pro se sed & pro catulis victum quærunt. Ita heic Leæna. ἡ δὲ λέαινα ἐὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασυτάτον. Herodot. L. III. c. 108. *Animalium acerrimum Leæna & audacissimum. Gellius.* Hinc est, quòd non tam solita fuerit gloriari *Semiramis* de Leone aut Pardo occisis, quàm de Leæna, apud *Ælian. var.* L. XII. c. 39. Et in Sacris frequens fit roboris Leonini mentio.*

Non accubabit, donec comedat prædam, & sanguinem occisorum bibat. Loquendi formula Orientalis, qua Propheta vaticinatur victorias illas à Josua de Cananæis reportatas, sanè omnibus numeris absolutas: ut non intelligenda sit crudelitas Scythiis illis, imo plerisque Orientalibus populis familiaris. Ita Regius Psalter Ps. LVIII. 11. *Letabitur justus, quum viderit ultionem, pedes suos in sanguine impii lauabit. (Letabitur justus, cum viderit vindictam: manus suas lauabit in sanguine peccatoris.)*

Hhh hh

TAB.

TAB. CCCXVII. CCCXVIII.

Num. Cap. XXIV. vers. 5. 6.

5. Quam pulchra sunt Tentoria tua,
o Jacob, habitationes tuæ, o Israel?
6. Quemadmodum Torrentes extenduntur, & sicut Horti ad Flumina, sicut Aloe, quam plantauit DOMINUS, & sicut Cedri juxta Aquas.

5. Quam pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel:
6. Ut valles nemorosæ, ut horti juxta fluuios irrigui, ut tabernacula, quæ fixit Dominus, quasi Cedri prope Aquas.

Qui unquam, vel ullibi, ex præalti Montis vertice vidit *περίχωρον*, ei adæquata videbitur Naturæ Bileami locutio. Vidit Propheta ex vertice Montis *Peor* Israelitarum omnia Castra ex Diuina ordinatione posita, vias inter ea, Tribus omnes & singulas, veluti in Perspectiua, omnia pulcherrimo ordine locata, & comparat commodissimè cum *Torrentibus*, qui *extenduntur* per integram aliquam Prouinciam longo ductu, cum Hortis ad Flumina. Notandum statim, in Climatibus illis Orientalibus & præcalidis Hortos commodissimè locari ad Flumina. Hunc situm commendant delectatio & Usus, imo præcipit necessitas. Hinc & in Europæ Climatibus, inprimis calidioribus, vel & temperatis, videas ad Lacus & Flumina jucundo spectaculo Hortos, Vineas, Prata pomifera, Ædes magnis sæpe sumptibus constructas, urgente præsertim Æstate habitari solitas. Adest Aqua ad Plantarum irrigationem, spirat semper Aura lenis. Transfer te, mente saltem, in Regiones Asiaticas, videbis eò esse necessarium magis hunc situm *παύσατον*, quò illæ sunt viciniore Æquatori. Neque est dubium, quin longo Euphratis ductu, unde Bileamus venerat, fuerit longa & jucundissima hujusmodi Hortorum, ut Patavium inter & Venetias, series. Climates frigidiorum alia est ratio: delectant Æstate summa Horti Aquis adfiti, sed læduntur facile verno tempore & autumnali à frigore, contra quod muris sæpe muniri debent. Exemplo nobis sunt Vineæ Lacui Tigurino & Limago adfitæ, omnium, quas quidem colimus, amoenissimæ & præstantissimæ, pruinis & harum damnis magis, quàm quæ remotiores sunt ab Aquis, expositæ. Plures namque heic volitant vapores aquei, major adest Aeris quies, Frigoris facilius sensus.

Pergit vaticinando Balaam, Tentoria Israelis comparans cum *Aloe*, quam plantauit DOMINUS. In textu Originali legis *אֲלֹהִים* *aba-*

lim, de cujus vocis sensu non concordant Interpretes. Habent LXX *obolim*, redduntque per *Tentoria*, *ὡσεὶ σκηναί*, ita & Vulgata, *ut tentoria*. Sed ex sequentibus proximè verbis colligitur rectè, esse *אֲלֹהִים* plantam, eamque odoris pergrati. Constat id ex Ps. XLV. 9. *Myrrham, Aloen, Cassiam* redolent omnia vestimenta tua. (*Myrrha & gutta & Cassia à vestimentis tuis*) Prov. VII. 17. *Cubile meum odoratum reddidi Myrrba, Aloe & Cinnamomo.* (*Aspersi cubile meum myrrba, & aloe, & cinnamomo.*) Cant. IV. 14. *Nardus & Crocus, Fistula & Cinnamomum, cum omnibus Arboribus thuriferis, Myrrba & Aloe & cum omnibus præstantissimis aromatibus.* (*Nardus & Crocus, fistula & cinnamomum, cum uniuersis lignis Libani, & myrrba & aloe, cum omnibus primis unguentis.*) Sed quæritur nunc, qualisnam sit hæc seu Radix, seu Herba, seu Arbor? Subdubitasse videntur LXX. qui in Psalmis reddunt per *σακκὴν*, in Cantico per *ἄλωνα*. *Symmacho* placet generale *Suffimenti* nomen, *θυμίαμα*. Utraque nostra Versio citatis omnibus Locis habet *Aloen*, quæ vox ipsi Originali est affinis. Seligunt alii *Lignum Aloes, Agallochum* dictum. Tab. 317. Fig. A. *Aloen* ipsam Herbam (Fig. B.) excludere videtur *τὸ βαρύσμον*. *Diosc.* L. III. c. 25. est sanè ingrati & grauis odoris atque saporis, neque vestibus suffiendis apta. Quapropter Arabs *Erpenianus* reddit per *ωep*, *Costus*, cui subscribit *Clericus Comm.* Est autem Planta hæc amœna visu, grata odore, radix inprimis, *Unguentis* odoratis, speciatim *Nardino* siue *foliato*, imo *Regali*, quod Parthorum Regum fuit, adhibita. *Plin.* L. XIII. c. 1. 2. Sed non vacat nunc, ex collatione Scriptorum Veterum atque Recentiorum inquirere fufius, qualisnam sit Planta *Costus Arabicus*, & an Veterum ille idem sit cum hodierno, de quo valde dubitat, qui rem hanc fufè pertractat, *Salmasius Hyl. Jatr.* c. 88. p. 128. Ludunt ipsi moderni in voce *Costi*, *Costus corticosus* est, quem *Winteranum* vulgò *Corti-*

NUMER. Cap. XXIII. v. 24.
Leo et Leæna Αγέλαοι.

IV. Nüch Lösis Cap. XXIII. v. 24.
Stärcke und räuberische Löwen.

M. Tyroff sculp.

NUMER. Cap. XXIV. v. s. 6.
Aloe ad Aquas.

IV. Rich. Postis Cap. XXIV. v. s. 6.
Aloe am Wasser.

I. G. Pütz sculp.

NUM. Cap. XXIV. v. 5. 6.
Santalum, Costus, Cedrus.

IV. Buch Costis Cap. XXIV. v. 5. 6.
Sandel-Haum, Costus und Cedern.

G. D. Heuman sculp.

Corticem vocant, seu *Cinnamomum album*, *Canelle blanche*. *Costi Arabicae* Iconem exhibet Tab. CCCXVIII. Fig. C. ex *Pomet Hist. des Drog.* L. II. c. 8. p. 59. Quicquid autem sit *Ahalim*, ut sunt, qui *Lignum Santalum* Fig. D. intelligi volunt, certum id est, crescere in Arabia, & vicinis ei Regionibus & sponte. Colligi id potest ex Textu, in quo legas, *Aloem plantatam esse à DOMINO*, id est, *nullis hominum cogenitibus*, ut *Virgiliana* Phrasi utar. Est hic primus modorum, quos legas apud *Plinium* L. XVI. c. 33. *Arbores*, inquit, *quas Naturæ debemus, tribus modis nascuntur, sponte, aut semine, aut ab radice*. Prostermit hæc loquendi ratio Scripturæ familiaris, *ὡς ἐν παροιμίᾳ*, Fulminis veluti ictu *Naturam*, de qua modò, aliaque hujus generis *Idola*, quæ *Paganâ* excogitavit *Superstitio*, imo quibus adhucdum *Christianorum Scholæ* inundantur. *DOMINUS* plantavit *Aloem*, non *Natura*. Et est, si structuræ infinitum attendas artificium, in qualibet, etiam minima, *Planta obuium*, *Author*, *plantator*, imo *Creator* infinitus *DEUS*. *Arbores DOMINI succo abundant* (velut) *Cedri in Libano*, quas plantavit, Pf. CIV. 16. (*Saturabuntur ligna campi, & Cedri Libani quas plantavit.*)

Hic ipse Loci hujus cum nostro Textu parallelismus occasionem fortè dedit Cl. *Hillero*

Hierophyt. P. I. p. 394. *אֶהְלִי* interpretandi per *Cedros*, easque magnas, quæ juxta *Aquas* plantatæ haud dubiè proceriores, & magis semperque virentes sunt iis, quæ crescunt in montibus, illud ob altiore *Atmosphæram* incumbentem, hoc propter succi nutritii abundantiam. Testes sint vel in Regionibus nostris *Abietes*, *Larices*, *coniferæ* pariter, ut *Cedri*, *Arbores*, quæ in Vallibus profundis, umbrosis, præsertim *Aqua irriguis* sæpe ad 200. pedum altitudinem assurgunt, in editioribus autem Montibus, locisque siccioribus vix ad duos tresue pedes, imo tandem, supra certam *Altitudinis lineam*, prorsus non ultra crescunt. Non est silentio prætereundus *Cedrorum* perennis viror, tribuendus ut *Abietum* ille & *Laricum* succi resinosi tenacitati, quæ ipsi quoque corruptioni resistunt hujusmodi *Arbores*, adhibitæ propterea structuris *Arcæ Noachicæ*, *Templius Salomonei*. Unde passim in Sacris ipsa *DEI Ecclesia* comparari solet cum *Cedris Libani*. Sunt hæ *Cedri DEI* Pf. LXXX. 11. *Justus ut Palma florebit, & sicut Cedrus in Libano in altum succrescit* Pf. XCII. 13. (*Justus ut Palma florebit, sicut Cedrus Libani multiplicabitur*) Fig. E.

TAB. CCCXIX.

Num. Cap. XXIV. vers. 8. 9.

8. DEUS eduxit eum ex Ægypto, robur (a) ejus ut *Rhinocerotis*, deuorabitque Gentes hostes suos, & ossa eorum arrodet, (b) sagittasque suas confringet.

(a) Alii: celeritas aut fortitudo *Monocerotis*.

(b) Alii: confringet, commoliet, Græci, emedullabit, si ita liceat, id est, exhaustiet omne robur.

9. Accubat jacetque ut *Leo*, & quasi *Leæna*, quis excitaret eum? Qui tibi fausta imprecabitur, fausta imprecabuntur eidem: qui verò te execratur, erit & is execratus.

8. Deus eduxit illum de Ægypto, cujus fortitudo similis est *Rhinocerotis*: deuorabunt Gentes hostes illius, ossaque eorum confringent, & perforabunt sagittis.

9. Accubans dormiuit ut *Leo*, & quasi *Leæna*, quam suscitare nullus audebit, qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus; qui maledixerit, in maledictione reputabitur.

Ὅτι οὐδ' ὕπνον μυχάτοις ἔχει παρὰ τέμασι πέτρης,
Ἀμφαδὸν ὕπνῳ δὲ θρασύφρονι θυμὸν ἔλίσσων,
Ἐνθα δ' ἐνθα κίχλησιν ὑπείροχος ἑσπερὶ νύξ.

Nec somnum capit ad extremos scopuli terminos,

Quin dormit in propatulo, audacem animum versans,

Dormitantem ubicunque eum eminus deprehendit vespertina Nox.

Hhh hh 2

Op-

S Istunt sese heic rursus duæ ex fortissimis *Belluæ*, *Unicornu* & *Leo*, in *Populi Israelitici* & *Victoriarum de Cananæis* reportandarum symbola. De utroque supra actum. De *Leone* id memorandum heic unicè, non sese recipere dormitum in loca secretiora, abscondita, sed somno indulgere, ubicunque is obrepit, etiam in apertissimis campis.

Oppian. Venat. L. III. quasi resciret, non dari, qui eum excitare ausit. Ita quoque vaticinans Jacobus de filio & Tribu Juda. Gen. XLIX. 9.

Accubuit veluti Leo, & veluti Leona, quis excitabit eum? (Requiescens accubuisti ut Leo, & quasi Leona, quis suscitabit eum?)

TAB. CCCXX.

Num. Cap. XXVI. vers. 51. 62.

51. Isti sunt Census filiorum Israel, sexcenta millia, septingenti & triginta.

62. Fuerunt autem census eorum viginti tria millia, omnes scilicet mares ab eo, qui menssem erat natus & supra, non enim erant Censi inter filios Israel, eò quod non erat illis data hæreditas inter filios Israel.

51. Ista est summa filiorum Israel, qui recensiti sunt, sexcenta millia, & mille septingenti triginta.

62. Fueruntque omnes qui numerati sunt, viginti tria millia generis masculini, ab uno mense & supra: qui non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum cæteris data possessio est.

STat nunc Hannibal ante Portas, *Israel in vastis Campis Moab ad Jordanem Jericho v. 63. (in campestribus Moab super Jordanem contra Jericho.)* Finiti mox poenitentiales Anni, quibus omnes Ægypto egressi in Deserto obire debebant, exceptis duntaxat *Josua & Calebo. Inter istos enim nullus fuit ex his, quos recensuerunt Moses & Aaron sacerdos, quando recensuerunt filios Israel in Deserto Sinai. Dixerat enim de eis DOMINUS, omnino morientur in Deserto, ne unus quidem ex eis reliquus fuit, nisi Caleb filius Jephunæ, & Jephosua filius Nun. v. 64. 65. (Inter quos nullus fuit eorum, qui numerati sunt à Mose & Aaron in deserto Sinai. Prædixerat enim Dominus, quod omnes morerentur in solitudine: nullusque remansit ex eis, nisi Caleb filius Jephone, & Josue filius Nun.)* Dispartienda mox promissa hæreditas inter rebellium filios, debebat autem ante fieri enumeratio hæredum, quam exercitii ergo in unam redigemus Summam, descendendo per Tribus singulas, & *ὡς παραλήλως* sistendo & priorem Computum & posteriorem, ut uno veluti obtutu pateat singularum Tribuum augmentum & decrementum.

NUM. I.

1. RUBEN	46500.
2. SIMEON	59300.
3. LEVI	22300.
4. JUDA	74600.
5. ISASCHAR	54400.
6. SEBULON	57400.
7. GAD	45650.

NUM. XXVI.

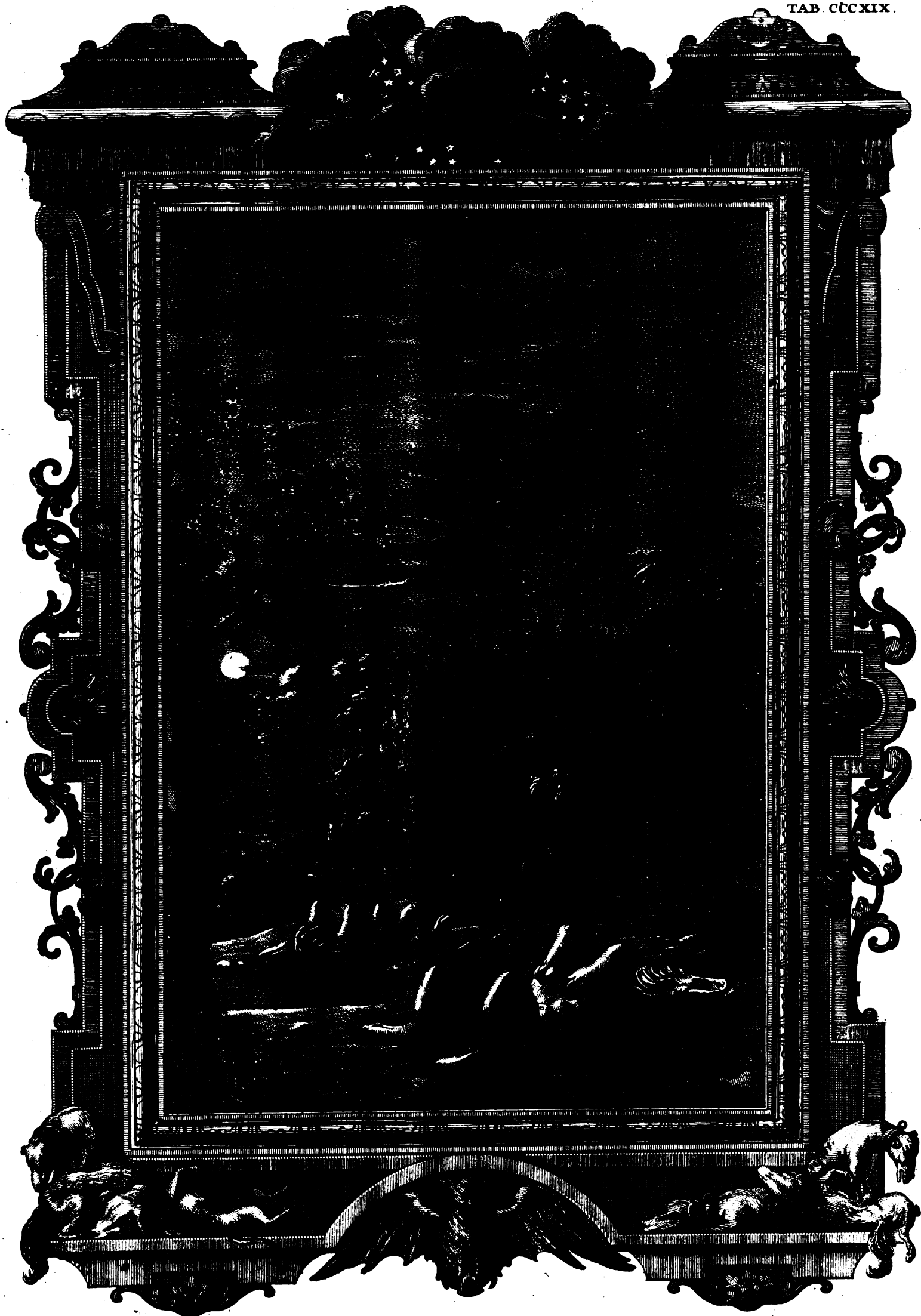
43730.
22200.
23000.
76500.
64300.
60500.
40500.

8. ASSER	41500.	53400.
9. MANASSE	32200.	52700.
EPHRAIM	40500.	32500.
10. BENJAMIN	35400.	45600.
11. DAN	62700.	64400.
12. NAPHTHALI	53400.	45400.
Summa	625850.	624730.

Patet ex hoc Parallelismo, non solum non auctos fuisse Israelitas numero, sed diminutos ita, ut differentia sit 1120. Decrementi rationes non sunt inuentu difficiles. Iter 40. annorum, sed imprimis tot, quot sustinere, Plagæ multa Hominum millia breui temporis spatio absumere, ut mirum sit, ex rebelli Natione, cujus subitanæ exterminationem interminatus fuerat DEUS haud semel, tot mansisse superstites. Ad sunt præterea rationes, cur Ruben, Simeon, Gad, Ephraim, Naphthali decreuerint, sed accreuerint Tribus aliæ, quas aliis inquirendas linquo. Obseruamus, duplicari præter propter, juxta ordinarium Naturæ cursum Homines Annorum 360. spatio. Juxta hanc Regulam debuissent 603550. Israelitis, non computatis Leuitis, spatio 39. Annorum insuper addi 130769. proin prodirent 734319. Nam

360:603550. X 2. = 1207100 :: 39:130769. Horum autem 601730. qui natu sunt minimi non sunt Annis 59. ætate superiores. Nam Num. I. ut & nunc numerati fuere vicenarii, & qui ascenderunt ultra 20. annos: dant autem 39. anni Deserti additis 20. annos 59.

TAB.

NUMER. Cap. XXIV. v. 9.
Leo dormiens.

IV. Auch Moses Cap. XXIV. v. 9.
Der schlaffende Löwe.

I.G. Pinz sculp.

NUMER. Cap. XXVI. v. 51. 62.
Castra Israelis ad Iordanem.

IV. Buch Mos. Cap. XXVI. v. 51. 62.
Israels Lager am Jordan.

I. G. Pütz sculp.

TAB. CCCXXI. CCCXXII.

Num. Cap. XXXV. vers. 4. 5.

4. Suburbani vero Agri quæ Leuitis dabitur juxta oppida (porrigentur) à muro oppidi extra mille Cubitis circunquaque.
5. Dimetiemiini autem foris extra oppidum orientale latus bis mille Cubitos, & latus Meridionale bis mille cubitos, & latus occidentale bis mille Cubitos, Oppidum verò ipsum sit in medio. Hi erunt suburbani agri ipsis ad oppida.
4. Quæ à muris ciuitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spacio tendentur.
5. Contra Orientem duo millia erunt cubiti, & contra Meridiem similiter erunt duo millia: ad mare quoque, quod respicit ad Occidentem, eadem mensura erit, & septentrionalis plaga æquali termino finietur: erunt urbes in medio, & foris suburbana.

Est vel hic Textus documento evidenti, fuisse omnia, quæ quidem DEUS mandauit, in populo suo ordinatissima. Testimonium aliud extat Deut. XXII. 12. *Locus tibi sit extra Castra, ad quem foras egrediaris, Lignumque præacutum in baltheo, cum quo foris sedens fodias, conuersusque operias excrementum tuum. (Habebis locum extra Castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ. Gerens paxillum in baltheo; cumque sederis, fodies per circuitum, & egesta humo operies, quo reuelatus es.)* Assignatas legimus Leuitis certas numero Urbes, sed Legibus & sanitatis & munditiei non conueniebat, ut intra muros Urbis essent & Domicilia Sacerdotum, & casæ stabulaque pro Pecoribus, & Horrea & Fimeta. Dicitur & sana Ratio Architectis, separanda hæc esse ab inuicem, & quæ vel Ignem facile concipiunt, siue incendia fouent, vel naribus odore sunt aduersa, vel sanitati noxia, locanda esse foris. Ita cauebant & Leges ciuiles, ne in vias publicas stercora projiciantur, & morticina & pelles: ne intra moenia Porci, Anates, aliaue Animalia sordida alantur. *L. 1. §. 5. ff. de via public. & si quid in ea fact.* Stryck. de Jure sens. D. 5. c. 2. n. 32.

Debebant hæc suburbia, eorumque limites, quod in Textu legimus, ex mandato DEI exactè emensurari. Sed de modo, & vero Scripturæ sensu non eadem est omnium seu sententia, seu opinio. Crucem figit, quod v. 4. mentio fiat 1000. Cubitorum, v. 5. 2000. Prætendit Bonfrerius ad h. l. irrepsisse mendum in Codicem, & legi debere etiam v. 4. 2000, ubi sanè & LXX. habent *διὰ μέτρον πένχης*. Sic facile solui posset nodus, vel secari. Sed linquimus nos LXX. viris suam Versionem, dudum

orthodoxis Scripturæ Interpretibus suspectam, sicut & aliis, quam sibi sumunt, Libertatem mutandi quid in ipso Textu, tutiores ituri, si stante Hebraico Textu possimus extricare difficultates, & conciliare *ἐναντιοφανεία*. Sed quoque differunt ab inuicem, qui hac nobiscum incedunt viâ. Rem ita explicat *Lutherus*, oppidi e. g. quadrati latus CB. fuisse Cubitorum 2000. Suburbia verò extra oppidum protensa ad 1000. Cubitos. Fig. I. Quærunt *Junius & Tremellius* 2000. Cubitos ita, ut 1000. sint in suburbiiis ab una parte, e. g. versus Ortum, 1000. ab altera versus occasum. *Mafius* (Fig. II.) etiam habet 1000. Cubitos pro suburbio, quæruntque 2000. versus omnes 4. plagas parallelè cum oppido ipso. *Paulus Burgensis & Clericus* (Fig. III.) 1000. numerant Cubitos ex Oppidi Centro A. ad peripheriam, & 2000. pro latere Quadrati ambientis oppidum. *Drusus Locis difficil. ad Num. c. 137.* tribuit 1000. cubitos Areæ suburbiali in longum latumue, cujus extremum latus fuerit 500. tota proin Quadrati peripheria 2000. cubitorum (Fig. IV.) Neque Judæi, quibus in hujusmodi controuerſiis decidendis aliqua videtur competere prærogatiua, inter se sunt concordēs. Sunt (Fig. V.) qui 1000. Cubitos rectà protendunt extra oppidum pro suburbio, & extra suburbia 2000. pro Pratis, Agris, vineis. Suburbium ipsum, omnibus structuris vacuum destinant Pascuis toti oppido communibus, deambulationibus, Piscium receptaculis. His consentiunt *Osiander, Reyher Math. Mos. p. 577.* hac quidem differentia, quòd ille 1000. destinet Horreis, stabulis, 2000. verò pratis & pascuis. Aliis 1000. cubitos mensurantibus pro suburbio, & rursum 1000. alios pro agris

& vineis, ad quarum extremos limites numerandi forent inde ab oppido 2000. Cubiti, æquales Itineri Sabbathico. Collimant huc *Philo de Sacerd. honorib.* p. 645. & *Josephus Ant.* L. IV. c. 4. (Fig. VI.) atque ex modernis *Lundius Leuit. Priesterth.* L. IV. c. 29. p. 868. Et sanè palma videtur tribuenda binis his postremis opinionibus, & priores 1000. Cubiti destinandi pascuo communi, posteriores 1000. verò seu exteriores Hortis, vineis, Agris, qui Leuitis fuerant proprii. Ita Salomo Rex allo-

quitur Abiatharem. I. Reg. II. 26. *Vade in Anathoth ad agros tuos.* Ibidem, in Anathoth, habitabat Sacerdos *Hanameel*, qui proprium sibi agrum vendidit *Jeremiæ* Sacerdoti atque Prophetæ, Jer. XXXII. 7. Qui distinctum magis de spatiis Leuitarum suburbanis formare cupit conceptum, is reducet 1000. Cubitos ex Hypothesi assumpta hætenus ad 1779. $\frac{14}{34}$. pedes Tigurinòs, 2000. proin ad 3558. $\frac{28}{34}$. quibus respondent 551. Hexapodæ Gallicæ 5. pedes.

SUPPLEMENTA IN NUM.

Num. Cap. III. vers. 46. 47. 50.

46. Pro redimendis vero ducentis & septuaginta tribus, qui ex primo genere inter filios Israel Leuitas excedunt.
47. Accipies quinos Siclos ad singula capita, Siclum scilicet Sanctuarii accipies. Habet autem Siclus viginti Gera.
50. A primogenitis filiorum Israel accepit pecuniam istam, nempe mille trecentos & sexaginta quinque Siclos, juxta Siclum Sanctuarii.

46. In precio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum Leuitarum de primogenitis filiorum Israel.
47. Accipies quinque Siclos per singula capita, ad mensuram Sanctuarii. Siclus habet viginti obolos.
50. Pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexaginta quinque Siclorum, juxta pondus Sanctuarii.

Vid. Num. III. 39. 43.

Num. Cap. XVIII. vers. 16.

Redemptiones vero ejus (sic sint) redimes quum sunt unius Mensis, juxta æstimationem Argenti, nempe quinque Siclis juxta Siclum Sanctuarii, qui habet viginti Gera.

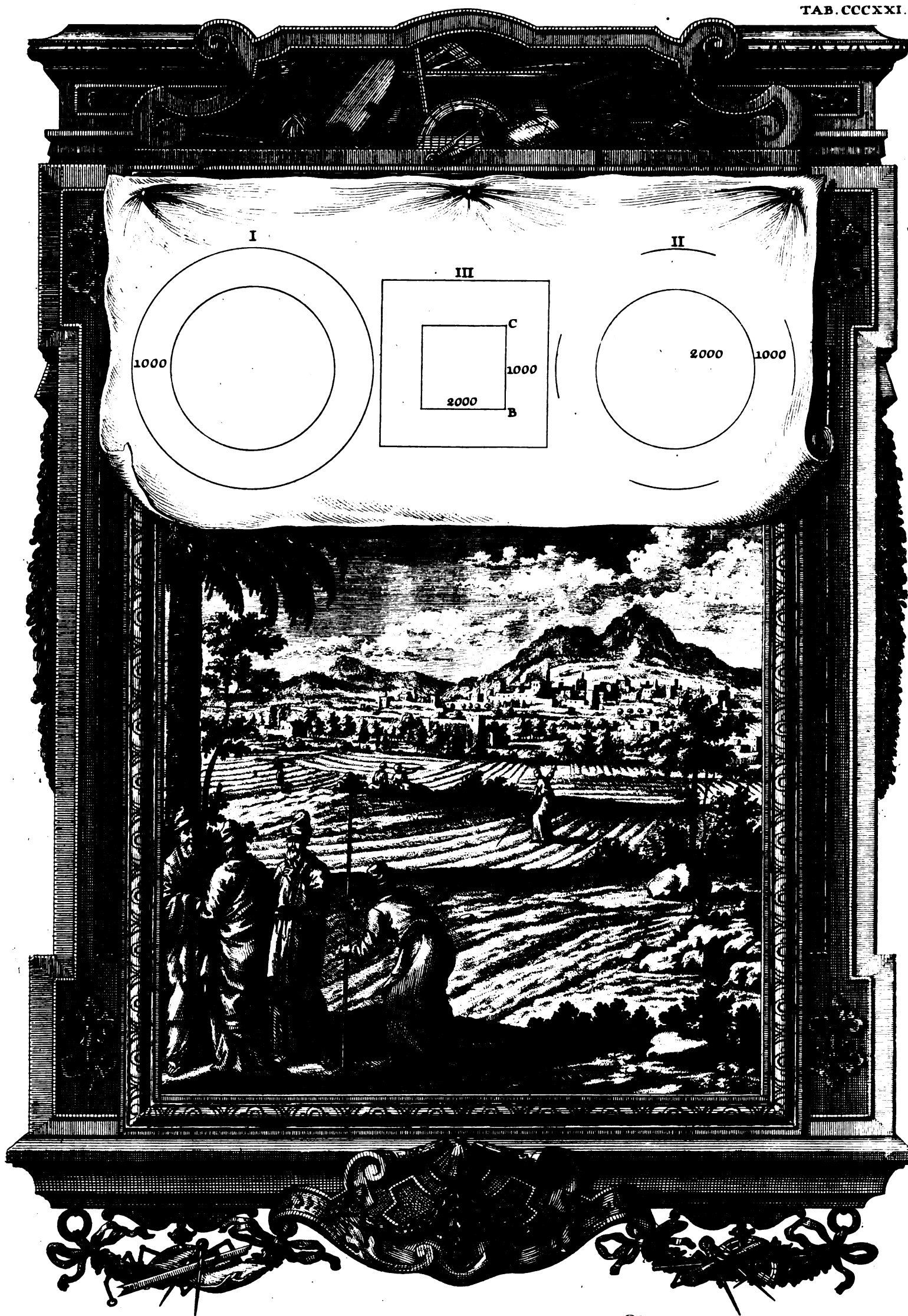
Cujus redemptio erit post unum mensem, Siclis argenti quinque, pondere Sanctuarii. Siclus viginti obolos habet.

Vid. Exod. XXX. 13.

Num. Cap. XX. vers. 5.

Cur effecistis, ut ascenderemus nos ex Ægypto, ut introduceretis nos in locum istum malum, ubi nec se-

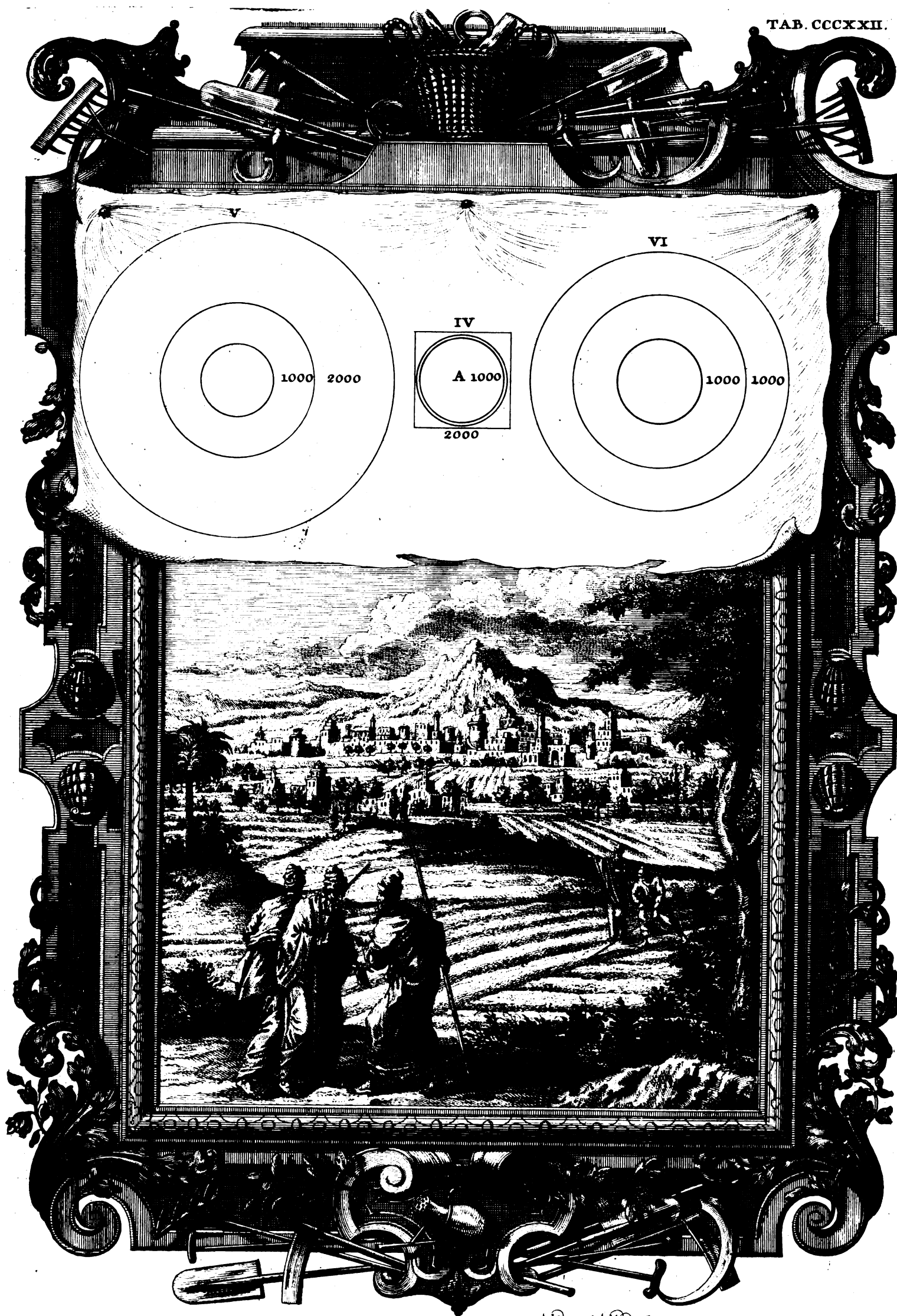
Quare nos fecistis ascendere de Ægypto, & adduxistis in locum istum pessimum, qui feri non potest, men

NUMER. Cap. XXXV. v. 4. 5.
Suburbia Levitarum.

IV. Buch Josias Cap. XXXV. v. 4. 5.
Vorstatte der Leviten.

I. G. Pinz sculp.

NUMER. Cap. XXXV. v. 4. 5.
Suburbia Levitarum.

IV. Buch Mos. Cap. XXXV. v. 4. 5.
Vorstätte der Leviten.

M. Tyroff sculp.

men est, nec Ficus, nec Vites,
nec Mala Punica, nec Aqua et-
iam, quam bibamus.

qui nec ficum gignit, nec vineas,
nec malogranata, insuper &
aquam non habet ad bibendum?

Vid. Exod. XXVIII. 33.

Num. Cap. XX. vers. 8 - II.

8. Tolle baculum, & congrega cœ-
tum, tu & Aharon frater tuus,
& loquimini ad Petram, ipsis cer-
nentibus, quæ dabit Aquas suas,
educesque illis Aquam è Petra, ut
potum des cœtui, & jumentis eo-
rum.

9. Tulit itaque Moses baculum ante
DOMINUM, ut ille jufferat.

10. Et congregauerunt Moses atque
Aharon cœtum ante Petram, &
dixit eis: Audite quæso vos re-
belles; Num de Petra ista educe-
mus vobis Aquas?

II. Leuataque manu sua Moses per-
cussit petram baculo suo bis, &
profluxerunt Aquæ multæ, bibeit-
que cœtus, & jumenta eorum.

8. Tolle virgam, & congrega popu-
lum tu & Aaron frater tuus, &
loquimini ad Petram coram eis,
& illa dabit aquas: cumque edu-
xeris aquam de petra, bibet omnis
multitudo, & jumenta ejus.

9. Tulit igitur Moyſes virgam, quæ
erat in conspectu Domini, sicut
præceperat ei.

10. Congregata multitudine ante Pe-
tram: dixitque eis: audite rebel-
les & increduli: Num de petra
hac vobis aquam poterimus eli-
cere?

II. Cumque eleuasset Moyſes ma-
num, percutiens virga bis silicem,
egressæ sunt aquæ largissimæ, ita
ut populus biberet, & jumenta.

Vid. Exod. XVII. 1 - 6.

Num. Cap. XXV. vers. 8. 9.

8. — Et cohibita est clades à filiis
Israel.

9. Perierunt autem in clade ista vi-
ginti quatuor millia.

8. — Cessauitque plaga à filiis Israel.

9. Et occisi sunt viginti quatuor mil-
lia hominum.

Vid. Num. XI. 33. XVI. 48.

Num. Cap. XXXI. vers. 52.

Uniuerſi autem Auri, quod Thruma
DOMINO separarunt à Tribunis
& Centurionibus sedecim mille,
septingenti & quinquaginta Sicli.

Pondo sedecim millia, septingentos
quingenta siclos, à tribunis &
centurionibus.

Urgit insigne hoc Donarium, quod Chi-
liarchæ & Hecatontarchæ ex prælio cum
Midianitis habito reduces DOMINO sponte

offerebant, ad 7780. uncias, drachmas 4.
scrupula 2. grana 35. siclo computato 3. drach-
mis, 2. scrupulis, 8, 90. granis.

lii ii. 2

TAB.

TAB. CCCXXIII.

Deut. Cap. I. vers. 44.

Egressusque Amorræus, qui habitabat in monte illo, obuiam vobis, persequutus est vos, quemadmodum Apes facere solent, & percussit vos in Seir usque Horma.

Itaque egressus Amorrhæus, qui habitabat in montibus, & obuiam veniens persecutus est vos, sicut solent apes persequi, & cecidit de Seir usque Horma.

Est *Apum* Republica ordinatissima, actiones omnes regularissimæ, supremæ Rationis indices & effectus. Colligunt sese contra turbatores, & hostes irruentes persequuntur armatâ non manu, sed ano. Huc alludere videntur omnino verba nostri Textus; ita, ut apes, *Israelitas* persequuti fuere *Amorrhæi*, victoriam profecuti à *Seir usque ad Horma*. Aliter Syra versio: *vos persequuti sunt sicut Apes fumigatæ*, nempe contra eos, qui mortem earum intentant. Legit namque Syrus pro *פְּרָשִׁינָה* *face-*
rent, *פְּרָשִׁינָה* *fumigantur*. Notum quippe, Fumo Apes interfici, utpote vitæ & Respirationi horum Animalculorum inimico. Virgil. Georg. v. 230.

— fumosque manu prætende sequaces.

Ouid. Remed. Amor. v. 185.

Quid, cum suppositos fugiunt examina fumos,
Ut releuent dempti vimina curua faui?

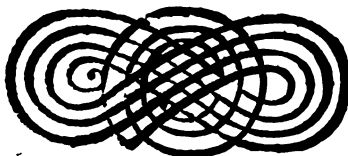
Plinius. L. XI. c. 16. Cum eximuntur mella, apes abigi fumo utilissimum, ne irascantur, aut ipse auidè vorent. Fumo crebriore etiam ignavia eorum excitatur ad Opera. Id vocant Græci *θρίσσαι* & *ἐναύειν*. Ab hac Apum fumigatione nonduntaxat heic Moses, si Syriacæ, Chaldaicæ & Arabicæ Versionibus fides, mutuatus est loquendi formulam, sed quoque Scriptores profani. *Lycophron* de Paride v. 180. raptâ Helenâ Trojam reduce Græcos excitaturo, ut Apes fumo irritari solent:

Χὼ μὲν παλμπόρευτον ἵσταται τρίβον,
Σφῆκας δαφονίης χηράμων ἀνσεύσας,
Ὅποια κῆρος δῶμα κινήσας καπνῶ.

Et hic quidem retrogradâ incedet viâ,
Vespas cruentas ex cauernis extrahens,
Ut cum puer fumo alueare suffiit.

Transeo alias hujus generis comparationes, quas videre est apud *Apollonium L. II. Argon. Virgil. Æneid. L. XII. Quinto Smyrneo L. III. v. 127.* Si *Apollonii* Philosophemati fides, fugiunt Apes fumum, *διὰ τὸ στενόπνευστον εἶναι αὐτῶν τὴν ὀσφρην*, propter angustiam organi odoratus, vel, propter angustationem dicti organi. Nec malè. Notum, esse Fumum omnibus Animalibus, imprimis Insectis, noxium, unde & Crabrones fumo fugari solent, & pelli suis nidis. Loco Aëris puri hauriunt fumosum, vitæ & Respirationi inidoneum, tum quia rarus nimis, tum quia acribus salinis particulis imprægnatus Tracheas per totum Corpus expansas ad spasticas contractiones disponit, quæ vi-
ta mox tenella corpuscula priuant, nî fugâ sibi consulant.

Apis, quia Politicum est Animalculum, Regem habens, populos, urbes, prætoria, militiam, ordinem Regiminis, ab ipso hoc & mirabili ordine *דְּבֹרָה* *debora* Hebræis dicitur à *דָּבַר* quod non solum loqui significat, sed & ducere, ordinare, regere. Conspirant Chaldæorum *דַּבְּרָא* *dabbara*, Arabum *dabron* pro Examine Apum: Turcarum modernorum *debr. Meninzk. Lexic. p. 2022. v. Bochart. Hieroz. P. II. L. IV. c. 10. p. 507.*

TAB.

DEUT. Cap. I. v. 44.
Israelitæ ut Apes fumigatæ.

V. Buch Moses Cap. I. v. 44.
Die Israeliten wie Bienen gejaget.

M. Tyroff sculp.

TAB. CCCXXIV.

Deut. Cap. III. vers. II.

Solus enim Og Rex Basan remanserat ex reliquiis Rephaim, & en lectus ejus erat lectus ferreus, qui adhuc visitur in Rabbath filiorum Ammon, nouem cubitos habet longitudo ejus, & quatuor Cubitos latitudo ejus juxta Cubitum virilem.

Solus quippe Og, rex Basan, restiterat de stirpe gigantum. Monstratur lectus ejus ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, nouem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis, ad mensuram cubiti virilis manus.

Non est leui solatio Lectus ferreus in Regionibus Orientalibus; in Ligneis structuris Cimices, Scorpiones, aliaque Insecta Hominibus infesta nidulantur, quæ in ferreis exulant. Haud proin subeat nos admiratio, si in ferreo Lecto decubuit Rex Basanis *Og*: sed fortè ferreus ille Gigas, ut alius fuit ab Homunculis suis subditis, sese ab aliis distinguere voluit quoad viuendi modum. Hanc rem dijudicandam aliis linquo. Mei fori est magnitudo Regis, de qua quidem nil certi determinari potest, quia dimensio quidem Lecti est expressa in Textu, non viri ipsius. Quum contrà *Goliathi* illius sit expressa, I. Sam. XVII. 4. *sex cubitorum & palmi*. Statura Ogi si fuisset 6. vel 7. pedum, suffecisset ei Lectus 9. vel 10. pedum, vel & pro Regia magnificentia 12. aut 14. ut & hodie Nobilis Prosapia Viri, non ultra 5. pedes alti, in lectis decumbunt duplo se longioribus. Hac Hypothesi nixi facilè dabimus Giganti nostro 6. ad 7. cubitos. Fuisse *Rephaim* & *Enakim*, è quorum progenie reliquus erat *Og*, extraordinariæ staturæ, testis est ipse Sacer Codex. Sed & apud profanos Scriptores offendas Gigantes, 8. 10. 12. pedum. In *Bactriana* Prouincia Arenâ sepultos inuenias octo pedales Mumias apud *Chardin Voyage de Perse*. T. IX. 163. Ex Hypothesi hætenus de Cubiti mensura recepta Lectus Ogi 9. Cubitorum habebit in

mensuris Parisinis			Tigurinis		
14.	10.	9 $\frac{3}{4}$.	16.	0.	2.
Latitudo 4. Cubitorum					
6.	7.	5 $\frac{1}{2}$.	7.	1.	2.

Quodsi ipsius Gigantis personæ demus 6. Cubitos, erit ejus altitudo

9. 11. 2 $\frac{1}{2}$. 10. 6. 8.
 Ast non torquent parum Interpretes verba Textus, *juxta Cubitum virilem*. Prætendit *Onkelos*, intelligi debere per virum ipsum Ogum, cubitosque ad hujus mensuram esse sumendos, quæ Hypothesis daret Ogum Ogo, quem hætenus mensurauimus, longe majorem. *Cumberlandio de mens. & ponder. Script.* p. 38. è contra ne quidem admittente cubitum ordinarium Geometricum, sed minorem, viro communis staturæ adæquatum. Medio forsan ibimus tutissimi, si manebimus in Cubito recepto hætenus partium Parisinarum 2384. Nec vana est *Chardini* conjectura & Ogum Regem, & alios *Rephaim* & *Enakim* construxisse, ut sibi aliisque viderentur majores, Lectos majores, quam quidem poposcisset Corporis proportio. Hæc sanè arte usus *Alexander* ex Indiis Redux, teste *Diodoro* Siculo L. XVII. προστάζει τοῖς μὲν πεζοῖς &c. *Pedites* etiam jussit, ut in *Tabernaculo* quisque sua cubilia quinum cubitorum extrueret. — Hæc autem factururus erat, cùm ut heroicam expeditionem fecisse videretur, tum etiam, ut incolis relinqueret vestigia magnorum virorum, & quæ inusitatum robur corporum fuisse indicarent. Ita & *Curtius* L. IX. c. 3. jussit erigi 12. aras ex quadrato saxo, Monumentum expeditionis suæ, munimentaue castrorum jussit extendi, cubilia quoque amplioris formæ, quàm pro Corporum habitu relinqui, ut speciem omnium augeret, posteritati fallax miraculum præparans. *Clariss. Christian. Wolffius. Math. uniuers.* T. II. æstimat altitudinem Gigantis nostri 13 $\frac{1296}{440}$. Ped. Parisin.

Kkk kk

TAB.

TAB. CCCXXV.

Deut. Cap. III. vers. 27.

Ascende in verticem ^(a) collis & sub-
latis oculis tuis ad ^(b) Mare, ad Se-
ptentrionem, ad Meridiem, & ad
Orientem, circumspice oculis
tuis, quia non trajicies Jordanem
istum.

(a) Quidam Pisga montis nomen putant, alii collem
interpretantur.

(b) Mare pro Occidente ponunt Hebraei.

Ascende cacumen Phasgæ, & oculos
tuos circumfer ad Occidentem,
& ad Aquilonem, Austrumque
& Orientem, & aspice: nec enim
transibis Jordanem istum.

Sunt *Plagæ* numero infinitæ, quia per
singula Horizontis puncta transire pos-
sunt Plurima, proin & *Venti* infiniti, qui
ex omnibus his punctis spirare possunt.

Reducere tamen ad certum numerum
& Plagas & Ventos docuit usus, coegit neces-
sitas. Et, ne nimium accresceret numerus, ad
32. usque ascendunt Nautæ. Recensere sin-
gulos & singulas præter rem foret: sufficiant
ita dictæ *Cardinales*, quarum puncta ostendit
ipsa Natura, stellarum nempe quotidiana cir-

cumvolutio; Ortum Siderum ascensus supra
Horizontem, Occasionem descensus, inprimis
Solis: Meridiem culminatio, Septentrionem
plaga opposita. Veteres Philosophi ac Medi-
ci, quod ex *Aristotele* & *Theophrasto* constat,
duas habuere palmarias Plagas, τὰ βόρεια ἢ τὰ
νότια Quibus addidere alii τὰ ἰσπερία καὶ τὰ ἰσχα.
Præluet in recepta adhuc Plagarum diuisione
ipse Sacer Textus, quatuor enumerans Cardi-
nales. Exhibet easdem Acus Magnetica, imo
quilibet Arboris Truncus horizontaliter sectus.

TAB. CCCXXVI.

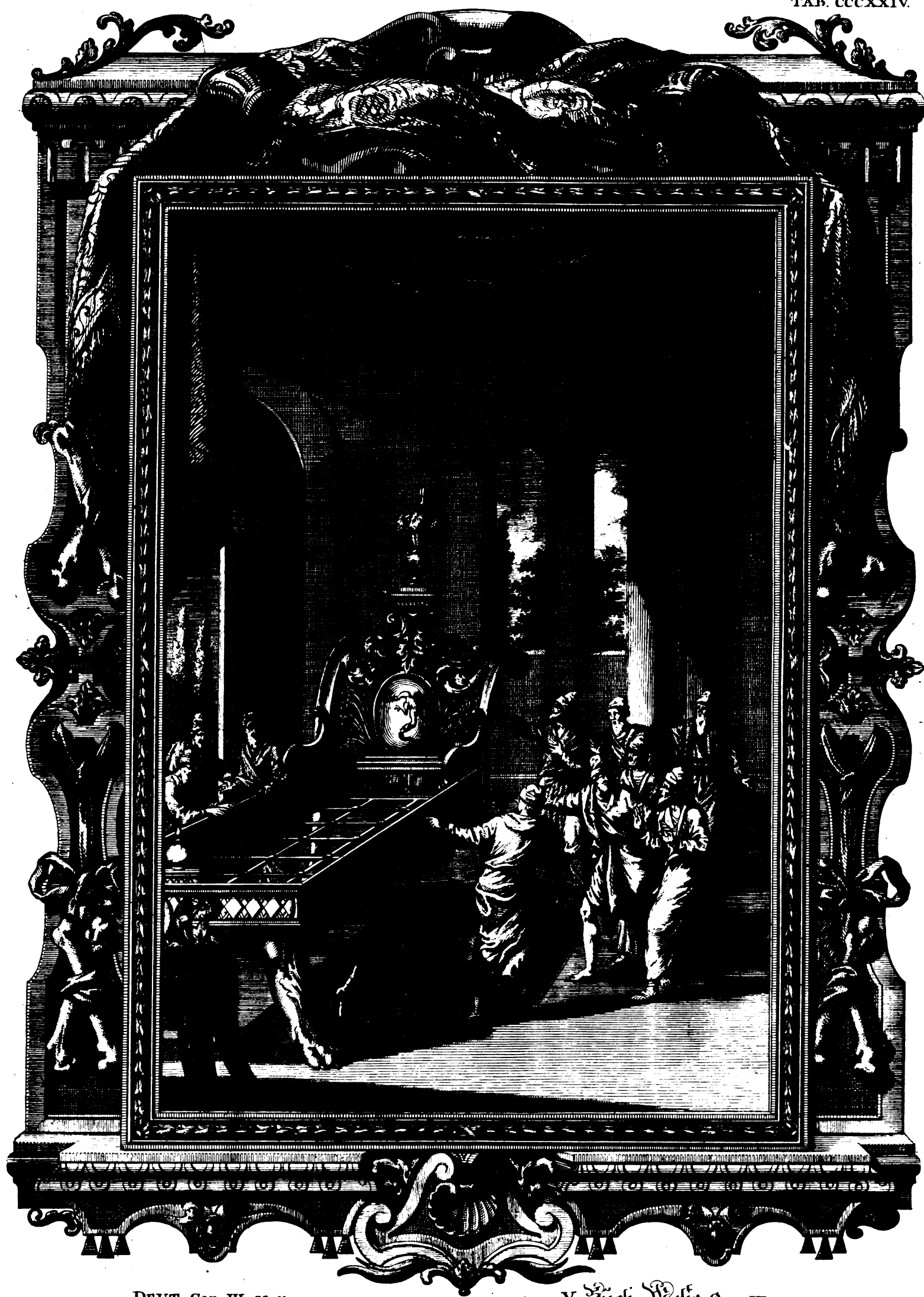
Deut. Cap. IV. vers. 18.

Formam cujuscunque reptantis su-
per Terram, formam cujuscun-
que Piscis, qui est in Aquis sub
Terra.

Atque reptilium, quæ mouentur in
terra, siue piscium, qui sub terra
morantur in aquis.

HEic, dum prohibetur Idololatria
omnis, id inprimis inquiri mere-
tur, quid intelligi debeat per *Pi-
sces in Aquis sub Terra*, quum con-
stet, degere hoc Animantium ge-
nus sub & in Aquis, & non sub Terra. An
fortè Pisces ὄρυκτοι, qui non tam, ut somniant
quidam, in Petrarum cryptis viuunt absque
Aere & Aqua, quàm vero in Hydrophylaciis
ὑπογαίῃς, de quorum existentia nemo dubitat?
an Pisces illi lapidei fossiles, cadauera veriùs
Piscium, ex fatali illa Diluuiali Inundatione
residua, quorum *Querelas* & *Vindicias* publi-
co exhibui? Facile quippe εἰδωλομανία Gentilium
eò dementiæ assurgere poterat, ut Pisces hos,

& viuos & mortuos, ὄρυκτες, vel propter insi-
gnem raritatem deificaret; ut sanè Exemplum
dat *Jupiter* ille *Hammon*, cui cornua affinxer-
ant Africani, similia prorsus Conchyliis illis,
seu cochleis, quæ *Cornuum Ammonis* nomine
tum in Conchyliothecis, tum in Museis Dilu-
uianis passim præstant, imo Lapidis, qui dubio
procul Joui illi Cornua dedit, *ad cuius* (Jouis
Hammonis) *Templum Lapis fuit lectus*. Solino
teste *Polybist.* c. 27. Quæ Cornua transiere à
Joue ad ejus filios; hoc nempe nomine super-
bientes videmus *Lyfimachum*, & *Alexandrum*,
cornutos in Numis. Utut specie haud careat
hæc interpretatio, pollicem premo nihilomi-
nus Commentatoribus illis, qui heic intelli-
gunt

DEUT. Cap. III. v. n.
Lectus Ogi ferreus.

V. Buch Mos. Cap. III. v. n.
Ogi eisernes Sethe.

I. B. Probst sculp.

DEUT. Cap. III. v. 27.
Moses circumspiciens plagas.

V. Buch Mosıs Cap. III. v. 27.
Mose besiehet das gelobte Land.

G. D. Heüman sculp.

DEUT. Cap. IV. v. 18.
Ιχθυολατρεία gentilium.

V. Buch Mos. Cap. IV. v. 18.
Abgöttischer Fisch = Dienst.

I. G. Pinz sculp.

gunt omne Piscium, aliorumque Animantium in Aquis degentium genus, proin & Piscium illorum ὀρυκτῶν, quæ sub Terra, id est, infimo Terræ Horizonte, sæpe etiam in Hydrophylaciis ante memoratis viuunt, aliisue littoralibus antris, quibus gaudere nouimus Carpiones, Anguillas.

Fig. A. exhibet *Jouis Ammonis* Græci simulacrum Κρητοπόσιπρον ex *Achille Statio Ill. Viror.* n. 47.

Fig. B. Marmor aliud, unius fortè ex *Ptolemeis*, & quidem Cyrenarum Regibus, cum conjugè jugatum caput. Ex *Spanhem. Præst. Numism.* Diff. V. p. 363.

Fig. C. *Mytilenorum* Lesbi incolarum est Numus, in cujus una parte *Jouis Ammonis*

Caput, in auersa concordiae & communionis cum Pergæis Symbolum. Id. p. 350.

Fig. D. *Alexandri* M. caput spolio testum, Elephantî Proboscide ornatum, & cornu, ut volunt arietino, si id non à Lapide supra memorato, ut *Jouis* ipsius *Hammonis*, est peti- tum. In auersa *Pallas* dextrâ Jaculum, sinistra scutum, ad latus *Cassis* & *Aquila*; in memo- riam victoriæ de *Poro*. *Beger Thes.* p. 241.

Fig. E. *Lyfimachi* Caput Diadematum & cor- nutum, in altera *Minerua* armata cum victo- riola in manu, infra *Delphinus* Tridenti impli- citus. *Goltz. Num. Græc.* Tab. XXXVI. 8. 9. Qui Numus eò huc pertinet magis, quia ex du- plici Regno ὑπογαίων Testaceorum atque Piscium seu simulacra seu Idola mutuo petit.

TAB. CCCXXVII. CCCXXVIII.

Deut. Cap. IV. vers. 19.

Et ne forte attollas oculos tuos in cœlos, & visis Sole, Luna, Stel- lis, cum uniuerso Exercitu Cœ- lorum, prosternaris, & adores colasque ea, quæ distribuit DO- MINUS DEUS tuus omnibus populis sub uniuerso Cœlo.

Ne forte eleuatis oculis ad Cœlum, videas Solem & Lunam, & omnia astra cœli, & errore deceptus ado- res ea & colas, quæ creauit DO- MINUS DEUS tuus in ministe- rium cunctis gentibus, quæ sub cœlo sunt.

Est Homo, si penitus eum introspectia- mus, Creatura nobilissima equidem, sed & miserrima: Menti suæ claræ obuersantur ideæ de DEO, Ente in- finite perfectio, inuisibili, incompre- hensibili, indiuisibili; attamen eas Ideas, quas sensibilia suggerunt objecta, vel potius exci- tant, in superioribus collocat subselliis. Et at- tendi meretur, eos inprimis tam Orientis quam Occidentis Populos Heliolatriæ & Astrolatriæ fuisse inde ab antiquissimis temporibus dedi- tos, qui vel Zonam ipsam inhabitant Torri- dam, vel ad eam appropinquant. Et tam al- tas egit radices hæc Idolomania, ut nec dum hodie sit eradicata. Ἡδύλαξαν τὴν δόξαν τῆ ἀφθάρτου ΘΕΟΥ ἐν ὁμοιωμάτι εἰκότος φθαρεῖ ἀνθρώπῳ, καὶ πετει- νῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἐρπετῶν, addo, ἡλίου, Σελήνης, καὶ Ἀστέρων. Rom. I. 23. Permagna sit oportet, imo maxima, Naturæ Humanæ corruptio, si- quidem ab absurdis hujusmodi ἀποθεώσεσι auo- cari debuerit, & Præceptis seuerissimis, Popu- lus ille DEI, qui tot in Ægypto, & Deserto, oculis suis vidit Miracula, non σημῖα duntaxat sed ἀναμφιβήτῃα Potentiæ diuinæ τεκμήρια; at- que de Optimi Maximi DEI Essentia atque Proprietatibus per immediatas Reuelationes,

& ipsius supremi Numinis Legatos sufficientis- simè fuit instructus: ut omnino mirari liceat, quomodo & hi, & hoc DEI peculium, μετέλ- λαξαν τὴν ἀληθινὰν τῆ ΘΕΟΥ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάστη- σαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. Rom. I. 25.

Tantò autem erat magis hoc contra πολυ- θεότητα Præceptum & salutare, & necessarium, quia Ægyptus, si quæ Natio, fuit superstitioni deditissima, ut inde, veluti ex Equo Trojano, aut Pandoræ Pyxide, Idololatriam penè omnem ad Græcos, aliasque Gentes transmigrasse ju- dicent viri doctissimi; neque dubium sit, Israe- litas semina morbi hujus contagiosi secum ex Ægypto portasse in Desertum. Potissimum autem inter innumeros alios Deunculos colue- re Ægyptii Solem & Lunam, illum *Osiridis*, hanc *Isidis* titulo: Solem ut *Jouis oculum*, qui regali potestate sublimis cuncta despiciat, apud *Macrobius*: ut omnis generis conseruatorem & educatorem, qui Mundi intelligibilis instar sensi- bilem Mundum amplectatur, ipsumque variis for- mis & formarum omnium ideis amplificans ex- pleat; apud *Trismegistum*. Longi moliminis foret Labor, si hanc pestis Ægyptiacæ trans- migrationem ad Græcos, imò Indos & Afros, vellem

vellem describere, vel etiam ex Voluminibus aliis describere. Satis habebit Lector ex nonnullis, quæ infra sistuntur, diuersarum Gentium, etiam remotissimarum, inprimis ἑλλολατρῶν, simulacris.

Est utique Sol, ut μεταφράζων Mosē κατά πρόδα sequar, substantia una ex nobilissimis, sed materialis, proin non sui productrix, dependens in suo esse, & operari ab alia immateriali, inuisibili, infinitè perfecta, dignissima admiratione, sed non adoratione. Non sanè splendidum hoc Sidus creauit se ipsum, quod & ex Gentilibus saniores agnouerant, *Fecit DEUS luminare majus, quod dominaretur interdiu.* Gen. I. 16. (*Fecit Deus luminare majus, ut præesset diei.*) Locatus in Centro Vorticis magni, ut Monarchæ ad instar regeret vastissimi Planetarum Imperii habenas, hosque & eorum incolas calore, Luce, Motu, vita bearet: quam sedem certè non sibi elegit ipse, nullius Rationis capax, sed DEUS Soli tentorium posuit. Psal. XIX. 5. *è quo velut sponsus ex umbraculo suo prodit, letus velut beros quispiam ad decurrendam viam. Ab extremo cælorum egressus ejus, recursus ejus usque ad extrema eorum, nec est qui se ab æstu illius abscondat.* v. 6. 7. (*Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultauit ut Gigas ad currendam viam. A summo cælo egressio ejus, & occursum ejus usque ad summum ejus, nec est qui se abscondat à calore ejus.*) Hæc omnia non ex proprio consilio, sed sapientissima Creatoris ordinatione. DOMINUS dedit Solem in lucem diurnam, Lunæ stellarumque ordines in lucem nocturnam. Jer. XXXI. 35. Idem est hic παντοκράτωρ, qui promisit, non amotas iri lepes istas à conspectu suo. v. 36. ut proin haud sit dubium phrasin illam, *letus velut beros quispiam ad decurrendam viam*, intelligi debere sensu metaphorico. Sol nouit suum occasum Psal. CIV. 19. ut Horologium artificiosum quoddam nouit exhibetque suum artificem.

Lunæ par est ratio, licet inferior conditio, quum sit satelles Terræ, nedum Princeps. De hac ita rursum Mosēs. DEUS fecit Luminare minus, quod dominaretur nocti. Gen. I. 16. (*Deus fecit Luminare minus, ut præesset nocti.*) Non sanè hic sibi regularem hunc Motum dedit, quo Hebdomadas metiri solemus & Menses, Lunam DEUS fecit, ut suo tempore existat indicium temporum, & signum æui. Luna dies festos designat, luce decrescente, donec deficiat. Mensis nomen ipsius accipit, & crescens mutationibus est mirabilis. Sirac. XLIII. 6. 7. (*Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, & signum æui. A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen ejus est crescens mirabiliter in consummatione.*)

Idem esto iudicium de Stellis, intellige Fixis, quæ totidem sunt Soles, quod de Sole ipso. *Stellas relucentes in stationibus suis bilares si vocet DEUS, Adsumus, ajunt, suoque Creatori ful-*

gent cum letitia. Baruch. III. 34. (*Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis, & letatæ sunt: vocatæ sunt, & dixerunt: Adsumus & luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas.*) Illarum numerus aded èst innumerus, ut nullus Astronomorum modernorum, & ne ex Lynceis quidem, illum determinare præsumat. Solus DEUS *stellas in numero habet, ac uniuerſas vocat nominibus.* Psal. CXLVII. 4. (*Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocans:*) *Attollite in sublime oculos vestros, & contemplamini, quis creauerit ista, producens in numero exercitum eorum, singula suis nominibus vocans, à multitudine virium, & robore virtutis, ut ne unum quidem deesset.* Jes. XL. 26. Hæc ipsa Creationis ac ordinatissimæ dispositionis Gloria dat Creatori jus & dominium in *stellas & omnem Exercitum cælorum absolutum.* Deut. IV. 19. *Ipse stellas velut appposito sigillo claudit.* Job. IX. 7. Unde & Stellæ cluent DEI *stellæ,* Jes. XIV. 13.

Omnis Exercitus cælorum nomine, quem in Textu nostro memorat Sacer Scriptor, percommodè intelligimus Planeticum Syſtema integrum, si non Mundi uniuerſi διακόσμου. Est sane Planeticorum corporum, tum primariorum, tum secundariorum, motus regularissimus, præcisa cujusque Naturæ & necessitati adæquata à Fonte Solari distantia, Magnitudo, alia, incitamento nobis, non ut adoremus illa, sed eum, qui illa creauit. *Equidem suspiciam cælos tuos, opus digitorum tuorum, Lunam & Stellas, quas tu præparasti.* Psal. VIII. 4. *Magnus est DOMINUS noster, & ingentis Potentiæ, cujus intelligentia innumerabilis est.* Psal. CXLVII. 5. (*Magnus Dominus noster, & magna virtus ejus; & sapientiæ ejus non èst numerus.*)

Hæc omnia, inſit porrò Mosēs, *distribuit DOMINUS DEUS tuus omnibus Populis sub uniuerſo Cælo.* Non Soli debebant viuere Judæi in Palæſtina, sed tot aliæ Nationes, omnes omnium Terrarum Homines indigebant pro vita ſua & motu, Luce & Calore, Stellis & Luna Luminaribus nocturnis, ſole diurno. Debebat hîc eſſe Prot - Eleemoſynarius & piis & impiis, juſtis & iniuſtis. Sed eſt ipſa hæc *distributio* Sapientiæ atque Bonitatis Diuinæ Criterium certiffimum: quæ ne fine ſuo excideret, Solis vel Terræ motum deduxit non per Equatorem, ſed per Eclipticam, qua de re alibi plura. Non omnibus Populis comparent omnes Firmamenti Stellæ, ſed nobis Zonæ Temperatæ Septentrionalis incolis certæ Stellæ oriuntur & occidunt, aliæ occidunt nunquam, omni Noctē conſpicuæ, dum aliæ nos ſemper latent, ſemper conſpicuæ Zonæ Meridionalis Temperatæ inhabitatoribus. Attentionem porrò ſingularem meretur *distributio* Luminis Lunaris: plena tunc nobis eſt, ſi ejus Lumine opus habemus quàm maximè, Noua, dum minimè. Nouam offerret DEI virtutes depræ-

DEUT. Cap. IV. v. 19.
Ασρολατρεία.

V. Buch Mos. Cap. IV. v. 19.
Abgöttischer Dienst.

J. G. Pine sculp.

DEUT. Cap. IV. v. 19.
Ηλιολατρεία.

V. Buch Moses Cap. IV. v. 19.
Abgöttischer Sonnen - Dienst.

I.G. Pinz sculp.

deprædicandi materiam distributio Luminis Solaris in Terram, omnesque Planetas, talis nempe quali indigebant singuli. Sed hæc nunc indicasse sufficiat.

Fig. A. Tab. 327. exhibet Numen Solare Japonensibus *Amida* & *Fombum* dictum, flori Rosæ, Nymphææ, vel Loti insidens: de quo plura *Kircher Oedip. Ægypt. P. I. p. 406.*

Fig. B. *Rhodiorum* est Numus Solem ex una parte ostentans, ex altera florem seu Rosæ, unde nomen habere dicitur, seu *Balaustii*. *Spanhem. Præst. Numism. p. 277.*

Fig. C. Tab. 328. Fanum *Horcholius* Americani Numinis *ανθρωποθυσία* celebre, de quo ita *Kircherus. Lib. cit. p. 421. Modus sacrificandi erat ille, qui sequitur: Hominem, qui se sponte offert immolandum per omnia Urbis compita, viasque summâ festiuitate, & in Triumphi speciem, circumducunt: peracta hac solennitate, Idolo, quod est ad angulum Turris, occidendus sistitur, reno-*

uatisque Hymnis Choreisque sacrificulus lapidâ quadam nouaculâ immolandi pectus decussatim aperit, extractoque corde calido adhuc, & sanguinis feruore bulliente, eo os Idoli primum inungit postmodum parte profluentis Sanguinis versus Solem, aut noctu versus Lunam projecta, reliquorum Idolorum ora, coronidem quoque Portæ Fani inungit, ac demum cor combustum in cinerem redigit, puluerem reliquiarum loco tenentes, quod & de cineribus totius corporis similiter faciunt.

Fig. D. Numus *Quadrati* Præsidis Syriæ, in cuius parte antica caput turritum Antiochiæ Urbis; in postica Aries & Stella intra Lunam bicornem, Antiochiæ Symbola. Percussus A. 808. V. C. *Noris Epoch. Syro Maced. Diff. III. p. m. 182.*

Fig. E. Numus Mithridatis diadematum: à postica Ceruus, Luna, Sol & Stellæ in corona ex variis floribus & foliis composita. *Beger. Thes. Palat. p. 152.*

TAB. CCCXXIX.

Deut. Cap. VIII. vers. 4.

Vestimentum tuum super te vetustate non est detritum, nec pes tuus intumuit hisce quadraginta annis.

Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, & pes tuus non est subtritus, en quadagesimus annus est.

PArallela en bina alia Loca. Deut. XXIX. 5. *Ego quidem duxi vos quadraginta annis per desertum, nec sunt vetustate attrita vestimenta vestra super vos, nec calceamentum tuum vetustate consumptum est in pede tuo. Nehem. IX. 21. Aluisti eos in deserto quadraginta annos, ut nihil eis deesset; vestimenta eorum non sunt vetustate detrita, nec intumuerunt pedes eorum. (Quadraginta annis pauisti eos in deserto, nihilque eis defuit: vestimenta eorum non inueterauerunt, & pedes eorum non sunt attriti.)* Hanc in rem offendimus sententiarum diuortia, eas propriis interpolabo cogitatis. Recutiti Doctores, R. *Bechai, Kimchi, Jalkut*, pro more suo amplificantes omnia, & multiplicantes, aspiciunt Phænomenon hocce ut ex maximis miraculis unum. En quid dicant! Angeli ipsi, Populi hujus sartores, confecere Israelitis vestimenta sericea, & variis coloribus intertexta; delicatulis scilicet magis, quàm ipsi fuere *Protoplastæ*, quibus DEUS ipse fecit *tunicas pelliceas*. Gen. III. 21. Ne quis autem existimet, deesse sententiæ rationes, producant illi adlocutionem ipsius DEI ad ingratum Populum. Ezech. XVI. 10. *Indui te acupictis, calceauit te melino (pelle) amiciui te bys-*

so, obtexi te serico subtilissimo. Ornaui te ornamento. Armillas posui super manus tuas, & torquem ad collum tuum. Et appendi monile super faciem tuam, globulos in aures tuas, & coronam decoris super caput tuum. Et ornata es Auro & Argento, vestimentum tuum byssinum, sericum & acupictum. (Et vestiui te discoloribus & calceauit te byacinto, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus. Et ornaui te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum. Et dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro & argento, & vestita es bysso, & polymito, & multis coloribus.) Fuerint proin Angeli non ex sola Sartorum, sed quoque ex Aurifabrorum Tribu. Id quod Sacer Codex deprædicat ut singulare Dei donum, Rabbinis est Angelicarum manuum, si quas habent, productum. Dolendum, nihil de hac Angelorum fabrica superesse, ut ex reliquiis Synagogas ornare potuissent Judæi. Audite plura: Nunquam fuere Israelitarum vestes detritæ, quum contra densissimæ aliæ texturæ quæque & solidissima ipsa Metalla usu atterantur & consumantur: Miraculum en, quod conseruat à destructione infinitè, ut cum modernis Physicis loquar,

loquar, parua corpuscula, quæ contra consuetum Naturæ cursum aut non fuere attritione absumpta, aut quouis momento, eâ præcisè figura, magnitudine, numero, quibus abiire, restaurata. Neque hic est Miraculi terminus: Creuere vestimenta cum ipsis Hominibus. Quæ tenellorum corpori fuerunt coæquata, idem quod Homines ipsi cepere accrementum, ut tandem à consistentis ætatis viris gestari potuerint. Nouum igitur en miraculi genus, omni Naturâ & Arte superius! Obseruamus equidem & in Natura, crescere testam eadem proportionem cum ipsa cochlea, ut non aliud adulta Cochlea habeat tegumentum, quàm quod in ipso habuit Utero. Sed non quadrat Exemplum hocce Israelitarum Vestibus. Testarum eadem est, quæ Cutis nostræ, ratio; Vestimentorum, quæ arte parantur, longè alia. Addunt illi, vestes Majorum haud opus habuisse loturâ. En cur? ipsa, quæ Castris supra stabat, Nubis columna, puras conseruauit illas & albas, ut ex Amiantho confectum Linum purgatur Igni. Et per Traditionem prætendit insuper immunda hodie Judæorum Natio, ut munditiem suorum Patrum extollat, neque Pediculos, neque alia Insecta habitasse in horum vestibus. Ita degener prorsus facta Natio: quos hodie vel eminus odoramus, caruere olim sudore foetido, licet per 40. annorum decursum haud exuerint vestes: fuit hic, ut somniant, aromaticus potius, à Plantis nempe balsamicis illis, quæ succreuere ad Flumen illud siue Torrentem ex dura Petra profluum. Et ne quis de hoc Miraculo dubitet, allegant Cant. IV. 11. *Odor vestimentorum tuorum excellit omnibus aromatibus — est qualis fragrantia Libani.* Quamuis per salebrosa arenosaque Deserti loca iter fecerint Israelitæ, non tamen egerunt fissuras calcei, neque fuere detriti imò verò creuere juxta ipsorum Pedum proportionem. En igitur miraculorum circa solas Israelitarum vestes cumulum!

Patribus Latinis & Græcis placet quoque literalis Textus nostri interpretatio, *Tertullianus de Trinit.* siue libri hujus Author *Nouatianus: Tertullianus* item de *Resurrect.* c. 58. Historiam hanc nostram in parallelo collocat cum intermerata conseruatione vestium, calceorum, quibus induti erant socii Danielis in voracissimis mediis Fornacis Babylonici flammis viui conseruati; & est hoc illud Phænomenon ipsi Symbolum futuræ in altera vita Perfectionis. Miraculum quoque prætendunt *Justinus Martyr Dial. cum Tryph. Theodoret. Quæst. VI. in Deuteron. Chrysostom. Hom. IX. in Philipp. Ambrosius L. II. de fide ad Gratian. c. 1. Hieronymus ad Pammach. adv. errores Job. Hierosolymitani. Augustinus de Genes. ad Lit. L. IX. c. 3. de bono Conjugio c. 2. de Peccat. merit. & remis. L. I. c. 3.* Et approximant sese aliqui horum, speciatim *Justinus* Rabbini, statuentes, creuisse vestes unâ cum ipsis Corporibus.

Quamuis nulla eos ad hoc coëgerit necessitas. Sufficit quippe Vestium in sua magnitudine absque detrimento conseruatio; & potuere adulti vestibus illis hæreditario jure uti, quibus usi fuere alii ejusdem & staturæ & ætatis demortui, minoribus reseruatis pro junioribus. Constat namque ex Historia Perfectionis Israelitarum per desertum, Israelitas omnes Ægypto egressos abiisse ad plures, in ipso Deserto, exceptis Calebo & Josua, numero interea temporis, 40. nempe annorum spatio haud augmentato. Patribus supra citatis subscribunt per plures ex recentioribus Commentatoribus, *Bonfrere, à Lapide, Job. Gerhardi, Job. Adam Osiander, Grotius, Job. à Marck, &c.* hoc inter alia nixi argumento, quod hæc Vestium conseruatio in parallelismo locetur cum Manna, & Aquæ ex Rupe profluuiio, quæ absque omni dubio Miraculis accenseri debeant.

Tertii generis Commentatores, *Hermannus von der Hardt, Ger. Noodt, Clericus*, nolunt equidem pro iis haberi, qui Miraculorum in Ægypto & deserto patratorum fidem dubiam reddant; attamen rationes prægnantes habent, cur de hoc Vestium & Calceorum Miraculo dubitent, cujus utpote maximi haud dubiè in Historia præcedanea Itineris meminisset Moses; patrati non in uno duntaxat Homine, sed omnibus & singulis Israelitis; non semel duntaxat, vel aliquoties, sed quotidie per 40. Annorum decursum, imo singulis horis atque minutis, siquidem ad Literam intelligendus foret Textus, vestium & calceorum mentionem faciens, peracto jam Itinere, *καὶ ὡς ἐν παρόδῳ*. Non fieri, inquiunt hi, faciliè Miracula, nisi in casu necessitatis, qui heic exulat. Notum quippe, Israelitas Ægypto exportasse varium suppellectilis genus, numerosos aluisse in Deserto greges; mactatorum Animalium pelles potuisse inseruire ipsi vestimentorum & calceorum usui: non defuisse, qui vestes conficerent, quandoquidem artificiosiora longè fabricauerint ad usum Tabernaculi: liberum denique fuisse cum Ismaelitis & Arabibus commercium. Eam proin esse mentem & Mosis & Nehemiæ, prospexisse DEUM populo suo ut de victu, ita & de amictu: neque ad eam inopiam redactos fuisse Israelitas, ut laceris incescerint vestibus, atque nudipedes, verbo, *nihil eis defuisse*, uti se exprimit Nehemias: affluxisse rerum copiam, ac si in populosis degissent urbibus: calceatis benè non intumuisse pedes: notum enim, callosos reddi & tumidos pedes iis, qui vel *γυμνόποδες*, vel laceris induti calceis per loca arenosa atque saxea Iter faciunt.

Ultima hæc seu sententia seu opinio licet enodando Textui mihi quidem videatur sufficiens, liberum tamen linquo Lectoribus seligere quamcunque velint ex prioribus; quam libertatem sibi eripi patietur nemo. Videantur *Job. à Marck Disp. Theol. de non detritis Israelis vestibus & calceis in Deserto ad Deut. XXIX. 5.*

Resp.

DEUT. Cap. VIII. v. 4.
Caligæ sive Calcei Veterum.

V. Nach Moses Cap. VIII. v. 4.
Schuhe der Alten.

H. Sperling sculps.

Deut. Cap. VIII. vers. 7. 8. 9. TAB. CCCXXX - CCCXXXII. 407

Resp. Joh. von Rouveroy Lugd. Bat. ap. Abr. Elzevier 1692. 4. *Herm. von der Hardt Ephe-merid. Philolog. Disc. XII. p. 151 — 160. Bynæus de Calceis Hebræor. p. 380.* ubi cum aliis à miraculo desistit, ad singularem DEI cu-ram & providentiam rem referens : & in pa-rallelo locum hunc de Calceis non detritis lo-cans. Jes. XLVIII. 21. ubi Propheta dicit, *non sitiisse Israelitas, cum ipsos per desertum duceret*, id est, abundè suppeditasse DEUM, unde sitim potuerint explere. Nam sitiisse constat ex Hi-storia profectiois, Calceos quoque habuisse, vel habere potuisse ex Ægyptiorum, Ammo-nitarum & Moabitarum spoliis.

Ut constet Lectori, qualibus nam Calceis & cujus formæ usi fuerint Veteres, in Orna-mentis sisto ex *Byneo de Calceis Hebræorum*

Fig. 1. Caligam ex Columna marmorea Tra-jano Imperatori erecta : de qua *Julius Nigro-nus Diff. de Caliga.*

Fig. 2. Caligam cum & sine clavis ex Co-lumna eadem & Arcu Constantini: ubi notan-da fila siue corrigiæ, quas שריון Hebræi voca-bant, LXX. σφαγιστῆρας, Gen. XIV. 23. ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων, Marc. I. 7.

Fig. 3. Caligam cum corrigiis ex statua to-gata, quæ visitur in Atrio Palatii Veneti.

Fig. 4. Caligam aliam in statua M. Aurelii palliata in eodem Atrio.

Fig. 5. Campagum ex opere reticulato, cujus figuram dedit *Andr. Frisius ad Balduin. de Calc.*

Fig. 6. Tzangam ex eodem.

Fig. 7. Soleam Dircis Romæ in Ædibus Far-nesiorum.

Fig. 8. Soleam Apollinis Pythii Romæ in Hortis Vaticanis.

Fig. 9. Soleam exhibet cum corrigiis solutam.

Fig. 10. Milites Romanos caligatos in Nu-mo Hadriani.

Fig. 11. In Numo Commodi.

TAB. CCCXXX. CCCXXXI. CCCXXXII.

Deut. Cap. VIII. vers. 7. 8. 9.

7. Quoniam DOMINUS DEUS tuus introducet te in Terram bonam, in qua sunt Torrentes Aquarum, fontes & Abyssi erumpentes ex Vallibus & Montibus.
8. Terram, in qua est Triticum & Hordeum, Vineæ, Ficus, & Ma-la Punica, Terram in qua est oleum olearum & Mel.
9. Terram, in qua absque penuria panem comedes, nec quoquam egebis in ea : Terram, cujus La-pides Ferrum, & de cujus mon-tibus Chalybem effodies.

7. Dominus enim Deus tuus intro-ducet in terram bonam, terram riuorum aquarumque, & fon-tium: in cujus campis & monti-bus erumpunt fluuiorum abyssi.
8. Terram frumenti, hordei, ac vi-nearum, in qua ficus & malogra-nata & oliueta nascuntur: terram olei ac mellis.
9. Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris; cujus La-pides ferrum sunt, & de monti-bus ejus æris metalla fodiuntur.

DE Fontibus viuis, imo *Torrentibus Aquarum* viuarum, qualenam & quantum sint DEI Ter Optimi be-neficium, nos inprimis testari pos-sumus Heluetii, tanti Thesauri am-pli possessores; sed quoque earum Regionum incolæ, quibus hi Fontes desunt, nec aliæ con-cessæ sunt Aquæ, quàm vel Pluuialis, ut Bel-gæ, vel Fluuialis, ut inferioris Ægypti incolæ, ubi & degebant per aliquot Secula Israelitæ, solâ Niloticâ Aquâ, quæ sæpe putrescit, con-tenti. Magni inprimis æstimandum hoc Aquæ viuæ beneficium in Climatibus illis calidiori-

bus Asiaticis, quale est & Palæstinæ, ut dubio procul Israelitis in Arabiæ Deserto calore & siti squalentibus saluam mouerint hi à DEO promissi *Torrentes Aquarum, fontes & Abyssi erumpentes ex Vallibus & Montibus.* Ubi per שריון *Abyssos* commodè intelligimus Hydro-phylacia subterranea, ex quibus Fontes, Riui, & integra Flumina promanant. Quæ ipsa cer-te non sunt casus cujusdam fortuiti productum, sed DEI Maximi beneficium, qui dirigit *riuos Aquarum, quocunque vult.* Prov. XXI. I.

Verùm enim verò præstantiores erunt aliis illæ Regionēs, quæ non perluuntur duntaxat

Torrentibus Aquarum, sed quoque abundant omnis generis, iisque delitiosissimis Fructibus; ubi Agri consiti sunt Frumento pingui, vineæ vitibus, Prata Arboribus. Ita ex fertilioribus *Helvetiæ Vallibus* est *Tellina*, & *Vallesia*. In *Palestina* nostra est v. 8. *Triticum* & *Hordeum*, *Vineæ*, *Ficus*, & *Mala Punica*, *Oleum olearum*, & *Mel*. (Terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus & malogranata & oliueta nascuntur: terram olei ac mellis.)

Tritico, תרומה abundat adeo pingue Terræ Chananææ solum, ut κατ' ἐξοχὴν vocetur *Terra Tritici* v. 9. Dabat Salomon Hiram quotannis viginti mille Coros Tritici in cibum pro domo ejus, & viginti Coros olei confusi. I. Reg. V. 11. (Salomon autem præbebat Hiram viginti millia Coros tritici in cibum domui ejus, & viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos.) Et totidem promittit putatoribus & Lignicidis Tyriis 2. Par. II. 10. Et audi, quid in sola Regis Aula fuerit consumptum! Fuit cibus Solomonis pro die uno, triginta Cori similaginis, & sexaginta Cori farine. I. Reg. IV. 22.

Hordei ὀρὶς, quod etiam ad frumenta- cea pertinet, nec cibum duntaxat Homini subministrat, sed & Potum, prima mentio in Sacris fit Exod. IX. 31. qui Locus videatur.

De Terræ Sacræ *Vitibus* dabitur passim loquendi occasio: ut & de *Ficibus*, quarum copia abundavit in specie Gennesaritis, teste *Josepho Bell. Jud.* L. III. c. 35. Euagarer nimium, si ad laudes descenderem fructus ex ξυλίνοις utilissimi, sufficiat pro nunc Elogium, quod extat in *Athenæi Dipnosoph.* L. III. p. 78.

Εἰ τις καθ' ἑξῆς χερσὶν ἐνδόμοις πολλὸν
καὶ σῦκα βαυὰ ἢ δὴ ἢ τρεῖς ἀνθρώπους,
Γνοίη ὅτι τὰ σῦκα τῆ χερσὸς κρείσσει.

In ædibus Auri multum si quis concluderit,

Et paucas Ficus, duosque vel tres Homines,

Quanto Ficus Auro sint præstantiores intelliget.

Punicum malum, siue *Malogranatum*, *Rimmon*, cujus mentio quoque fit inter ornamenta vestium summi Sacerdotis, Exod. XXVIII. 33. 34. quodue octo nobilibus Terræ sanctæ Urbibus nomina dedit, fructus est Arboris, cujus flos est, *Tournefortio* definiente rosaceus, plurimis scilicet petalis in orbem positis constans, cujus calix campanæ similis, multifidus, abiens in fructum fere globosum, coronatum, in plura loculamenta diuisum, acinis succi plenis foetæ, placentæ affixis, membranis tenuissimis distinctis, & semine turgentibus ut plurimum oblongo. Quos characteres videre licet ad marginem Tabulæ. Arbor ipsa A. ramis tenuibus angulosis brachiata, & spinis aliquot rigidis

armata corticem habet rubescentem: folia Myrti æmula, non ita acuta, ex viridi in leuem quandam rubedinem vergentia, odore graui.

Oleis fuit Canaanitis fertilissima, quæ heic cum ἐμφάσει cluet שמן ארץ-יורה *Terra oliuæ olei*, ferax oleæ oleosæ, i. e. olearum fertilissima. *Oleæ* erunt tibi per cunctos fines tuos. Deut. XXVIII. 40. Ut hodie abundant oleis Italia, Hispania, Gallia. Et colligi potest proventus Olei in Judæa ex eo, quod Solomon Rex Hiram dederit vices mille bathos olei, 2. Paral. II. 10.

Sequitur *Mel*, דבש, idque non tam *Apum*; quam Vegetabilium productum. Generali quippe significato, quod R. Selomo obseruat in *Leuit.* II. 11. notat Hebræa vox omnem dulcedinem fructus, ut sanè ex fructibus bene multis coctione & inspissatione haberi potest melliformis, & consistentiâ & sapore, succus. Sed specialiori *debas* notat *Dactylos Palmæ* fructus, ut heic, ex ipsa doctissimorum Rabbinarum, *Kimchii* & *Selomonis* interpretatione. Consentunt Arabes: *Dubous Alcamo* sunt dactyli selectiores, qui in butyrum liquefactum conjiciuntur, ut in eo colliqueſcant. Et *dibs*, *dibis*, mel dactyli, mel palmæ. Notabilis extat locus apud *Josephum Bell. Jud.* L. V. c. 3. ubi de Valle Hierichuntina, & crescentibus ibi Palmis: τέτων οἱ πιότεροι πατέμενοι, ἢ μέλι δαψιλῆς ἀνίσσιν, & πολλῶν τῶ λοιπῶν χεῖρον. *Harum pinguiſſimæ calceatæ plurimum mellis emittunt, non multo deterius alio Melle.* Hoc sensu Mel sumunt *Leuit.* II. 11. 12. 2. Chron. XXXI. 5. Loca alia. Sed quoque subintelligi potest *Mel Apum*, in proprio nempe suo & strictissimo significato, quum notum sit, abundasse Apibus tum domesticis, tum syluestribus Terram Sanctam. v. *Bochart. Hieroz.* P. II. L. IV. c. 12. *Hiller Hierophyt.* L. I. p. 124.

Præstantem vidimus Terram Aquis viuus irriguam, præstantiorem fructibus præcellentibus abundantem, nobilissimam dixeris, si insuper Theſauri adsint subterranei, & tales, qui Hominum usui magis sunt quam *Aurum* & *Argentum* necessarii, *Ferri* nempe & *Æris*. De *Ferro* Scriptor Sacer hyperbolicè, *Lapides* in Terra illa esse *Ferrum*; tantam *Ferri* suppetere copiam, quæ conferri queat cum Lapidibus in stratis publicis & Agris. Notum hodie in *Georgia*, *Mingrelia*, *Persia* abundare passim *Ferri* venas, ejusque optimi, sed quoque in *Palestina* montosa Arabiæ contermina, teste *Agricola de Metall.* p. 413. Et legimus apud *Aristeam ad Philocratem*, in montibus illis Arabiæ vicinis effossum olim fuisse *Ferrum* & *Æs*; prouentum autem hunc neglexisse Persas, illorum locorum potitos. Ἐλέγετο δὲ ἐκ τῶν παρακειμένων ὀρέων τῆς Ἀραβίας μέταλλα χαλκῆ ἢ σιδηρὰ συνίστασθαι πρότερον. Ἐκλείπεται καὶ ὅν ἐπεκράτησαν χρόνον Πέρσαι. τῶν τότε προσατάντων ποιησαμένων διαβολῇ, ὡς ἄχρηστος ἢ κατεργασία γίνεται, καὶ πολυδάπανος. Et sunt hæc fortè φανήσια illa μέταλλα, quorum meminit

DEUT. Cap. VIII. v. 7.
Abundantia Palæstinæ campestris.

V. Buch Mosıs Cap. VIII. v. 7.
Wasser und Felder des gelobten Landes.

Catharina Sperlingen sculp.

DEUT. Cap. VIII. v. 8.
Palæstina Hortensis et melliflua.

V. Buch Mosıs Cap. VIII. v. 8.
Baum- und Honig-reiches Land.

I. G. Pinz sculp.

DEUT. Cap. VIII. v. 8. 9.
 Palmæ et metalla Palæstinæ.

V. Buch Mos. Cap. VIII. v. 8. 9.
 Palm- und Metall-reiches Land.

I. G. Pina sculp.

nit *Epiphanius L. II. ad v. heret.* p. 719. ad quorum fodinas damnati olim scelerati. Locus extat illustris apud *Athanasium Epist. ad solitariam vitam agentes*, p. 658. ἡξίωσαν εἰς μέταλλον ἀποσπᾶσθαι, καὶ μέταλλον εἰς ἀπλῶς, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς Φαινῶς εἶναι, καὶ Φονεύς καταδικαζόμενος ὀλίγας ἡμέρας μέγας δύναται ζῆσαι. In metalli fodinam eum mitti curauerunt, nec in Metalli fodinam solum, sed illam speciatim, quæ Pheno nuncupatur, in qua homicida damnatus nonnisi ad paucos dies superesse potest. Fuit autem Φαινῶ, Pheno, olim Urbs Idumæa, postea vicus in solitudine inter urbem Petram & Zoaram, teste *Eusebio* ad vocem Φινῶν, quæ existimatur esse פִּינוֹן Phunon, Numer. XXXIII. 42. 43. v. *Reland Palestin.* p. 951. Plura ad hanc rem alibi. Possunt & ad Literam per *Lapides Ferri* intelligi venæ ipsæ Ferri, in Lapidibus & Saxis reperiri solitæ, Lapidibus plerunque similes, Lapidibus sæpe commixtæ. Fossoribus quoque Germanis nota ut generale venis benè multis nomen *Stein, Handstein*, pro venâ præcellenti, diuiti, ita speciale venæ Ferri *Eisenstein*. Attamen tum ex hodierna Terræ

sanctæ indole, tum ex ipsa S. S. constare videtur, habuisse equidem incolas Ferri & Æris satis pro communi usu, sed non eâ copiâ, quæ extra limites in alias Terras in commercium venire potuerit. *Juda & Terra Israelis fuerunt mercatores tui* (Tyri) *Tritico Minith, Balsamo, Melle, Oleo & Refina, quæ dederunt ad negotiationem tuam*, Ezech. XXVII. 17. licet & de *Dan & Jauan* legatur v. 19. *convexisse in Emporium Tyri Ferrum factum*.

Tab. CCCXXXII. videre licet *Palmam dactyliferam majorem vulgarem Jonston. Dendr.* Ill. Sloane Cat. Jam. p. 174. Nat. Hist. of Jamaica Vol. II. p. 111. Palm. Treës of the Jews Land of Hubert p. 36. Palmier portant les Dattes. Pomet Hist. des Drog. p. 213. Palma major. Palma dactylifera Castell. Hort. Messan. p. 18. Dattes de Maire p. 84. Palmiers des Feynes p. 26. 77. 141. Palma dactylifera Indica Munt. Phyt. Cur. p. 47. Fig. 244. Palma dactylifera. Palmeira Grisley viridar. p. 50. yaycu Palma, quæ Dactylos & Tameris producit, Boym. Relat. de la Chine p. 17.

TAB. CCCXXXIII.

Deut. Cap. VIII. vers. 15.

Qui dux tuus fuit in deserto magno & horribili, (in quo fuerunt) serpentes urentes, scorpiones, & siccitas absque ulla Aqua —

Et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio ac diphas, & nullæ omnino aquæ —

DE שֶׁרָפָה נָחַשׁ *Serpente urente*, egimus ad Num. XXI. 9. Sequitur אַקְרָב *akrab, Scorpio, Scorpis*, Animal, vi vocis, μακρόκεντρον, magnum habens aculeum, quasi אַקָּטִי *akats rab*, à quo & Græci mutuati videntur suum σκορπίος, cum προσθέσει τῆ σῆγμα. רַב *rab* autem magnum sonat, & אַקָּטִי *akats pun gere*. Seruarunt hanc vocem Arabes. In *Menzkii Lexico* legas pro Scorpione *ækreb*. p. 3256. 3291. Plur. *ækarib. ukruban*. p. 3297. Scorpio mas, animal longipes aliâ quàm Scorpionis caudâ præditum. Descriptio Animalis hujus extat in *Swammerdam Hist. Insect.* p. 144. Contracta partim, partim ampliata, hæc est. Caput Thoraci quasi continuo nexu adnatum. In medio Thorace, seu potius capite, adsunt bini oculi, & in excursu ad anteriora denuo utrinque bini, sub quibus erumpunt binæ chelæ seu forficulæ. Thoraci sunt adnati octo pedes, unde & ὀκτώπες κατ' ἐξοχὴν cluet *Hesychio*, & Prouerbiū, ὀκτώποδα ἀνσγείρειν, *Scorpionum excitare*. Pedes hi pilis hinc inde sunt obfiti. Ad

extremum Thoracem versus anteriora prominet par Chelarum majus, quatuor articulis distinctum. Venter in septem annulos dispescitur, quorum extremus excipitur à cauda, quæ veluti ex sex vel tribus globulis articulatur, pilis obsita. Horum Globulorum ultimus armatur aculeo. Est cauda, & in cauda Aculeus hic formidabilis illa pars, de qua jure dixeris, quod de Pauone *Chrysippus*, τὸ ζῶον γεγονέναι ἕνεκα τῆς Κέρως, *animal propter caudam fuisse creatum*. Hinc Locustæ illæ vastatrices mysticæ Apoc. IX. 10. dicuntur habuisse εἰς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα ἐν ταῖς εἰσὶν αὐτῶν, *caudas Scorpionibus similes, & aculeos in caudis suis*. Hic Aculeus est simplex; Scorpiones διμέντρος memorat *Ælianus Hist.* L. VI. c. 20. & L. XVI. c. 40. Hunc aculeum tenui fistula perforatum, quâ venenum effundat, tradit *Plinius* L. XI. c. 37. quem secuti *Tertullianus, Hieronymus, Basilus in Hexaem. Hom.* 9. ubi aculeum huncce dicit excavasse artificem ὥσπερ αὐλὸν, *in fistula modum*. *Ælianus* L. IX. c. 4. fistulam hanc vocat κοιλπόδη διπλόην, sinuosam duplicitatem. Omnia appositè.

M m m m m

Præ-

Præaugurabantur, oculis nudis usi, quod hodie vix optima Microscopia detegunt. Faten-
tur ingenue hunc oculorum defectum, & ta-
men rem ipsam statuunt *Scholia in Nicandrum*.
Παντός δὲ σκορπίου τὸ κέντρον τετραμένον ἐστίν, ἔχον διπλὴν
τινὰ δυσόρατον διὰ λεπτότητα, δι' ἧς τὸν ἰοβόλον ἰχῶρα
προΐσιν. *Omnis autem Scorpionis aculeus perfo-*
ratus est, habens fistulam quandam, quæ præ te-
nuitate videri nequit, unde venenosa sanies emit-
titur. Foramen omne negat contra *Galenus*
Loc. Affect. L. VI. c. 5. Sed omnis *Scorpionis*
Aculeum perforatum, & Africani quidem tri-
forum testantur *Observationes modernæ Mi-*
croscopiales, ast non in extremitate sua, ve-
rùm ad latus. Videatur post *Redium Celeb.*
Vallisnerius Raccolta di vari Trattati p. 157. Hu-
jusmodi aculeum sistit nudo oculo Fig. A. ar-
mato Fig. B. Scorpionem communem naturali
magnitudine C. majorem D. ex Indiâ Orienta-
li allatum. De ipso Scorpionis veneno ejus-
que effectibus dabitur fortè alibi commodior
differendi occasio.

Scorpiones inter *Serpentes* retulere *Celsus*
L. V. c. 27. *Plinius* L. XI. c. 25. Sed nullo ju-
re, si Zoographiæ Leges spectes. Sunt illi In-
secta, hi Quadrupedum ἀπας appendix. Atta-
men ratione veneni junguntur persæpe, ut in
nostro Textu, *Serpentibus. Ecclesiastic.* XXXIX.
35. *Dentes ferarum, & Scorpiones, ac Gladius*
exitialem pœnam irrogans impiis. (*Bestiarum den-*
tes, & Scorpii, & Serpentes, & Romphæa vin-
dicans in exterminium impios) *Luc.* X. 19. δίδωμι
ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τὰ πατεῖν ἐπ' ἅνθρωπον ὄφιν καὶ σκορπίον. *Luc.*
XI. 11. 12. μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν
αἰτήσῃ ὡς, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον.

Quin imo in calidioribus Climatibus, qua-
le est Desertum inter Judæam & Ægyptum, in

societate viuunt *Serpentes* ac *Scorpiones*, re-
pens utrumque Animal. Occurrunt quoque
loca, quæ à Scorpionibus nomina sunt sortita.
In partibus Judææ meridianis, non procul ab
extremo Lacu Asphaltite Mons à Scorpionum
copia dictus *ascensus acrabim, Scorpionum*,
Num. XXXIV. 4. *Jos.* XV. 3. *Jud.* I. 36. fortè
& *Acrabatene* Regio Idumææ vicina, I. *Mac-*
cab. V. 3. & alia *Acrabatena*, una ex Judææ To-
parchiis inter Neapolim & Jerichunta, de qua
y. *Reland. Palestin.* p. 191. conf. *Bochart. Hie-*
roz. P. II. L. IV. c. 29.

Agmen Animantium venenatorum in Tex-
tu nostro memoratorum claudit *Dipsas* serpens,
viperae similis, sed minor, vix dodrantalis, al-
bo corpore, caudâ gracili, duabus lineis nigris
insigni, Arabiæ & Ægypti deserto familiaris.
Claudit, inquam, si sequimur *Hieronymi* ver-
sionem. *Ductor tuus fuit in solitudine magna*
atque terribili, in qua erat serpens statu adurens,
& Scorpio, ac dipsas, τὸν τσιμμαον. Et sanè
Poloni *Dipsadem* vocant voce consimili *Zmija.*
Meninzk. Lex. p. 5548. Accedit quoque Tur-
carum *Symmet*, Plur. *Symem, Symam.* Serpens
mas. Id. p. 2986. Sed multa sunt, quæ do-
cent, *tsimmaon, δίψαν* potius notare quàm *διψάδα,*
sitim, siccitatem, siticulosum locum, ut nos quo-
que reddimus, *siccitas absque ulla Aqua, eine ei-*
tele Dürre, und kein Wasser. conf. *Psal.* CVII. 33.
Jes. XXXV. 7. Et nobiscum consentiunt LXX.
omnesque alii, præter *Hieronymum* Interpre-
tes. v. *Bochart. Hieroz.* P. II. L. III. c. 8. In-
terim ne quid desit earum rerum, quæ illu-
strando Textui inseruiunt, *Dipsada* serpentem
sistimus Fig. E.

TAB. CCCXXXIV.

Deut. Cap. XI. vers. 10. 11.

Quoniam Terra ista, ad quam tu jam
proficisceris, ut occupes eam, non
est sicut Terra Ægypti, de qua
egressi estis, ubi seminabas semen-
tum, & (a) rigabas pedibus tuis
quemadmodum hortum olerum.

(a) Discurrendo scil. ac per elices & riuos ex Nilo de-
riuando.

Terra autem ista, ad quam tu transis,
ut eam possideas, montes habet
& valles, & ex aquis cœlestibus
irrigatur.

Terra enim, ad quam ingrederis pos-
sidendam, non est sicut terra Æ-
gypti, de qua existi, ubi jacto se-
mine in hortorum morem aquæ
ducuntur irriguæ:

Sed montosa est & campestris, de
cœlo expectans pluuias.

Locan-

DEUT. Cap. VIII: v. 15.
Serpentum et Scorpionum Terra ἀρvidρος.

v. Buch Moses Cap. VIII. v. 15.
Schlangen- und Scorpionen-Lande.

I. G. Pinz sculp.

DEUT. Cap. XI. v. 10. 11.
Terra ex omni parte beata.

V. Buch Mos. Cap. XI. v. 10. 11.
Glückseligkeit des Heiligen Landes.

I. G. Pinz sculp.

LOcantur heic veluti in parallelo, sibi-
que tamen certo sensu oppositæ bi-
næ Regiones, *Ægyptus* & *Palesti-*
na: una, in qua Ars fidelis ministra
Naturam adjuuat; altera, in qua Na-
tura Arti præcurrit. Utraque DEI donariis
clara. In *Ægypto*, præsertim superiori, à The-
bis Syenen usque, pluuia est perrara. Non
pluuio supplicat herba Joui. Sed defectum
cœlestis Aquæ supplet annuâ irrigatione, quâ
cum limo suo exundat, *Nilus*. *Seminatur* heic
post Exundationem *semen*, sed quia Solis ardor
humum exiccat, *riganda* haud absque labore
pedibus manibusque Terra. Ast cœlitus riga-
tur *Terra Sancta*, & id præstat optima DEI Pro-
uidentia, cui omnis Hominum industria haud
esset suffena. Quis, quæso, Aquam portaret
humeris ad editiora loca? quis irrigaret pascua
montana? En summi benefactoris promissa!
cujus oculi sunt jugiter super Terram illam, ab
initio Anni ad finem usque — *Dabo pluuiam*
Terræ vestræ suo quoque tempore, *pluuiam tem-*
pestiuam, autumnalem, & *serotinam*, vernam,
ut colligas frumentum tuum, vinum tuum, & oleum
tuum; *Dabo insuper herbam* in agro tuo pro ju-
mentis tuis, ut & tu comedas & satieris v. 12.
14. 15. (Oculi illius sunt à principio anni usque
ad finem ejus. — *Dabit pluuiam terræ vestræ*
temporaneam & *serotinam*, ut colligatis frumen-
tum, & vinum, & oleum, fœnumque ex agris
ad pascenda jumenta, & ut ipsi comedatis ac sa-
turemini.)

Olerum siue *oleraceos* *Ægyptiorum Hortos*
si oculis mentis introspicere lubet, non tam
repræsentandas nobis habemus *Betas* nostras
& *Brassicas*, aliaque hujus generis *Olera* in
Hortis nostris obuia, nisi per פֶּרֶךְ *jarak* intelli-
ges omne *Olus* cujuscunque Terræ vel Regio-
nis, quo sensu sumere videntur Interpretes. Si
specialius quid desideres *Ægypto* proprium &
familiare, selige mecum *Corchorum* siue *Melo-*
chiam J. B. *Olus Judaicum Auicennæ* & *Molu-*
chi Arabum Rauwolfio nuncupatum: *Alexan-*
drinorum cibus hic cluet *Plinio* L. XXI. c. 32.
conuolutis foliis ad similitudinem Mori Judæo-
rum, quia cocta folia cum carne edunt, teste
citato *Rauwolfio*. Hanc Plantam optimè & ita
describit αὐτάρτης *Alpinus Plant. Ægypt.* c. 28.
p. 92. *Melochia est Herba Blito persimilis, folia*
tamen angustiora, longiora, acutioraque habens,
flores ejus sunt parui crocei, leucoris minoribus,
è quibus semina parua, nigra, Melanthio proxi-
ma in quadam obliqua cornua conclusa producun-
tur. — *Facultate planè similis Albæ videtur*
— *In cibus nihil est ipsa Ægyptiis familiarius vel*
gratius: decoquunt enim in aqua vel jure carniū,
ut nos Betam elixare solemus. *Conuiuia carentia*
Melochiæ ferculis ab his parum reputantur;
cibus quidem illis populis est familiarissimus, ex quo
multi tamen malè se habent, nam parum nutrit, &
succum viscidum gignit, &c. In Frontispicio
Tabulæ præsentis hanc Plantam sisto, ad mar-

ginem autem characteres ex *Tournefortio*; flo-
rem nempe rosaceum, ex cujus calyce surgit
pistillum, quod abit in fructum cylindri æmu-
lum, quinquecapsularem, quinquefariam de-
hiscentem, seminibusque foetum ut plurimum
angulatis. Quibus notis addit laudatissimus
Botanicus folia alterno ordine in caulium no-
dis nascentia. *Institut.* p. 259. Tab. 135.

Addam in hunc Textum nonnulla, quæ su-
pra quidem commodius adferenda fuissent, Le-
ctori tamen haud futura ingrata, de Regio-
num, quales fuere *Ægyptus* & *Palestina*, &
quales hodie sunt *Belgium* & *Heluetia* differen-
tia. Constant planæ, *Belgium* & *Ægyptus*, ex
crustis crassis & horizontalibus, nec tam indi-
gent Aquâ cœlitus delapsa, quia Aquæ seu ma-
rinæ, seu fluuiatiles, per commodè duci possunt
ab Urbe in urbem, à Pago ad pagum, imò pas-
sim ab una domo ad aliam, ut proin non sit
pratium, non Campus, non Hortus, quæ Aquis
indigeant. *Belgii* tamen alia est ratio, quam
Ægypti, alia etiam Aquarum dispensatio. Heic
inseruit Nilus non irrigationi duntaxat, sed &
potui, & culinario usui. Quum ibi contra
omnis fere Aqua sit marina, salsa, commoda
quidem, percolata prius per Terræ poros nu-
triendis Plantis, sed neque ad cibum, neque
pro potu; quapropter supremi Numinis Pro-
uidentia Belgis majori quidem quàm *Ægyptiis*
copiâ largitur Aquam pluuialem, quam stu-
diosè colligunt in cisternis. In Terris monto-
sis, inæqualibus, *Palestina* & *Heluetia*, sunt
Terræ strata eleuata, Plana innumeris modis
inclinata, ita ut Aqua non solum in Lacubus,
Fluminibus ac Riuis, sed & in ipsa Terra soli-
da continuè per poros defluat, & juxta Leges
Motus citius tantò, quò magis est inclinatum
Planum. Hinc prolucet indispensabilis neces-
sitas tot Hydrophylaciorum infra- & supraterræ-
rancorum, è quibus immensâ copiâ surgant
vapores; tot Lacuum, Fluminum, Riuorum,
Fontium; sed & ratio copiosioris Pluuiæ, quæ,
attestante propriâ meâ, & aliquot lustrorum,
Experientiâ cadit in Heluetia, quàm in ulla for-
tè alia Europæ Regione. Unde est, quòd ali-
quot mensium vel etiam septimanarum æstiuæ
siccitas adeò sit Terræ nostræ, & Plantis no-
stris fatalis. Quæ consideratio insigni est rur-
sum prouidentissimæ DEI Bonitatis argumen-
to. Ut taceam prærogatiuam, quâ Pluuialis
Aqua destillata præcellit omnibus aliis, mari-
nis, lacustribus, fluuiatilibus, quæ etiam sunt
ponderosiores, utpote partibus heterogeneis,
salinis, terrestribus, impurioribus imprægna-
tæ. Ut omnino de Terra nostra jure prædi-
care possimus, quod de Canaanitide Moses v. 12.
ad quem porrò obseruandum, non delabi
Aquam vel niuosam, vel pluuialem, absque or-
dine, vel mensura, non casu, numeratas tan-
tùm non & ponderatas esse ad Diuinæ Proui-
dentia lancem omnes guttulas, per totum An-
ni decursum: cadere majori copiâ tunc Aquas,
M m m m m 2 si iis

si iis magis indigeant vegetabilia : & est hæc ratio, cur mediâ sæpe Æstate diutinam siccitatem insequantur largi Imbres, quos Terra,

Terri - & Agricola avidis excipit amplexibus, desideratos diu.

TAB. CCCXXXV.

Deut. Cap. XIV. vers. 4.

Hoc est Pecus, quod comedetis, Bouem, pecudem Ouium, & pecudem Caprarum.

Hoc est animal, quod comedere debetis : Bouem, & Ouem, & Capram.

MAnsfit Moses Levit. XI. 2. 3. in terminis generalibus, nunc verò determinat munda ea Animalia, quæ *ungulam separant, & ungulas fissura findunt, ruminationem sursum reuocantia*, nempe *Bouem, Pecudem ouium, & pecudem Caprarum*, id est, ut Zoologi loqui amamus, Genera Bouinum, Ouinum, & Caprilum.

Superfedere facile possumus heic ampliori Textus explanatione, quia supra jam satis superque fuit demonstratum, in quo puritatis & bonitatis consistat ratio: & vel solum pabulum, Vegetabilia ex optimis, aliàs ratione fibrosæ suæ & tubulosæ structuræ corpori nostro adæquatis; Ventriculus quadruplex, optimum excoquens Chylum; Chyli hujus perfectissimi commutatio in Carnem suam, *εὐπεπτον*: ipsa tandem quotidiana Experientia, argumenta præbent fortissima. Fuere quidem Nationes, quæ superstitione vel allutæ, vel tractæ, ab esu Carnis Bouinæ abstinere: Induci facilius potuissent *Ægyptii & Phœnicii, Porphyrio* teste, ut vescerentur carne Humana potius, quàm Bouina. Idem memorat *Herodotus de Barceis, Cyrenæis, Africanis* inde ab Ægypto ad *Tritonidem Lacum*. Ex alio principio morte mulcabant *Pbryges* eum, qui Bouem aratorem interfecisset, teste *Æliano Hist. L. XII. c. 34.* Et expressa legitur apud eundem *Var. L. V. c. 14. Atheniensium Lex.* *Βῆν ἀρότρην καὶ ὑπὸ ζυγὸν πονήσαντα σὺν ἀρότρῳ, ἢ καὶ σὺν τῇ αἵμαξῃ, μηδὲ τῶτον θύειν, ὅτι καὶ ἔτος εἴη αὐτῷ γεωργός, καὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις καμάτων κοινωνός.* *Bouem aratorem, & sub jugo laborantem cum aratro, vel cum plaustro, ne mactanto: quia ille etiam est agricola, & Hominum in laboribus socius.* Et *Plato L. VI. de Leg.* *ὅτι καὶ βοὸς ἐτολμῶμεν γεύεσθαι, cum ne bouem quidem gustare audebamus.* Refert *Ælianus Var. L. VIII. c. 3.* in *Diipoliorum & Buphoniorum* Festis mactato boue ensem damnatum, tanquam cædis auctorem. *Æneâ* ætate, teste *Arato*,

——— *πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήριον,*

——— Boues aratores primi gustarunt.

Ad ferream descendit *Cicero L. II. Nat. Deor.*

Ærea sed postquam proles terris data &c.

Ferrique inuento mens est lætata metallo, Polluit & Taurus mensas assuetus aratro.

Apud *Plinium L. VII. c. 56.* *Animal occidit primus Hyperbius Martis filius, Prometheus Bouem.* Et *Pythagoras* sui sæculi Homines ab Animalium cæde absterrens, hoc potissimum urget apud *Ovidium Metam. L. XV.*

Quid meruere Boues, animal sine fraude, doloque,

Innocuum, simplex, natum tolerare labores?

Immemor est demum (an Diuûm?) nec frugum munere dignus,

Qui potuit, curui dempto modò pondere aratri,

Ruricolam mactare suum, qui trita labore

Illa, quibus toties durum renouauerat annum,

Tot dederat messes, percussit colla securi.

Neque veteres Romani ab hac superstitione fuere immunes. *Plin. L. VIII. c. 45.* *Damnatus à populo Romano, die dicta, qui concubino procaci rure omasum se edisse negante, occiderat Bouem: actusque in exilium, tanquam colono suo interempto.* Et *Columella Præf. L. VII. de Boue.* *Cujus tanta fuit apud Antiquos veneratio, ut tam capitale esset Bouem necasse, quam ciuem.* His omnibus opponimus expressam DEI Legem tum generalem *Gen. IX. 3.* *Quicquid mouet, quicquid uiuit, sit vobis in escam.* Tum specialem nostri Textus. Ut proin non peccent, qui creaturas ad illum referunt usum, propter quem à Deo creatæ sunt. Hæc,

& alia, *Bochart. Hieroz.*

P. I. L. II. C. 33.

TAB.

DEUT. Cap. XIV. v. 4.
Animalia munda.

V. Buch Mos. Cap. XIV. v. 4.
Keine Thiere.

G. D. Heuman sculp.

TAB. CCCXXXVI — CCCXLI.

Deut. Cap. XIV. vers. 5. 6.

5. Ceruum, Capream, Ibicem, ^(a) Hir-
coceruum, ^(b) Unicornem, Urum
& Tarandum.

^(a) Alii legunt Bubalum, aut Bouem syluestrem.

^(b) Tragelaphum.

6. Et omne Animal, quod separat
Ungulam, & findit fissuram utri-
usque ungulæ, ruminatorem sur-
sum reuocans in pecoribus, hoc
comedetis.

5. Ceruum & Capream, Bubalum,
Tragelaphum, Pygargum, Oty-
gem, Camelopardalum.

6. Omne animal, quod in duas par-
tes findit ungulam, & ruminat,
comedetis.

Pergimus cum Legislatore ad Specialem
Animantium mundorum enumerationem.

אֵיִל *aïjal*, Cerui nomen est Hebræis,
Chaldæis, Syris notissimum. Æthio-
pes scribunt *chajal*. Αἰῶλ in Διῶλ mutauit Scri-
barum imperitia. *Hesychius*. Διῶλ τὴν ἑλαφον χαλ-
δαῖοι. Apud Arabes legas *ijal*, *igial*, *ijiel*, *uijel*,
eijil, *we-yll*. *Meninzk. Lex.* p. 5889. Neque
abludunt Persarum *abu*, *abubere* Hinnulus,
pullus Dorcadis. *Id.* p. 573. Polonorum item
Jelen. *Id.* p. 2960. Esum ceruinæ Carnis, tan-
quam mundæ suadent Characteres ratione
suffulti, sed quoque Sacri Codicis testimonium.
Deut. XII. 15. *ex ea, carne, comedent, quemad-
modum Capream aut Ceruum.* 22. *sicut caprea co-
meditur atque Ceruus, sic comedet illa;* Sane in
quotidiano Solomonis victu I. Reg. IV. 23.
erant *decem boues saginati, & viginti boues pa-
scales, centumque oues, præter ceruos, capreas.*
(*Decem boues pingues, & viginti boues pascu-
ales, & centum arietes: excepta venatione ceruo-
rum, caprearum.*) Nimirum olim, ut hodie,
erant Cerui in Principum deliciis. Et compa-
rat Moses Deut. II. cc. teneram atque delica-
tam quamvis carnem cum ceruina, ut nos vul-
gari loquendi usu cum Capone, *es ist zu essen
wie Capaunen-Fleisch*. Non equidem diffiten-
dum, esse carnem Ceruinam compactam ma-
gis eâ, quæ aliorum est Ruminantium bifulco-
rum, & palmam cedere bouinæ, & ouillæ,
imò malè audire Veteribus Medicis: Febres
quartanas excitare apud *Auicennam*. L. II. *Can.
cap. de Carnibus*: succum generare vitiosum &
concoctu difficilem teste *Galeno* L. III. *de Alim.
Facult.* c. 2. & *Ætlio Tetrab.* I. Serm. 2. c. 121.
ut quoque *Simeon Sethi* damnat τὰ τῶν ἐλάφων
κρέατα ὡς κακόχυμα, δύσπεπτα, ἢ μελαγχολίας γεννη-
τικά. Ceruos autem in Canaanitide fuisse fre-
quentes constat vel ex *Æliano*, qui in fine L. V.
caput habet singulare περὶ τῶν ἐν τοῖς Συρίοις ἐλάφων.

Proin Anno sterili pabulum Ceruis defecisse
queritur *Jeremias* XIV. 5. Et in sacro drama-
te, cujus scena est in Judæa, Jerosolymitanas
virgines sponsa ita compellat. Cant. II. 7. III. 5.
*Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per Capreas & Cer-
uos Agri;* unde constat, descendisse aliquando
ex montibus editioribus ad campestria loca.
conf. *Bochart. Hieroz.* P. II. L. III. c. 17. *Peyer.
de Anim. Ruminant.* p. 32. 274.

צִבִּי *tsebi*, *Dorcas*, *Caprea*, eaque mas. Chal-
dæis טַבְיָא *tabia*, Arabibus *dsabi*, *zabi* comm.
gen. Plur. pauc. *ezbi* Pl. mult. *zyba*, *zubi*, *ze-
bejat*, foemina *zabjet*. *Meninzk. Lex.* 3168. Ita
quoque Chaldæi Foemininum dant טַבְיָתָא *ta-
bietba*, *tabitha*. Hinc *Tabitha* puellæ nomen à
Luca Græcè redditur *Δορκὰς*. Act. IX. 36. Ipsum
autem Hebræum nomen צִבִּי proprie *decus* so-
nat; decorum nempe & venustum est Animal
Caprea, fuitque in deliciis apud veteres. *Mar-
tialis*:

Delicium paruo donabis dorçada nato.

Melioris notæ Capreæ caro, de qua jam supra
occasione Ceruinæ, apud veteres Medicos,
quàm illa Cerui. Arabibus cluet venaticarum
saluberrima. *Simeon Sethi*. τὰ τῶν δορκάδων κρέατα
εὐχυμώτερά ἐστι τῶν λοιπῶν ἀγρίων ζώων, καὶ πρὸς τὸ ἀν-
θρώπινον σῶμα ἔχει ὀικείωσιν. *Caprearum carnes me-
lioris succi sunt, quàm cæterorum agrestium Ani-
malium, & ad humanum corpus sunt magis ac-
commodatæ.* conf. *Bochart. Hieroz.* P. I. L. III.
c. 25.

יַחַמּוּר *jachmur* Animal pertinet certò ad Cer-
uinum genus, vel Caprinum. LXX. habent
βέβαλος, *Bos syluestris*, quem & in Glossis mar-
ginalibus indicat Latina nostra. Et ipsi Arabes
moderni *gamur* vocant Bubalum. *Meninzk. Lex.*
3854. Item *giamus*, Plur. *gervamis*, à Persico
garwmis *Id.* 1563. 2959. Sed obseruandum, ne
quid derogetur vel Ceruis, vel Capris, fuisse
Nnn nn βέβαλον

βέβαλον eo tempore, quo vixere LXX. caprae genus, vel Capreae, quam *Hesychius* vocat δορκαδίων. Constat id ex optimis Scriptoribus Graecis *Herodoto*, *Aristotele*, *Strabone*, *Aeliano*, apud quos βέβαλοι, vel βεβαλίδες inuenias socios τῶν ἐλάφων & δορκαδίων. Magnitudinem *Oppianus* mediam statuit inter Ceruum eurycerota & Capream.

Βέβαλος αὐτὲ πέλει μείων δέμας εὐρυκέρωτος,
Μείων εὐρυκέρωτος, ἄταρ δόρκα μὲν ἀρείων.

Bubalus rursus corpore minor est eurycerote,

Minor eurycerote, at caprea multò praestantior.

Quomodo vero Bubali vox ex genere Ceruino migrauerit ad Bouinum, errore vulgi, docuit jam olim *Plinius* L. VIII. c. 15. Sunt, qui ex nostro *Jachmur* fabricant *Onagrum*, haud dubie propter affinitatem cum חמור *Chamor*, quæ vox *Asinum* notat. Et Arabibus, *Golio* interprete *Jebmur* Animal est bicornis in sylvis degens haud dissimile Ceruo, at eo velocior, Onager siue *Asinus* silvester. Sed directè hæc de Onagro interpretatio contrariatur Scripturæ Sacrae, nam hoc Animal neque ruminat, neque bisulcum est, per consequens immundis accensendum. Originem vocum חמור *jachmur* & חמור *chamor* si deriuas à חמר *chamar*, rubere, erit nostrum *jachmur* capra vel caprea rubris donata pilis: Characterem hunc habet *Cemas* apud *Aelianum* L. XIV. c. 14. Κάμας δραμεῖν ὠκίστη θυσίᾳ δίκην, ἰδεῖν δὲ ἄρα πυρρόθριξ ἢ λασιωτάτη. *Cemas* instar turbinis cursus est citissimi, speciem quod attinet pilis rufis, & perquam hirsuta. Quod Animal nomine & re conuenit *Rupicaprae*, quam Germani vocamus *Gems*, Galli *Chamois*, Itali *Camuzzo* & *Camoscia*. Est quippe hæc pilis rufis, & hirsuta, præfertim Æstate. Nostra sanè Tigurina vernacula *jachmur* explicat per *Gems*, Sed obstant *Bocharto* Cornua, quæ *Aeliano* sunt ἀντία. Verùm hic ipse Character militat potius pro *Rupicapris*, quàm contra eas, sunt quippe harum Cornua reuerà ἀντία, in contrarium versa, retrò versa, situi aliorum Cornuum aduersa. In auxilium vocat *Bochartus* Arabes Scriptores *Damirem* & *Alkazuinum*, quorum testimonio *Jachmur* vel *Jamur* degit circa Euphratem, rufipile, formâ Ceruo simile, sed celerius, ferratis cornibus, quibus mediantibus non solum decorticet Arbores, sed has ipsas refecet. His circumstantiis Ἀνθόλογος describitur apud *Eustathium* in *Hexaemeron*. p. 36. quæ verò suspectæ sunt fidei, quia de hujusmodi Animalibus Truncos Arborum refecantibus nil norunt moderni Rerum naturalium Scriptores. Serrata cornua conuenirent haud malè *Ibici*, quam habet Latina nostra, & Arabs quidam *Ibno-Saida*. Ex quibus omnibus id elici potest esse *Jachmur* vel *Rupicapram*, quam habet vernacula nostra, vel *Ibicem*, quam Latina.

Sequitur ἵπν *akko* Animal ex mundis, certe non, quod quidem somniarunt duo Rabbini, *Mardocheus* & *Pomarius*, ad Aues pertinet, sed ad Quadrupeda ruminantia bisulca: LXX. Vulgata, Latina nostra Versio habent τεργέλαφος, *Hircocerus*, Animal ex fabulosis, vel certè monstrosis; Hujusmodi Monstra producit aliquando Heluetia nostra montosa, ubi accidit, ut Cerui Veneris Oestro perciti cum Vaccis coeant. Hujusmodi monstra, quæ ab anteriore parte Vitulum, à posteriore Ceruum referunt, vidit *Regina* montium loco dicto *Ober Ebnit*, qui ad *Meggenses* pertinet, A. 1649. *Mons Pilati* Lucernatum, A. 1653. *Entlibuchana* Regio, item Pagus *Benken* in *Valle Limosa* A. 1606. teste *Grossio Annal. Basil.* p. 234. *Sando Gallum*, A. 1684. *Mons Tigurinus* A. 1688. teste *Wagnero Hist. Nat. Helv.* p. 188. Et singulare commemoratione dignum atque peculiari Monstri μορχο - λαγω - αιγαργο - πρόβατο - κύνη Epitheto, *Sondrii* in *Valle Tellina* Calendis Januarii 1711. genitum à *Vacca*, cujus proin potiores partes sunt vituli, caput formâ fere *Cuniculi* vel *Leporis* utrinque ad Latus binos habuit acutos dentes prominulos, tam in superiori quàm inferiori maxillâ: Aures acutæ: Capiti adjacebat postica pars corporis cum caudâ: bini pedes posteriores *Rupicaprae* similes: infra caput propendebat pes alius *Rupicaprae*: Corporis ipsius Pili ab anteriore parte erant vitulini à postica ouilli teneri: Ex corporis latere prodibat pes caninus: Prope caudam, quæ ipsa fuit canina, aperiebatur alius. Descriptionem hanc do, ut & Iconem, quam utramque feci αὐτόπτης. Ab *Hircocero* transit vernacula nostra Versio ad *Ibicem*, secuta Syriacam, Chaldaicam & Arabicam. *Kimchi* vocat *Hircum siluestrem*: Italis placet *Rupicapra*. Omnes in eo consentiunt, esse *Hirci* cujusdam feri siue siluestris speciem. Et conjectare licet, intelligi posse *Capras* illas Orientales, quas incolæ edomare nōrunt, ut etiam iis inequitare possint. Hujusmodi *Capras* reperias circa *Damiatam* Palæstinæ: vocantur *Capra Indica*, & ab Ægyptiis *Capra Mambrina* à Monte *Mambre* prope *Hebron*. Habent eæ, teste *Aristotele Hist. An.* L. VIII. c. 28. ὦτα σπιθαμῆς καὶ παλαιῆς, aures *spithamæas*. Hujusmodi *Capris* inequitare solebant pueri in Circensibus Ludis, de quibus ita *Antholog.* L. I. c. 33. *Epigr.* 28.

Ἦνία δὲ τοὶ παῖδες ἐνὶ τεύχε, φοινικόντα
Θέντες, καὶ λασίῳ Φιμᾷ περὶ στόματι,
Ἴππια παιδευασι θεῶν περὶ ναῶν αἰθλα,
Ὅρῃ αὐτὰς Φορέης ἥπια τερπομένης.

Purpureas habenas, o Hirce, pueri tibi
Imponentes, & capistrum circa os hirsutum
Prope Dei Templum ludunt equestria certamina,
Ut ipsos portes blandè exhilaratos.

Infer-

DEUT. Cap. XIV. v. 5. 6.
Ex mundis genus cervinum.

V. Buch Moses Cap. XIV. v. 5. 6.
Hirschen - Geschlechte.

I. A. Endrich sculp.

DEUT. Cap. XIV. v. 5.
Rupicapra, Ibex, Bubalus.

V. Buch Moses Cap. XIV. v. 5.
Gems, Steinbock, Züffel.

I. A. Fridrich sculps.

DEUT. Cap. XIV. v. 5.
Monstrum ex valle Tellina.

V. Buch Mos. Cap. XIV. v. 5.
Wassergeburt von Sondrio.

I. A. Fridrich sculp.

DEUT. Cap. XIV. v. 8.
Tragelaphus, Pygargus.

V. Fuch & Wosig Cap. XIV. v. 8.
Hirsch - Rock.

I. A. Fridrich sculps.

DEUT. Cap. XIV. v. 5.
Colon.

V. Buch Moses Cap. XIV. v. 5.
Wilde Schaaf - oder Ziegen - Hirte.

I. A. Friedrich sculp.

DEUT. Cap. XIV. v. 6.
Urus, Oryx, Alce.

V. Buch Moses Cap. XIV. v. 6.
Brochs, Alce.

L. A. Fridrich sculps.

DEUT. Cap. XIV. v. 5.
Camelo - pardalis, Tarandus.

V. Buch Hofst Cap. XIV. v. 5.
Camel - Gardel, Derrathier.

L.A. Fridrich sculp.

Inferuiebant hujusmodi Hirci pueris in Arte equitandi initiandis. Quod pertinet illud *Juuenalis* Sat. V.

Qui tegitur parmâ & galeâ , metuensque
flagelli,
Discit ab hirsuta jaculum torquere ca-
pella.

Apud Arabem quendam Scriptorem occurrit *anak* pro *Capra*, vox *akko* nostro affinis; & adhuc hodie Arabes Capram appellant *anak*. *Meninzk. Lex.* 3335.

Propius, & nomine, *אֶנַח* nostro accedit Quadrupes fera Tartaris *akkyk albo Vwana*, à Turcis *akoim* dicta, Colon alias appellata, apud *Scythas* & *Sarmatas* gregatim obuia, inter Ceruum & Arietem media, albicante corpore, carnis suauissimæ, cujus Cornu à Libero Barone *Job. Bonar de Balice* nostro *Conrado Gessnero* missum, & in *Iconib. Quadrup. ferar.* p. 40. descripto inter rariora mei Musei possideo.

Difficilius fortè conjectu, quid sit *אֶנַח* *Difchbon*. LXX. habent *πύργος*, quæ vox *Aquilam* notat caudâ albâ præditam, sed quoque Animal quadrupes, quod ex *Herodoto*, *Æliano*, *Plinio* constat. Bellonius in suis *Observationibus* baptizat id nomine *Tragelaphi*. *Tragelaphus*, inquit, quoad pilos *Ibicem* refert, sed barbâ caret. Cornua ei caprinis similia, sed aliquantò retorta, sicut *Arieti* &c. Crura ejus albicant, ouillis similia. Cauda nigra; coxæ sub cauda albæ sunt. Pili armorum & pectoris longi & nigri sunt, cum duabus maculis cinereis utrinque ad ilia. Hinc est, quod *πύργος* dicatur *natibus albus*, & *אֶנַח* nomen habeat à *אֶנַח* cinis. Etiam ad *אֶנַח* referri potest *Cervus* ille apud *Gessnerum* & *Agricolam*, qui à femiusti Ligni colore *Brand Hirtz* dicitur, niger colore, sed dorso cinereo. Hebræo *Difon* affine est Chaldæorum *דִּיפֹן* *difsa*, quodd *Rupicapram* denotat, Laconum *διζα*, quæ vox *Capram* significat apud *Hesychium*, Arabum *debsa*, capra rubro-nigra. Sed *Arias* ex *Difon* fabricat *bifon*, qui ad genus Bouinum spectat. Tigurinis Versionibus placet *Unicornu*, *Einborn*, post Chaldaicam: In *Meninzkii Lex.* p. 807. legas pro Capra *Difi Keci* Turcicum, & p. 1505. *teisa* Arabicum vocabulum pro Capra hircescente, quæ Cornua ostendit velut Hirci.

Sequitur *אֶנַח* *Theo* vel *Tho* *אֶנַח*, LXX. *θεός*, ut & *Hieronymo*. Sunt ex Chaldæis & Arabicis, qui inde faciunt Boum ferorum genus, uti & nos in utraque Versione *Urum*, *Urochs*. Suffragia sua dat *Bochartus Hieroz.* P. I. L. III. c. 28. Græcorum *θεός*, quæ genus est Ceruorum grandium, aliquando unicornæ. Est namque *Theo* heic loci in siccitate aliorum Animantium ex genere Ceruino vel Caprino: *Uri* alii-que Boues feri Regionum potius frigidarum septentrionalium, quàm Judææ incolæ: Imò Bubalus alii-que ex feris bobus excluduntur

mensis. Et *Jes. LI. 20.* legitur de hoc Animali, *reti implexum* capi, id quod Bobus feris non quadrat. Orygis Icon, quàm exhibet *Jonston. Quadrup.* p. 86. Tab. XXXVI. est *Alces*.

Ultimum nostri Versus & Textus Animal mundum est *אֶנַח* *zemer*, quod LXX. *Hieronymus*, & plerique Interpretes, multæque Versiones dant per *Camelopardalim*, quæ Arabum est *zurapha*, *zerafet*, *ziirafet*, Plur. *zerafi*, & *zeraif*, Turcarum *sürnapa*, *ziirnapa*, *ziirnepa*, unde & Hispanorum *Girafa Meninzk. Lex.* 2438. 2443. 2484. Quæ Interpretatio dubios reddit Arabes atque Judæos circa carnis, an Lege permissa sit, dura alias & *δύοπεντρος*, usum. At rejicit *Bochartus Camelopardalim*, quia neque Arabiæ neque Palæstinæ sit inquilina, sed quidem Nubiæ & Æthiopæ incola, propterea Europæis diu ignota. De ea nil prorsus habet *Aristoteles*. Græcorum primus, qui eam descripserit, est *Agatharchides*, qui vixit sub Ptolemæo VI. *Philometore*. Romæ ante Cæsaris tempora Bestia hæc non visa. Unde inferre licet, non ignotam fuisse duntaxat Mosis tempore, sed & Alexandri, qui Mose posterior est Annis 1200. Quapropter recurrit Zoographus noster insignis ad genus Ceruinum vel Caprinum, feligens *Rupicapram*. Binæ nostræ Versiones volunt *Tarandum*, *das. Ellend*. Est sanè *Alce*, de qua integrum scripsit Tractatum *Heinsius*, & Dissertationem eruditam Inauguralem discipulus quondam meus, & optimus amicus *Job. Fridericus Leopold* Lubecensis *ῥύν ἐν ἀγίοις*, Animal ruminans & bisulcum. Sed quoque eosdem characteres habet diuersus ab *Alce Tarandus*, *Scythicus* ille, *Cervus palmatus* *Gessnero* dictus, *Renn-Thier*, *Rein*, *Reen*, *Reyner*, *Rainger*, *Reins Thier*, Polonis *Renscheron* dictus, in Norwegia, aliisque Prouinciis Septentrionalibus frequens, qui ipse gaudet cognomine *Sürnapa*, & *Giraffa* in *Meninzk. Lex.* p. 2602. aliàs *Rangifer*.

In Tabulis explicationi Textus inferuentibus est

Tab. 336.

- A. Cervus.
- B. Caprea.

Tab. 337.

- C. Rupicapra.
- D. Ibex.
- E. Bubalus.

Tab. 338.

F. Monstrum ex Valle Tellina supra descriptum.

Fonteja Familiæ Numus, in cujus prona Caput Vejouis laureatum, sub quo Fulmen, in auersa puerulus alatus insidens Capræ, Vejoui in Sacrificium datæ, in vertice pilei Dioscurorum Astris insigniti, in imo acrostolium trifidum. *Vaillant. Fam. Rom.* p. 450. Tab. CCLXXVII.

G. *Ennae* urbis Siculae Numus apud *Parutam* T. LXXX. n. I. in cuius prona parte Cere-
ris ΔAMATHP distae Caput, ab altera Animal
ex Caprino simul & Ceruino genere, fortè
Hippelaphus, *Tragelaphus*, vel *Pygargus*, vel *Da-*
ma seu *Gazella*, v. *Spanhem. Præst. Numism.*
Diff. III. p. 156.

H. *Himeræ* urbis Siculae Numus, in cuius
una iuuenis insidens *Capræ* cum prolixo cornu
in tergum reflexo, aure longa & demissa, for-
tè *Mambrinae* vel *Indicae* de qua supra. altera
victoria in *Spanhem. Lib. cit. p. 158.*

Tab. 339.

I. Typus fere idem.

K. *Tragelaphus*.

L. *Pygargus*.

Tab. 340. a.

M. *Colon*, *Capræ* vel *Ovis* feræ genus ex
Tartaria; & ad marginem *Cornu*.

Tab. 340. b.

N. *Urus*.

O. *Oryx*, siue ejus loco *Alce*. Tab. cit.

Tab. 341.

P. *Camelopardalis*.

Q. *Tarandus*. *Rennthier*.

TAB. CCCXLII.

Deut. Cap. XIV. vers. 13.

Vultur, Pica & Miluus juxta speciem
suam.

Ixon, & Vulturem ac Miluum juxta
genus suum.

TRes heic occurrunt ex impuris Aues
וֶאֱרֵא, וְאֵרֵא & וְאֵרֵא, quarum bi-
nas priores exposui ad Leuit. XI. 14.
ut tertia duntaxat supersit וְאֵרֵא *da-*
jah, per quam *Hieronymus*, Arabes,
alii, intelligunt *Miluum*, *den Weibe*, ut & La-
tina nostra, ac si eadem foret Auis, quæ in Le-
uitico vocatur וְאֵרֵא *daab*. Sed ostensum fuit
supra וְאֵרֵא in Leuitico, & וְאֵרֵא in Deutero-
nomio eodem gaudere significatu, & videt ne-
mo non, in Textu præsentis distinctas esse
וְאֵרֵא & וְאֵרֵא Aues. Angli, Itali, & ipsa no-
stra Vernacula, subscribentibus *Bocharto*, R.
Selomone, *Castalione*, *Schindlero* וְאֵרֵא explicant
per *Vulturem*. Argumentum petit *Bochartus*
ex Jes. XXXIV. 15: ubi hæ Aues exprimuntur
in plurali וְאֵרֵא *dajoth*, solæ autem ex rapaci-
bus Vultures gregatim volent, testibus Rei Na-
turalis Scriptoribus. Et *Vultur* quidem nigra
placet *Bocharto*, memorata quoque *Juuenali*
Sat. 13.

— nec saxum, aut Vulturis atri
Poena.

Senecæ item in *Thyeste* de *Titio*.

Visceribus atras pascit effossis aues.

Boch. Hieroz. P. II. L. II. c. 9. p. 195.

In hac Tabula exhibet

Fig. A. Vulturem cinereum.

Fig. B. Vulturem aureum.

Nigri coloris est *Vultur Brasiliensis Urubu*
dictus *Marcgrauio*, Belgis, *Menschen-eeter*,

Tzopilote Mexicanis Fr. *Ximenis* siue *Aura Nie-*
remberg. Vultur Gallinae Africanae facie. Ill. *Slo-*
ane Nat. Hist. of Jamaica. Vol. II. p. 294. Tab.
254. Fig. C.

Possẽm heic inferere Anatomen *Vulturis*
Batici d. 25. Jan. 1726. ex Baronatu Alto-Sa-
xensi mihi allati, sed eam in aliam commodio-
rem occasionem reseruo, caput duntaxat exhi-
bens Fig. D. & ex Descriptione ea, quæ circa
Ventriculi structuram obseruavi, quæue im-
mundas Aues distinguunt à mundis. *Gula* in-
de ab Ore ad usque Ventriculum est ampla
valde, imò Ventriculus ipse totus unà cum
Gula una videtur, esse *Gula*, quæ inflata supra
Ventriculum in diametro habet 4. pollices.
Distinguenda nihilominus sunt *Gula*, *Ingluuiæ*
& *Ventriculus*. Hic præter figuram suam or-
dinariam ventricosam siue utricularem mem-
branosam (qualem & habent aliæ Aues carni-
uoræ) fibras habet circulares fortes, musculo-
sas, Orificium superius vel nullum, vel ejus-
dem cum ipsa *Ingluuiæ* amplitudinis & latitu-
dinis. *Ingluuiæ* ipsius longitudo sese extendit
ad 4. pollices circiter. Hæc obsessa copiosissi-
mis Glandulis, ordinata serie transuersim po-
sitis, subtilissimis vasis, quæ sub Microscopio
visuntur, irrigatis, ex quibus copiosus extillat
humor digestionis ciborum crudorum degluti-
torum necessarius. Adsunt prætereà fibræ cir-
culares validissimæ, quæ ipsæ etiam egregiè
conspiciuntur in *Gula*, sed tenuiores hic longè
& subtiliores. Sunt porrò observandæ duæ
Valuulæ, major una ad ingressum Sto-
machi, minor altera ante
egressum.

TAB.

DEUT. Cap. XIV. v. 13.
Vultures.

V. Zuch *Wolfs* Cap. XIV. v. 13.
Geyer.

I. A. Friedrich sculps.

TAB. CCCXLIII.

Deut. Cap. XVIII. vers. 3.

Porro jus Sacerdotum, quod eis à populo, nempe ab his, qui sacrificant sacrificia, siue Bos sit, siue pecus, debetur, hoc est, dabunt sacerdoti armum, & utramque Maxillam, atque Ventriculum.

Hoc erit iudicium sacerdotum à populo, & ab his, qui offerunt victimas: siue bouem, siue ouem immolauerint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum.

EXponenda heic veniunt dona gratuita, quæ ad Sacerdotes jure deuoluebantur ab Israelitis sacrificia DOMINO oblaturis, vel *pecudem maſtaturis*, ut *Clericus* vertit זָבַח הַזֶּבֶחַ. Ut hodie ad Pastorum ædes aduolare solent Pernæ, aliæue pecudum maſtatarum partes.

זֶרֶא Zeroa est *Humerus*, *armus*, crus est integrum anterius, unâ cum Scapula, & Musculis incumbenſibus. A.

וְהַמִּצֵּחַ utramque *maxillam*, id est, caput integrum, quod duabus maxillis constat. B.

קֶבֶב *Kebab* non eodem sensu sumitur ab omnibus. LXX. *Philo* & *Josephus* vertunt per ενυστρον, ήνυστρον, sed notat hoc vocabulum non omnem seu totum, quadruplicem Ventriculum, sed quartum duntaxat, Gallis *Caillette*, Italis *Quaglio* dictum, quod ibi Lac in coagulum abeat, Germanis nobis *der Mägen*. Hoc sensu sumit ήνυστρον *Aristoteles Hist. An. L. II. c. 17.* cujus origo est ab ήνυσσε, *perfecit, absoluit*, quia coctio in ultimo hoc ventriculo perficitur. Sunt, qui per ήνυστρον intelligunt potius primum seu maximum Ventriculum, *der Wanſt* dictum,

quo vocabulo utitur & nostra Versio vernacula. Ita ενυστρον *Hesychio* est τὸ μέγα ένταρον τῶν ζῴων, ή κοιλία, item ή πρώτη κοιλία τῶν μερυκαζομένων ζῴων: ita quoque *Nicandri Scholiastes* ad *Theriaca* v. 579. Seu primus sit ήνυστρον ex Ventriculis, seu postremus, patet id saltem ex Veteribus Scriptoribus, numeratum fuisse inter deliciores Corporis partes. *Aristophanes* in *Equitibus* *Ad. I. Scen. 3.*

Ἐγὼ δὲ γ' ήνυστρον βοῶς, καὶ κοιλίαν υἱείαν κατάβροχθήσας.

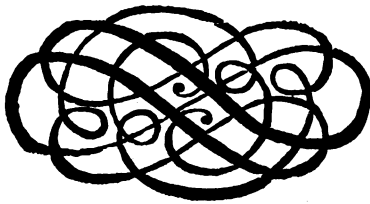
Ego verò cum enystrum Bouis, & Ventrem porcinum deglutiuerò.

Et *Ad. 4. Scen. I.*

Καὶ χόλινος, ήνυσσε τε καὶ γαστὴρ τόμον.

Et visceris, & enystri, & ventris tomaculum.

Fig. C. exhibet Ventriculos ruminantium apertos.

TAB. CCCXLIV — CCCXLVI.

Deut. Cap. XVIII. vers. 10. 11.

Non inueniatur in te, qui traducat filium suum, aut filiam suam per Ignem: nec diuinus, qui diuinando futura prædicit, nec Mathematicus, nec veneficus, nec maleficus,

Nec incantator, nec consulens Pythonem, nec Magus, nec à mortuis sciscitans.

Nec inueniatur in te, qui illustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria: nec sit maleficus,

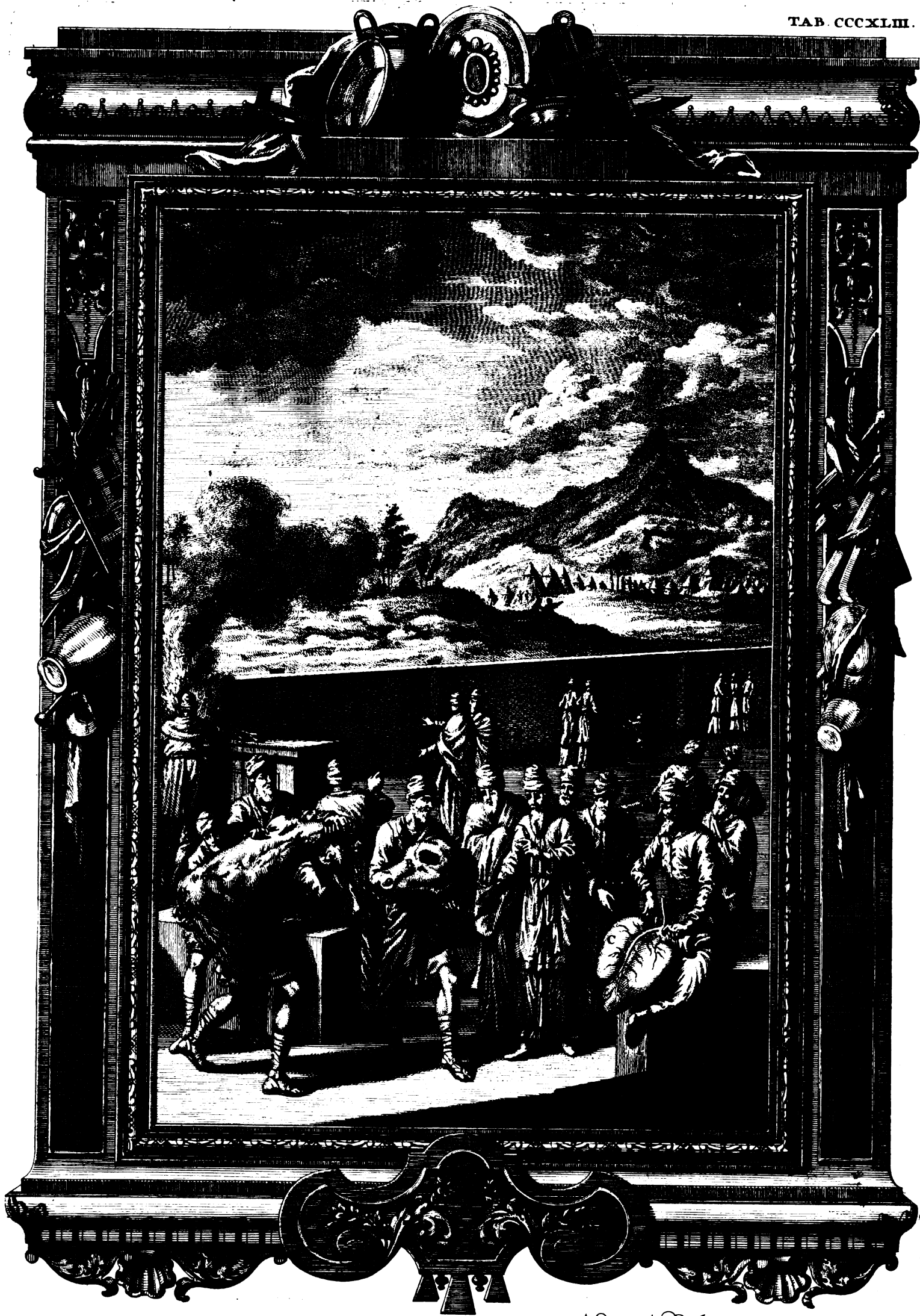
Nec incantator, neque qui pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem.

Bellam ecce Societatem, sub Satanæ ignis militantem! *Molochitas* aliis linguo, de reliquis pauca dicturus, qui ex peccaminoso res futuras præscienti desiderio, Satanâ ductore, in arca-na DEI inuolare sibi audaſter præſumunt. Quæ fraudis plena Ars jam olim in Orientalibus illis Regionibus frequens fuit, & est adhuc dum, ut paucos reperiās inter Perſas, Mogoliſtas, Indos, qui ante ſuſcipiant res agendas, quam *μάντην* ſiue Astrologum conſuluerint. Et utinam Zizania hæc exularent ex hortis & agris Chriſtianorum! Quid enim, dic ſodes, aliud ſunt in Calendariis, publicâ licet authoritate fancitis, obuia de Pace, Bello, Principum Mor-te, Rerumpublicarum Fatis Prognōſtica, Regulæ obſeruari ſolitæ circa Venæſectionem, Scarificationem, Unguium præciſionem, & hujus furfuris alia, aliud quàm Diuinationes, Auguria, toties in Sacro Codice, & ſub Anathematis poenâ prohibita? *Abominatur enim DOMINUS, quicumque iſta facit, & ob iſtas abomina-tiones excindit eos DOMINUS DEUS tuus ante te v. 12.* (*Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiusmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo*) Videamus hos magno oris riſtu vel promittentes, vel minantes, ſuadentes, diſſuadentes, eâ, quam Textus præſcribit, ſerie.

קוֹסֶם קֶסָמִים *Kosem Keſamim*, LXX. *μαντεῖαν*, Vulgata, qui ſciſcitatur *barioloſ*; propriè & juxta Textum Originalem *diuinans diuinationes*; Clericus, qui *diuinationibus utitur*: Latina noſtra, *diuinus*, qui *diuinando futura prædicit*; Vernacula, *ein Weiſſager*. Quibus terminis intelligere poſſumus vel peculiare quoddam Diuinationis genus, vel in genere Diuinatorem omnem, qui juxta regulas illicitas in Satanæ ſchola edoſtas futura prognōſticari prætendit.

עַיִן meonen haud dubiè deriuandum à עַיִן *ain*, *oculus*, vel עַיִן *un*, *videre*, & eminus quidem,

notatque dubio procul Astrologos ſiue Astromantas *ἀστρομαντίας*, qui ex Aſtrorum ſitu & Aſpectibus, conjunctionibus, oppoſitionibus res futuras contingentes prædicunt: malum Orienti inde ab antiquiſſimis temporibus endemium, & hodie tantum non neceſſarium, ut Perſarum e. g. Monarchæ facilius foret fortè Statuta Imperii ſubruere, quàm hujus farinæ homines, Regis & ſubditorum emunctores, Aulâ abdicare. Ab *Ægyptiis* doſoſæ Artis origo arceſſenda, ſi *Herodotum* audimus L. II. c. 82. Καὶ τὰς ἄλλας Ἀιγυπτίοισι ἐστὶν ἐξουρημένα μὲν τε καὶ ἡμέρη ἐκάστη θεῶν ὅτε ἐστὶ, καὶ τῇ ἑκάστῃ ἡμέρῃ γινόμενος, ὅτε ἔσται ἐγκυρήσῃ, καὶ ὅπως τελευτήσῃ, καὶ ὁκοῖός τις ἔσται. *Ex-cogitarunt & alia Ægyptii, quis menſis dieſue Deorum ſit, quid huic illiue hoc illiue die genito contingere debeat, quis qualisue ſit futurus, quis vitæ exitus.* Eſt ipſa hæc ſcientia, ſi quæ eſt, à qua tam ſeriò populum ſuum dehortatur DEUS per Prophetam Jer. X. 2. *Viam Gentium ne diſcatis, & à Cæli ſignis ne formidetis, nam Gentes ab illis formidant. (Juxta vias Gentium nolite diſcedere, & à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes.)* Hujus farinæ, furfuris potius, homines vernacula noſtra appellat *Tag-webler*, quia certos dies, imò horas & minuta pro his illiſue rebus agendis ſeligunt: aliis audiunt *præſtigiatores*: Latina noſtra habet, *Mathematici*. Sed diſtinguendi ſunt probè *Mathematici* à *Mathematicis*, ut *Auſonii Morelli* nomine *doſtos à doſtis in trutina Macerate* A. 1665. edita diſtinxit *Dan. Guil. Mollerus*, Eruditionis perraræ Prof. Altorffinus, quem aliquando audiui in Diſputatione publica Aduerſarium eludentem diſtinctione *inter me & te*. Sunt *Mathematici* proprio & genuino, qui in Scholis Veterum Græcorum obtinuit, ſenſu, & qui obtinet adhuc hodie, ii, qui ſeſe applicant Scientiis nobiliſſimis, certiſſimis, veriſſimis, quæ verſantur circa numeros, menſuras, Pondera, Arithmeticæ, Geometriæ, aliis, quæ his inædi-

DEUT. Cap. XVIII. v. 3.
Donaria pro Sacerdotibus.

V. Buch Moses Cap. XVIII. v. 3.
Das Recht der Priester.

I. G. Rintz sculps.

DEUT. Cap. XVIII. v. 10. 11.
ΑΣΤΕΡΑΝΤΑΙ.

V. Zuch Noſis Cap. XVIII. v. 10. 11.
Hern - Quaker.

G. D. Heüman sculp.

6

DEUT. Cap. XVIII. v. 10.
Augures.

V. Buch Mos. Cap. XVIII. v. 10.
Vogel - Wahrsager.

G.D. Heuman sculp.

DEUT. Cap. XVIII. v. 11.
Incantatores. Malefici.

V. Buch Moses Cap. XVIII. v. 11.
Zauberer, Beschwörer.

J. I. Wagner sculp.

inædificantur fulcris, Matheseos partibus, ad DEI Gloriam, & Societatis humanæ Usus mul-
 tiuarios: eæ Scientiæ, quæ *Platoni VII. de Rep.*
 insigniuntur iustissimo titulo προπαιδείας, τῆς καλῆς
 παιδείας οὐδὲ, præinformationis, viæ ad Erudi-
 tionem: quæ Xenocrati vocantur λαβαὶ τῆς φι-
 λοσοφίας, ansa Philosophiæ, *Proclo* κινήτικαί τῆς
 γνώσεως, καὶ ἐγερτικαὶ τῆς νοήσεως, καὶ καθαριστικαὶ τῆς
 διανοίας, καὶ ἐκφαντικαὶ τῶν κατ' ἐστίαν ἡμῶν ὑπαρχόντων
 εἰδῶν, λήθης τε καὶ ἀγνοίας ἀφαιρετικαὶ, καὶ ἀπολυτικαὶ
 τῶν ἐκ τῆς ἀλογίας δεσµῶν, quia nempe præ aliis
 scientiis viam sternunt ad solidam Eruditio-
 nem, animum excitant, Rationem purgant,
 præiudicia euerrunt, obscura explanant, intri-
 cata euoluunt, Obluionem & Ignorantiam
 fugant, ab errorum vinculis soluunt. Fuere
 equidem, in Romana speciatim Republica, qui
 hocce *Mathematicorum* titulo, assumpto per
 nefas, & furtim, gloriam sibi quæsiuere, sed
 odium generale reportantes *Astrologi*. Quo
 sensu, & optimo quidem jure, *Tacitus Hist. I.*
Mathematicos describit ut *genus hominum poten-*
tibus insidum, sperantibus fallax, quod in ciuitate
nostra semper vetabitur, & semper retinebitur.
 Et nota in *Corpore Juris Rubrica de Maleficis*
 & *Mathematicis*, ubi Constantii Imperatoris
 Lex ita sonat: *Nemo aruspiciem consulat, aut Ma-*
thematicum, nemo Ariolum, Augurum & Vatum
praua confessio conticescat. Chaldei, ac Magi,
 & *cæteri, quos maleficos ob facinorum magnitu-*
dinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid
moliantur. Sileat omnibus perpetuo diuinandi cu-
riositas. Etenim supplicio capitis ferietur, gladio
ultore prostratus, quicumque iussis nostris obse-
quium denegauerit. Imo verò fuere, iustissimo
 Senatus Romani Decreto, hi malarum & per-
 niciosarum artium focii exilii poenâ mulctati
 teste *Tacito Annal. I.* De his *Seneca* in ἀποκολο-
 κυνθώσσει *Claudiana.* *Patere Mathematicos ali-*
quando verum dicere, qui illum ex quo Princeps
factus est omnibus annis, omnibus mensibus affe-
runt. Ex *Gellio L. I. c. 9.* euidenter patet, quòd
 vulgus *Chaldeos* illos *Astrologos*, *Mathemati-*
cos dixerit, matti matti titulo digniores. *Ma-*
thematicos bene distinxit à *Mathematicis*, qui su-
 pra *Vulgus*, imò *Oratores*, sapuit *Cicero de Di-*
uinat. Num censēs, inquit, eos, qui diuinare di-
cuntur, posse respondere, Sol majorne quam Terra
fit? an tantus, quantus videatur? Lunaque suo
lumine, an Sole utatur? Sunt enim ex Mathema-
ticatorum, non Ariolorum. *Judicium Cicerone di-*
gnum, quo Latinissimo Scriptore præeunte po-
 tuisset utique Latina nostra adhibere titulum
 potius *Ariolorum*, quàm *Mathematicorum*. Con-
 dono autem facile lapsum hunc optimo viro
Leoni Jude, qui eo vixit seculo, quo *Mathe-*
maticæ disciplinæ languebant sub *Astrologo-*
rum Jugo. Sed condonare vix possum moder-
 nis misomathematicis, qui persuasissimi licet
 de nobilitate & latissimo Mathematicarum Sci-
 entiarum usu, hasce tamen virgulâ perstrin-
 gunt censoriâ, & atro irreligionis lapillo da-

mnant, videntes meliora, deteriora sequentes.
 Condonabit beneuolus Lector hancce digres-
 sionem, neque tamen expectabit fortio-
 rem Apologiam; optima vina non opus habent su-
 spensâ ederâ. Sed neque refutatione dignos
 existimo Pseudomathematicos illos ἀσεβομέντας,
 irrisione digniores, quorum scientia, si quæ est,
 nullo vel stramineo nixa fulcro, dudum Ma-
 thematicarum disciplinarum foro est expulsa.
 Pergo in Virorum à DEO maledictorum Ca-
 talogo.

משנה menachsch, *Augur*, δῖωνος, der auf Vö-
 gel-Geschrey achbet, est qui vel ex cantu vel
 volatu Auium futura prædicere temerè audet,
 vel in rebus obuiis consilia impertire. Hoc
 sensu sumuntur Augures, δῖωνίζοντες Græcis at-
 que Romanis, summo apud has Nationes ho-
 nore habiti. Sed videtur Hebrææ vocis ori-
 ginatio digitum intendere potius ad ὀφιομαντίαν,
 diuinationem siue augurium ex Serpentum oc-
 cursu vel flexu. משנה nachsch enim notat Ser-
 pentem. Ita *Calchas* apud *Homerum Iliad. L. II.*
Trojani Belli octennem durationem prædixisse
fertur ex obuiio serpente, qui octo passeris una
cum Matre deglutiuit. Ominis res plena erat
 Romanis, serpentem videre in Tecto, vel de-
 ciduum ex eo. *Terentius in Phormione.*

monstra euenerunt mihi:
 Introiit in ædes ater alienus Canis:
 Anguis per impluium decidit de tegulis.
 Transuersus item Serpentis per viam situs.

Horat. L. III. Od. 27.

Rumpat & Serpens iter institutum,
 Si per obliquam similis sagittæ
 Terruit mannos.

Plura de hac re vide in *Bocharti Hieroz. P. I.*
L. I. c. 3. Et forsitan ab ipsa hac ὀφιομαντία ori-
 ginem traxit ὀρνιθομαντία, ὀρνιθοσκοπική, δῖωνισμός,
 exercita quoque Arabibus, Judææ contermi-
 nis. Ita *Cicero L. I. de Diuinat. Arabes Auium*
significationibus plurimum obtemperant, & quod
pastu pecudum maximè utuntur, campos & mon-
tes Hyeme & Æstate peragrantes, propterea fa-
cilius cantus Auium & volatus notauerunt. Et
Philostratus L. I. c. 14. de Apollonio in peregrina-
 tione per Arabiam Linguas Brutorum edo-
 cto, familiare narrat esse Arabibus, ex Aui-
 bus veluti viuis oraculis, futura prædicere,
 τὸ ὀρνιθιον ἀκρίεν μαντευομένων (Ἀραβίων) ὅποσα διέχεσ-
 μοι. Simile testimonium legas in *Porphyrio de*
Abstin. Anim. L. III.

משנה mekascheb deriuatur à משנה kascbaph,
 reuelare, aperire, notat proin eum, qui quid-
 piam occulti reuelat, vel prædicit. LXX. hu-
 jus farinæ præstigiatores vocant φαρμακῆς; præ-
 stigias φάρμακα. Latina nostra *maleficos*, ver-
 nacula *Zauberer*, quia illi ad occultandas frau-
 des

des magicis utebantur gestibus, verbis, ceremoniis, in societatis humanæ damnum.

חִבֵּר חִבֵּר *chober chaber* vi vocis est *jungens junctionem, congregans congregationem*. LXX. habent ἐπαίδων ἐπαίδων, Vulgata & Latina nostra, *Incantator*, vernacula *Beschweerer*. Hujus commatis Homines Animalia Bruta, Serpentes in specie in certum quendam locum congregare norunt per artes illicitas, & incantamento sistere. Huc pertinet Ps. LVIII. 6. ubi mentio fit vocis incantantium, incantatoris artibus Magicis præstantis. (vocis incantantium & venefici incantantis sapienter) R. Kimchi in *Lib. Radicum* & ex eo *Michlal Jopbi* Artem hanc faciunt duplicem, magnam & parvam; illâ majora Bruta, hac minora, Serpentes, Scorpiones, congregari volunt. Ad priorem pertinet, quod legimus de electione Regis Afro- rum in *Gingira* apud P. Tellez. L. IV. c. 7. *Vem decendo com grandes gritos sobre o lugar a onde esta o eleyto, dam logo com elle, & o acham rodeado de Lecens, Tigres, Cobras & Onc' as, que toda esta guarda, e todos esses Cortesãos ali fazem ajuntar com seus diabolicos feytic' os.* Si non & hîc fraus quædam subest.

שׂוֹאֵל שׂוֹאֵל *Sboel ob*, interrogans *Pythonem*, consulens *Pythonem*, *Wabrsager* vernaculæ nostræ. Vult *Clericus*, notare שׂוֹאֵל Genium malum, qui certis Artibus prouocetur & incantetur, ut à mortuis sciscitando futura reuelet. Ita Maga illa Endorea vocatur שׂוֹאֵל בַּעַלְתּוֹב *baaltb ob*, domina ob, habens ob. Huc pertinet Jes. XXIX. 4. *Humilis eris, loquerisque de terra, & de pulvere dejecta edes sermonem tuum, erit enim vox tua velut Pythonis שׂוֹאֵל de terra (loquentis) & de pulvere eloquium tuum garriet. (Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit quasi pythons de terra vox tua, & de humo eloquium mussitabit)* Unde patet,

prouocatos arte Magica Genios locutos aliquando fuisse ex terra, quæ νεκυομαντεία est. Constat id quoque ex Jes. VIII. 19. *Sciscitami- ni à Pythonicis שׂוֹאֵל & diuinis, qui mussitant & dissertant. (Querite à Pythonibus, & à diuinis, qui strident in incantationibus suis.)* Ubi LXX. pro שׂוֹאֵל habent ἐγγασμίδης.

יִדְדֵּוֹנִי *Jiddeoni* Versioni nostræ est *Magus, Zeichendeuter*, aliis *præscius, sciolus* à ידן *scire*, qui proin futura præscire, atque etiam prædicere sibi audacter præsumit.

דּוֹרֶשׁ אֶל הַמֵּתִים *dorech el hammethim*, à mortuis sciscitans, *der die Todten fraget*, non tam is est, qui ad nutum suum habet genium, & hoc internuntio à mortuis futura sciscitatur, quam is, qui mortuos ipse alloquitur, ab iis arcana sciscitaturus. Utriusque sceleris rea erat illa Endorea.

Auguratum apud Romanos constat fuisse summi Pontificatus partem. Hinc in Nummis præsertim Familiarum *Lituus*, siue auguralis baculus, aded frequens. In Exempla sint

Fig. A. Tab. 345. *Æmilie* Familiæ Numus, in cujus prona Caput *Julii Cesaris* laureatum & velatum cum *Lituo* ante caput. CAESAR P. M. DIC. TER. in auersa Caput *Lepidi* nudum.

Fig. B. 345. Alius ejusdem Familiæ, in cujus una Caput *Lepidi* nudum, in auersa M. LE- PIDUS PONT. MAX. III. VIR. R. P. C. cum signis Pontificalibus, *Lituo*, præfericulo, *Sim- pulo* & *Cultro*.

Fig. C. 345. ex *Minucia*, ubi in prona ca- put Romæ galeatum. ROMA. in auersa C. AUG. columna striata, supra quam *Incuncula* inter duas figuras stantes, quarum dexterior pileum Libertatis, altera *Lituus* tenet, hinc & inde spica.

TAB. CCCXLVII.

Deut. Cap. XXII. vers. 8.

Quum extruis Domum nouam, fa-
cias Loricam Tecto tuo, ne po-
nas Sanguinem in domum tuam,
quum quispiam caderet ex ea.

Cum ædificaueris domum nouam,
facies murum tecti per circuitum:
ne effundatur sanguis in domo
tua, & sis reus, labente alio, & in
præceps ruente.

Atendi heic meretur, in Architec-
turæ ciuilibis fauorem, Judæorum Te-
cta, ut sunt adhuc Orientalium Po-
pulorum benè multorum, haud fuisse
in acumen fastigiata, sed plana,
ut super iis deambulare potuerint, opus pro-

inde fuerit, circum hæc Tecta circa Loricam
extruere muratam, vel saltem ambitu clathra-
to ex Ligno Ferroue munire. Hujusmodi *Pe-
ribolum* Textus vocat מַאֲכֵה *maakeh*, LXX.
σφαῖρα, *coronidem*, Vulgata *murum Tecti*, Latī-
na nostra *Loricam Tecti*, vernacula *eine Lähne*
um

DEUT. Cap. XXII. v. 8.
Tecta Lorica plana defensa.

V. Buch Mos. Cap. XXII. v. 8.
Dächer mit Sehnen verwahrt.

I. G. Rinz sculp.

um *das Dach*. Ita intelligi facile potest locus Jos. II. 6. ubi Rahab *exploratores duxisse fertur sursum super Tectum, abscondisseque sub cauliculis Lini, qui structi erant ei sub tecto.* (Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suæ, operuitque eos stipula lini, quæ ibi erat.) 2. Sam. XI. 2. ubi David *deambulasse dicitur super tectum domus Regiæ, & vidisse de tecto lavantem se mulierem.* Matth. X. 27. ὁ εἰς τὸ ἔς ἀνέτε, κρυῖται ἐπὶ τῶν δωματίων. Tecta hujusmodi plana, δώματα, Solaria, cœnacula nuncupata præualuere nostris. Transigebant ibi non solum horas deambulando, sed Noctes integras dormiendo: *Conscendebant super tecta afflicti, ut Ecclesia Jes. XXII. 1.* Ita Jerem. XLVIII. 38. *In omnibus tectis Moab, & plateis ejus omnibus plantus, quoniam confregi Moab tanquam vas, cui nulla est gratia, dicit DOMINUS.* (Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus omnibus plantus: quoniam contriui Moab sicut vas inutile, ait DOMINUS.) Habebat quis, quod conuerfetur cum alio, conuenticuli locus erat Tectum. Samuel *vocauit Saulem super Tectum.* (Et locutus est Samuel cum Saule in solario.) 1. Sam. IX. 25. Qui hujusmodi tectis insistebant, amœno gau-

debant prospectu. Ita *Claudianus de Stiliconis ingressu L. II. Plebe vias & tecta fuisse repleta; & Virgilius Æn. XII.*

Inualidosque senes turre & tecta domorum

Obsedisse.

Jer. XIX. 13. de Judæis εἰδωλόλατραις. *Erunt ædes Jerusalem, & ædes Regum Juda perinde atque locus Topheth, immunda scilicet, cum omnibus domibus, in quarum tectis suffitum incenderunt uniuerse militiæ cœlorum, libando libamina Diis aliis.* Cujusmodi de Paganis nil legimus. Videntur & tecta fuisse Cathedræ, è quibus conciones habuerint ad populum. Huc referunt locum Matth. X. 27. supra allegatum. Et lucem fœneratur hæc explicatio Matth. IV. 5. ubi Satanas stitisse CHRISTUM dicitur ἐπὶ τὸ πτερυγιον τῆ ἱερῆς. Variis item Locutionibus Sacri Codicis metaphoricis, ut cum Jesai. XXXVII. 27. *impii comparantur fœno tectorum, quod antequam enascatur, plerumque exareat.* Ita Syrus interpretes *noctambulones* vocat *filios tecti*, quia noctu è lecto surgentes tecta conscendunt.

TAB. CCCXLVIII.

Deut. Cap. XXII. vers. 9.

Ne conseras Vineam tuam diuersis generibus, ne forte (a) sanctifices uniuerfum semen, quod conseris, atque vineæ prouentum.

(a) al. prophanes.

Non seres vineam tuam altero semine; ne & sementis quam seuisi, & quæ nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur.

DE hac re imprimis se exercuere Doctores Talmudici. En Glossas! quas reperias in *Maimonide Hilch Cilajim, Jom tobb Hilch Cilajim, Jacobi Kaphelii Omek balacha.* Quodsi in vinea quadam distantia unius Vitæ ab altera (Fig. A.) fuerit 4. cubitorum, possessor autem circa mediam e. g. Vitem coluerit Brassicam aliudue olus, abominationi fuere vites intra Circulum, cujus Semidiameter fuit 16. cubitorum: intelligunt proin per *uniuerfum semen*, siue totam plenitudinem, quæ fuerit *sanctificata* i. e. profanata, non solum ipsa in loco prohibito confita olera, sed circumpositas vites in Circulo, cujus diameter a. b. est 32. cubitorum. Sed mundæ fuerunt c. c. c. vites extra hunc circulum. Præualet hæc, cui omnes subscribunt ex recutita Gente, explicatio illi *Ofiandri*, qui vult, haud fuisse DEO gratas hujusmodi vinearum primitias siue Decimas: prætendunt quippe Judæi, haud potuisse DEO in

sacrificium offerri quidquam ex hujus generis vineis, imò aded fuisse subjectas maledictioni Vites, ut harum Lignum ne quidem ad usum foci adhiberi potuerit. Poterant adhuc illi diuersi generis Plantis, de quibus Leuit. XXIX. 19. nutrire saltem jumenta seu pecora, licet earum esus fuerit Hominibus prohibitus, sed de vineis, de quibus nunc, ne in Brutorum quidem alimoniam poterat transire quidquam. Quodsi fortè lubuit Judæis, vineas diuersis conserere Plantis, seligere poterant (Fig. B.) ubi voluerint cunque in Vinea Aream quadratam, in ea semina condere olerum, sed circumcirca intra distantiam 4. cubitorum non licebat vitem ullam ponere: vel & licuit Hortum quendam siue Agrum vitibus cingere, sed intervallo præmemorato. Legatur *Theod. Dassouius de modis seminandi diuersa semina Hebræorum.*

Th. XII. De usu abusue Physico

aliâs: mysticum aliis linquo.

Ppp pp

TAB.

TAB. CCCXLIX.

Deut. Cap. XXII. vers. 10.

Non arabis cum Boue & Asino simul. Non arabis in Boue simul & asino.

Adhibitos quoque fuisse Aratro *Asinos* constat velex Textu: & *Jes. XXX. 24. Tauri quoque & pulli (Asini), qui terram colunt, farraginem sapidissimam comedent. (Et tauri tui, & pulli asinorum, qui operantur terram, commistum migma comedent.)* Et *XXXII. 20. O vos felices, qui ad omnes Aquas seretis, immittentes pedem Bouis & Asini.* Idem testatur *Josephus contra Apion. L. II. Varro item de Re Rust. L. II. c. 6. VIII. c. I. Campaniam, Beticam & Lybiam* in Exempla allegans, ubi nempe locorum Terra est friabilis, sequax, subactu facilis. Quin imò dari possunt Agri, adeo molles & friabiles texturæ, ubi Boues arationi sunt inidonei, nimio suo pondere desidentes. *Plin. L. XVII. c. 5. In Byzacio Africa* (à quo Blattæ illæ Byzantinæ dictæ, aliàs Ungues odorati, de quibus ad *Exod. XXX. 34.* nomen habent, non à Byzantio) *illum centena & quinquagena fruge fertilem campum nullis, cum siccus est, arabilem Tauris, post imbres, vili asello, & à parte altera jugi anu vomerem trabente, vidimus scindi.* In nostris contra Terris Helueticis compactioribus, lutosis, vel glareosis, Bobus opus est, & Equis, & viris, non Asinis & Anubus.

De Legis hujus causa & Scopo non est omnibus sententia eadem. Sunt, qui homogeneitatem observandam volunt, & Legem ad omnia heterogenea Animalia extendunt, ut *Jonathan in Paraphrasi, Joseph. Ant. L. IV. c. 8. R. Selomo.* Alii Societatem Bouis & Asini abominationi esse volunt, quòd ille mundus sit, hic immundus. Ita *R. Bambam Tract. de heterogeneis c. 9. sect. 7.* Addit *R. Isaac in Columnis Exilii Præcept. 168. ἐξηγήσας* loco, euitandam piis esse communionem cum impiis, quòd & tendere volunt alii monitum illud Paulinum *2. Cor. VI. 14. Μὴ γίνεσθε ἐκτροχυγῶντες τοῖς ἀπίστοις.* Ubi observandum, in ipso nostro Textu *LXX.* vocem *כלאם cilajim* reddidisse etiam per *ἐκτροχύγα.* Hac proin symbolica Lege dicunt prohibitam esse communionem Judæorum cum Gentibus in Veteri Testamento, in Nouo piorum cum impiis. Placet hæc sententia *Bocharto Hieroz. P. I. L. II. c. 13. Clerico, pluribus Theologis.*

Quòd si fides est *Baal Hatturim*, latet heic subtilis quædam Logica Asinina. Nam ecce syllogizantem Asinum! Videt is Bouem diu ruminantem, credit semper de nouo mandu-

cantem, ingemiscit, sortem suam deplorat, duri laboris socius, sed pauci cibi particeps. Physicæ magis, & per consequens & nostræ considerationis est, quòd Abenezra vult, non *συζυγα* esse debere inæqualis roboris Animantia, Bouem & Asinum. Pertinent huc *Euclionis* illa in *Aulularia Plauti Act. 2. Scen. 2.*

Venit hoc mihi in mentem Megadore, te
esse hominem diuitem,
Factiosum, me item esse hominum paupe-
rum pauperrimum,
Nunc si filiam locassim meam tibi, in men-
tem venit
Te Bouem esse, & me esse Asellum, ubi te-
cum conjunctus siem,
Ubi onus nequeam ferre pariter, jaceam
ego Asinus in luto:
Tu me Bos magis haud respicias, gnatus
quasi nunquam siem,
Et te utar iniquiore, & meus me ordo ir-
rideat.
Neutrubi habeam stabile stabulum, si quid
diuortii fuat:
Asini me mordicitus scindant, Boues in-
cursent cornibus.
Hoc magnum est periculum, me ab Asinis
ad Boues transcendere.

Quæ item extant in *Anthol. L. I. c. 33. de Asino & Equo*:

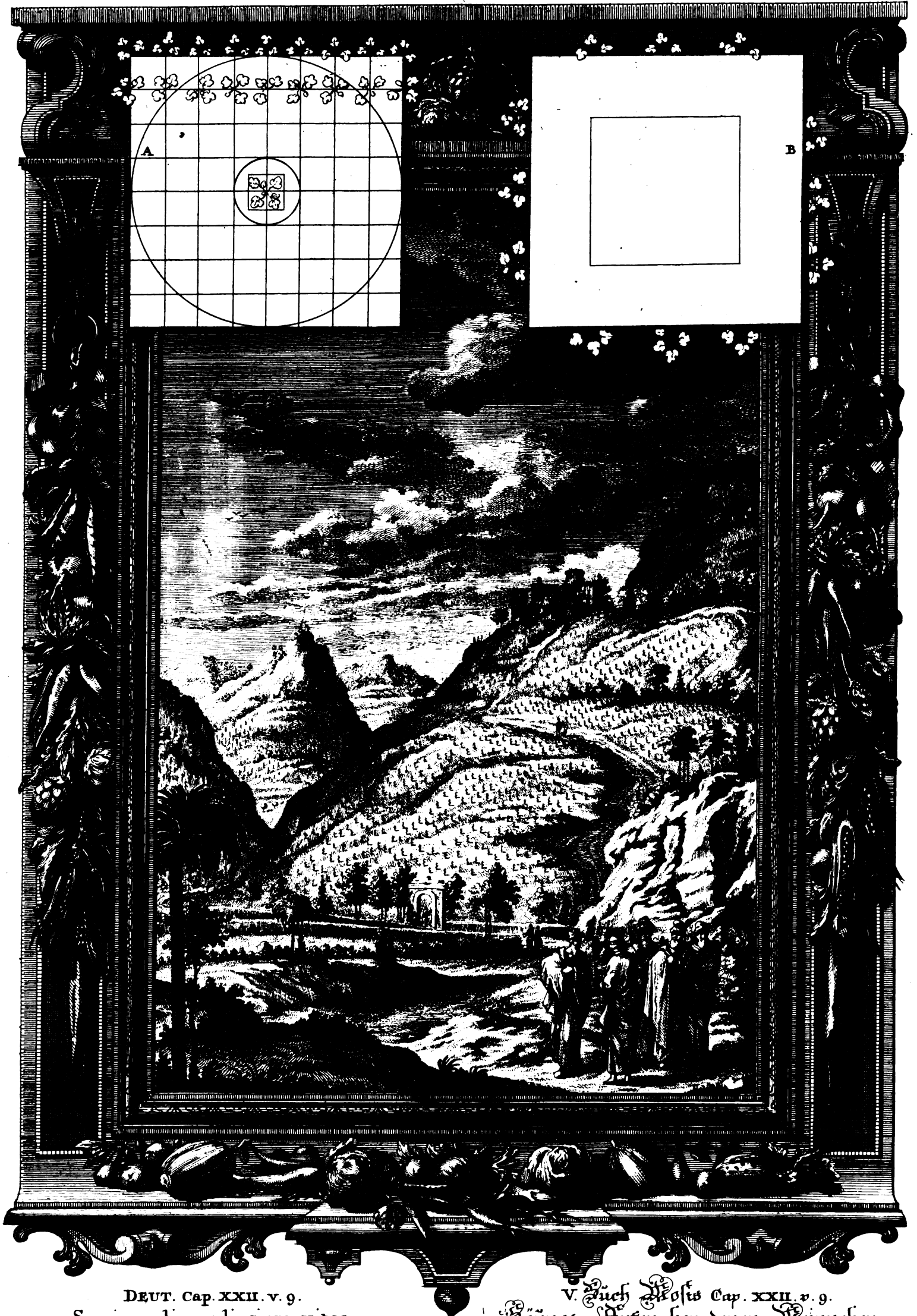
Τίτε τὸν ὀγκιστὴν βραδύπεν ὄνον ἀμμιγ' ἐν ἵπποις
Γυρὸν ἀλωεινῶις ἐξελάατε δρόμον;

Cur ubi flauentes diues terit area culmos,
Jungitur alipedi tardus Asellus Equo?

Et quæ *Paulinus* ad *Ausonium*:

Discussisse jugum quereris me, quo tibi
doctis
Junctus eram studiis. Hoc ne gestasse qui-
dem me
Afferro, namque pares subeunt juga. Ne-
mo valentes
Copulat infirmis, neque sunt concordia
fræna,
Si sit compulsis mensura jugalibus impar.
Si Vitulum Tauro, vel Equum committis
Onagro.

Postu-

DEUT. Cap. XXII. v. 9.
Seminandi modi circa vites.

V. Buch Mosus Cap. XXII. v. 9.
Pflanzungs - Arten bey denen Weinreben.

I. G. Pintz sculp.

DEUT. Cap. XXII. v. 10.
Ομοζυγία injuncta.

v. Buch Moses Cap. XXII. v. 10.
Äckern unter gleichem Joch.

I. G. Pintz sculp.

Postulant id & Leges Motus, ut eidem oneri seu ponderi submittantur Animalia ejusdem roboris; Hinc subjugat *Homerus Odyss.* σ. Bo-
ues ἰσοφóρες, id est, ex mente Scholiastæ, ἰσως
φέροντας καὶ ἔλκοντας. Et *Palladius* L. IV. *Illud*
ante uniuerſa curandum est, ut viribus ad tra-

bendum (Boues) *comparentur æquales, ne va-*
lentioris robur alteri procuret exitium.

Quàm malè inæquales veniunt ad aratra
iuuenci?

Quid.

TAB. CCCL. CCCLI.

Deut. Cap. XXII. vers. 13 - 21.

<p>13. Si quispiam uxorem duxerit, ac-
cesseritque ad eam, & odisse eam
cœperit,</p> <p>14. Obtruseritque ei technas verbo-
rum, diuulgans de ea famam ma-
lam, ut si dicat, duxi hanc mu-
liorem, & quum essem ad eam
ingressus, non inueni in ea signa
Virginitatis.</p> <p>15. Tollent pater puellæ & mater ejus,
& proferent signa Virginitatis
puellæ ad seniores Ciuitatis, qui
sunt in Porta.</p> <p>16. Dicetque Pater Puellæ ad Senio-
res: Hanc filiam meam dederam
viro uxorem, cœpitque eam
odisse.</p> <p>17. Et en, obtrudit ei commenta Ver-
borum, & dicit, non inueni in
filia tua Virginitates, hæc verò
sunt signa Virginitatis filiæ meæ,
& expandent Vestimentum co-
ram Senioribus ciuitatis.</p> <p>18. Tollentque Seniores Ciuitatis il-
lius virum illum, & castigabunt
eum.</p> <p>19. Damnabuntque eum centum (Si-
clis) Argenti, quos dabunt Patri
puellæ, eò quod sparsit famam
malam de virgine Israelitica, ha-
bebitque is eam in Uxorem, nec
poterit eam dimittere cunctis die-
bus suis.</p> <p>20. Quodsi verum est Verbum illud,
& signa Virginitatis in puella non
fuerint inuenta:</p> | <p>13. Si duxerit vir uxorem, & postea
odio habuerit eam:</p> <p>14. Quæsieritque occasiones quibus
dimittat eam, objiciens ei nomen
pessimum, & dixerit: Uxorem
hanc accepi, & ingressus ad eam,
non inueni Virginem:</p> <p>15. Tollent eam pater & mater ejus,
& ferent secum signa virginitatis
ejus ad seniores urbis, qui in Por-
ta sunt.</p> <p>16. Et dicet Pater: Filiam meam de-
di huic uxorem: quam quia odit,</p> <p>17. Imponit ei nomen pessimum, ut
dicat: Non inueni filiam tuam
Virginem: & ecce hæc sunt signa
Virginitatis filiæ meæ: expan-
dent vestimentum coram senio-
ribus ciuitatis.</p> <p>18. Apprehendentque senes urbis il-
lius virum, & verberabunt illum.</p> <p>19. Condemnantes insuper centum
siclis argenti, quos dabit patri
puellæ, quoniam diffamauit no-
men pessimum super virginem
Israel: habebitque eam uxorem,
& non poterit dimittere eam
omnibus diebus vitæ suæ.</p> <p>20. Quod si verum est quod objicit,
& non est in puella inuenta vir-
ginitas:</p> |
|--|--|

Ppppp 2

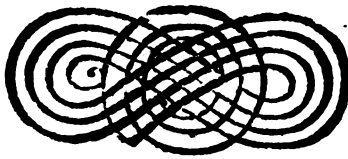
21. Du-

21. Ducent puellam ad ostium domus Patris sui, obruentque eam ciues illius ciuitatis lapidibus, ut moriatur, quia facit nephas in Israel, scortando in domo patris sui, & exures malum è medio tui.

21. Ejicient eam extra fores domus patris sui, & lapidibus obruent viri ciuitatis illius, & morietur: quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui: & auferes malum de medio tui.

Sunt heic res ad Judæorum Jus tum Matrimoniale, tum Criminale, pertinentes, quas Juris utriusque, siue etiam Canonici & Ciuilis consultis lubens linquo. Præstolabitur abs me Lector explanationem *signorum Virginitatis*, vel *Virginitatum*, *בְּתוּלִים* *bethulim*, quæ Judæi tum Hispani tum Lusitani vocant *escossedades*, signa Dolorum, excipienda olim & asseruanda in Linteo albo puro: Originalis Textus habet *כְּחֹרֶט*, Græci *ιμάτιον*, hinc & Vulgata, atque Tigurinae ambæ *Vestimentum*, *die Kleider*, LXX. *ἐκμαγεῖον*. *Isidorus Philosophus* citante *Photio*, *Φυλακεία οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐκάλεον τὰ ἐκμαγεῖα τῶν γυναικείων μολυσμῶν*. Judæi Hispani *la Sauana*, virgini in prima copula supponi solitum. Judæos Interpretes si consulamus de tenore hujus Legis, videbimus spectasse solas unius diei atque duodecim annorum virgines ad usque Annos duodecim cum dimidio; non, quæ adultioris fuere ætatis; non dolosis persuasionibus circumuentas, non vi suppressas, non alienigenas: non eas, quibus 50. siclorum dos haud fuit extradita; non quæ ante sponsalia, siue matrimonialia Pacta fuere defloratæ. Ejus proin fuit seuera hæc primo intuitu Lex conditionis, ut arctis limitibus clausa euitari potuerit facile. Quæ seu Traditiones seu Exegesés viam pandunt Anatomico ad Ætiologiam. Facile quippe concipere licet, & dolores parere primum cum Virgine adeo teneræ Ætatis, qua in Oriente Matrimonia fuere, & sunt adhuc, familiaria, concubitum, & prolicere Sanguinem ex dilatatis vaginæ osculis. Audiamus testimonium de Muhamedanis Afris *Job. Leonis Descript. Afric.* L. III. *Apparatur conuiuium, & fœmina quedam pro foribus expectat, donec deuirginata sponsa hic linteolum sanguine tinctum illi porrigat, quod manu gestans hospitibus osten-*

dit, alta voce clamans, virginem hætenus incorruptam fuisse. Hanc cum altis quibusdam fœminis primo sponsi, deinde sponsæ quoque Parentes excipiunt splendide. Quod si fortasse non Virginem fuisse reperiatur, mox maximo omnium dedecore nuptiisque infectis ad Parentes relegatur. Concilianda sanè haud difficulter hæc Judæis præscripta Lex cum Naturæ Legibus, si solas tangat 12. annorum sponsas, sed difficulter admodum, si omnes alias, cuiuscunque fuerint Ætatis, vel Temperamenti. Ad Fabulas relegari *Hymen* notum, & Virginitatis signa indubia haud dari. Videantur pluribus *Franc. Valles. Sac. Philos.* c. 25. *Marc. Donatus de Medicæ Hist. mirabili* L. IV. c. 15. *Alberic. Gentilis de Nupt.* L. VII. c. 9. *Joubertus de errorib. vulgi* L. V. c. 4. *Paul. Zacchias Quæst. Med. Legal.* L. III. Tit. 2. *quæst.* 1. *Seuerinus Pineus de Virginit.* notis L. I. *Job. Beuerouicius Epistol. Quæst. Spencer. Uxor. Hebr.* L. III. c. 1. p. 227. *de Mey Physiolog. sac.* p. 216. alii. Qui omnes omnino sine discrimine Virgines huic submittit Legi, juniores, adultas, macilentas, obesas, biliosas, sanguineas, pituitosas, sanas, ægras, cacochymicas, is necesse habet, vel propriam illam statuere Judaicæ Nationi, vel difficultatibus se implicare tantum non insolubilibus. Neque forsan erit extra rhombum, statuere, si limitata illa Judæorum minus arrideat Problematis ardui solutio, primum Legislatoris scopum fuisse vitæ castæ persuasorium, dissolutæ dehortatorium. Dum autem de Iconibus rem hanc illustraturis meditor, consultum duco Historicum potius agere, quam Anatomicum, consultum, ut heic, ita & alibi, ob scœnis omnibus cogitationibus, ad quas lasciuia caro aliàs prona est, præscindere viam.

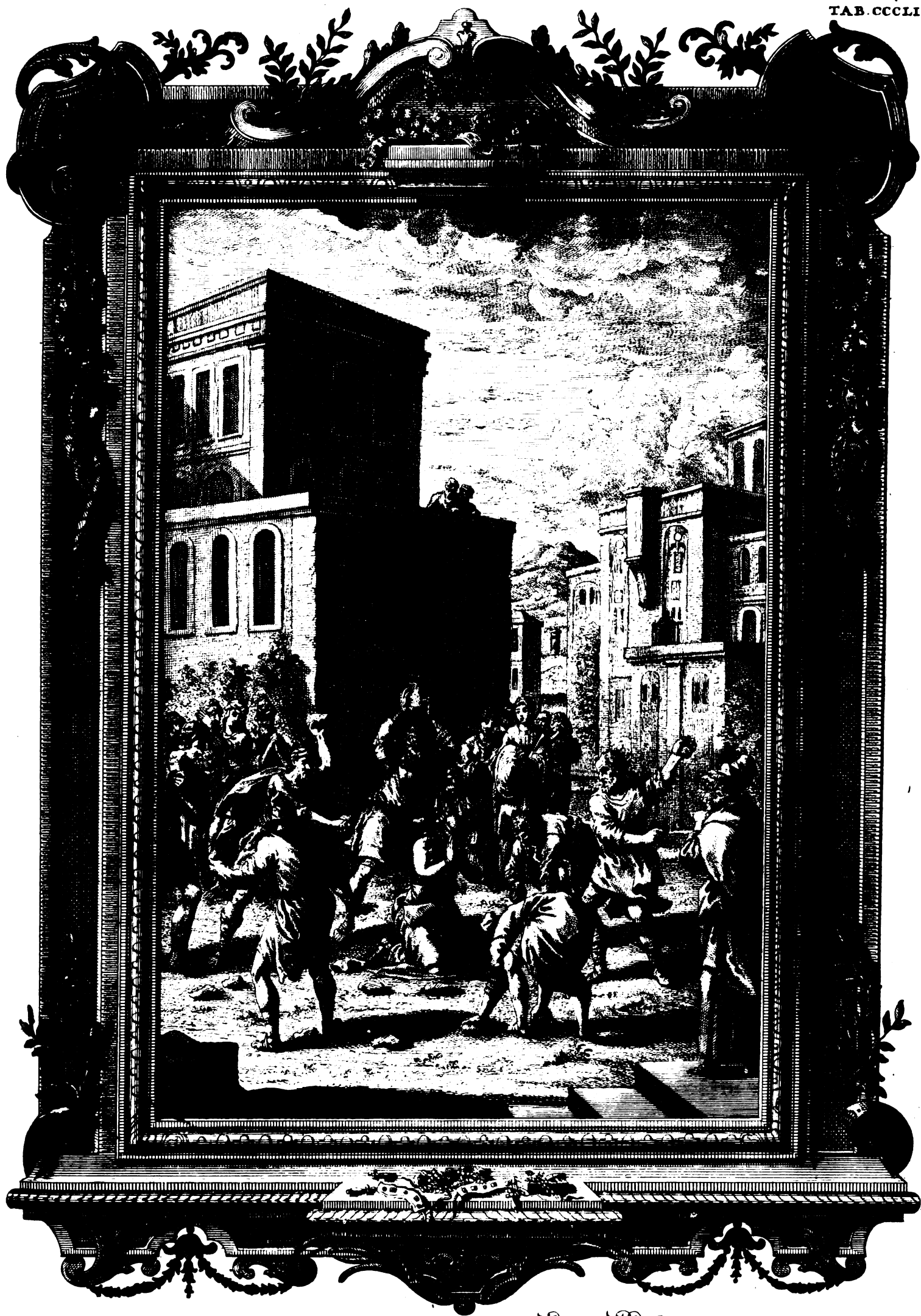

DEUT. Cap. XXII. v. 13 - 21.
Virginitas defensa.

V. Buch Mos. Cap. XXII. v. 13 - 21.
Vertheidigte Jungfräulichkeit.

H. Sperling sculp.

DEUT. Cap. XXII. v. 20. 21.
Poena Vitæ dissolutæ.

V. Buch Moses Cap. XXII. v. 20. 21.
Bestrafte Leichtfertigkeiten.

M. Tyroff sculp.

TAB. CCCLII.

Deut. Cap. XXVIII. vers. 21. 22.

21. Adhærescere faciet tibi DOMINUS Pestem, donec consumat te de superficie Terræ, in quam tu venis, ut eam possideas.
22. Percutiet te DOMINUS Tumore, Ardore, Inflammatione, Æstu consumente, Siccitate, Rubigine^(a), Aurigine^(b), & insequentur te, donec pereas.

(a) Pestis est frugum, quam alii Uredinem, alii Carbunculum nominant.

(b) Alii legunt Pallore, alii Æruginē.

21. Adjungat tibi DOMINUS pestilentiam, donec consumat te de Terra, ad quam ingrederis possidendam.
22. Percutiat te DOMINUS egestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aëre corrupto ac rubigine, & persequatur, donec pereas.

DEUM Moses ut heic, ita & alibi, proponit omnis in Natura Motus, omnis in Humano Corpore, Authorem unicum, ne fortè Israelitis nascatur suspicio, ab hæresi haud aliena, induci morbos vel casu vel fatali necessitate: *Adhærescere faciet tibi DOMINUS Pestem*, morbum, qui præ aliis omnibus subitaneo insultu, crudeli raptu, copiosâ strage, & prompta diffusionē Humanæ est Societati infaustus, *θεῖον τι* ex sententia ipsorum Gentilium secum ferens, impenetrabile hætenus DEI flagrum, aded in suis minimis particellis, seu animatis, seu inanimatis, subtile, ut omnem hætenus effugerit Lynceorum Medicorum aciem. Et non sine *ἐμφάσει* Moses inquit, *adhærescere* hunc Morbum; *Experientiâ* sane teste nouimus, adhærescere corpuscula pestifera ita Lanæ, Lino, pelliciis, cannabi, plumis, ut hujusmodi corporum vehiculo facilè perniciosissimus hic Morbus transferatur ex uno loco in alium.

Exprimunt Morbi omnes v. 22. nominati Ardorem exquisitum, vel Æstum comitem.

ⲛⲓⲛⲓⲛⲓ Schachepbeth in utraque Versione nostra est *Tumor, Geschwulst*. Sed non sunt Judæi Doctores concordēs circa Speciem. R. *Selomo & David de Pomis* volunt intumescētiā totius Corporis, speciatim Tumores pu-

gni vel pomi magnitudine surgentes, per quos commodè intelligimus *Antbraces* ardentes, siue *Bubones* pestilētiales. In oppositam plagam se vertit R. *Jonas* teste *Kimchio* in *Lexico*, intelligens marcescentem seu tabem totius corporis, unde & *Bochart Hieroz.* P. II. L. II. c. 18. vertit *Phthisin*, LXX. *ἀπορίαν*, i. e. *ἀτρεσίαν*, ut legit *Bochartus*, *Hieronymus Egestatem*.

ⲛⲓⲛⲓⲛⲓ nobis *Ardor, Fieber*.

ⲛⲓⲛⲓⲛⲓ dalleketh, inflammatio, *Hitz*.

ⲛⲓⲛⲓⲛⲓ Charchyr, æstus consumens, *Brand*, *ἔσθισμος*, *Ardor*.

ⲛⲓⲛⲓⲛⲓ Chereb, siccitas, *ardor, Brunst*, *φόνος*.

ⲛⲓⲛⲓⲛⲓ Schiddaphon, *Rubigo, Dürre*, *ἀνεμοφθορία*, *Aer corruptus*.

Quæ nomina omnia manifestè satis indicant vel totidem Febrium acutarum species, gradusue ad peracutas surgentes, vel variantia ejusdem Morbi Symptomata, ut sanè obuia sunt vel in Peste, vel etiam Febribus Petechialibus, quæ pro fomite agnoscunt insignem acrimoniam, sæpe viscositati junctam, corrodingo urentes dolores causantem, vel & talem seu coagulationem, seu condensationem, quæ circulum sanguinis per extrema impedit.

ⲛⲓⲛⲓⲛⲓ jerakon, nobis *Aurigo, Bleiche*, LXX.

ⲛⲓⲛⲓⲛⲓ Vulgatæ *Rubigo*, denotare potest *læterum*.

Deut. Cap. XXVIII. vers. 23.

Erunt tibi Cœli super caput tuum ærei, & Tellus, quæ sub te est, ferrea.

Sit cœlum, quod supra te est, æneum: & terra, quam calcas, ferrea.

ITa & Levit. XXVI. 19. *Faciam Cœlum vestrum veluti Ferreum, & Terram vestram veluti Æs. (Dabo vobis cœlum desuper sicut ferrum, & terram æneam.)* Non Naturæ Idolum vix obscuro nomine notum, sed EGO, Creator æternus & omnipotens, Conseruator omnium rerum omnisapiens, Naturæ & universi DOMINUS, à meo liberrimo arbitrio dependens, per me ipsum existens, *EGO faciam cœlos super caput tuum*, cœlum nempe æreum, quod vobis mortalibus creavi utilissimum simul & necessarium, vitæ vestræ ratione Gravitationis, Raritatis, Elasticitatis, Caloris, aliarumque proprietatum præcisissimè adæquatum, promptuarium vaporibus aqueis diues,

Plantis vestris & Animalibus cedens in solatium & nutrimentum. *Cœlum* hocce, Atmosphæram hanc, *faciam veluti Ferrum, & Terram vestram veluti Æs.* Tunc nempe, si, quod legitur I. Reg. XVII. 1. *non fuerit* per annum, vel annos, *ros vel Pluvia*, Vegetabilia proin arefcent, siccabuntur Fontes, Homines & Animantia siti marcescent, Terra indurabitur ita, ut culturæ fiat inepta; ut nouimus, quotannis in Climatibus illis Zonæ Torridæ calidissimis ita Terram mensibus æstiuis à continuato Solis æstu exiccari, ut coli non posset, nisi, providente DEO, ante, mensibus nempe hybernis, siue humidis, à continuis ibi Imbribus fuisset humectata.

Deut. Cap. XXVIII. vers. 24.

Dabit DOMINUS Terræ tuæ pro Pluvia Arenam & Pulverem, de Cœlis descendet super te, donec fueris deletus.

Det DOMINUS Imbrem terræ tuæ pulverem, & de cœlo descendat super te cinis, donec conteras.

Cœlum licet sit *Ferrum & Æs*, spirabunt tamen *Venti*, sed tibi, rebellis Natio, noxii: Qui juxta ordinarium Naturæ cursum, dirigente ita Authore Naturæ, colligunt Vapores aqueos in Nubes, hasque ab una Regione deportant in alias, & hic ibi Pluviæ forma præcipitant, asportabunt *Arenam & Pulverem*. In testes voco, qui per Arabiæ Deserta Iter facientes ab hujusmodi pluviis siccis

siue arenosis non minus sustinent periculi, quam qui in Oceano navigant à spumosis Fluctuum undis, imò haud rarò Arena obtekti sepeliuntur viui. Vid. *Theuenot* voy. P.I. L.II. c.80. Ita in Mari veluti arenoso *delentur* Homines & Animantia Bruta: Accedit Raritas Aeris nimia, Respirationi inepta, qua suffocantur: Transpiratio nimia, qua consumuntur, auolantibus partibus Sanguinis subtilioribus, condensato residuo.

Deut. Cap. XXVIII. vers. 27.

Percutiet quoque Te DOMINUS Ulcere Ægyptiaco, Ficu, Scabie fluida, & Scabie sicca, ita ut sanari non possis.

Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam stercore egeruntur, scabie quoque & prurigne: ita ut curari nequeas.

Redimus ad Morbos. שֶׁחִין *Schechin* redimus Nos *Ulcus, Drüsen*: Clericus *Inflammatio*, à Radice שֶׁחִין *Schechin*, calere. Ad eundem scopum collimat Interpretatio. Calet prius vel inflammatur locus Apo-

stemate siue Furunculo affectus, quàm maturatur, siue in Ulcus abit congesta materia. *Theuenot* teste, Ægyptii Nilo incrementa capiente affici solent efflorescentia Cutis dolorosa valde, acribus nempe particulis ad Cutim extre-

DEUT. Cap. XXVIII. v. 21. 22.
Poenæ peccatoribus dignæ.

V. Buch Mosıs Cap. XXVIII. v. 21. 22.
Hohlverdiente Sünden-Klagen.

M. Tyroff sculp.

Deut. Cap. XXVIII. vers. 38. 39. 42. TAB. CCCLIII. 427

extremam ductis, ejusque canaliculos extimos & poros acicularum instar erodentibus & perforantibus. Cujusmodi fortè quidpiam heic ex *Clerici* mente intelligi debet. Occurrit idem vocabulum שחין inter Ægypti Plagas.

עפולים *epholim*, nobis *Ficus*, *Feigwartzen*, aliis *Hæmorrhoides Ani*.

עצרב nobis *Scabies fluida*, *Grind*.

חכרם *Chares*, *Scabies sicca*, *Raud*.

Deut. Cap. XXVIII. vers. 35.

Percutiet te DOMINUS ulcere noxio in genibus & cruribus, quod curari haudquaquam poterit à Planta Pedis tui usque in verticem tuum.

Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus & in furis, sanarique non possis à planta pedis usque ad verticem tuum.

Veniunt heic rursum שחין nomine *Ulcera* quorum meminit *Theuenot* l. supra citato. *Cacoethea*, Ægyptiorum illis similia,

Deut. Cap. XXVIII. vers. 65.

Et apud Gentes hujusmodi requiem non inuenies, neque erit, quo Plantam pedis tui colloques: & dabit tibi DOMINUS cor palpitans, consumptionem oculorum, & mœrorem Animi.

In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui: dabit enim tibi DOMINUS ibi cor pauidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore.

Quid mirum, si, qui consumitur Tristitia, incidat & in *consumptionem oculorum* כלין עיניו, Oculorum atrophiam? Minor est in omni Tristitia sanguinis ex corde expulsio, debilior tantò, si jungamus retropresso veluti ab extremis cruori ejusdem densitatem atque visciditatem, Melancholicis fa-

miliarem. Rota hæc Corporis primaria Cor, si tot resistentias superare nequeat, corpus totum collabatur veluti necesse est. Et Neruo speciatim pathetico adscribi debet, quòd hunc, de quo nunc, Affectum in Oculis videamus veluti in speculo.

TAB. CCCLIII.

Deut. Cap. XXVIII. vers. 38. 39. 42.

38. Multum seminis proferes in agrum, parum colliges, vastabit illud Locusta.

39. Vineas plantabis & coles, sed Vinum non bibes, neque colliges, eo quod Vermis sit illud absumpturus.

42. Omnes Arbores has, & fructus Terræ tuæ perdet (a) Ærugo.

(a) Zilzal Græci erysibe transtulerunt, quod Theophrastus æruginem interpretatur, vitium est segetum, aliis magis placet rubigo vel robigo. Quidam genus Locustæ dicunt Zilzal.

38. Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia Locustæ deuorabunt omnia.

39. Vineam plantabis & fodies, & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus.

42. Omnes arbores tuas & Fruges Terræ tuæ rubigo consumet.

DE *Locustis*, formidabili DEI Exercitu, earumque damnis alibi plura. Differunt à Plantarum vermibus, quòd aliunde Arboribus & Segetibus inuolent, dum hi Plantis ipsis innascuntur, & plerique quidem, de *Erucis* in specie loquor, quæ mirum in modum differunt, certo duntaxat Plantarum genere vescantur, patrii cibi auidi. v. 39. memorantur *Vitium vermes*, quos Græci vocant ἵπας vel ἱκας à singulari ἵψ vel ἱξ. Hi *Theophrasto* teste de caus. L. III. c. 27. austro potissimum flante gignuntur, vel si lenes spirant venti, loco neque humido nec pingui; & oculos inprimis absumunt. *Ammonius Libello de similibus*: ἱκας, τὰ διεσθίωντα τὰς ὀφθαλμούς τῶν ἀμπέλων. Ἀλκυόν, Παικίλον ἱκας, τῶν ὀφθαλμῶν ἀμπέλων ὀλεσῆρα. *Ikes dicuntur Animalcula, quæ oculos vitium comedunt.* Alcman. *Varium Ikem vitis oculorum perditorem.* Latini hic Vermis *Inuoluolus* dicitur & *Conuoluolus*, & *Voluox*. *Plautus Cistellar. Act. IV. Scen. 2.*

LA. Imitatur nequam bestiam, & damnicam.

Ph. Sed quamnam amabo?

LA. Inuoluolum, quæ in Pampini folio intorta implicat sese.

En proin & rationem nominis! Séd quæ Insectis benè multis aliis est communis, utpote quæ vel deficiente alimento, vel Hyeme appropinquante sese foliis inuoluunt, Hybernacula ibi transactura. Planum sanè hinc, Vitis Vermem, ἵπα, ἱκα, Inuoluolum, pertinere ad Erucas. Licitum proin, eas heic sistere, quæ Vitis vel gemmis, vel foliis vescuntur.

Fig. A. exhibet Erucam, Chryalidem & Papilionem Viti insidentes ex *Merianæ Surinaamsche Insect.* p. 34.

Fig. B. ex *Gædart Hist. des Insect.* T. II. p. 112.

Fig. C. aliam ex *Gædart.* T. I. p. 56. quæ nutritur viti syluestri.

Conf. *Bochart. Hieroz.* P. II. L. IV. c. 27.

Vel ex Latinæ nostræ Glossis videre est לַלְלָה *Tselatsal.* v. 42. variam admittere interpretationem. Græci habent ἐρυσίβη, Vulgata *Rubigo*, Latina nostra *Ærugo*, vernacula *Rötbe*. Séd Hebræis omnibus, *Onkeloso* & Arabi *Erpeniano* placet *Locusta*, quam propter alarum strepitum deriuant à לַלְלָה *tsalal*, *tinnire*, *Bochartus Hieroz.* P. II. L. IV. c. I. potius à *tsalal*, *obumbrare*, quia Solem Locustæ obumbrant.

TAB. CCCLIV.

Deut. Cap. XXVIII. vers. 49.

Excitabit contra te DOMINUS Gentem è longinquo ab extremitate Terræ, quæ inuolabit ut Aquila, Gentem, cujus Linguam tu non capies.

Adducet Dominus super te Gentem de longinquo, & de extremis Terræ finibus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus Linguam intelligere non possis.

Alas habet *Aquila* fortes, expansas, ingenti Musculorum, inprimis Pectoralium, robore nixas, quibus rapidissimè fertur, & cum impetu, maxime si in prædam ruat: *fulminis vice*, ut scribit *Apulejus* Lib. I. *Floridor.* Hinc est, quòd *Aquilonem* Ventum appellari vult *Festus* à *vehementissimo volatu ad instar Aquilæ*, & Aquilam ipsam Græci ἀστὸν ἀπὸ τῆ ἀίσσεν, cum impetu ferri, irruere, plerique deriuant, alii ab ὤγῃ *agit*, quod & ipsum descendit ab ὤγῃ *beit*, *inuolare*, *irruere*. Hinc est, quod in Textu, & alibi velocitas & impetus eorum, qui ad pugnam ruunt, conferatur cum Aquilis, iisque ad prædam inuolantibus. Græci heic

habent ὡσεὶ ὄρμημα αἰσῶ. Et *Iliad.* φ. v. 252. *Achilles* in Trojanos irruens ab *Homero* describitur, αἰσῶ οἶματ' ἔχων, *Aquila impetus habens.* Οἶματα enim Scholiasti sunt ὀρμήματα. Hinc est, quod *Saul* & *Jonathan* viri pugnacissimi *Dauid* vocentur Aquilis velociores. 2. Sam. I. 23. De Chaldæis *Jeremias.* IV. 13. quòd *Equi* eorum Aquilis sint celeriores. Idem de illorum Rege XLVIII. 40. *Ecce inuolabit veluti Aquila, & expandet alas suas super Moab.* XLIX. 22. *Ecce sicut Aquila ascendet, inuolabit & expandet alas suas super Bozram.* Thren. IV. 19. *Velociores fuerunt persecutores nostri Aquilis cæli.* *Boch. Hieroz.* P. II. L. II. c. 2.

DEUT. cap. XXVIII. v. 38. 39-42.
Insecta Regioni infesta.

V. Buch Moses cap. XXVIII. v. 38. 39-42.
Land - verderbliche Ingeziefer.

M. Tyroff sculps.

DEUT. Cap. XXVIII. v. 49.
Exercitus irruentes.

V. Buch Moses Cap. XXVIII. v. 49.
Ein wie Adler einfallendes Kriegs-Heer.

I. G. Pitz sculp.

TAB. CCCLV.

Deut. Cap. XXIX. vers. 18.

Ne forte sit in vobis Vir aut mulier, familia aut Tribus aliqua, cujus cor se auertat hodie à DOMINO DEO vestro, ut abeat & seruiat Diis Gentium illarum, & ne fortè sit in vobis radix germinans fel & Absinthium.

Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut Tribus, cujus cor auersum est hodie à Domino Deo nostro: ut vadat & seruiat Diis illarum Gentium, & sit inter vos radix germinans fel & amaritudinem.

Jungitur aliquoties *Fel absinthio* in Sacris. Jer. IX. 15. XXXIII. 15. *Ego cibabo populum istum Absinthio, potaboque eos Aquis fellinis.* Thren. III. 15. *Recordando afflictionis meae, & rebellionis meae, Absinthii & Fellis.* Amos VI. 12. *Quandoquidem iudicium in fel, & fructum Justitiae in Absinthium vertistis.* Notum in Medicorum Scholis, esse *Bilem* Fluidum nobilissimo dicatum usui, *Absinthium* Herbam praestantissimam, Ventriculo inprimis amicam. Verum enim verò docet nos & copula illa, & substrata in Locis citatis materia, sumi & Fel & Absinthium pro Symbolo Afflictionis, Doctrinae falsae; Injustitiae. Allusionis fundamentum latet in amarore gustui ingrato; & hic ipse in vocis *ⲛⲓⲛⲓ labanab*, quae *Absinthium* notat, originatione, siue eam derives

ex *ⲗ* praepositione & *ⲛⲓⲛⲓ* cognato vocum *ⲛⲓ* & *ⲛⲓⲛⲓ*, quae afflictionem & molestiam denotant, siue ex Arabico *labana* abegit, procul esse iussit, auersatus, abominatus est. Constat ex *Pierii Hieroglyphicis*, fuisse Absinthium funebrem herbam, proin in Coemiteriis plantatam. Est autem Absinthium Orienti familiare. Offerunt Botanici *Absinthium Santonicum Alexandrinum* C. B. quod *Lumbricorum* est semen *Matthioli* I. B. v. Fig. A. item *Absinthium Santonicum Judaicum* C. B. *Lumbricorum semen Rauwolfio*. I. B. quod Arabes *Scbeba* vocant, ut apud nos *Absinthium vulgare majus* I. B. *Ponticum seu Romanum Officinarum siue Dioscoridis* C. B. Fig. B. Characteres autem omni Absinthio communes sistuntur ad marginem inferiorem Fig. C.

TAB. CCCLVI.

Deut. Cap. XXXII. vers. 2.

Stillabit veluti pluuiam doctrina mea, fluet ut Ros eloquium meum, sicut Imber pluuius super Herbam, & sicut Stillae super Plantulas.

Concresecat in pluuiam doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi Imber super Herbam, & quasi stillae super gramina.

Gratius nihil est Homini & Brutis Animalibus, Aestu languidis, copiosam perpeffis Transpirationem, potu frigidæ, qui restauret particulas fluidi deperditas: quem ipsum in finem, optimo Creatore id ita ordinante, Animata corpora afficit Sitis, ut ea mediante strutura maneat salua & sana: Obtigit eadem sors Plantis: patiuntur & hæ constantem particularum fluidarum, aquearum, *ⲁⲓⲁⲣⲣⲟⲛ*, quæ re-

sarciri necessariò debent. Hunc ipsum in finem Sapientissimus Conditor largitur Pluuiam & Rorem. Quærunt illa, vel apportari iubent, mobilia de loco in locum, gradientia, volantia, serpentia, humidum sibi necessarium. Ast Vegetabilibus, quia eodem semper hærent fixa loco, providere voluit DEUS beneficio, quod ipsum est mobile, eaque irrigat. Beneficium id est utilissimum inprimis, & necessarium, in Climatibus illis Orientis calidioribus,

R r r r

Aestu

Æstu Solis ibi magis intenso. Hinc est, quòd Populi hi, Allegoriarum præ aliis amantes, mutuati sunt varias, easque iudicii plenas, loquendi formulas, ut heic Moses in Cantico suo Cygneo. Jobus XXIX. 22. 23. *Sermo meus in eos stillabat. Meque velut Pluviam expectabant, & os aperiebant suum velut ad Pluviam ferotinam.* Homerus Iliad. Γ. 222. Ulyssi sermones tribuit Imbribus hybernis similes, ἔνθα νιφάδισσιν ἰοικόντα χειμαρύνειν propter iudicii acumen; & insigne, quod possederat, Eloquentiæ donum, διὰ τὸ ταχὺς τῶν νοημάτων, διὰ τὸ πυκνὸν, διὰ τὸ τῆς σαφηνείας διάλειπον, ut *Eustatbius* explicat. Mentio fit autem ip Textu nostro duplicis Pluviae. *סִיָּרָה seirim, ὄμβρος, Imber*, densa est Pluvia, vento plerunque sociata, germinantibus inprimis, vel crescentibus Plantis proficua, sed florenti maturæ Frumento noxia, utpote id prosternens. *Imber in herba utilis tantum; florentibus autem Frumento & Hordeo nocet* —

Maturefcentia Frumenta imbre leduntur, & Hordeum magis. Plin. L. XVIII. c. 17. Eadem habet *Theophrastus Hist. Plant.* L. VIII. c. 6. *de caus. Plant.* L. II. c. 3. *סִיָּרָה tenuiores sunt Pluviae, Nobis Stilla, Tropfen*, ut & Vulgata, LXX. νιφάδες, alibi σαρόνες, guttæ, adultis inprimis Plantis gratæ: *Pluvia non uni-versa ingurgitans diluensque, sed quomodo fititur, destillans velut ex ubere alit omnia, quæ inundat.* Plin. Sed Pluviam omnem antecellere perhibetur Ros, persuasi id sunt coloni, Rationes dant Philosophi: Est Ros non mera & cruda Aqua, sed quæ jam actu circulaui per Plantarum tubulos, imo particulis nutritiis purioribus, subtilioribus, quæ Poris Plantarum exhalarunt, imprægnata. Applicationem Pluviae seu densæ, seu tenuis, seu roriferæ ad doctrinam & sermones eorum, qui Verbum DEI populo instillant, aliis linquo.

TAB. CCCLVII.

Deut. Cap. XXXII. vers. II.

Quemadmodum Aquila excitans nidum suum, & super pullos suos volitans, expandensque alas suas, tollit illum, & portat eum super alas suas.

Sicut Aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas: & assumpsit eum, atque portauit in humeris suis.

Comparat heic Moses Amorem DEI, erga Populum suum, Amori, quo Aquila fertur erga pullos suos. *Quemadmodum Aquila excitans nidum suum*, id est, pullos suos. Metonymica locutione, qua continens sumitur pro contento, obuia quoque apud profanos Scriptores. *Virgil.* L. IV. *Georgic.* de Hirundine.

Ore ferunt dulcem nidis immitibus escam.

id est, pullis crudelibus, juxta explicationem *Seruii & Nonii.*

Columella in Horto.

Veris & aduentum nidis cantarit Hirundo.

Juuenalis Sat. V. applicat hanc loquendi formulam ipsis pueris.

Sed tua nunc, Mygale, pariat licet, & pueros tres

In gremium Patris fundat semel, ipse loquaci

Gaudebit nido.

Hinc & Glossæ habent νεοσσός, *nidus*, *pullus*. Excitationem ipsam, cujus Moses meminit, explicat ita *R. Selomo*, quod Aquila non inuollet nido violento quodam impetu, sed blando sese demittat volatu, alis ad Arborum ramos allisis, ut pullis non desit vel otium, vel occasio, sese excitandi, & parentem excipiendi. De eo nempe agitur, ut pulli foueantur, non comprimantur. Sensem Mosi clarè satis παραφράζει *Hieronymus*: *Sicut Aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, &c.* Ut huc redeat sensus, inuitare & excitare Aquilam pullos suos ad volatum propriam suarum Alarum expansione & vibratione, de qua *expansione* ipse loquitur in Textu Moses. Sunt nempe primi πτερυγισμοί, siue ὀρταλισμοί veluti δοκιμασμοί, & Aquilæ ita naturales, ut & pulli inter cibandum continuò fere expandant alas suas, quod quidem plerisque aliis Auibus est commune.

Vocantur *Aquilarum pulli* Prov. XXX 17. *בְּנֵי נֶשֶׁר Aquilæ filii*, & Job. XXXIX. 33. *בְּנֵי נֶשֶׁר*, voce omnibus Auium pullis communi. Sed heic occurrit vox *נֶשֶׁר*, ubi notandum *נֶשֶׁר* significare propriè columbarum pullos.

Silen-

DEUT. Cap. XXIX. v. 18.
Absinthium Calamitatis Symbolum.

V. Buch Mos. Cap. XXIX. v. 18.
Wermuth ein Trübsals - Bild.

I. G. Pintz sculp.

DEUT. Cap. XXXII. v. 2.
Ros, stilla et Imber.

V. Buch Mos. Cap. XXXII. v. 2.
Thau und Regen.

I. G. Pinz sculp.

DEUT. Cap. XXXII. v. 11.
Aquila nidum excitans.

V. Buch Moses Cap. XXXII. v. 11.
Ein aufgewecktes Adler - Nest.

I. G. Pütz sculp.

Deut. Cap. XXXII. vers. 13. 14. 15. TAB. CCCLVIII. 431

Silentio haud prætereundum, quòd Moses Aquilæ pullos in Plurali numero tribuat, uti & Jobus, quos scilicet & foueat & nutriat, quum contra *Museus*, quidam ex veteribus Poetis, apud *Aristotelem Hist. Anim.* L. VI. c. 6. de Aquila memoret, eam tres quidem parere, duos excludere, sed unicum duntaxat curare.

Ὅς τρία μὲν τέκεται, δύο δ' ἐκλείπει, ἓν δ' ἀλογίζει.
siue ἓν δ' ἀλυβάζει.

Unum alit, ut *Plutarchus* legit in *Mario*. Fatetur tamen *Aristoteles*, tres etiam pullos in eodem nido fuisse inuentos, septem à *Mario* apud *Plutarchum*, itemque à *Clodio Albino* apud *Julium Capitolinum* testimonia adfunt.

Plura in hunc Textum legere licet ad Exod. XIX. 4. Interim haud è re erit heic apponere Veteris cujusdam Poetæ *παράφρασιν* in Textum præsentem, & Exodi jam citatum, ubi sequentes Hexametros in Supplementis videbis ad nexos.

Ac velut alituum Princeps, fuluusque tonantis

Armiger, implumes & adhuc sine robore natos

Sollicitâ refouet curâ, pinguisque ferinæ
Indulget pastus: mox ut cum viribus alæ
Vesticipes creuere, vocat si blandior aura,
Expansâ inuitat plumâ, dorsoque morantes
Excipit, attollitque humeris, plausuque secundo

Fertur in arua, timens oneri, & tamen impete preffo

Remigium lentans alarum, incuruaque pinnis

Vela legens, humiles tranat sub nubibus oras.

Hinc sensim supra alta petit, jam jamque sub astra

Erigitur, cursusque leues citus urget in auras,

Omnia peruolitans latè loca, & agmine foetus

Fertque refertque suos vario, moremque volandi

Addocet, illi autem longa assuetudine docti
Paulatim incipiunt pennis se credere coelo
Impauidi. Tantum à teneris valet addere curam.

TAB. CCCLVIII.

Deut. Cap. XXXII. vers. 13. 14. 15.

13. Inuexit eum in sublimitatibus terræ, ut comederet prouentus Agrorum, deditque ei, ut sugeret Mel de Petra, Oleumque è durissimo saxo.

14. Butyrum Boum & Lac Ouium, cum Adipe (a) Arietum pinguium, & Hircorum, cum Adipe (b) delicatissimi Tritici, & Sanguinem Uuæ biberet meracum.

(a) Al. Arietum Basan.

(b) Ebr. cum Adipe Renum frumenti, alii referunt Adipem & Renes ad Hircos, sed simpliciter est, similitudine præstantissima & optima.

15. Et pinguis factus rectus calcitrauit, crassus factus es, obesus, & adipe obductus. Dereliquit DEUM factorem suum, & ingratus fuit Petræ salutis suæ.

13. Constituit eum super excelsam terram: ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de Petra, oleumque de saxo durissimo.

14. Butyrum de armento, & Lac de ouibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan, & hircos cum medulla tritici, & sanguinem uuæ biberet meracissimum.

15. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.

Pergit Orator DEI extraordinarius Populo Israelitico demonstrare maxima beneficia, sed & atram reprobatur Ingratitudinem. *Inuexit eum in sublimitatibus Terræ*, Gileaditicæ montosæ, *ut comederet prouentus agrorum*, Moabiticæ.

Mel de Petra, & Oleum è durissimo Saxo sugerere, Poetica est & figurata locutio, qua describitur *Terra Lacte fluens & melle*, fertilis undique. Ita & *Virgilius Eclog.* IV. 29.

Incultisque rubens pendebat sentibus uua,
Et duræ Quercus sudabunt roscida mella.

Rrr rr 2

Nemo

Nemo non videt, propriâ significatione Mel neque è Petra fluere, neque ex Quercu, neque Oleum magis ex duro Saxo, quam è Silice excutitur Aurum, aut pecunia. Sed ubi Apes non nutriuntur mites duntaxat, sed quoque syluestrium examina nidificant in Saxis, Syluis, Dumetis, uti in Orientalibus Regionibus, Polonia, Russia, Elogium meretur regio, quod Canaanitidi tribuit Moses. Ita & *Euripides* in *Bacchis* v. 14.

Ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον
Ῥεῖ δ' οἶνω, Ῥεῖ δὲ μελισσῶν
Νέκταρι.

Fluit Lacte ager,
Fluit etiam vino, fluit & Apum
Nectari.

Virgilius Eclog. III.

Mella fluunt illi, ferat & rubus asper Amomum.

Ovidius Metam. L. I. de Aureo Seculo.

Flumina jam Lactis, jam flumina Nectaris
ibant.

Horatius L. II. Od. 19.

. lactis & uberes
Cantare riuos atque truncis
Lapsa cauis iterare mella.

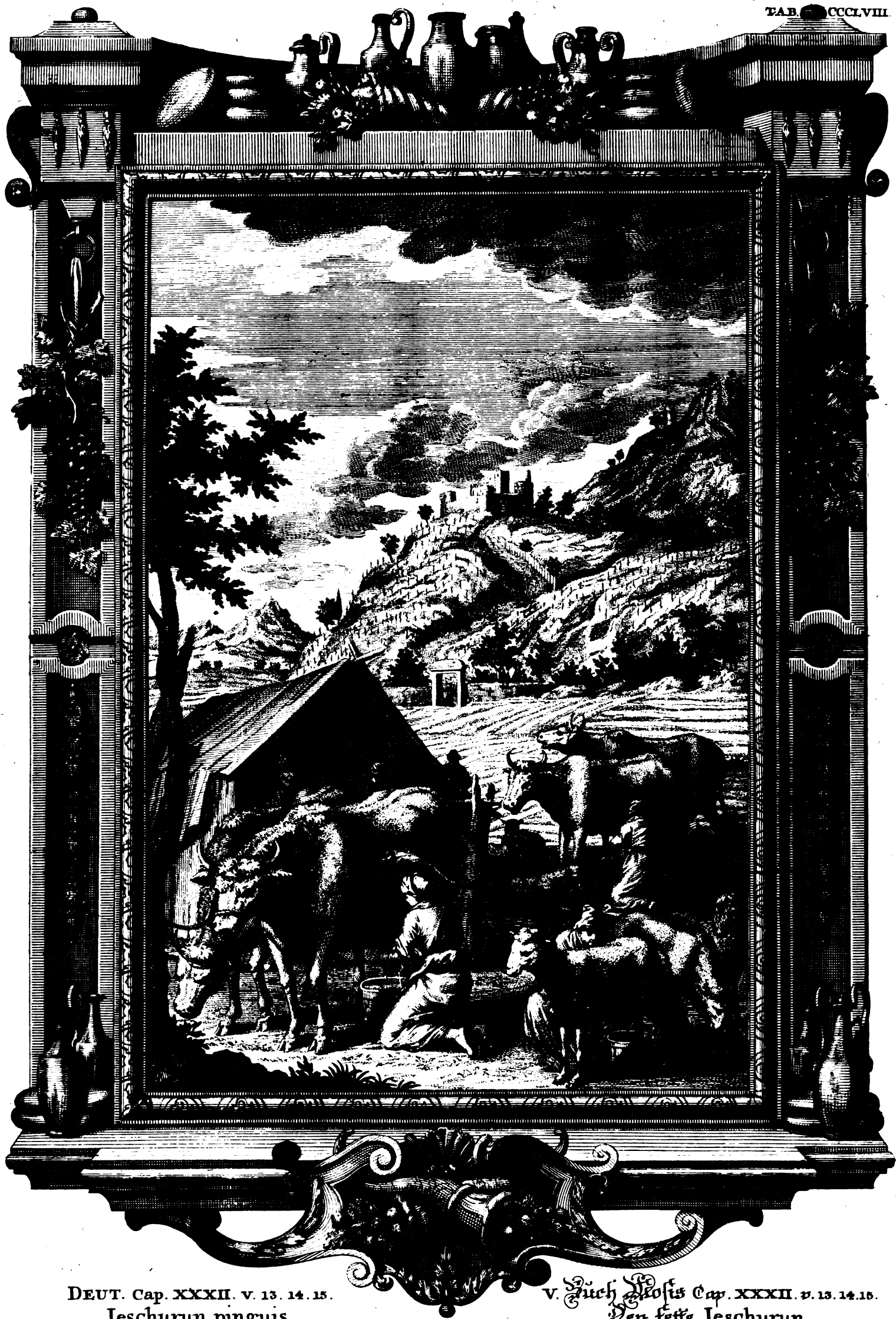
His omnibus jungimus Jobum XX. 17. *Non videbit riuos fluminum torrentium mellis & butyri.*

Pergimus ad *Butyrum Boum* & *Lac Ouium*, donaria DEI, de quorum præstantia nos imprimis attestari possumus *Heluetii*, qui γαλακτοφάγων & γαλακτοπότων Epitheta non minori jure meremur, quàm *Nomades* illi & *Getae*. Sunt Jumenta & Pecora nobis, quod Palma Indis: dat Pellis vestes, caro cibum, Lac & Serum potum, Butyrum & Caseus non nobis sufficit solis, sed quoque in vicinas exportatur Regionēs. *Lac est omnium rerum, quas cibi causa capimus, liquentium maximè alibile, & id ouillum, inde caprinum. Varro de Re Rust. L. II. C. II.* Alimenti pretium haud vertet in dubium, qui in Scholis Anatomicorum & Medicorum est edoctus, quàm sit Lac fluidum purissimum, per tot præuias secretionēs defæcatissimum, particulis nutritiis caseosis, butyrosis, serosis, foetum, sanguinis albi nomine dignum, ut hic est Lac rubrum. *Columella iterum L. VIII. c. 2. Casei Lactisque (ouilli) abundantia non solum agrestes saturat, sed etiam elegantium mensas jucundis & numerosis dapibus exornat. Quibusdam verò Nationibus frumenti expertibus visum commodat.* Elogio, quod heic ouillo caseo im-

pertitur Rei Rusticæ expertissimus, subscribere possum & ego, cui aliàs est omnis Caseus auersationi. Accidit aliquando mihi in casula alpina ad Fontes Rheni posterioris, in extremis Syluæ Rhenanæ Alpibus, ubi vix aliud reperias quàm juga horrida, & Plantas odoratissimas simul & rarissimas alpinas, ut incidens in caseum ouillum recentem eo tanquam sapidissimo ferculo fuerim usus, quo gratius nil per vitam gustasse judicavi, & mecum Itineris socii. Est *Butyrum* rarius ouium productum, communius, ut heic, Mose teste, *Vaccarum* siue *Boum*, à quibus & nominis originem βετυρον habet. Obseruari tamen meretur, *Caseum* antiquitate præire *Butyro*. *Lactis* & *Casei* frequentissima fit mentio apud vetustissimos Scriptores, *Homerum*, *Theocritum*, *Euripidem*, nulla *Butyri*. Et *Aristoteles Hist. Animal. L. III. c. 20. 21.* multa narrat de Lacte & Caseo, de Butyro nihil, hujus nomine intelligens fortè quendam ἐν τῷ γάλακτι λιπαρότητα, ἢ ἐν τοῖς πεπηγόσι γίνεται ἐλαωδής. Uti & , quod Butyrum nos vocamus, *Athenæo L. X. c. 14.* audit ἐλαον ἀπὸ γάλακτος, *Oleum ex Lacte*. Quum è contra apud Orientales populos *Butyri* usus & esus sit antiquissimus, vel S. Scripturâ teste ἀναντιρρήτως. Tulit Abraham Hospitibus summis *Butyrum* & *Lac*, Gen. XVIII. 8. Et exemplo Jahelis Heroinæ, quæ fugituo Imperatori Sifaræ *Lac* offerebat & *Butyrum*, Jud. V. 25. honestissimorum item virorum in Mahanaim, qui Regi Dauidi fugâ vitam saluanti attulerant *Butyrum* & *Caseos vaccinos*, 2. Sam. XVII. 29. honori sibi ducunt Senni, quo nomine nobis veniunt Alpini pastores, Hospites excipere, quod faciunt, Lacte, Butyro recenti, & Caseo: honori ducunt hiab illis excipi.

Sequitur ordine *Adeps Arietum pinguium* & *Hircorum*. In Textu Originali vocantur Arietes יִשְׂרָאֵל בָּנִים *fili Basan*, ut & in vernacula *Söhne Basans*, quia *Basanitis* pecoribus fuit abundantissima, propterea & à Rubenitis & Gaditis petita in hæreditatis portionem, NUM. XXXII. 4. Memorantur Dauidi Ps. XXII. 13. *Tauri prauvalidi ex Basan*. Ezech. XXXIX. 18. *Arietes, Agni, & Hirci, & Boues, qui in Basan omnes saginati sunt*. Amos IV. 1. *Vacca Basan, Symmacho βόες εὐτροφοί, Hieronymo Vacca pingues*, qui ad l. c. plura, ut & *Cyrillus*. Notandum heic, *DOMINO esse omnem Adipem*, Leuit. III. 16. h. e. omnem Adipem fuisse DEO adolendum in grati odoris sacrificium, & prohibitum fuisse Israelitis seuerâ Lege esum Adipis & Sanguinis. v. 17. heic tamen Adipem Arietum, ouium & hircorum iisdem promitti in usum. Sed hanc ἐναντιοφάνειαν discussimus alibi, scilicet TAB. CCXXV.

Per *Adipem delicatissimi Tritici* intelligunt communiter Interpretes optimum Triticum, addentes, optimum quodque non solum in Animalibus, sed & Vegetabilibus nomine venisse *Medullæ*, *Adipis*. Offert Pharaos Josepho

DEUT. Cap. XXXII. v. 13. 14. 15.
Ieschurun pinguis.

v. Zürich. Hofst. Cap. XXXII. v. 13. 14. 15.
Der feste Ieschurun.

I. G. Thelot sculps.

pho & toti Familiae Jacobi *bonum Terræ Ægypti, pinguedinem Terræ*, *μυελὸν τῆς γῆς*, Gen. XLV. 18. & Num. XVIII. 12. ad Aharonem DEUS: *Omnem pinguedinem Olei, omnem quoque pinguedinem Musti & Frumenti — tibi tradidi. (Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti — tibi dedi.)* Minus placet Clerico communis interpretatio, *adeps renum Tritici*, quia inter Renes & Triticum nullam videt conuenientiam. Mihi contra videtur Orientalium illa Adipis ad optima quæque translatio in ipsa Natura fundata, proin & *adeps renum Tritici*, quia ex optimis quibuscunque alimentis optimum, oleosum, pingue, præuiis digestionibus & secretionibus transit in Adipem; Adeps proin potentialiter, ut in Scholis loquuntur, Vegetabilibus inest.

Par ratio est *Sanguinis uuae*, qua Metaphorica locutione indigitatur vinum, idque rubri coloris, præstantissimum, quod & ipsum transit in Sanguinem, nec Sanguinei duntaxat est coloris. Nota est vel imæ Plebis persuasio, sanguinem Venæsectione emissum resarciendum esse largo meraci rubri potu. Neque in Scriptura Sacra sola, & passim, occurrit hæc Phrasis, sed & apud profanos Scriptores. *Achilli Tatius* L. II. Vinum cluet *αἷμα βοτρυών*, *Sanguis uuae*. *Statius* L. XI. *Theb.*

Deferit & pingues Bacchæo sanguine colles. Ita & *Ouidius* Mori succum sanguinis nomine tingit.

- - - - - madefactaque Sanguine radix
Purpureo tinxit pendentia mora rubore.

TAB. CCCLIX.

Deut. Cap. XXXII. vers. 15.

Et pinguis factus rectus calcitrauit, crassus factus es, obesus, & Adipe obductus. Dereliquit DEUM factorem suum, & ingratus fuit petrae Salutis suæ.

Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à DEO salutari suo.

IN *Equis* aliisque Animantibus id obseruamus, petulantia reddi & libidinosa à nimio pabulo. Pari fere passu ambulant luxuriosa vita, & officiorum erga DEUM, Proximum, nosmetipsos neglectus. Notum illud Hispanorum, *Buena vida padre y madre oluida*; Germanorum, *wann der Geist wohl ist, so scharret sie*. Sunt in promptu Physicæ Rationes. Ex pabuli seu Alimenti abundantia multus generatur Sanguis, copiosus nerueus succus: infarciuntur omnes tubuli, tenduntur Nerui, luxuriat semen, cientur in motus omnia. Verum exuberante Pinguedine pigrescunt Animantia, pressis nimium tum sanguivehis vasis, tum chordis nerueis. Haud difficilis est Physicæ hujus & locutionis & interpretationis ad vitam Hominis Rationi dif-

formem applicatio. Testis est, proh dolor! Experientia vitæque quotidiana. Fundatur hoc Ratiocinio promissio illa & comminatio Ezech. XXXIV. 16. *Perditam requiram, propulsatam reducam, confractam ligabo, infirmam roborabo, pinguem verò & fortem comescam, & pascam eam in iudicio. (Quod perierat, requiram: & quod abjectum erat, reducam; & quod confractum fuerat, alligabo: & quod infirmum fuerat, consolidabo: & quod pingue & forte, custodiam: & pascam illas in iudicio.)* Psal. LXXVIII. 31. *Quum ira DEI deservire in eos inciperet, occideretque pingues eorum, atque selectiores in Israele dejiceret. (Et ira Dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum, & electos Israel impedivit.)*

TAB. CCCLX.

Deut. Cap. XXXII. vers. 24. 33.

24. Aduſti fame, conſumpti ardenti
Lue, & amara ægritudine, quin
& dentes beſtiarum immittam in
eos, cum furore ſerpentium in
puluere.

33. Virus Draconum vinum eorum,
& fel Aſpidum ſæuum.

24. Conſumentur fame, & deuora-
bunt eos aues morſu amariffimo:
dentes beſtiarum immittam in
eos, cum furore trahentium ſu-
per terram, atque ſerpentium.

33. Fel Draconum vinum eorum, &
venenum aſpidum inſanabile.

Nemo non & nouit & concipit facile,
quod à Fame reddantur Homines
τηκόμενοι, conſumpti, ut LXX. ha-
bent v. 24. Perdunt continuo plus,
quàm addunt, & id ipſum, quod
corpori dant in alimentum, nutriendo corpori
eſt inidoneum. Et quid mirum, ſi Homo à
lauta viſtus ratione, à cibis ευχύμοις & ευπέπτοις,
boni ſucci & facilis digeſtionis, deſcendat ad
δυσπέπτας & κακοχύμους, crudos, inſolitòs, mali
ſucci, difficilis concoctionis, Naturæ noſtræ
non conuenientes, quid, inquam, mirum, ſi
deficiat habitus, conſumantur carnes, Homo
vium præſentet Sceleton?

Per השחף *reſcheph*, ardentem Luem, brennen-
de Suoh, commodè intelligit *Clericus Anthracem*, ſiue *Carbunculum*, Tumorem ex ardentif-
ſimis, vel & *Bubonem peſtilentialem*, quia mox
ſequitur, conſumptum iri ab amara ægritudine.
Peſte autem nihil eſt amarius, ſæuius nihil.

בהמות *Bebemoth* nomine, cujus ſpecialior
ſignificatus enucleabitur in Jobo, intelligimus
uarii generis Quadrupedes feras, quæ Denti-
bus obuia quæque diripiunt.

זוחלין *Zochale apha* ſunt in proprio ſigni-
ficatu Animalia in puluere Terræ proſerpen-
tia: qua Poetica loquendi formula intelligun-
tur *Serpentes*, de quorum Veneno varias varii
ſouent Hypotheſes.

De תנינים *Thanninim*, *Draconibus*, multa
legas paſſim in Sacris Codicibus, & profanis
Scriptoribus, ſed apud hos incerta multa, imo
fabuloſa. De qua re nunc fuſius diſſerendi nec
locus ſufficit, nec tempus. Ex certiffimis id
eſt, *Draconum* nomine intelligi *Serpentes* ma-
gnos, ex incertiſſimis id, dari *Dracones* ala-
tos. In *Historia mea Heluetiæ naturali & Iti-
neribus Alpinis* offendes longam ſatis *Draconum*
Helueticorum ſeriem, de qua notari volo, non
me Beſtias haſce deſcripſiſſe propriâ Experien-
tia, ſed aliorum relatione fultum.

Draconibus denegant *Venenum* Aetius, Iſido-
rus, *Plinius* L. XXIX. c. 4. Et *Nicander* telta-

tur, à morſu *Draconum* non majus inferri da-
mnum, quàm à muris morſu.

- - - - -
Εγχείμφας ἤλγυνε; καὶ ἦν ἐκπαγλα χαλεφθῇ.
Βληχρόν γὰρ μοῦς δια νυχθόρεα ἐν χροῖ νύγμα
Ἔιδεται αἵμαχθέντος ὑπὸ κραντῆρος ἀέρα.

- - - - - Non is æquè (ac alii Ser-
pentes)

Pungens Dolorem excitat, etiamſi grauiter
lædat:

Nam à debili dente cruentato leuis in cute
punctio

Apparet, tanquam à Mure, qui noctu vo-
rat.

Attamen heic Moſes memorat *virus Draco-
num*, & Sap. XVI. IO. τὰς δὲ υἱὰς σου εἰδὲς ἰοβόλων Δρα-
κόντων ἐνίκησαν ὀδόντες. *Filios autem tuos ne vene-
natorum quidem Draconum ictus vicerunt.* (*Fi-
lios autem tuos, nec draconum nec venenatorum
vicerunt dentes.*) Notandum heic, non eſſe
Serpentes in Climatibus temperatis & frigidio-
ribus adedò noxios, imo nec in Græcia, niſi vel
iræ furore ſuccendantur, vel calidioribus vi-
uant Herbis aut Animalibus, ut *Draco* ille apud
Homerum Iliad. χ. βεβρωῖος κακὰ φάρμακα In Afri-
ca è contra & Barbaria adeo exaltata ſunt &
veluti exacuata ſpicula ſalina volatilia, ut ho-
rum Animantium morſus periculo haud ca-
reant, imò perſæpe ſint lethiferi. Teſtis eſt
præter Experientiam *Lucanus*:

Vos quoque, qui, cunctis innoxia numina
Terris,
Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Peſtiferas ardens facit Africa.

Quapropter ſagittæ illæ *Draconum* veneno
tinctæ apud *Heliodorum* vulneratis illicò mor-
tem inferebant. *Prudentius Hamartigenæ* v. 481.

Ecce!

DEUT. Cap. XXXII. v. 15.
Buena vida padre y madre olvida.

V. Buch Mos. Cap. XXXII. v. 15.
Wenn der Geiz wohl ist, so scharrt er.

I. G. Thelot sculps.

DEUT. Cap. XXXII. v. 24 - 33.
Vindicta peccatorum.

V. Buch Moses Cap. XXXII. v. 24 - 33.
Gott und Strafe der Sünden Feinde.

I. G. Thelot sculp.

Ecce! Jebusiacæ feruent ad prælia turmæ:
Aurea tela, quibus de sanguine tincta Dra-
conis,
Mortifero splendore micant.

Horatius L. II. Satyr.

- - - - - velut illis
Canidia afflâset, pejor Serpentibus Afris.

Observari meretur, occasione Textus, *Serpentes*, cum occasio est, vinum præcipue appetere, teste Plinio L. X. c. 72. imò vinum temulentiam quandam illis inferre, ut capi facilius possint, saltim allici. Arist. Hist. L. VIII. c. 4. Vino etiam intendi eorum venenum. Hinc *Jonathan* in *Paraphrasi* sua Chaldaica. *Ecce! ut est fel Draconum, cum sunt à vino suo (id est, postquam vinum biberunt,) ita erit fel calicis, è quo bibent in die ultionis eorum.*

Virus Draconum solum habet *fel Aspidum seuum*. Habent LXX. θυμός Ασπίδων ἀνίατος, Vulgata *Venenum Aspidum insatiabile*. De quo Aspidis Veneno tradunt unanimiter Historiæ naturalis Scriptores, esse acutissimum, cordique per venas redux infestum. Ὁξύτατόν ἐστι τὸ ἐξ αὐτῆς φάρμακον, καὶ διαδραμεῖν ὠκιστον. *Ælian.* L. IX. c. 61. Unde Adagium apud *Apostolium* & *Erasmum*, Δῆγμα Ἀσπίδος, *morsus Aspidis*, de insanabili malo. De Indole autem hujus Veneni legantur *Aristot. Hist.* L. VIII. c. 29. *Plin.* L. VIII. c. 23. *Ælian.* L. I. c. 44. VI. c. 38. *Phile.* c. 59. *Gal.* L. I. de *Tberiaca* c. 8. & ex iis *Bochart Hieroz.* P. II. L. III. c. 5. & 14.

In Tabula hac vinum ex patina lingit *Aspis vulgaris*; marginem autem ornat *Serpens Indicus Nieremberg*. Si qui enim ex Serpentium Familia Draconum nomine digni sunt, sunt prægrandes illi Indici.

TAB. CCCLXI.

Deut. Cap. XXXII. vers. 32.

Quoniam de vinea Sodomorum vitis eorum, atque de aruis Amorræ. Uua eorum uua (a) fellis, botrus amarissimus eis.

(a) AL. Absinthii.

De vinea Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ: uua eorum, uua fellis, & botri amarissimi.

DUbi haud est, abundasse, ut aliis præcellentibus fructibus, ita & præstantissimis vitibus totam illam Regionem, quæ iusto DEI iudicio cælesti Igne fuit exhausta. Nam priusquam vastaret DOMINUS Sodomam & Gomorram, ea pars, quæ circa Zoar est, erat sicut Hortus DOMINI, & sicut Terra Ægypti. Gen. XIII. 10. (Antequam subuerteret Dominus Sodomam & Gomorram, sicut paradisus Domini, & sicut Ægyptus venientibus in Segor.) Sed post catastrophem illam, cujus Historia Tragica legitur Gen. XIX. 24. produxerat, teste Textu nostro, uuas fellis, & botros amarissimos. Testem habemus *Josephum Bell. Jud.* L. IV. c. 27. ἐστὶ δὲ καὶ τοῖς καρποῖς σποδιῶν ἀναγνωστέον ἰδεῖν, οἱ χροῶν μὲν ἔχουσι τοῖς ἐδωδιμοῖς ὅμοιαν, δεσψαμένων δὲ χερσὶν εἰς καπνὸν διαλύονται καὶ τέφραν, est quoque in fructibus renascentes videre cineres, qui colorem quidem habent edulibus similem, carpentium verò manibus in fuliginem fumumque dissoluuntur ac cineres. Et *Tacitus Hist.* L. V. c. 6. Haud procul inde, à Lacu scilicet Judææ, qui bitumen egerit, campi, quos ferunt olim uberes, magnisque urbibus habitatos, fulminum jactu arsisse: & manere vestigia,

terramque specie torridam, vim frugiferam perdidisse. Nam cuncta sponte edita, aut manu sata, siue herbatenus aut flore, seu solitam in speciem adoleuere, atra & inania velut in cinerem vane-
scunt. Ego sicut inclitas quondam urbes igne cælesti flagrasse concesserim, ita balitu Lacus infici Terram, corrumpi superfusum spiritum, eoque fœtus segetum & Autumnii putrescere reor, solo cæloque juxta graui. Nec malè philosophatur magni nominis Historicus. Terra Sulphure & Bitumine faleque prægnans quidnâ daret Plantis iisdem particulis imprægnatum nutritium succum? Quodsi, Experimentiâ teste, imo cineribus testibus, per Plantarum tubulos surgunt ipsæ particulæ Ferri, cur non surgeret & sal bituminosum amarum, & saporem corrumpens & structuram? Nouimus, minus grati esse saporis uuas, ubi fœtida exhalat mephitis: fumi odore infici vinum iis in vineis, quæ editiori loco sitæ Urbes habent inprimis ad occasum. Exempli prostant apud nos Tiguri.

Felle tinctas uuas prædicat Textus & Versio nostra, σαφιλὰς χολῆς LXX. per consequens & male sanas, imò venenatas uuas *Cicutæ*, si ὠκὶ ροσχ, præeuntibus *Tremellio* & *Buxtorffio*, red-

436 TAB. CCCLXII. Deut. Cap. XXXIII. vers. 13. 14. 15. 17.

damus *venenum*, *Cicutam*, quo sensu *Christoph. Helwig Specim. Pharmacol. Sacr. de Antimonio, Cicuta, &c.* Gryphiswaldiæ 1708. vocem hanc sumit, & Locum Deuter. XXIX. 18. ita vertit: *Ne quis vestrum sit Radix germinans Cicutam & Absinthium, und werde vielleicht eine Wurtzel unter euch, die Schierling und Wermuth trage:* quem eundem sensum tribuit aliis quoque locis Jer. IX. 15. XXIII. 15. Thren. III. 5. Hof. X. 4. Amos. VI. 12.

Non mutant sensum variantes hæ interpretationes, quinimò conspirant amicè. Quales sunt vites, tales sunt uuæ, quales uuæ, tale est vinum, quale vinum, talis effectus. *Kavā*

καρπὸς κακὸν ὄν. Uuæ si sint amaræ, si felleæ, imò si venenatæ, si venenum *Cicutæ* est simile, quid expectes nisi virulentos in ipsam illam Judæorum degenerem Nationem, nisi virulentos, inquam, lethiferos, quos DEUS interminat effectus?

In gratiam eorum, quibus *Cicuta* pro *Rosch* placet, sisto *Cicutam majorem* C. B. I. B. unà cum ejus characteribus. Licet hæc non sit in nostris Climatibus adeò venenata, atque *Cicuta aquatica Gesneri* I. B. *Sium alterum Eruca folio* C. B. de cujus noxis præstantissimum habemus Librum Hippocratis Helvetici *Conr. Wepferi*.

TAB. CCCLXII.

Deut. Cap. XXXIII. vers. 13. 14. 15. 17.

13. Ad Joseph dixit: Benedicta est à DOMINO Terra ejus à delicatissimis & dulcissimis fructibus Cœli, à Rore, & ab Abyssò infernè cubante.

14. A delicatissimis & dulcissimis fructibus Solis, & à dulcissimis & delicatissimis fructibus (a) mensium.

(a) Ebr. ejectione Lunarum, ejectione autem maturus est fructus; Lunæ cursu menses constant, in quibus fruges maturescunt.

15. Et à capitibus montium Orientalium, & à delicatissimis fructibus collium, qui jam olim fuerunt.

17. Decor ejus ut primogeniti Bouis illius, & Cornua illius ut Cornua Unicornis, quibus populos deturbabit pariter usque ad fines Terræ, atque hæc sunt decem millia Ephraim, & ista millia Manasse.

13. Ad Joseph quoque ait: De benedictione Domini terra ejus, de pomis cœli, & rore atque abyssò subjacente.

14. De pomis fructuum Solis ac Lunæ.

15. De vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum.

17. Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit Gentes usque ad terminos terræ: hæc sunt multitudines Ephraim, & hæc millia Manasse.

Isdem prope Verbis benedicit agonizans *Jacobus Josepho* filio Gen. XLIX. 25. atque sunt ea, quæ leguntur v. 13. *A DEO Patris tui, qui adjuvit te, & cum omnipotente, qui benedixit te, Benedictionibus Cœli desuper, benedictionibus Abyssì cubantis infra.* Qui heic promittuntur fructus Cœli, sunt ibi benedictiones Cœli. Utrobique, ut frequentissime in Sacro Codice, Cœli nomine intelligitur *Aer*, siue *Atmosfera*, & inde destillans *Pluuia* & *Ros*: En proin Regionis fecundissimæ pro-

spectum, cui influxus Aeris est benignus, calor Solis maturandis frugibus sufficientissimus, *Pluuiæ* vernaes & autumnales, *Ros* abundantissimus, omnia ad felicitatem disposita. En quomodo DEUS ipse adloquatur Populum suum *Malach. III. 10. In hoc periculum de me sumite, dicit DOMINUS Exercituum, si non aperuero vobis fenestras cœli, & benedictionem omnigenam vobis effundam. (Probate me super hoc, dicit DOMINUS: Si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem usque*

DEUT. Cap. XXXII. v. 32.
 Канъ нѣганосъ канѡвъ ѿгов.

v. Buch Mosıs Cap. XXXII. v. 32.
 Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm.

I. G. Pintz sculp.

DEUT. Cap. XXXIII. v. 13 - 17.
Iosephi Bos et Rhinoceros.

V. Buch Moses Cap. XXXIII. v. 13 - 17.
Ioseph mit Ochsen und Nashorn verglichen.

I. G. Pütz sculp.

usque ad abundantiam.) Ubi rursus ex una parte sistitur *benedictio omnigena* fructuum, ex altera *apertura fenestrarum cœli*; ex una fructificationis media, ex altera מְגַדִּים *megadim* fructus dignitate & præstantia aliis superiores, מֶגֶד *meged* enim generatim notat rem præstantiorem & pretiosam.

Per *abyssum inferne cubantem* hic & Gen. XLIX. 25. intelligimus *Hydrophylacia* subterranea, à quibus jugiter ascendentes vapores corticem Terræ superiorem irrigant, Plantis allaturi nutrimentum, sed quoque surgentes in Aera Pluviæ aliisque Meteoris aqueis materiam præbent. Hujusmodi תְּהוֹמוֹת *Thebomoth, Abyssorum* mentio quoque fit Deut. VIII. 7. DOMINUS DEUS tuus introducet te in Terram bonam, terram, in qua sunt Torrentes Aquarum, Fontes & Abyssus תְּהוֹמוֹת erumpentes ex Vallibus & montibus. Ita comparatur Assur Cedro in Libano, quam Aquæ nutriuerant, Abyssus extulit, Ezech. XXXI. 4. Detegit nobis omnibus his locis Sacer Codex ea, quæ aliàs in sensus non incurrunt, ut in penetralia Terræ introspicere, & videre liceat Thesauros absconditos, quos quidem & Ratio conjectare valet ex variis indiciis, præsertim in Regionibus montosis, ubi suffena satis sunt *Hydrophylaciorum* subterraneorum indicia, ex quibus flumina, riui, fontes potiori jure deriuanda veniunt, quàm à pluvia vel Niue. Et obseruandum probe, promittere DEUM heic per Mosen, & supra per Jacobum populo suo beneficia duo insignia, quibus Israelitæ carebant in Ægypto, utpote cui deest & Pluvia sufficiens, & Abyssus, de qua Terræ constitutione alibi plura.

Sed quoque, ὡς ἐν παρόδῳ, edocemur, Vegetabilia nutriri non solum ex Aquis cœlo deceduis, verum & ex Abyssinis: quæ duæ scaturigines aded & præcisè à DEO sunt commensuratae, ut ea semper portio Aquarum vel superiorum, vel inferiorum Plantis nutriendis impendatur, quæ & nutritioni & augmento earum est necessaria, & euentissimum Supremæ Sapientiæ & Bonitatis ταμῆριον.

Dat v. 14. ansam diuersis Meditationibus. Solem si consideremus in respectu ad Motum, dat annuus, ut vocant, Tempora quatuor Anni, & in singulis novos fructus, alios Autumno, alios Æstate, Vere alios, alios Hyeme: diurnus alios tantum non quotidie in Regione aded fertili, qualis fuit Canaanitis. Beneficium hocce, Sidus consideratum ut ingentis molis Globus igneus, Calorem largitur, eumque sufficientem & necessarium, non Terræ soli, sed & toti Vortici Planetico; & docet nos, quotquot sumus Terricolæ, quotidiana Experientia, producere Solem fructus, urgendo vi proportionali sui caloris succum nutritium in Plantas harumque tubulos ab ipso illo calore dilatatos. De Solis proin actione nullum est dubium.

Lunam si consideremus in menstruo suo circa Terram circuitu, commodè possumus per גֶּרֶשׁ יְרַחִים *geresch jerachim*, *ejectionem* vel *protrusionem Lunarum* intelligere ipsos Fructus, quos Terra largitur de mense in mensem, juxta cursum Lunæ, vel *protrudit*. Sed Physico mouere videtur difficultates vernacula nostra Versio, Früchte, welche der Mond hervor trucket, & ipsi Lunæ vim prementem, vegetabilia ex Terra protrudentem, succumue nutritium in tubulos cogentem. Ut sanè Agricola Hortorumue cultores Regulas suas ita dictas Rusticas motui Lunæ inædificarunt, quibus plus accedit momenti & authoritatis ab imaginatione sæpe illusoria, & præconcepta opinione, quàm à Ratione & Experientia. Extra dubitationis aleam est, premere Lunam in Globum huncce Terraqueum, & ab ipsa hac pressione dependere Maris Æstum, Paroxysmos epilepticos, conuulsuos, alia Accidentia. Neque est Ætiologia Physicis modernis incognita. An verò eadem hæc Pressio vim suam exerat in Plantas, & quousque sese protendat, adhuc est incompertum.

Versiculo 15. parallelus est locus Gen. XLIX. 26. ubi abiens ad Patres Jacobus charissimo ex filiis Josepho: *Benedictiones patris tui ampliores sunt, quam benedictiones majorum meorum, usque ad desiderabiles colles, qui jam olim fuerunt. (Benedictiones patris tui confortatae sunt benedictiones patrum ejus: donec veniret desiderium collium eternorum.)* Clericus habet utrobique montes & colles æternos, perpetuos. Notandum autem, Ephraimo & Manassi cessisse in hæreditatem Regionem cis- & trans- Jordanicam, ad Mare usque Mediterraneum, Basanitidem, Gileaditidem, à Jumentorum pecorumue præstantia atque copia passim in Scriptura commendatas. Jer. L. 19. *Reducam Israel ad septa sua, & depascet Charmelum & Basan, & in monte Ephraim atque in Gilead saturabitur desiderium ejus. (Et reducam Israel ad habitaculum suum; & depascetur Carmelus & Basan, & in monte Ephraim & Galaad saturabitur anima ejus.)* Obtulit sese occasio ad Deut. XXXII. 14. deprædicandi fertilitatem insignem Basanitidis. Sed quoque meretur legi testimonium *Josephi Belli Jud.* L. III. c. 4. ubi de Samaria, quæ portio fuit Ephraimi & dimidiæ Tribus Manasse cis Jordanem: Montes & campos heic esse fertillimos, Arboribus omnis generis obritos, frugibus refertissimos, non quidem abundanti Aquâ irriguos, sed Pluuiâ largâ foecundari solitos. Aquas dulces, pascua pingua, Lac optimum. Regionem in omni angulo habitatam, id quod sit μέγιστον ταμῆριον ἀρετῆς ἢ εὐθηνίας. Quacum Asiatica Regione multa conformia habet Heluetia nostra montosa, sed & dissimilia. Palmam illi lubentes cedimus, quoniam frigus nobis sæpe infestum transit ibi in blandum calorem, & montes ipsi collesque apud nos graminiferi, ibi sunt arboreti, & vineti obriti; ipso

ipso Borea aspero mutato in blandum quoddam refrigerium.

Æternitas montium & collium, qui jam olim fuerunt, haud contrariatur Sytemati, quo Montium horum, qui nunc extant, originem deduco ex Diluvio: extitere enim & ante Diluvium, licet fertiliores fortè nostris: capita proin sua extulere in ipsa Creatione. Priusquam montes mergerentur, ante colles formata sum, (nec dum montes graui mole constiterant, ante colles ego parturiebar,) id est, ante iacta Montium, Mundique fundamenta, inquit Sapiencia æterna Prov. VIII. 25. eruntque dubio procul ad usque Mundi fines. Citius & montes locum deserent, & colles nutabunt, quam vel bonitas mea te deserat, vel fœdus pacis meæ nutet, ait DOMINUS, qui tui miseretur. Jes. LIV. 10. (Montes enim commouebuntur, & colles contremiscent; misericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non mouebitur: dixit miserator tuus DOMINUS.

Decor ejus (ita clauditur & veluti obsignatur benedictio Josephi v. 17.) ut primogeniti bouis illius; est namque Bos staturâ & cornubus multis aliis Animantibus præstans. Virgilius.

Pascitur in magnis fyluis formosa Juuena.

Hinc est, quod Ægyptiorum Rex *Mnevis* Bonem adorari iussit tanquam formosissimum, ἀπάντων ὡραιότατον ὄναι πεπιστευώς. *Homerus Iliad. β.*

Ἦντα βῆς ἀγέληφι μέγ' ἐξοχος ἔπλετο πάντων Ταῦρος —

In armento præcellit ut omnibus unus Taurus —

Controuertit apud *Ciceronem L. I. Nat. Deor. Cotta* in conflictu cum Epicureis de Creaturarum eminenti pulchritudine. Hominem volebant hi. *At mebercle*, inquit ille, *quamuis ego amem ipse me, tamen non audeo dicere pulchriorem esse me, quàm ille fuit Taurus, qui vexit Europam.* Sunt ex eruditis, qui ex præfenti Textu, ut & circumstantiis insomnii Pharaonis de bis septem Vaccis euincere conantur, veneratos esse Ægyptios Josephum formâ Bouis, *Apis & Serapis.* Verùm enim verò non tam persona Josephi ipsa hæc comparatur cum Boue, quàm posterius ejus, *decem millia Ephraim, & ista millia Manasse*, quæ binæ Tribus Bos fuere fortis, ornamento & adjumento toti Israël. Ex Tribu Ephraim fuere fortissimus ille Imperator *Josua, Jeroboam*, Reges alii: ex Tribu *Manasse Jair, Jephthe, Gedeon.* Benè quidem conferri poterat Joseph cum primogenito Bouis, quoniam Jus Primogenituræ, quo Ruben excidebat commisso incestu, deuoluebatur ex parte ad Josephum, cui binæ accedebant hæreditatis portiones. vid. I. Paral. V. 1. 2.

De *Unicornu*, an sit ad *Capreas*, præeunte *Bocharto*, releganda, vel *Rhinoceros*, quod *Ludolfo* placet, egimus ad Num. XXIII. 22.

TAB. CCCLXIII.

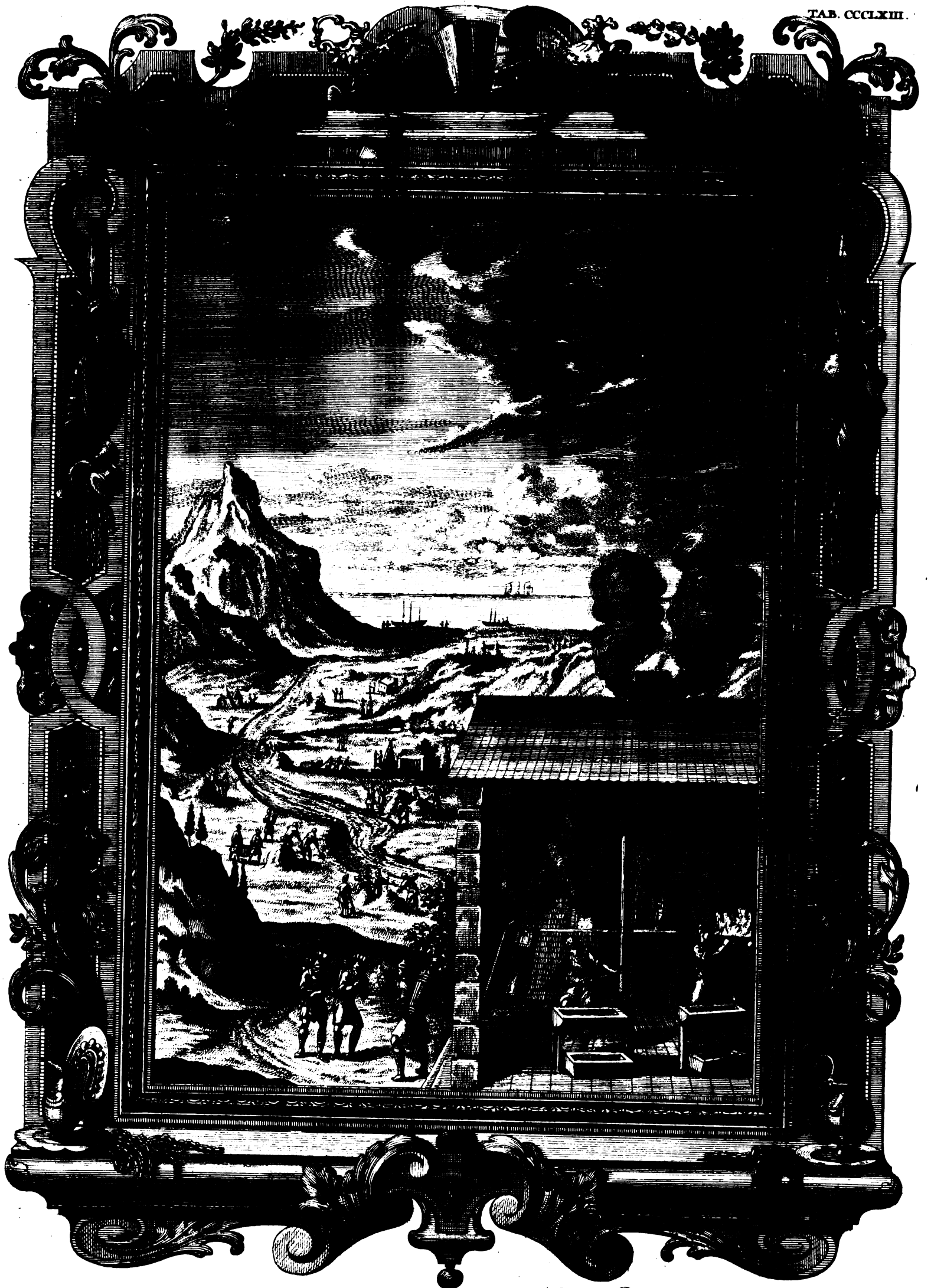
Deut. Cap. XXXIII. vers. 19.

Populos ad montem vocabunt, ubi sacrificabunt sacrificia Justitiæ, quoniam inundationem Marium fugent, & reconditos Thesauros arenæ.

Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas justitiæ: qui inundationem maris quasi lac surgent, & thesauros absconditos arenarum.

ECquis heic quæsiuerit *Vitrum?* Et sane per *reconditos thesauros arenæ* intelligit *Jonathan*, Chaldæus interpres, ipsum Vitrum & Specula, quia Vitri potissima Materia est ipsa Arena, quæ sub Microscopio conspicitur sub forma siliculorum varicolorum & pellucidorum. Videas oculo nudo Arenæ puluisculum, armato Adamantem, Rubinum, aliam ex pretiosis Gemmam: ita sub Imaginationis tuæ Microscopio vanam Mundi Gloriam, ablato eo puluisculum, fragile Vitrum. Siliculo huic areno-

so adsociatur Cinis, ut Salium beneficio fluida reddatur Arena. Sed videamus, quo nitantur fundamento *Jonathanis* Thesauri seu Arenæ, seu Vitri. Spectat, de quo nunc, Versiculus Benedictionem impertitam *Sebuloni.* Ad fines hujus Tribus ostium est *Beli* Fluminis, quod præstantissimam dabat pro Vitri confectioe arenam, & aliquandiu solam. Audi *Strabonem L. XVI. p. 521.* Μεταξὺ τῆς Ἀκρῆς καὶ τῆς θινώδους ἀγίας ἐστὶν, ὃ φέρων τὴν ὑαλίτην ψάμμον. Ἐνταῦθα μὲν ἔν φασὶ μὴ χεῖσθαι, κομιοθεῖσαν δὲ εἰς Σιδῶνα τὴν χωνίαν διέχεσθαι. *Inter Acen & Tyrum Littus est vitri arenam*

DEUT. Cap. XXXIII. v. 19.
Thesauri in arena.

V. Buch Moses Cap. XXXIII. v. 19.
Sand - Schätze.

I. G. Pinte sculps.

arenam ferens ; non quidem ibi fundi dicunt, sed Sidone. Plinium L. V. c. 19. Riuus Pagida siue Belus Vitri fertiles arenas paruo litori miscens. Tacitum Hist. L. V. Et Belus amnis Judaico Mari illabatur, circa cujus os conlectæ arenæ admixto nitro in vitrum excoquuntur. Modicum id litus, sed egerentibus inexhaustum. Similia habet ex Solino Auctor Historiæ Hierosolymitanæ infertæ Gestis DEI per Francos p. 1166. Imò fortè Vitri nomen ὑέλως, ὑέλως vel de nomine

Fluminis hujus Beli ductum coniectat Cl. Relandus Palestin. p. 290. aut ab Hebraico חין Chol, arena. Et quid si ipsum Germanorum Glas deriuaretur à Græco ὑέλως? Sed hanc vocum Genealogiam aliis linquo. Adde Josephum de Bell. Jud. L. II. c. 9. cui Fluius hic βελὺς nuncupatus, binis stadiis à Ptolemaide labens aluit Vallem rotundam, cui dat ὑαλίνην ψάμμον, vitri feracem arenam, quâ integræ onerantur Naues. v. plura ad Job. XXVIII. 17.

TAB. CCCLXIV.

Deut. Cap. XXXIII. vers. 25.

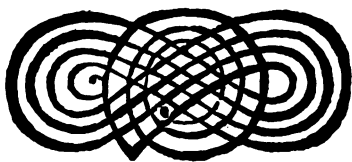
Ferrum & Æs sub calceamentis Ferrum & Æs calceamentum e-
tuis — jus —

Fuit, si quæ alia Palæstinæ Regio, Aferitis omnibus & præstantissimis rebus ad vitæ tum necessitatem, tum iucunditatem, affluentissima. Tritici seges uberrima, olei præstantissimi abundantissima copia. In oleo tinget Aser pedem suum. v. 24. Vinum generosissimum dabat Sarepta. Pisces sapidissimos, imò & Purpuram pretiosissimam Mare Tyrium. Ligna in æuum duratura Libanus. Ferrum & Æs sub calceamentis Aferis. Aser ergò metallifossor, uti eum ampla & erudita Dissertatione exhibet Ernestus Fridericus Cobijs Eislebda - Francus Præfide Job. Christophoro Wichmanshausen, Ling. Or. Prof. Wittemb. 1722. Lit. viduæ Gerdesiæ. Æris foecundus fuit, qui totus Aferis fuit, Carmelus Mons, ὄρος ἱερὸν Διὸς, ut Scylaci cluet. En Hesychii Testimonium! Κέρμηλος, ἀφ' ἧς χαλκὸς γίνεταί. Carmelus, unde Æs prouenit, seu gignitur. סַרְפָּתָא Sarepta, urbs inter Tyrum & Sidonem media, Aferitidi contermina, sed Sidoniorum, ab ipsa metallorum conflatura סַרְפָּתָא tsaraph nomen habere videtur. Eumæus ipse Sidonius patriam suam ut Ære diuitem laudat apud Homerum Odyss. δ. v. 424.

Ἐκ μὲν Σιδῶνος πολυχάλακ' ἔνχομαι ἔργα.

Æriferæ ex Sidone genus mihi glori-
or esse.

Libanum montem Æris feracem deprædicat vel χαλκολίβανος, vox in Apocalypsi obuia, si Æs Libani vel Libanense notat, ita eam exponentibus Andrea & Aretia Cæsariensibus, Syro atque Æthiope. De Dauide constat ex 2. Sam. VIII. 8. eum multum Æris deprompsisse ex Urbibus Hadadezeri, Bethach, & Berothai, quæ Tibbath & Chun vocantur. 1. Paral. XVIII. 8. Has autem Urbes ad Libani radices Emesam inter seu Epiphaniam & Damascum collocant multi, tanquam Syriæ Zobe oppida, licet hanc ad Euphratem & in Arabiam usque promoueat Berochartus. Imò primas Æris fodinas ad Libanum relegat Matthesius Sarept. p. 99. b. Alia, quæ in hunc Textum dici possunt, linquo Geographis, Criticis, Interpretibus aliis, ablegans inprimis Lectorem ad Aferem metallifossorem supra & laudatum & citatum.

SUPPLEMENTA IN DEUTERONOMUM.

Deut. Cap. IX. vers. 9.

Quum ascenderem in Montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas fœderis, quod DOMINUS ferit vobiscum, & manerem in Monte quadraginta dies, & quadraginta noctes, quando nec panem comedi, nec Aquam bibi.

Quando ascendi in Montem, ut acciperem duas tabulas lapideas patris, quod pepigit vobiscum DEUS: & perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens.

Vide Exod. XXXIV. 28.

Deut. Cap. IX. vers. 21.

Peccatum quoque vestrum, quod fecistis, nempe vitulum, tui, & igne illum combussi, & contudi eum molendo, idque benè, donec pulvis fieret tenuis, abjecique pulverem ejus in torrentem, qui è monte defluit.

Peccatum autem vestrum, quod feceratis, id est vitulum, arripiens, igne combussi, & in frusta comminuens, omninoque in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte descendit.

Vid. Exod. XXXII. 20.

Deut. Cap. XII. vers. 15. 21. 22.

15. Veruntamen pro omni Animi tui desiderio mactabis & comedes carnem juxta benedictionem DOMINI DEI tui, quam dedit tibi in omnibus portis tuis, tam immundus, quam mundus ex ea comedent, quemadmodum Capream aut Ceruum.

15. Si autem comedere volueris, & te esus carniū delectauerit, occide, & comede juxta benedictionem DOMINI DEI tui, quam dedit tibi in urbibus tuis; siue immundum fuerit, hoc est maculatum & debile: siue mundum, hoc est integrum & sine macula, quod offerri licet, sicut Capream & Ceruum, comedes.

21. Si verò procul à te fuerit locus, quem elegerit DOMINUS DEUS tuus, ut illuc ponat nomen suum, mactabis de armentis tuis & gregibus tuis, quæ dederit tibi DOMINUS, quemadmodum præcepi tibi, & comedes in portis tuis pro omni desiderio animi tui.

21. Locus autem, quem elegerit DOMINUS DEUS tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis & pecoribus, quæ habueris, sicut præcepi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet.

22. Et

DEUT. Cap. XXXIII. v. 25.
Aser Metallī folsor.

V. Buch Moſis Cap. XXXIII. v. 25.
Aſer ein Berg = Knappe.

I. G. Rintz sculp.

22. Et sicut Caprea comeditur atque Ceruus, sic comedes illa, mundus & immundus pariter vescuntur illis.

22. Sicut comeditur caprea & ceruus, ita vescèris eis : & mundus & immundus in commune vescuntur.

DEUT. XIV. 4. 5. adnumerantur Cerui & Capreæ Animantibus mundis, & I. Reg. IV. 23. pro mensa Regia Salomonis in parato stabant quotidie *decem boues saginati, & viginti boues pascuales, centumque oves, præter Ceruos, Capreas, Ibices, saginata & altilia*. Ferunt Cerui & Capreæ notas Animantium mundorum características, Ruminatorem, & Ungulas fissas. Imo in Textu nostro commendatur Animalium horum caro ut deliciosa admodum, qua vesci poterant Judæi, & pro desiderio Animi sui. Ita in Prouerbum apud Germanos abiit Caponum caro, quacum comparamus aliam omnem boni gustus, *es ist zu essen wie Capaunen-Fleisch*. Numerosissimos fuisse, & obuios ubique in Judæa Ceruos, constat ex *Æliano*, qui ad finem Libri V. caput habet *περὶ τῶν ἐν τοῖς Σύροις ἐλάφων*, idque inchoat ita. *Οἱ ἐν Σύροις ἑλάφοι γίνονται μὲν ἐν ὄρεσι μεγίστοις, Ἀμάνῳ τε καὶ Λιβάνῳ, καὶ Καρμύλῳ. In Syria*

Cerui degunt in Montibus altissimis, Amano, Libano, & Carmelo. Hinc est, quòd ut heic, ita alibi quoque in Sacris frequens fiat dictorum Animalium mentio, & ex iis desumatur non una loquendi ratio. Jer. XIV. 5. *Cerua, quem in agro scetum peperit, reliquit, quod non superesset herba*, nempe præ nimia siccitate. Cant. II. 7. III. 5. *obtestatur sponsa Ecclesia scæminas Hierosolymitanas per Capreas & per Ceruas in agris agentes*; ex quo Loco colligere est, demisisse sese hæc Animalia ex Montibus in campos. Est aliàs ceruina caro malæ famæ apud Medicos. *Τὰ τῶν ἐλάφων κρέατα κακὸν χυμὸν ἔχει καὶ δύσπεπτα, καὶ μελαίνης χολῆς γεννητικὰ. Sunt Carnes Ceruorum mali succi & difficilis coctionis, atramque generant bilem*. Simeon Sethi & Act. Tetrab. I. Serm. 2. c. 121. Licet vero in deliciis reponatur Ceruorum & Caprearum caro passim in Sacris, exulauit tamen à Sacrificiorum usu.

Deut. Cap. XII. vers. 16. 23. 24.

16. Modò sanguinem ne edatis, sed in terram effundatis velut aquam.

23. Modò in hoc sis firmus, ne sanguinem edas, (nam sanguis est ipsa anima) ne ergò comedas animam cum ipsa carne.

24. Non, inquam, comedas ipsum, sed eum in terram ut aquam effunde.

16. Absque esu duntaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes.

23. Hoc solum caue, ne sanguinem comedas, sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus.

24. Sed super terram fundes quasi aquam.

Vid. Gen. IX. 4.

Deut. Cap. XIV. vers. 7.

Hoc tamen non comedetis ex his, qui ruminatorem sursum reuocant, & ex his, qui ungulam separant ac fissuram, nempe Camelum, Leporem & Cuniculum, quæ quidem ruminatorem reuocant, at ungulam non separant, ergò immunda erunt vobis.

De his autem, quæ ruminant, & ungulam non findunt, hæc comedere non debetis, Camelum, Leporem, Chærogryllum: quia ruminant, & non diuidunt ungulam, immunda erunt vobis.

Vid. Leuit. XI. 4. 5. 6.

Uuuuu

Deut.

Deut. Cap. XIV. vers. 8.

Et sus, tametsi ungulam separat, non tamen ruminat, ideo immundus fit vobis. De carne talium non comedetis, & cadauer eorum non tangetis.

Sus quoque, quoniam diuidit ungulam, & non ruminat, immunda erit : carnibus eorum non vescemini, & cadauera non tange-
tis.

Vid. Leuit. XI. 7. 8.

Deut. Cap. XIV. vers. 9. 10.

9. Hoc verò comedetis ex omnibus, quæ in Aqua sunt. Quidquid pinnulas habet & squamas, comedetis.

9. Hæc comedetis ex omnibus, quæ morantur in aquis. Quæ habent pinnulas & squamas, comedite:

10. Quicquid verò pinnulas & squamas non habet, immundum fit vobis.

10. Quæ absque pinnulis & squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt.

Vid. Leuit. XI. 9 — 12.

Deut. Cap. XIV. vers. 11.

Omnem Auem mundam comedetis. Omnes aues mundas comedite.

Vid. Leuit. XI. 13.

In Latina Versione nostra pro *autem* lege *Auem*.

Deut. Cap. XIV. vers. 12.

Hæc verò sunt, de quibus non comedetis, Aquila, Accipiter, Aquila marina.

Immundas ne comedatis : Aquilam scilicet, & Gryphem, & Haliaëtum.

Vid. Leuit. XI. 13.

Deut. Cap. XIV. vers. 14.

Omnis quoque Coruus juxta speciem suam.

Et omne Coruini generis.

Vid. Leuit. XI. 15.

Deut. Cap. XIV. vers. 15.

Struthio, Noctua, Cuculus, Nisus juxta speciem suam.

Et Struthionem ac Noctuam, & Larum, atque Accipitrem juxta genus suum.

Vid. Leuit. XI. 16.

Deut.

Deut. Cap. XIV. vers. 16.

Nycticorax, Bubo, Porphyrio. Herodium ac Cygnum, & Ibin.
Vid. Leuit. XI. 16. 17.

Deut. Cap. XIV. vers. 17.

Ibis, Pelicanus & Mergulus. Ac Mergulum, Porphyrionem &
 Nycticoracem.
Vid. Leuit. XI. 16. 17.

Deut. Cap. XIV. vers. 18.

Ciconia, Graculus juxta speciem Onocratulum, & Charadrium, sin-
 guam. Upupa & Vespertilio. gula in genere suo: Upupam quo-
 que & Vespertilionem.
Vid. Leuit. XI. 19.

Deut. Cap. XIV. vers. 19.

Quidquid ex volucris repit, im- Et omne, quod reptat & pennulas ha-
 mundum sit vobis, nec comeda- bet, immundum erit, & non co-
 tur. medetur.
Vid. Leuit. XI. 20.

Deut. Cap. XIV. vers. 20.

Omnem vero Volucrem mundam Omne quod mundum est, comedi-
 edere potestis. te.

Inferre licet ex v. II. quo esus Avium mun- per *שׂרץ* *oph*, & in Levitico per *שׂרץ* *Scbe-*
 darum est concessus, & collatis Lev. XI. *rets baoph* intelligi debeant non Aves proprie
 21. 22. ubi mentio fit *volucrum reptantium*, ita dictæ, τὰ περὶ τῶν ἑρπύων, sed Animalia vo-
 lue Insectorum, etiam mundorum, quod heic latilia simul & reptantia, & in specie Locustæ.

Deut. Cap. XIV. vers. 21.

Ne edatis ullum morticinum, sed Quicquid autem morticinum est, ne
 peregrino, qui est intra portas vescamini ex eo: peregrino, qui
 tuas, dabis illud, ut ipsum come- intra portas tuas est, da ut come-
 dat, aut vendas ipsum alieno, quia dat, aut vende ei: quia tu popu-
 tu populus sanctus es DOMINO lus sanctus DOMINI DEI tui es.
 DEO tuo. Ne coquas Hoedum Non coques Hoedum in lacte
 in lacte matris suæ. matris suæ.

Vid. Exod. XXIII. 19.

Uuu uu 2

Deut.

Deut. Cap. XXII. vers. II.

Ne induas vestem, quæ ex Lana & lino simul contexta est. Non indueris vestimento, quod ex Lana linoque contextum est.

Vid. Levit. XIX. 19.

Deut. Cap. XXIII. vers. 12. 13.

12. Locus quoque fit tibi extra Castra, ad quem foras egrediaris. 12. Habebis locum extra Castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ.
13. Lignumque præacutum in baltheo, cum quo foris sedens fodias, conuersusque operias excrementum tuum. 13. Gerens paxillum in baltheo: cumque sederis, fodies per circuitum, & egesta humo operies, quo reuelatus es.

Vidimus supra occasione Lepre aliorumque Morborum immundorum, eam ab Israelitis excultam fuisse vitæ puritatem, quam nullus unquam ullibi locorum obseruauit Exercitus. Testimonium hujus rei evidentissimum est Lex, quæ præcipitur in Textu, sed non ita intelligenda venit, quod qui officio hocce Naturæ necessario defungi debebat, exeundum habuerit extra omnia tria Castra, qualia fuere in Deserto, id enim neque conuenisset cum innumera Hominum multitudine, neque cum viæ longinquitate. Sed applicanda est futuris quibusvis Castrametationibus, quod constat ex v. 9. *Quum egressus fueris cum exercitu contra hostes tuos, custodies te*

ab omni re mala. Et præcauere vult Legislator cum primis morbis castrensibus epidemicis, pestilentialibus, qui si corripiant Exercitum, imprimis in Orientalibus illis Regionibus, ingentes edunt strages, dispersis *μύσσοις* noxiis majori copia, majorique velocitate per Aera, pro intensiori gradu caloris. Docet nos Experientia, Dysenteriam in specie mediantibus halitibus Excrementorum ab una domo in aliam, in Castris ab uno Tentorio ad aliud, ab una Cohorte in aliam, transire facillimè, & vel ea propter injungi effusionem fæcum aluiinarum in aquam fluentem, vel etiam earundem defossionem sub Terra.

Deut. Cap. XXIX. vers. 5.

Vid. Deut. VIII. 4.

Deut. Cap. XXIX. vers. 23.

- Sulphure & Sale exurentibus uniuersam Terram ejus, ut seminari non possit, non germinante, neque exoriente in ea ulla herba, sicut in loco subuersionis Sodomæ & Aemoræ, Admæ & Zeboim, quas subuertit DOMINUS in ira sua atque furore suo.
- Sulphure & Salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum subuersionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, quas subuertit Dominus in ira & in furore suo.

DE Excidio illo tristi Sodomæ ac Gomorrhæ actum fufius ad Gen. XIX. 24. &c. Ibi legas *Sulphur & Ignis* heic *Sulphur & Sal*. Inde coniectat *Guil. Clarke* in *Hist. Nat. Nitri* c. 2. p. 34. per *Ignem* intelligi debere *Sal Nitri*: Si coniecturæ huic est locus, con-

ferri potest commodè materia illa super maledictas urbes effusa Pulueri Pyrio, cujus stupendas vires hodie multæ urbes atque Fortalitia experiuntur, atque deplorant, proprio exitio.

LIBRI

LIBRI HISTORICI.

LIBER JOSUÆ.

TAB. CCCLXV.

Jos. Cap. II. vers. 6.

At ipsa duxit eos sursum super Te-
ctum, absconditque eos sub cau-
liculis Lini, qui structi erant ei
sub Tecto.

Ipsa autem fecit ascendere viros in
solarium domus suæ, operuitque
eos stipula lini, quæ ibi erat.

DE Tectis Judæorum, aliorumque O-
rientalium Populorum planis egi-
mus ad Deut. XXII. 8.

⚙ Cauliculi Lini, Flachs-Sten-
gel Nobis, LXX. λινκαλάμη. Dubi-
tet quis, an intelligi debeant integri Lini cauli-
culi, quales ex Agris domum portantur, vel
ἀποσπασμάτια illa ex Lini ipsius separatione resi-
dua in cumulos congeri solita? Linum certè
ipsum separatum haud est. Quicquid illorum
sit, potuere exploratores abscondi sub cauli-
culis integris æquè ac fractis. In Originali
legitur ⚙ in linis Ligni, per hypallagen
pro Lignis Lini, ubi obseruandum, ⚙ etz, Li-
gnum Orientalibus populis significare omne id,
quod Ignem suscipit, & in flammam atque ci-
neres abit. Locus extat Ulpiani in Digg.
L. XXXII. Leg. 55. Ligni §. 5. Lignorum appel-

latione in quibusdam Regionibus, & in Ægypto,
ubi Arundine pro Ligno utuntur, & Arundines
& Papyrus comburitur, & herbula quedam vel
Spinæ vel Vepres continebuntur. Dubitat ni-
hilominus Hillerus Hierophyt. P. II. p. 131. an
paruulus Lini cauliculus Ligni mereatur no-
men, & suffragium potius dat Cannabis cauli,
quæ Planta ramis latè diffusis arbusculæ præ-
beat speciem, & ex ipso hoc stipite quidem fa-
ciant Carbones pyrio pulveri parando utiles.
Lectori interim utramque Plantam sisto. Seli-
gat is quam velit. Linum commune satium
quia alibi jam exhibuimus, sistere nunc lubet
ex splendido opere III. Sloanii Hist. Nat. Jamaic.
vol. I. p. 206. Tab. 130. Linum scandens flore dilute
purpureo semine triangulari: An Linum sarmen-
tosum seu volubile Jamaicanum flore cæruleo.
Plukenet Almag. p. 224. Fig. A. Cannabis Fig. B.

TAB. CCCLXVI.

Jos. Cap. II. vers. 9. 24.

9. Dixitque ad viros: Noui, quod
DOMINUS tradiderit vobis hanc
Terram, irruit enim Terror ve-
ster super nos, omnesque Terræ
hujus habitatores consternati (a)
sunt metu vestri.

(a) Ebr. liquefacti sunt à facie vestra, seu resoluti.

24. Dixerunt autem ad Jehosua:
DOMINUS tradidit uniuersam

9. Et ait ad eos: Noui, quod DOMI-
NUS tradiderit vobis Terram:
etenim irruit in nos terror vester,
& elanguerunt omnes habitato-
res Terræ.

24. Atque dixerunt: tradidit DOMI-
NUS omnem terram hanc in

X x x x

ter-

terram in manum nostram; metu nostri omnes habitatores Terræ istius diffluxerunt.

manus nostras, & timore prostrati sunt cuncti habitatores ejus.

Memorabile heic, si in Sacro Codice ullibi, si in toto Terrarum Orbe unquam occurrit *Metus* Exemplum, *Terroris*, qui à DOMINO irruit non in Mortalium unum, non in decem, centum, sed in omnes Terræ Canaaniticæ habitatores, qui omnes consternati, juxta originale *וְכָל נַפְשׁוֹ לִיקְוֶהָ* sunt, à *וְכָל נַפְשׁוֹ לִיקְוֶהָ* *metus liquefactus*, nempe præ metu. Vocem hanc omifere LXX. in Codicibus Aldino, Alexandrino, & Romano. Sed Complutensis habet v. 9. *καὶ κατέπτισαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἀφ' ὑμῶν.*

Sunt equidem omnes *Animi Passiones* Ventis Impetuosas, imò Turbinibus similes, quæ placidum Mare, Sanguinis Massam, Nervorum subtilissimum fluidum, imo totum Hominem in fluctus spumosos concitant, & quoties irruunt, totum ex Anima & Corpore compositum, integrum Hominem consternunt, & prosternunt. Sed est una ex impetuosioribus, & periculi plena, *Metus* siue *Terror*, quæ pro objecto habet imminens malum. Fugit id Anima nostra, & sese ipsa veluti in seipsam contrahit quasi, non videns extra se, quod se vertat, aufugium. Salutem quærunt reflui ad Cerebrum Spiritus veluti in Castris Prætorianis, sed & heic motibus inordinatis discurrunt anxii: stant comæ, vox faucibus hæret. Tardigradus est fluidi hujus nervei in exteriora Sensus & Motus Organa influxus, speciatim vero in Corporis Machinam primariam, Cor: remittunt in tensione Nerui. Hinc non mirum, refrigerare extrema, pallefcere faciem, sudorem prodire frigidum per Cutis poros, laxari Sphincteres alui & Vesicæ, vincula Linguae, congeri Sanguinem & tantum non coagulari in Cordis Thalamis: qui coagulationis status oppositus prorsus videtur illi *liquefactionis* vel *dissolutionis*, de quo Textus. Hic nodus ut solvatur, sciendum, in ipsa Laticis sanguinei coagulatione, siue partium viscidiorum congectione fieri quoque fluidiorum separationem, proin veram liquefactionem. In statu hocce est optimum remedium Ratio sana, quæ dominium arripit, & fluidum nerveum ad extremas partes amandat, Imperatio veluti jussu. Hæc ipsa verò si nihil inue-

niat aufugii, nihil auxilii, seipsam veluti sepelit in corpusculo viuo, sed debili, præcipitaturque in *Desperationem*, vel & dubia anxiae media quæcunque obuia arripit, naufragium eatura, sicque transit in *Audaciam* siue *Temeritatem*, ubi omnia minantur exitium, Cor violentam patitur & concussionem & contractionem, Musculi corporis totius in vagos cientur Motus, roborantur Brachia, Vultus toruam induit faciem. Et constabit ex ipso Historiæ Josuæ, quam tractandam sumimus, progressu, præcipitasse se Canaanitas ex Terrore ac Metu in binâ hæc extrema, *Desperationem* & *Temeritatem*, id quod passim obseruare licet in Melancholicis & Maniacis.

Ex hac *Metus* *Terrorisque* *Ætiologia* haud difficulter concipere licet, quomodo *Cor Nabalis emortuum fuerit in ipso*, & *factum tanquam lapis*, postquam nempe euaporauerat Vinum, & Davidis generosa declaratio fuerat Euclioni illi ab Abigaele indicata. 1. Sam. XXV. 37. Ita corruerat Saul ilico in terram *quantus quantus erat*, nam *timuit vehementer à verbis Samuelis, ut nullum robur esset amplius in eo.* (Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo.) 1. Sam. XXVIII. 20. Ita Daniel de seipso: *Per banc apparitionem in me conuersi sunt cardines mei, nec vires retinui.* — *Me virtus modo destituit, neque in me reliquus est sanguis spiritus vitalis.* X. 16. 17. (In visione tua dissolutæ sunt compages meæ, & nihil in me remansit virium. — nihil enim in me remansit virium, sed & habitus meus includitur.) Jobo Patientiæ illi Exemplari Cor expauescebat, ac luxabatur è loco suo. XXXVII. 1. Ita forma Regis Belsazar immutata est, & cogitationes suæ perturbauerunt eum, vinculaque lumborum illius soluta, & genua mutuum collisa sunt. Dan. V. 6. Et quod heic de Canaanitis legimus, consecrarium fuit imprecationis Mosai-cæ, Exod. XV. 16. *Cadat super eos tremor & pavor, in magnitudine brachii tui obstupescant quasi lapis, donec pertransierit populus tuus, o DOMINE! (Irruat super eos formido & pavor: in magnitudine brachii tui, fiant immobiles quasi lapis: donec pertranseat populus tuus, DOMINE!)*

Ios. cap. II. v. 6.
Exploratores sub lino.

Nach Josua Cap. II. v. 6.
Verborgene Hündschaffter.

I. G. Pintz sculp.

Ios. Cap. II. v. 9 - 24.
Canaanitæ perterriti.

Buch Josua Cap. II. v. 9 - 24.
Die erschrockene Canaaniter.

M. Tyroff sculp.

TAB. CCCLXVII.

Jof. Cap. III. vers. 4. 13. ad fin.

4. Sic tamen, ut spatium sit inter vos & illam circiter duo millia Cubitorum, ne ad illam appropinquetis, ut sciatis, qua via vobis sit incedendum, nam hac via antea non incessistis. 13. Et quum constiterint Plantæ pedum Sacerdotum, qui portant Arcam DOMINI Dominatoris uniuersæ Terræ, intra Aquas Jordanis, Aquæ Jordanis scindentur, & Aquæ illæ, quæ supernè defluunt, consistent instar muri. 14. Factum est autem, quum proficeretur Populus è Tabernaculis suis, ut transiret Jordanem, (ibant) ante populum Sacerdotes, qui portabant Arcam Fœderis. 15. Quumque hi, qui Arcam Fœderis portabant, ingrederentur Jordanem, pedesque Sacerdotum, qui Arcam ferebant, tincti essent in prima parte Aquarum. (Solet enim Jordanis super omnes ripas suas cunctis diebus Messis effundi.) 16. Constiterunt Aquæ, quæ supernè defluebant, instar Muri, valde procul à ciuitate Adam, quæ erat à latere Zarthani, quæ verò infra erant (aquæ) defluebant ad Mare solitudinis, mare scilicet Salis, separata defecerunt, transiitque populus à regione Jericho. 17. Stabant autem Sacerdotes, qui portabant Arcam Fœderis DOMINI, in sicco in medio Jordane præparati, & cunctus Israel	4. Sitque inter vos & arcam, spacium cubitorum duum millium: ut procul videre possitis & nosse, per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam, & cauete, ne appropinquetis ad arcam. 13. Et cum posuerint vestigia pedum suorum Sacerdotes, qui portant Arcam DOMINI DEI uniuersæ terræ, in Aquis Jordanis, Aquæ quæ inferiores sunt, decurrent atque deficient; quæ autem desuper veniunt, in una mole consistent. 14. Igitur egressus est populus de Tabernaculis suis, ut transiret Jordanem: & sacerdotes, qui portabant Arcam Fœderis, pergebant ante eum. 15. Ingressisque eis Jordanem, & pedibus eorum in parte aquæ tinctis: (Jordanis autem ripas aluei sui tempore Messis impleuerat.) 16. Steterunt aquæ descendentes in loco uno & ad instar Montis intumescences apparebant procul ab urbe, quæ vocatur Edom, usque ad locum Sartham: quæ autem inferiores erant, in Mare solitudinis, (quod nunc vocatur mortuum) descenderunt, usque quo omninò deficerent. Populus autem incedebat contra Jordanem. 17. Et sacerdotes qui portabant Arcam Fœderis DOMINI, stabant super siccam humum in medio Jordanis accincti, omnis-

Xxx xx 2

trans-

transibat in sicco, donec uniuer-
sus populus perfectè transiisset
Jordanem.

que populus per arentem alueum
transibat.

DEbebat, ex deuota Israelitarum erga
Arcam veneratione, spatium inter
illos & hanc esse circiter duo millia
Cubitorum, id est 3333. pedum Pa-
risinorum, quibus addere, si lubet,
poteris I. pollicem, 4. Lineas. Constant hæc
ex v. 4. & à Clerico intelliguntur duntaxat de
Itineris progressu, non de casu præsentis. Sed
videtur mihi applicabile hoc Præceptum ad
Transitum per Jordanem. Stabat, quod ex
sequentibus patebit, Arca in medio Fluminis
alueo, & defendebat, paries uti intergerinus
defendit Ædem ab incendio, Populum DEI ab
irruptione Fluuii & inundatione. Desluebat
Aqua infra Arcam versus Mare mortuum, &
poterat adeò Transitus fieri 2000. Cubitorum
spatio infra Arcam, ut in Tabula videre licet.

Stupendum heic occurrit, μέγα λίαν θαῦμα.
Stat Fluidum contra, imo supra Naturæ vires,
perpendiculariter Muri ad instar erectum: per-
dunt globuli Aquæi & Gravitationem in se mu-
tuam, & intestinum motum, vel saltem non
exserunt. Exercitus prorsus singularis & sui
generis, in quo Aciem primam constituit Arca
ligna à Sacerdotibus nonnullis gestata, imò
DEUS Ter Optimus, Ter Maximus, Exerci-
tuum DOMINUS, qui Prætorianis militibus
haud opus habet: ubi Lorica extructa ex Aqua
contra fluentis Aquæ impetum: ubi oppositæ
ripæ non stipantur Hostium numerofo Exerci-
tu, sed solus & inuictus toti Naturæ hostis est
Aqua, victus ab Eo, qui in ipsa Creatione con-
gregari iussit Aquas, sub expansione, sub cælis,
unum in locum, ut appareret continens. Gen. I.
7. 9. Victoria reportata, non de Exercitu Ca-
naanitico, sed fluido & mobilissimo Elemento,
imo de Natura ipsa, & Motus Legibus, adscri-
benda Authori Naturæ, Dominatori uniuersæ
Terre. v. 13. Est hoc Phænomenon infinitis
distans parasangis à Naturæ terminis, per con-
sequens & omni Ratiocinio Philosophico supe-
rius. Posito licet, quod vult Grew Cosmol.
Sacr. L. IV. c. 5. spirasse Ventum, quem Tor-
nado vocant, contra Jordanem, de quo tamen
nullum extat indicium in Sacro Codice, non
plus tamen is contribuere poterat ad suspen-
sionem vel erectum situm Aquarum, quàm
contulit ille Orientalis in Transitu populi Israe-
litici per Mare Rubrum. Miraculo assurrexe-
re Aquæ in cumulum, potentissima DEI ma-
nu suffultæ.

Debebat Miraculo hocce fides Israelitarum
firmari, & Prophetiæ addi pondus. Dixit
DOMINUS ad Jehosua: Hodie incipiam te
magnificare in oculis totius Israelis, ut intelligant,
me tecum fore, quemadmodum fui cum Mose.

Jos. III. 7. & v. 10. In hoc cognoscetis, quod
DEUS viuens sit in medio vestri, & omnino ex-
pellat ante vos Chananæum, &c. Eodem stylo
utitur Moses Numer. XVI. 28. In hoc cogno-
scetis, quod DOMINUS miserit me, ut facerem
cuncta ista opera, neque ex corde meo. Qua-
propter Imperator prædixit ante, quod ven-
turum mox erat: Quum constiterint Plantæ pe-
dum Sacerdotum — intra Aquas Jordanis, id
est, statim atque intrabunt illi Flumen, Aquæ
Jordanis scindentur, & Aquæ illæ, quæ superne
desluunt, consistent instar muri, v. 13. Et ecce
stat DEUS promissis; adimpleta ad Literam,
quæ Belli Dux θεόπνευστος prædixerat. Constite-
runt Aquæ, quæ superne desluebant, instar Mu-
ri — quæ verò infra erant Aquæ, desluebant ad
Mare. v. 16.

Lucem foeneratur & Miraculo & Ratioci-
nio Temporis, quo illud contigit, circumstan-
tia. Demeretur aliquid saltem de Miraculi
Magnitudine, si contigisset transitus eo tem-
pore, quo Jordanem vidit Bellonius, qui ita
L. II. c. 86. Amnis Jordanis à septentrione in
Meridiem tendit, non adeo latus, quin puer lapi-
dem in contrariam partem jacere possit, septem aut
octo forte orgiarum latitudinis: alueique non adeò
profundi, ut naui per eum uehi possit. Conti-
git Miraculum eo tempore, quo Fluuius sum-
mum attigit accrementum, tempore Messis,
solet enim, ita Sacer Textus v. 15. Jordanis su-
per omnes ripas suas cunctis diebus Messis effundi.
Et comparat Siracides XXIV. 28. secundum in-
genium Jordani, ut est tempore Messis. Idem
tradit de Eridano Polybius Hist. L. II. de Nilo
Philo Lib. de profugis p. 476. Glycas Annal.
Part. I. p. 10. Theophylactus Hist. L. VII. c. 17.
ubi ita. Θέρως τοίνυν ακμάζοντος τὰς αὐξήσεις λαμβάνει
ἐναντίον τῇ φύσει τῶν κατὰ τὴν οἰκωμένην ἀπασαν ποτα-
μῶν. Adulta Æstate incrementum accipit contra
Naturam Fluminum, quæ in uniuerso Orbe Ter-
rarum sunt. De omnibus Europæ Fluminibus,
qui ex Montibus iis, in specie ex Montibus ni-
ue tectis oriuntur, nouimus altissima esse me-
dia Æstate. Par ratio erit Jordanis, qui è Li-
bano monte oritur teste Josepho Ant. L. V. c. I.
Par erit & Euphratis Syrac. I. c. & aliorum Flu-
minum Asiaticorum. Neque in obscuro est
ratio. Hyeme parum Niuis soluitur in Mon-
tibus, Æstate plurimum. Dat autem Libano
perennem niuem Jeremias XVIII. 14. Num
ager deserit niuem Libani, quæ de petra fluit?
Num deferentur aquæ alienæ frigidae fluentes?
(Numquid deficiet de petra agri nix Libani?
aut euelli possunt aquæ erumpentes frigidae, & de-
fluentes?) Ad quem locum Hieronymus, qui Re-
gionem illam incoluit: Quando Nix de Libani
summi-

Ios. Cap. III. v. 4-14.
Transitus per Iordanem.

Buch Josua Cap. III v. 4-14.
Israel geht durch den Jordan.

M. Tyroff sculp.

summitatibus deficere non potest: nec ullo, ut omnis liquecat, Solis ardore superatur; fluentesque de montibus riui nequaquam siccantur in fontibus: sic meum nomen, quod per se stabile est atque perpetuum, non poterit immutari. Hinc non mirum, exundare Libanum messis tempore. Affulget Lux ex I. Paral. XII. 15. *Hi* (Gaditæ) sunt, qui trajecerunt Jordanem mense primo, quum exundaret omnibus ripis suis. Ex hoc quippe Loco constat, intelligendam esse primam Messem Hordei, non secundam Tritici. Et fuit fortè hæc temporis circumstantia, qua Maundrellus A. 1697. vidit Jordanem eò loci, quo Jerichunti est vicinus, in sexaginta pedum latitudine circiter, & rapiditate tanta, ut nemo in aduersum ejus natando obniti possit. Conf. Theuenot. P. I. L. II. c. 41.

De Aquis superioribus, quid eis euenerit, quousque assurrexerint, dubias Quæstiones mouent curiosuli, & mouent potius, quàm soluunt. Verissimum id, quod legitur v. 16. *Constiterunt Aquæ, quæ superne defluebant, instar Muri.* (Steterunt aquæ descendentes in loco uno & ad instar Montis.) Quæ verba adeo sunt clara, ut sibi ipsis sint Commentarius. Ascenderunt Aquæ in cumulum, & veluti murum constituerunt ab una Fluuii ripa ad oppositam, imò, si Lugendistis Judæis in Tr. Sota Babyl. c. 7. fol. 34. a. fides, præaltum; 12. miliaria statuit R. *Juda*: sed R. *Eliezer* his nondum contentus ad 300. ascendit miliaria, & ultra, impositis porticibus super porticibus, donec omnes Orientis & Occidentis Reges eas viderent. Hæc narrasse est refutasse. Assurrexisse altius, quàm quidem fuerant ante, in fluxu suo ordinario, concedi potest facile, nisi Miraculum velis continuatum usque ad Fontes Libani, saltim descensum Aquarum cohibitum ex Lacu Tiberiadis; id quod statuere necesse est, si velimus euitare inundationes vicinarum Jordani Regionum, de quibus nil legimus in Sacris. Quapropter sunt, qui refluxisse volunt versus fontes, & hujusmodi prodigia allegant ex Historia Romana. *Amnes*, ita *Plinius* L. II. c. 103. *retro fluere & nostra vidit ætas Neronis Principis annis supremis.* Idem de Vulturno & Glani, Campaniæ fluuiis tradit *Dionysius Halicarnass.* Rom. Antiq. L. VII. p. 419. *omisso naturali cursu vertisse cursus suos, aliquamdiu ab ostiis retrocedentes ad fontes suos, ἀφέντες τὰς κατὰ φύσιν ὁδὸς ἀνέστρεψαν τὰ νάματα καὶ μέχρι πολλῆ διατέλσαν ἀπὸ τῶν σομίων ἀναχωρῶντες ἐπὶ τὰς πηγὰς*, eo nempe tempore, quo Hetrusci ad exscindendas Cumas profecti essent. Hujusmodi prodigii, quod heic locum non habet, causas merè natu-

rales jam olim detexit *Seneca Nat. Quæst.* 4. L. 3. *Si crebrioribus ventis ostium ceditur & reuerberatur fluctu amnis restitit; qui crescere videtur, si non effunditur.* Ita quoque *Horatius* Lib. I. Od. 2.

Vidimus flauum Tiberim, retortis
Litore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis
Templaque Vestæ.

Alia Exempla aliis ratiociniis sociata videsis in Historia miraculosi transitus Israelitarum per Mare Rubrum, quem hujusmodi nebulis obfuscare tentarunt nonnulli.

Prosequimur nos filum Transitus, de quo nunc, miraculosi; stabat, hoc durante, Arca Sacerdotibus suis stipata in Jordanis medio alueo, veluti antemurale contra Aquas Jordanis erectas instar muri stantes. *Stabant Sacerdotes, qui portabant Arcam Fœderis DOMINI in sicco in medio Jordane preparati, & cunctus Israel transibat in sicco*, nempe 2000. cubitorum spatio infra Arcam, donec uniuersus Populus perfecte transisset Jordanem. v. 17. In hac profectione mutatus fuit Castrorum situs, mutata acies prima in postremam. *Quumque jam transisset omnis populus, transibat & Arca DOMINI.* Jof. IV. 11. Suspensæ proin miraculo manebant Naturæ Leges, donec omnis transierit exercitus, restitutæ Arcæ alueo exportata. *Factumque est, cum ascendissent Sacerdotes ferentes Arcam DOMINI è medio Jordanis, extræque essent plantæ pedum in sicco, reuersæ sunt aquæ Jordanis in locum suum, inundaruntque super omnes ripas ejus sicuti beri & nudius tertius.* Jof. IV. 18. *(Cumque ascendissent portantes Arcam Fœderis DOMINI, & siccam humum calcare cœpissent, reuersæ sunt aquæ in alueum suum, & fluebant sicut ante consueuerant.)* Nouum heic fingunt somniantes Judæi miraculum: stabant juxta eos Sacerdotes cum Arca in citiori aluei latere; reuersæ erant Aquæ ad pristinum statum, postquam trajecit omnis Exercitus: separabat Sacerdotes à Populo fluuius; tunc auulsit Arca plantas pedum sacerdotum, & portauit portitores suos, transtulitque eos super Aquas; tranauit adeò Arca unà cum sacerdotibus. Ita *Raschi* ad v. 18. *Schmuel Laniado in Cle chemda* fol. 172. Col. 3. *Reschith Chochma* fol. 108. Legatur pluribus *Andreas Herman.* *Münter* Osteroda - Hannoueranus *Disp. de Transitu Israelitarum per Jordanem*, Jof. III. 15. 16. Præf. D. Jo. Georgio Abicht, Lips. 1712. 4. Lit. *Brandenburgerianis.*

TAB. CCCLXVIII.

Jof. Cap. V. vers. 2. 3.

Tunc temporis dixit DOMINUS ad Jehosua: fac tibi cultros⁽⁴⁾ acutos, & effice denuo, ut filii Israel secundo circumcidantur.

⁽⁴⁾ Al. legunt lapides acutos, vel cultros lapideos.

Et Jehosua fecit sibi cultros acutos, & circumcidit filios Israel in colle præputiorum.

Eo tempore ait DOMINUS ad Josue: fac tibi cultros lapideos, & circumcide secundo filios Israel.

Fecit quoque quod jusserat DOMINUS, & circumcidit filios Israel in colle præputiorum.

IN molesto satis 40. Annorum per Deserta Itinere conuicti esse poterant per innumera & quotidiana Miracula Israelitæ de pacti Diuini cum Majoribus initi seruatione; suspensum proin & per omne illud tempus omissum ordinarium Fœderis signum. Circumcisio, quæ inter tot Itineris incommoda locum habere non poterat. Fusius hæc exponuntur v. 4. & seqq. Nunc est, cessantibus partim, partim diminutis numero Miraculis, populus integer incircumciscus nouo eoque ordinario Fœderis signo cum DEO unien-
dus.

Instrumenta operationis hujus, dolorosæ satis, in Natione integra & numerosa instituendæ erant חַרְבוֹת אֲבִירִים *Charbotb tsyrim*, quæ voces non eodem apud Interpretes sumuntur sensu. *Jonathan* Chaldæus *Nouaculas acutas*. LXX. μαχαίρας πατέρας ἐκ πέτρης ἀκροτόμου, i. e. *cultros acutos ex petra acuta*. Chaldæum sequitur *Raschi*, *R. Leui Ben Gerson*, *Abenesra*, *Kimchi*, *Abarbanel*, Judæorum doctissimi. Ex Christianis *Theodoretus*, *Augustinus*, *Origenes*, alii LXX. Nos Tigurini in Vernacula Versione, & Interpretes alii benè multi, cultros lapideos, i. e. ex lapide, saxo, vel petra confectos. Ut Gen. III. 21. בְּתוֹרֵי עוֹר *tunicæ pellis* sunt vestes pelliceæ, ex pellibus confectæ. Gen. VI. 14. תְּבֵרֵי עֵץ גֹּפְרִית *Arca Lignorum Gopher*, i. e. ex Lignis Gopher.

Manemus nos in Cultris lapideis, interpretationem hanc illustraturi exemplis & rationibus ex Historia Naturali petitis. Romani Lapidem hujusmodi acutum vocabant *Testam*, hinc *Samia testa* pro lapide omni acuto, scindere apto. Cujusmodi Testa *Atys* genitalia si-

bi defecuit, teste *Arnobio aduersus Gentes* L.V. p. 94. ubi quidem *fistula* legitur pro *testula*. *Ouidius* L. IV. *Fastorum* v. 237. *saxum* vocat *acutum*.

Ille etiam saxo corpus lanauit acuto:

Longaque in immundo puluere tracta
coma est.

Vox fuit: merui: meritas do sanguine pœ-
nas:

Ah pereant partes, quæ nocuere mihi!
Ah pereant! dicebat adhuc, onus inguinis
aufert;

Nullaque sunt subito signa relicta viri.

Ita *Plinio* teste L. XXXV. c. 12. *Samia testa Matris Deum Sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant*. Et notum, Americanos Naturæ necessitate edoctos ante Europæorum aduentum ferrique usum scindentium Instrumentorum loco adhibuisse Lapidem. Dantur nempe & Achatae, & filicei pyritæ, quorum fragmina omni fere Ferro acutius scindunt, imo Ferrum ipsum Adamantis ad instar. Imò in Sacris legimus Exod. IV. 25. *Ziporam arrepto acuto filice abscidisse præputium filii sui*. (*Tulit ilicò Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filii sui*.) Ad quem locum ex Antiquitatis monumentis delineari curauimus hujusmodi filices acutos sectioni vel scissioni olim adhibitos. Plura in hanc rem, & renouatam hanc solenniter Circumcisionem videsis in erudita Dissertatione *Job. Philippi Sefemann* Numburgensis *de Cultris saxeis in Circumcisione à Josua denuo instituta usurpatis ad Jos. V. 2*. Præf. D. *Job. Georgio Abicht*, P. P. Lips. 1712.
Lit. *Brandenburgerianis*.

TAB.

Ios. Cap. V. v. 2. 3.
Circumcisio Galgalitica.

Buch Josua Cap. V. v. 2. 3.
Die Beschneidung zu Gilgal.

M. Tyroff sculp.

TAB. CCCLXIX.

Jos. Cap. VI. vers. 20.

Jubilans igitur populus clanxerunt cornibus. Quumque audisset populus sonum Cornu, vociferabatur & ipse Populus júbilo magno, & corruit murus subter se, ascenditque populus in Urbem, quisque suo loco, & ceperunt ciuitatem.

Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt: & ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat: ceperuntque ciuitatem.

Hierichuntinæ urbis obsessæ & occupatæ hæc obuium Exemplum, cui simile non vidit orbis, nec videbit. Nihil hæc legimus de consiliis Imperatoris bellicis, nil de modo explorandi aditus, nil de circumuallatione commoda, & aggreffione. Nullus subducitur calculus de necessariis ad obsidionem: non attenditur ad locum, qui omnium maximè sit debilis, & occupatu facillimus: Non excauantur Fossæ, non aperiuntur Adductus. Nulla habetur consideratio præsidii, an numerosum sit, nec ne? Non seliguntur sorte officarii, qui vel accessuum fossas ingredi, vel expugnationem ipsam dirigere debeant, & dare effectui. Non præstò sunt Arietes, non Plutei, Testudines, aliæue Machinæ bellicæ. In Theocratia viuunt: DEUS Exercituum DOMINUS ordinat, dirigit, solus efficit omnia. Aciei ordinem mandat, aggreditur munitam urbem, subruit muros. Aggreffio fit solo clangore Tubarum, & vociferatione magna Populi. Non exponitur ulli periculo vel gregariorum infimus. En mandatum DOMINI! v. 3. *Circundabitis urbem omnes, qui bello apti sunt, circumueundo scilicet urbem semel, idque facietis sex diebus: & septem Sacerdotes ferant septem Cornua arietina ante Arcam. Septimo verò die circumibitis ciuitatem septies, classicumque canant Sacerdotes cornibus. (Circuite urbem cuncti belatores semel per diem: sic facietis sex diebus. Septimo autem die Sacerdotes tollent septem buccinas, quarum usus est in Jubilæo, & præcedent arcam fœderis: septiesque circuibitis ciuitatem, & sacerdotes clangent buccinis.)* En promissum! v. 5. *Cum cornu arietino sonum incendierint, vosque sonum cornu audieritis, vociferetur uniuersus populus magno classico, tunc corruet murus urbis subter se, ascendatque populus, quisque ante se. (Cumque insonuerit vox tubæ longior atque concisior, & in auribus vestris increpauerit, conclamabit omnis populus vociferatione*

maxima, & muri funditus corruent ciuitatis: ingredienturque singuli per locum, contra quem steterint.) Fuere hæc omnia, ut præcepta, ita executioni data. Et erit memorabilis planè Murorum Hierichuntinorum collapsus Thema præsentis Tractationis.

De stupendo hoc Phænomeno non idem judicant omnes. *Parapbrastes Chaldaeus, Vatablus, Pagninus, Codex Berach, R. Kimchi, R. Jon Ben Uziel, Lud. Lauaterus, Spangenberg, Magalianus, Eman. Saa, Lud. de Tena, Guil. Estius, Cajetanus*, alii volunt, muros non fuisse collapsos, sed intra Terram absorptos, ut ex iis nihil, juxta alios parum supereminuerit. Hinc originalem Textum ita reddit *Arias Montanus: Cecidit murus urbis, & absorptus est subter se.* Rationes, quibus nititur hæc Paraphrasis, sunt sequentes. 1. non quadrare lapsum, vel prolapsum, in muros ejusdem crassitie & altitudinis. 2. patuisse ita omnibus & singulis aditum ad Urbem, *cuique suo loco*, difficilis aliàs futurus per fragmina collapsorum sine ordine murorum. 3. fuisse absorptionem miraculum magnificum magis, & omnibus palpabile. Sed non sunt hæc seu Argumenta seu ratiocinia tanti pro absorptione momenti, ac quidem illi existimant. De æquali murorum & crassitie & altitudine nil nobis prorsus constat: eadem Diuina virtus potuit efficere collapsum lateralem, quæ absorptionem in viscera terræ. Hæc si obtinuisset, fuisset dubio procul memoriæ in Sacris tradita, ut fuit illa Coraitarum rebellium. Num. XVI. 31. 32. Aperiri debebat duntaxat via Israelitis ad Urbem. Sufficit militibus pro expugnatione apertura aliquantum ampliata, *brèche* moderni vocant, quam non sine labore conscendat per saxorum terrarumque rudia fragmina. Sed hæc apertura fit non unius, vel paucarum perticarum: totam circuit urbem: deleta sunt omnia obstacula: ut nemo Israelitarum duxerit labori, jussu DEI & Josuæ per collapsorum murorum

Yyy yy 2

rudera

rudera urbem adoriri, conscendere, superare. Et quæritur, annon murorum prolapsus ipse versus exteriora, quod probabile, facilitauerit aditum magis, quam absorptio? posito namque, cinctam fuisse Hierichuntem non muro duntaxat, sed & Fossa, quam sana dictabat Ratio; hæc quippe potuisset ab ipsis collapsis muris expleri, & ipsi hi vicem præbere Fascium, *Fachines*, aliarumque rerum, quibus Fossas explere solent moderni.

Masium si audimus, *Isidorum Clartum*, *Mich. Walther*, *Ludouicum de Tena*, *Calouium*, *Quistorpium*, non omnes in toto ambitu Urbis muri sunt collapsi, sed ii præcipuè, qui Exercitui Israelitico fuere expositi. Ansam huic Ratiocinio dat *Ædes Rahab* muro inædificata, quæ salua mansit. Sed neque hæc opinio firmo stat talo. Quærere licet & dubitare, an memorata mox Domus muro ipsi fuerit superextructa, ita ut murus partem constituerit ejus, fenestris ipsum murum perforantibus? vel, annon potius *Ædes* illa fuerit muro adfita, spatio inter eam & murum relicto, aditu quoque ipsi *Rahabæ* patente ad peribolum Muri, quo sensu utique aperturas habere poterat in ipso Muro? Si prius, sequi necessariò debuisset collapsum Murorum ipsa *Ædis* ruina. Vero proin similior est alter, quem indicauimus, situs. Neque est dubium, cinctam undique fuisse Hierichuntem ab Exercitu hostili, *κυκλωθέντα* juxta effatum Pauli Hebr. XI. 30. Subscribet facile, qui Exercitum concipit numerosissimum, & Ordinem Processioni triumphanti similem, quàm *Aciei* militaturæ. Ita quoque rem concepere LXX. *ἔπεσεν τὸ τεῖχος κύκλῳ*. Et ita quoque ascendere poterat populus in urbem, quisque suo loco, aggressu uniuersali facto in omnibus peripheriæ punctis. Ita saluatur *Rahabica* *Ædes*: & poterat coccinus iste funis in fenestra ligatus, vel potius fascina coccinei coloris Jos. II. 18. demitti vel extra murum, vel etiam ex parietibus ipsius *Ædis*, præsertim si hæc altior fuerit ipso Muro.

Hæc, quæ hæctenus, alius sunt fori. Præcipuus meus labor in hoc versatur enodando dubio, an murorum Hierichuntinorum prolapsus adscribi debeat clangori Tubarum, & vociferationi Populi, tanquam causis naturalibus? id quod statuunt post *Leui Ben Gerson* aliosque Judæos Doctores viri autoritate graues & Pietate inclyti, *Augustinus*, *Hieronymus*, *Ambrosius*, *Origenes*, *Isidorus Hispalensis*, *Adrichomius*, *Lorinus*, *Pellicanus*, omnes ad Josuam, hac nempe adjecta explicatione, quòd DEUS sono executus fuerit justissima sua in Hierichuntem judicia, tanquam causa instrumentali. Ut sanè nemini non notum, Sonum motum esse tremulum, qui tremefaciat, paruus licet, etiam solidissima corpora, & maximas moles. Neque est dubium, corruere debuisse Muros, vinculis solutis, à Sono, siquidem ejus tremor superauerit nexum partium muros col-

ligantium. Notum *Nicolai Petteri*, *Oenopolæ Amstelodamensis*, Exemplum, qui solo vocis prolatae sono vitra quæuis diffregit, & celeberrimo *Morbosio* ansam dedit scribendi *Hyaloclastem*, siue de *Scypho vitreo per certum humane vocis sonum fracto*, qui prodiit *Kiliæ Holsatorum* A. 1683. Huc faciunt, quæ habet *Mersennius* p. 1710. *Quicquid ad perpendicularum, vel alio modo erigitur, certam habet tensionem, quam si viceris vel aquaueris, concuties. Quis igitur nouit, num omnes clangores atque voces aliquod tertium effecerint, quod cum muris illis unisonantiam vel octauam obseruaret? Cogita, muros esse velut neruum tensum, qui sit πρὸς λαμβανόμενος. Si omnes soni Israelitarum similem tensionem habuerint, vel saltem in mese fuerint, illos concutere, & sæpius repetiti diruere potuerunt.* Obijciat quis Philosophis his *αὐτοσόφοις* Murorum altitudinem & crassitiem; prouocant hi ad loci situm *ἐν αὐλῶνι*, in conualle. *Theophr. Hist. Plant. L. II. c. 8.* ostenduntque, sonum ejusque effectus in locis montibus clausis intendi: ad Exercitum in circulo pleno guttore vociferantem: ad exiguam hujus ab Urbe distantiam: &, ne desit Ratiocinio fides, ad Exempla concussorum in aliquot mille passuum distantia à pyrii pulueris fragore murorum, imo dejectorum, fenestrarum disruptionem, & hujus generis alia. Et ad rhombum inprimis quadrare videtur Experimentum, cujus *αὐτόπτης* est testis insignis ille Mathematicus *Borellus*, qui ita in præstantissimo de vi percussionis Libro *Prop. 101.* ostensurus, tremore tardo licet, sed successiuo corpora etiam maximæ molis concuti. *Aderam*, ita ille, *Tauromenii Siciliæ*, quando *Ætna* mons eruptionem quandam effecerat prope *Ennam Urbem* fere 30. milliaria à *Tauromenio* distantem, tunc vicibus interpolatis eruptiones ingentes ignis vorago efficiebat grandi sono & strepitu, & tunc omnia *Tauromenii* ædificia Tremore concutiebantur, in quo circumstantiam notatu dignissimam obseruavi: scilicet, quod domus & ædificia, quæ directè exposita erant prospectui ejusdem voraginis, vehementissimè concutiebantur, reliquæ verò domus, quæ conspectu voraginis priuabantur, satis lentè & leniter tremorem efficiebant. Profectò si hujusmodi tremor factus fuisset à concussione & resiliione soli *Tauromenitani*, omnes domus æquè concussæ fuissent, & equali tremore agitatæ, ita ut non possit conspectus Voraginis tam insignem & euidentem inæqualitatem tremoris procreare, igitur necessariò à tremore ejusdem Aeris incusso in parietibus domorum libere percussiones excipientium agitatio illa efficiebatur. Quodsi intervallo 30. milliarium, nempe *Italicorum*, tantus fuerit obseruatus tremoris effectus, quid non heic contingere poterat in vicinia Hierichuntis, imò haud longè à muris? Et quid si ipsi hi Muri fuerint vetustate exesi, & ad ruinam proni? quid si infirmo nixi fundamento? quid si grauitatis centrum pristinum jam mutauerit situm?

Qui

IOS. Cap. VI. v. 20:
Lapsus murorum Hierichuntis.

*Buch Josua Cap. VI. v. 20.
Einfallende Mäuren zu Jericho.*

M. Tyroff sculp.

Qui his omnibus manum dare recusat, eum fortè conuincant Judæi Lugendistæ ex Libro Talmudico *Tamid.* c. 3. §. 8. ubi legitur, in Hierichunte urbe auditum fuisse sonum, quoties ænea Templi Porta Hierosolymis fuerit aperta: Sonum item Organi cujusdam in Templo eodem pneumatici: Sonum machinæ cujusdam lignæ, quâ Aqua ex Mari æneo deducta fuerit ad Luteræ æneas: Sonum Sacerdotis Collegas officii sui admonentis: Sonum denique variorum Instrumentorum Musicorum. Et ne quis credat, Aures Hierichuntinorum solas præualuisse teneritate sensus aliis aliorum Israelitarum, addunt Rabbini miram Organi olfactus subtilitatem, addunt, peruenisse ad illorum quoque nares odorem suffitus sacri in Templo accensi. Et ne quid desit causarum naturalium scrutatoribus, in sensu literalis accipiunt Oratoriam illam & Propheticam locutionem Ezech. XXVI. 10. qua interminatio fit Tyro: *A strepitu equitum, rotarum, atque curruum concutientur muri tui.* Et ex Floro L. II. c. 6. §. 14. allegant Exemplum de Prælio *Hannibalis* ad Lacum Trasimenum, ubi ita Historicus: *Commissam aciem secutus ingens Terræ tremor, nisi illum horrorem soli Equitum virorumque discursus fecerunt, & mota vehementius arma.* Quam Fabulam magnus ille *Græuius* derisit in præliminari ad Florum suum Dissertatione. Attamen haud impossibilem autumat insignis *Mersennus* concussionem & loco motionem Terræ æquilibrio ab Equorum quadrupedantium graui incessu sonoque quouis forti. Hincque illud proponit nasutioribus Problema. *Viderint egregii Mathematici, qui Mechanicam Harmoniæ jungere voluerint, num, quemadmodum Mechanici Archimedici dato pondere vim mouentem, aut è contrario, proponunt: perspectiui datum cujuscunque figuræ objectum sub ea figura & quantitate, quam postulaueris, repræsentant: ita datum objectum vi, arte vel naturâ tensum, aliquo concentu unisono vel alia ratione consono moueri possit, adeo ut ipsa Terra sonis quibusdam concutiat?* Quod si in hac Terra, imò in tota Natura defecerint omnes Potentiæ Mechanicæ, in Cerebro omnis imaginandi vis, auxilium subministravit Astrologia & Dæmonologia: Ita Cabbalistizantes Rabbini, qui dicunt, Tubas singulari Astrorum influxu ab Intelligentiis cœlestibus, inprimis Sephiroth, ita fuisse tensas, & veluti animatas, ut murorum collapsus sequi necessariò debuerit. Placent sanè magis, qui insuper habitâ Spirituum Philosophiâ, in causis & Ratiociniis Physicis manent, licet & in Experimentis multa sint falsa, in Ratiociniis *αὐτάρτα* multa. Tuba illa *Alexandri M.* cujus Author *Themistius* perhibetur, sonum dilatans ad 60. milliaria, si fides est Libro *Secretum Secretorum, Aristoteli* à nonnullis adscripto: Cornu illud tremendum *Rolandi*, quo in fugam acti omnes hostes: effectus mirandi Tubarum Stentorophonicarum: Campana illa

omnium maxima 3940000. Librarum Moscouiæ suspensa, cujus sono Terram tremere dicunt; vel Erfordiensis illa, cujus sonus sese extendat ad 6. milliaria.

Specie haud carent, quæ hætenus in fauorem causarum naturalium protuli, & incauto imponunt facile: sed examinata probè citius, quàm Hierichuntini Muri, corruunt. Fatentur ipsi illustres viri *Mersennus* & *Morbofius*, postquam omnes Philosophiæ naturalis angulos perreptarunt, nihilque suffeni inuenerunt, esse collapsum Murorum Hierichuntinorum accensendum Miraculis. Non quaeritur, an collabi possint Muri per sonum qualemcunque? sed an corruerint hi, de quibus nunc, Hierichuntini à Tubarum sono, & vociferatione Populi, tanquam à causa naturali? non, an DEUS possit, vel potuerit, Natura mediante muros dejicere, sed, an dejecerit hosce? Scripturam si consulamus, flet ea prorsus. Fuit Jericho urbs, non in angusta valle, montibus undique clausa, sed sita in planitie, cui mons nudus ac sterilis imminabat; ita describitur à *Josepho Bell. Jud.* L. V. c. 4. Sita *ἐν πεδίῳ*, in campo, ut idem. Tendit sonus Tubarum & Populi confusaneus non rectâ versùs Hierichuntinos muros, ut solent hodie 50. 100. Tormenta ex maximis in eadem vel parallela directionis linea locari contra Fortalitii muros, & si hanc eandem omnis sonus habuisset directionem, nîl effecisset, uti hæc, de quibus ante, Tormenta non sono dejiciunt muros, aperturasque faciunt, sed globis multarum Librarum ferreis, ingenti vi explosis. Diffunditur heic Tubarum vocumque sonus per omnem Aera. Quod si vi hujus soni dejecti fuerint muri, cur non potius Arbores obuæ, Tentoria, imò integer Exercitus, fuere prostrata? Cur non, qui Architecturam militarem hodiernam offensiuam ad summum fere perfectionis gradum euehant, urbibus obsidendis & expugnandis adducunt tot numero Tormenta, Mortaria, tantum pulueris pyrii, Globorum missilium & tormentariorum apparatus? Cur tanto labore, periculo tanto, imò multorum millium hominum jacturâ fiunt adductus, suggestus, cruentæ aggressiones? Nonne faciliori longè operâ, & minori sumtuum dispendio aduocari possent 100000. Achilles, Cyclopes, Stentores, Petteri, Tubicines, Aeneatores, qui duplicato Tarantara suo muros prosternerent? imò verò militiæ huic adjungi ipsæ mulieres, infantes, qui vociferatione, Campanarum, Tinnabulorum clangore, aliisue Instrumentis sonoris tremorem iuuarent? Vitrum à sono ad octauam surgente, vel eam superante dirumpi haud mirum; sed mirum, dejici muros: vitri constructio alia longè, quàm est Murorum: haud procedit argumentatio à minori ad majus, à minimo, fragili, tenso, vitro ad maximum, ad firmissimam murorum compagem. Posito licet, fuisse Muros vetustate exesos, &

Z z z z z

subefos,

subefos, ad ruinam pronos, collapsi fuissent vel sponte, vel non hac præcisè solenni occasione, vel non omnes, sed hîc ibi aliquæ partes. Nec Josua scribit à Tubarum sonitu collapsos fuisse Muros, sed corruisse facta vociferatione, & Cornuum sono intenso, scilicet veluti classico dato: nempe immediatâ DEI actione vel nutu, id quod ex aliis quoque inferre licet circumstantiis plane singularibus, necessariis tamen, licet ad murorum ruinam nil conferentibus prorsus, septidua processione, silentio septiduano, septem Tubis, unica simultanea simulque confusanea vociferatione. Ex quibus omnibus id tandem concludere li-

cet, quod prædicat Paulus Hebr. XI. 30. *πίστευοντες τὰ τεῖχη Ἰερουσαλὴμ ἐπεσε, κατελθόντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας.* Ad-
dimus Commentarium *Chrysostomi Hom. 27. Non tubarum sonitus murorum saxa dejecit, etiam si per innumeros annos quis Tubis insonet, sed Fides omnia valet. Intueris ubique, neque sequela ulla rerum, Naturæ Lege mutationem fieri, sed spe cuncta geri. Proinde etiam hic præter spem cuncta fiunt.* Alia, quæ oggeri possent in Judæorum Lugendis, Astrorum influxu, Intelligentiarum auxilio, ejus sunt commatis, ut rideri potius mereantur, quàm refutari. Legatur *Joh. Andrea Schmidii Diss. de collapsis Hierichuntis muris in Var. Philos. Decade n. V. Jen. 1691. 4.*

TAB. CCCLXX.

Jos. Cap. X. vers. II.

Quumque fugerent ante Israelitas, & essent in descensu Bethoron, dejecit DOMINUS super eos lapides grandes de cœlo, usque in Afeka, mortuique sunt multò plures eorum, qui lapidibus grandinis interierunt, quàm fuerint illorum, quos interfecerant filii Israel gladio.

Cumque fugerent filios Israel, & essent in descensu Beth-horon, DOMINUS misit super eos lapides magnos de cœlo, usque ad Azeca: & mortui sunt multò plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel.

QUadrant & huc rationes pro Grandine miraculosa ad Exod. IX. 18. allatæ, Palæstinæ non minus quàm Ægypto. *Dejecit DOMINUS super eos lapides grandes de cœlo, super hostes populi DEI, non super Israelitas, qui tamen erant in eodem Horizonte, in eadem Regione, in campis iisdem. Et ejus erant magnitudinis hi Grandinis lapides, ut iis prostrati interierint multò plures, quàm fuerint illorum, quos interfecerant filii Israel gladio.* Est tantæ magnitudinis Grando in Regione adeò calida res albo Coruo rarior. Sunt ex Interpretibus, qui per *Lapides* hos *Grandinis* intelligunt veros *Silices*. Et est sanè *Chalazias*, *χαλαζίτης ἀπὸ τῆς χαλαζίας*, à Grandine dictus Lapis, qui *Grandinum* & *colorem* & *figuram* habet *adamantine duritiæ*, Plinio descriptus L. XXXVII. c. II. *χαβαζιος* pro *χαλαζιος* legitur apud *Orpheum de Gemmis* p. 241. Et dedit fortè æquivocus *Lapidis* sensus occasio multis fabulosis *Grandinis lapidose fluviis*; quibus adnumeranda haud dubiè illa, quæ A. 1673. in campos

Dietlingenses bihoriò ab Etlinga lapsa legitur, de qua chalaziam Museo suo intulit *Brackenbofer*. p. 7. *Nimbus cum saxea Grandine subito exortus ingens*, teste *Scriptore Belli Africani* c. 47. Apud *Liuium* passim quoque inter Prodigia legitur, *pluisse lapidibus*. Haud infrequens apud Romanos fuit *saxea Grandinis* nomen. Solemus & nos Germani uti hac Phrasi, *es fallen Steine*. Facilis fuit Grandinis ad Silices, Crystallinos inprimis, transitus, si vel colorem respexeris, vel figuram, vel diaphaneitatem. Ex iis, qui siliceam Pluviam hanc nostram fuisse statuunt, est *Vossius Idolol.* L. I. c. 26. Allegat is in sui fauorem Fabulam illam de *Hercule*, cujus precibus commotus *Jupiter* saxea grandine pluuisse legitur in *Albionem* & *Bergiona Neptuni* filios, de qua *Pomp. Mela*. L. II. c. 5. vultque, indigitari hanc ipsam, quæ Josua imperante in hostes decedit, Grandinem.

Sed sunt, qui Fabulæ illius natales in Gallis potius quærunt, quàm in Palæstina.

TAB.

Ios. Cap. X. v. 11.
Canaanitæ επιχαλαζόμενοι.

Durch Josua Cap. X. v. 11.
Hagel über die Canaaniter.

M. Tyroff sculp.

TAB. CCCLXXI.

Jos. Cap. X. vers. 12. 13. 14.

12. Tum loquutus est Jehosua ad DOMINUM, eo scilicet die, quo DOMINUS tradidit Amorræum ante Israelitas, & ait præsentibus Israelitis: Sol siste gradum in Gibeon, & Luna in Valle Ajalon. 13. Constitit itaque Sol, & Luna stetit, donec se gens de hostibus suis ulcisceretur. Annon hoc in Libro Justi scriptum est? Constitit itaque Sol in medio Cœli, nec festinauit ad Occasum fere integro die. 14. Nec fuit talis dies ante illum, nec post illum, ut exaudiret DOMINUS vocem Hominis, quoniam DOMINUS pugnavit pro Israele.	12. Tunc locutus est Josue DOMINO, in die qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabeon ne mouearis, & Luna contra vallem Ajalon. 13. Steteruntque Sol & Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro justorum? Stetit itaque Sol in medio Cœli, & non festinauit occumbere spacio unius diei. 14. Non fuit antea & postea tam longa dies, obediēte DOMINO voci hominis, & pugnante pro Israele.

ESt, de quo heic, Locus Eridos Pomum. Genuinum sensum sibi arrogat quisque, Orthodoxus & Heterodoxus, Zelota & Scepticus, Copernicanus & Ptolomaicus, Eruditus atque Idiota. Haud sanè vagabor extra oleam, si rem hanc, quæ Philosophici est fori, pro posse enucleauero modestâ disquisitione. Præliminaria tractationis puncta sunt hæc. Lectorem præsuppono, cui systemata de Solis, Terræ, aliorum Planetarum Corporum Situ, Quiete, Motu, Ptolomaicum pariter atque Copernicanum sint cognita. In parallelismo colloco & Ptolomæi asseclas & Copernici, pari pro Gloria DEI exaltanda, & genuino Scripturæ Sacræ eruendo sensu feruentes Zelo. Utrosque amo ut Christianos, utrosque de *ambrosii* Codicis Sacri persuasos, conuictos utrosque, non esse Terræ vel Motum vel Quietem reponenda inter Articulos Fidei. Mathematicos tandem omnes & Astronomos modernos, tum Protestantes, tum Romano-Catholicos testes esse volo, quàm præualeat ita Copernicanum systema Ptolomaico, ut non tam Hypothesibus accenseatur illud, quàm Veritatibus Mathematicis, utpote conceptu simplicissimum, facillimum, Observationibus cœlestibus innumeris comprobatum, nullis contradictorium. Et erit tantò dignior hæc nostra discussio, quia ultimus hæc Josuæ Hi-

storia est Aries, quo quidem Copernicanismi muros adoriuntur Aduersarii: Necesse proin erit, Ptolomaicorum Castra prius ingredi, horumque contemplari opera tum propugnatoria, tum expugnatoria, sed quoque jucundum, videre partes bellantes in mutuo conflictu.

Constitit itaque Sol in medio cœli, nec festinauit ad occasum. Ita legimus v. 13. Patet hinc, Solem prope fuisse occiduum. Colligas idem ex v. 12. *Sol siste gradum in Gibeon*: imminabat nempe Montibus Gibeoniticis. Crucem figit hoc *Cœli medium* Ptolomaicis. *Lineam meridianam* intelligere nec possunt, nec volunt, quia ex allatis circumstantiis luculenter constat, non fuisse horam tunc meridianam, quum votum vouerat Josua, sed Solem in Horizonte occiduo. Et posito, fuisse Solem in meridia-na, fuisse horam duodecimam diei, non potuisset & tunc dici Sol in medio Cœli, nisi ad apparentiam & vulgi captum, quem tamen adedè reformidant Orthodoxi: & intuitu duntaxat loci illius, ubi Josua stetit, in omnibus aliis Terræ locis, sub alio Meridiano jacentibus non item. Constitit itaque, juxta ipsam Ptolomaicorum Hypothesin, in medio Cœli, & non constitit in medio Cœli. Ubi quæsiuerint cunque medium Cœli illi, Aqua hæret: de proprio sanè Solis loco in fluidissimo Æthere medium Cœli ad literam explicare nequeunt: Si in medio Firmamenti Planetas in-

ter vel Fixas, ubinam, quæso, erunt extrema? & si tunc fuerat in medio, cur non semper? Sole constantem respectu vastorum illorum corporum seruante situm? Nec medium Cœli quærere possunt in orbita Solis, cujus non potest ullum punctum, quodcunque selegeris, vocari Cœli medium. Medium sanè Circuli non est in peripheria quærendum, sed in Centro. Ad Motum si respiciamus Solis, Ptolomaicorum nullus prætendit, Josuam intellexisse proprium siue annuum, quo Sidus illud ab Occasû fertur versus ortum, sic enim voto contrarius secutus fuisset euentus, & occidisset Sol' ed citius, contra Josuæ intentionem: ut proin necessariò refugium quærere debeant illi ad motum Solis diurnum, qui 24. Horarum spatio absolvitur, sed à primo Mobili seu Firmamento dependet. Sed ita Josua, si Ptolomaicus fuisset, votum direxisset non ad Solem, sed ad ipsam sphæram supremam, ut, qui currum sistere intendit, Equis quietem imperat.

Ad Copernicanorum castra si transeamus, inueniemus ea duplici Circumuallationis linea cincta, atque ita munita, ut difficile admodum sit Ptolomaicorum Exercitui, viribus & numero fracto, illa adoriri. Inter opera defensionis externa est primò formula illa loquendi, *ad captum vulgi, ad sensum vulgarem*. Imperator si in stricto Copernicanorum significato Terram adloquutus dixisset, *Terra sta*, nemo Israelitarum Idioma hoc intellexisset. Et ipsis adhuc hodie Copernicanis frequentes admodum sunt loquendi formulæ arcto sensu systemati suo contrariæ, sed captui vulgi accommodatæ, sicubi sermo illis est de ortu & occasu Solis, de Eclipsi Solis, & quæ hujus sunt generis alia. In vallis hujus exterioris linea stant non duntaxat Copernicani, si fortè hos credideris de Religione suspectos, sed quoque doctissimi pariter atque pientissimi Theologi, *Calvinus* in suis Operibus, speciatim *Comm. in Genes. Zanchius, Job. Wilkins*, Episcopus Cestriensis in *verteidigtem Copernico*, alii, quos enumerare longum nimis foret. Producent hi in sui fauorem plura alia S. Scripturæ Loca captui vulgi accommodata. Gen. I. 16. *Luna adnumeratur Luminaribus magnis*, quum tamen Planetarum omnium sit minimus, à Sole socio immensis quoad magnitudinem distans parasangis. Jes. XIII. 5. de iis, qui Babel'em essent vastaturi, legitur, *venire eos de terra longinqua, de finibus cœlorum.* (*Venientibus de terra procul, à summitate cœli.*) Deut. IV. 32. ita Populum, cujus ductor erat, adloquitur Moses: *percurrite ab extremitate Cœli usque ad extremitatem Cœli, si unquam facta sit hujusmodi res magna.* Quum tamen clarum sit, non venisse illos in sensu literali *de finibus Cœli* neque ætherei, neque aërei, neque hos percurrisse ab extremitate cœli ad extremitatem. Et quoties, quæso, Scriptura de foundatione Terræ loquitur more Architectis familiari? quoties Cordi

adscribit Sapientiam, Intellectum & Voluntatem? quum tamen nemo dubitet, Animæ sedem esse in Cerebro, non in Corde. Quomodo poterunt, in sensu literali, *jubilare cœli, jubitum edere profundissima Terræ, prorumpere in lætas voces Montes, sistuæ & omnia Ligna ejus?* (*Laudate cœli: jubilate extrema terræ: resonate montes laudationem, saltus & omne Lignum ejus.*) Jes. XLIV. 23. *Luna verti in sanguinem.* Joel. II. 31. *οἱ ἀστέρες τοῦ ἁέραν πύπτειν εἰς τὴν γῆν, ὡς σικκὴ βάλλει τὰς ὀλύνθας αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλης ἀνέμου σσηομένη.* Apoc. VI. 13. *Tonitru* toties vocari *vox DEI*. Pl. XXIX. Pronus erit, ut fuit veteribus Judæis, & primæ Ecclesiæ Patribus, ad opiniones etiam absurdissimas prolapsus, si ad Literam omnia in Sacro Codice obuia interpretari velimus. Exemplis rem hanc illustrare angustia loci non permittit. Hi nunc, qui pro captu vulgi militant, multa obseruant, quæ ut alibi, ita heic conceptum vulgi attinent. Vastissimum Solis Corpus, quod vel millionesies Terræ Globum superat adedò in conspectu Terræ, imò in respectu ad Horizontem visibilem, veluti per megethoscopium quoddam, si vocem hanc accommodare lubeat vitris, quæ Microscopiis sunt aduersa, ita minuitur, ut referatur ad unicum Montis punctum, ut heic Josua Solem jussit stare in Gibeon: & verò nemo ed delabatur simplicitatis, ut sibi persuadere possit, stetisse Solem reuerà in Gibeon, & Lunam in Valle Ajalon. Opticam sane conjunctionem, imò deceptionem vocant Matheseos gnari, si quando Solem vel Ortium vel Occiduum jungimus huic illiue Monti, Arbori, Domui: Stellam quampiam Fixam ad quendam Caminum, Aedis angulum. Ipsa quoque illa locutio: *Nec fuit talis dies ante illum nec post illum*, non certè ita explicanda, ac si tunc temporis non fuisset in uniuersa Terra dies longior hoc miraculoso die, sed applicanda præcisè illi Anni tempori, Clima illi, in quo steterant Israelitæ, quos Diei ordinaria longitudo latere non poterat.

Ab exteriori circumuallationis linea si transeamus ad interiorē, eam videbimus ita munitam, ut exterioris Lineæ propugnaculo haud opus habeat. Stant heic, qui Miraculum hocce stationis Solis ad Literam explicant, & tamen Copernicani sunt ac manent. *Medium Cœli*, in quo stare debebat Sol, centrum his est magni illius Vorticis Solaris seu Planetarii, in quo locatus est Sol, Mundi Planetici Monarcha; qui non solus stare debebat, sed & Luna, imò, quod Copernicani volunt, totum Systema Planeticum, utpote à motu centrali Solis in gyrum actum. Et de Sole quidem, oculo Mundi, scire oportet, eum nunquam quiescere, sed spatio 24. dierum gyra-ri circa proprium centrum, & hac ipsa gyratione sua majestatica circumducere, veluti satellites, omnes Planetas, & hos inter Terram. Imperatoris proin imperatiua adlocutio, *Sol siste gradum*, ita ad Literam explicari potest, & debet,

IOS. Cap. X. v. 12. 13. 14.
Solitum Iosue.

Buch Josua Cap. X. v. 12. 13. 14.
Die stillstehende Sonne.

G. D. Heuman sculps.

bet, quodd Sidus hocce splendidum contra & supra Naturæ ordinem in motu suo centrali debuerit sisti, & cum eo, momento citius, omnes Planetæ, & Terra quidem præcipuè in motu suo 24. horarum diurno. Jussit itaque Josua sisti non currum, Terram, sed Equos tractores, Solem Motus Fontem. Fauet & Copernicanis Textus Sacer, si verbum דאמא *damam* interpretemur in genuino suo significato per *filuit*, *conticuit*. Motui locali opponitur vox אמאד *amad*, *fletit*, *perstitit*, *permanfit*, & hoc sensu accipitur v. 19. *vos ne consistatis, sed insequimini hostes vestros*. Exprimitur ita Solis statio locutione Metaphorica, non propriâ, quia localis motus Soli non competit. Debat hic *conticere*, in se ipso quiescere, effluxum vel in Coelum Planeticum influxum veluti retrahere, ut Monarcha quiescit, silet, conticet, & veluti in inactione est, si nulla emanent ex ejus Regiâ jussa ad subditos. Et LXX. utuntur phrasi, quæ עמאד *emad* haud caret, עמאד *emad* in *statione*. De Sole semper verum, quod stet, עמאד *emad*, in Vorticis Centro, sed heic עמאד *emad* in *statione*, stat ita, ut ne quidem gyretur circa proprium centrum. In Astronomia Ptolomaica Soli nulla prorsus & unquam competit *stationis*, in perenni est & velocissimo cursu: suffecisset proin solum vocabulum עמאד *emad*. Nominantur Gibeon & Ajalon non tantum ut obseruatoria Phænomeni miraculosi, sed eum præcipuè in finem, ut omnes Terræ Nationes sciant, quâ occasione, in quam Regionem in fauorem Populi DEI patratum fuerit tanti momenti Miraculum.

Sed est nobis res quoque cum heterodoxis, imo Atheis. Reducit Peyrerius *Systemat. Theol.* L. IV. c. 5. omne, quod heic patratum fuit, Miraculum ad Meteororum Classem. Prosecutus fuit Sol, & reliqua sidera, motum ordinarium, juxta Naturæ Leges; Josua verò metuens, ne, Sole jam ad Occasum vergente, deficeret sibi suisque dies ad persequendum hostes, precibus suis impetrauit, ut verò Sole jam occiduo sese præsentaret Parhelius, Meteororum Soli simile, in Horizonte Gibeonitico. Ansam huic cogitationi dedit Phænomenon, quod in Regionibus montosis Helvetiæ nostræ quotidie obseruare datur. Sol nempe, postquam infra Horizontem jam sese demersit, irradiando Montium altissima juga, lucem inde reflectit ad subjectas valles, & diei usum incolis ultra ordinariam longitudinem protrahit. Eadem est ratio Solis ortui. Sed Peyrerio non sufficit hic radiorum directus in Alpium cacumina illapsus, indeque facta reflexio: recurrendum ipsi necessariò est ad beneficium Refractionis, siquidem formare velit vicarium Solem. Fauet autem huic proposito, vel fauere videtur, Obseruatio in Regionibus Septentrionalibus, Suecia, Norwegia, Noua Zembla frequens, quâ Solem vident supra Horizontem, qui jam reuera est infra eum demersus. Vi-

deatur *Bilbergii Refractio Solis inoccidit*, 1695. Testimonium Sacrum, constitit itaque Sol in medio Cæli, nec festinauit ad occasum fere integro die, ut torqueat Peyrerius, ita explicat, ut non positiuè intelligi debeat integer dies, sed quasi integer. Ut quasi duo habet in illo Siracidis XLVI. 5. *Nonne Sol restitit — & dies unus excreuit ad duos*, πρὸς δύο, al. ὡς δύο. Euanescente sensim Solis lumine in Gibeoniticis montibus, comparuisse in Ajalonitica valle μετέωρον Lunæ simile, donec victi fuerint hostes, & plenè profligati. Ita clarum ἐμπράκτῃ videtur, non fuisse talem diem ante illum, nec post illum. In Theatrum producit disceptantes inter se Theologum & Mathematicum. Digna διακρίσις, quæ heic veluti παρενδύσεως loco inferatur. Demonstrabat Mathematicus, dies dari plurimum dierum, secundum sphaeræ obliquitatem, uno sex mensium perpetuum sub parallela degentibus. Excanduit ad hæc verba Theologus, impium clamitans, & lamina candente, qua Heretici ustulantur, expiandum, asserere, potuisse dari majores dies die illa, quæ fuit in miraculo Josue, quæque una facta fuit quasi duo. Præsertim, cum disertè scriptum esset: Non fuit antea, nec erit postea tam longa dies. Quo nihil expressius, nil clarius apparebat. Manifestas autem mendacii teneremus, ajebat ille, Scripturas Sacras, (cogitatu nefas & horrendum!) si vera essent, quæ demonstrat Mathematicus. Ac proinde optimè cauisset Imperatores, qui Mathematicos Cælo Christiano interdixissent. Ne seui, parue Sacerdos, respondit Theologo Mathematicus: Fallit te incautum Pietas tua. Nam & verbum DEI verum est, & ratio Matheos vera est. Verum est, neque fuisse antea, neque futuram postea tam longam diem in Regione Gabaonitide, qualis fuit præcipiente Miraculum Josue. Sed non extende Miraculum illud & longitudinem diei illam extra Gabaonem, ad Regionem alias. Verum enim est, neque illo verius dari potest, in Regionibus Polaribus longiores multò fuisse & futuras dies die illa, qua jubente Josue Sol non festinauit occumbere subter Gabaonem, spatio unius diei, quæque una dies facta est tantum quasi duo: dantur enim manifestissimè sub Polo habitantibus dies, non quasi duorum dierum, sed reuera 182. dierum, & ultra. Quod argumentis ineluctabilibus euincebat Mathematicus. Victus verò frustra contendebat Theologus. Suboluit scilicet Peyrerio, rem sibi fore cum Theologis, & proscriptum iri facile, tanquam Miraculorum diuinorum extenuatorem. Propterea sequentem subjungit Protestationem: Illi (malignæ opinionis homines) sunt, quibus religiosum & diuinum inprimis est, quicquid non creditur. Et quò magis incredibilia, hoc sanctiora apud illos reputantur miracula, tum (quod & ipsum monstrum est) quò magis superant Fidem, & magis Fidem illis adhibent. Fateor autem ingenuè, me nomen non profiteri meum inter abnormes Miraculorum assertores, qui Rationem omnem denormant. Rationa-

lis sum, & Rationi conueniens nihil à me alienum puto. *Miracula illa Josuæ & Isaia credo. DEUMque in illis maxime veneror. Sed non illa credo majora veris & Rationi congruis. Continui ergo illa intra limites suos.* Quæ Protectionis formula haud extra rhombum, si applicetur Miraculis per Traditiones inuectis, minimè verò quadrat illis, quæ in Sacris continentur Literis; Omnia viri hujus Ratiocinia Mathematica, vel quasi Mathematica potius, & Anathematica, vix speciem quandam veri habent, vel umbram, & citius euanescunt, in auras protracta, quàm ipsa illa, de quibus ille, Meteora emphatica. Et en, quàm inconstans fui nunc se huc vertat, nunc illuc! nunc refugio ipsi est reflexio radiorum Solis, jam infra Horizontem demersi, ex Montibus Gabaoniticis; nunc asylum Refractio; haud considerans, illam, si vel Alpium altitudines habuissent montes illi, ut minimè habent, ne horam quidem dare potuisse Josuæ, nedum diem fere integrum, vel quasi: & hujus aliam longè rationem esse in Regionibus Asiaticis, ac in Polaribus, ut densior longè est hîc quàm ibi Atmosphæra, & nemini non modernorum Mathematicorum Ratio dictat atque Experientia, Refractiones accrescere magis & magis ab Æquatore usque ad Polos, & talem in Palæstina non dari, quæ Solem jam occiduum præsentet supra Horizontem. Accedit, quod in Polaribus illis Regionibus Sol, uti non altè eleuatur supra, ita nec profundè demergatur infra Horizontem, quum è contra in Asia altè scandat supra, & profundè descendat infra Horizontem. Et tandem nil iuuat prorsus Peyrerium τὸ πρὸς vel ὡς δύο Siracidis, si vel Canonicos inter Scriptores foret, non sanè extendendum ad semihoram vel horulam, sed plus ultra, ad duos, vel duos fere dies.

Ejusdem cum Peyrerio commatis est Spinoza vel nominetenus spinosi quid vel monstrofi secum ferens *Traët. Theol. Polit. c. 1. & 6. p. 21. 78.* Cui omne miraculum reducitur ad *Parhelium, orta refractione solito majori ex nimia glacie, quæ tum temporis in Regione Aeris erat.* Ita Cartesianizans vel Romanizans: hæc quippe de Parheliis Hypothesis dudum est explosa. Præuidit equidem ipse infirmitatem suæ opinionis, additque propterea, potuisse intervenire *aliud quid, quod jam non inquirimus.* Dictabat quippe ei Ratio, in Climate adedò calido, Atmosphæra adedò tenui, perdifficilem esse conceptu materiam adedò condensatam, quæ occiduo jam Sole Parhelium formet, vel & nubem congelatam, in Aere tamen pendulam, impossibilem, imo Parhelium, qui vicem Solis illuminando gerat. Hactenus equidem in parallelismo locari posset Spinoza cum Peyrerio, imò &, quod mox videbimus, Clerico, sed Cap. 6. Atheum se manifestè exhibet, prætendens, finxisse Judæos ex pio dolo Miraculum hocce, ut Gentiles Heliolatras & Sele-

nolatras docerent, esse Dominum Sole Lunæque superiorem, & propterea factam esse non solum diei longioris, sed & Solis Lunæque mentionem. Hujusmodi Scommata igne ferroque quàm solida refutatione digniora aliis relinquo.

Sunt ex Atheis, qui pro sui tali quali defensione ex Copernici Systemate probare conantur, statione Solis & Cœli Planetici Chronologiam veluti interrumpi, & in discrimen certitudinis suæ adduci, & vel hoc ipso dicti Systematis veritatem in suspensionem malæ fidei, non cogitantes, telum hocce non minus ferire Ptolomaicos, quàm Copernicanos. Sed vanum esse hunc metum, patebit ex sequentibus. Juxta ordinarium Naturæ cursum combinatur Dies 24. horarum, siue νυχθημερον ex duplici Terræ Motu, diurno nempe, quo circa Axem gyratur, & annuo, quo prouoluitur in orbita sua circiter 365. Hoc nunc miraculosæ prolongationis die biduo κύλισιν absoluisse dicunt Copernicani priorem diem, alterum ἐκλογισιν, tractionem. Priorem compositum ex binis his motibus, posteriori cessasse volutationem diurnam, non interrupto annuo motu, siue protractione in Orbita. Patebit id ex Schemate præsentis Tabulæ. Fuit proin Terra in crastinæ diei vespérâ, qua gyriari rursus coepit circa proprium axem, in eodem Orbitæ annuæ puncto, quo fuisset viâ Naturæ ordinariâ. Ita saluant illi motum Terræ annum, à quo inprimis Chronologia pendet, tantò autem facilius, quia etiam juxta Naturæ Leges Corpus Planeticum semel motum pergit moueri, nisi ab aliis obuiis corporibus impediatur. Nihil autem aderat, quod Terræ prouolutionem in Orbita annua impedire poterat, fieri solitam in fluidissimo Æthere. Par ratio est aliorum Planetarum; hi omnes licet motu centrali Solis cohibito cessarint gyriari circa suos singuli axes, perrexerunt nihilominus in orbitis suis annuis. Imò verò totus Planeticus vortex continuabat circulationem suam, ut Aqua in vase in gyrum mota aliquandiu continuat vorticosum motum, vase licet redacto ad quietem. Visus proin Sol supra Horizontem à vespera primæ ad vespérâ secundæ diei, & promotus tamen gradu uno in Ecliptica.

Prolata hactenus contra meteorizantes Peyrerium & Spinozam sint quoque dicta contra Cl. Clericum, qui non minus ac illi miraculum extenuat. *Non est, inquit Comm. ad h. l. simile vero, ob rem tantillam, qualis fuit cades aliquot Chananæorum, & quidem eo die potius, quàm postridie, Terræ motum diurnum, aut, si mauis, Solis interruptum fuisse. Non solet DEUS, ut sic loquar, sic prodigus esse Miraculorum, ut Naturæ ordinem in tam insigni Uniuersitatis parte leui de causâ perturbet.* Imo dubitare videtur θαυμασιότης de ipsa facti veritate, quandoquidem Historia hæc Josuæ Libro inserta fuerit ex *Libro Recti*, Libro Poëtico, quo Israelitarum facta stylo recenseantur hyperbolico,

lico, vel, si mauis, Romanico. Res ipsa autem si contigit, refugio ipsi sunt Refractiones, quas Lapponiæ exemplo illustrat, vel lucidum aliquod aliud Meteoron extraordinarium, Parhelio vel Paraselenæ simile, si non idem. Sunt alia, quæ crucem Clerico figunt, digniora, quàm illa, refutatu. Sollicitum se præbet ille non duntaxat pro Asia, & huic Regioni oborituris incommodis, sed & pro Antipodibus, qui non minus passi fuissent incommodi à Noctē, quàm Asiæ Populi à die, 32. vel saltem 28. horarum. Haud considerans, eandem sibi refellendo sufficere methodum, qua usus est Pericles, fortis ille Nauarcha, ad militum metum, occasione Eclipseos Solaris conceptum, & quæ unice constitit in velo, quo texerat faciem; Nemo sanè sinistri aliquid metuit, si per aliquot successiue dies cælum obtectum est nubibus, ut Sol ne quidem veniat in conspectum: ut nemo, si pleno fulgore collustret Orbem per integrum sine intermissione biduum. Neque ulla nos afficiat cura, si DEUS alicubi patrare velit Miraculum, quomodo vel heic vel alibi res sese sit habitura: Sunt in Potentissimi manibus media numero innumera, conseruandis Creaturis sufficientissima. Sed quoque anxia angit sollicitudo Clericum pro Israelitis ipsis, quorum Exercitum videt protectione à Gilgale usque ad Gibeonem, sed quoque pugnā cum hostibus defatigatum, cui necessariam videt virium refocillationem per quierem, & satis superare temporis pro hostium deletionē, siquidem præcesserit diei unius vel alterius quæta transactio: quod caret alternā requie, durabile non est. Nos vero omnem hanc curam, sollicitudinem omnem DEO remittimus, qui manus populi sui reddidit pugnaces, & animos fortes, tantique momenti miraculo focias pro immensa sua potentia suffenas jungere vires. Neque attendit ille, eodem, quo contra Miraculum nostrum pugnat telo, proprium quoque ferire jugulum. Valet quippe hæc argumentatio Clerici, si quid valet, non minus contra Parhelium, quàm Solem verum.

Num vestigia magni hujus Miraculi aliqua extent in profana Historia, dubitare licet. Posset huc referri, quod refert *Martinius Hist. Sinic.* L. I. c. I. Imperatore Tai A. 2357. ante Christum natum in China per *denarum* Solem non occidisse, ut nemo non metuerit, ne nimio Æstu consumeretur orbis. Posset, inquam, ni obstaret Chronologicus computus, qui Miraculum Josuæ ponit in Annum ante CHRISTUM 1586. non 2357. Nam

Exierunt Israelitæ Ægypto A. M.	-	2514.
Transegerunt in Deserto annos	-	40.
In Palæstina	-	1.
Cadit proin Solstitium Josuæ in A. M.	-	2555.
Sed CHRISTI Natiuitas in	-	4141.
		2555.
Ergo à solstitio Josuæ ad Christi		
Natiuitatem effluxere	-	1586.

Ut probabile magis sit, alludere illam Chinenfium Historiam ad Excidium Sodomæ & Gomorræ, quia ei additur, arfisse magna passim incendia. Ita quoque *Ouidius Metam.* L. II. Fab. 2. ubi de Phaethonte.

Corripitur flammis ut quæque altissima
Tellus,
Fissaque agit rimas, & succis aret ademptis,
Pabula canescunt, cum frondibus uritur
arbor,
Materiamque suo præbet seges arida damno.
Parua queror, magnæ pereunt cum moenibus urbes,
Cumque suis totas populis incendia Gentes
In cinerem vertunt, Syluæ cum montibus
ardent.

Et Fab. 4.

At pater obductos luctu miserabilis ægro
Condiderat vultus, & si modo credimus,
Unum
Iffe diem sine Sole ferunt —

Unde & *Celsus* apud *Origenem L. IV. contr. Cels.* objicit Christianis & Judæis, quod Miracula sua & Historias mutuo sumserint & corraserint ex Gentilium Fabulis. *Quæ de Sodomis & Gomorrhis propter peccatum Igne deletis Moses narrat in Libro Geneseos, Celsus comparat cum Phaethontis Historia, in eundem iterum impingens lapidem, ob non seruata Antiquitatem Mosi temporum. Nam hi, qui de Phaethonte fabulantur, videntur Homeri ætate posteriores, qui Mosē est longo post tempore secutus.* Cadit autem Sodomæorum excidium in annum ante Chr. natum 2033. ficque propius accedit ad illum Chinenfium 2357.

Extat *Job. Godofredi Werchau, Grosbarda Misnensis Disp. de Statione Solis ad Jof. X. 12. 13. 14. Præf. D. Jo. Georgio Abicht, P. P. Lipsiæ Lit. Andr. Mart. Schedii 1713. 4.*

In Figuris Tabulæ præsentis adjectis sistit

- Situm Terræ respectu Solis v. gr. à Saturni h. 12. noctis.
- Hora 6. ante meridiem diei Solis, quo Miraculum contigisse supponimus.
- Hora 12. meridiana Diei Solis.
- Hora 6. post ejusdem Diei, quâ Sol gradum sistere iussus.
- Terra in eodem situ hora 12. post.
- Terra in eodem situ hora 6. ante Diei Lunæ.
- Terra in eodem situ hora 12. meridiana ejusdem diei.
- Terra in eodem situ hora 6. post ejusdem Diei, quâ cœpit gyrari ut ante.

A a a a a 2

I. Ter-

I. Terra h. 12. post diei Lunæ.

K. Terræ situs h. 6. ante Meridiem Diei Martis.

L. Terræ situs h. 12. meridiana.

Opposita διαφύδην Facies exhibet ordinarias Terræ gyrantis φάσας.

TAB. CCCLXXII.

Jos. Cap. XVIII. vers. 9.

Abeuntes ergo Viri illi pertransierunt Terram, deformantes eam in Libro, facientes septem partes oppidatim, reuersique sunt ad Jehosnam in castra, quæ erant in Silo.

Itaque perrexerunt: & lustrantes eam, in septem partes diuiserunt, Scribentes in Volumine. Reuersique sunt ad Josue in castra Silo.

Commoda sese offerret heic *Geographiæ* usus multifarios deprædicandi occasio; ostendendi, quantam fœneretur lucem *Historiæ* tum *Sacræ*, tum *profanæ*; quàm illâ carere nequeant Principes & status, utpote quorum salus & conseruatio, imo & intentiones, Consilia, actiones Pace Belloque Politicæ fundantur præcipuè potentia & infirmitate vicinorum vel Regnorum, vel Rerumpublicarum, facilitate vel difficultate adituum, fortitudine vel debilitate natiua limitum, Fortalitiarum limitaneorum, diuitiis vel paupertate Populorum vicinorum, commerciis, horumque commodo: quàm inprimis illa carere nequeant Belli Duces & Imperatores, siquidem ducere velint securi suos Exercitus, defendere ab hostium insidiis, hostiles copias aggredi, commodis locis profligare, in Terras alienas penetrare, quem in finem necessariæ illis sint Mappæ, speciales inprimis & specialissimæ, in quibus delineati sunt aditus, termini, montes, Syluæ, Paludes, Riui, Flumina, Pagi, Urbes, Fortalitia, Loca quæuis seu fœcunda, seu sterilia. Audiamus *Vegetium* L. III. de Re Militari: Qui rem militarem studiosius didicerunt, asserunt, plura in Itineribus, quàm in ipsa acie pericula solere contingere. Nam in conspectu armati sunt omnes, & hostem cominus vident, & ad pugnandum animo veniunt præparati. In Itinere minus armatus, minusque attentus est miles, & superueniente impetu vel fraude repente turbatur. Ideoque omni cura omnique diligentia providere debet Dux, ne proficiscens patiatur incursum, vel facile ac sine damno rependat illatum. Primum Itineraria omnium Regionum, in quibus Bellum geritur, plenissime debet habere perscripta, ita ut locorum interualla non solum passuum numero, sed etiam viarum qualitates perdiscat: Compendia, diuerticula, Montes, Flumina ad fidem descripta consideret: usque eò, ut solertiores Duces Itineraria

Prouinciæ, in quibus necessitas geritur, non tantum adnotata, sed etiam picta habuisse firmetur, ut non solum consilio mentis, verum aspectu oculorum viam profecturis eligerent. Exemplar fortissimi simul & prudentissimi Ducis hujusmodi designationibus specialibus instructi antiquissimum pariter & ex omni parte perfectum est *Josua* noster, Populi DEI Imperator. Vir, qui ad hunc summæ dignitatis apicem ascendit, non Ambitione ductus, non Populi fauore leuatus, non sanguine Regio fultus, non aliarum Dignitatum subsidio adjutus, sed Miles fortis & bonus, vir probus, qui non solum Delineationes ab aliis factas nouit adhibere ad usum, sed ipse Explorator Ichnographiæ generali ante εἰσοδὸν factæ adfuit, & fortè labores ipse suos mutuos contulit, fidus DEO καὶ ἀποστολῆς effectui dans, quod mandauerat Moses. Num. XIII. 18. *Ascendite hac Meridiem versus, ut transcendatis montes. Considerabitis autem Terram qualis sit, & populum, qui in ea habitat, fortisne sit an debilis, exiguusne sit, an multus. Qualis (inquam) sit Terra, in qua ille habitat, bona an mala: quales deinde ciuitates, in quibus ille (populus) habitat, in castrisne, an in munitis locis habitent.* (Ascendite per Meridianam plagam: cumque veneritis ad Montes, considerate Terram, qualis sit: & populum, qui habitator est ejus, utrum fortis sit an infirmus, pauci numero an plures: ipsa Terra, bona an mala: urbes quales, muratæ an absque muris.) Nunc opus habet Josua non Geometria duntaxat militari, sed quoque legali. Non solum occupanda est Terra, sed quoque inter Tribus distribuenda. Jubet hinc v. 4. *dare tres viros ex quaque Tribu, ut mittat eos, qui surgant & perambulent Terram, & describant eam juxta hereditatem suam.* (Eligite de singulis tribubus ternos viros, ut mittam eos; & pergant atque circumeant terram, & describant eam juxta numerum uniuscujusque multitudinis.) Et v. 9. *Ite & per-*

Ios. Cap. XVIII. v. 9.
Israelitæ Geographi.

Buch Josua Cap. XVIII. v. 9.
Die Beschreibung Canaans.

G. D. Hauman sculp.

perambulate Terram, & deformate eam. Qui viri ad obsequia prompti *furgentes abierunt.* Et colligere facile est ex ipso, quem confecerant, dispartitionis Indice, non fuisse Rescriptum Politicum duntaxat, & generale, sed Geographicum, quo ductæ à termino ad terminum Lineæ, denominata Flumina, Montes, Fontes, Valles, Maria, Urbes, Campi, Lapides, quæ omnia justas conficiunt Mappas. Justo proin titulo in hæc Josuæ tempora referimus antiquissimas Mappas, quarum inuentio aliàs à Strabone L. I. adscribitur *Anaximandro Milefio*, τὸν μὲν ἐν ἐκδύναμι πρώτον γεωγραφικὸν πίναντα, ut & à Laërtio in ejus vita. Vixit autem Anaximander circa A. 560. ante CHRISTUM natum. Vel quid aliud erit *ἡ σέππερ, liber*, quàm Πίναξ, *Mappa*?

Sed Quæstio heic, quâ Methodo Exploratores hi Geometræ usi fuerint ad conficiendam adeò breui tempore vastissimæ Regionis Mappam? Huic Quæstioni, & Lectori simul curioso ut satis quodammodo fiat, necesse habeo, sed applicatiue ad præsentem Historiam, & concisâ breuitate, proponere varios Mappis conficiendis idoneos modos.

Monendum, veluti in antecessum, Geometriam Israelitis non potuisse esse ignotam, quia floruit, imò ex optimorum Scriptorum mente nata fuit in Ægypto. Ostendit disertè Herodotus L. II. 109. fuisse Geometriam Ægyptiis necessariam quàm maximè, & Nilo quotannis Ægyptum inundante Regem Geometris dedisse in mandatis, ut Agrorum limites redintegrarent, suumque cuius attribuerent: imò transiisse scientiam hanc ex Ægypto in Græciam. Δοκεῖ δὲ μοι ἐντεῦθεν γεωμετρικὴ εὐρεθεῖσα εἰς τὴν ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. Meretur heic exscribi Locus ex Strabone L. XVII. ἐδόξε δὲ τῆς ἐπ' ἀκριβὲς καὶ κατὰ λεπτόν διαμέσεως διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν ὄρων συγχήσεις, ἃς ὁ Νεῖλος ἀπεργάζεται, κατὰ τὰς αὐξήσεις, ἀφαιρέων καὶ προστιθεῖς, καὶ ἐναλλάττων τὰ σχήματα, καὶ τὰλλα σημεῖα ἀποκρύπτων, δις διακρίνεται τότε ἀλλότριον καὶ τὸ ἴδιον. ἀνάγκη δὲ ἀναμετρεῖσθαι πάλιν καὶ πάλιν. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὴν Γεωμετρίαν συγγνώμῃ, φασιν, ὡς τὴν Λογιστικὴν καὶ Ἀριθμητικὴν παρὰ Φοινίκων, διὰ τὰς ἐμπορίας. *Opus autem fuit tam diligenti ac subtili locorum diuisione, propter continuas finium confusiones, quas Nilus ausus efficiebat, aliis addens, aliis adimens, & immutans figuras, & signa obruens, quibus proprium discernebatur ab alieno. Itaque identidem dimetiri oportebat. Atque hinc ab Ægyptiis Geometriam credunt inuentam fuisse, quemadmodum Ratiocinandi scientiam & Arithmeticam à Phœnicibus propter mercaturas.* Eadem prope habet Diodorus Siculus Biblioth. Hist. L. I. Imò memorat Josephus additos Exploratoribus illis Geometriæ peritos, qui Arti conuenienter Regionem descripserint. Ἄνδρας τὰς ἐκμετρησομένης τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, παραδὼς αὐτοῖς τινὰς Γεωμετρίας ἐπισήμονας, ἃς τ' ἀλλοθὲς ἐκ ἑμαυτοῦ λήσεσθαι διὰ τὴν τέχνην.

Pergo nunc ad methodos varias, quibus quidem Mappæ Geographicæ confici possunt.

I. Certissima simul & accuratissima est Astronomica, qua per Observationes Astronomicas Eclipsium Solarium, Lunarium, Jovialium, cujusvis Loci punctum, computata tum Longitudine tum Latitudine, determinari potest. Non est hæc Methodus huc applicabilis: Adfint oportet Obseruatoria, Quadrantes notabilis magnitudinis in gradus & minuta exactissimè diuisi, Telescopia, Horologia Astronomica cum secundis, alia magni pretii Instrumenta, & requiritur insuper sedes fixa, tempus opportunum. Imo ne hodie quidem usui est hæc Methodus ad conficiendas Mappas speciales, sed duntaxat ad determinandos præcipuarum Urbium situs. Quo cognito, Globoue vel Mappæ generali inscripto, cujusvis urbis περίχωρος vel Regio quibusdam intermedia delineatur ope unius ex sequentibus Methodis.

II. Altera Methodus, quæ Geometrica est, fit per Triangula & Interfectiones: eligitur Linea duorum locorum eminentium stationaria, mensurantur in stadiis, Milliaribus, passibus, pedibus: determinantur hujusdem Lineæ Plagæ: hac Lineâ posita mensuratur pariter alius loci ab uno priorum distantia, obseruatis simul plagis: ita obtinetur Triangulum in charta, quod trium e. gr. Urbium situi respondet. Ita per viam Triangulorum pergitur ab uno Regionis loco ad alium. Hac methodo uti poterant à Josua emissi Geometræ, quandoquidem non opus est nisi Itinere ab uno loco ad alium, & obseruationum præcisâ adnotatione.

III. Tertius modus est rursus Geometricus, sed artificiosus magis, fitque ope *Mensule Prætorianæ*, & tanta commoditate, ut ex duorum Locorum distantia cognita per Interfectiones inueniri queant Loca, quot alia videri queunt cunque. An verò Instrumentis hujusmodi usi fuerint Israelitæ, haud constat.

IV. Modus quartus est opticus, & conjicit totam aliquam Regionem in chartam ope *Camere obscuræ*. Haud autem vero est simile, usos fuisse Israelitas hac methodo.

V. Jucundam & exactam simul, Geometriâ Astronomicâ fundatam methodum docet *Chevalier* in Hist. Acad. Scient. Gall. A. 1707. p. 113. Obseruat is alicubi Amplitudinem Horizontis, siue Locum Ortus Solis in Æquinoctio & Solstitio. Lutetiæ Parisiorum e. g. Amplitudo Solstitialis est 37. gr. Hi 37. gradus maximam dant trium Mensium amplitudinem inde ab Æquinoctio siue 0°. cui Arcui inscribi possunt ex Amplitudinum Tabula singuli trium horum Mensium dies, vel etiam spatia 5. dierum. Consignatis ita reliquis 9. Mensibus in charta, & huic superimpositâ Tabulâ siue chartâ densiori locat obseruator in centro locum obseruationum suarum; seligitque περίχωρον 2. milliarium, ducens octo circulos concentricos, distantes proin ab inuicem $\frac{1}{4}$. milliaris, utens

Bbb bbb

ad

ad hunc finem Scala Geometrica pro lubitu. Hoc facto erigit Operator duos stylos ferreos perpendiculariter, unum in Centro, alterum in gradu illo, qui diei observationis responderet, & ad id duntaxat attendit, ut Oriente Sole utriusque Styli umbra sit in eadem Linea recta. Hoc Instrumento ita adaptato, & uti loqui amant Galli, Orientato, fixoque reddito siue immobili, dirigit Operator Regulam suis instructam dioptris ad singula, quæ quidem videre potest, Loca, ducitque eò Lineas, quas vocant cœcas, siue indeterminatas: in quibus ipsis Lineis statim collocari queunt distantiae Locorum, si eæ sint cognitæ in semihoris, vel horarum quartis, siue determinari puncta Locis illis respondentia. Hac Methodo possint facile 30. 40. Homines singuli suis instructi instrumentis (heic haberemus 36.) breui temporis spatio integram quandam Regionem transferre in Mappam. Singuli nempe suas adferunt Delineationes, quas Geometra dein coadunare nouit in unam Mappam. De hac Methodo obseruandum, niti equidem principiis & Instrumentis Astronomicis: sed Instrumentis semel paratis in usum trahi posse à quouis etiam Geometriæ ignaro, & hac quidem, de qua sermo est, occasione commodissime potuisse deduci ad usum, si modò unus duntaxat Israelitarum Orbem illum fundamentalem exarare potuerit.

VI. Potest confici breui satis tempore Mappa alicujus Regionis ope Pyxidis Nauticæ, quam dioptris suis instructam substituimus hodie ipsi Mensulæ Prætorianæ. Explanarem & hanc, qua uti frequenter soleo, methodum, si vel conjecturæ esset locus, fuisse Acus magneticæ usum illo tempore, quo Josua vixit, cognitum. Et præterea citius fere ostenditur Praxis ipsa in campo, quàm describitur.

VII. Par ratio est methodi, quam Physica moderna Experimentalis suggerit, & qua Sono mediante Mappa confici potest. Certos quippe nos reddunt obseruationes, inprimis à diligentissimo *Derbamo* institutæ, sonum progredi per Anglicum milliare spatio 9½. dimidiorum secundorum, per duo miliaria spatio 18½. per tria 27½. & ita porro. Ut proin non opus sit, nisi ductis ad loca conspicua lineis, certâ quadam Noctis horâ eminenti alicujus pagi loco, e. gr. Turri explodere sclopetum siue Tormentum, & ut Obseruator ad Horologium Astronomicum præcisum obseruet tum flammæ visæ, tum soni aduentantis tempus, pro obtinenda distantia. Sed non quadrat huc, imò vel omnium minimè, hæc Methodus, quia desunt Horologia cum secundis horumue dimidiis, desunt Tormenta, Sclopetæ, Mortaria, deest notitia de soni, qualem hodie habemus, progressu.

SUPPLEMENTA IN JOSUAM.

Jos. Cap. II. vers. 18.

Si ingressis nobis in Regionem coccinum istum funem ligaueris in fenestra, per quam nos demittis, inque domum tuam congregaueris ad te Patrem tuum, Matrem tuam, & fratres tuos, quin & totam familiam patris tui.

Si ingredientibus nobis Terram, signum fuerit funiculus iste coccineus, & ligaueris eum in fenestra, per quam demisisti nos; & patrem tuum ac matrem, fratresque & omnem cognationem tuam congregaueris in domum tuam.

DE Coccino siue coccineo colore אָדָם actum fufius ad Exod. XXV. 4. & demonstrata origo ex Vermiculo. תְּקוּרָה חוּט אָדָם *linea fili coccinei, nobis coccinus funis, die Schnur des rosinfarben Seils*, forte haud fuit Funis cylindricæ figuræ, sed lata quædam Fascia, quæ

eminus conspici potuerit: panni nempe coloris coccinei. Hinc reddit *Clericus textum fili coccinei*. Et in Chaldaica Lingua קוּרָא *Keuai* designat Textorem, à qua radice ipsum nostrum deriuatur תְּקוּרָה.

Jos. Cap. XXIV. vers. 12.

Misi insuper crabrones ante faciem vestram, qui expulerunt eos ante conspectum vestrum, nempe duos Reges Amorrhæorum: non autem gladio tuo, aut arcu tuo.

Misique ante vos crabrones: & ejeci eos de locis suis, duos Reges Amorrhæorum, non in gladio & in arcu tuo.

Vid. Exod. XXIII. 18.

LIBER

LIBER JUDICUM.

TAB. CCCLXXIII.

Jud. Cap. V. vers. 20.

De cœlis pugnatum est, Stellæ inquam è stationibus suis pugnant cum Sifera.

De cœlo dimicatum est contra eos: stellæ manentes in ordine & cursu suo, aduersus Sifaram pugnaverunt.

Occurrunt in Cantico Deborah & Baraki triumphali aliæ formulæ loquendi Meteoricæ & Metaphoricæ v. 5. *Montes fluxerunt à facie DOMINI, Sinai iste ante DOMINUM DEUM Israelis.* Nemo non videt, non accipienda hæc esse sensu literali, quod Montes, vastæ molis solida corpora, fluxerint instar Aquæ, vel alius Fluidi. Interpretatio genuina hæc esto, nil aded esse solidum, quin DOMINO ejusque Potentiæ cedere cogatur, ut heic 900. ferrei currus Jabini totusque Exercitus à parua Naphthalarum & Sebulonitarum manu fuere cæsi. Iisdem penè verbis DOMINI Potentiam collaudat Regius Psaltes Psal. XCVII. 5. *Montes à conspectu DOMINI tanquam cera colliquecebant, à facie inquam Dominatoris uniuersæ Terræ. (Montes sicut cera fluxerunt à facie DOMINI: à facie DOMINI omnis Terræ.)* Par est hujus, de quo nunc, Textus ratio. Nemo dixerit vel sustinuerit facile, descendisse Fixas, vel Planetas, vel & Satellitum quempiam in Terram, ut auxilio venirent Deborah & Barako contra Sifferam. Admittamus licet veritatem Testimonii illius *Claudiani de Theodosio*:

O nimium dilecte Deo, cui militat Æther,
Et cui conjuncti veniunt ad Classica Venti.

Nulla tamen nos cogit necessitas ascendendi in altius illud Cœlum, ad Sydera vel Fixa vel Erratica. Est Aereum cœlum contra Sifferam non minus quàm contra Theodosii hostes Armamentarium instructissimum. Neque altius

quàm in Aerem ascendit *Josephus Ant. L. V. c. 5. al. 6.* ubi Stellarum contra Sifferam pugna est sæua Tempestas. *προσμιγνέντων αὐτῶν ὄμβρος, (al. χειμὼν) ἐπιγίνεται μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ καὶ χάλαζα, τὸν ὑστίντε κατὰ πρόσωπον ἡλαυνε τῶν χαναναίων ἄνεμος, ταῖς ὀφείσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστες αὐτοῖς εἶναι, καὶ τὰς σφενδόνας. Ὅτε ὀπλίσται διὰ τὸ κρύος χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν ἐκ ἔχον. Τὰς δ' Ἰσραηλῖτας ἤτλόν τε ἐβλαπτε κατόπιν γενόμενος ὁ χειμὼν, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς βοηθείας τῷ ΘΕΟΤ' ἄερος ἐλάβανον.* *Acie dimicantibus magna ingruit tempestas, cum largo Imbre & Grandine: ventusque in aduersos Chananeorum vultus pluuiam egit, oculis eorum caliginem obiciens, ita ut jacula & fundæ illis nulli fuerint usui. Grauis etiam armaturæ milites præ torpore gladios tenere non poterant. Israelitas vero tempestas, terga eorum diuerberans, & minus offendeat, & inde majores animos sumebant, cogitantes, DEUM sibi in auxilium venisse.* De hac Tempestate nihil legimus in Scriptura, potest tamen hæc Josephi relatio subsistere juxta cum aliis Judæorum traditionibus. Minoris valoris est *Clerici* conjectura, qui per stellas intelligit Angelos, qui Hostium Mentis conturbauerint. Interea occurrit in Textu nostro Phrasim Astronomicam *ⲙⲓⲙⲙⲙⲓⲗⲟⲧⲁ mimmsillothan*, quam Arias reddit *Exaltationes à Ⲡⲗⲣ Salam, gradus.* Latina nostra habet *Stationes*, vernacula *den Lauff*, *Clericus orbitas.* Nec malè. Notum, Stellas, nempe Erraticas, cursum suum prosequi in orbibus vel orbitis ellipticis, & hasce nunquam excedere. Si quis fortè Astrologus per *mimmsillothan* intellexerit certas quasdam Siderum influentias, iis cum omni *ἀστρομαντεία* dicimus vale.

Jud. Cap. V. vers. 31.

Qui diligunt eum, sint sicut Sol, quum
oritur in fortitudine sua.

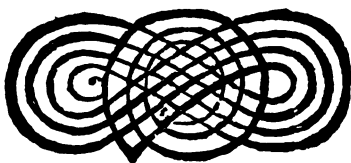
Qui autem diligunt te, sicut sol in
ortu suo splendet, ita rutilent.

Est hic Locus ex iis, quibus pugnari solet contra Copernicanos. Sol disertis verbis dicitur *oriri*, ut alibi occidere. Sed parum curant illi hujusmodi tela, utpote inualida. Solis ortus aliud nihil est, quàm reapparitio in eodem, quo ante non videbatur, Horizonte: quemadmodum occasus disparitio siue occultatio splendidi illius Sideris sub Horizonte occiduo. Utrumque hoc præstat Copernicanorum Sol æquè ac Ptolomaiorum. Terrâ ab occasu versùs ortum circa Axim gyrata, necesse est unum Terræ punctum post aliud, Prouinciam unam post aliam ex caligine Noctis prodire, à Sole illustrari, id est, Solem respectu unius alteriusue Prouinciæ, imo omnium successiue, oriri. Quo eodem sensu mentio fit passim, Jos. VI. 15. I. Sam. IX. 26. *Orientis Aurora*, id est, comparentis. Nemo sanè vel ex rigidissimis Ptolomaismi defensoribus eò delabitur absurditatis, ut credat, vel ex citata modò Phrasi euincere prætendat, esse Auroram corpus aliquod manè surgens, Meridie culminans, vesperi occidens. Et quid, quæso, locutio illa, *Sol oritur in fortitudine sua*? Nonne Fons hic Lucis calorisue inexhaustus semper est idem? estne Sol oriens fortior culminante? oriturne aliquando non in fortitudine sua? Vidit facile quiuvis, loqui Deborah in hoc suo Cantico cum vulgo, imo cum ipsis Copernici affeclis, quibus Sol etiam oriens est & occidens, imò Eclipsin patiens, quum tamen certissimum sit, nil pati tunc Solem, sed eclipsari Terram. *Oritur* heic *Sol in fortitudine sua*, sicubi Atmosphæra à crassioribus variis vaporibus liberata radios Solis transmittit absque ullo obstaculo. Et quadrat pulcherrimè hujus ἐξηγῆσις applicatio, quâ Debora *orientem in fortitudine sua Solem* confert iis, *qui diligunt DEUM*. Non sanè diligit Eum Animus peccatis veluti incrustatus, Passionum variarum nebulis surgentibus obfuscatus. Non hac trājiciunt Amoris & Gratiae Diuinæ radii, ut admittit & transmittit Mens pura, à sordibus

peccaminosis defæcata, DEI voluntati unicè intenta, cujus Intellectus est illuminatus, Voluntas sancta. Tunc enim demum cognoscimus DEUM & amamus, si à vi actiua Solis illius Justitiæ dispelluntur vapores, qui turmatim nos cingunt. Sed est insuper attendenda Phrasis in Textu obuia. *וַיֵּצֵא אֱרִיאֵל* *Arias* vertit *secundum extre solis*, à *יצא* *exiuit*, *prodiit*, *digressus*, *progressus*, *egressus est*, & LXX. καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν ὡς ἔξοδος ἡλίου ἐν δυνάμει αὐτοῦ. Quod exire Solis, quæ ἔξοδος, qui exitus, ad Literam aliud nihil est, quàm majestatica ut totius Vorticis Planetarii, ita Terræ collustratio: Solaris Lucis & Caloris ex Centro Vorticis ad περιφρείων ἔξοδος; cujus fortitudo, vis, conitat ex Solis actione in omnes Planetas, qui absque hac ἔξοδος densissimis continuè immerfi forent tenebris, & rigido rigescerent gelu, omni Creaturâ viuentē orbatī; Ἐξοδος Ignis à Centro ad Coeli Solaris circumferentiam, ea distantia, quam ne peritissimi quidem Astronomi metiri prætendunt. Et est hæc ἔξοδος non tam Globulorum cœlestium pressio, quam finxit *Cartesius*, sed actualis igneæ materiæ effluxus, imò & vis compulsiua grauitati respondens. Quam jucundo experimento demonstrauit *Homborgius Hist. de l'Acad. Roy.* 1708. p. 21. qui, ope Lentis causticæ pedalis diametri, radios Solis collectos illabi fecit in vestem Elateri Horologii applicatum, & hujus motum accelerauit. In sensu mystico, si Sol ipse, Lucis & Caloris fons, est ipse CHRISTUS Justitiæ Sol, fideles, quibus etiam ἔξοδος adscribitur, commodè comparari queunt cum Speculo, in quo concentrati radii, indeque reflexi radii præsentant etiam in viribus suis & actionibus alterum Solem.

Pro faciliiori intellectu Copernicani Systematis ad marginem sistitur influxus Solaris Lucis in Terram, motu diurno ab A. versus

C. B. D. gyratam, in qua A. gaudet Oriente Sole, B. Occidente.

TAB.

IUD. Cap. V. v. 31.
Sol in fortitudine oriens.

Buch der Nacht. Cap. V. v. 31.
Die aufgehende Sonnen-Nacht.

G.D. Heuman sculp.

TAB. CCCLXXIV.

Jud. Cap. VI. vers. 19. 20. 21.

19. Ingressus itaque Gedeon parauit hœdum ex Capris, & Ephā farinæ, placentas infermentatas cum carne posuit in canistro, jus verò carniū in olla. Quumque hæc ad illum extulisset, obtulit ei sub Ulmo. 20. Et dixit ad illum Angelus DEI: Tolle carnem & placentas infermentatas, & repone ea super petram istam, & effunde jus. Et ille sic fecit. 21. Et mittens Angelus DOMINI extremitatem baculi, quem manu tenebat, tetigit carnem & Panes infermentatos, ascenditque Ignis de Petra, & absumpsit carnem, & Placentas infermentatas. Angelusque DOMINI abiit à conspectu ejus.	19. Ingressus est itaque Gedeon, & cœxit hœdum, & de farinæ modio azymos panes: carnesque ponens in canistro, & jus carniū mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, & obtulit ei. 20. Cui dixit Angelus DOMINI: Tolle carnes & azymos panes, & pone supra petram illam, & jus desuper funde. 21. Cumque fecisset ita, extendit Angelus DOMINI summitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes & panes azymos: ascenditque ignis de petra, & carnes azymosque panes consumpsit: Angelus autem DOMINI euauit ex oculis ejus.

Bina extant in hoc Capite Miracula in binis Elementis patrata, Igne & Aqua. Utrumque Gedeoni erat in *ταμῆριον* Diuini Auxilii. Bina & miraculosa solennitate inaugurari debebat vir fortis pro Imperatoria dignitate. Primò quidem *θεῖλος* Ignis ascendit de Petra, qui ut heic absumpsit sacrificium cibarium, carnem & placentas infermentatas, ita & aliis occasionibus accendit victimas: In Abelis sacrificio, si fides est *Abenezræ*, & *Theodotionis* versioni, καὶ ἐν-πύριον: In sacrificio Moſis Lev. IX. 24. In aliis, suo quæque loco memorandis. Ascendit & in Vesuuio pafsim Ignis è saxorum fissuris. Et exhibet Philosophia Experimentalis Calorem & Ignem ex mixtura duorum corporum actu frigidorum: calorem & fumum dant commixta aqua & Calx viua, Aqua Fortis & Limaturæ metallorum: Ignem Spiritus Nitri cum Oleis aromaticis orientalibus. Sed heic nil tale: Nec Vulcanus adest, nec officina chymica. Parat Gedeon hospiti DEO hœdum ex Capris *עֵפְרָא* & Ephā farinæ, juxta computum meum quartale Tigurinum & 2 $\frac{2}{3}$ modiolos: Placentas infermentatas cum carne posuit in canistro, jus verò carniū in olla, in conuiuium hæc oblaturus sub Ulmo. Sed aliud imperat

Angelus DOMINI. Tolli debebat caro, & placenta infermentata, & reponi super petram istam, & effundi jus. Nemo non heic, nisi cœcus, videt transcendere Processum hunc omnes Naturæ vires: requiri ad consumptionem hujus Sacrificii non calorem solum, non fumum ex effueruescentia ortum, non Ignem, quem Philosophia dat Experimentalis, transitorium, sed multum Ignis. Attamen nec adest Sulphur, nec Pix, nec materia alia inflammabilis, sed caro elixa unà cum jusculo, & placentæ infermentatæ. Processum integrum exhibet v. 21. Mittens Angelus DOMINI extremitatem baculi, quem manu tenebat, tetigit carnem & panes infermentatos, ascenditque Ignis de Petra, & absumpsit carnem, & Placentas infermentatas. Heic omne Ratiocinium cessat. Manifestum est Miraculum.

Significat *אל el* & *אלה elah* Quercum, *אֵל*, vel in genere glandiferam Arborem, neque est inter has voculas nisi sexus discrimen, unam masculinam foemininam alteram. Idem notant *אלל allab* & *אללון allon*. Est hoc discrimen sexus antiquissimum, vetustissimis Botanicis memoratum, sed nescio qua, nisi fortè magnitudinis, ratione fundatum. Et adhuc est alia *Quercus latifolia mas*, quæ breui pediculo est

Cccccc

466 TAB. CCCLXXV. Jud. Cap. VI. vers. 36. ad fin.

est C. B. alia *Quercus latifolia* fœmina C. B. per omnia minor. Sed sunt *Quercus* varia genera apud *Theophrastum* III. *Hist.* 9. ἡμεῖς, αἰγίδων, πλατύφυλλος, Φηγός, αἰθροῖος (quæ affinis dici posset nostræ אֵילָן). *Gaza* sic vertit: *Roboris genera habentur, placida, Cerrus, latifolia, Fagus, falsicortex*, quam aliqui recticorticem vocant.

Unde autem Latina nostra petierit *Ulmum*, quæ alia longè est à *Quercu Arbor*, mihi non constat. Nisi sumserit Translator אֵילָן pro omni Arbore, ut sanè priscis Græcis hæc fuit significatio generalis Δένος, ut *Glans* notabat omnem fructum. Sed cur ex omni Arbore selegit *Ulmum*? fortè ex affinitate cum אֵילָן?

TAB. CCCLXXV.

Jud. Cap. VI. vers. 36. ad fin.

36. Et dixit Gedeon ad DEUM, seruabisne Israelem per manum meam, sicut loquutus es? 37. En ego ponam vellus lanigerum in area, quod si Ros fuerit duntaxat in vellere, reliqua humo sicca manente, cognoscam Israelem liberandum esse per manum meam, quemadmodum loquutus es. 38. Atque ita factum est: nam quum postero die manè surgeret, excutens vellus illud, expressit Rorem ex vellere phialam plenam aquâ. 39. Ait autem Gedeon rursus ad DEUM. Ne quæso excandescat ira tua aduersum me, si adhuc semel loquar, nam tentabo adhuc semel illo vellere: sit quæso siccitas in solo vellere, & super uniuersam terram sit Ros. 40. Fecitque DEUS sic nocte ista, nam fuit siccitas in solo vellere, & in omni terra fuit Ros.	36. Dixitque Gedeon ad DOMINUM: Si saluum facis per manum meam populum Israel, sicut locutus es. 37. Ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuit, & in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. 38. Factumque est ita: & de nocte consurgens, expresso vellere, concham rore impleuit. 39. Dixitque rursus ad DOMINUM: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentauero, signum quærens in vellere: Oro, ut solum vellus siccum sit, & omnis terra rore madens, 40. Fecitque DOMINUS nocte illa, ut postulauerat: & fuit siccitas in solo vellere, & ros in omni Terra.

Est *Ros*, præstantissimus ille Liquor, destillatum quid ex Plantis, & his ipsis Aqua Cordialis. Reddit proles Matri, & fideliter, quod ab ea accepit. Subiectum hoc est, in quo nunc intra duo nychthemera duplex patrat Miraculum, quo nempe excitari debebat, & veluti inaugurari, Gedeon ad liberandos Israelitas à Madianitarum iugo. *Ponit* Heros אֵילָן *gizab, vellus lanigerum*, id est, ouium, aut agnorum, in *area*, nempe non tecto operta, ut sunt nostræ horreorum, sed sub dio posita, in qua

grana ventilare solebant, vel triturare. Et coniecturare facile, fuisse huiusmodi Areas rotundas siue circulares, ut boues in iis in gyrum acti grana pedibus tritarent. אֵילָן *goren* Hebræis hæc Area dicitur, & hinc fortè Græcis γῦρος pro gyro, ambitu. Sane Græcorum ἄλως vel ἄλων, *area*, etiam pro circulo sumitur. *Æschylus* in Tragoedia *Septem ad Thebas* v. 441.

Ἄλλω δὲ πολλὴν (ἀσπίδος κύκλον λέγω)

Et multam Halo (Clypei circulum dico)

In

IUD. Cap. VI. v. 19. 20. 21.
Sacrificium Gedeonis.

Der Richte. Cap. VI. v. 19. 20. 21.
Gideons Opfer.

G. D. Heüman sculp.

IUD. Cap. VI. v. 36. ad f.
Miracula areæ.

Nach d. Dichter Cap. VI. v. 36. ad fin.
Gideons Thau und Wunder-Genete.

G. D. Heüman sculp.

In *Polluce* ἄλλως in oculo est ὁ ὑπὸ τὴν ἴριν κύκλος, ὁ τῷ λευκῷ προσίων, circulus ad Irim albugini proximus. Et Physicis nota *Halonis* vox pro Circulo circa Solem vel Lunam, *Senecæ Circulus Siderum*. Hujusmodi Areas rotundas sub dio locatas, in quibus grana tritulant jumenta, in *Capite Bonæ Spei* apud *Hottentottos* obseruauit exactissimus *Kolbius* p. 112. 118. In tali Area nunc ponit Gedeon *vellus*, petitque à DEO *Roris Domino* Mich. V. 7. ut *Ros sit duntaxat in vellere, reliqua humo sicca manente*. Nemo non nouit, cadere Rorem ex æquo in omnem superficiem Terræ, non quòd semper rectà in idem punctum decidat, è quo bullularum specie fuit eleuatus, leui enim Aurà hæ bullulæ feruntur hac illac, ut omninò potuerit delabi Ros ex Plantis surgens in ipsum Vellus: sanè ex vellere ipso ascendisse Rorem, & in idem descendisse, nemo, qui sanæ est mentis, sibi facile persuadebit. Decidit ergo primo die Ros ex plantis eleuatus in solum vellus *reliqua humo nempe pratorum agrorumue vicinorum sicca manente*: Imo ea decidit copia, ut *excutiens vellus illud, expresserit rorem ex vellere pbialam plenam aquâ*. סֶפְבֶּל *sephel*, *simpulum Scaligero*, rectius vas patens & satis amplum, quod pro pelui sumitur in *Misna Tract. Bava Batbra* c. 4. unde & Græci *λαβάνην* reddunt, Chaldæus & Syrus *lakna*, Arabs *setel*,

id est, *fitulam*, haustrum ansatum, quo qui in Balneis lauantur Aquam hauriunt; *Hieronymus Concham*, nos rectè quoque *Pbialam*, *eine Schale*, quæ *Athenæo* est *χάλκειόν τι καὶ ἐκπέταλον, λεβετώδες, δύο ὅτα ἔχων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, æneum quid & patulum, lebeti simile, ex utraque parte auritum*. Quæ explicatio benè fundata inseruit augendo miraculo, & demonstrandæ Roris fat magnæ copię. Cui extenuando mentem fortè Gedeonis subiit, abstulisse ventum omnem ex pratis agrisue vicinis Rorem, & huc, ad vellus, appulisse: vel, vellus hocce vi quasi Magneticâ seu attractiua Rorem gramini insidentem ad se traxisse. Propterea tentat DEUM Gedeon, infirmus fide, non peruicax, & pro postero die petit, ut, inuerso experimento, *sit siccitas in solo vellere, & super uniuersam Terram Ros*. Et en! voti sui fit compos, *fecit DEUS sic nocte ista*, fuit is proin Ros nocturnus, non matutinus, *nam fuit siccitas in solo vellere, & in omni Terra fuit Ros*. Promptè adest DEUS suis, & horundem precibus prior. De modo, quo utrumque hoc Experimentum miraculosum factum fuerit, haud sumus solliciti, quia utrumque viribus Naturæ est superius. Sufficit nobis demonstrasse Miraculum, ut suffecit Gedeoni, applicasse ad DEI gloriam. Conf. *Bochart. Hieroz. P. I. L. II. c. 49.*

TAB. CCCLXXVI. CCCLXXVII.

Jud. Cap. VIII. vers. 7. 16.

7. Gedeon ait: Quum igitur DOMINUS tradiderit Sebah & Zalmana in manum meam, atteram carnem vestram spinis ac tribulis deserti.

16. Accepit itaque Seniores Ciuitatis, spinas atque tribulos deserti, & docuit (a) illis ciues Succoth.

(a) Docuit vel erudiuit eos: Schema Ebraicum simile Germanico, *Er lart sy*, hoc est, castigabat aut puniebat.

Sunt heic *Spinæ* perduellium supplicia. קִס Kots generale *Spinæ* vocabulum. Gen. III. 17. 18. Maledictionis & Symbolum, & effectus. Sed סִבְכָּיִם *bar-kanim* denotat haud dubiè seu genus seu speciem quandam peculiarem. Sed qualis sit, in incerto est admodum. Hæsisse videntur ipsi LXX. qui seruant originalem vocem Βαρκανοίμ, Βαρκομμείν, Βαρακηνοίμ. Plerique Inter-

7. Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit DOMINUS Zebec & Salmana in manus meas, & cum reuersus fuero victor in pace, conteram carnes vestras cum spinis, tribulisque deserti.

16. Tulit ergo Seniores ciuitatis, & spinas deserti ac tribulos, & contriuit cum eis, atque comminuit viros Socoth.

pretes respexisse videntur ad Radicem בָּרַק *barak*, *fulgurauit*, sed hi rursus fluctuant in incerto, ut nescii simus, an intelligi debeat, quæ fulguris instar penetrabilis est & urens, vel talis frutex, qui fulgidas & splendentes habet Spinās? *Junius & Tremellius*, atque *Coccejus* reddunt *Oxyacanthas*, *spinās acutās*. Sed nec hi nodum, ut quidem desideramus, soluunt. *Oxyacanthæ* descriptio apud Veteres aded est diuer-

diuersa, & obscura, ut difficile sit eam præcisè alligare certæ speciei. An huc pertineat *Mespilus Apii folio sylvestris spinosa*, siue *Oxyacantha* C. B. quam ipse pro *ὀξύανθα* *Dioscoridis* L. I. c. 122. habet post *Matthiolum*, *Lacunam*, *Turnerum*, *Dodoneum*, *Cordum*, *Gesnerum*, *Bellonium*, *Lobelium*, *Rauwolfium*, alios. Fig. A. Tab. CCCLXXVI. an *Oxyacantha Dioscoridis* siue *Spina acuta Pyri folio*. C. B. quam pro *Oxyacantha* legitima agnoscit *Anguillara*, & pro *Pyracantha Lobelius*, quasi *πυρίνη ἀκανθα* ab acumine urentium pungentiumque aculeorum, *Salmasio* iudice. Fig. B. CCCLXXVI. an ipsa *Berberis dumetorum* C. B. quæ *Oxyacantha Galeni* videtur *Cordo*, *Tabernamontano Hermolao*, *Ruellio*, *Trago*, *Fuchsio*, *Camerario*. Fig. C. Tab. CCCLXXVII. Priores duæ sibi sunt cognatæ, & *Mespili* habent characterem (Fig. D. ad Tab. CCCLXXVII. marginem) nimirum florem rosaceum, calycem abeuntem in fructum fere globosum, coronatum, carnosum, mollem, unicapsularem officula condentem nucleo foeta oblongo. *Tourn. Inst.* p. 641. T. 410. Si desideres unam ex *Oxyacanthis Asiaticis*, selige, per me lubet, ex *Tournefortii Corollario Mespilum Orientalem Apii folio sylvestrem spinosam*, siue *oxyacantham*

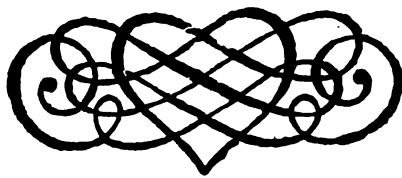
flore purpureo : *Mespilum orientale* siue *oxyacantham foliis hirsutissimis*. *Berberis* florem habet rosaceum, pistillum abiens in fructum cylindraceum mollem, succi plenum, uno vel altero semine foetum oblongo. Fig. E. CCCLXXVII. Ex hoc Genere, si accersere lubet speciem ex Oriente, occurrit *Berberis orientalis procerior*, fructu nigro suauissimo. *Tour. Coroll.* p. 42. Incerti interim hæremus, & veluti spinosis dumetis impliciti, quid seligamus nescii. Pro *Spina alba*, quæ *Mespilus* est, faciunt spinæ rigidae & acutæ, ligno ipso duriores, quarum unam sub Microscopio auctam sistit Fig. F. CCCLXXVII. Goritienfium nomen *Barazzo bianco*, cujus prima syllaba cum prima τῆ *barkanim* congruit. Pro *Pyracantha* aculei longi & breues rigidi; & quid si ipsa hæc vox descenderet à *barkanim*? id sanè mihi persuaderem, nisi *Pyracantha* esset vox haud dubii sensus, composita à *πῦρ* & *ἀκανθα*. Pro *Berberi* spinæ minaces, una, duæ, tresue ut plurimum ex eodem puncto emicantes, non pungentes solum, sed & scindentes, pœnæ à *Gedeone* inuentæ aptissimæ; prima pariter Syllaba primæ *barkanim cognata*, & ultima in voce *Amyrbar*, qua Arabes fruticem hunc spinosum denotant.

Jud. Cap. VIII. vers. 26.

Fuitque pondus inaurium aurearum, quas postulauerat, mille & septingentorum aureorum, præter bullas & collaria, vestesque purpureas, quas habuerant Reges Madian, & præter torques, quæ fuerunt in collis Camelorum ipsorum.

Et fuit pondus postulataram inaurium mille septingenti auri Sicli: absque ornamentis, & monilibus, & veste purpurea, quibus Reges Madian uti soliti erant, & præter torques aureas camelorum.

Æ Quivalent Sicli hi 1700. Auri 810. uncis, drachmis 5. scrupulo uni, granis 10. ponderis Medici: saluo errore calculi.

IUD. Cap. VIII. v. 7 - 16.
 Confignatio Rebellium ad poenam.

Buch der Richte. Cap. VIII. v. 7 - 16.
 Aufgedrehte Diebellen.

I. A. Fridrich sculps.

IUD. Cap. VIII. v. 7-16.
Suchotani spinis cæsi.

Der Riecht. Cap. VIII. v. 7-16.
Mit Dornern gedüchtigte Rebellen.

I. A. Fridrich sculp.

TAB. CCCLXXVIII. CCCLXXIX.

Jud. Cap. IX. vers. 8 - 15.

8. Ibant aliquando Arbores, ut Regem super se inungerent; dixerunt ergo ad oleam, imperita nobis. 9. Olea autem respondit eis. Num relicta Pinguedine mea, quam in me & Dii & Homines magni faciunt, ibo & satagam super Arbores? 10. Dixerunt ergo Arbores ad Ficum: Age tu imperita super nos. 11. Quibus Ficus respondit: Num deserta dulcedine mea, & fructu meo bono, ibo & satagam super Arbores? 12. Arbores ergo ad Vineam dixerunt: Age tu imperita nobis. 13. Quibus dixit Vineam: Num deserto musto meo, quo exilaro & Deos & Homines, vadam & satagam super Arbores. 14. Dixerunt ergo uniuersae Arbores ad (a) dumum: Veni tu, & imperita nobis. 15. Respondit Dumus: Si bona fide ungitis me vobis Regem, venite & confidite sub umbra mea: quod si minus, exeat Ignis ex dumo, & deuoret Cedros Libani.	8. Ierunt ligna, ut ungerent super se regem: dixeruntque oliuæ: impera nobis. 9. Quæ respondit: Nunquid possum deferere pinguedinem meam, quæ & Dii utuntur, & homines: & venire, ut inter ligna promouear? 10. Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos regnum accipe. 11. Quæ respondit eis: Nunquid possum deferere dulcedinem meam, fructusque suauissimos, & ire, ut inter cætera ligna promouear? 12. Locutæque sunt ligna ad vitem: Veni & impera nobis. 13. Quæ respondit eis: Nunquid possum deferere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, & inter ligna cætera promoueri? 14. Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni & impera super nos. 15. Quæ respondit eis: Si verè me regem vobis constituitis, venite, & sub umbra mea requiescite: Si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros Libani.

(a) Quidam legunt Rhamnum, alii Cornum.

Judicii salisque plenus est Arborum Dialogus in Jothami Apologo. Stant veluti in foro, & pro Imperio disputant Arbores ex frugiferis præcellentissimæ cum Frutice, seu Arbore, quæ non profert nisi spinas, & fructus vel exigui, vel nullius usus.

A. *Olea* Tab. CCCLXXVIII. pacis, misericordiæ, honoris, & fertilitatis symbolum, descripta alibi, Sichemitis promittere posset mite regimen, luxuriam, & voluptates, quibus sub umbra ejus gauderent. Est ex Arborum genere flore monopetalo, plerunque qua-

dripartito, cujus pistillum abit in fructum ouatum, mollem, officulo nucleoque foetum oblongo: & largâ quantitate dat Oleum multis usibus insignem. Olea satiuæ vero, quia est expressa in Tab. LXIII. sisto heic *Oleam syriacæ* folio molli incano C. B. quæ *zizyphus* est *Cappadocia* quibusdam, *Olea Bobemica*. I. B.

B. *Ficus* CCCLXXVIII. dulcedine fructus turbinati, globosi, vel ouati, mollis, antiquis post mel commendata: singulari prorsus characterè prædita Arbor, cujus quippe Flores in ipsa fructus cauitate nascuntur, capillamentis

D d d d d

scili-

scilicet tenuibus ex inuolucro quodam prodeuntibus, quod semen complectitur ut plurimum subrotundum: *Tournes. Instit. p. 662. Tab. 420.* quem characterem videre licet ad marginem Tab. XXIX. Sed quoniam Ficus communis jam est repræsentata in Tab. XXVI. & XXIX. placuit nunc ex Ill. *Sloane Nat. Hist. of Jamaica Vol. II. p. 140. Tab. 223.* sistere *Ficum Indicum maximam, folio oblongo, funiculis à summis ramis demissis radices agentibus se propagantem, fructu minore sphaerico sanguineo.* Cujus descriptio aliaque Synonyma ibidem videantur.

C. Vitis CCCLXXIX. Bacchi parens ex Arborum Fruticumue classe flore rosaceo, cujus pistillum abit in Baccam mollem, carnosam, succi plenam, quatuor plerumque seminibus seu gigartibus foetam, velut pyriformibus. *Tourn. instit. p. 613. Tab. 384.* De hujus producto, Musto, Scriptor Sacer, *exbilarari & Deos & Homines*, ut supra de Oleosa pinguedine, magnifici à Diis & Hominibus. Non quod Diis è potibus olei viniue haustibus sese mutuò reddant hilares, quæ Veterum fuit Gentilium de Nectare Fabula. Indigitatur totius usus vini in Libaminibus & Sacrificiis, de quo *Saubertus de Sacrificiis. c. 18. 25.* Homines si intueor, vini vires video tum inebriantes, tum *exbilarantes*. De illis actum alibi. Has Bacchi sodales comprobant loquacitate sua, cantu, saltu, gestibus & actionibus. Scilicet:

Vinum parat animos, facitque caloribus aptos.

Consistit lætitia in motu celeri, haud impedito sanguinis, forti ejusdem ex cordis Thalamis expulsionem ad ultimas usque Arteriolas, citatiori proin Fluidi neruei influxu, actiuitate totius corporis majori, qua animantur omnia, in motus cientur frequentes Loquelæ organa, micant oculi, & mouentur inordinatis motibus, rubescit Facies, agiles redduntur Artus. Hi nempe sunt primi effectus Vini, vel potius Aeris sese & vasa extendentis effectus: primi inquam, hos enim limites si transgrediatur immodicè haustus pretiosus liquor, expanduntur nimium Cerebri & Meningum Arteriolæ, superatur elasticitas fibrarum, transit Hilaritas in Soporem temulentis familiarem, insensibilitatis aliquando imo Apoplexiæ prænuntium. Aciei acutæ similis Bacchi liquor, qua multa effici possunt bona & utilia, sed & patrari mala: ut vino promoueri sanitas, sed quoque destrui. *Vinum humane vitæ accommodatum est, cum temperatè bibitur. Quenam vita est ejus, qui vino victus est? Vinum exbilarandis hominibus creatum est (non inebriandis). Lætitiam animi parit & hilaritatem vini potus justus & opportunus. Vinum copiose potum creat acerbitatem animi, cum rixis & contumacia. Ebrietas exauget animum insipientis, donec offendat, vires*

eneruat, & parit vulnera. Ecclesiastic. XXXI. 31. seqq. (Æqua vita hominibus, vinum in sobrietate, si bibas illud moderate, eris sobrius. Quæ vita est, quæ minuitur vino. Vinum in iucunditatem creatum est, & non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & corporis, vinum moderatè potatum. Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Amaritudo animæ, vinum multum potatum. Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera.) Est Vinum moderatè sumtum remedium afflictis, & tristitia affectis. *Vinum exbilarat cor hominis. Psal. CIV. 15. Damnat date Siceram, & vinum bis, qui amaro sunt animo. Ut poti obliuiscantur inopiæ suæ, & calamitatis suæ non ultra recordentur. (Date Siceram mœrentibus, & vinum bis, qui amaro sunt animo: Bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.)* Prov. XXXI. 6. 7. De vini usu, sed & abusu, multa dici possent, quæ in alias referuo occasiones.

Pergo ad *ἄταδ atad*, Tyranni hieroglyphicum, qui spinarum suarum scindenti acumine, sæua Dominandi libidine, rigore, terrore, aliisue malis tum consiliis, tum artibus, subditos dilacerat, sed quoque conscientia scelerum se ipsum pungit, & tandem, ut Abimelechus noster, miserè perit, omnibus terror, exosus omnibus: rarus senex, juxta illud *Thaletis. τὸ δύσκολον εἶναι τεθάρμενος; γέροντα, ἔφη, τυραννον. quid difficile vidisset, interrogatus? Tyrannum, inquit, senem.* Sed quæritur, qualisnam sit vel Arbor, vel Frutex, *Atad? ῥάμνον, Rhamnum* habent LXX. & V. V. quam vocem habent & Glossæ nostræ marginales, in Textu verò *Dumum*, in vernacula *Dornbusch*, voce Fruticibus omnibus spinosis communi. Sed haud dubium, quin designetur hac voce *atad* Fruticis vel altè surgentis, vel Arboris species, sub cujus umbra possint homines considerare. *Cynobatos* placet *Hillero Hierophyt. I. p. 477.* eumque à Rhamno absterret hujus Fruticosa facies. Sed non attendit ipse, *Cynobaton* iisdem laborare difficultatibus, siue intelligat *Rosam syluestrem*, quam pro *Cynobato Dioscoridis* habent *Lonicerus, Brunfelsius, Cordus, Lugdunenses*, siue *Oxyacantham* illam seu *Mespilum apii folio syluestrem spinosam* C. B. quam pro *Cynobato Theophrasti* agnoscunt *Tragus & Lonicerus. Baitharides* Arabs habet *bidanalbusagi. Lycii ligna.* Tutissimi ibimus, si maneamus in *Rhamno*, quæ & Arabibus *Hauségi*, Tripolitanis *Hauseit*, imò aliis Afris *Atadis, αταδῖς*. Seligimus nos *Paliurus* Dod. pempt. 756. quæ *Rhamnus* est folio subrotundo, fructu compresso. C. B. *Rhamnus* siue *Paliurus* folio *Jujubino*. I. B. & placet magis *Oenoplia spinosa* C. B. pin. 477. siue *Nabca Paliurus Athenæi, Alpin. Plant. Ægypt. p. 16.* Arbor Loti magnitudine instar *Acaciæ* spinosa folia ferens jujubæ proxima, veruntamen latiora, & flores Jujubæ floribus planè similes, albos

IUD. Cap. IX. v. 8 - 15.
Iothami Apologus.

der Riecht. Cap. IX. v. 8 - 15.
Iothams verblümmte Schutz = Rede.

I. G. Pütz sculp.

IUD. Cap. IX. v. 8-15.
Arborum Dialogus.

Der Dicht. Cap. IX. v. 8-15.
Das Bäume - Gespräch.

I. G. Rintz sculp.

Jud. Cap. XIV. vers. 5. 6. 8. TAB. CCCLXXX. seq. 471

bos ac paruos, à quibus erumpunt pomula rotunda, odorata, dulcia, gustuique valde sua-
uia, cerasorum majorum æmula. Fig. D. CCCLXXIX. Pondus huic sententiæ addit, quòd *Serapio* hanc Arborem vocet *Sadar*, duas-

que ejus faciat species, *Affri* & *Adbal*, quæ voces nostræ *atad* sunt affines. Ad marginem videre licet *Paliuri* ipsius Characteres Fig. E. ead. Tab. Ipsam verò *Paliurum* Fig. F. Tab. citatæ.

Jud. Cap. XIII. vers. 4. 14.

4. Caue ergo, ne vinum bibas, aut Siceram, & nihil quod immundum est comedas.
14. Quicquid de vite vinifera exit, ipsa non edet; vinum & siceram non bibet, nihil immundi comedet —

4. Caue ergo, ne bibas vinum ac siceram, nec immundum quicquam comedas.
14. Et quicquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum & siceram non bibat, nullo vescatur immundo: —

Vid. Num. VI. 4.

TAB. CCCLXXX. CCCLXXXI.

Jud. Cap. XIV. vers. 5. 6. 8.

5. Descendit itaque Samson cum Patre suo & matre sua in Thimnath: cumque venissent ad vineta Thimnath, en Catulus Leonis adultior rugiebat occurrens ei.
6. Et Spiritus DOMINI prosperè egit in eo, ut discerperet eum, uti solet discerpi Hædus, nec quidquam habebat in manu sua —
8. Reuersus autem post aliquot dies, ut illam acciperet, declinavit ut videret cadauer Leonis, & ecce examen Apum erat in corpore Leonis & Mel.

5. Descendit itaque Samson cum patre suo & matre in Thamnatha: cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sæuus, & rugiens, & occurrit ei.
6. Irruit autem Spiritus DOMINI in Samson, & dilaceravit Leonem, quasi hædum in frustra discerperet, nihil omnino habens in manu: —
8. Et post aliquot dies reuertens, ut acciperet eam, declinavit, ut videret cadauer leonis: & ecce examen apum in ore Leonis erat, ac fauus mellis.

Occurrunt in *Simfonis* Historia passim, quæ ἐμπαικται, Athei & Deistæ arripiunt ad infringendam Sacri Codicis ἀθανάτιαν, & ad conuertendum omnia Herois hujus gesta, Diuino comprobata testimonio in meras Fabulas. Qui hujusmodi Sacræ Scripturæ contemptores vel refutare vult, vel in gyrum Rationis cogere, is necesse habet ingredi Scholam Naturæ, visurus heic, quid valeant hæ vires, quid ferre recusent.

Perrarum est in hodierna Palæstina Animal *Leo*, frequentius olim in Judæa, Syria, Arabia.

Testimonia suppeditat Historia Sacra & profana. Cant. IV. 8. ita Sponsam adloquitur Sponsus. *Mecum à Libano sponsa, mecum à Libano venias* (ἔ) *spētes è vertice Amana, è vertice Senir & Hermon, è lustris Leonum, è montibus Pardorum. (Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus pardorum.* Interminantem audi Jeremiam V. 6. *Percutiet eos Leo de Sylua, lupus solitudinum vastabit eos, Pardus incumbens super ciuitates eorum, omnem isthinc exeuntem discerpēt.* (Idcirco percussit eos leo de sylua, lupus ad

Ddd ddd 2

ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans super ciuitates eorum: omnis qui egressus fuerit ex eis, capietur.) Misisse DOMINUM Leones in Samaritanos, qui eos occidebant, legimus 2. Reg. XVII. 25. De Prophetida Leone. 1. Reg. XIII. 24. XX. 36. Sed quoque Heroes offendimus Leonidas: Simsonem in Textu: *Dauidem* 1. Sam. XVII. 24. *Benajam* 2. Sam. XXIII. 20. De Leonibus Palæstinæ habemus quoque profana testimonia *Job. Phocæ*, qui ante quinque & quod excurrit Secula de *Judea* scriptum, c. 23. ad Arundineta Jordanis habitare Leonum cateruas, μέγατι καλάμων χερῶν ἐκφύεσθαι, ἐν δὲ λέοντων φύλα εἰσέθασιν κατοικεῖν. Idem testatur *Hieronymus* in *Zach.* XI. In Phœnicia Berytum inter & Sidonem erat λέοντων πόλις ad Flumen ejusdem nominis, cujus & meminere *Strabo*, *Plinius*, *Ptolomeus*. Leonum *Syrie* meminit *Aristot.* *Hist.* L. VI. c. 31. *Plinius* L. VIII. c. 16. *Curtius* L. VIII. ubi *Lyfimachus* Leonem magnum in venatione occidisse legitur. De Leonibus *Mesopotamiae* *Ammianus* L. VIII. *Arabie* *Agatharchides* L. V. c. 33. *Diodorus* L. II. & III. *Strabo* L. XVI. *Oppianus* *Cyneget.* L. III.

Nunc quidem in Theatro comparet λεοντοφόνος *Simson*. Huic ad vineta *Thimnath* occurrebat catulus Leonis adultior. In Textu legitur כִּפְּוֹר בָּרַאֲיוֹת *Cephir barajoth*, catulus Leænarum. Notandum ὡς ἐν παρόδῳ, plurima esse orientalibus populis ejusdem Animalis nomina, pro ratione sexus, ætatis, magnitudinis, colorum, aliorum Accidentium. Imo Leoni supra 100. *Turcica*, *Arabica*, *Persica* in Lexico *Meninzkiano*. כִּפְּוֹר in Textu, λεοντισκος, λεοντίδης, λεοντίδιον, catulus est Leonis, adultior tamen quàm *Leunculus* qui אֲרֵיב *gur arjeb*. Clarum id ex *Ezech.* XIX. 2. 3. Cur mater tua *Leæna* inter Leones accubuit & in medio Leonum educauit catulos suos? Effecit, ut unus ex catulis suis אֲרֵיב *ascenderet*, *Leunculus*que כִּפְּוֹר fieret, qui didicit diripere prædam, comedere Homines. Constat inde, Leunculum ablaetatum, qui ipse discit diripere prædam, ex *Gur* fieri *Cephir*. Hujusmodi Leonem describit *Horatius* L. IV. *Od.* 4.

Qualemue lætis caprea pascuis
Intenta, fuluæ matris ab ubere
Jam lacte depulsum Leonem
Dente nouo peritura vidit.

Sed & ipse noster כִּפְּוֹר v. 8. nuncupatur אֲרֵיב *arjeb*, quæ vox etiam in genere omnem Leonem notat, absque respectu ad ætatem. Clarum id ex præsentī Historia, erratque *Kimchi*, qui *arjeb* adultiorem ætate vult, quàm est *cephir*. vid. *Bochart. Hieroz.* P. I. L. III. c. 1.

Adortus est *Cephir* noster, vel adoriri tentabat *Simsonem*, tanquam ex prædis primitias: rugitu canebat classicum. Sed fuit ipse hic Leo junior Thema *Simsonis* docimasticum, virium nempe, quarum potis erat. Instructus ille erat omni suâ armatura, vi prehendente & mor-

dente, *Simson* inermis, nil quidquam habebat in manu sua. Sed *Spiritus DOMINI* prosperè egit in eo, qui Inspiratione diuina afflatus, vi inuita armatus, discerpit Leonem, uti solet discerpi *Hædus*. Græcus Codex Complutensis habet δίσπασεν, dilacerauit, alii συνέτριψεν, contriuit. Si *Josepho* fides *Ant.* L. V. c. 10. strangulatus à *Simphone* Leo. Συντυγχάνει λέοντι καὶ γυμνὸς ὢν ἐκλέξασθαι αὐτὸν ἄγχει ταῖς χερσὶ. Ita & *Ambrosius* *Epist.* 13. ad *Vigilium*. Irruentem in se brachiis amplexus necat, & lacertorum modo exanimatum. Planè ut *Hercules* Leonem interfecisse legitur. *Lycus* apud *Euripidem* in *Hercule furente* v. 153.

Ἡ τὸν Νέμειον Θῆρ, ὃν ἐν βράχοις ἐλὼν
Βράχιονος φῆσ' ἀγχόναςιν ἔξελειν.

Aut *Nemæum* Leonem, quem retibus
captum
Brachiorum laqueis se interemisse dicit.

Claudianus in laudibus *Herculis*.

- - - inuadis trepidum, solisque lacertis
Grandia corripiens eluso guttura morfu,
Imbellem fractis prosternis faucibus hostem.

Præterea alia de *Hercule* testimonia, quæ legere licet apud *Sophoclem* in *Trachiniis* v. 1096. *Ciceronem* L. II. *Tuscul. Quæst.* *Ouidium* L. IX. *Metam.* *Senecam* in *Hercule Oetæo*, *Agamemnone*, *Hercule furente*; *Nonnum* *Dionys.* L. XXV. *Apollodorum* L. II. *Diodorum* L. IV. *Tzetzen* *chil.* 2. *Hist.* 101.

Moderni Mathematici, præeunte insigni *Borello*, ut infiniti artificii machinas corporum humanorum & Brutorum examinant ad Legum Mechanicarum normam, ita & ad calculos reducant omnes Musculorum vires, heic in specie eorum, qui Mentum mouent & Maxillam inferiorem, inueniuntque, comparatione facta cum Forcipe, Mentum Hominis subleuando 200. Librarum pondus vires adhibere 160. Centenariis majores, quod tanti momenti opus effectui dant vesiculæ, si velis, infinite paruæ, vel fluidum nerueum omnes Sensus eludens. Leonibus autem quia Maxilla est productior, & Dentes anteriores distantiam habent ab Hypomochlio quinquies majorem distantiam ipsorum Musculorum, erit horum vis decies major resistentiâ, & ea vis, quâ Leo Bo- uem 400. Librarum prehensum tenet major 1080. Centenariis, quam ipsam nunc *Simson* ope Musculorum Brachii sui superauit, Leonem discerpens, ut solet discerpi *hædus*, non sanè propriis, quas à Natura non habuit, viribus, sed diuinâ potentia prorsus adjutus; ut proin dilaceratio hæc Miraculis accenseri debeat.

Notatu inprimis sunt digna, quæ v. 8. extant de *Examine Apum* in corpore, seu cadaue-
re,

IUD. Cap. XIV. v. 5. 6.
Simson Λεοντοφονος.

Buch der Richter Cap. XIV. v. 5. 6.
Simson der Löwen - Zertrücker.

M. Tyroff sculp.

IUD. Cap. XIV. v. 8.
De comedente cibis.

Der Dichter Cap. XIV. v. 8.
Speiße vom Fresser.

M. Tiroff sculps.

re, Leonis & melle. Inueniunt heic Scholastici Generationi suæ æquiucocæ Propugnaculum. Nam, en Examen Apum ex cadauere Leonis prognatum! ut passim apud profanos Scriptores *Apes* generatas ex *Bobus*, *Fucos* ex *Equis*, *Crabrones* ex *Mulis*, *Scarabæos* & *Vespas* ex *Afinis*. Tantò autem magis attendi meretur hæc Historia, quia ex Zoographorum relatione Apibus non benè conuenit cum carne, & minus adhuc cum mephiti cadauerosa. *Arist.* L. IX. c. 40. πρὸς σάρκα δὲ ἑδνὸς καθίζει, ἑδὲ ὀψοφαγεῖ. *Varro Rustic.* L. III. c. 16. *Nulla harum affidet loco inquinato, aut eo, qui malè oleat — Non ut Muscæ liguriunt, quod nemo has videt* (ut illas) *in carne, aut sanguine, aut Adipe.* Et *Plinius* L. XI. c. 21. de *Vespis* & *Crabronibus*. *Omnes carne vescuntur: contra quàm Apes, quæ nullum corpus attingunt. Phile de Ape.*

Καὶ ζῇ μὲν ἄγνόν ἢ σοφὴν χερδὸν βίον,
Ἄγνευτος ἄσα νεκρῶν σπαραγμάτων.

Et vitam quidem castam sapiens exigit,
Nec discriptas cadauerum carnes degustat.

Et adeò quidem cadauera auersantur Apes, ut ne propria fratrum sufferre queant, sed si quam earum in Alueari mortuam deprehendunt, funus exportent, ne cadaueroso odore tota turbetur Oeconomia.

- - - tum corpora luce carentum
Exportant tectis, & tristia funera ducunt.

Plinius L. XI. c. 18. *Defunctas progerunt, funerantiumque more comitantur exequias.* Id quod attestantur modernorum quoque de Apibus obseruationes. Sed quis hæc conciliabit cum Historia Simsonis? cum *Examine Apum*, quod *post aliquot dies* reperit in *cadauere Leonis*? Heic *Bochartus* P. II. L. IV. c. 10. *Hieroz.* postquam *Mouseti* discrimen inter *Apes* λεοντογενεῖς & ταυρογενεῖς diluit, benè, *Apes in Leonis corpore fuisse repertas, non tamen ibi natas.* Placet & hoc, per *Cadauer* non intelligi debere corpus putredine saniosâ diffuens, sed σκελετὸν σώμα, sceletum osseum. Cui quidem obstat, quod *Simsoni* id, de quo nunc, contigerit post aliquot dies, quibus non poterat caro omnis putrescere, & sola relinqui ossa. Sed & hoc se liberat scrupulo vir magnus: *post aliquot dies* idem ipsi sonat quod, *post annum.* Sumuntur nempe

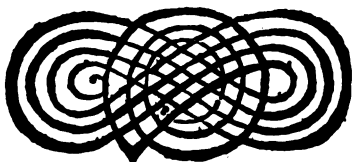
passim in Sacris *dies* pro *annis* Gen. IV. 3. *Exactis aliquot diebus*, id est, sub Anni finem; *factum est, ut adferret Cain de fructu telluris munus DOMINO.* Gen. XXIV. 55. *Rebecca frater materque ad Abrahami seruum: Maneat puella nobiscum aliquot diebus, dies autem decem*, id est, per Annum, vel menses decem. I. Sam. I. 3. *Ascendit Elkana quotannis* (ימים ימים à diebus in dies) *de ciuitate sua, ut adoraret, & sacrificaret DOMINO.* Alia loca prætereo. Hæc interpretatio si iusta, cadauer si jacuit per Anni decursum, facillè poterat Examen Apum in Sceletto speciatim in cauo Thoracis veluti in Alueari sedem figere, & mel colligere; quod degustauit Simson, ut *Apes mellificia sua* pararunt in *Onesili* capite, quod *Portæ* urbis imposuere *Amathusii*, teste *Herodoto* L. V. c. 114. in *Hippocratis* diui sepulchro, apud *Soranum*: *Veronæ* in S. Crucis Templo, in tumulo binarum celebris Jurisconsulti *Bartholomæi Vitalis* sororum, quarum una decesserat A. 1558. altera A. 1562. teste *Aldrouando Insest.* L. I. p. 110. *Clericum* si audimus, it *Bochartus* per ambages. Non is permisisse vult amorem, quo Sponsam suam deperibat Simson, ut exacto demum anno ruerit in amplexus amasiæ. Manet celebris hic commentator in paucis diebus, quibus Cadauer nudari possit carnibus, & hæc à rapacibus Auibus aliorum portari, relictis ossibus, atque in ratiocinii subsidium aduocat Climatis intensum calorem. Hæc omnia licet concessero Clerico, nondum tamen video, quò venire queat, aut confugere, cum Alueari mellifluo. Examinis is duntaxat meminit, non mellis. Non statim & paucis diebus extruitur tanti artificii structura, qualis est in cellulis Apum, neque hæc implentur adeò breui tempore. Mensium saltem requiritur mora, ut pro Architectura, ita pro penuarii impletione, quæ quidem mihi placeret, *Annum* inter *Bocharti* & *Clerici dies* media.

Illustrant Simsonis Historiam, quæ de Hercule λεοντοφόνῳ legimus in Veterum Monumentis; compareant itaque in Tab. CCCLXXX.

A. Gordiani III. Numus inter maximi Moduli Numismata, quæ extant in Cimeliarchio Galliæ Regis Tab. 26. à Germensibus sub Ælio Aristonico percussus, in cuius auersa Hercules est Leonem Nemæum suffocans.

B. Maximiani Herculei.

C. Hercules Leonem discerpens in Carneolo Gemma. Leon. Agostin. Gemm. Antich. Tab. III.

TAB. CCCLXXXII.

Jud. Cap. XIV. vers. 18.

Septimo ergo die, antequam Sol occideret, ciues Urbis dixerunt ad illum: Quid dulcius Melle? quid Leone fortius? Qui ait ad eos: Nisi vitulâ meâ arassetis, non inuenissetis Ænigma meum.

Et illi dixerunt ei die septimo, ante solis occubitum: Quid dulcius melle, & quid fortius Leone? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non inuenissetis propositionem meam.

Est hæc extorta à Philistæis Ænigmati Simsoniani solutio, quod extat v. 14. *De comedente exiuit cibis, & de forti egressa est dulcedo.* E diametro stant veluti contradictoria *cibis & comedens*, fortitudo atque *dulcedo*: naturam autem rerum si spectes, opponitur *dulcedo amaritiei*, vel *Acrimoniae*, *Debitas Fortitudini*. Est quoque profanis Scriptoribus acris siue amaro - acris idem quod forte. *Virgil. Æn. L. VIII.*

Aut acrem dubites in prælia poscere Turnum?

Ubi *Seruius* acrem explicat per fortem: *Proprie apud nos acer est, qui δεινός apud Græcos.* *Ovid. L. IV. Fastor.*

- - - - genus acris Leonum.

Ducit nos Philistæorum Responsum: *Quid dulcius Melle?* ad Saporum considerationem Physicam. Consistunt omnes hi in certa partium figura, qua has illasue impressiones faciunt in organum Linguae: ita *acris* confertur aciculis subtilibus, organum Gustus pungentibus, & pungendo subintrantibus, proin in papillis nerveis dolorem quendam causantibus: *insipida* è contra Aqua globulis seu rotundis seu ovalibus, per superficiem Linguae sese prouoluentibus absque impressione. Sed *Dulcedo* sapor est veluti compositus ex insipido & acris, constans partibus globosis, & interspersis nonnullis acutis, quæ grato quodam modo Linguam vellicant. Est autem *Mel* præ aliis & κατ' ἐξοχὴν dulce, ἀρχὴ τῶν γλυκυσμάτων. Hinc est, quod Sacri & profani Scriptores Melli comparent quicquid vel gratum habet saporem, vel sensibus & Animæ oblectamento est. *Exod. XVI. 31. Mannæ* sapor confertur Melli. Erat volumen illud, quod *comedebat* iussu DOMINI Prophetæ, *in ore perinde ac Mel dulce.* *Ezech. III. 3.* Ita & βιβλαρίδιον, quod deglutiebat Johannes *Apoc. X. 9. 10. Iudicia DOMINI dulciora*

melle & fauo stillantibus. Iudicia DOMINI dulciora super mel & fauum. *Psal. XIX. 11. Quam dulce est palato meo eloquium tuum? certe ori meo dulcius melle est. (Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo) CXIX. 103. Mel comedes, fili mi! quoniam bonum est, & fauum dulce palato tuo. Sic erit cognitio Sapientie animæ tuæ. Prov. XXIV. 13. 14. Accedite ad me omnes, ita Diuina Sapientia Ecclesiastic. XXIV. 21. cupidi mei, & facite, ut fructibus meis impleamini. Nam memoria mei melle dulcior est, possessioque mea fauo mellito iucundior. (Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & fauum) ὑπὲρ μέλιτος κηρὴ. Quam expressionem fortè mutuo petiit ex *Theocriti Idyll. 20.* ubi*

- - - ἐκ σομάτων δὲ
ἔφη μοι φωνὰ γλυκερότερα, ἢ μελιώρεα.

- - - Ex ore autem
Fluebat mihi vox dulcior fauo.

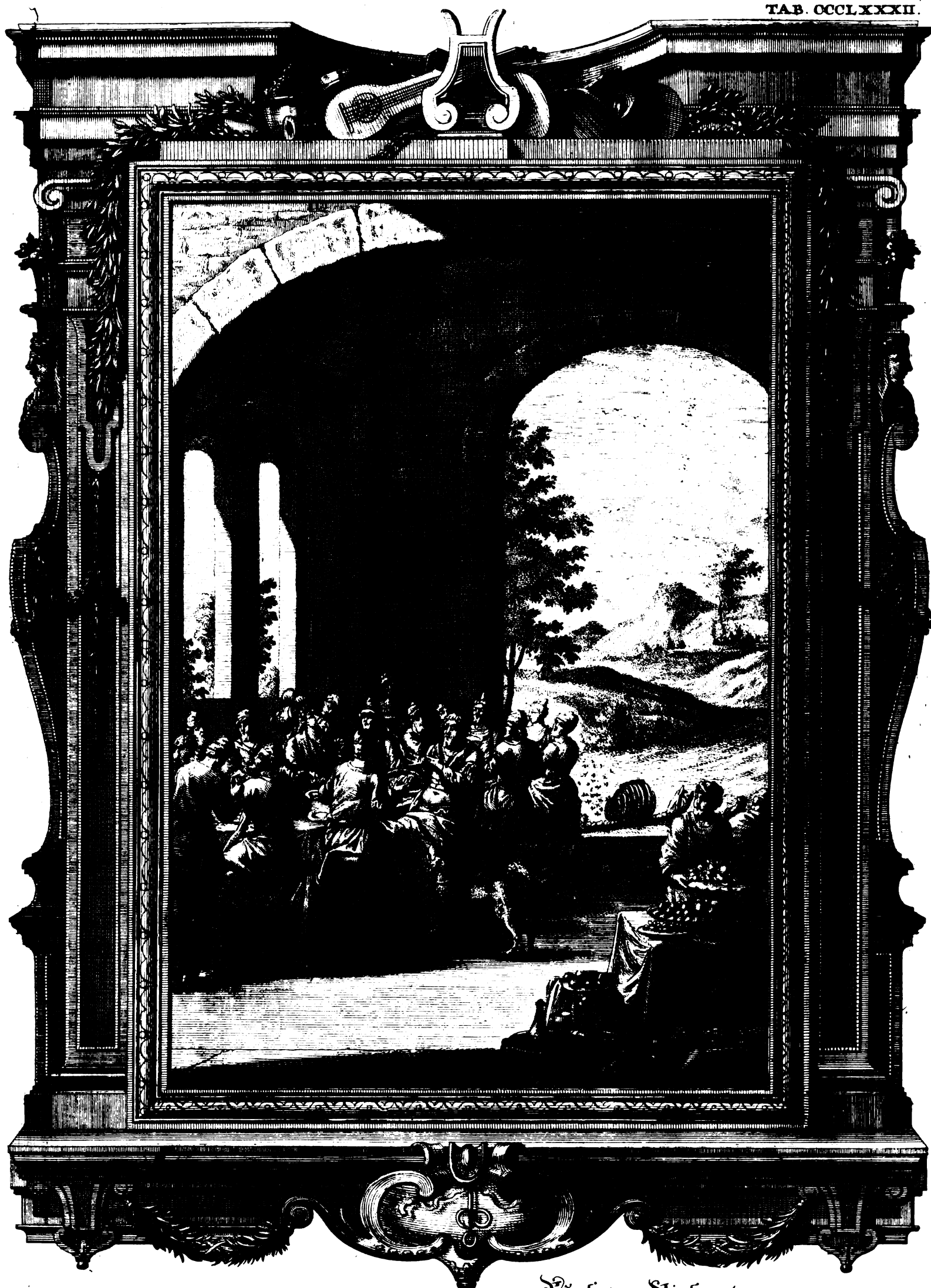
Si verum, Authorem Libri paucis post Theocritum annis vixisse, & utrumque in Ægypto floruisse. *Cant. IV. 11. ita Sponsus celestis ad Ecclesiam: Fauum stillant Labia tua, o Sponsa! & Mel & Lac inest Linguae tuæ. Ita Homerus de Nestore Iliad. α. v. 249.*

Τὴ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίον ῥεῖν αὐδῆς.

E cujus lingua melle dulcior fluebat sermo.

Prætereo alias hujus generis loquendi formulas, quas ex *Theocrito*, *Moscho*, *Pindaro*, *Sophocle*, *Xenophonte*, aliis citatas legas apud *Bochartum*.

Quid Leone fortius? anquirunt Philistæi. Conciliauit Fortitudo Leoni jus pædominii & veluti Regium in alias Creaturas. *Prov. XXX. 30. Leo heros est inter belluas, nec à cujusquam conspectu fugit. (Leo fortissimus bestiarum, ad nullius*

IUD. Cap. XIV. v. 18.
Simson Ænigmatistes.

Buch der Rucht. Cap. XIV. v. 18.
Simsons Hochzeit = Räthsel.

I. G. Pintz sculp.

lius pauebit occursum.) 2. Sam. XVII. 10. *Mollescebant ac liquefiebant & bi, qui fortes alioqui sunt, & qui pectora habent leonina.* (Et fortissimus quisque, cujus cor est quasi Leonis, pauore soluetur :) Sunt omnes Leonis Musculi fortes, sed robusti inprimis Cordis. Hinc *Herculis & Achillis* epitheton θυμόλων *Homer. Iliad. i. 639. i. 288.* Nos Germani : *Er bat Hertz wie ein Löw.* *Lucret. L. V.*

Principio genus acre Leonum, sæuaque
fecula
Tutata est Virtus, Vulpes dolus, & fuga
ceruos.

Nisi vitula mea arassetis, non inuenissetis Ænigma meum, Prouerbialis est Simsonis locutio, quam non eodem sensu accipiunt omnes. R. *Leui* literalem feligit, amasiamque Adulterii ream facit. Ita legimus apud *Theognidem* v. 579.

Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα περιδρομον, ἀνδρατὶ μάργον
Ὅς τὴν ἀλλοτρίην βέλτε' ἄρεαν ἄρεν.

Vagam odi mulierem, & virum procacem
Qui alienum vult aruum arare.

Plautus de Adultero.

Fundum alienum arat, suum incultum deferit.

Virgil. L. III. Georg.

- - nimio ne luxu obtusior usus
Sit genitali aruo, sulcosque oblimet inertes.

Fauet explicationi huic Complutensis editio τῶν LXX. εἰ μὴ καταδαμάσατε τὴν δαμαλὶν μᾶ. Legitur aliàs in vulgari : Ἐμὴ ἡροτριάσατε ἐν τῇ δαμαλὶ μᾶ. Sed tamen nondum ex his constat, Simsonem fuisse cornigerum. De odiosis & dubiis judicandum fauorabiliter, & ita, quod Philistæi astu Ænigmatis sensum expiscati fuerint à Simsonis amasia. *Arare* & in Latina Lingua notat rimari. *Virgil. L. III. Georg.*

Ergo ægrè rastris Terram rimantur.

Rimantur, id est, *in rimas agunt*, inquit *Seruius*. Et notum Prouerbiū illud, *alienā arare vitulā*, fumi quoque de Plagiariis.

TAB. CCCLXXXIII

Jud. Cap. XV. vers. 4. 5.

4. Abiit ergo Simson, & cepit trecentas vulpes, acceptisque facibus, & conjunctis earum caudis, posuit facem unam inter duas caudas.

5. Accensisque facibus Igni, misit (vulpes) in stantes segetes Palæstinorum, & incendit non acervos modò, sed & stantem segetem, & vineas & oleas.

4. Perrexitque, & cepit trecentas vulpes, caudasque earum junxit ad caudas, & faces ligauit in medio.

5. Quas igne succendens, dimisit, ut huc illucque discurrerent. Quæ statim perrexerunt in segetes Philistinorum. Quibus succensis, & comportatæ jam fruges, & adhuc stantes in stipula, concrematæ sunt, in tantum, ut vineas quoque, & oliueta, flamma consumeret.

Diuersa vocum explicatio quia Scripturam in varium flectit, sæpeque torquet sensum, præmittenda est brevis illarum expositio. *סִימְסוֹן* *Simson* ex omnium & optimorum Interpretum consensu sunt *vulpes*, non *manipuli Straminis* vel *Auene*, quod nêruosè contra obseruatorem quendam Hallensem demonstrat

Godofredus Martini in Miscell. Lips. T. IV. p. 237. Horum incendiariorum *cepit* Simson *trecentos*, & præterea *סִימְסוֹן* *Tedas*, *titiones*, vel *tedas ardetes*, à qua voce forsan deriuanda Græcorum *λαμπάς*, *λαμπάδες*. *Acceptis autem facibus, & conjunctis earum caudis* *וַיִּבְרַח וַיִּבְרַח* *posuit facem unam inter duas caudas.* Caudam nempe alligauit caudæ medio fune. Ita LXX. in Editione

E e e e e 2

ne

ne Complutensi, & συνέδησεν κέρκον πρὸς κέρκον. Medio verò funi alligavit facem seu tædam, qua accensa vulpes sibi & motui vago reliquit, *mit-tens eas in stantes segetes*, magno harum, imo & vinearum & olearum damno. Erat enim tunc *triticea messis* v. I. & Philistæi in messe ipsa occupati, quandoquidem mentio fit *stantis segetis*, קָמוֹת *Kamoth* & aceruorum גַּדִּיִּשׁ *gadisch*, quæ vox propriè notat aceruum, metam frugum in congeriem collectarum. LXX. habent ἀλωα, *aream*, in Editione Complutensi σοιβήν. Nec vagatæ duntaxat sunt Vulpes per Agros, sed irruerunt quoque in Vineas. Habitabat enim Delila *juxta Torrentem Sorek*, Jud. XVI. 4. loco vitibus præstantissimis celebri, quod vel ex Historia uuæ ab exploratoribus rescissæ Mo-sique asportatæ constat: Vallis quippe *Eseol*, locus uuæ illius natalis, non ultra semimillia-re distabat à *Sorek*.

Est hæc, quam explicandam suscipio, Simsonis Historia una ex iis, quæ ἐμπράκτους Lucianistis ansam dat narrationes sacras falsè deridendi, & αὐθεντίας Sacri Codicis subruendi. Præcipua difficultas in eo consistit, undenam Heros ceperit trecentas vulpes. Anni certè antè excurrerent, non Menses nec Dies, quàm quis in nostris Regionibus ter centenas vulpes conquirere posset. Pro solutione dubii hujus obseruandum, abundasse vulpibus Regionem illam, in qua hæc Historia contigit. Cant. II. 16. *Capite nobis vulpes, vulpes paruas, quæ vastant vineas, quum nostræ vineæ floreant.* Imo sunt Palæstinæ loca, quæ a vulpibus nomen obtinuerunt. I. Sam. XIII. 17. עֵרֶשׁ שְׁכָוָל *erets schual*, Terra Vulpis. Jos. XV. 28. עִיר שְׁכָוָל *chatzar schual*, castrum vulpis, urbs in Tribu Juda: alia ejusdem nominis in Tribu Simeonis. Jos. XIX. 3. in Tribu Dan שְׁכָלָבְבִין *schaalabbin*. Jos. XIX. 42. Sed quoque Vulpibus associare poterat Simson Animal *Thos*, *Thoes* dictum, quod canini vel Lupini est generis, Vulpi haud ab simile, in Palæstina, speciatim circa *Cæsaream*, aded frequens, ut *Bellonio* teste Singular. L. II. c. 18. sæpe 200. in una societate conspiciantur. Et in Scriptura haud legas, cepisse Simsonem 300. Vulpes uno vel paucis diebus. Quidsi capturæ huic impendisset septimanam, vel Mensis magnam partem: ut *Atheniensibus* Mensis fuit ἐλαφροβολίων dictus, quo toti occupati erant capturâ Ceruorum, qui immolari debebant *Dianæ* ἐλαφροβόλω. Neque necesse fuit, ut unus Simson tot feras caperet; partem forsan ceperunt ferui, amici, coloni, canes: imo fortè ad mandata Herois & Principis sui, parati erant vicini omnes ex Judaica Gente, tunc temporis sub Philistæorum jugo gemente. *Quod quis per alium facit, id censetur ipse facere*, ajunt Jcti. Interim haud diffitemur, esse capturam Vulpium unam ex difficillimis, labore plenam. *Opiano* teste L. IV. *Venaticor.* eludunt Retia. Unde *Suidas*.

Γέρων ἀλώπηξ ἔχ' ἀλίσσεται πάγῃ.

Docet nihilominus Experientia & hunc capiendi modum. *Martialis* L. X. *Epigr.* 37.

Hic olidam clamosus ages in retia Vulpem.

Calentius.

Et laqueo Vulpes, & decipe cassè foinas.

Capiuntur & decipulis, & machinis aliis, quæ Venatoribus, quàm mihi, sunt notiores.

Sic poterat Simson unâ fideiâ duos dealbare parietes, & hostibus damnum inferre, & Patriam simul liberare à trecentis noxiis feris. Ita responderi potest ad objectionem, cur Vulpes potius elegerit Heros, quum finì obtinendo sufficere possent Lepores, vel Canes? Hunc nodum ita soluit R. *Kimchi*, retrogredi solere Vulpes, sic inuicem approximare, & facem in medio sustinere, ac veluti portare, ne in Terram decidat. Sed lepide! Debuerat necessario fax medias inter Vulpes binas & firmiter quidem alligari, ut vel non necessaria fuerit retrocessio, vel impossibilis sine alligatione sustentatio. Potior est *Isidori* obseruatio *Orig.* L. XII. c. 2. electas fuisse vulpes, quòd non rectâ incendant viâ, sed per obliquas & tortuosas, unde apud *Nonium* *vulpinari* est, variis dolis, mendaciis, fraudibus suppressere veritatem. Ita concipere licet, plus damni inferre potuisse Vulpes, quàm alia quævis Animalia.

Silentio præteriri haud debent Romanorum *Vulpinalia*, annum Romanorum Festum, Historiæ, quam impræsentiarum explanamus, satis conforme. Medio Aprili plures illi Vulpes in Circo cum tædis ardentibus dorso alligatis decurrere permittebant. *Ouid.* L. IV. *Fastor.*

Cur igitur missæ junctis ardentia tædis
Terga ferant vulpes, causa docenda mihi est.

Ceremoniam hanc deriuat ipse à Vulpe quadam Carsecolana, quæ post illatum ingens agris damnum à colono capta stramine fuerit inuoluta, sed hoc accenso effugiens passim accenderit fata.

Is capit extremi Vulpem conualle salicti,
Abstulerat multas illa cohortis aues.
Captiuam stipula scenoque inuoluit, & ignes
Admouet, urentes effugit illa manus.
Quòd fugit, incendit vestitos messibus agros,
Damnolis vires ignibus aura dabat.
Factum abiit; monumenta manent: nam
dicere certam

Nunc quoque Lex Vulpem Carsecolana vetat.

Utque luat poenas genus hoc Cerealibus ardet.

Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.
Deri-

IUD. Cap. XV. v. 4. 5.
Simfonis Vulpes.

V. der Dichter Cap. XV. v. 4. 5.
Simfonis Füchse.

· M. Tyroff sculp.

Deriuat *Bochartus Hieroz.* P. I. L. III. c. 13. hanc Vulpinalium ceremoniam non à Carseolana Vulpe, sed ab ipsa Simsonis Historia, quòd Vulpes illæ Romanorum non, ut Carseolana illa, stramine fuerit obuoluta, sed tædis junctis ardentia terga tulerint: Neque Festum illud incidat in Romanorum, sed ipsius Palæstinæ messem: incipit enim hæc mense Abib, qui respondet Martio, quo medio inferre debebant *Gomer de primitiuis fructibus Messis*, *Leuit.* XXIII. 10. quæ finita fuit 50. diebus post, Festo nempe Pentecostes: quod hinc *Exod.* XXIII. 16. vocatur *Festum Messis, collectionis*, Messis nempe finitæ, ut hæc proin inciderit in intervallum Pascha inter & Pentecostem medium. Duplex autem fuit Messis, Hordei una, altera Tritici. *Plinius* L. XVIII. c. 7. *In Ægypto Hordeum sexto à satu mense, frumenta septimo metuntur.* Et *Clemens Alexandr.* L. VI. *Strom.* Προνταρτέρεα εἰς ὥραν θέρεται τὴν πρὸν μᾶλλον ἢ κερδοῦν. Ita 2. Sam. XXI. 9. mentio fit dierum *Messis*, ab initio quum primum meterentur *Hordea*. Ab Ægypti illa Grandine *Linum & Hordeum percussa sunt*, *Hordeum enim maturuerat, & Linum in calamos iuerat: Triticum verò & Far non percussa sunt, eo quod adhuc latuerant.* (*Linum ergo & Hordeum*

lesum est, eò quod bordeum esset virens, & linum jam folliculos germinarat: Triticum autem, & far non sunt lesa, quia serotina erant.) *Exod.* IX. 31. 32. Pronum est hinc inferre, *Hordeaceam Messem incidere in Martium, Triticeam in Aprillem.* Et vero videtur simile summo Viro, incidere diem Festalem Romæ celebratum in ipsum Incendii Philistæi diem, cujus memoria celebrata fuerit primum à Phœniciis, postea à Romanis. Imò abhinc deriuat *Bochartus* ipsam *Bæotiorum* superstitionem, quâ Phœniciorum hi subditi vel tributarii permissum credebant omne rerum obuiarum incendium, facibus dorso Animalium, ut *Vulpium, Testudinum, gestis illatum, quod videre est in Suida voce Νεωγία, & Aristophane in Acharnens.*

Qui plura de hac materia vel legere desiderat, vel scire, ei commendantur

Godofredi Martini Leubenensium Pastoris in Locum Jud. XV. 4. de Vulpibus Simsonis in manipulos Straminis transmutatis, formæ auitæ nunc iterum restitutis in Miscell. Lips. IV. p. 237.

Job. Frid. Mayeri Diss. de Vulpeculis Simsonis. Vitemberg. 1686.

Anonymi Renards de Simson.

Job. Wilb. Hilliger Diss. de Vulpibus Simsonis.

TAB. CCCLXXXIV.

Jud. Cap. XV. vers. 15. 19.

15. Et inueniens Maxillam Asini putrescentem, missaque manu sustulit illam, & percussit cum ea mille viros.
19. Tum dissecuit DOMINUS molarem, qui erat in Lehi, ut profluerent ex eo Aquæ, quas dum biberet refocillatus est, & reuixit. Et hinc vocatum est nomen ejus Fons inuocantis, qui in Lehi est usque in hunc diem.

15. Inuentamque Maxillam, id est, mandibulam Asini, quæ jacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros.
19. Aperuit itaque DOMINUS molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo Aquæ, quibus haustis refocillauit spiritum, & vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius, Fons inuocantis de maxilla, usque in præsentem diem.

Qui magni Herois Simsonis gesta vel obiter & per transfennam adspicit, mira ubique videt, imò miracula: in natiuitate, vita, morte: miraculosas vires, miraculosam ex Asini maxilla refectionem, de qua nunc. *Ligatus cum duobus nouis funibus adduci debebat veluti in Triumpho Philistæis.* Sed *Spiritus DOMINI prospere egit in ipso, factique sunt funes, qui erant in brachiis ejus, ut Lina Igne combusta, &*

difflexerunt vincula ejus è manibus suis. v. 14. (Spiritus DOMINI irruit in eum: & sicut solent ad odorem ignis ligna consumi, ita vincula quibus ligatus erat, dissipata sunt & soluta.) Solutus vinculis inuenit Maxillam Asini putrescentem, Asini haud ita pridem mortui, maxillam Ichore putrido madescens, rescicato dudum minus fragilem; Notum quippe, esse ossa, ex tubulis constantia, tenaciora magis, quòd sunt recentiora, fragiliora, quòd ficciora. Hac
F f f f f
velut

veluti Hercules Clauâ, prostravit ille mille Philistæos. Rarum hoc armorum genus Simsoni dedit Casus, vel potius DEI sapientissima Providentia. Quod *Dauidi* funda fuit Ensi & Hastæ Goliathi opposita, id heic fuit Asini Maxilla contra Philistæorum & vires & arma. Impleri debebat in persona Herois nostri Promissio illa Jos. XXIII. 10. *Vir unus ex vobis persequetur mille, quoniam DOMINUS DEUS vester ipse pugnabit pro vobis, sicut pollicitus est vobis; & Levit. XXVI. 8. Quinque ex vobis persequentur centum, & centum ex vobis persequentur decem millia.* Ita Heros ille Joseb Baschebeth excitabat hastam suam semel super occingentos vulneratos. 2. Sam. XXIII. 8. *Samgar percussit sexcentos viros stimulo boum.* Jud. III. 31.

Quid mirum, si Herois vires gloriosa hæc actione & cum Philistæis pugna fuerint defatigatæ, fluida multa deperdita, Glandulæ Faucium exiccatae, ut insequi necessariò debuerit sitis, eaque intensa? v. 18. *Quum autem vehementer sitiret, clamavit ad DOMINUM, & ait: Tu effecisti magnam banc salutem per manum serui tui, & nunc siti enecor, & incido in manum incircumcisorum istorum.* (Sitiensque valde, clamavit ad DOMINUM, & ait: Tu dedisti in manu serui tui salutem banc maximam, atque victoriam: & en siti morior, incidamque in manus incircumcisorum.) Parum equidem fauenter de Heroe nostro scribit *Josephus*, sitim hancce intensam in poenam ei adjudicans, quod Triumphum de hostibus propriis adscripserit viribus, *μείζω ἢ χρεὶ ἐπὶ τῷτο φρονῶν, & κατὰ ΘΕΟΥ συνέργειαν ἔλαβε τῷτο συμβῆναι, τὴν τ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπέγραψε τῷ γηγονότι.* Ipse equidem Simson in Cantico suo triumphali v. 16. *Maxilla Asini trucidavi acervum hostium, imo duos acervos, Asini maxilla cecidi mille viros.* (In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum deleui eos, & percussi mille viros.) Sed iudicatu facile, non eum intelligere proprias, sed à DEO sibi concessas vires. *Spiritus DOMINI prospere egit in ipso.* v. 14. (irruit *Spiritus DOMINI in eum.*) Et iis Heroem nostrum adnumerat Gentium Doctor, qui Fide magna gesserunt. Hebr. XI. 32. Neque cum idea Poenæ seu dictatæ seu inflatæ congruit Miraculum, quo DOMINUS *dissecuit molarem, ut profuerent ex eo Aquæ*, quibus refocillatæ fuere vires dejectæ. Multum faceffit negotii Interpretibus hic Sacri Codicis Locus, si quis alius. Vocem *מַחְשֶׁבֶת* *machbesch* multi cum *Bocharto* explicant per *mortariolum in maxilla*. LXX. habent τὸν λακκὸν τὸν ἐν σιαγόνι, aliæ Editiones, τὸ τραῦμα τῆς σιαγόνος. *Jarchi* alique Hebræorum Magistri *fossam, in qua dens situs est, facta instar mortarii*, cujusmodi fossas Anatomici vocant *Alueolos Dentium*. Alii per *machbesch* intelligunt *Petram*, ut sensus sit, aperuisse vel dissecuisse DEUM *Petram Machbesch dictam in Lehi*, qui ipse Locus postea *vocatus* fuerit *Fons inuocantis*, quod sanè in Maxillam haud

quadrat. Est & *מַחְשֶׁבֶת* Loci nomen Zeph. I. 11. quem Nos damus *mortarium; ululate habitatores mortarii, (ululate habitatores pile) beulet, die ibi in der Stampf-Mühle wohnet.* Suffulcit & *Josephi* autoritas eos, qui Aquam ex Petra fluxisse volunt. Πρὸς ἐν τὰς ἱεροσάας ἐπιπλασθεὶς ὁ ΘΕΟΣ πηγὴν κατὰ τινος πέτρας, ἀνέβησιν ἰδοῦσαν καὶ πόδαυ: Ita & Chaldaeus interpres, quod projecta maxilla in petram profluxerint Aquæ. Inhæremus nos Tigurini magis sensui literalī, quandoquidem indubium, *machbesch* designare *τραβῆαν, mortarium*, quo sensu euidenter sumitur Prov. XXVII. 22. *Stultum si contuderis pistillo in mortario inter ptisanam, non recedet ab eo stultitia ejus.* (Si contuderis stultum in pile, quasi ptisanas feriente desuper pile, non auferetur ab eo stultitia ejus.) Auget hæc interpretatio Miraculi vim, quod ex Dentis alueolo tantum profluxerit Aquæ, quantum suffecit extinguendæ Simsonis siti, ut olim Israelitis Aqua profluxit ex petra, & mel cum oleo aucta fuere in gratiam viduæ Sareptanæ. Memorat *Plinius* L. X. c. 33. vesicas in corpore Orygis Aquâ plenas, siue hydrophylacia, quæ Getulis latronibus in deserto sitientibus fuerint solatio, ut sunt mercatoribus Turcis hydrophylacia in Camelorum Ventriculis. Verba ejus hæc sunt: *Orygem perpetuò sitientem Africa generant, & naturâ loci potu carentem, & mirabili modo ad remedia sitientium.* Namque Getuli latrones eo durant auxilio, repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris vesicis. Ita & Metallifossoribus solatio sunt *Enhydri, Actite* genus Aquâ repletum. Sed heic nihil tale. Ex alueolo Dentis Naturæ viribus nil profluit Aquæ; sed nec ex dura Petra.

Sunt ex modernis benè multi, qui contendunt, non fluxisse Aquam ex Dentis alueolo: *Fossam* pro *מַחְשֶׁבֶת* substituit *Clericus*, excauatam, ubi Simson steterat, mortarii ad instar. Potissimum argumentum inde deducit, quod *hinc vocatum fuerit nomen ejus fons inuocantis, qui in Lehi est, usque in hunc diem.* Nemo sanè facile sibi persuaserit, fluxisse postea semper Fontem ex Asini Maxilla, Dentisue alueolo; sed nemo non, ex Fossa, quam Codex Vaticanus vocat *λακκὸν*, Alexandrinus *τραῦμα τῆς σιαγόνος*, Aldinus & Complutensis τὸ τραῦμα ἐν τῇ σιαγόνι. Imò *Josephus Ant.* L. V. c. 10. addit, nomen huic loco postea fuisse *Σιαγὼν, maxilla*. Subscribit & *Usserius Annal.* ad A. 3578. Alios taceo. De *Fonte inuocantis* quilibet sententiam fouet suo systemati conformem; *Bochartus*, alium fuisse ab eo, qui Simsoni dedit Aquam; *Clericus*, profluxisse per miraculum, sed Aquæ ductibus subterraneis semel huc directis, continuasse postea fluxum juxta Naturæ Leges, quæ sententia mihi haud displicet.

Nouam prorsus interpretationem, sed non lucem, toti huic Historiæ dat obseruator quidam Hallensis Tom. II. Germ. qui *maxillam Asini* conuertit in *Apnen militum*. En, quam dat

IUD. CAP. XV. v. 18. 19.
Victoria post sitim restinctam.

Nach der Dicht. Cap. XV. v. 18. 19.
Simons Wunder. Zeit und Krieg.

G. D. Heuman sculp.

Jud. Cap. XVI. vers. 3. 9. 12. 14. 19. 29. 30. TAB. CCCLXXXV. seq. 479

dat, Versionem. Und Simson fand eine frische Parthey in ihrer Munterkeit, und reckte seine Hand aus, und commandirte sie, oder führte dieselben an, und schlug damit 1000. Philister. Novus hic Commentarius quia Philologicis nititur argumentis, superfedere facile possum tum uberiori illius explanatione, tum ad Leges *ἑρμηνείας* Examine, quod in se suscepit Job. Jacobus

Seiferheld in *Vindiciis Philologicis Loci Jud. XV. com. 15. de Maxilla Asini*, in quibus iniqua *Obseruatoris Hallensis* *ἑρμηνεία* refutatur, & B. Lutheri *Versio* defenditur. Tubing. Lit. Hiobi Franckii 1716. 4. Legi etiam potest M. Job. Christ. Ortlob *de Fonte Simsonis prope maxillam, ejusque schediasma bipartitum*. Lips. 1708.

TAB. CCCLXXXV — CCCLXXXVII.

Jud. Cap. XV. vers. 14.

- Spiritus DOMINI prosperè egit in ipso, factique sunt funes, qui erant in brachiis ejus, ut lina igne combusta, & difflexerunt vincula ejus à manibus suis.
- Irruit Spiritus DOMINI in eum: & sicut solent ad odorem ignis ligna consumi, ita vincula, quibus ligatus erat, dissipata sunt & soluta.

Jud. Cap. XVI. vers. 3. 9. 12. 14. 19. 29. 30.

- 3. — Media nocte surrexit, & apprehendens fores portæ ciuitatis cum duobus postibus, amouit eas unà cum vecte, impositasque humeris suis portauit eas in cacumen montis, qui est è regione Hebron.
- 3. — Media nocte confurgens, apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis & serra, impositasque humeris suis portauit ad verticem montis, qui respicit Hebron.
- 9. — Ilico rupit funes illos, ut rumpi solet funiculus stuppeus, dum ignem sentit.
- 9. — Qui rupit vincula, quomodo si rumpat quis filum de stupa, tortum sputamine, cum odorem ignis acceperit.
- 12. — Abrupit eos (funes) à brachiis suis tanquàm filum.
- 12. — Qui ita rupit vincula, quasi fila telarum.
- 14. — Et expergiscens è somno suo clauum texturæ cum jugo extraxit.
- 14. — Qui confurgens de somno, extraxit clauum cum crinibus & licio.
- 19. Effecit autem (Dalila), ut dormiret super genua ejus, & vocato viro detondet septem cincinnos capitis ejus, cœpitque affligere eum, & recessit robur ejus ab eo.
- 19. At illa dormire eum fecit super genua sua, & in sinu suo reclinare caput: vocauitque tonsorem, & rasit septem crines ejus, & cœpit abigere eum, & à se repellere: statim enim ab eo fortitudo discessit.
- 29. Complexus itaque est Samson duas columnas intermedias, quibus domus ipsa nitebatur, & qui-
- 29. Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque earum dextribus

bus fulciebatur, alteram dextera sua, alteram sinistra sua.

30. Simulque dixit Samson: Morietur anima mea cum Palæstinis. Et quum toto robore inclinaret, cecidit domus ipsa super satrapas, superque omnem populum, qui erant in ea. Fueruntque eorum plures, quos moriens interfecit, quàm quos in vita sua occiderat.

tera, & alteram læua tenens.

30. Ait: Moriatur anima mea cum Philisthiim. Concussisque fortiter columnis, cecidit domus super omnes principes, & cæteram multitudinem, quæ ibi erat: multoque plures interfecit moriens, quam antè viuis occiderat.

HAud existimo, dubitare quempiam, quin hæc, quæ recensentur, roboris Simsoni specimina fuerint auxilii Diuini potius, quàm Naturæ producta, Miraculis proin accensenda, DEOque, cuius *Spiritus prosperè egit* in Heroe, accepta referenda. Vidimus equidem nostra ætate Pseudo-Simiones, *Guilielmum Joy*, Anglum, & *Johannem Carolum ab Eckenberg*, Germanum, qui Naturæ ductrice, & Arte adjutrice, talia patrarunt, quæ incautus quis facillè cum Simsonis gestis confundere, sibi ac aliis imponere ad Miraculorum fidem eludendam, posset; Haud proin abs erit, si parallelismum instituamus inter veri Simsonis miraculosa gesta, & Pseudo-Simsonum effecta, vel potius hæc & illa à parallelismo liberemus.

Primum Simsonis Experimentum, idque iteratum fuit funium, quibus alligatus Philistæis adduci debebat, disruptio. De hoc ita Sacer Codex: *Facti sunt funes, qui erant in brachiis ejus, ut lina combusta, & difflexerunt vincula è manibus suis. — Rupit funes, ut rumpi solet funiculus suppeus, dum ignem sentit — Ab-rupit funes à brachiis suis tanquam filum.* Siue jam vincula filorum, quibus funes colligati erant, reapse, sed miraculo fuerint soluta, & veluti igne combusta, siue, quòd Simson DEI potentia adjutus ruperit funes crassos, fortes, novos, benè colligatos, ut rumpi solet filum. Rumpunt & moderni Simiones funes, eosque pollicem crassos, sed rupturæ plus contribuit Ars, quàm Natura. Non, quod ille fecit, manus & brachia ligari patiuntur funibus, sed hos circumligant columnæ, cui ipsum alligant corpus mediante fascia lata, in certa à columna distantia, ut & pedibus contra columnam niti, & totius corporis vires applicare operi queant: dehinc funem discindendum palo suspendunt ferreo, & utroque brachio vecti transuersæ applicato, funem tensum atque insuper contortum tamdiu hinc inde agitant, ut filum unum rumpatur post alterum, ac denique integro fune rupto in posteriora recidat Experimentator. Heic nemo non videt, plu-

rimùm ad rupturam conferre agitationem totius corporis & veluti librationem siue reciprocationem; clauum siue hamum incuruum ferreum, ad quem atteritur funis: contorsionem, quâ tenduntur magis fila.

De altero Simsonis Experimento ita Sacer Codex: *Apprehendens fores portæ ciuitatis cum duobus postibus, amouit eas unà cum vecte, impositasque humeris suis portauit eas in cacumen montis, qui est è regione Hebron.* Non equidem exprimitur pondus, quod gestauit Simson; non resistentia postium vectiumque, quibus fores firmatæ erant, facile tamen quiuus ex circumstantiis Textus colligere potest, opus fuisse & heic Auxilio Diuino, & longè inferiora esse Experimenta, quæ faciunt Simiones moderni. Sustulit Anglus ille Plumbi pondus 2014. Germanus Tormentum majus 1900. Librarum; sed nec hic diu pondus sustinuit, nec ille, nedum aliquo usque, nedum in Montis apicem portauit uterque. Neque sustulere hi pondera brachiorum ope, sed potius Lumborum, imo totius Dorfi & corporis viribus: quatuor catenis prehensum Tormentum hamo ad corpus medium firmato alligant, junctis genibus & incuruato corpore rursumque erecto pondus sustinent, moxque demittunt. Ut proin rursum heic omne, quod patrant, mirum proportioni certæ mechanicæ adscribendum veniat, non miraculo.

Idem, quod hactenus, ferendum iudicium de alio Simsonis Experimento, quo *clauum texturæ cum jugo extraxit.*

Extra omnem Miraculi controuersiam, imò omnis Ratiocinii limites est ultimum Roboris Simsonici exemplum, inimitabile prorsus, quo Heros *complexus duas columnas intermedias, quibus nitebatur domus, & quibus fulciebatur, alteram dextera sua, alteram sinistra sua.* DEI inuocato auxilio, *toto robore inclinans ruinæ dedit domum, ut ceciderit super satrapas, superque omnem populum, qui erant in ea, fuerintque plures eorum, quos moriens interfecit, quàm quos in vita sua occiderat.* Quo ipso Typus extitit Saluatoris optimi, qui morte sua debellauit potentissimos generis humani hostes, Satanam, Mun-

IUD. Cap. XV. v. 14.
Simfon καλωδιοδιασπάσης.

Samson der Nicht. Cap. XV. v. 14.
Simfon der Nicht-Herren.

I. A. Fridrich sculp.

IUD. Cap. XVI. v. 3-30.
Simfon φυλοφορταξ.

der Dichter Cap. XVI. v. 3-30.
Simfon der Chor-Träger.

I. G. Pintz sculps.

IUD. Cap. XVI. v. 29. 30.
Ultima Roboris Simfonici.

Der Nicht. Cap. XVI. v. 29. 30.
Simfonis letzte Stärke.

H. Sperling sculp.

Mundum, Mortem. Tantò autem est Miraculi nomine dignius ultimum hoc Simsonis Experimentum, quia id fecit viribus fractus, oculis orbis; & postquam, *detonsis septem cincinnis capitis ejus, recessit robur ejus ab eo*: recessit non juxta ordinarium Naturæ cursum, sed ita ordinante & disponente summi Numinis providentia, quæ modo prorsus singulari & extraordinario vires Nazareni hujus alliga-

uit capiti non tonso, & capillis intégris, nunquam resectis. Qui hac de re plura legere cupit, inprimis de modernorum Simsonum variis Experimentis, legat Cl. *Kanoldi Brestl. Samml. III. Versuch* p. 822. *Chueri philosoph. Zeitvertreib.* p. 93. ubi varia habet, quæ Philosophiam occultam, Signaturis fundatam, chymiam, redolent, cum grano salis legenda.

LIBER RUTH.

Ruth. Cap. III. vers. 3.

Lauabis igitur, & te inunges, amicerisque vestimentis tuis, & descendes in horreum, ut nemo sentiat te (adesse), donec ille plenè ederit & biberit.

Lauare igitur, & ungere, & induere cultioribus vestimentis, & descende in aream: non te videat homo, donec esum potumque finierit.

Binæ sunt rationes, quæ suadebant Balneum, & Inunctionem. Nudipes forsan, & lacero vestitu, per diei decursum colligebat paupercula spicas, collutulata pulvere, sudore manans, qui Boæ haud fuisset gratus. Comparere autem debebat viribus refocillata, vestitu nitido, odore suavi. Huc collimabat consilium Naemi de Balnei ingressu, & Inunctione applicanda. His mediis debebat mundari, sudor aduersus abigi, vires recolligi, maritanda commendari. Notum, esse Balnea & Unctiones in Orientalibus Regionibus frequentissimi inde à vetustissimis temporibus usus & necessarii. Qui mos transiit ex Oriente in Italiam,

ab Asiaticis populis ad Romanum, de cujus Balneationibus & Inunctionibus multa legas apud Historiæ Romanæ Scriptores. Solebant foeminae, noctu Veneris Templum frequentaturæ, Deæ huic, & sibi forsan ipsis, sacrificia & dona oblatoræ, sese prius mundare, ungere, fucare. Testimonium lege de binis fororibus in Plauti Pœnulo *Act. I. Scen. 2.*

Nam nos usque ab Aurora ad hoc, quod diei est,

Ex industria ambæ nunquam concessauimus

Lauari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari, Poliri (unguento), expoliri, fingi, pingi, &c.

Ruth. Cap. III. vers. 15.

Et addidit: Adhibe pallium, quod super te est, & tene illud. Et quum illud teneret (Ruth, Boas) demensus est sex Ephæ Ordei, & imponens ei, ingressus est ciuitatem.

Et rursum: Expande, inquit, pallium tuum, quo operiris, & tene utraque manu. Qua extendente, & tenente, demensus est sex modios hordei, & posuit super eam. Quæ portans ingressa est ciuitatem.

IN Textu originali extant duntaxat *שש סע* *schesch seorim*, *sex Hordeorum*, ut LXX. *ἑξ κριθῶν*, scilicet mensuræ. Sed quales? si fuerint *Ephab*, ut vult Latina nostra, reportauit Ruth Quartalia Tigurina 6. cum Modiolis $12\frac{47}{81}$. circiter $1\frac{1}{2}$. centenarios, modio

computato pro centenario, vel in circa. Vero est similis, ne onus fiat portatricis viribus majus, fuisse *Sata*, *Seab*, quæ mensura est $\frac{1}{3}$. Ephah: ita dabunt 6. mensuræ 2. quartalia $4\frac{1}{3}$. modiolos: posito Ephah pro 2022. pollicibus Parisinis, siue 1. quartali $2\frac{2}{3}$. modiolis:
Ggg ggg seah

seah pro 6²². modiolis, Mäslain, mensuræ Tigurinæ. De *Hordeo* annota, subsistere Hebræum *סֶאֱרָב* *seorab* hodie adhuc apud Ara-

bes, qui Frumenti hoc genus vocant *se-yr, se-yr*, ut Turcæ *se-yret*. *Meninzk. Lex.* 130. 1666. 2822. unde fortè est Polonorum *ziarno*.

LIBER PRIMUS SAMUELIS.

TAB. CCCLXXXVIII.

I. Sam. Cap. II. vers. 8.

Excitat è puluere tenuem, & inopem è stercore extollit, ut collocet cum Principibus, facitque ut hæreditatem capiant solum gloriæ. Quoniam DOMINI sunt columnæ Terræ, & posuit super eas orbem.

Suscitat de puluere egenum, & de stercore eleuat pauperem, ut se-deat cum Principibus, & solum gloriæ teneat. DOMINI enim sunt cardines Terræ, & posuit super eos orbem.

PUlchrè argumentatur in Cantico suo eucharistico pientissima Hanna à maximo ad minimum, licet Logicum Wendelini Systema nunquam legerit. Nempe si DEUS maximum illud Mundi totius, Terræ in specie, Systema, habitaculum nostrum infinitâ suâ Potentiâ atque Sapientiâ condidit, pulcherrimeque exornauit, poterit utique & *excitare è puluere tenuem*, & *inopem è stercore extollere*, atque cum Principibus collocare. Non permittit loci hujus & temporis angustia, ut Articulum hunc de speciali, imo specialissima DEI prouidentia in omnes omnino Homines, horum vitam, Honores, Diuitias, Sanitatem, Bona quæuis, imò pilos, in omnia Animantia, Vegetabilia, deprædicem, dicturus pauca de Argumento, quo Hanna utitur, demonstratiuo, à Creatione & Conseruatione Mundi desumpto. *Quoniam DOMINI sunt columnæ Terræ, & posuit super eas Orbem*. Nemo non videt, esse has phrasas mutuo sumptas ex Architectura Ciuili, quæ solido superstruit fundamento Ædificium contra injurias ventorum, pluuiæ, externas internasue alias. Sed absit, ut præter Creatoris omnipotentissimum nutum aliis superstruamus columnis Mundi Systema. Ideæ, quas Ratio nobis dictat de Intellectu DEI sapientissimo, & voluntate potentissima, imo quoque Natura integra, hujusque conspectus, clarè nos docent,

alias esse vias DEI, Hominum alias, Entis supremi cogitationes infinitis differre parasangis à cogitationibus nostris: Inædificat Homo Saxis, Ligno, Terræ firmæ; sed *כַּוֵּן יְיָ עֹלָמָה* *columnæ Terræ*, imo corporum quorumuis totalium, sunt fluidissimus atque subtilissimus Aer, imo Æther, in quo ad fundum cadunt tenuissimi quique puluisculi, sed ex Nihilo pendent, vel liberrimè natant præter Terram Corpora omnia Planetica. Consistunt Regulæ Diuinæ hujus Architecturæ, merè arbitrariæ, in pressione uniuersali & mutua omnium & singulorum Mundi corporum ad inuicem, & speciali omnium Terrei Vorticis partium ad centrum hujus Planetæ, in exquisitissima virium Centripetarum & Centrifugarum *dispositione*, quæ præstantissimorum Philosophorum Mathematicorum nostri Seculi exercet ingenia. Ducit nos ad ipsam hanc Philosophiam emphasis Vocabuli, quod adhibetur in Textu; *כַּוֵּן* notat *pressuram*, *angustiam*, Radix *כָּוֵן* *ardere*, in angustum premere spatium, ut notum, esse Ædium fundamina tantò firmiora, quò sunt compressa magis. Hujusmodi arctationem, pressionem, ad intimum usque Terræ centrum, docet Experientia, & stabiliunt Observationes, Aerem ipsum esse compressiorem, seu densatum magis, quò est profundior.

I. SAM. Cap. II. v. 8.
Tenuis erepti, terra firmata.

I. Buch Sam. Cap. II. v. 8.
Gottes Macht an Armen und Erd-Gründen.

I. G. Pinte sculp.

I. Sam. Cap. III. vers. 2.

Factum est autem quodam tempore, ut Eli jaceret in loco suo (oculi autem ejus incipiebant caliginosi esse, ut videre non posset.)

Factum est ergo in die quadam, Heli jacebat in loco suo, & oculi ejus caligauerant, nec poterat videre Lucernam DEI, antequam extingueretur.

Infra I. Sam. IV. 15. hujusdem debilitatis oculorum iterata fit mentio, & simul Ætatis. *Erat autem Eli natus nonaginta & octo annos, stabantque oculi ejus, ut non posset videre.* Tota Hominis Sanitas comparari haud ineptè potest Lumini, vel Luci splendidæ, ut Morbi & Mors ipsa Tenebris. Intellectus Hominis, qui objecta distinctè concipit, Voluntas ad bonum flexilis, Speculum sunt, in quo comparent Veritas & Virtus, idque lucidum. Mens è contra ignara, Voluntas Affectibus pravis veluti eclipsata, Tenebræ, opera Tenebrarum operatur. Corporis par est ratio. Lucidum dici potest id, si sanum, si Sanguis & alia fluida in ordinato motu, debito numero,

mensura justa, si fibræ in moderata tensione, si Secretiones omnes peraguntur, uti quidem peragi debent. Exemplum speciale sistunt Oculi, Organum ex sensoriis præcipuum. Humores si puri, diaphani, membranæ & fibræ omnes in tensione justa, Retina in specie in situ debito, collustrata apparent objecta omnia visibilia, pingunt solares radii tanquam totidem penicilla res externas in ipsa Retina, & transeunt in ea factæ impressiones ad Cerebrum & Mentem. Sed accrescente ad ultimam usque decrepitam Ætate, densatis fluidis, contractis præ rigiditate fibris & membranis, oculi redduntur, quales Eli fuere, *caliginosi.*

TAB. CCCLXXXIX.

I. Sam. Cap. V. vers. 6. 9. II. 12.

6. Manus autem DOMINI grauis fuit in Asotios, & perdidit eos, percussitque eos in Podicibus, non Asotum duntaxat, sed & limites ejus.

9. Et factum est, quum eam transulissent, ut manus DOMINI immineret urbi admodum vehementi impetu, percuteretque Homines urbis illius, non obscuros modò & humiles, sed & magnos, ut laterent eis morbi.

II. Miserunt ergo & congregarunt omnes Satrapas Palæstinorum, dicentes: Amandate Arcam DEI Israelis, ut redeat in locum suum, neque perdat me, & populum meum. Fuit enim grassatio Mor-

6. Aggrauata est autem manus DOMINI super Azotios, & demolitus est eos: & percussit in secretiori parte natium Azotum, & fines ejus.

9. Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus DOMINI DEI per singulas ciuitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros uniuscujusque urbis, à paruo usque ad majorem, & putrescebant prominentes extales eorum.

II. Miserunt itaque & congregauerunt omnes Satrapas Philisthinorum: qui dixerunt: Dimittite arcam DEI Israel, & reuertatur in locum suum, & non interficiat nos cum populo nostro. Fiebat

Ggg ggg 2

tis

tis in tota ciuitate, nimisque illic inualuerat manus DEI.

12. Porro viri, qui non moriebantur, multati sunt in podicibus, ut clamor ciuitatis in cœlos usque ascenderet.

enim pavor mortis in singulis urbibus, & grauissima valde manus DEI.

12. Viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretiori parte natium: & ascendebat ululatus uniuscuiusque ciuitatis in cœlum.

Inquirendus heic venit Morbus Philistæis in pœnam datus. Accidit his cum Arca, quod puero illi Spartano, cui Vulpes ab eo enutrita viscera erosit. Morbo, quo Asdoditæ & Ekronitæ fuere afflicti, nomen est *אפולימ* *apholim*, qui & occurrit in catalogo eorum Morborum, quos interminatus erat DEUS populo rebelli Deut. XXVIII. 27. Sed difficile erit, determinare præcisè Morbum, cuius descriptio in circumstantiis, scitu necessariis, deficit. Videamus, quid lucis affundant Interpretes. Masorethæ hunc Morbum appellant *טחור* *techorim*, qua voce utuntur quoque Chaldæi & Syri, cum tantilla mutatione. Habent LXX. *ἔδρας*, *sedes*, *nates*; *Hieronymus anos*, *secretiorem partem natium, partem corporis, per quam stercora egeruntur*. Sic equidem per *sedem* indicatur Morbi sedes, sed non Morbus ipse. *Iosepho* placet τὸ τῆς δυσαντείας πάθος, *Symmacho* nunc τὰ κρυπτά, nunc περιλώσις τῆς ἔδρας, *resolutio fedis*, item ἔδρα προπίπτουσα, *sedes procidua*, *Alui prolapsus*. *Aquila* τὸ τῆς φλεγδαίνης ἕλκος, *ulcus phagedænicum*: Arabibus profluuium Ventris, item *mariscæ*, *hemorrhoides*. Subscribunt Judæi & Christiani plerique. *Bochartus Hieroz.* P. I. L. II. c. 36. *distingui vult techorim ab apholim*, denotari illo vocabulo Anum, hoc Morbum in Ano, & quidem Tumorem, à Radice *אפח* *aphal*, tumere, efferre se, in altum contendere, unde *אפח* *ophel* in sacris denotet cliuum, collem. Sunt autem Mariscæ ex Tumorum genere. *Juuenalis Sat.* 2.

Cæduntur tumidæ, Medico ridente, mariscæ.

Martialis L. I. Epigr. 66.

Dicemus ficos, Cæciliane, tuos.

Et est sanè Morbus hic ex molestis, uti & *Hæmorrhoides cæcæ*, præsertim internæ. Internos autem fuisse hos morbos, conijcere licet ex v. 9. ubi legitur *אפולימ* *אפולימ* *אפולימ* & *absconditi erant eis loci alii*, quæ verba si de morbo intelligenda veniunt, denotant *Ficus*, *Mariscas*, Tumores internos: sed quoque poterant occupare externas Ani sedes, ut occupant sæpe in Lue Venerea, & notum, quanta

adferant incommoda Furunculi in posterioribus. Externos quoque fuisse, constat ex eo, quod *Sacerdotes* & *diuini* Philistæis pro auertendo malo suaserint, remittere Israelitis unà cum Arca *quinque podices aureos, & imagines anorum suorum*, I. Sam. VI. 4. 5. ubi expressa fit mentio *imaginum*, & v. II. *imaginum colorum suorum*, vel potius *anorum suorum*, *אפולימ* *אפולימ*. Sunt ex S. Scripturæ Interpretibus, qui volunt, Dauidem in hunc Morbum intendere digitum, Psal. LXXVIII. 66. *Percussit hostes suos in podicem, sempiterno opprobrio eos affecit*; ubi Chaldæus Paraphrastes habet *mariscas*, & ita quoque *Apollinaris*, *Augustinus*, *Arnobius*, *Theodoretus*, *Suidas*, *Abenezra*: quæ posterior interpretatio tamen haud videtur necessaria, quia, qui in fuga sunt, percuti possunt non solum in podicibus, sed in integro dorso; & viri fortes ea inprimis vulnera gloriæ ducunt, quæ pugnando acceperunt ab ante: ita *Thrasymbulus* de septem vulneribus, inflictis sibi ab Argiuis, de quo Epigramma in *Plutarchi Laconicis*:

Τὰν Πιτάναν Θρασύβελος ἐπ' ἀσπίδος ἤλυθεν ἅπας,
Ἐπτα πρὸς Ἀργείων τραύματα δεξάμενος,
Δαίμων ἀντία πάντα.

Thrasymbulus in clypeo exanimis Pitanen venit,

Cum ab Argiuis septem accepisset vulnera,
Ea ostendens aduersa omnia.

Ἐξήγησιν hanc claudat obseruatio de Ficubus seu Mariscis. De his notum, per annos circumferri posse absque vitæ discrimine: Legimus autem v. 9. II. occubuisse hoc morbo ex Philistæis plures. Ansam coniectandi ministrat circumstantia hæc, associasse se Mariscis alium morbum grauiorem, eumque Pestilentialem, vel, intelligendos esse per apholim ipsos *Bubones*. Et de his constat, esse Tumores criticos, quibus qui carent Peste affecti, vel eos habent paruos, & ut plurimum Morti in prædam cedunt, vitam è contra & sanitatem reportantibus iis, qui magnis iisque dolorificis valde decumbunt Bubonibus. Illustrat hæc Obseruatio, nî fallor, v. 12. *Qui non moriebantur, multati sunt in podicibus*. Stragem proin illam nomino pestem. Conf. *Wegner de Rattis* p. 38.

TAB.

I. SAM. Cap. V. v. 6-12.
Manus Asotius gravis.

I. Buch Sam. Cap. V. v. 6-12.
Hoffers Hand über dem Philister-Land.

I. A. Fridrich sculp.

TAB. CCCXC.

I. Sam. Cap. VI. vers. 4. 5.

4. Et dixerunt : Quod verò sacrificium illud expiatorium erit, quod illi reddemus? Responderunt: Juxta numerum satraparum Palæstinorum quinque podices aureos, & quinque mures aureos: eadem plaga est omnibus & Principibus vestris.
5. Facietis igitur imagines anorum vestrorum & imagines murium vestrorum, qui vastant Terram, & dabitur gloriam DEO Israelis, si fortè remittat manus ejus à vobis, à Diis vestris, & à Terra vestra.
4. Qui dixerunt: Quid est, quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi: Juxta numerum prouinciarum Philisthinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & Satrapis vestris.
5. Facietisque similitudines anorum, & similitudines murium, qui demoliti sunt Terram, & dabitur DEO Israel gloriam: si forte releuet manum suam à vobis, & à Diis vestris, & à terra vestra.

Constat ex his Locis, immiffam fuisse Philistæis non solum plagam *Ficum*, Mariscarum, vel si mauis, Bubonum aut Carbunculorum, sed & *Murium*, qui deuastarunt agros: Licet horum neque in Textu Hebraico, neque Versionibus ulla fiat mentio. In LXX. virali legas V. 6. Καὶ μέσον τῆς χώρας αὐτῶν ἀνεφύησαν μύες, καὶ ἐγένετο σύγχησις θανάτου μεγάλη ἐν τῇ πόλει, & VI. I. ἐξέλασαν ἡ γῆ αὐτῶν μύας. In Codicibus nempe Alexandrino & Vaticano, nil verò horum in Complutenfi. Ut omnino conjectare liceat, fuisse verba citata Glossarum loco Textui addita, id quod LXX. haud infrequens. *Josephus* equidem illis consentit, Historicus celebris quidem, sed non Canonicus, qui passim in fauorem suæ Nationis aliqua adjecit, vel etiam substituit, ut heic ad euitandos Gentilium sarcasmos loco quinque podicum, & quinque Murium posuit πέντε ἀνδριάντας, quinque statuas. Et videtur Sacerdotibus ipsis Philistæis malitiosa fuisse consilii ratio: dum enim donaria aurea apposuerunt Arcæ, cogitare poterant facile, fore donaria hæc vel plagis remedio, consiliariis proin honori, vel sacrificia hæc ridicula risui toti Nationi, siquidem non cessauerint Plagæ. Neque ullibi legitur, asseruata fuisse

simulacra hæc in Arca, vel juxta eam, sed quidem, mansisse in Bethsemes.

Mures quod attinet, fuerunt eæ quidem Instrumentum prorsus extraordinarium, quo Philistæi à DEO debebant puniri, certum est tamen, aliquando ab hoc Animantium genere integras tantum non deuastari Regiones, præprimis in Oriente; Testem habemus *Aristotelem Hist.* L. VI. c. 37. & *Plinius* L. VIII. c. 29. murium plagam inter exitii documenta ex contemnendis Animalibus numerat, exemplo *Gyari Cycladum Insule*, cujus incolæ à *Muribus* fuerint fugati. Idem de incolis *Troadis* L. X. c. 65. de *Abderitis Justinus*. L. XV. c. 2. De Exercitu *Sannacheribi* ab agrestibus muribus in fugam acto *Herodotus* L. II. *Josephus Ant.* L. X. c. 1. De *Italia* quibusdam populis *Ælianus* L. XII. c. 41. *Diod. Sicul. ant. Rom.* L. III. Quin & *Ægyptii* apud *Horum* L. I. c. 47. desolationem repræsentabant imagine muris, ἀφανισμὸν δηλῶντες, μὴν ζωοφῶσιν, ἐπεὶ δὲ πάντα ἐσθίων μῶνται καὶ ἀχρηστοί. Qui plura volet, legat, præter *Bochartum*, *Gotthofredi Wegneri Tractatum curiosum de Rattis*, damnofo truculentoque inter mures populo, quo *Neostadium Eberswaldense in Mesomarchia Brandenburgica oppidum initio hujus seculi mirabili ratione liberatum est.*

Gedani. 1699. 4.

Hhh hhh

TAB.

TAB. CCCXCI.

I. Sam. Cap. XII. vers. 17. 18.

Annon hodie Messis triticea? Clamabo ad DOMINUM, & edet Tonitrua & Pluuiam, ut cognoscatis & videatis, quod malitia vestra magna sit, quam fecistis in oculis DOMINI, postulando vobis Regem.

Et clamauit Samuel ad DOMINUM, & edidit DOMINUS Tonitrua & Pluuiam in die illa, uniuersusque Populus vehementer timuit DOMINUM & Samuelem.

Nunquid non messis tritici est hodie? inuocabo DOMINUM, & dabit voces, & pluuias: & scietis, & videbitis, quam grande malum feceritis vobis in conspectu DOMINI, petentes super vos Regem.

Et clamauit Samuel ad DOMINUM, & dedit DOMINUS voces, & pluuias in illa die, & timuit omnis populus nimis DOMINUM & SAMUELEM.

IN nostris Europæis Regionibus, & tota Zona Septentrionali temperata nec intermira, nec rara, refertur Tonitru ac Pluuiâ tempore Messis, imò vero per totum Anni decursum non sunt frequentiores Tempestates Tonitrubus, Fulminibus, Grandinè & Imbribus sociatæ, quam Æstate. Quid sentiendum igitur de alloquio Samuelis ad Populum? *Annon hodie messis triticea? clamabo ad DOMINUM, & edet Tonitrua & Pluuiam,* conferendo cum v. 16. *Nunc consistite & spectate rem istam grandem, quam DOMINUS facit coram oculis vestris.* Heic sciendum, in Zona Torrida, & adjacentibus ei Regionibus, ut ipsa Palæstina, mensibus hybernis non labi, ut apud nos, Niuem, sed largos & continuos fere Imbres, æstiuus è contra mensibus sereno constanter gaudentibus cœlo, ut rari quid sit, Julio mense, quo fata colligunt, videre Pluuiam; nemo proin Israelitarum, qui præsentes fuere, præstolari potuisset Pluuiæ lapsum. Meretur huc apponi, quod scribit *Hieronymus ad Amos. IV. Prohibui à vobis imbrem, cum adhuc superessent tres menses,* (ita DEUS ad populum Amos IV. 7.) *quæ appellatur Pluuiâ serotina, & agris Palæstinæ, aruisque sitientibus vel maximè necessaria est: ne quando herba turgeret in messem, & Triticum parturiret, nimia siccitate arefceret.* Significat autem vernum tempus extremi mensis Aprilis, à quo usque ad messem Fru-

menti tres menses supersunt, Majus, Iunius, Iulius — Quod si recipimus, omnino juxta Orientis omnes Regiones & insolitum, & impossibile est. Nunquam enim in fine mensis Junii, siue in mense Julio, in his Prouinciis, maximeque in Judea, Pluuias vidimus. Denique in Regum Libris (heic nempe) pro signo magno atque portento diebus Æstatis & Messis orante Samuele Pluuiâ concitatae sunt. Et superfluum erat nunc comminari mensis Iulii siccitatem, in quo nunquam pluuias dederat. Mensibus nempe hybernis & vernis humectari debet, & veluti fimo saturari Terra, præteritis mensibus exucca prorsus reddita & indurata, eò usque quidem, ut Ferro non cedat in Capite Bonæ spei: ita sit, prouidente Creatore, ut Aqua pluuiâ infra supremum Terræ Corticem desidens ibi subsistat, inseruitura in nutrimentum Plantis per mensum siccorum decursum. Admiramini heic & adorate mecum optimam summi DEI Prouidentiam. In Regionibus hujusmodi calidioribus Pluuiâ per vices, uti in Temperatis, cadens exitio foret Vegetabilibus, utpote quorum structura ab Aquâ humectata & veluti emollita æstum Solis perpendicularis, vel quasi, sufferre non posset, uti & nos quandoque obseruamus, aduri Vites, si Pluuiam insequatur Aeris serena Sole æstuante facies.

TAB.

I. SAM. Cap. VI. v. 4. 5.
Philistæorum expiatorium.

I. Buch Sam. Cap. VI. v. 4. 5.
Schuld - Opfer der Philister.

I. A. Fridrich sculp.

I. SAM. Cap. XII. v. 17. 18.
Effusus gravis decedit imber aquis.

I. Sam. Cap. XII. v. 17. 18.
Donner und Regen.

I. G. Pintz sculp.

TAB. CCCXCII.

I. Sam. Cap. XIV. vers. 14.

Fuit hæc prima strages, in qua Jonathan una cum Armigero suo percussit circiter viginti viros, idque ferme dimidio sulco jugeri in agro.

Et facta est plaga prima, qua percussit Jonathas & armiger ejus, quasi viginti virorum in media parte jugeri, quam par boum in die arare consuevit.

Quasi in medio sulci jugeri agri, וְהָיָה כְּחֶמֶד הַיָּדָיִם spatium est, quod in Cubitis pedibusque quadratis exprimi posset & deberet, siquidem nota foret Jugeri Hebraici magnitudo. Clericus per מַאנָב *maanab* intelligit Agri spatium à pari Boum arabile per diei decursum; notum namque, sulcum unum trahi post alterum, & ipsa vox וְהָיָה כְּחֶמֶד הַיָּדָיִם *tsemed jugum* denotat, unde *jugerum*, & Germanorum *juchbart*. Hinc Hieronymus verba Textus nostri reddit ita, *in media parte jugeri, quam par boum arare consuevit, & Chaldeus, circiter spatium dimidiæ itionis agri Taurorum in agro.* LXX. ἐν βόλοις καὶ ἐν πετροβόλοις καὶ ἐν κόχλαξι τῆ πεδῆς verba sunt prorsus δυσνόητα. Ipsi Romani, ut *Jugerum* deriuarunt à *Jugo*, mensuram quoque spatii desumserunt à Boum binorum jugo junctorum labore. *Plin. L. XVIII. c. 3. Actus, in quo Bo- ues agerentur cum aratro impetu justo. Hic erat 120. pedum, duplicatusque in longitudinem jugerum faciebat.* Sed erat apud Romanos *Actus*

vel *simplex*, vel *quadratus*. Ille juxta *Varro- nem* habebat 4. pedes in latitudine, 120. in longitudine, proin 480. pedes quadratos. *Columella L. V. c. I. Actus quadratus undique finitur pedibus 120. & hoc duplicatum facit Juge- rum, & ab eo, quod erat junctum, Jugeri nomen accepit.* Sequitur inde, *Jugerum* fuisse longum 240. latum 120. pedes, aream 28800. pedum quadratorum, scilicet Romanorum, quorum unus æqualis est ἰσθμῖος Parisini. Quodsi *Juge- rum* Hebraicum æquale fuerit Romano, con- tigit Philistæorum 20. à Jonathane & ejus Ar- migero occisorum clades intra spatium 14400. pedum Romanorum. Verum enim verò non est præcisa Jugeri hujus dimensio tanti, quanti quidem mensuræ aliæ aridorum & fluidorum, momenti.

In Figura adjecta notat a e f d Actum sim- plicem Romanorum.
a g h d. Actum quadratum.
a b c d. Jugerum.

TAB. CCCXCIII.

I. Sam. Cap. XVI. vers. 23.

Factum ergo est, quoties Spiritus DEI erat super Saulem, David acceptâ citharâ pulsauit manu sua, & tum refrigerium fiebat Sauli, meliusque habuit, recessit- que ab eo Spiritus malus.

Igitur quodocunque Spiritus DO- MINI malus arripiebat Saul, Da- uid tollebat citharam, & percu- tiebat manu sua, & refocillaba- tur Saul, & leuius habebat; re- cedebat enim ab eo Spiritus malus.

Rarum habemus in *Saule* ægrum, ra- rum in *Dauid* Medicum, rarum in *Musica* remedium. Rara subiit Saul fata; nunc agitauit eum Spiritus DO- MINI, nunc recedente eo turbauit eum spiritus malus à DOMINO. v. 14. (Spiri-

tus autem DOMINI recessit à Saul, & exagi- tabat eum spiritus nequam à DOMINO.) Sub- jectum ille fuit, in quo dimicabant continuò boni malique Affectus: hodie zelo correptus pro bona causa, oestro Prophetiæ perci- tus vaticinabatur inter Prophetarum filios,
Hhh hhh 2 imo

imo ex DOMINI mandato pugnabat strenuus contra Philistæos & Ammonitas: superbus ac humilis, nisi Saulina humilitas sit hypocrisis potius, vel animi abjecti & dejecti indicium: infra omnes dignitates, & supra omnes: hilaris, iracundus, tristis, tandemque desperatus. Mei nec fori est, nec instituti, primi hujus sed infortunati Regis condere biographiam. Medicus Medica tractans considero eum ut ægrum, eumque per intervalla varium.

Haud videntur Judæi priscis illis & Saulis temporibus curasse Spirituum morbos, quod hodie facimus, Helleboro, Venæsectione, Remediis hujusmodi aliis, quæ in officinis chymicis & Pharmaceuticis sunt obuia, sed Musica, & varia sonorum modulatione, uti & Platonici veteres sonos accensuere Spirituum remediis. v. 15. 16. *dixerunt serui Saulis* (foras Archiatri Regii) *ad eum: En Spiritus DEI malus turbat te, dicat queso DOMINUS noster seruis tuis, qui coram te sunt, ut quærant aliquem, qui norit cithara canere, ut quum fuerit super te Spiritus DEI malus, ille ludat manu sua, & bene sit tibi.* (Dixeruntque serui Saul ad eum: Ecce Spiritus DEI malus exagitat te. Jubeat DOMINUS noster, & serui tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara: ut quando arripuerit te Spiritus DOMINI malus, psallat manu sua, & leuius feras.) Colligo inde, expressisse Judæos loquendi his formulis Morbos Spirituum illos, quibus Mens afficitur. Constat id ipsum ex *Josepbo Ant. L. VI. c. 9.* ubi ita de ipso hoc Saulis Morbo. Σαῦλον δὲ περιέχετο πάθη δεινὰ καὶ δαιμόνια, πνιγμὲς αὐτῷ καὶ σφαγγάλας ἐπιφέροντα, ὥς τὰς ἰατρὰς αἰδῶν μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ἐπινοεῖν, εἰ δὲ τις ἐξάδειν δυνάμενος, καὶ ψάλλον ἐπὶ κινύρῃ, τῷτον ἐκέλευσαν ζητήσαντες, ὅπου αὐτῷ προσήν τὰ δαιμόνια καὶ ταραττοὶ ποιεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς ἐξάντα ψάλλον καὶ τὰς ὕμνας ἐπιλέγειν. Mentio heic fit πάθων δαιμονίων, & notatu inprimis digna est vox ἐξάδω, quæ in *Plutarchi symp.* idem significat, quod *percanto, excanto*, cantando finio, oppositè ad ἐπάδω, accino: sed apud Scriptores alios *excanto*, id est, incantatione libero, cantibus δαιμόνιον ejicio siue expello. De cura ipsa *Josephus* ita: ποιήσας ὀπλοφόρον διὰ πάσης εἶχε τιμῆς, ἐξήδστο δὲ ὑπ' αὐτῆς καὶ πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν δαιμόνων ταραχὴν ὅποτε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν λέγων τὰς ὕμνας, καὶ ψάλλον ἐν τῇ κινύρῃ, καὶ ποιεῖν ἐαυτῷ γίνεσθαι τὸν Σαῦλον.

Mei instituti non est, ventilare, quam noui delicatam fatis Quæstionem, an Saul, irruentè paroxysmo, reuerà fuerit ἐνεργύμενος, à Diabolo obsessus, vel furiosis potius aut Melancholicis accensendus? sed quidem, inquirere in vires, quas exerit Musica in corpus hominis, mentemue. Nota, quæ Veteres seu tradunt, seu fabulantur, de *Orpheo & Amphione*, quorum præcellens Musica in stuporem traxerit saxa, Arbores, atque domarit feros Leones atque Tigrides, id quod *Horatius de Arte Poet.*

metaphorico sensu mitificationi efferorum hominum adplicat.

Syluestres homines facer interpretsque Deorum

Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ab hoc lenire Tigres, rapidosque Leones.

Dictus & Amphion Thebariæ conditor arcis,

Saxa mouere sono Testudinis, & prece blanda

Ducere quò vellet.

Cessit & ipse Cerberus triceps Orphei Lyra.
Audi iterum canentem *Horatium*.

Tu potes Tigreis comitesque sylvas
Ducere, & riuos celeres morari,
Cessit immanis tibi blandienti

Janitor aulæ.

Cerberus quamuis furiales centum
Muniat angues caput ejus, atque
Spiritus teter sanieque

Ore trilingui.

Illustrandis his Textibus inseruiunt Fig. A. maximi moduli Numisma ex *Cimeliarchia Ludouici XIV.* Galliarum Regis Tab. IO. & Fig. B. Orpheus Cerberum Musicâ domans in veteri Cameo apud *Leonardum Agostini Gemme Antiche P. II. Tab. 8.* Ex *Æliani variis L. XIV. c. 23.* & *Athenæo L. XIV. c. 5.* constat, *Spartanos* obsessos hostes suos superâsse Musicâ *Terpandri*, quem vocauerint *Lesbo*. *Cliniam* item *Pythagoræum* toties cecinisse *Lyrâ*, quoties *Ira*, furor ille brevis, eum tentârit, & quærentibus, cur id faceret, respondisse, *πρᾶντομα*. Mitis quoque redditus *Achilles* Citharâ, τῇ κίθαρι κατεπραυνέτο, teste *Homero*. In *Apollonti mirabilibus c. 48.* legitur ex *Theophrasto de Enthusiasmis*, in multis corporis Animique morbis prodesse Musicam, *Lipothymiis*, *Terrore*, *Delirio*, *Ischiadico malo*, *Epilepsia*. Τὴν μεσοκὴν πολλὰ τῶν περὶ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα γινωμένων παθῶν ἰατρῶν, καθάπερ *λεπτοθυμίαν*, *φόβος* καὶ τὰς ἐπὶ μακρὸν γινόμενας τῆς διανοίας ἐκτασεις. ἰαταὶ γὰρ φησὶν ἡ κατὰ φύσιν ἰατρικὴ καὶ ἐπιληψίαν. Ita & *Gellius L. IV. c. 3.* Creditum hoc à plerisque est, & memorie mandatum, *ischiaci cum maxime doleant, tum si modulis lenibus tibicen incinat, minui dolores* — Ego nuperrime in *Libro Theophrasti scriptum inueni, viperarum moribus tibicinem scitè modulateque adbibitum mederi*. Audite Musicam de se ipsa loquentem apud *Martianum Capellam L. IX.* *Perturbationibus animorum, corporeisque morbis, medicabile crebrius carmen insonui. Nam pbreneticos symphonia resanauit. Quod Asclepiades quoque Medicus imitatus, cum consulentibus urbium patribus plebis incondita vulgus infremeret, seditiones accensas crebrior cantus inhibuit. Ebrios iuuenes, perindeque improbius petulantes Damon,*

unus

I. SAM. Cap. XIV. v. 14.
Strages in jugeri dimidio.

I. Buch Sam. Cap. XIV. v. 14.
Schlacht auf der halben Gaiethart.

G. D. Heuman sculps.

I. SAM. Cap. XVI. v. 16 - 23.
David Citharoedus.

I. Buch Sam. Cap. XVI. v. 16. 23.
David ein Harffen - Schläger.

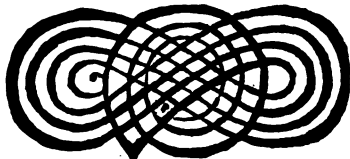
G. D. Heiman sculp.

unus è sectatoribus meis, modulorum gravitate perdomuit. Quippe tibicinem spondæum canere jubens temulentæ perturbationis dementiam infregit. Quid afflictationibus corporis nonne assidua meditatione succurri? Febrem curabant, vulneraque Veteres cantione. Asclepiades item Tubâ furdissimis medebatur. Ad affectiones animi Tibias Theophrastus adhibebat. Ischiadas quis nescit expelli aulicâ suavitatem? Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberabat. Thaletem Cretensem Citharæ suavitatem compertum est morbos ac Pestilentiam fugavisse. Hieronymus agrorum venarum rhytmorum collocatione pensabat. Certum hoc est, Veteres Musicam calluisse applicatiue ad domandos Affectus. Tale quid legitur de Cano Tibicine apud Philostratum L. V. c. 7. De Musico quodam in Aula Daniæ Regis apud Alb. Crantz. Dan. L. V. Primum graui sono mœrorem quendam audientibus ingerebat, inde succinendo, plausibilis in lætitiâ vertit, ut paulum abesset, quò minus jocabundi dissultarent. Tum, modis acrioribus intentatis, indignationem quandam concitabat, quæ ubi inualuit, furere Regem, astantesque cernere erat. Neque desunt Exempla in Historia moderna. De Musicæ effectibus in curanda Febri legatur *Hist. de l'Acad. Roy.* 1707. p. 7. de Artis saltatoriæ Magistro à Febri acuta & Delirio liberato ead. A. 1708. p. 22. Inprimis verò huc quadrant, quæ de *Tarantatis*, à *Tarantula* morsis, legimus integris Libris. Hi quippe in Deliria, & motus varios inconditos abrepti solâ curantur Musicâ; ut ibi Musici sint Medici.

Et est hæc per Musicam Medendi Methodus conformis Philosophiæ ac Medicinæ modernæ Mechanicæ. Qui considerat, quod nemini dubium est, esse sonum tremulum Aeris motum solidissimis quibusvis corporibus communicatum, is concipiet facile, modulaminibus Musicis fibras omnes corporis humani in tremores agi proportionatos: tantò quidem magis, quòd id non sit nisi chordarum concauarum tensorum artificiosissima compages. Sanitas moderata tensio, qua Fluida omnia ritè circulari, & Spiritus in omnia membra influere queant: Morbi tensiones vel rela-

xatæ nimium, vel exaltatæ: Musicâ variante fibrarum tonum nunc tendi plus, nunc minus: arctam aded esse inter corpus mentemque unionem, ut morbi mentis plerumque originem suam arceant à corpore, hujusue διαθείσει. Est materiæ hujus campus aded amplius, ut omnem comprehendat Medicinam, non tam arctis commentarii, quàm latis Libri integri limitibus circumscriptus. Sufficiat nobis, nosse, & certò, modulamine dulci, fabricæ Saulis corrupti corruptæ proportionato potuisse fibras tensas nimium relaxari. Quodsi supponamus insuper, Satanam Affectibus nostris uti tanquam medio, & veluti scalâ ad impugnandam expugnandamue Rationis Arcem, haud difficile erit concipere, quod & quomodo canente Dauide *Spiritus malus recesserit à Saule*. Notum aliàs, Dæmones impuros non fugari *εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ*. Matth. XVII. 21. Sed inde non sequitur, quod prætendunt nonnulli, liberatum fuisse Saulem non tam Musicâ, quam Psalmis. Non pugnant subordinata, Pharmaca spiritualia & corporea. Ex Historiæ circumstantiis clarum satis, accersitum fuisse à Saulis seruis vel Archiatris Davidem non sub sacerdotis, sed citharœdi titulo. Pone, Musicæ nullas esse in Satanam vires siue actionem immediatam, non negabis tamen mediatam & occasionalem, dispulso vehementi Affectu fugari Dæmona. Clarum id ex Eph. IV. 26. 27. *ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύετω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μήτε δίδωτε τόπον τῷ Διαβόλῳ*. Ita allicitur & bonus Spiritus Musicâ, quoties Animus tranquillo exultat gaudio in DEO. Fuit Musica Elisæo Inspirationis medium. Ita ipse 2. Reg. III. 15. *Psalten mihi adhibete: Quumque caneret Psalter, facta est super eum manus DOMINI*. Neque aded contemnenda est eorum sententia, qui Saulem considerant ut melancholico - maniacum potius quàm ἐνεργούμενον: ut sanè extra controuersiam est, & inprimis in confessio apud Medicos, energumenos, si non omnes, plerosque saltem, quos quidem hodie habemus, ad Melancholicorum classem esse redigendos.

Multiplicantur sæpe Entia, quæ inter est Diabolus, absque necessitate.

TAB. CCCXCIV.

I. Sam. Cap. XVII. vers. 4 - 7.

4. Egressus autem est vir inter duas acies ex castris Palæstinorum, Goliath erat nomen ejus, de Gath, altitudo ejus erat sex cubitorum & palmi. 5. Galea chalybea erat in capite ejus, & Lorica squamata induebatur: pondus autem Loricae habuit quinque millia Siclorum chalybis. 6. Ocreas chalybeas habuit in pedibus suis, clypeus chalybeus erat inter scapulas ejus. 7. Contus Lanceæ ejus ut jugum texentium, lamina verò Lanceæ ejus habuit sexcentos Siclos Ferri, præcedebatque ante eum ferrens hastam.	4. Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum & palmi. 5. Et cassis ærea super caput ejus: & lorica hamata induebatur: porro pondus loricae ejus, quinque millia siclorum æris erat. 6. Et ocreas æreas habebat in cruribus: & clypeus æreus tegebat humeros ejus. 7. Hastile autem hastæ ejus erat quasi liciatorium texentium: ipsum autem ferrum hastæ ejus, sexcentos siclos habebat ferri: & armiger ejus antecedebat eum.

Goliathi Gigantis altitudo fuit *sex cubitorum & Palmi*, reducta ad 10. Pedes Parisinos, 2. poll. 6 $\frac{1}{2}$. lin. supposito Cubitum Hebraicum esse 1, 944. ped. לפניו Palmum $\frac{1}{2}$. cubiti, 397. part. Ped. Parisin. LXX. quatuor duntaxat habent Cubitos, *τεσσαρῶν πήχων*, & ita *Josephus*. Responderent hi 6. ped. Parisin. 7. poll. 5 $\frac{1}{2}$. lin. In mensuris Tigurinis altitudo 6 $\frac{1}{2}$. cubitorum respondet 10. ped. 9. digg. 7 $\frac{1}{2}$. lineis circiter. Sumit *Eisenschmid. Pond. p. 19.* לפניו pro *Spithama* siue *Dodrante*, semiulna. Ex qua Hypothesi surgeret Goliathi altitudo ad 10. ped. 9. dig. 1 $\frac{1}{2}$. lin. Paris. Habet *Matthæus Hostius Hist. Monomach. Davidis & Goliathi c. 4.* pedes novem cum dodrante, forsan Francofordienses ad Oderam.

Sequitur *Lorica squamata*, quæ ex ferreis lamellis veluti squamis erat formata, hujus pondus fuit 5000. Siclorum, quod, si benè computavi, ascendit ad Libras Medicinales 198. uncias, 8. drachmas, 3. gr. 3, 14. positis nempe pro Siclo 3. drachmis, 2. scrupulis, 8. 90. granis. Quod si Siclum assumas pro semuncia, obtinebis 139 $\frac{1}{2}$. Libras communes 36. lothorum siue semunciarum.

Lanceæ porro *lamina* habuit 600. Siclos. Dant hi in pondere Medico 23. Libras 10. uncias, 2. scrupulos, 17, 97. gr. in pondere communi 16 $\frac{1}{2}$. Libras.

Crucem interpretibus figit v. 6. כידון *cidon*, quæ vox occurrit quoque Jos. VIII. 18. Job. XXXIX. 23. Jer. VI. 23. I. 42. In tres nempe partes abeunt sententiarum diuortia. 1. Sunt qui *ἀσπίδα*, *clypeum*, aut *θυρεόν*, *Scutum* reddunt: ita & nos, *clypeus chalybeus erat inter scapulas ejus*, *ein ehrener Schild zwischen seinen Schulteren*. Ita *Hieronymus*, & passim Interpretes alii. 2. *Chidon* aliis est *ἑπώμις*, *Humerales*, aut ferreum *ἐπιτραχήλιον*, quo vel Humeri, vel collum ab ictibus defenduntur. Ita Rabbini, *Kimchius*, *Selomo*, *Leui*, *Esaias*, *Chaldæus* & Arabes. 3. *γαστήρ*, *gastum*, *hastile*, *lancea*, aut simile Teli genus, ut proin fuerit *ὄπλον ἀμυντήριον*, non *σπερματήριον*, ad arma pertinens offensiva, non defensiva, quod à tergo rejicere poterat inter humeros, ut eo uteretur post confectum Hastæ certamen. Hanc sententiam pluribus roborat *Bochart. Hieroz.*

P. I. L. II. c. 8. qui videatur.

TAB.

I. SAM. Cap. XVII. v. 4-7.
Goliath Gigas.

I. Buch Sam. Cap. XVII. v. 4-7.
Der Riese Goliath.

Catharina Sperlingin sculp.

TAB. CCCXCV.

I. Sam. Cap. XVII. vers. 34. 35. 36.

34. Respondet Daud ipsi Sauli: Seruus tuus pascebat oues patris sui, irruit autem Leo & Urfus, abripuitque pecudem de grege.
35. Egressus ego post illum trucidavi eum, eripuique ex ore ejus: quumque insurgeret aduersum me, apprehendi eum fortiter barba cum mandibula, percussi eum, & interfeci eum.
36. Non Leonem ergo duntaxat, sed & Urfum interfecit seruus tuus —

34. Dixitque Daud ad Saul: Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat Leo vel urfus, & tollebat arietem de medio gregis.
35. Et persequerbar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum: & illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos.
36. Nam & Leonem & Urfum interfeci ego seruus tuus —

DOcimasica en Fortitudinis prima, patrata in prima iuuenta, quæ puer Daud Sauli narrat ingenuè, ouium pastor Regi suo. Sed non eodem modo narrationem hanc intelligunt omnes. Sunt ex Interpretibus, qui Daudem uno eodemque tempore λεοντομάχον fuisse existimant & ἀρκιομάχον. Ita *Castellio*: Cum Patris mei pecus pascerem, Leo una cum Urso gregem adortus ouem sustulit. At ego hunc persecutus occidi, eique de faucibus prædam extorxi. Tum illum in me insurgentem rostro prehensum affixi & necavi. Idem fere conjectare quis posset ex nostris Versionibus, quæ habent, *Leo & Urfus, ein Löw und ein Bär*: sed est hæc Locutio talis, quæ non minus diuerso atque eodem tempori applicari potest. Interim Rationi magis est consonum, non eodem tempore contigisse hanc Leonis Urfique inuasionem, propter Rationes sequentes. 1. Leonis non est, ubi prædatum it, in consortium adsciscere Urfum: imo ne quidem Leænam suam admittit expeditionis sociam. *Ælianus* L. IV. c. 3. Λύκω συννόμω καὶ ἵππῳ, λέοντι γὰρ μὴν ἀκ ἐστίν. Λέαινα γὰρ καὶ λέων ἄτε τὴν αὐτὴν ἔασιν, ἄτ' ἐπὶ θήρας, ἄτε πιόμενοι. *Lupi duo & Equi duo simul pascuntur, Leones duo non item: Leæna enim & Leo neque ad uenationem, neque ad potum eandem viam insistant.* Hinc passim Leo apud Poetas cluet μενολείων. 2. verba illa v. 35. egressus post illum trucidavi eum, intelligi non possunt de una duntaxat fera, seu Leo fuerit, seu Urfus, quia v. 36. legitur, Daudem interfecisse Leonem & Urfum; plus enim foret in conclusione, quàm in præmissis: sed nec de duabus, quæ simul adortæ fuerint ouem: nam v. 35. legi deberet, egressus post illos trucidavi eos. Neque concipi faci-

le potest, quomodo Leo Urfusque socii auferre simul queant ouem, & Heros puer uno eodemque tempore utroque fieri superior; nisi fuisset τείχεις, ut una manu potuerit arripere Leonem, Urfum altera, tertia eripere Ouem. Ne Hercules quidem contra duos. Sed neque refugium, quod sine necessitate fit, ad miracula admittunt Interpretes. *Bochart. Hieroz.* P. I. L. III. c. 4. & post eum *Clericus Comm.* commutant particulam copulatiuam וְ *ueeth*, &, in disiunctiuam, aut. *Veniebat Leo aut Urfus*: ut sensus sit, siue irruperit Leo siue Urfus, aggressus sum eos, & trucidavi. Frequens satis est in Sacris copulæ disiunctiuæ ET sensus: & habet ipsa Complutensis ἡ, ὅταν ἔρχετο λέων ἢ ἄρκτος.

Attentionem meretur modus, isque duplex, quo Daud feris illis, formidandis aliàs, factus fuit superior: priorem exprimunt hæc verba, *trucidavi eum*, Leonem seu Urfum, *eripuique ouem ex ore ejus*, id est, si fortè fera ouem morfu prehensum discefferit à grege, præda sese satiatura, insecutus illam occidi vel clauâ vel hastâ, & Ouem ex faucibus Leonis mortisue eripui: alterum sistunt, quæ proximè sequuntur: *quumque insurgeret aduersum me, adprehendi eum fortiter barba cum mandibula, percussi eum, & interfeci eum.* (& illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam interficiebamque eos.) En igitur in Duello insurgentem Leonem contra Daudem, ut eum discerperet, Urfum, ut amplectendo Pastorem comprimeret! sed & Daudem, qui una manu Labia & mandibulam, præsertim inferiorem, feræ prehendit, altera eam confodit, seu gladio, seu hastâ. Heroicæ virtutis sunt hæc domestica, quibus in tenera

ætate, & veluti in palæstra, exerceri debebat David, ut maturè DEI auxilium & implorare assuesceret & experiri, & pro futuro vitam suam & fata firmissimo huic fundamento superextruere. Herois fortis & magnanimi est

Efurienti Leoni ex ore exculpere prædam.

Sed nec id silentio est prætereundum, de quo forè dubitari nequit, potuisse Davidem in officio sui pastoratus quotidie Lacertorum vires probare in dies, & probando augere: docet namque nos & Ratio & Experientia, augeri vires incredibilem fere in modum posse Exercitio. Exempla dant Gymnasia veterum, & Palæstræ hodiernorum Gladiatorum, imo Simonum modernorum, quos inter memorari meretur Serenissimus Poloniae Rex AUGUSTUS. Erat David fortis non animo duntaxat, sed & corpore, *instructus à DEO manibus ad pugnam, ut arcum chalybeum brachiis suis confringeret.* Psalm. XVIII. 35.

Explicatur Hebræa vox *זקן* *zakan* v. 35. communiter per *barbam*, apprehendi eum fortiter barba, & conuenit ex æquo Leoni & Urso. Apud *Homerum* occurrit passim

Λῆς ἡδύγευτος

Leo benè barbatus.

Martialis L. X. Epigr. 9.

Barbam vellere mortuo Leoni.

Sed notat & hæc ipsa vox *mentum*, *mandibulum*: Hinc Chaldæus heic habet *maxillam*, *Hieronymus mentum*, Latina nostra *barbam cum mandibula*, LXX. *φάρυγγα*. Quæ vox si in sensu communi accipienda, compressit Heros noster feras jugulo, vel manu in fauces adacta suffocauit. Sed nec id omittendum, quod Itineratores referunt, *Theuenot* inter alios *Continuation de son voyage* L. I. c. 13. Arabibus non adeò formidabiles esse Leones, quin fugari facile, imo capi & trucidari queant.

TAB. CCCXCVI.

I. Sam. Cap. XVIII. vers. 9.

Saul ergò malignè intuebatur Davidem, ex hoc die & deinceps.

Non rectis ergo oculis Saul aspiciabat David à die illa, & deinceps.

Est quidem *Cor impervestigabile* quid Prov. XXV. 4. ut solus DEUS clueat *cordium* scrutator passim in Sacris; non tamen Abyssus hæc adeò est profunda, non Affectus adeò latentes, quin per transfennam veluti aliquid se prodant. Desint, pone, Fenestræ cordi, speculum tamen est in Facie, quod intueri licet, & in quo Passionum characteres, syllabas, voces legere datur: & sunt in specie oculi arguti, immites, liuentes, loquaces, maligni, melliti, minaces, modesti, obliqui, peruersi, superbi, torui, truces, amantes, limi; verbo, Tabula, in qua pictos videas Animi tantum non omnes Affectus, imo legas, Iram, Amorem, Inuidiam, Tristitiam, Gaudium. Qui Ætiologiam instituire desiderat, ei inspicienda sunt interanea Cerebri, adeunda Animæ sedes. Est quippe Cerebrum proprie ita dictum cogitationum officina & Motuum voluntariorum, ut Cerebellum inuoluntariarum Actionum. Sed est intima & reciproca communicatio Cerebrum inter & Cerebellum. Si quid per Sensuum externorum Organa defertur ad Cerebrum, & præsidem ibi Animam, transit id protinus per Spiritus cursores, viamque Natum, Testium,

atque Processuum ad Cerebellum, & hinc ad Cor, & vicissim ex Cerebello ad Cerebrum. Sed sunt in media via nervi, pathetici dicti, qui in transitu tacti & veluti moniti impressiones in Animo factas deferunt ad oculos, hosque pro variantibus Passionibus diuersimodè mouent. Audi *Willisium Anat. Cerebri* c. 21. *Proprium horum* (Neruorum Patheticorum) *munus est, juxta Passionum impetus, ac Nature instinctus, à Cerebro in Cerebellum, & vice versa ab hoc in illud, per Nates & Testes, eorumque Processus medullares traditos, remandatosque oculos patheticè mouere* — *Necesse est, hos Nervos in media via radicos, ab omni Spirituum ultro citroque tendentium percipi, proindeque oculorum motus istarum partium affectionibus obsequi.*

Sunt Animi Passiones tantò violentæ magis, imo vel æstimandæ magis, vel formidandæ, quia non terminantur in ideis, sed corporis membris vti utuntur ad bonas, vel abutuntur ad malas actiones, siue in actus erumpunt. Ita heic Saulis erga Davidem concepta indignatio huic tantum non fatalis v. 11. *Tollens*

Saul lanceam cogitavit: Trajecto Davide, infigam lanceam parietis.

TAB.

I. SAM. Cap. XVII. v. 34. 35. 36.
David Λεοντομαχος.

I. Buch Sam. Cap. XVII. v. 34. 35. 36.
Davids Löwen - Fedwürgung.

I. G. Pütz sculp.

I. SAM. Cap. XVIII. v. 9-11.
Saul furiosus.

I. Buch Sam. Cap. XVIII. v. 9-11.
Der wütende Saul.

I. G. Thelot sculp.

TAB. CCCXCVII.

I. Sam. Cap. XXIV. vers. 3.

— Saul abiit, ut inuestigaret Daudem & viros ejus in summitatibus rupium, quas conscendunt Rupicaprae.

— Saul perrexit ad inuestigandum Daud & viros ejus, etiam super abruptissimas petras, quæ folis ibicibus peruiæ sunt.

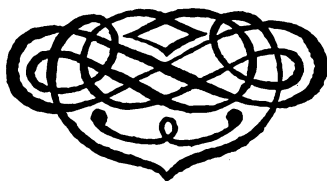
O Ccurrit heic *ⲓⲛⲓ jaal*, plur. *ⲓⲛⲓⲓ jeelim*, Fœm. *ⲓⲛⲓⲓ jaalab*, uti & P. CIV. 18. Job. XXXIX. 3. Prov. V. 19. Animal, quod alii *Ceruum*, alii *Hinnulum*, alii *Damam*, alii *Capream* aut *Capreolum*, alii *Ibicem*, alii *Rupicapram*, alii *Tragelaphum*, *Hircum* *Jyluestrem* alii interpretantur. Tigurini nos in Latina habemus *Rupicapram*, in Vernacula *Ibicem*, *Steinbock*. Pro *Ibice* pugnat *Bochart*. *Hieroz.* P. I. L. III. c. 23. sequentibus, quæ in synopsis contraham, argumentis. 1. sunt *ⲓⲛⲓ* rupicolæ, *confugium* his *celsi montes*. P. I. CIV. 18. *summitates rupium*, in Textu nostro. *Pascua in montibus*, Job. XXXIX. 3. Quod idem de *alorua* testantur Scriptores Arabes. Hinc *ⲓⲛⲓ* à *ⲓⲛⲓ alab*, *scandendo*. *Isidor.* *Ibices quasi auices*, eò quod *instar Avium ardua & excelsa teneant*, & *in sublimibus habitent*, ita ut de *sublimitate vix humanis obtutibus pateant*. Quæ quidem scandendi summas rupes prærogativa etiam in *Rupicapras* quadrat. 2. Arabes tribuunt *ⲓⲛⲓ* nostro vastitatem cornuum, cornua à capite usque ad nates extensa; quâ notâ à *Rupicapris* manifestè discrepat. 3. *Ezech.* XXVII. 15. Cornua *ⲓⲛⲓ* computantur inter pretiosas merces. Apud *Ælianum* L. XIV. c. 16. ingentium poculorum, *αἰθρῶν κυλίκων*, præstant vicem. Arcus ex iis in Creta fieri

testatur *Bellonius*. 4. De præcipiti *Ibicum* in cornua saltu aut lapsu multa habent Scriptores. *In hac se librant, ut tormento aliquo rotati in petras potissimum è monte aliquo in altum transfilire quærentes, atque recussis pernicious quò libuerit exultant.* *Plin.* 5. De *alorua* scribunt Arabes, occaecari facile, & apud *Scaligerum*, *Ibicem* propterea habitare loca frigida. 6. De *alorua* *Damir*, esse in cornubus duo foramina, per quæ respirat, quibus obturatis pereat illi- cò. Quod de *Aegagro* etiam *Oppianus* L. II.

Ἐὶ δὲ τις αἰγάγεα κερὸν κέραιον περιχάουσι,
Ζωὴς ἐξέκλειπεν ὁδὸς, πνοὴς τε διαύλα.

Quod si quis *Ægagri* cornibus ceram circumfuderit,
Is vitæ vias intercluserit, respirationisque
meatus.

Ubi *αἰγάγεος* siue *αἰγαστος* idem videtur cum *Ibice*. 7. De *Alorua* *Damir*, & de *αἰγάγεω* *Oppianus*, eam esse *σοφὴν* erga Catulos, ut si quem capiant horum Venatores, illum sequatur, & lactet. 8. De eodem Animali uterque Scriptorum citatorum, eam esse pietatem erga parentes, ut præman-
so cibo eos alant.

TAB. CCCXCVIII.

I. Sam. Cap. XXIV. vers. 15.

Post quem egressus est Rex Israelis?
aut quem demum persequitur?
(nimirum) mortuum canem, &
pulicem aliquem (a)?

(a) Pulicem unum. Ebr.

CAne nil fere vilius, contemptibilius
nihil. Hinc per ἐξουδισμούν, humili-
tatem & sui ipsius contemptum ca-
nem se vocat *David* in nostro Tex-
tu. *Mephiboseth* 2. Sam. IX. 8. qui
ita ad Davidem. *Quis est servus tuus? quod
respicis ad canem mortuum, qualis ego sum. (Quis
ego sum servus tuus, quoniam respexisti super ca-
nem mortuum similem mei?)* *Haseel* ad *Eliseum*
2. Reg. VIII. 13. *Quidnam? canisne est servus
tuus, ut designet verbum istud tam grande?*
(*Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem
istam magnam?*) *Helena* *Hectori* *Homer. Iliad. c.*
v. 356.

Δάε, ἐπεί σε μάλιστα πύρος φρένας αἰμυρίβηκεν
ἔσθ' ἡμῶν σαρκοῦ.

O leuir, quoniam animum tuum labor ma-
xime inuasit.
Propter me, quæ sum canis.

Est hæc seipsum cum cane conferendi ratio
obsoleta hodie, sed quidem vel per Prouer-
bium modus, per contemptum & veluti alto
supercilio cani comparandi alios. Ita *Abisai*
de maledico illo *Semei* 2. Sam. XVI. 9. *Cur ma-
ledicit canis iste mortuus Domino meo Regi?*
Ulysses ad procos *Homer. Odyss. x.* ὦ κύνας, ὁ
canes! Ipsa tandem Scriptura canum nomine
designat infideles Matth. XV. 26. profanos ver-
bi Diuini contemptores. Matth. VII. 6. pio-
rum quosuis hostes. Ps. XXII. 17. sceleribus
variis pollutos Apoc. XXII. 15. Pastores mer-
cenarios. Jes. LVI. 10. conf. *Bochart. Hieroz.*
P. I. L. II. c. 56.

Animalculum ex vilissimis, quod tribut
loco Præfectis dare solebant olim Peruani, te-
ste *de la Vega Comm. Royal. p. 524.* est פֶּרֶשׁ
Parosch, Pulex, cui affine est Arabicum *bor-
guths, birghus. Meninzk. Lex. 5936.* item Ara-
bum, Turcarum, & Persarum *ebbar, ebar,*
abar, püre, pire, büre. Id. p. 10. 799. 917. 4049.
4119. Syrorum item *purthaana* פִּרְתָּאנָא. Cum
hoc Insecto abjectissimo sese comparat *David*
in Textu, & XXVI. 20. *Egressus est Rex Israe-*

Quem persequeris Rex Israel? quem
persequeris? canem mortuum
persequeris, & pulicem unum.

lis, ut pulicem unum querat, ut nempe humilita-
tis exsuperantia præfractum Regis cor emolliret,
ὅπως τῇ ταπεινότητι ὑπερβολῇ τὴν ἐπεράμονα κατα-
λάσῃ καρδίαν, ut ait *Theodoretus*. Et perbellè.
Pulex si quærat, vix inuenitur, & inuentus
vix capitur, captus levis venatori est præda.
Passim apud Authores profanos pulicem an-
numeratum videas rebus nihili, & tenuioris
sortis hominibus conferri. Apud *Tzetzem Hist.*
Cbil. 9. Hist. 272. *Xerxis* imbelles copiae per
contemptum vocantur ψύδων νέφος, pulicum nu-
bes. *Aristophanes* in *Nebulis* detisurus *Socra-
tem* de rebus nihili philosophantem, fingit il-
lum pulicis saltum dimetiri, nosse pulicum ve-
stigia, τὰ ψύδων ἰχνη. *Ad. I. Scen. 2. & Ad. III.*
Scen. I. Plura vide in *Boch. Hieroz. P. II. L. IV.*
c. 19. ut nos Germani de homine, qui *Cristas*
modicæ suæ vel scientiæ vel prudentiæ erigit,
audire ruficientium pulicum voces, *er böre die
Flöhe husten.*

Utut abjectissimum est Animalculum Pu-
lex, admirandum tamen est in sua metamor-
phosi & generatione paucis cognita, & pri-
mum, quantum scio, detecta à Præclarissimo
Vallisperio Esperienze ed Offerwazioni p. 84. Ea
miram genelin in compendio! & Iconibus in
margine depictis! Deponunt *Martes* Fig. I. &
pua Fig. II. fecundata nempe à *Mare*: Ex quib.
nascitur vermis Fig. III. lactei imo perlaceti co-
loris, qui duarum septimanarum spatio iustam
acquirat & magnitudinem & ætatem, viuacis-
simi motus. Hic *Erucarum* aliarum ad instar
ex tenuissimis filis format sacculum, ut in eo
se recondat, & in ipso hoc sacculo Fig. IV. se-
se spatio duarum hebdomadarum transformat
in pulicem Fig. I. Qui distinctam magis Pul-
cis Anatomen microscopicam desiderat, adeat
Leeuwenhoekii Experim. & contemplat. p. 353.
ex quo Fig. V. exhibet pupulam, in qua cor-
nua & pedes futuri pulicis cernere licet. Fig. VI.
cornua capitis articulata, & Thecam cum acu-
leis in ea reconditis, vel extra eam exertis.
Fig. VII. posteriorem Pulicis pedem cum
Tendine abrupto. Fig. VIII. coitum
maris & foeminæ.

TAB.

I. SAM. Cap. XXIV. v. 3.
Iaal, Ibex, Rupicapra.

I. Fuch Sam. Cap. XXIV. v. 3.
Iaal, Steinbock, Gemse.

D. Scheuchzer sculp.

I. SAM. Cap. XXIV. v. 18.
David pulex.

I. Buch Sam. Cap. XXIV. v. 18.
David ent Gath.

G.D. Heuman sculp.

TAB. CCCXCIX.

I. Sam. Cap. XXV. vers. 18.

Festinus ergo Abigail accepit ducentos panes, duos utres vini, quinque oves paratas, & quinque sata tosti Farris, centum denique ligaturas uuarum passarum, & ducentas massas Ficuum, & imposuit (illa) Asinis.

Festinauit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque arietes coctos, & quinque sata polentæ, & centum ligaturas uuæ passæ, & ducentas massas caricarum, & posuit super Asinos.

Asinos ferendis oneribus, iisque grauius esse destinatos vel in vulgus, & per Prouerbia notum. Heic onerat integram veluti Asinorum carauanam Abigail donariis, Dauidis contra Nabalem conceptam iram moderatura: iis namque imponit *ducentos panes, duos utres vini, quinque oves paratas, quinque sata tosti Farris, centum ligaturas uuarum passarum & ducentas massas Ficuum*. Ita miserat Isai Sauli *חמור לבן* *chamor lechem*, asinum panem, vel asinum panis. I. Sam. XVI. 20. Habent & LXX. γόμοι ἄρων, mutantes *Asinum* in *chomer*, aridorum mensuram. Sed jungit *Kimchius*, quæ nos disjungimus, *Asinum Pani*. Est hæc Phrasis in *Sofibio* Poëta obuia.

Ἐσθι μὲν ἄρων τρεῖς ὄνες κανθηλίας
Τρεῖς τῆς βραχείας ἡμέρας.

Comedit panum tres Asinos prægrandes
Ter in breui die:

Id est, *τρεῶν ὄνων φερίον*, trium Asinorum pondus, annotante *Casaubono* in *Lectionibus Theocriti* c. 12.

יִפְּ כֹחַל seim kali reddimus nos sata tosti Farris, *Scheffel gedörret Korn*. *Bochartus Hieroz.* P. II. L. I. c. 7. sumit heic יִפְּ kali pro *fricto cicere*, quod hodieque Arabes *kali* vocari scribit, & memoret quoque *Plautus* in *Bacchidibus* Act. IV. Scen. 5.

Tam frictum ego illum reddam, quàm frictum est cicer.

Horatius in *Arte*.

Nec, si quid fricti ciceris probat, aut nucis emptor.

Cassianus collat. 8. c. 1. *Superintulit canistrum habens cicer frictum, quod ibi trogalia vocant.* *τρωγάλια*, i. e. *bellaria*. Ita apud *Aristophanem* in *Pace* rusticus occurrit.

Ἀνθρακίζων τ' ἀρεβίνθα.

Cicer super Carbones torrens.

Sanè *Kali Cicer* esse, vel *Ciceris* speciem, abundè probat *Bochartus* tum ex Judæorum, tum ex Arabum scriptis. *Hordeum tostum* vult *Hil-ler. Hierophyt.* P. II. p. 172. & locis citatis, & *Ruth* II. 14. Græci Interpretes habent ἄλφιτον. Quæ vox forsan conciliationi dat locum. Sunt ἄλφιτα apud Hippocratem *Hordei tosti* seu *fricti* farina, & *Lib. II.* περὶ διαίτης, κρείττη πεφυγμένη *Veteri Critico*. Torretur farina & ex Leguminibus, & *Frumentis*: sic paramus nos ex farina auenacea & triticea tosta juscula, nobis *Herbimiser*; Turcæ & Arabes ex *Fabis Caffè* potum hujus nominis, cui nonnulli substituunt potum ex *Farina Hordei tosta*. Poterimus ita pro *Kali* sumere in genere *Farinam tostam*: cujus fuere sata quinque, quæ in mensuras nostras *Tigurinas* redacta dant I. quartale 14½. modiolos, assumpto nempe כֹּחַל sato, quod fuit ½. *Epha*, pro 674. pollicibus cubicis *Parisiensis*, qui æquales sunt 6½. modiolis nostratibus. *Ed. Bernardus* uni sato æquiparat 21. Libras Romanas, quarum singulæ in pondere *Parisiensi* dant uncias 10. drachmas 6. grana 48. ut proin 5. sata dent 105. Libras Romanas: Cæterum per כֹּחַל כֹּחַל & כֹּחַל כֹּחַל centum botros & ducentas carycas intelligi debent, ut nos *Tigurini* exprimimus, *centum ligatura* sine fasciculi *Uuarum passarum*, & *ducentæ massæ Ficuum*. Quæ omnia sufficere debebant 400. viris militibus executoribus à *Daide* missis.

TAB. CCCC.

I. Sam. Cap. XXV. vers. 37. 38.

Factum est igitur mane, quum Nabal vinum concoxisset, retulit ei uxor ejus negotium illud, emortuumque est cor ejus in ipso, ut fieret tanquam lapis.

Post decem deinde dies percussit DOMINUS ipsum Nabal, ut moreretur.

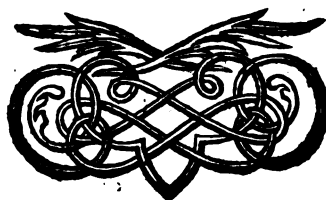
Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba hæc: Et emortuum est cor ejus intrinsecus, & factus est, quasi lapis.

Cumque pertransissent decem dies, percussit DOMINUS Nabal, & mortuus est.

Notum, Homini ferociore hosites non esse, quàm Voluptates & Animi Passiones. Nabalem en! triste utrarumque sacrificium, breui enectum. *Hæc habebat is conuiuium in domo sua veluti conuiuium regium, & cor ipsius erat bilare in ipso, eratque satis ebrius. v. 36.* Primos igitur insultus faciebat vinum, quo solo sæpe obdormit οἰνοφθαλμος, ut non euigilet amplius. Qua ratione id contingat, exposui alibi. *Mane verò, quum Nabal vinum concoxisset, ita nempe, ut corpore debilitato Mens redierit ad se, noua facta fuit & fortior oppugnation, imò expugnatio.* Narrabat auaro prudentissima conjunx, quæ contigerint heri, jurasse Heroem Dauidem per Deum suum, qui aduentaret cum quadringentis viris, *si ad matutinam usque mingentem ad parietem reliquum fecerit ex omnibus, quæ habet. v. 22.* Perceperat, nec absque dolore, qualenam factum fuerit Dauidi donarium, animo obuersabatur extremi periculi, cui expositus fuerat cum omni sua domo, idea, periculi, à quo nec dum sit liber: stant comæ, & quò se vertat, præ angore & metu nescit: rapiuntur inordinatis motibus Spiritus, præpeditur horum influxus in viscera nobiliores, cor imprimis, *emortuumque est cor ejus in ipso, ut fieret tanquam lapis.* Hæc nemo sibi

finxerit, opinor, fuisse reuera petrificatum Nabalis cor: aliud nihil vult Orientalis hæc loquendi formula, quàm ejusmodi cordis à sanguineo latice oppletionem, qua primaria hæc Automati rota non quidem subito fuerit & simul ac semel oppressa, sed ita labefactata, ut resistentiis superandis diu par non fuerit, non enim subitanea suffocatum legimus morte: *post decem dies percussit eum DOMINUS, ut moreretur.* Fuiſſet petrificatio Miraculum, sed majus adhuc vita decem dierum post petrificationem. Id equidem negare non auiſim, à collecto per subitaneum terrorem sanguine circa præcordia coiuſſe partes sanguinis pituitosas, glutinosas, formasse in Thalamis cordis Polypos, vel ita condensatum fluidum vitale, ut cordi languido non suffecerint vires expellendo Sanguini eum in modum, quem poſcit ſanitatſis ſtatus. Equipollens eſt Phraſis, quæ extat in *Apuleji Metam. L. VI. p. 179.* ubi de Psyche. *Impoſſibilitate ipſa mutata in lapidem, quamuis præſente corpore, ſenſibus tamen aberat, & inextricabilis periculi mole proſuſ obruta, lacrymarum etiam extremo ſolatio carebat.* Joſepho fuit Nabaliſ hic Morbus Apoplexia, & inſecuta corporis necroſis; παρεθῆναι,

καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ περὶ θῆναι
τὸ σῶμα.

TAB.

I. SAM. Cap. XXV. v. 18.
Abigail Davidi supplex.

I. Buch Sam. Cap. XXV. v. 18.
Die Größ-fällige Abigail.

I. G. Pintz sculp.

I. SAM. Cap. XXV. v. 37 - 38.
Nabal Λιτοκάριος.

I. 37. Sam. Cap. XXV. v. 37. 38.
Nabal's heimern Herze.

B. S. Sedlezky sculpr.

TAB. CCCCI.

i. Sam. Cap. XXVI. vers. 20.

— Egressus est Rex Israelis, ut pulicem unum quærat, perinde ac si quis Perdicem in montibus persequatur.

— Egressus est Rex Israel, ut quærat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus.

Pulicem supra vidimus comparatum Dauidi, fugituum Animalculum fugituo Heroi. Nunc in Scenam prodit קֹרֶה *Kore*, Auis, memorata quoque Jer. XVII. 11. *Perdix (Kore) incubat, sed non parit (oua, sic) qui opes parat, sed præter equum & iustum. In medio dierum suorum derelinquit eas, & tandem in extremo suo stultus & inops est consilii. (Perdix fouit, quæ non peperit: fecit diuitias & non in iudicio: in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens.)* Chaldæis hæc Auis dicitur קֹרֶאב *Koraab*, קֹרֶיב *Korejab*. Arabes & *Turcæ* non unam Auem, saltem prænomine, *Kar* insigniunt. *Kara göz*, *Kara Kus* est *Aquila*. *Kara sin-ek*, *Musca*, *Apis*. *Kara tarvyk*, *Merula*. *Kar Kusi* *Lagopus*, *Fringilla*. *Kerraje* nomen Auis maris collum torquentis. *Menninzk. Lex.* 3903. *Karjiet*, *Karrjiet*, Pl. *Kæwari* Auis breuibus prædita pedibus, longo rostro, viridi dorso, Arabibus amata, quod boni augurii esse creditur, & digna, cui affimiletur homo liberalis. Id. 3581.

Ex binis locis supra citatis id colligere licet, esse *Kore* Auem montanam, nullius pretii, & ex iis, quæ aliarum ouis incubant. De ea lepida extat fabula in *Bereschith Rabba sect.* 64. *Leo deuorauerat prædam, & in gutture ejus os hæserat, & dixit: Quisquis veniens illud educet, dabo ei præmium. Tum venit Kore Ægyptius longo rostro, quo in guttur ejus indito illud os inde eduxit, & dixit: Da mihi præmium meum. Sed respondit Leo, Ito, & jactato, te in os Leonis cum pace esse ingressum, & cum pace esse egressum.* Consimilem Fabulam habet *Phædrus* L. I. Fab. 8. Leoni substituens Lupum, *Kore* Gruem. Inde non quidem judicare licet, esse *Kore* Gruem, sed id saltem, quod unanimes attestantur Judæi, esse *Kore* Auem longirostram, quod prædicatum ei quoque dant, ut supra vidimus, Arabes, addentes insuper colorem viridem, & breues pedes. Quodsi insistamus huic descriptioni, quærenda erit hæc Auis non in Europa, sed exteris Regionibus. Rostrium si intueamur, accedit ei *Aristotelis* σκολόπαξ, ἀσκολόπαξ, *Gazæ Gallinago*, *Plinii & Martialis Rusticola*, *rustica perdix*, Germanorum *Schnepf*.

Radix Hebræa קֹרֶה *Kora* notat *Trabem*, *Tignum*, Græca σκόλοψ, *palum*, quibuscum Rusticolæ Auis Rostrum commodè comparatur. Sunt & huic Aui pedes breues, locus Montes. Est & σκολόπαξ, quod de *Kore* prædicant quoque Arabes, *Columbâ minor*. *Nemesianus*:

— præda est facilis, & amœna scolopax:
Corpore non Paphiis auibus majore videbis.

Sunt autem *Paphiæ Aues Columbæ*. Sed non est Rusticolæ color viridis, verum ex rubro, nigro, griseo mixtus; obstat & pretium Aui Dauidicæ nullum, quum è contra Rusticola numeretur inter dapes delicatas, & quondam ipsi Perdici fuerit prælata. Audi *Martialem* L. XIII. *Epigr.* 76.

Rustica sim, an Perdix, quid refert, si sapor idem est?
Carior est Perdix, sic sapit illa magis.

Jungi potest Anglorum elogium:

If the Partridge hath the Woodcocks thigh,
If would be the best Bird, that è re did,
flie.

Tandem nullibi de rusticola legimus, alienis incubare ouis. Sanè si *Korè* est ex Rusticolis, erit species quædam Orientalis nobis incognita hætenus. Neque mirum, in diuersas abiisse opiniones Interpretes.

Græcis placet in nostro Textu νικτικόραξ, *Waldrab*, in *Jeremia* πέρδιξ, *Perdix*, *Rebbun*, quam seligunt *Hieronymus*, Syri, Arabes, Tigurinæ, & aliæ Versiones. Non eundem tamen dant omnes sensum verbis, συνήγαγεν, ἃ εἶν ἔτεκεν. Sunt qui volunt, suffurari Perdicem aliarum Auium oua, incubare iis, & pro suis agnoscere. Ita *Epiphanius in Physiologo* c. 9. *Eustath. in Hexaemeron* p. 29. *Ambros. in Hexaemer.* L. VI. c. 3. & *Epist. ad Sabinum*, *Philastrius de Heresib. in Præfat. Cassiodor. Varior.* L. II. *Ep.* 14. *Isidor. Origin.* L. XII. c. 7. Sed capi nequit,

LIIIIII

quit, quomodo possit Perdix furtum hoc effectui dare seu rostro, seu pedibus. Rationi congruit magis recutitorum Doctorum sententia, incubare Perdicem ouis in aliarum Auium nidis. Ita R. *Selomo* in *I. Sam. XXVI. Porta Cœli* f. 29. d. *Kimchius* in *Jer.* Sed deest nobis Zoologorum suffragium, vel testimonium. Mirum magis, quod scribunt *Eustathius*, *Ambrosius*, *Philastrius*, *Cassiodorus*, *Isidorus*, *Damir*, alienas has à Perdice fotas aues, si adultiores fiant, reliquâ nouercâ veram sequi matrem. Hæc si ita se habeant, major his auibus adscribi debet sapientia, quàm *Telemacho* illi, qui rotundè fassus, nescire se, an Ulyssis sit filius, quod credere utique debeat in Matris fidem. *Homer. Odys.* α. v. 216.

Μήτηρ μὲν τ' ἐμέ φησι τῷ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
'Οὐκ οἶδ'. εἰ γὰρ πῶτις ὄν γόνον αὐλὸς ἂν ἔγνω.

Mater quidem me ejus esse asserit: at ego
Nescio: Neque enim ullus suum genito-
rem ipse cognouit.

In quem Locum *Menander* apud *Eustathium*.

Ἄυτὸν γὰρ εἰδὲς οἶδ'ε, πᾶ πὸτ' ἐγένετο.
'Αλλ' ὑπονοῶμεν πάντες, ἢ πιστεύομεν.

Seipsum nemo nouit, à quo sit editus,
Sed suspicamur omnes, aut credimus.

Est hæc communis omnium hominum confessio. Et pone, pullos auium ex certo quodam nobisque ignoto instinctu cognoscere vel subodorari matres suas; quâ quæso constabit nobis Naturæ scrutatoribus, fuisse hanc, quam pulli sequuntur, Matrem, & non aliam? Hujusmodi nil habent Veteres Naturæ Ruspatores, *Aristoteles*, *Theophrastus*, *Plinius*, quorum equidem autoritate nititur *Hieronymus*. Obseruamus id haud rarò in Veterum Patrum scriptis, quòd hujusmodi Traditionibus in rerum Natura minùs fundatis inædificare soleant mysticas suas vel applicationes, vel explicationes. Quæ rara & mira ex Cathedris projecta audis excipere solet vulgus adhuc dum auribus, absque δοκιμασίᾳ, juxta illud *Synefii* in *Caluitii encomio*: τὸ δὲ ῥᾶσον καταγελάσεται ὁ δῆμος. δέεται γὰρ τετρατείας. Quod facile est, ridet plebs, eget enim narratione prodigiosa. Volebant Græci Patres, *Chrysostomus*, *Olympiodorus*, *Hippolytus*, condescendere Perdicem matrem alienos nidos, &

pullis ita imponere voce sua, ut hi illam pro vera matre agnoscentes eam sequantur. Ita facilis aperiretur ad Ethicam quandam Zoologicam porta, facile erigeretur Theatrum virtutum atque vitiorum, Doli, Fraudis, Inuidiæ, Amoris, Odii. Sunt nonnulli ex Judæorum Doctoribus apud *Kimchium* in ea sententia, verba Jeremiæ, *incubat, sed non parit oua*, intelligenda esse de Perdice mare, qui etiam aliquando incubet ouis, testibus *Aristotele Hist.* L. VI. c. 8. *Plutarcho Lib. Ultra Anim. Phile* c. 11. Verum non est id Perdici proprium, sed aliis quoque Auibus commune, ut non Mater sola incubet, sed & pater. Juxta hanc autem ἐξήγησιν excideret Propheta scopo, qui Perdicem comparat cum auaro, alienis inhiantem bonis. Idem quippe jus competit mari in pullos, quod matri. Et propriis si incubat ouis, non incubat alienis. Sed quoque negat *Aldrov. ornithol.* L. XIII. c. 17. Perdicem marem incubare ouis, ut ea excludat. Dixeris potius, fouere, vel præseruare Perdicem oua, majori, quàm aliæ Aues solent, cura. Notum, non nidificare Perdices in rupibus, vel Arboribus, sed in ipsa Terra, variis proin periculis exponi oua & pullos: illa si fortè à Rore vel Pluuia madescant, incubatu nouo & siccari debent & calore foueri. Tutissimum tandem omnium est, si inhærendo Sacri Codicis literis dicamus, excubare Kore Auem aliarum Auium oua: Quapropter R. *Selomo*, qui in mediis floruit Seculis, intellexit *Cuculum*, de quo communis fert opinio, incubare aliarum Auium ouis. De quo quidem nil Naturæ scrutatores, qui id tradunt saltem, deponere hanc Auem oua sua in aliarum Auium nidis, eaque excubanda his relinquere. Unde Latinis Cuculus non tam Harum notat quàm Adulterum, qui alium conscendit thorum. Ita *Artemona* apud *Plautum* in *Afinaria* ad *Dæmetum* conjugem suum in Adulterio correptum:

At etiam cubat cuculus — —
Cano capite te cuculum uxor ex lustris domum rapit.

Ipse Cl. *Bochartus* in tanta opinionum diuersitate suffragium dat *Gallinaginis* siue *Rusticole* cuidam exoticæ speciei, quæ incubat, sed non parit oua.

- A. Gallinago siue Rusticola.
- B. Perdix.
- C. Cuculus.

I. SAM. Cap. XXVI. v. 20.
Kore, Gallinago, Perdix, Cuculus.

I. Buch Sam. Cap. XXVI. v. 20.
Schnepfe, Rebhuhn, Hühner.

G. D. Heuman sculps.

TAB. CCCCII.

I. Sam. Cap. XXVIII. vers. 7.

Dixit ergo Saul ad seruos suos: Quærite mihi mulierem, quæ habeat Pythonem, ut vadam ad eum, scisciterque ex ea; Et dixerunt servi ejus ad eum: Ecce est mulier in Endor, quæ Spiritum habet Pythonis.

Dixitque Saul seruis suis: Quærite mihi mulierem habentem pytho- nem, & vadam ad eum, & scisci- tabor per illam. Et dixerunt ser- ui ejus ad eum: Est mulier Py- thonem habens, in Endor.

Est hæc, quam tractandam suscipimus, Historia una ex singularibus, perti- nens ad Philosophiam Spirituum sub- limiorem, in qua, veluti Terra Au- strali incognita, plurima, imo plera- que nos latent. Historia, ex qua id saltem, ve- luti præliminare, prolucet, credidisse Judæos Dogma de Animæ Immortalitate, siue Animæ statum viuum post Mortem. Prolucet, in- quam, id ex Quæstione Endoreæ ad Saulem: *Quem euocabo tibi?* & Regis ipsius Responso: *Evoca mihi Samuelem.* v. 11. Crediderint fa- nè oportet & Saul & Saga, superstitem adhuc esse Samuelem post obitum.

Ars siue Scientia ex prohibitis, quam In- cantatrix hæc professæ est, est *νεκρομαντεία*, qua mortui reuocari, interrogari, & de futuro re- rum statu diuinari poterant. Erat illa *בַּעַלְתֵּי אוֹב* *baalath Ob, Domina Obi*, Genii alicujus, quo internuntio euocabantur & interrogabantur Mortuorum Animæ, quæ Ars expressis verbis in Abominationum paganarum Registro pon- tur Deut. XVIII. 10. 11. *Josepho Ant. Jud.* L. VI. c. 15. mulier hæc vocatur *ἐγγαστριμυθός, καὶ τὰς τῶν τεθνηκότων ψυχὰς ἐκκαλέμενος*: i. e. Ventriloqua, ex vocabuli sensu radicali. *τὸ ἐγγαστριμυθῶν γένος*, pergit idem, *ἀνάγον τῶν νεκρῶν ψυχὰς προ- λέγει τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησέμενα.* De Arte hac *ἐγ- γαστριμυθο-νεκρομαντεία* plura huc afferri possent ex Antiquitatibus tum Sacris, tum profanis, quæ & Historicis discutienda linquo & Pneumaticæ Philosophiæ cultoribus. Et supersedeo tantò lubentius hac digressionem, quia ex filo præ- sentis Historiæ luculenter patet, fuisse Artes illas vanas gesticulationes, mera ludibria & fraudes.

Constabit id luculenter fatis ex synoptica Scenæ, quam cum Saule & Samuele lusit En- doreæ, repræsentatione. Non statim hæc ape- rit Theatrum, nec antè, quàm de vita sua red- dita fuerit secura. *En tu*, inquit illa ad curiosu- lum, *nossti quid fecerit Saul, quomodo exciderit è Terra Pythones & diuinos, cur ergo tu laqueum*

tendis vitæ meæ, ut me mortis periculo exponas? v. 9. (*Ecce tu nossti quanta fecerit Saul, & quo- modo eraserit magos & ariolos de terra: quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidar?*) Conje- ctare facile poterat ex præcipiti & inexpectato Hominis aduentu, ex vultu terroris simula- cro, ex Quæstione ipsa, quæ prodierat è tre- mulis labiis, ex aliis forsan circumstantiis, ver- sari inquirentem in angustiis, pronum ad De- sperationem. Mutabat quidem Saul vestes, ut adesset incognitò, sed mutare non poterat sta- turam omnibus Israelitis superiorem, ex qua cognosci poterat haud difficulter. Erat statio Saulis haud procul ab Endor, castra in Gilboa, unde una nocte ire poterat & redire Impera- tor. Accedit, familiares illo tempore fuisse Reges cum suis subditis, & tantum non omni- bus cognitos, & de ipso Saule ex Historia Sa- cra constat, frequentissimas eum instituisse hac illac excursiones. Et ex ipso petito Samuelis euocatorio, si vel diuinatrix non fuisset, con- jectare poterat facile, esse hunc ipsum Saulem, quocum habuerit tot Samuel negotia. Hæc omnia quidem celat astuta, eò quidem usque, dum Prophetam se vidisse prætendit: tunc de- mum illa ad hospitem, *cur fefellisti me? tu enim es Saul.* v. 12. (*Quare imposuisti mihi? tu enim es Saul,*) acsi Samuel ipse reuelarit hocce My- sterium. Hujusmodi namque laqueis irretiri solent incauti ab Impostoribus, ut hodiernum ab *εργομανταῖς*, qui ex Urinæ conspectu talia longâ sæpe serie enarrant, quæ aliunde sciunt. Transeo ridicula Talmudistarum somnia, qui- bus Historiam hanc inferciunt. Ad Quæstio- nem Saulis, quid vidisti? respondet Endoreæ, *Deos vidi ascendentes de Terra.* v. 13. titulo *אלהים* intelligens, ut Glossa nostra habet, *Deos, Angelos, judices*, Judicum, qualis Samuel fuit, genios, vel Judicis autoritate grauis ge- nium; unam enim intellexisse personam Sau- lem, non plures, constat ex ejus noua Quæ- stione, *quæ est forma ejus?* & Endoreæ respon- so: *vir senex ascendit, isque amictus est pallio.*

LIIII 2

v. 14.

v. 14. Et constat ex hoc ipso colloquio, non visum fuisse Samuelem ab ipso Saule. Haud ignorare poterat illa staturam & habitum Samuelis, haud proin difficile erat foeminæ diuinatrici præsentrare Regi terroris & anxietatum pleno ideam Prophetæ, qui per tot annorum decursum habenas Israeliticæ Reipublicæ rexerat: haud quoque difficile, voce rauca & sibilanti, qualis engastrimythorum fuit, vel per alium, qui personam Samuelis agere debebat, vaticinari Sauli mox futura. Dictabat quasi ipse Rex quæstione sua responsum. *Dixit autem Samuel ad Saulem: Cur inquietum me reddidisti, ut me reduceres? Et dixit Saul: Valde sum anxius, nam Palestini pugnant contra me, & DEUS recessit à me, nec ultra respondet mihi, neque per manus Prophetarum, neque per somnia, & euocaui te, ut ostendas mihi, quid sim facturum.* v. 15. (*Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietasti me, ut fuscitarer? & ait Saul: Coartor nimis: siquidem Philistiim pugnant aduersum me, & Deus recessit à me, & exaudire me noluit, neque in manu Prophetarum, neque per somnia: vocaui ergo te, ut ostenderes mihi quid faciam.*) Ubi Saul sese nudum exponit imposturæ sagæ, ingenuâ nempe hac sua & relatione, & confessione, pugnant contra me, DEUS recessit à me, nec ultra respondet mihi. Mibi, Regi. Laruâ depositâ haud longè peti poterat responsum, & nullo pene artificio opus fuit, præcipitem dare Regem, & desperatum magis reddere. Latet in ipsa Quæstione Responsum. *Ait Samuel: Et quare me interrogas, quum DOMINUS à te recesserit, factusque sit hostis tuus?* v. 16. (*Ait Samuel: Quid interrogas me, cum DOMINUS recesserit à te, & transferit ad æmulum tuum?*) Et DOMINUS quidem fecit, quemadmodum loquutus est in manu mea, & scidit DOMINUS Regnum de manu tua, deditque illud proximo tuo Dauidi. Quandoquidem enim non obediisti voci DOMINI, nec perfecisti iram furoris ejus in Amalek, idcirco fecit tibi DOMINUS hodie rem istam. v. 17-18. (*Faciet enim tibi DOMINUS, sicut locutus est in manu mea, & scindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo Dauid? Quia non obedisti voci DOMINI, neque fecisti iram furoris ejus in Amalek: idcirco quod pateris, fecit tibi DOMINUS hodie.*) Hæc omnia non norat solus, qui in hanc scenam trahi solet, Diabolus, sed omnis populus Israeliticus. Neminem quippe latere poterat, quæ acta fuere Samuelem inter, Saulem & Agagum. I. Sam. XV. utpote acta in conspectu totius populi. Neque ignota fuit interminatio à Samuele facta. v. 28. *Scidit DOMINUS hodie Regnum Israelis à te, & dedit illud proximo tuo, qui te melior est.* Et cognitus erat hic ipse proximus, Dauid, toti Israeli. In testem prouoco Saulis ipsius alloquium ad Dauidem. I. Sam. XXIV. 21. Scio equidem, quod certissime regnaturus sis, quodque

firmum futurum sit Regnum Israelis in manu tua. (*Et nunc quia scio, quod certissime regnaturus sis & habiturus in manu tua regnum Israel.*) Imo verò erant totius Israelis oculi intenti in Dauidem, ejusque reuocationem à Rege Achis, in spem melioris Regiminis. Et fatetur ipse Saul, non ultra respondere sibi DEUM, neque per manus Prophetarum, neque per somnia, neque per Urim & Thummim, ex quo diuino silentio conijcere poterat facile diuinatrix consilium DEI ad Saulis deperditionem, & forte ipsa hæc Oraculi diuini cessatio in Terrorem coniecerat integrum Exercitum, unde rumor ex castris Gilboensibus penetrare poterat facile in vicina quæuis loca, qualis fuit & Endor.

Non tamen aded præcisè scopum feriit Endorea Diuinatrix, quæ ita v. 19. *Tradet DOMINUS Israelem tecum in manum Palestinorum, & cras tu & filii tui tecum erunt: sed & castra Israelitica tradet DOMINUS in manum Palestinorum.* Nisi locum dederis æquivocationi, quæ hujusmodi fraudulentis diuinationibus solet esse familiaris. Falsum, tradidisse DOMINUM totum Israelem in manum Palestinorum. Legimus namque XXXI. 7. *Videntes Israelitæ, qui erant circa Vallem, quique erant citra Jordannem, quod supissent Israelitæ, quodque mortui essent Saul & filii ejus, relictis urbibus fugerunt. Venientes igitur Palestini inhabitauerunt eas.* Æquivocum porro & falsum, quod vaticinata est saga de filiis Saulis; si vaticinium nullam pati debet exceptionem. Nam equidem periire in conflictu Jonathan, Abinadab & Melchisua, relictæ autem fuere, Mephiboseth Saulis ex Jonathane Nepos & quinque Rispa filii, Armoni & Isboseth, qui ab Abnero collocatus in folio Regio imperabat Israeli, Dauide interim Rege solius Tribus Juda residente Hebrone. Errauit tandem in Samuelem transfigurata Prophetissa ratione temporis, *cras*, inquiebat, *וְאַתָּה וְבָנֶיךָ* tu & filii tui tecum eritis, quod & LXX. dant *αὐτοὶ*, quod falsum. Paraphrasin Historiæ hujus tantò ampliorem dare volui, quia communiter allegari solet in testimonium authenticum præstigiæ Diabolicarum, quum tamen ex hæcenus dictis constare autem, meram fuisse imposturam.

De hac materia legantur

Job. Heinr. Heidegger Diss. de Pseudo-Samuele à Pythonissa in Endor excantato.

Mich. Rothardi Samuel rediuius. In *Tra& Biblicor. siue Criticorum Sacrorum* T. VI. p. 310. Edit. Francof. *Leonis Allatii de Engastrimytho Syntagma* Ibid. p. 331. *Eustathii Archiep. Antiocheni de Engastrimytho Dissert. aduersus Origenem, & Origenis de eadem Engastrimytho, an videlicet Anima ipsa Samuelis verè fuerit euocata incantationibus Pythonissæ?* Ibid. p. 406.

Benedictus Habn de Spectro Endoreo. Præf. Jo. Ernesto Gerardo. Jen. 1722.

I. SAM. Cap. XXVIII. v. 7.
Pythonissa Endorea.

I. Buch Sam. Cap. XXVIII. v. 7.
Die Wahrsagerin die Endor.

G. D. Heuman sculp.

LIBER POSTERIOR SAMUELIS.

TAB. CCCCIII.

2. Sam. Cap. II. vers. 23.

Quum vero nollet abire, feriit eum Abner posteriore parte lanceæ ad viscera vitalia, ut exiret lancea à tergo ejus. Cecidit ergo ibidem, locoque suo mortuus est.

Qui audire contempsit & noluit declinare: percussit ergo eum Abner auersa hasta in inguine, & transfodit, & mortuus est in eodem loco.

A Natome Corporis Humani quia basin constituit Medicinæ, Medicæ considerationis erit explicatio Vulneris, quod *Asabel* recepit *שחטת אל el bachomesch*, ad quintam scil. costam: ita vernacula nostra, *unter das fünfte Ripp*, sed Latina, *ad viscera vitalia*. Quæ locutio tantò majori attentione est digna; quia in hoc II. Samuelis Libro occurrit quater, nempe heic in morte *Asahelis*. III. 27. in Historia Vulnerati à Joabo *Abneri*. IV. 6. *Isbosetbi* à Rechabo & Baanah. XX. 10. *Amase* à Joabo. Notandum heic, Homini duodecim esse costas, quas distinguunt Anatomici in *veras* & *spurias*: illæ sunt septem superiores, immediate Sterno affixæ: hæ quinque inferiores. Redit proin huc quæstio, an numerandi initium fieri debeat à suprema, verarum prima, vel ab octava, spuriarum prima. Si prius, transfodiet Lancea pectus, ferietque vitæ sedem, Cor, & pulmones. Si hoc, transibit Instrumentum vulnerans in hypochondriis, ad viscera vitalia Abdominis. Sunt autem utraque Vulnera lethalia, quia partes ad vitam absolutè necessarias lædunt, & omnibus remediis aditum præcludunt. Priori sententiæ subscribit *Wedelius Exercit. de vulnere שחטת אל seu in quinta costa*, ostenditque ex *Fernelio* L. I. de part. corp. bum. c. 8.

& *Piccolhomini prælect. Anat.* p. 210. cordi sedem esse ad quintam costam: non tamen rejiciens eorum opinionem, qui per *Synecdochē* generis intelligunt vulnera lethalia quævis, ad interiora penetrantia. Starem ego potius, salva aliorum opinione, pro posteriori, qui Lanceæ transitum, eumque facilem dant sub Costis & Diaphragmate in Abdomen. R. *Abarbanel Comm.* ad h. l. intelligit etiam per *שחטת* costam ultimam ad hepar. Subscribit & *Fuller Misc. Sacr.* L. V. c. I. Speciale argumentum exhibet *Amasæ* vulnus 2. Sam. XX. 10: ubi dicitur: *Joab gladio eum ferisse in vitalia viscera, & effudisse viscera ejus in Terram*, quæ loquendi ratio in Thoracis Vulnera prorsus non quadrat. Sed grauiterrè errant, qui cum Vulgata vulnus collocant in *Inguina*, vel cum LXX. in *ψόαν*, *Lumbos*, nisi forte per *ψόαν* intelligere quis velit totam Abdominis cavitatem, per cujus intimam longitudinem ascendunt Musculi *Psoas* dicti. Apud *Virgilium Æneid.* XII. 506. descriptio extat vulneris ei, de quo nunc, consimilis

— Haud multa moratus
Excipit in latus, & qua fata celerrima, crudum
Transadigit costas & crates pectoris ens.

Mmm mmm

TAB.

TAB. CCCCIV.

2. Sam. Cap. V. vers. 23. 24.

Et quum Dauid consulisset DOMINUM, respondit: non ascendes, sed circumeas post eos, veniesque ad eos è regione Mororum. (a)

(a) Alii legunt, Pyrorum.

Quumque audieris sonitum incessus in apicibus Mororum, tum gnauius rem geras. —

Consuluit autem Dauid DOMINUM: Si ascendam contra Philisthæos, & tradas eos in manus meas? qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, & venies ad eos ex aduerso pyrorum.

Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc initabis prælium: —

Est *Morus*, si *bacha Morus* est, ex ea Arborum classe, quæ Florem habet amentaceum in eadem Arbore separatum à fructu molli, uti ex characteribus ad marginem appictis videre est. *Sapientissima* hæc *Arborum*, ut *Plinio* cluet L. XVI. c. 25. & XVIII. c. 27. quia *novissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore*, signum dat Dauidi, tempusque indicat præcisum, quo classicum canere, & cum Philisthæis congregi possit, sed signum supranaturale prorsus, quod Philosophicæ contemplationis no-

stræ horizontem transcendit, signum ex parte DEI, Exercitus Israelitici supremi Ducis, merè arbitrarium. Quam heic depingi curo, est *Morus nigra* I. B. *Morus fructu nigro*. C. B. Arbor caudice satis crasso, contorto ac nodoso, ramis patulis, cortice rugoso, crasso, lento, materie robusta, medullitus flaua, foliis ex rotunditate acuminatis, per ambitum serratis, tactu nonnihil asperis, hirsutis, julis florum loco virentibus, lanuginosis, fructu brevissimo, pediculo hærente, glomerato, per maturitatem nigro, sanguineo dulci succo madido.

TAB. CCCCV.

2. Sam. Cap. VI. vers. 5.

Dauid verò & uniuersa Domus Israelitica ludebant coram DOMINO variis (Instrumentis) (a) ligneis abiegnis, citharis, nablis, tympanis, sistris, & cymbalis.

(a) Alii, cedrinis, alii, ex Buxo.

Dauid autem & omnis Israel ludebant coram DOMINO in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & sistris, & cymbalis.

INvertenda voce *berosch* variant Interpretes. Sunt qui *Buxum* volunt, alii *Fraxinum*, *Larium* alii. Et à se ipsis, ut sæpe, ita heic dissentiunt LXX. qui *καπάρισσον* reddunt, *Jes.* XXXVII. 24. LV. 13. LX. 13. Πίτυν. *Ezech.* XXXI. 8. *Zach.* XI. 2. Πεύκην. I. Reg. V. 8. IO. IX. 11. VI. 15. Ελάτην, *Abietem*, *Jes.* XLI. 19. ibidemque *Myrtum*. Ἀρκευθον, *Juniperum*, *Hof.* XII. 9. 2. *Chron.* II. 18. Ita quoque *Vulgata*, quæ quatuordecim locis red-

dit *Abietem*, in nostro Textu, *fabrefacta*, 2. *Chron.* II. 8. *arcentibina*. *Nah.* II. 4. *agitatores*. *Chaldæus* ubique sibi constans *Abietem*, & post eum plerique Interpretes. Est hæc Arbor ex coniferis simul ac resiniferis, speciatim, quam nunc seligimus, & sistimus, *Abies fœmina*, siue *Ελάτη θηλεία*. I. B. *Abies mas conis sursum spectantibus*. C. B. proceritatis eximiae, caudice recto, inferius enodi, *Sapinus* dicto, superiore nodosa, quæ *Fusterna* audit *Plinio* L. XVI. c. 33. *Vitruuio*

II. SAM. Cap. II. v. 23.
Asahelis Vulnus lethale.

II. Buch Sam. Cap. II. v. 23.
Der tödtlich-verwundete Asahel.

I. A. Friedrich sculps.

II. SAM. Cap. V. v. 23. 24.
Mori classicum canentes.

II. Buch Sam. Cap. V. v. 23. 24.
Schlacht Signal der Hailbeer-Häuten.

G. D. Heuman sculp.

II. SAM. Cap. VI. v. 5.
Abies Musicis grata.

II. Buch Sam. Cap. VI. v. 5.
Music: Instrumenta von Tannen-Holz.

I. G. Pütz sculp.

fruuio L. II. c. 21. Cortice albicante & fragili: Ramis circa Truncum crescentibus quatuor ad sex, vel plures, sensim minoribus, foliis circumcirca ramulos ferè saturæ viriditatis supernè, candicantibus in auersâ, conis squamosis,

sub quibus latent semina subalba, superius alata, plena acri & pingui humore; Ligno leui, tremoribus suscipiendis apto, apto proin ad conficienda varii generis Instrumenta Musica, ut heic.

TAB. CCCCVI.

2. Sam. Cap. XII. vers. 30.

Et tulit coronam Regis eorum de capite ejus, cujus pondus erat Talentum Auri, erantque in ea Lapidès pretiosi, impositaque fuit capiti Daudis; quin & prædam valde ingentem è ciuitate asportauit.

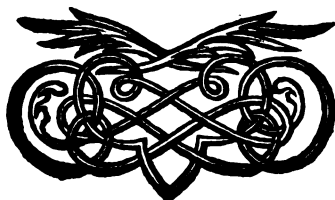
Et tulit diadema Regis eorum de capite ejus (pondo auri talentum, habens gemmas preciosissimas) & impositum est super caput Daud. Sed & prædam ciuitatis asportauit multam valde.

O Stendi supra ad Exod. XXXVIII. Talentum Siclis constare 3000. respondere proin in

Pondere Parisino				
Libr.	unc.	drachm.	gran.	
87.	3.	6.	48,00.	
Pondere Argentoratensi				
90.	9 $\frac{1}{2}$.	3.	46,03.	
Pondere Colonienfi.				
Marc.	Loth.	drachm.	gran.	
182.	10.	1.	17,64.	
Pondere Medicinali.				
Libr.	unc.	drachm.	scrup.	gran.
119.	2.	4.	2.	9,89.

Onus Regni graue nimis, quàm ut hoc Imperii Insigne in Rabbath Ammonitarum, siue Philadelphia, capite suo quis portauerit, ut solent hodie, qui coronantur, Reges. Ut proin conjectare liceat, suspensam potius fuisse ex Machina, & demissam in Caput Regis; vel cum Clerico, vocem מִשְׁכָּלָב *mischkalab* intelligendam non tam pro pondere, sed potius pro pretio coronæ, quale est in Auro 12220. Ducatorum. *Josephus Hist.* L. VII. c. 7. habet φανον ἔλκοντα χρυσὸν τάλαντον, *pendentem aureum Talentum.*

Gemmis siue Lapidibus pretiosis ornatam hanc Coronam Textus indicat, ut solent esse modernorum Regum Coronæ. Sed nec numerus exprimitur Gemmarum, neque qualitas, nec valor. Sunt ex Interpretibus, qui per Numeri enallagen יָקָרָב אֶבֶן *eben jekarab* explicant per Gemmas multas. Sed *Josepho* placet solus *Sardonyx*. Undenam hoc illi constiterit, haud constat. Rimatur id *Bochart. Hieroz.* P. II. L. V. c. 7. ex Judæorum scriptis, qui fortè in Textu pro מַלְכָּם *malcam*, *regis eorum*, legerint מִלְכָּם *milcom*, *Molochi*. Inuenit autem, *Sardonychem* in Oriente nuncupatum fuisse *moloch*, *molochas*. *Epiphan. cap. de Sardio.* ἔστι δὲ καὶ ἄλλος Σαρδόνυξ, ὃς καλεῖται Μολοχάς. Apud *Kimchium* legas de hoc Lapide aliam Fabulam, fuisse *Magnetem*, ejusque pretium Talentum, qui Lapis continuò traxerit, imo in libero Aëre suspensam tenuerit Coronam. Simile quid legas in *Sanbedrin* cap. II. de vitulo Jeroboami, suspensum fuisse à Magnete, & coelum inter ac Terram libratum. Et de *Dinocrate* Architecto celebri Alexandrino, fornice magnetico texisse Arsinoes Templum, ut hujus statua in libero suspensa videretur Aere. Quam Fabellam diu credidere Mahometani de Pseudoprophetæ Sarco-phago.

TAB. CCCCVII.

2. Sam. Cap. XIII. vers. 29.

— Surgentes itaque omnes filii Regis, inscenderunt quisque mulum suum, & fugerunt.

— Surgentesque omnes filii Regis ascenderunt singuli mulas suas, & fugerunt.

Mulus, ex Asino & Equa natus, non *Naturæ opus, sed humanæ machinationis audaciæque, adulterinum quoddam inuentum & furtum*, μη φύσως ποίημα, ἀλλὰ ἐπινοίας ἀνθρωπίνης, ἢ τολμῆς, μοιχίδιον ἐπιτέχνημα τέλο ἢ κλέμμα, definiente ita *Democrito* apud *Ælian.* L. XII. c. 16. דָּוִד *per-* *red* Hebræis, Græcis ἡμίονος, ἕρῃα. In usu fuit hoc Animalium genus imprimis circa Davidis

& Salomonis tempora, quod constat ex I. Reg. I. 33. X. 25. 2. Sam. XVIII. 9. I. Paral. XII. 40. 2. Paral. IX. 24. & præsentī Textu; ex quo constat, mulis vectos fuisse Regis filios, ut nunc insident Equis. Et præter hos Mulos, qui inserviebant Equitationi, fuere alii ἀχθοφόροι, *Sagarii* I. Paral. XII. 40. alii ζευγῖται, *Curules*, de quibus alibi. *Bochart. Hieroz.* P. I. L. II. c. 19.

TAB. CCCCVIII.

2. Sam. Cap. XIV. vers. 26.

Quum tonderet caput suum (quod fiebat singulis annis ad finem anni, quod scilicet tonderet, eo quod capillitium grauaret ipsum) quum (inquam) tonderet (comam) pendebat capillitium capitis sui ducentis Siclis pondere Regio.

Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis Siclis, pondere publico.

Est hic, quem tractamus, Locus, unus ex Sacri Codicis difficilioribus. Ascendit, juxta Sicli computum nostrum Absolonis annua tonsura ad uncias 95. siue Lothones 190. & 3. drachmas: Pondus sanè ingens, ad quod maximi etiam moduli Capillitia artificialia haud assurgunt. Videamus interim, quo modo sese ex obuiis difficultatibus extricare soleant Interpretes.

In confesso id est apud omnes, מִיָּמִי לְקֵץ הַיָּמִים *mikkets jamim lajamim*, à fine dierum in dies, denotare Anni totius decursum, rectè proin verti, *singulis annis ad finem anni*, zu *Ende eines jeden Jahrs*, vel, ut Vulgata habet, *semel in anno*. Omni nos scrupulo liberarent LXX. si horum Versio agnoscat pro iusta, ἀπ' ἀρχῆς ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ὡς ἂν ἐκείρετο. & Complutensis ἀπὸ τέλους. Ita namque intelligi posset tonsura omnis per totum vitæ Absolonis cur-

riculum. Auget rei difficultatem *Josephus* tonsuræ 8. dierum adscribens Siclos 200. τοσῶτον μόνον ἦν τὸ βάρος τῆς κόμης αὐτοῦ ὡς μόλις αὐτὸν ἡμεῖς ἀποκείρων ὁκλῶ σκαθὸν ἔλασσαν σύγκλῃ διακοσίας. Videtur is namque, adnotante Clerico, pro εἰς ἡμέρας ὡς ἂν ἐκείρετο, legisse, εἰς ἡμέρας ὁκλῶ ἐκείρετο. Multiplicat sanè *Josephi* Commentarius scrupulum quinquagesies & bis. Vult *Bochartus Epist. de Absalomis cæsarie*, verba מִיָּמִי לְקֵץ הַיָּמִים verti debere, quod subinde fiebat. Sed constat ex aliorum Locorum parallelismo, denotare Phrasin hanc Anni decursum. Exod. XIII. 10. *Custodies hunc ritum stato tempore, idque jugiter.* ubi Glossæ, Ebr. à diebus in dies, id est, quōtannis, ut quidam volunt. Jud. XI. 40. *Facta est consuetudo in Israele, ut annua vice* (Ebr. de diebus in diem) *venirent filiae Israel, ut differerent cum filia Jephthe Gileaditæ, quatuor scilicet diebus in anno.* (Exinde mos increuit in Israhel, & consuetudo seruata est. Ut post anni circu-

II. SAM. Cap. XII. v. 30.
Coronatio Davidis.

II. Buch Sam. Cap. XII. v. 30.
Davids Krönung.

Catharina Sperlingen sculps.

II. SAM. Cap. XIII. v. 29.
Fili Regis mulis fugientes.

II. Buch Sam. Cap. XIII. v. 29.
Davids flüchtige Krutzen.

I. A. Fridrich sculps.

II. SAM. Cap. XIV. v. 26.
Absalom ἡ ἀγαθή.

II. Buch Sam. Cap. XIV. v. 26.
Absaloms schöne Haare.

I. G. Thelot sculp.

circulum conueniant in unum filiae Israel, & plangant filiam Jephthe Galaaditæ, diebus quatuor.) Auxilium pro sua sententia, quæ cæsariem densam & longam post aliquot demum annorum decursum tonsam vult, quærit *Bochartus* in loco 2. Sam. XVIII. 9. ubi *caput Absalonis retentum* dicitur *sub Quercu magna, ut penderet*, nempe de cæsarie sua, *inter cælum & inter terram*. Sed præualet semper annua periodus, & argumentum dat ipsa eorum consuetudo, qui densâ sunt Cæsarie, his enim nascuntur incommoda, nisi quotannis tondeantur. Maxima difficultas residet in siclis 200. Certos quippe nos reddunt, qui capillamenta arte fabricant, rarò superare omnem foeminæ cæsariem uncias 30. siue 60. Lothones. Heic autem intelligi debent duntaxat comæ Absalonis resectæ, nempe superfluæ. Constat quippe ex tota Absalonis Historia, speciatim ex ultimis ejus fati, longam ei semper fuisse cæsariem, ut nunquam ad cutim usque resecuerit capillos: & vel posita hac ad radices usque capillorum resectione, vix possibile videtur, creuisse quotannis cæsariem ad pondus usque in Textu expressum. Ad *Bochartum* redeo, qui omne pondus, cujus heic mentio fit, adscendere vult ad 4. Libras Romanas, & duas uncias, siue ad uncias 50. Et discrimen is porrò facit inter Siclum Sacrum & communem, huicque duntaxat dat $\frac{1}{4}$. unciae, concludens tandem ita ex his incertis præsuppositis: *Hoc tanquam certissimum statuo, cæsariem densam & prolixam minimum semilibram pendere solere: adeoque in Absalonis cæsarie nihil animaduersione dignum occurrisset, si pondus hoc non excescit. Ut igitur aliquid notatu dignum, & Historiæ consignandum, & mirabile quidpiam babeatur, statuatur* 1. Cæsaries duplo densior, quàm quævis vulgaris, densa licet, commune densiorum pondus excedet semilibram, atque ex ea prima Hypothesi Libram integram pendebit. 2. statuamus, prolixis quibusvis capillis duplo prolixiorum fuisse. Ex hac Hypothesi prolixos quosvis capillos semilibra pondere superabit, ac proinde duabus fere Libris æquipollet. Ut autem insignis hic Vir sententiæ suæ majus addat pondus, congerit ex erudita Antiquitate varia de variis prolixam densamque Cæsariem plantandi artificiis, de augmento ponderis capillorum procurato per unguenta, de conspersione capillorum per ramenta Auri. Imo tandem ultimum refugium quærit in correctione ipsius Textus originalis. *Quamuis*, inquit, *quæcunque hætenus hanc in rem allata minus vera essent, meminisse oportet eos, qui nollent Scripturæ auctoritatem minuire, in Scriptis quibuslibet nihil esse facilius numerorum deprauatione, quia sæpe plenè non scribuntur, sed numeralibus literis aut siphbris notantur.* De quo conquestus quoque est *Budeus de Assè* L. II. p. 49. 51. & L. III. p. 67. quamuis haud duxerit necesse, ad ultimum hoc Asylum confugere. Sunt Eruditi alii, qui refugium quærunt in Babylonicis

Siclis, præsertim quia in Textu mentio fit *ponderis Regii*, prætenduntque hi, Authorem secundi hujus Libri Samuelis scripsisse sub finem captiuitatis Babylonicæ, sub Persarum Rege. Fuerunt autem *Babylonicis Sicli* tertia duntaxat pars Hebraici, quod ex *Xenophonte, Hesychio, Polluce, Photio* demonstrat *Ed. Bernardus de Mens. & Pond. antiq.* L. II. c. 26. Cujusmodi Sicli mentionem fieri volunt *Nehem. X. 32. Constitueremus super nos præcepta, ut imponeretur nobis singulis annis tertia pars Sicli pro ministerio domus DEI nostri. (Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus DEI nostri.)* Hac ratione reducerentur Sicli 200. ad 66 $\frac{2}{3}$. siue uncias 31. scrupulos 19. siue Lothones 63. drachmas 2. scrupulum 1. Quæ reductio tandem alleuiaret difficultates, utut nec suis careat reductum & minutum hoc pondus, si quidem coma intelligi debet resecta, & non cæsaries integra: docet quippe nos *Experientia*, capillos quotannis non crescere ultra 4. pollices. Tot inter difficultatum tricas suffragia sua dat *Clericus*, mutatione facta in Textu, prouocans ad parallelismum Locorum *Esd. II. & Nehem. VII.* Omnium tandem facillima videtur solutio, si verbum *שכאל* *schakal* sumamus non duntaxat pro *pondere*, sed quoque pro *pretio*, ut duplici hoc significato gaudet Latina vox *pendo*, & certum est, non numeratos fuisse semper siclos, sed ad lancem pensos. Hunc si admittamus significatum, manere posset Latina nostra versio, & suo quoque sensu Vernacula, *sein Haupt-Haar woge zwey hundert Sickel*, idem enim erat, siue quis penderet 200. Siclos, siue numeraret, sensus autem foret, æstimatam fuisse Cæsariem hanc 200. Siclis. Ut hodie pendi solent & pro certo pretio vendi capilli, & capillamenta. Palam est ex præcedentibus, extolli pulchritudinem Absalomi, cujus quoque partem constituunt capilli. Horum autem pulchritudo non tam æstimari solet & mensurari ex pondere, sed ex colore potius & longitudine. Quod si, *Josepho* teste, regnante Salomone Aulici gloriam quæsiuere in Cæsarie prolixa, & auri ramenti conspersa, ut hodie quærunt in capillamentis artefactis prælongis, & puluere odorato ex Amylo conspersis, & fortè Absaloni cæsaries fuit vel alba colore, vel flauescens, ut Natura dederit ei, quod alii procurabant arte, fieri facile poterat, ut ejus capilli tonsi venditi fuerint 200. Siclis. Hæc conjectura si locum quendam vel meretur, vel inuenit, relegandum foret capillamentorum artificialium inuentum ad Davidis vel Salomonis tempora. Et certè, si capillamenta arte quoque fiebant illo tempore, honori sibi duxerunt haud dubiè summo Aulæ Ministri utriusque sexus, Regii principis capillos ornare capita sua. Liberat saltem hæc Ponderis in pretium conuersio maximis difficultatibus, quæ Systema ordinarium premunt: oneri certè,

Nnn nnn

tè, non ornamento, fuisset Absolonea 4. vel
5. Librarum, si talis fuisset, quod credi vix

potest, cæsaries. v. *Mem. de Trevoux* A. 1704.
p. 135.

TAB. CCCCIX.

2. Sam. Cap. XVII. vers. 8.

Addiditque Hufai: Tu nosti, quod
pater tuus, militesque ejus viri
sunt strenui & fortes, adhæc
amaro animo, ac ursus in cam-
po (catulis suis) orbatus —

Et rursus intulit Chufai: Tu nosti,
patrem tuum & viros, qui cum
eo sunt, esse fortissimos & ama-
ro animo, veluti si urfa raptis ca-
tulis in saltu sæuiat. —

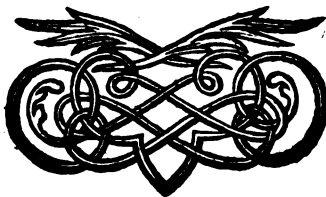
Qui ad Animantia Bruta, horumque
actiones & motus attendit, Thea-
trum videt variarum Passionum,
Amorem, Gaudium, Iram, Vin-
dictam, sed quæ ab Affectibus Ho-
minum multum differunt, similes licet hisce
quoad apparentiam, ut sunt, vel videntur, si-
miles quoque sensus. Sunt illæ, verbo, irra-
tionales, hæ rationales. Illæ automaticæ, Tor-
renti similes, qui aggere perrupto obuia inun-
dat: hæ Rationi junctæ, jungendæ saltem, &
ab ea dirigendæ, quamvis, cheu! brutalitatis
plus secum ferant, quam Rationis. Brutis sunt
Passiones datæ à Creatore in conseruationis me-
dium. Considera φιλοσοφίαν Matrum erga pul-
los, vel catulos, Iram atque vindictam erga
persecutores. Exemplum heic obuium *Ursi*,
vel *Ursæ* potius (quam habent LXX. Vulgata,
Versiones aliæ) *catulis suis orbata*. Ita quo-
que Prov. XVII. 12. *Satius est virum occurrere*
ursæ orbæ, quam stulto in stultitia sua. (*Expedit*
magis ursæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo
confidenti sibi in stultitia sua.) Hof. XIII. 8. *Oc-*
curram eis ut Ursus orbatus, & lacerabo perti-
nae cor eorum. (*Occurram eis quasi urfa raptis*
catulis, & dirumpam interiora jecoris eorum.)
Consimilia legas de *Tigride* apud *Senecam* in
Medea.

Ut Tigris orba gnatis
Cursu furente lustrat
Gangericum nemus &c.

Kimchium si audiamus in *Hof.* Causas habet Ur-
fa in Natura iundatas majoris & feruentio-
ris contra persecutores vindictæ, quia catulos
suos ex informi massa carnea sensim figurat.
Quæ Veterum communis opinio nunc quidem
inter exoletas reponitur Veritates. En igitur
Urfam ita semetipsa ratiocinantem! Magno la-
bore & multoties circumlambendo catulos
meos efformo, ergo ardentiori amore eos ha-
beo cur prosequar, majori feruore cur defen-
dam. Sed est hæc φιλοσοφία matribus omnis
Brutis communis; de Urfa autem id in specie
notandum, fortem esse & sæuam valde bestiam.
Testibus *Aristotele Hist.* L. IX. c. I. & *Plinio*
L. XI. c. 49. sunt Ursæ & Pantheræ fœminæ
maribus longè fortiores. *Plutarcho* ἡ δὲ ἀρκτος
ἀγριώτατον καὶ σκυθρωπώτατον θηρίον. Sic & *Philostrato*
Apollonii L. II. c. 7. Sæuissimæ autem sunt
tunc cumprimis, si catulos alant. Χαλεπαὶ δὲ καὶ
αἱ θήλειαι, ἄρκτος ἀπὸ τῶν σκύμνων. Unde apud *Oui-*
dium Metam. L. XIII. c. 8.

Fœta truculentior Urfa.

Ex quibus omnibus nunc quidem constat, fun-
datam omnino esse, qua usus est, Hufai Analo-
giam Dauidis cum Urfa catulis suis orbata.

II. SAM. Cap. XVII. v. 8.
Ursa catulis orbata.

II. Fuch Sam. Cap. XVII. v. 8.
Eine beraubte Färin.

G. D. Heuman sculp.

TAB. CCCCX.

2. Sam. Cap. XVII. vers. 10.

Hinc fiet, ut & hi, qui fortes alioqui sunt, & qui pectora habent Leonina, mollescant ac liquefiant; nam hoc Israelitis omnibus exploratissimum est, Patrem tuum virum esse fortem, militesque ejus viros bellicosos.

Et fortissimus quisque, cujus cor est quasi leonis, pauore soluetur; scit enim omnis populus Israel, fortem esse patrem tuum, & robustos omnes, qui cum eo sunt.

DUplex est Animositas, vel triplex
1. merè materialis, mechanica, Brutis quoque competens, quæ aliud nihil est quàm robur ingens à valido Sanguinis, fluidique neruei motu dependens, ejusque in objecta obuia effectus. Hoc sensu fortes quoque sunt Maniaci.
2. rationalis, in Cerebro, Menteque residens, in Cor influa. Hoc sensu fortis & animosus dicendus David, omnisque fidelis DEO confusus.
3. irrationalis, Desperationis soboles. In hunc censum veniunt Ahitophel & Judas ἀπαγχόμενοι. Primi generis est fortitudo Leonis, secundi Davidis & sociorum Militum. Et tamen utramque jungit non solus Hufai, sed quoque vulgatum Prouerbum. Ita erant *Gaditæ* illi, *segregati ad Davidem in præsidio Deserti, Heroes fortes, & viri militares bello apti, instructi lancea & conto, quorum facies Leonum facies*

referebant. (Sed & de Gaddi transfugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustissimi, & pugnatores optimi tenentes clypeum & hastam: facies eorum quasi facies leonis.) 1. Paral. XII. 8. Apud Homerum occurrant sibi *Hector & Ajax*

Λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισιν.

Leonibus crudiuoris similes.

Et *Hercules* ipse *Lycophroni* cluet *τρίσπερος λέων, Leo trinotius*. Alias hujus generis loquendi formulas lubens prætereo.

Nemini non constat Herculi Leonis fuisse insigne, à Leone Nemæo interempto. Leonini quoque animi & roboris fuit, cujus Numisma exhibemus ex *Begeri Thes. Reg. Brand.* Vol. III. p. 6. *Bitucus, Bitouius*, Eutropio & Floro *Bituitus*, aliis Βιττίβιος, *Vituitus* Auernorum Rex, qui circa A. V. C. 630. vixit.

TAB. CCCCXI.

2. Sam. Cap. XVII. vers. 28. 29.

Leſtos, pelues, vasa fictilia, Triticum & Ordeum, Farinam & Spicas tostas, Fabas, Lentem atque Far tostum.

Mel, Butyrum, Oues & caseos vacinos. —

Stratoria & tapetia, & vasa fictilia, frumentum & hordeum, & farinam & polentam, & fabam & lentem & frixum cicer.

Et mel & butyrum, oues & pingues vitulos: —

Afferunt in fuga fluctuanti Davidi Galaaditæ & Ammonitæ suppellectilem variam, *Leſtos*, quibus corpus tegere posset, *pelues*, *vasa fictilia*, quibus cibos coquere, & pro mensa uti, sed &, ne quid pro victu desit, alimen-

ta ipsa, *כִּיטִים Chittim, Triticum*, quo nomine veniebat olim generaliter omne Frumentum, ex spicis *tritum*, ac trituratione repurgatum. *סֵעִרִּים Seorim, Hordeum*, cui voci *סֵעִר seorab* originem dedit hirsuties, nam *סַיִר Sair*, pilosum, hirsutum, & *סַאֵר Saar*, horrere significat.

Nnn nnn 2

ficat. Et affinia sunt huic Hebrææ voci vocabula Arabum, quibus Hordeum denotant *Xabæ* apud *Serapionem*, *Sair*, *Xair* apud *Haly Abbatem*, *Sbair* apud *Auicennam*, *Hababer*, *Saraban*, *Scabair*, *Scebair*, *Xabar*, *Xaabar*, *Xabair* apud alios. Sequitur כֶּמֶח *Kemach*, farina, fortè ἀλφιτον, quæ Hordei est tosti seu frixi; si hæc non sit כֶּחַל *Kali*; Vel כֶּמֶח farina pura, כֶּחַל frumenta tosta, ut torrere solemus hodie fructus Caffè, & ipsum his substituere Hordeum. Probabilitatem auget, quod hæc vox כֶּחַל in eodem versiculo repetatur bis, unde priori loco reddimus per *Spicas tostas*, *Sengel-Korn*, posteriori per *Far tostum*, *gedörret Korn*. Haud sanè est dubium, quin duum generum frumenta tosta debeant intelligi. Sed de hac voce כֶּחַל plura ad I. Sam. XXV. 18. Pergimus ad Legumina. פֶּבֶל *Pol* vel *Phol* est *Faba*, Arab. *Phoulon*. Hinc fortè Germanorum *Bon* facili Literæ l. in n. & p. in b. mutatione. Seligimus autem & sistimus *Fabam* C. B. *Cyamon leguminosam* I. B. quæ radice est partim recta, partim serpente, strumosa & fibrosa, & caules habet quadratos, duobus cubitis altiores; folia aduersa, cæsia, ex oblongo rotunda, ad unam costam adnexa: Flores papilionaceos: semen in siliquis magnis, crassis, carnosissimis, hirsutis, surrectis oblongum, latum, planum compressum, coloris albi, vel rubentis. Quas essentielles Fabæ partes videre licet ad marginem. Fructus hi ut hilo notati sunt nigro, ita & olim fuere atro carbone, ut in vitæ regulam abierit Pythagoricum illud ἀπὸ καύμων ἀπέχου, propter cruditates, flatulentias, & vim Veneris incentiuam: nisi metaphorico sensu καύμων accipere velis pro ipso Veneris proluvio, vel Reipublicæ muneribus. Sed sinistram famam Fabis abstergit *Rajus Hist. Plant.* p. 909. De *Len-tibus* כֶּחַל *adashim* egimus ad Gen. XXV. 29. Ferculorum rusticorum agmen claudunt post *Mel*, *Butyrum* & *Oves* בָּקָר וְחֵמֶשׁ *schephoth baker*, *Casei vaccini*, *Kübe-Käse*, pro quo Græci καυὸς βοῦν, propriè *Bouis coagulationes*, fortè à כֶּחַל, quod inter alia *colare*, *percolare*, significat. Caseus enim non coagulatur, nisi percolato Lacte, vel ejus sero. *Tibullus* L. II. Eleg. 3. de fiscella, in qua fit caseus:

Tunc fiscella leui detexta est vimine Jun-
ci,

Raraque per nexus est via facta sero.

Arborem *Bon*, *Coaua* siue *den Coffee-Baum* vid. in Tab. CCCCXIV.

TAB. CCCCXII.

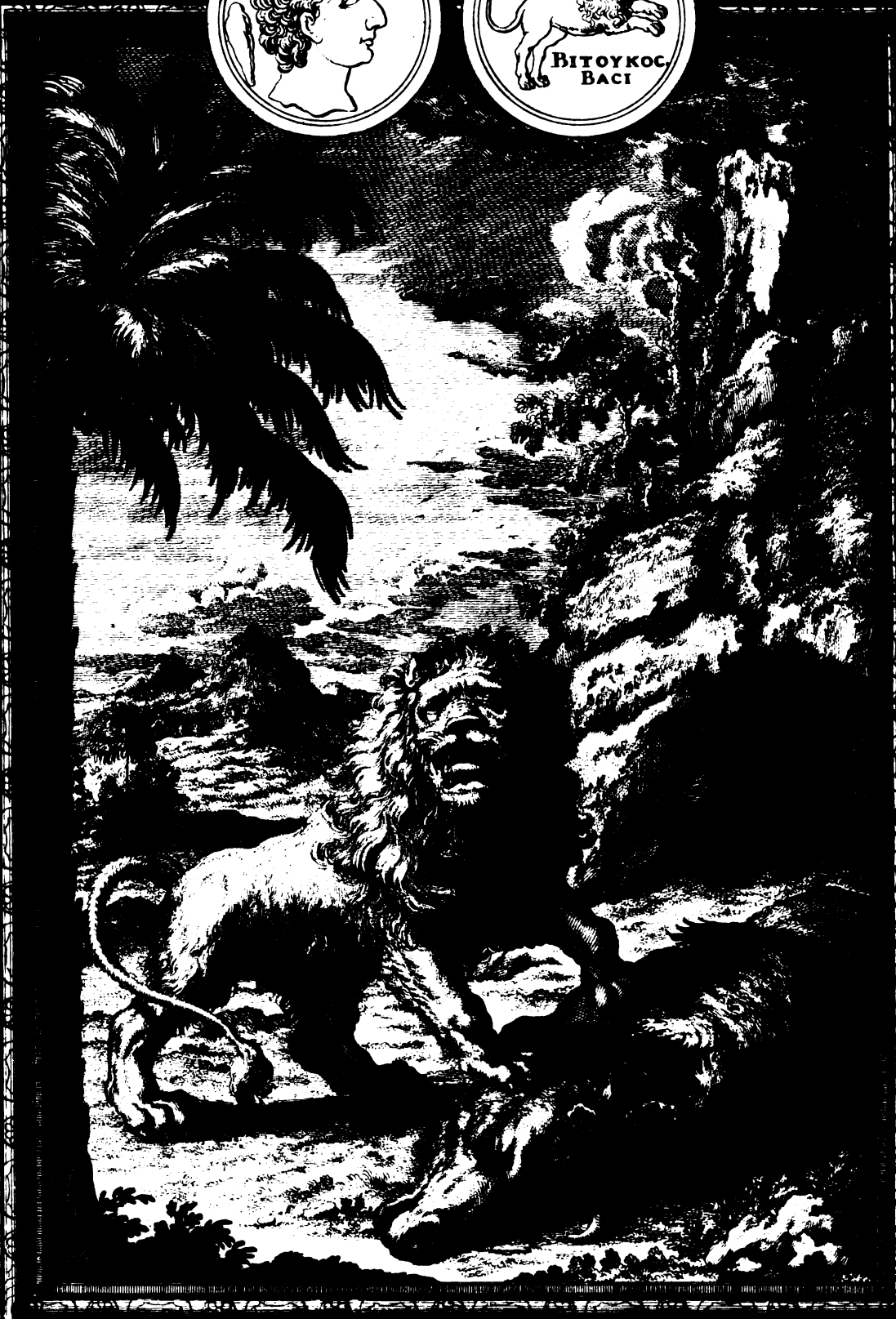
2. Sam. Cap. XX. vers. 15.

Venientes igitur obsederunt eum in Abel Beth Maacha, & affuderunt aggerem ad urbem: Omnis autem Populus, qui cum Joab erant, volebant vastare & dejicere Murrum.

Venerunt itaque, & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus ciuitatem, & obsessa est urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Joab, moliebatur destruere muros.

Tempora mutari, & nos, Artesque nostras & scientias cum illis, ostendit *Architectura militaris*, eaque tum *defensiuæ*, tum *offensiuæ*. Utraque inde à Pyrii pulueris inuentione tota fere mutata ab illa. Munimento olim erant Testudines; deiciebantur muri, & Portæ aperiiebantur Arietibus: euibratæ sagittæ, projecti ingentibus Machinis Lapides. Nunc peraguntur omnia Tormentis atque Sclopetis; erant olim adductus, qui nunc fossarum ad instar sunt excauati, eleuati supra Terram, ut Architecturam offensiuam prorsus videamus inuersam. Exemplo poterit esse obsidio *Abel Bethmaacha*, quam *Urbem* cinxerat Joab aggerem, חָפֶל, quam vocem melius exprimit *agger*, *Wall*, quam *Clerici* munitio. De hoc autem

Aggere distincta formari debet idea. Accumulabatur Terra, quæ altior fiebat & altior, sed & urbi obsessæ propior, deuoluta versus eam Terrâ: ita tandem eleuati aggeres ad eandem cum muris ipsis altitudinem, imò muris ipsis adducti. Quemadmodum verò obsessi non insistebant muris nudi, & undique expositi, sed in murorum ambitu suas habebant incisas siue crenas, quas videre licet passim in antiquis Urbibus & Castellis, ita quoque Aggressoribus dictabat Ratio in Aggeribus summis erigere Loricas, easque, ut ita loquar, mobiles, unasue aliis altiores, urbiq; propiores. Fuit hæc bellandi ratio nota quoque & usitata Romanis. Exemplo est obsidio *Aurici* apud *Cæsarem Comm. Bell. Gall.* L. VII. c. 24. *Diebus XXV. aggerem latum pedes CCCXXX. altum*

II. SAM. Cap. XVII. v. 10.
David et Socii θυμολεοντες.

II. Buch Sam. Cap. XVII. v. 10.
David mit Löwen - nützigen Helden.

G. D. Heüman sculp.

II. SAM. Cap. XVIII. v. 28. 29.
Davidis donaria ab Ammon et Galaad.

II. Buch Sam. Cap. XVIII. v. 28. 29.
David von Ammon und Gilead beschenkt.

I. G. Pintz sculp.

II. SAM. Cap. XX. v. 18.
Abel Beth Maacha obsessa.

II. Buch Sam. Cap. XX. v. 18.
Abel Beth Maacha belagert.

I. G. Pintz sculps.

altum pedes LXXX. extruxerunt. Cum is murum hostium pene contingeret. Et hodie locum obtinere potest hæc obsidendi ratio, præprimis in solo paludoso. Specimen sistit obsesum à Potentissimo Russorum Imperatore Petro A. 1695. Fortalitium limitaneum Azoph, quod ut ad deditionem urgeret expertissimus Czaarici Exercitus supremus Dux Gordon Natione Scotus passim altos congeri jussit aggeres, ex quibus non solum facilis fuit in Opera

Fortalitii interiora prospectus, sed facilis ferendi obsessos occasio: admouebantur hi aggeres, continuata Terræ deuolutione, vallis Fortalitii eò usque spatio 14. dierum, ut distantia non major fuerit quàm dimidii sclopeti jactus, & altitudo muros ipsos urbis superaret, tandemque continuato Tormentorum Igne locus obsessus fuerit ad deditionem coactus. vid. *Perry Staat von Moskau*, p. 232.

2. Sam. Cap. XXI. vers. 16.

Et Jisbi in Noab, qui natus fuit ex Rephaim, (pondus Lanceæ ejus habebat trecentos Siclos chalybis) ipseque nouo gladio accinctus erat, is dixerat, se occisurum Dauidem.

Deficiente autem Dauid, Jesbi-benob, qui fuit de genere Arapha (cujus ferrum hastæ trecentas uncias appendebat, & accinctus erat ense nouo) nisus est percutere Dauid.

Habet Originalis Textus שלש מאות כסף trecentorum ponderis, scilicet Siclorum, uti & post LXX. habet Latina nostra: illa τριακοσίον σίκλων. Obscurior vernacula nostra *drey bundert Gewicht Ertz*. Faciunt autem hi

300. Sicli uncias 143. cum drachma dimidia: siue 7. Libras communes, Librà computata 36. Lothonibus, & Lothones 34. cum drachma dimidia.

TAB. CCCCXIII.

2. Sam. Cap. XXII. vers. 8 - 16.

8. Commouebatur & contremiscebat terra, fundamenta Cœlorum fremebant, & conquassabantur, quoniam ipse irascebatur.
9. Ascendebat fumus è naribus ipsius, & vorans ignis ex ore ejus, ita, ut de eo carbones incenderentur.
10. Flecebat cœlos, ac descendebat, sub pedibus ejus caligo.
11. Vehebatur super Cherub, & volabat, ferrique videbatur alis pernicibus.
12. Circumquaque juxta se tenebras posuerat instar tabernaculorum, aquas atras, & densissimas nubes.
13. De fulgore, qui coram eo erat, Prunæ ardentes incendebantur.
14. Tonabat Cœlis DOMINUS, Altissimusque edebat vocem suam.

8. Commota est & contremuit terra, fundamenta montium concussa sunt & conquassata, quoniam iratus est eis.
9. Ascendit fumus de naribus ejus, & ignis de ore ejus vorauit, carbones succensi sunt ab eo.
10. Et inclinavit cœlos, & descendit: & caligo sub pedibus ejus.
11. Et ascendit super Cherubim, & volauit: & lapsus est super pennas venti.
12. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cribrans aquas de nubibus cœlorum.
13. Præ fulgore in conspectu ejus succensi sunt carbones ignis.
14. Tonabit de cœlo DOMINUS, & excelsus dabit vocem suam.

O o o o o

15. Sa-

15. Sagittas ejaculabatur, disjiciebatque eos, fulgur mittebat, & confternatos reddidit eos.
16. Tum apparebant profundissima aquarum receptacula, retegebantur orbis fundamenta ab increpatione DOMINI, à respiratione flatus nasi sui.

15. Misit sagittas, & dissipauit eos fulgur, & consumpsit eos.
16. Et apparuerunt effusiones maris, & reuelata sunt fundamenta orbis ab increpatione DOMINI, ab inspiratione spiritus furoris ejus.

DEcantauit Dauid Canticum hoc Majestatis Diuinæ encomiasticum eo tempore, quo eripuerat eum DOMINUS è manu omnium hostium ejus, & è manu Saulis, v. I. verbis conceptum metaphoricis, imo in substrata de Meteoris materia meteoricis, quæ non semper explicari possunt ad literam. V. 8. insinuat Psaltes, commouisse DEUM cœlum & terram, id quod de hominibus dicimus, si quidem ad certum quendam finem omnes mouent virium suarum lacertos, nec quidquam omittunt earum rerum, quæ ad consequendum finem conducere possint, sed, ubi de DEO sermo est, intelligendum est θεοπραπῶς, modo Majestati suæ infinitæ adæquato. Voluntati Diuinæ sufficit unicus nutus ut ad creandum, ita ad destruendum Mundum. Haud opus heic erat, ut propter Dauidem Terra tota quanta contremisceret, vel integrum Cœlorum Systema cardinibus suis moueretur. מִסְדֵּי שָׁמַיִם מִסְדֵּי מִסְדֵּי מִסְדֵּי מִסְדֵּי mofedot habchamajim, fundamenta cœlorum, non sunt heic basis quæpiam immensæ vel densitatis vel soliditatis, cui compages Mundi sit inædificata: neque etiam Orbes illi crystallini, quibus infixa sydera tum fixa tum erratica voluere veteres. Modernorum Linguâ intelligendum potius fluidissimum reciproce grauitans cœlum, & inde pendens corporum omnium, maximorum, medioximorum, minimorum Æquilibrium; contemperatio exquisitissima virium centripetarum ac centrifugarum, juxta Leges Diuinæ Matheseos facta. Hæ sunt Columna cœli. Job. XXVI. 11. Quod si ex altissimis Cœlis descendamus in hunc Terræ nostræ globulum, erunt rursus fundamenta cœlorum pressio undique æqualis & fortis Aeris atque Ætheris versus Terræ Centrum. Ps. XVIII. 8. ubi idem cum præsentī extat Triumphale Canticum, fundamenta montium (non cœlorum) leguntur concussa & conquassata, quæ verba ad literam explicari possunt de Terræ motu.

Protinus è Vultu DOMINI conterrita Tellus
Intremuit, montesque, cauâ compage solutâ,
Nutarunt, penitusque imis fremuere cauernis.

Canente Buchanan.

v. 9. Poetica extat irati DEI repræsentatio, quæ certè ad literam explicari nequit; desumpta aut à nubibus tempestuosis, quæ densi ad instar fumi collectæ mox in Fulgura, Tonitrua & Fulmina erumpunt urentia: vel ab Æde fulmine accensa, quæ primò fumum emittit densum, mox flammis correpta collabitur in cineres: vel ab Animantibus calore æstuantibus, & vapores copiosos exhalantibus, tandemque horrendos edentibus clamores. Ita describunt Poetæ Boues Colchidis syluestres, *Apollon. Argon. L. III. 1287.*

οἱ δ' ἐκ ποθεν ἀφ' ἄστρου
Καυθμῶνος χθονίᾳ, ἵνα τε σφίσιν ἴσκη βίαια
Κατὰ, λυγρὸν πῆρξ' εἰλυμένα καπνῷ
Ἄμφω ὁμῶς προγένοντο πυρὸς σέλας ἀμπνέοντες

- - - Illi verò ex horrenda
Latebra Terræ, ubi erant iis Bouilia
Magna, fuliginoso circumsepta fumo,
Ambo simul prodierunt ignis splendorem
efflantes.

Comparans dehinc Pulmones eorum cum foliis, quibus ignem sufflant fabri.

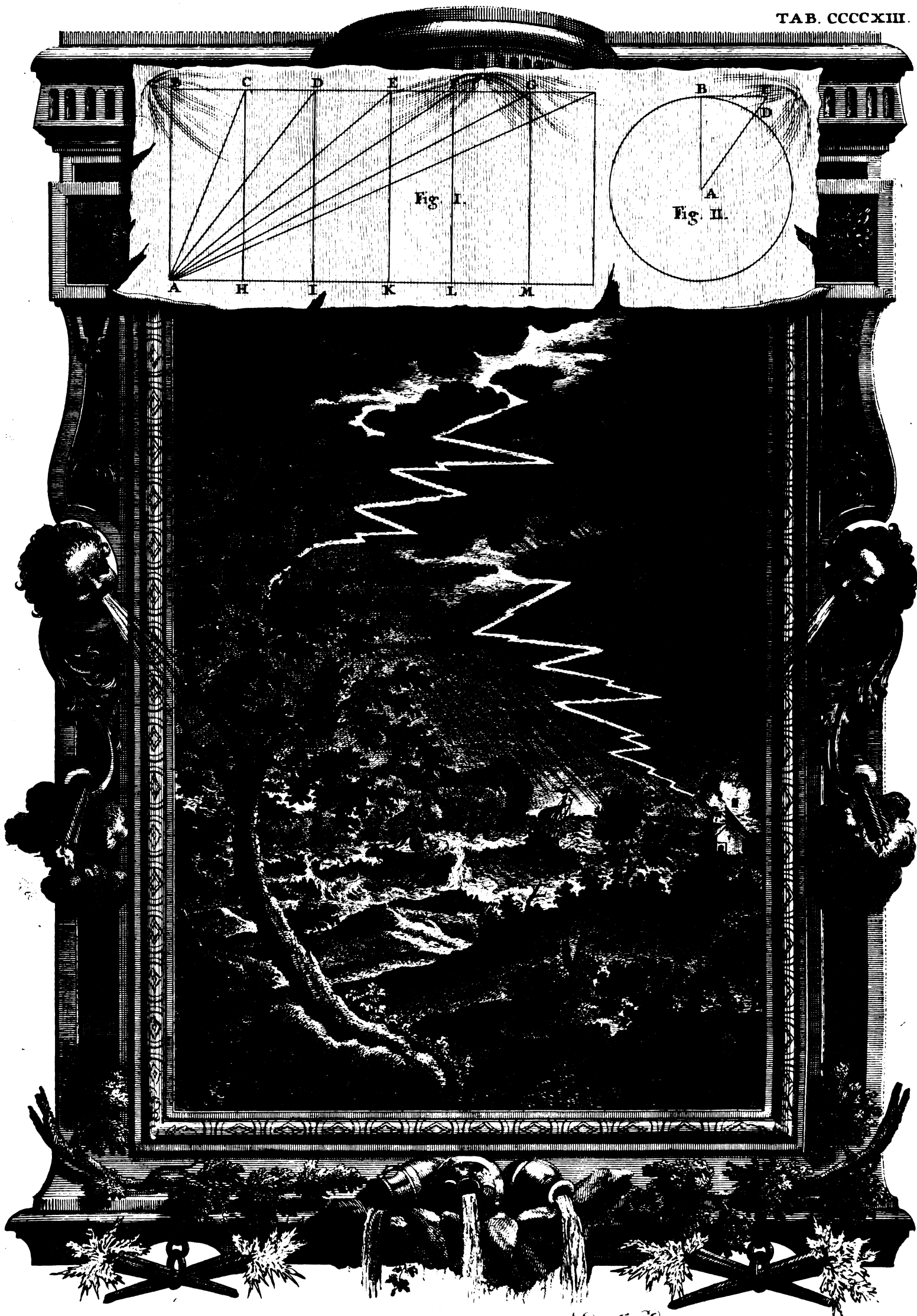
Ὡς ἄρα τῶγε θεὸν φλόγα φυσίοντες
Ἐκ σωματῶν ὁμάδων, τὸν δ' ἀμφὶ τε θεῖον αἶθερ
Βάλλον ἄτε σφοπῇ.

Sic profectò illi rapidam flammam expirantes
Ex ore resonabant, illa autem (Jasōnem)
sæuus ardor
Circumdedit tanquam fulgur.

Concinit Ouidius *Metam. VII. 107.* & *Martialis Epigr. L. VII. 64.*

- - rabido nec perditus ore
Fumantem nasum viui tentaueris Urli.

Sunt Fauces & Os Brutis, quod caminus ædibus: exhalant sanguinis æstuantis halitus fumi ad instar densi. Fumus igitur quia index est vel Sanguinis æstuosi, vel ignis erupturi prodromus, ita, sensus est Prophetæ, Iræ Diuinæ prognostica sunt grauius Judicia, Tonitrua ipsa & Fulmina, quæ ejaculatur supremus DOMINUS

II. SAM. Cap. XXII. v. 8-16.
Tempesta fulminea.

II. Buch Sam. Cap. XXII. v. 8-16.
Sturm und Donner-Wetter.

M. Tirol sculp.

MINUS in suos & Ecclesiæ hostes. Pressius id legas v. 14. 15.

Speciem præbet *Cælum*, non Planeticum, neque Fixarum, sed Aeris Terram cingentis, Fornicis depressi, siue Conoidis Parabolici. Obseruamus quippe, lineas visuales distantiae horizontales omnium esse longissimas, hinc autem minores fieri sensim ascendendo, ut verticalis omnium sit minima. Incurrit Phænomenon hocce quotidie in oculos nostros, cœlo seu sereno seu turbido, attamen sunt ex terriculis pauci, qui ad magnificum huncce Fornicem attendunt, pauci, qui analyseos fundamenta norunt, quia Optices ignari. Notandum heic, pro conceptu iusto formando, cyaneum illum, quem conspiciamus, colorem non esse cœli stellaris, sed aerei, siue atmosphæræ: altitudinem hujusdem circumcirca terram esse, quoad apparentiam saltem, æqualem, & vel hinc statim sequi, fore perpendicularem omnium aliarum minimam, quæ quidem extendi possunt per Horizontem. Est sanè in Fig. I. A B. minor quàm A C. A C. minor quàm A D. & ita porro. Sunt hæ Lineæ omnes A B. A C. A D. A E. A F. A G. Hypothenusæ, accrescentes semper pro ratione Basium A H. A I. A K. A L. A M. Qui Trigonometriæ fundamenta gustauit, cum latere nequit, extendi visum in Horizonte aperto ad miliaria 41. formari proin posse Triangulum rectilineum Fig. II. cujus latus A B. Terræ semidiameter 860. Milliarium, A C. à centro Terræ ad extremum Aerem milliare altum 861. B C. Tangens Terræ à puncto, cui insisto, ad finem Horizontis mei protensa. Hæc altitudo Aeris D C. si statuatur 2. milliarium, prodibit horizontalis B C. 58. milliar. si illa 3. hæc erit 72. si prior 4. erit hæc 83. & ita porro. v. Cl. *Funcc. de colorib. cœli.* p. 33. Clarum exinde, DEUM omni tempore, etiam serenissimo cœlo, *flectere* siue deprimere *cælum*, & magnifici ad instar Fornicis nobis sistere. Quodsi verò descendant magis Nubes versus Terram, nobisque fiant propiores, id quod contingit instante graui Tempestate, quando *sub pedibus ejus caligo*, tunc euidentior adhuc Daudici dicti veritas, *flectere cælum ac descendere*, v. 10. collectis nempe undique vaporibus, & amplitudinem Horizontis intra angustiores limites coarctantibus.

Adspirantibus, quod plerunque fit, *Ventis* Nubes cogentibus, *vehitur DOMINUS super Cherub, & volat, ferrique videtur alis perniciosus*, v. 11. *Buchanan.*

Ille vehens curru volucris, cui flammeus
ales

Lora tenens leuibus ventorum adremigat
alis

Se circum furuo nebulæ inuoluit ami-
ctu.

Sistit nempe *μετεωρίζων* noster Psaltes DEUM, ac si insidens nubibus, Ventorum vehiculo

promoueretur in curru Triumphali, ductoribus Angelis. Ps. XVIII. 11. *Vehebatur super Cherub, ac volabat, latus super alas venti.*

Concipiuntur vapores aquei tanquam subtiles expansæ vesiculæ seu bullulæ, natantes in libero Aere, per quorum interstitia si transmittantur Radii, serenescit cœlum: hæ bullulæ si cogantur à Ventis, aliisue causis condensentur, *circumquaque juxta se tenebras ponit DEUS instar Tabernaculorum, aquas atras, & densissimas Nubes.* v. 12. vel Psal. XVIII. 12. *Circumquaque juxta se tenebras ponit latibulo suo instar Tabernaculorum, Aquas atratas, densissimas nubes.* (Et posuit Tenebras latibulum suum, in circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebrosa aqua in nubibus aeris.) Qua cum Daudica Aeris tempestuosi descriptione conferri potest *Ouidiana illa Met. L. III. 299.*

Æthera conscendit, nutuque sequentia
traxit

Nubila, queis Nimbos immistaque fulgura
ventis

Addidit, & Tonitrus, & inuitabile fulmen.

v. 13. *De fulgore, qui coram eo erat, prunæ ardentes incendebantur.* Clarius Psaltes XVIII. 13. *De fulgore, qui coram erat, Nubes ejus pertransierunt, Grando & carbones igniti.* Clarum, describi meteoricis phrasibus grauissimam Tempestatem Grandine & Fulminibus stipatam, quæ non solum guttæ aqueæ in descensu à rigido Borea correptæ mutantur in Glaciem, sed & plurimi halitus sulphurei atque nitrosi fermentando exæstuant, & in celerrimos motus rapti coguntur in *Fulmina*, qui igniti glomeres *prunæ* cluent *ardentes*, siue *carbones igniti.* Audi *μεταθίτην Buchananum.*

Acribus ex oculis libratae spicula flammæ
Discutiunt tristes claro fulgore tenebras.

Inde ruit crepitans lapidosæ grandinis im-
ber,

Discurfantque vagæ sinuosa volumina flam-
mæ.

v. 14. *Tonabat Cœlis DOMINUS, Altissimusque edebat vocem suam.* Notum nobis omnibus expertis, durante Tempestate, & ante eam, murmurare Tonitrua. Psal. XVIII. 14. *Tonabat è Cœlis DOMINUS, & Altissimus edebat vocem suam, Grandinem atque Carbones ignitos.* Quod nos Naturæ scrutatores exprimimus per tremulum, fortis vibrationis, Aeris motum, & vulgus vocat *Tonitrua*, id Sacer Codex nuncupat *vocem DOMINI*, & Psalmo quidem XXIX. septies iterato. Et ex citatis modò locis constat, Epitheto hocce insigniri non duntaxat Tonitru, sed & Fulmina, inprimis verò gravem illum, qui aures perstringit, crepitum. *Vox DOMINI confringit Cedros.* v. 5. Est equidem sonus omnis vox DOMINI, sed præprimis fulmi-

fulmineus hic, omnium, qui in his Terris audiuntur, grauiissimus atque fortissimus. Junge, quem grandinea saxa mutua inter delapsum collisione edunt, fragorem.

Sed ipsa *Fulmina* sub specialiori porro Idea sistuntur cum suis effectibus v. 15. *Sagittas ejaculabatur, disjiciebatque eos, fulgur mittebat, & consternatos reddidit eos.* παραλλήλως Psaltes XVIII. 15. *Sagittas ejaculabatur, disjiciebatque eos, fulgura multa, quibus consternatos eos reddidit. (Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.)* Exprimuntur ibi sagittæ fulmineæ per *צִיִּתִּים* *Cititim*, heic per *צִיִּתָּא* *Cititau*. Haud infrequentes sunt consimiles locutiones apud profanos Scriptores, præprimis Orientales. *Herodot.* L. IV. c. 19. de Fulmine, quod *Scyle*, Scythici Regis, feriit Palatium: *ἐς ταύτην ὁ ΘΕΟΣ ἐνέσκηψε βέλος, καὶ ἡ μὲν κατεκρή πάσα.* In hoc euibrauit DEUS sagittam, quâ concremata sunt omnia. *Hesiodo Theog.* v. 708. audiunt Tonitrua, Fulgura & Fulmina, *Κῆλα Διὸς μεγάλοιο.* *Ouid. Met.* L. I. 239.

Tela reponuntur manibus fabricata Cyclo-
pum.

L. III. 305.

Est aliud leuius fulmen, cui dextra Cyclo-
pum sæuitiæ flammæque minus, minus addi-
dit iræ;

Tela secunda vocant superi.

Clarum ex hætenus dictis, metaphoricam planè esse, simulque meteoricam, Davidis, quæ totam quampiam grauem Tempestatem cum suis annexis sistit, descriptionem, minus proin firmo stare talo eos, qui ex nostro Textu *Fulminares* ita dictos *Lapides* probare satagunt. Iis viuimus temporibus, & felicibus satis, quibus Traditiones Igni exponuntur docimastico, neque ante pro veritatibus agnoscuntur, quam fuerint libratae ad trutinam. Ut, haud posthabito, qui Antiquitati venerandæ debetur, respectu, haud ducamus Religionem rejicere, quæ per omnium Seculorum barbarorum decursum pro Canonicis veritatibus fuere credita, siquidem & Rationi repugnent, & Experientiæ, & Docimasiam non sustineant. Id fati experiuntur Cerauniæ, quas credidit tota Antiquitas, & adhuc credit vulgus. Imo vero sunt ex Eruditis, qui in propriis suis Museis, vel Principum & Magnatum Cimeliariis, pro Fulminaribus Lapidibus venditant, quæ aliud nihil sunt, quàm vel cuneiformes Silices, vel Crystalli,

Pyritæ, Belemnitæ, Echini Diluuiani. Indicasse hunc errorem sufficiat pro nunc. Silentio præteriri non debet, quod David commemorat de Fulmine & Fulgure (*צִיִּתִּים* *berakim* heic propriè *fulgura* notat, sed & *Clerico* ita reddente, *Fulmina*) *reddere consternatos*, quem sanè effectum exerunt etiam in consummatæ impietatis hominibus. Et quis, sodes, est, quem non vox DOMINI terreat? Atheum vidi, & in cute noui, qui tonante fulminea Tempestate misellum corpus suum recondidit in dolii cauum. Habet Textus Originalis *צִיִּתָּא* & *contriuit eos*; *Clericus, conturbauit.* Ps. XVIII. *צִיִּתָּא* LXX. *ἐξέσθεν αὐτὰς.* Vulgata, *consumpsit eos.*

v. 16. *Tum apparebant profundissima Aquarum receptacula, retegebantur Orbis fundamenta ab increpatione DOMINI, à respiratione status nasi sui.* Ps. XVIII. 16. - - - *ab increpatione tua, DOMINE, à respiratione status nasi tui. (Ab increpatione tua, DOMINE, ab inspiratione Spiritus iræ tuæ.)* Non legitur quidpiam de Davidis expeditionibus Classibusque naualibus, siue confictibus in Mari cum hostibus habitis, ut proin Loca citata naturales expriment effectus, quos Tempestates fulmineæ exerunt in Mari. Agitantur in spumas, easque phosphorescentes, & fluctus altivagos Aquæ à Turbinibus, ut naues ex montibus veluti deuolui videantur in valles, ad Maris abyssos, id quod terrificum magis Nautis, si fulgura intermicantia *retegant profundissima Aquarum receptacula, & Orbis fundamenta.* *Virgil. Æn.* L. I. v. 110. sq.

Hi summo in fluctu pendent, his unda dehiscens
Terram inter fluctus aperit, furit æstus arenis.

Sunt *Aquarum profundissima receptacula orbisque fundamenta* *Hesiodo γῆς ῥίζαι.* *radices Terræ, Tartaro superextructæ, Theog.* 727.

- - - - - αὐτὰρ ὑπερθεῖν
Γῆς ῥίζαι πεφύκασι, καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης.

De *respiratione status nasi* scribit Psaltes ἀνδρωποπαθῶς, quæ intelligenda sunt θεοπροπῶς. Et est loquendi modus desumptus ab Hominibus Brutisque furoris æstu veluti fumantibus, & Aerem per nares citò reciprocantibus.

— Ira cadat naso rugosæque fanna,
Perf. Sat. V. v. 91.

TAB. CCCCXIV.

2. Sam. Cap. XXIII. vers. 4.

Et sicut Lux matutæ, quum Sol ori-
tur, ^(a) matuta, inquam, quæ non
habet nubes præ fulgore suo, pro-
pter pluuiam videlicet, quæ her-
bam è Terra (elicit.)

^(a) Regnum meum seu domus mea est ut lux clarissi-
ma, quæ subinde augefcit, nec ullas habet tene-
bras.

Sicut lux auroræ oriente sole, mane
absque nubibus rutilat, & sicut
pluuiis germinat herba de terra.

DOcet nos Philosophia Experimenta-
lis moderna, fortiores esse Solis ir-
radiatorias vires immediatè post
Pluuiam lapsam. Tunc sanè majore-
res exerunt effectus Lentes Tschirn-
husianæ, quàm coelo calidissimo atque serenif-
simo. Ratio Paradoxi hujus Physici est, quòd
coelo æstuoso sereno Atmosphæra repleta sit
varii generis halitibus atque vaporibus, qui
actionem radiorum impediunt. Sed Aëre ab
halitibus hisce purgato Lux Terram irradians
erit fortior. Lucem foenerari potest hæc de
Luce consideratio grato *fulgori Solis matutini*,
delapsis jam formâ Roris vaporibus aqueis:
scilicet, *si matuta non habeat nubes*, alia quippe
est ratio *Auroræ matutinæ*, siue Aëris plurimis
halitibus imprægnati, vel Solis per Nubes ipsas
radiantis. Ita, insinuante Dauide in Cantico
hocce Cygneo v. 3. *Dominator super homines
justus fit, dominator (habeat) timorem DEI.* (Do-

*minator hominum, justus dominator in timore
DEI.)* Liber sit in administratione Justitiæ Ju-
dex ab omnibus præjudiciorum ac passionum
nebulis, quæ mentem obfuscant; sit liberri-
mus nec impeditus Legum diuinarum huma-
narumque in omnes suas actiones & consilia
influxus: Ut *propter fulgorem & pluuiam herba
è Terra* lætè procrefcit, ita sit ille in officio
suo sedulus, actiuus, imperterritus.

In gratiam *Βοτανοφίλων*, & Tabulæ præsen-
tis ornamentum appingi heic curo *Bon vel
Ban Arborem* I. B. *Buna, Bunnu & Bunchos*
Ejusd. quæ *Euonymo similis Ægyptiaca fructu
baccis Lauri simili.* C.B. qualis Lipsiæ in Horto
Apeliano feliciter succreuit A. 1723. ex cujus
fructibus non Turcæ soli sed & Europæi pa-
rant frequentissimum potum *Coaua* seu *Coffèe*.
Appendicis loco inseruire potest ad Tabu-
lam CCCCXI.

TAB. CCCCXV.

2. Sam. Cap. XXIV. vers. 9.

Deditque Joab numerum & summam
populi ipsi Regi. Fuit autem (sum-
ma) Israelis octingenta millia vi-
rorum fortium Bello aptorum:
viro- rum autem Juda fuerunt
quingenta millia virorum.

Dedit ergo Joab numerum descri-
ptionis populi regi, & inuenta
sunt de Israel octingenta millia
viro- rum fortium, qui educerent
gladium: & de Juda, quingenta
millia pugnatorum.

INueniet haud dubiè Philosophus Mathe-
maticus, materiam de proportionem mul-
tiplicationis Hominum scrutaturus, do-
cumenta omnium certissima, simul & an-
tiquissima in Codice Sacro, ubi & exqui-
sitissima extat Chronologia, & Genealogia ac-

curatissima. Notum ex Exod. XII. 37. accre-
uisse annorum 215. spatio 70. personas, quæ
cum Jacobo descenderant in Ægyptum, ad vi-
ros 600000. Anno post, & quod excurrit, erat
viro- rum bello aptorum, qui superiores erant
20. annis, numerus, Leuitis haud computatis

P p p p p

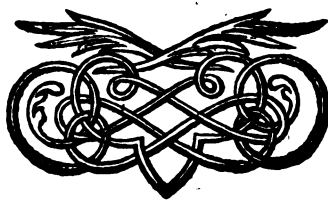
603550.

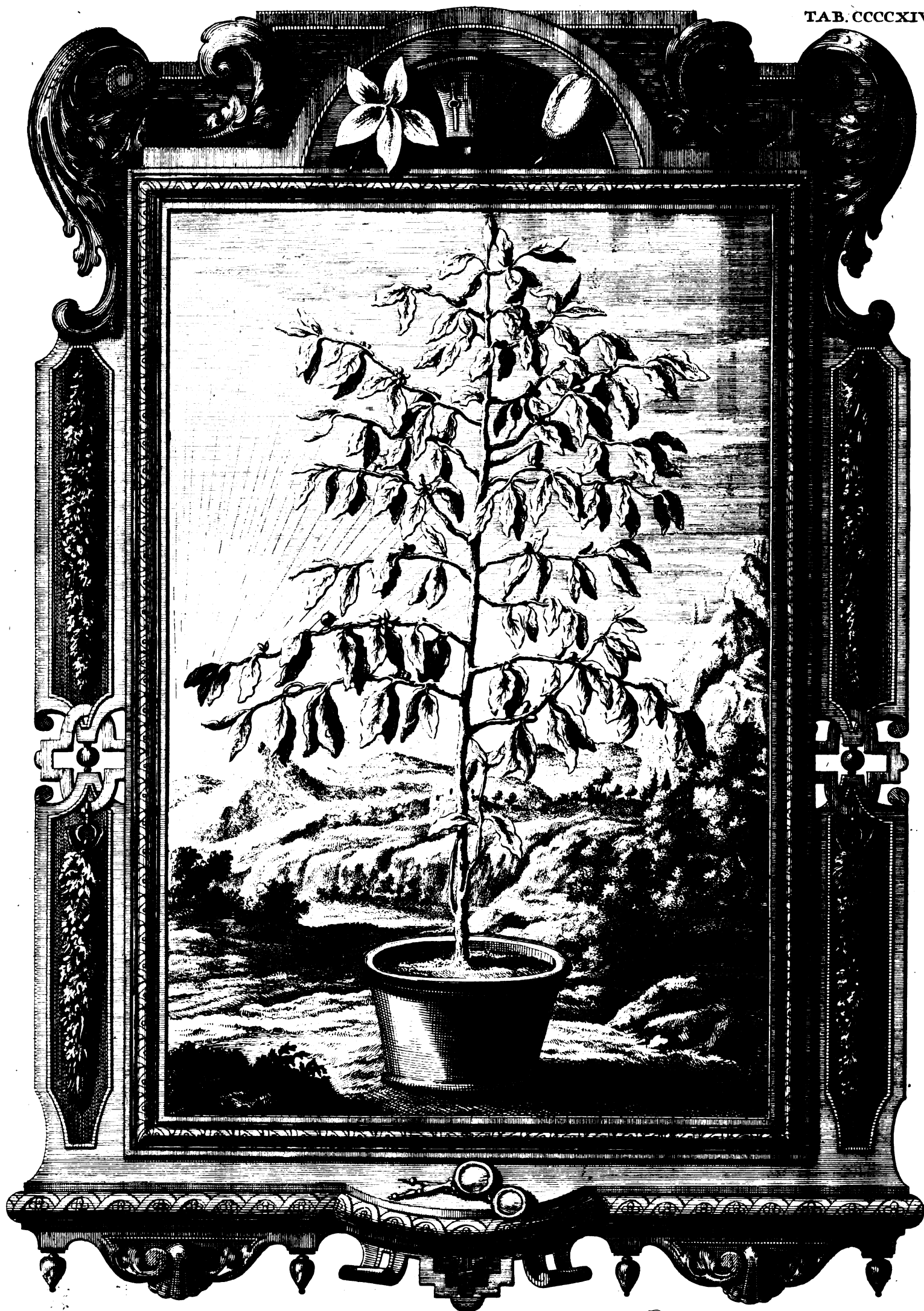
603550. Spatio 39. vel 40. Annorum elapso non reperti fuere tot, quot Ægypto fuere egredi, quia hi omnes in Deserto ultima debuerunt subire fata, ut proin ætate maximi haud transcenderint 59. annos. Ostensum supra, nec una duntaxat occasione, duplicari ordinariè Hominum numerum spatio 360. annorum. Ex hoc præsupposito 360. annis post primam numerationem elapsis vivere debebant Israelitæ 1200000. & spatio 472. vel 473. annorum, quot quidem Chronologi numerant ab Exodo usque ad Daudicam hanc numerationem 1576666. Hunc prope numerum inuenimus eo, qui sequitur, modo. In Textu nostro summam asportat Joabus supremus Belli Dux 800000. *virorum fortium bello aptorum*. Sed quoque legimus I. Chron. XXVII. I. fuisse 12. Ordines, singulos 24000. hominibus, qui milites Prætoriani ingrediebantur & egrediebantur per singulos menses in omnibus anni mensibus, in uniuersum proin fuere 288000. His adde 500000. ex Tribu Juda, qui memorantur in nostro Textu, & pro Tribu Benjamin circiter 100000. Obtinebis summam omnium 1688000. pro qua à priori inuenimus 1576666. Pone, hosce viros bello aptos 1688000. conficere incirca $\frac{1}{3}$. Israelitarum omnium, Leuitis hætenus non computatis, poteris absque insigni errore calculi numerum Israelitarum ponere 8440000, non computatis seruis, quorum haud dubiè fuit copia ingens pro more Populorum Orientalium.

Verum enimuerò obstaculo id est, quomodo Regio 60. circiter Milliaria siue horas longa, & 30. lata tantum potuerit capere vel nutrire Hominum numerum? Nodum ita secant, quibus *ἀνδρεία* Sacri Codicis non valet pro Regula, multiplicandi artem adhibuisse Judæos, qui finitâ captiuitate Babylonica Scripturam Sacram exemplarunt (sit venia verbo, mediis saltem seculis usitato) ex pia fraude, vel vana laudis cupidine. Collimat huc *Sulp. Seuerus Hist. Sacr. L. I. Non dubito Librariorum potius negligentia* (addit Clericus, audaciâ) *præsertim tot jam Seculis intercedentibus veritatem fuisse corruptam, quàm ut Propheta errauerit.* Quod effugium periculo haud caret. Dixerim potius, Daudis tempore Palæstinam totam adeo abun-

dasse urbibus, oppidis, vicis, pagis, ædibus ubique juxta Agros, Vineas, Oliueta, Pomaria sitis, ut hodie redundant Prouinciæ Belgiæ, excultam ubique, utpote quæ à DEO ipso Titulo insignitur *Terræ bonæ & spatiosæ, Terræ fluentis lacte & melle*, Exod. III. 8.

Remouendus est porrò alius obex. I. Paral. XXI. 5. eadem hæc nostra Daudica numeratio aliis exprimitur terminis. *Fuit (summa) omnium Israelitarum virorum bello aptorum 1100000. & de Juda 470000. virorum bello aptorum*, in uniuersum proin 1570000. Quum è contra heic numeremus duntaxat 800000. & 500000. qui summam faciunt 1300000. Hæc Loca *ἐναντιοφάνεια* ita conciliat *Bochart Hieroz. P. I. L. II. c. 36.* quod I. Par. XXI. Legionarii, siue Prætorii duodecim ordinum milites supra memorati fuerint summæ totali inclusi, hîc ab eadem exclusi. Nam hi duodecies 24000. soli conficiunt 288000, ut proin deficient duntaxat 12000. quò minus ascendere liceat ad 1100000. Hunc autem defectum suppleant aliqui officariis 12000. *Clericum* si audias *Comm.* ad h. l. consistit rei cardo & difficultas non tam in diuersitate numerorum, quàm in excessiua horundem magnitudine, quam euehit ad 13000000. animas: nempe viros bello aptos 1600000. & ex hoc principio animas 8000000. quibus addit seruos 4000000. Tribus Leui & Benjamin 1000000. qui populus adeò numerosus quomodo spatio Terræ Palæstinâ haud majori enutrirî potuerit, ipse capere nequit, nec vult; tantò quidem minus, quia caruere commerciis, & ad Littora Maris habitauerint ex una parte Tyrîi atque Sidonîi, ex altera Philistæi, Israelitis haud rarò superiores. Prolabitur tandem citatus modò Commentator in ea cogitata, de quibus supra, multiplicatos fuisse nimium numeros Copistarum seu negligentia seu propriæ laudis prurigine: ut quoque I. Sam. XIII. 5. *pro triginta millibus currum*, quos Palæstini habuerint, ponit duntaxat 3000. quot & non plures habeant Syrorum & Arabum Codices. Quod effugium an vel quomodo conciliari queat cum Sacri Codicis *ἀνδρεία*, examinent, imò nodum soluant alii.

II. SAM. Cap. XXIII. v. 4.
Bon arbor.

II. Rich Sam. Cap. XXIII. v. 4.
Coffe Baum.

I. G. Pütz sculp.

II. SAM. Cap. XXIV. v. 9.
Davidica Populi numeratio.

II. Buch Sam. Cap. XXIV. v. 9.
David lässt das Volk zehlen.

M. Tyroff sculp.

